

Ałła Krawczuk

Małgorzata Gębka-Wolak

WŁAŚCIWE UŻYCIA SKŁADNIOWE POLSZCZYZNY

**PORADNIK Z ĆWICZENIAMI
NIE TYLKO DLA UKRAIŃCÓW**

Toruń 2024

Ałła Krawczuk, Małgorzata Gębka-Wolak

WŁAŚCIWE UŻYCIA SKŁADNIOWE POLSZCZYZNY

PORADNIK Z ĆWICZENIAMI NIE TYLKO DLA UKRAIŃCÓW

WYDAWNICTWO NAUKOWE

UNIwersytetu Mikołaja Kopernika

Toruń 2024

Redakcja: ul. Gagarina 5, 87-100 Toruń

tel. (56) 611 42 95, fax (56) 611 47 05

e-mail: wydawnictwo@umk.pl

Dystrybucja: ul. Mickiewicza 2/4, 87-100 Toruń

tel./fax (56) 611 42 38

e-mail: books@umk.pl

www.wydawnictwo.umk.pl

Druk i oprawa: Wydawnictwo Naukowe UMK

ul. Gagarina 5, 87-100 Toruń

Ałła Krawczuk, Małgorzata Gębka-Wolak

WŁAŚCIWE UŻYCIA SKŁADNIOWE POLSZCZYZNY
PORADNIK Z ĆWICZENIAMI NIE TYLKO DLA UKRAIŃCÓW
Monografia glottodydaktyczna

Publikacja recenzowana

Publikacja powstała w wyniku realizacji projektu badawczo-dydaktycznego „Wzajemny transfer „językoznawstwo – glottodydaktyka”: współczesne problemy normatywne składni w języku ogólnopolskim i w polszczyźnie użytkowników z pierwszym językiem ukraińskim” (numer umowy BJP/PON/2023/1/00009/U/00001) w ramach programu „Polonista” Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej.

Spis treści

Wstęp	7
Rozdział 1. Zagadnienia normatywne współczesnej polskiej składni	15
1.1. Od poprawności językowej do właściwych użyć języka	16
1.2. Źródła informacji o współczesnej normie składniowej	22
1.2.1. Składnia w podręcznikach, poradnikach językowych i słownikach specjalistycznych	23
1.2.2. Informacja składniowa w <i>Wielkim słowniku języka polskiego</i>	28
1.2.3. Rola badań korpusowych w ustaleniu najnowszego kształtu normy	32
Rozdział 2. Wybrane typy struktur składniowych problematycznych dla Ukraińców:	37
komentarze normatywne i ćwiczenia	37
2.1. Struktury w zakresie związków rzędu	39
2.1.1. Informacje ogólne	40
2.1.2. Komentarze	41
2.1.3. Ćwiczenia	50
2.2. Struktury w zakresie związków zgody	60
2.2.1. Informacje ogólne	61
2.2.2. Komentarze	62
2.2.3. Ćwiczenia	68
2.3. Struktury orzecznika przymiotnego	75
2.3.1. Informacje ogólne	76
2.3.2. Komentarze	78
2.3.3. Ćwiczenia	81
2.4. Struktury bezosobowe	94
2.4.1. Informacje ogólne	95
2.4.2. Komentarze	96
2.4.3. Ćwiczenia	99

2.5. Struktury szyku	107
2.5.1. Przydawki przymiotne	108
2.5.2. Wyraz <i>który</i>	110
2.5.3. Spójniki <i>bowiem, zaś</i>	112
2.5.4. Wyraz <i>się</i>	116
2.5.5. Zaimek trzeciej osoby	117
2.5.6. Ćwiczenia	119
2.6. Klucz do ćwiczeń	126
Rozdział 3. Struktury z wymaganym przypadkiem: słownik polsko-ukraiński, komentarze normatywne, ćwiczenia	138
3.1. Wprowadzenie	139
3.2. <i>Szukać czego czy szukać co?</i>	147
Połączenia z dopełniaczem	147
3.2.1. Informacje ogólne	148
3.2.2. Słownik polsko-ukraiński	150
3.2.3. Komentarze	164
3.2.4. Ćwiczenia	181
3.3. <i>Błogosławić komu czy błogosławić kogo?</i> Połączenia z celownikiem	235
3.3.1. Informacje ogólne	236
3.3.2. Słownik polsko-ukraiński	237
3.3.3. Komentarze	241
3.3.4. Ćwiczenia	245
3.4. <i>Ryzykować co czy ryzykować czym?</i>	273
Połączenia z biernikiem	273
3.4.1. Informacje ogólne	274
3.4.2. Słownik polsko-ukraiński	275
3.4.3. Komentarze	285
3.4.4. Ćwiczenia	294
3.5. <i>Uciekać przed kim czy uciekać od kogo?</i> Połączenia z narzędnikiem	350

3.5.1. Informacje ogólne	351
3.5.2. Słownik polsko-ukraiński	352
3.5.3. Komentarze	357
3.5.4. Ćwiczenia	361
3.6. <i>Zanurzać się w czym czy zanurzać się w co?</i> Połączenia z miejscownikiem	387
3.6.1. Informacje ogólne	388
3.6.2. Słownik polsko-ukraiński	389
3.6.3. Komentarze	393
3.6.4. Ćwiczenia	399
3.7. Klucz do ćwiczeń	428
3.8. Indeks polskich jednostek zamieszczonych w słowniku	470
3.9. Indeks jednostek objaśnionych w komentarzach	485
Wykaz skrótów i symboli	491
Literatura	492

Wstep

Właściwe użycia składniowe polszczyzny. Poradnik z ćwiczeniami nie tylko dla Ukraińców to monografia glottodydaktyczna poświęcona dyskusyjnym zagadnieniom współczesnej normy w zakresie polskiej składni. Poruszane w niej problemy dotyczą struktur – z jednej strony – kłopotliwych dla użytkowników polszczyzny z pierwszym językiem ukraińskim, z drugiej – mogących budzić wątpliwości normatywne u rodzimych nosicieli języka polskiego. Publikacja jest zatem uzasadniona współczesnymi potrzebami zarówno glottodydaktyki, jak i kultury języka polskiego i pod tym względem stanowi „poradnik” (jak wskazuje tytuł zachęcający najszersze grono odbiorców do zainteresowania się zawartością książki) w zakresie polskich struktur składniowych. Jest to kompendium wiedzy, które powstało dzięki wykorzystaniu nowatorskiej metody badawczej wzajemnego transferu językoznawstwo – glottodydaktyka. Praca nie tylko wypełnia lukę dydaktyczną, proponując nowe analizy i materiały przydatne do nauczania polskiej składni obcokrajowców o zaawansowanej znajomości polszczyzny. Stanowi poza tym źródło nowej wiedzy w dziedzinie polskiego językoznawstwa normatywnego. Lingwistom dostarcza warte przedyskutowania wyniki badań korpusowych i towarzyszące im refleksje normatywne. Przybliża również fragment obrazu składniowej struktury polszczyzny polonijnej (odziedziczonej) w Ukrainie. Dla dużej grupy odbiorców może stać się źródłem poszerzenia poznawczych horyzontów humanistycznych w zakresie myślenia o gramatyce języka i jej zmianach.

Książka jest jednym z efektów projektu badawczo-dydaktycznego „Wzajemny transfer językoznawstwo – glottodydaktyka: współczesne problemy normatywne składni w języku ogólnopolskim i w polszczyźnie użytkowników z pierwszym językiem ukraińskim” w ramach programu „Polonista” Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej¹. Zawartość monografii została opracowana z uwzględnieniem obu wymienionych w tytule projektu kierunków transferu rozumianego jako przenoszenie określonych doświadczeń: od glottodydaktyki do językoznawstwa, a następnie – z powrotem – od językoznawstwa do glottodydaktyki. Pierwszy kierunek pozwala wyłonić problemy wymagające bardziej precyzyjnego opisu normatywnego w polszczyźnie ogólnej: glottodydaktyka, a mianowicie potrzeby osób ukraińskojęzycznych uczących się polskiego, „dostarcza” językoznawstwu polonistycznemu problematyki badawczej i materiału. Z kolei zdobyte w trakcie pogłębionych badań językoznawczych nowe doświadczenia w zakresie kształtu obecnej normy składniowej polszczyzny przenoszone są znowu – ale już w nowej jakości – na obszar glottodydaktyki, dzięki czemu uczący się

¹ Projekt realizowano w okresie 1.09.2023–31.08.2024 r., numer umowy BJP/PON/2023/1/00009/U/00001. Głównym wykonawcą była Ała Krawczuk. Małgorzata Gębka-Wolak sprawowała opiekę naukową z ramienia Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, na którym projekt był wykonywany.

otrzymują zwięźle sformułowane wskazówki dotyczące użycia problematycznych wariantów składniowych współczesnej polszczyzny².

Proponowane w książce rozwiązania normatywne są oparte na nowszych podejściach do pojęcia normy językowej i odwołują się do „właściwych” (które nie są w pełni tożsame z „poprawnymi”) użyc składniowych polszczyzny³.

Monografia składa się z trzech rozdziałów. Pierwszy powstał z myślą o potrzebie przybliżenia Czytelnikowi najważniejszych pojęć związanych z właściwymi użyciami struktur składniowych. Są w nim omawiane współczesne zmiany w zakresie rozumienia istoty normy i poprawności językowej. Ponadto zamieszczono krótkie informacje o źródłach, z których można czerpać wiadomości o normatywnych aspektach polskiej składni. Zwrócono przy tym uwagę na publikacje adresowane specjalnie do ukraińskojęzycznych użytkowników polszczyzny. Pokazano także kilka typów sytuacji problematycznych, z którymi może się zetknąć uczący się lub nauczyciel, gdy szuka informacji o poprawności składniowej we współczesnych słownikach języka polskiego. Krótko zaprezentowano rolę badań korpusowych w ustaleniu kształtu normy językowej. Przybliżono także pojęcie istoty korpusów, bez których obecnie trudno jest sobie wyobrazić zarówno rozwój normatywistyki, jak i językoznawstwa w ogóle.

Drugi rozdział monografii jest poświęcony wybranym typom struktur składniowych, szczególnie kłopotliwym dla osób ukraińskojęzycznych. Ograniczenia objętościowe publikacji wymusiły skupienie się tylko na niektórych problemach. Doboru podejmowanych zagadnień dokonano na podstawie wcześniejszych wieloletnich obserwacji dydaktycznych autorek oraz wyników naukowych badań glottodydaktycznych. Oprócz tego wzięto pod uwagę rezultaty analiz językoznawczych nad polszczyzną polonijną w Ukrainie, zwłaszcza nad jej odmianą pisaną. Na ostateczny kształt uwzględnianego w monografii materiału wpływ miał zatem także charakter odstępstw od ogólnopolskiej normy składniowej ujawnionych w tekstach wydawanej obecnie w Ukrainie w języku polskim „Gazety Polskiej Bukowiny”⁴. W każdym podrozdziale, prezentującym określony typ rozpatrywanej w nim struktury składniowej, są podawane przykłady poszczególnych rodzajów odstępstw od normy pochodzące z tekstów wspomnianego periodyku. Niektóre z nich były już przytaczane we wcześniejszych artykułach naukowych, ale

² Dokładniej o założeniach i możliwych efektach metody wzajemnego transferu zob. w złożonym do druku artykule: Gębka-Wolak, Krawczuk (w druku b) oraz na stronie projektu „Wzajemny transfer językoznawstwo – glottodydaktyka: współczesne problemy normatywne składni w języku ogólnopolskim i w polszczyźnie użytkowników z pierwszym językiem ukraińskim”, <https://polonista.umk.pl/pages/home/> (dostęp: 1.07.2024).

³ O pojęciu właściwych użyc języka i sposobie rozumienia normy językowej zob. w rozdziale 1.

⁴ Por. publikacje naukowe o polszczyźnie pisanej w Ukrainie na materiale tekstów „Gazety Polskiej Bukowiny”: Krawczuk 2019, 2021a, 2021b, 2022; Kravchuk 2019.

większość jest prezentowana po raz pierwszy, w związku z czym ta część monografii może zainteresować nie tylko osoby uczące się polszczyzny lub mające polskie pochodzenie, lecz także językoznawców oraz miłośników polszczyzny i jej odmian regionalnych. Włączenie do tego kompendium materiałów pochodzących z autentycznych wypowiedzi członków wspólnoty polskiej w Ukrainie w pewnym sensie uwiarygodnia dobór jego treści. Dzięki uwzględnieniu w publikacji zagadnień trudnych dla nosicieli polszczyzny odziedziczonej książka będzie mogła znaleźć o wiele szersze grono odbiorców. Materiał prezentuje bowiem zjawiska kłopotliwe zarówno dla Ukraińców uczących się języka polskiego jako obcego, jak i tych osób w Ukrainie, dla których polszczyzna jest językiem ojczystym. W obu tych sytuacjach odchylenia od normy ogólnopolskiej są najczęściej następstwem interferencji zewnętrznej – oddziaływania na polszczyznę w Ukrainie odpowiednich struktur języka ukraińskiego. Zatem – można by uogólnić – jednym z najważniejszych czynników doboru materiału w tym kompendium jest kontrastowanie struktur polskich z ukraińskimi.

Rozdział zawiera opracowanie zagadnień w zakresie związków rzędu i zgody, użycia orzecznika przymiotnego, form bezosobowych oraz szyku. W każdym z odpowiednich podrozdziałów zamieszczono prezentację typów autentycznych przykładów odchyleń od normy, podano zasady ich właściwych użycia, a także szczegółowe komentarze normatywne odwołujące się m.in. do wyników badań korpusowych niezbędnych do rozstrzygnięcia kwestii dyskusyjnych. Na koniec proponuje się przykładowe ćwiczenia, które mogą usprawnić umiejętności językowe w określonym zakresie⁵. Na wzór tych ćwiczeń, a także uwzględniając poprzedzającą je część komentarzy normatywnych, nauczyciele korzystający z książki mogą przygotowywać ćwiczenia na własne potrzeby, dostosowane do grupy odbiorców. Drugi rozdział publikacji zamyka klucz z odpowiedziami, często zawierającymi konstrukcje wariantywne. W razie potrzeby warianty są opatrzone kwalifikatorami typu *dopuszczalny* lub *potoczny*. Oprócz tego o preferowanym wariantcie może decydować kolejność jego zamieszczenia w kluczu.

Związki rzędu zostały przedstawione w dwóch rozdziałach książki – drugim i trzecim. W drugim ograniczono je do konstrukcji z wymaganym bezokolicznikiem lub rzeczownikiem odczasownikowym (np. *mieć prawo uczestniczyć / do uczestniczenia*). Cały rozdział trzeci jest poświęcony natomiast wymaganiom przypadku lub przymiotnikowi. Uwzględnione w nim zostały nie tylko właściwe – z punktu widzenia teorii językoznawczej – związki rzędu, lecz

⁵ W ramach ćwiczeń z poszczególnych podrozdziałów mogą pojawiać się pojedyncze zadania dotyczące niepodstawowego w tym podrozdziale zagadnienia. Np. w ćwiczeniach z podrozdziału o szyku wyrazów zdarzają się zadania dotyczące użycia orzecznika lub spójników, które mają nieco inny kształt niż odpowiedniki ukraińskie.

także niektóre związki przynależności⁶ sprawiające uczącym się interferencyjne kłopoty pod względem wyboru formy przypadku i przyimka. Ta najbardziej rozbudowana część książki jest opracowana szczegółowo, ponieważ przedstawione w niej wymagania składniowe są bardzo indywidualne. Pod pojęciem indywidualności rozumiemy po pierwsze to, że rzadko da się wyodrębnić całe grupy leksemów czasownikowych o zbieżnych wymaganiach w zakresie przypadku i / lub przyimka. Po drugie, różnymi schematami składniowymi mogą dysponować czasowniki homonimiczne (mające ten sam kształt, ale inne znaczenie) lub różniące się aspektem. Po trzecie, na łączliwość określonego czasownika może wpływać postać leksykalna rzeczownika wchodzącego z nim w związek zależności. W zakresie omawianych związków składniowych rozpowszechnionym zjawiskiem jest wariantywność, która może być związana z bardzo różnymi czynnikami, w tym o charakterze pragmatycznym. Materiał ten wymaga więc rzetelnych i dociekliwych analiz. Przytaczane w rozdziale komentarze normatywne mają strukturę w pewnym sensie mozaikową, częściowo uporządkowaną dzięki zastosowaniu określonych znaków graficznych⁷. Objasnienia i wskazówki w sytuacjach szczególnie dyskusyjnych stały się możliwe dzięki specjalnie przeprowadzonym na potrzeby tej pracy badaniom na podstawie korpusów tekstów. Materiał weryfikowano w Narodowym Korpusie Języka Polskiego, najnowszym Korpusie Współczesnego Języka Polskiego, Słowniku walencyjnym IPI PAN „Walenty” oraz w opracowaniach z zakresu kultury języka⁸. Uwzględnione zostały liczne prace normatywistyczne i teoretyczno-językoznawcze poświęcone poruszonym zagadnieniom. Publikacja zawiera zatem nowe informacje będące uzupełnieniem współczesnej wiedzy o normatywnej łączliwości składniowej w polszczyźnie.

Warto podkreślić, że dobierając materiał, dążono do zgromadzenia maksymalnie bogatej reprezentacji najbardziej wyrazistych kontrastów polsko-ukraińskich w zakresie połączeń z przypadkami i przyimkami. Ze względu na to, że dużo uwagi poświęca się na subtelności realizacji wariantów składniowych, materiały przydatne są w nauce języka polskiego jako obcego na wysokich poziomach zaawansowania znajomości języka (włącznie z C1 i C2⁹), a

⁶ Uzasadnienie tego podejścia zawiera *Wprowadzenie* rozpoczynające trzeci rozdział książki.

⁷ Dokładniej o zawartości rozdziału trzeciego i sposobie uporządkowania w nim materiału informuje poprzedzające go *Wprowadzenie*.

⁸ Te i inne wykorzystane źródła zostały podane w zamykającym opracowanie spisie literatury.

⁹ Materiał całej publikacji przydatny jest do kształcenia osób ukraińskojęzycznych na wysokich poziomach zaawansowania. Warto przy tym zwrócić uwagę, że obecność w książce faktów językowych z niskich (według ESOKJ) poziomów zaawansowania ma swoje uzasadnienie. Dla danej grupy adresatów „proste” przykłady typu, *pytać / pytanie o co* (a nie *o czym*), *używać czego* (a nie *co*), *Ania była szczęśliwa* (a nie *szczęśliwą*) mogą być kłopotliwe nie z braków kompetencji, lecz z przyczyn psychofizycznych (popętnienie błędu w sytuacji zmęczenia, dekoncentracji itp.). Ćwiczenia uwzględniające podobne konstrukcje zewnątrzinterferencyjne pomogą w zwróceniu na nie uwagi uczących się oraz nauczycieli pracujących z grupą ukraińskojęzyczną.

nawet w kształceniu kulturalnojęzykowym rodzimych nosicieli języka. Rozdział trzeci, jak i drugi, zamyka rozbudowany o warianty klucz do ćwiczeń. Kwalifikatory (dopuszczalny, potoczny) oraz kolejność zamieszczenia wariantów wskazują w razie potrzeby na preferowane użycia. Publikacja może zatem być wykorzystywana jako samouczek.

Ostatnim elementem monografii jest zestawienie literatury przedmiotu. Poza pozycjami cytowanymi w opracowaniu spis zawiera publikacje, które w największym stopniu miały wpływ na obecny kształt książki¹⁰.

Przygotowane kompendium językoznawczo-dydaktyczne jest publikacją wypełniającą lukę wydawniczą we współczesnej glottodydaktyce polonistycznej, przede wszystkim w kształceniu osób ukraińskojęzycznych. Nie powstały bowiem dotychczas podręczniki do praktycznej nauki polskiej składni specjalnie przeznaczone dla osób z pierwszym językiem ukraińskim na wysokim poziomie zaawansowania. Zbiorem ćwiczeń w zakresie łączliwości składniowej czasowników dla osób ukraińskojęzycznych na poziomach od A1 do B2 jest publikacja Natalii Dorohowycz *Wybrane czasowniki* (Dorohowycz 2019), która jednak uwzględnia związki rzędu tylko 32 wybranych czasowników w 60 ćwiczeniach. Szeroki zakres materiału porównawczego dotyczący związków rzędu zawiera *Ukraińsko-polski słownik syntaktyczny* Oresta Śpiwaka i Mariana Jurkowskiego (Śpiwak, Jurkowski 2003). Od prezentowanego opracowania różni się jednak tym, że uwzględnia problematykę w kierunku od języka ukraińskiego do polskiego, przez co nie pozwala na szybkie dotarcie do informacji dotyczącej polskich struktur związku rzędu (zwłaszcza jeśli odpowiedniki ukraińsko-polskie nie są sobie formalnie bliskie). Słownik nie podaje też autentycznej kontekstowej realizacji polskich odpowiedników: brak w nim cytatów polskich, są tylko ukraińskie, ale też nieoparte na najbardziej współczesnych danych korpusowych. Wcześniejsze prace nie uwzględniają również najnowszych badań normatywnych.

Proponowana książka łączy w sobie kilka funkcji naukowych i dydaktycznych:

- 1) systematyzuje wiedzę w zakresie współczesnych pojęć językoznawstwa normatywnego;
- 2) prezentuje typy odstępstw od normy składniowej w polonijnej polszczyźnie pisanej w Ukrainie;

¹⁰ Znacznie bardziej rozbudowaną bibliografię z zakresu polskiej składni, szczególnie w ujęciu normatywnym i glottodydaktycznym, Czytelnik znajdzie na stronie projektu „Wzajemny transfer językoznawstwo – glottodydaktyka: współczesne problemy normatywne składni w języku ogólnopolskim i w polszczyźnie użytkowników z pierwszym językiem ukraińskim”: <https://polonista.umk.pl/pages/home/> (dostęp: 1.07.2024).

- 3) proponuje przyrost wiedzy normatywnej, podając komentarze dotyczące właściwych użyć struktur składniowych współczesnej polszczyzny, oparte na najnowszych badaniach korpusowych, przeprowadzonych na potrzeby tej właśnie publikacji;
- 4) zawiera usystematyzowany według przypadków słownik najbardziej wyrazistych kontrastów składniowych polsko-ukraińskich w zakresie struktur z wymaganym przypadkiem (482 leksemy polskie i nieco więcej ich odpowiedników ukraińskich; użycie 182 polskich jednostek opatrzone komentarzami normatywnymi);
- 5) stanowi zbiór ćwiczeń składniowych (306 ćwiczeń), które są adresowane przede wszystkim do Ukraińców uczących się polszczyzny i osób polskiego pochodzenia w Ukrainie, ale które mogą być też wykorzystywane – przynajmniej częściowo – również w nauczaniu polskiej składni innych grup obcokrajowców, a nawet w kształceniu normatywnym rodzimych użytkowników polszczyzny.

W monografii glottodydaktycznej *Właściwe użycia składniowe polszczyzny. Poradnik z ćwiczeniami nie tylko dla Ukraińców* uwzględniono, jak już wspomniano, przede wszystkim potrzeby średnio zaawansowanych i zaawansowanych użytkowników polszczyzny z pierwszym językiem ukraińskim. W rozdziałach drugim i trzecim zawarto opis każdego z wytypowanych zagadnień językowych uwzględniający ujęcie kontrastywne. Zwraca się uwagę na struktury bliskie w języku polskim i ukraińskim, ale po części realizowane inaczej. Podkreśla się subtelności realizacji systemu składniowego polszczyzny na tle językowym ukraińskim. Opisywane są takie niuanse realizacji struktur z języka polskiego w porównaniu z ich odpowiednikami ukraińskimi, które dotychczas nie były przedmiotem dogłębnych analiz językoznawczych uwzględniających potrzeby glottodydaktyczne. Adresatami publikacji mogą zatem być ukraińscy studenci polonistik i lektoratów, uczniowie różnych typów szkół władający już językiem polskim na poziomie podstawowym, nauczyciele języka polskiego w różnych ośrodkach, na kursach językowych, wykładowcy akademicki w Ukrainie, lektorzy polscy pracujący z grupami ukraińskojęzycznymi w Polsce lub Ukrainie, słuchacze studiów podyplomowych w zakresie nauczania języka polskiego jako obcego itp. Jednocześnie – jako kompendium normatywne – książka może służyć szerszemu kręgowi odbiorców jako źródło nowej wiedzy o subtelnościach współczesnej normy składniowej, w tym rodzimym użytkownikom polszczyzny – studentom oraz miłośnikom języka polskiego dbającym o kulturę wypowiedzi i zainteresowanym śledzeniem zmian składniowych. Być może też, stając się obiektem krytycznej lektury językoznawców, przyczyni się do dalszych dyskusji naukowych i

naukowo-dydaktycznych o współczesnej polskiej składni i charakterze zmian normatywnych w języku.

Rozdział 1. Zagadnienia normatywne współczesnej polskiej składni

1.1. Od poprawności językowej do właściwych użyc języka

W powszechnej świadomości użytkowników języka rozumienie normy językowej utożsamia się najczęściej z poprawnością językową, a zakres tej poprawności bywa sprowadzany przede wszystkim do obszaru gramatyki. Składnia, rozumiana najogólniej jako sposoby łączenia wyrazów, jest częścią gramatyki, obok morfologii – nauki o budowie i odmianie wyrazów. Potoczne rozumienie poprawności odnosi się zatem bezpośrednio do poziomu składniowego, będącego przedmiotem opisu tej książki.

Tradycyjne w Polsce naukowe podejście do normy językowej, w tym składniowej, w dużym stopniu pokrywa się z jej rozumieniem potocznym. Jedno z pierwszych ujęć samego pojęcia kultury języka dotyczyło walki z błędami. Aspekt poprawnościowy w tradycyjnym rozumieniu kultury języka od początku jej rozwoju był znaczący. Około połowy XX wieku do definicji kultury języka oprócz pojęcia poprawności językowej zaczęto dodawać pojęcie sprawności językowej, które już wykraczało poza znajomość systemu języka i uwzględniało aspekty funkcjonalne, które najogólniej można rozumieć jako dostosowanie wypowiedzi do konkretnej sytuacji. Bliżej końca XX wieku w rozumieniu kultury języka nasilił się aspekt pragmatyczny, uwzględniający to, kto, komu, w jakim celu i w jakich warunkach przekazuje komunikat. Wówczas też w związku z takim ujęciem kultury języka pojawiło się w jej definicjach pojęcie właściwego użycia języka. Ewolucję od poprawności do właściwych użyć języka da się zaobserwować również w podejściach do istotnego dla kultury języka pojęcia normy językowej.

Ważnym etapem w rozwoju postawy wobec normy stało się wprowadzenie w końcu XX wieku koncepcji zróżnicowania (podziału) normy językowej. Zaczęto wyróżniać normę wzorcową i normę użytkową (w uproszczeniu: potoczną). Podział normy na dwie czy też wyróżnienie dwóch poziomów jednej normy stał się w tym czasie swoistą rewolucją kopernikańską w normatywistyce, choć przesłanki zróżnicowania normy chronologicznie były o wiele wcześniejsze. A więc mimo że oficjalnie pojęcie dwóch norm czy dwóch poziomów normy zaproponowano w 1999 roku w *Nowym słowniku poprawnej polszczyzny PWN* (Markowski, red., 1999), potrzebę stopniowalnego podejścia do normy polscy językoznawcy aktywnie omawiali już w latach 70. XX wieku. Halina Kurkowska pisała o trzech poziomach normy: wzorcowej, publicznej i potoczno-użytkowej (Kurkowska 1977), Danuta Buttler przedstawiła koncepcję normy dwupoziomowej (Buttler 1986). Podkreślano wówczas, że aktualny stan zróżnicowanej wewnętrznie polszczyzny trudno zmieścić w ramach jednolitej rygorystycznej normy, a rozstrzygnięcia kodyfikacyjne (tzn. zapisy normatywne w słownikach, gramatykach, poradnikach) proponowane w poprzednich źródłach kodyfikacji normy (przede

wszystkim w *Słowniku poprawnej polszczyzny* z 1973 roku pod redakcją Witolda Doroszewskiego i Haliny Kurkowskiej (Doroszewski, Kurkowska, red. 1973) zbyt często odbiegają od rzeczywistości językowej i od poczucia językowego nawet osób dobrze wykształconych, w tym polonistów. Po raz pierwszy kodyfikację dwóch poziomów normy – wzorcowej i (w ówczesnej terminologii) potocznej – przedstawiono w 1995 roku w niewielkim słowniku poprawnościowym adresowanym przede wszystkim do młodzieży (Markowski 1995). Według ustaleń zawartych w tym słowniku norma wzorcowa obejmuje te jednostki językowe, „które są akceptowane przez zdecydowaną większość wykształconych Polaków i które nie rażą w różnych typach kontaktów językowych”, a „norma potoczna jest charakterystyczna dla swobodnych rozmów nieoficjalnych”, „dopuszcza większą wariantywność form językowych”, jest „oparta na kryterium rozpowszechnienia jakiejś formy językowej” (Markowski 1995: 13–14).

Ostatecznie koncepcja normy dwupoziomowej – wzorcowej i (nowszy termin) użytkowej – została przedstawiona, jak już wspomniano, w *Nowym słowniku poprawnej polszczyzny PWN* pod redakcją Andrzeja Markowskiego (Markowski, red. 1999), w którym poczyniono próbę dalej posuniętego zróżnicowania normy użytkowej. W jej ramach wyróżniono normę potoczną ogólną, normę potoczną regionalną i normę profesjonalną. Przykładowo za dopuszczalne tylko na poziomie składniowej użytkowej normy potocznej ogólnej zostały uznane spójniki skorelowane *nie...*, *a...* (wobec wzorcowych *nie...*, *ale.../lecz.../tylko...*), a także struktura *opierać się o co* w znaczeniu przenośnym ‘mieć kogoś lub coś za podstawę’ (wobec *opierać się na czym*¹¹). Warto jednak podkreślić, że pomimo zastosowania w części hasłowej słownika odpowiednich kwalifikatorów różnicujących normę (np. *pot.* – ‘potoczne’), nie został w nim dokonany systematyczny i całościowy podział faktów języka według ich przynależności do wyróżnionych teoretycznie norm.

Wiele rozstrzygnięć zawartych w *Nowym słowniku poprawnej polszczyzny PWN* nadal nie oddawało (nawet w roku jego powstania, a więc pod koniec XX wieku) aktualnego stanu rozwoju języka, gdyż nie oparto ich na systematycznych badaniach uzusu – tzn. rzeczywistego sposobu użycia języka przez większość jego nosicieli. W słowniku jest wiele zbyt rygorystycznych i obecnie już przestarzałych podejść do oceny odstępstw od normy. Za błędy uważane bywają takie fakty językowe, które w rzeczywistości są formami czy strukturami częstymi w uzusie ogólnopolskim i w pełni akceptowanymi przez rodzimych użytkowników

¹¹ Warto zwrócić uwagę, że ta innowacja normatywna prezentowana jest w części haseł problemowych w haśle „Norma”, natomiast w samym haśle słownikowym tego czasownika zachowano rozstrzygnięcie tradycyjne ciągle sygnalizujące o niepoprawności struktury *opierać się na czym*.

polszczyzny. Niemniej jednak *Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN*, nieznacznie unowocześniony i wydany w 2004 roku pod zmodyfikowanym tytułem *Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN* (Markowski, red. 2004) do dzisiaj pozostaje podstawowym wyspecjalizowanym słownikiem poprawnościowym¹². Wiele rozstrzygnięć normatywnych w tym słowniku może zasadniczo się różnić od rozwiązań przyjętych w nowszych słownikach języka polskiego, opartych na analizach bardzo wielkich objętościowo elektronicznych baz tekstów – korpusów językowych (o roli korpusów w ustalaniu normy dokładniej zob. w podrozdziale 1.2.3.). Podstawa korpusowa nowych słowników umożliwia bardziej zobiektywizowane spojrzenie na rzeczywiście używany język. I tak powstały w 2000 roku *Inny słownik języka polskiego PWN* (Bańko, red. 2000; dalej: ISJP¹³) i jego nieco uproszczona wersja (niezawierająca informacji o różnorodnych własnościach gramatycznych wyrazu hasłowego), wydana pod tytułem *Wielki słownik ucznia PWN* (Bańko, red. 2006), przedstawiają więcej informacji o współczesnych użyciach językowych, w tym w zakresie związków składniowych. Drugi ważny słownik współczesny opierający się na badaniach korpusowych i uwzględniający realny rozwój języka to *Wielki słownik języka polskiego PAN* (Żmigrodzki, red. od 2007; dalej: WSJP), publikacja online, stale uaktualniana. Kwerendy korpusowe są podstawą opisu języka polskiego także w *Dobrym słowniku*, który jest połączeniem słownika z poradnią językową i jako taki reaguje bardzo szybko na pytania i wątpliwości zgłaszane przez użytkowników języka, dodając objaśnienia lub je modyfikując (zob. Czesak, Szałkiewicz, Żurowski 2017).

W XXI wieku rozpoczęto prace nad nowym leksykograficznym źródłem normy, którego tytuł roboczy brzmiał *Słownik właściwych użyć języka* (zob. np. Zdunkiewicz-Jedynak, Liberek, red. 2019). Zastanawiając się nad kształtem nowego słownika poprawnościowego, językoznawcy uznali za odpowiednie w podejściu do współczesnej normy pojęcie właściwego użycia języka. Dorota Zdunkiewicz-Jedynak zaproponowała zastąpienie nim tradycyjnego pojęcia poprawności językowej (Zdunkiewicz-Jedynak 2021). Oznaczałoby to, że ocenie normatywnej miałby podlegać nie abstrakcyjny, odizolowany od realnego użycia element systemu językowego, ale element ten – np. znaczenie wyrazu, forma, konstrukcja – w określonej sytuacji komunikacyjnej. Językoznawczynie zwróciła uwagę na to, że w

¹² Jego miejsce powoli zaczyna zajmować *Dobry słownik*, o którym mowa będzie w rozdziale *Źródła informacji o współczesnej normie składniowej*. Na temat koncepcji słownika zob. Czesak, Szałkiewicz, Żurowski 2017. Słownik dostępny jest na stronie <https://dobrysloownik.pl/> (dostęp: 22.10.2024).

¹³ Wykaz stosowanych skrótów i symboli został zamieszczony na końcu książki.

dotychczasowej praktyce leksykograficznej w słownikach poprawnościowych ocena faktów językowych miała w zasadzie charakter uniwersalny, który nie uwzględniał kontekstu¹⁴.

Tymczasem w obecnej rzeczywistości dzięki technologiom cyfrowym umożliwiającym gromadzenie w korpusach językowych różnorodnych tekstów oraz ich automatyczne przetwarzanie można dokładniej określić zakres różnego rodzaju ograniczeń użycia jednostek i ich połączeń (Zdunkiewicz-Jedynak 2021). Możliwość wielostronnej analizy korpusowej jednostek językowych sprawia, że właśnie kryterium uzualne (tzn. kryterium frekwencji i rozpowszechnienia użycia) staje się obecnie najbardziej obiektywnym miernikiem oceny normatywnej. Jarosław Liberek i Dorota Zdunkiewicz-Jedynak postulują uznanie powszechnego zwyczaju językowego – uzusu – za podstawę ustalania normy (Liberek, Zdunkiewicz-Jedynak 2019). Dzięki stosowaniu cyfrowych metod i narzędzi uzus w szerokim zakresie może podlegać obserwacji i stawać się podstawowym źródłem normy. Jeżeli na przykład analizy korpusowe dowodzą powszechnego użycia jednostki lub potwierdzają którąś z jej właściwości gramatycznych, to nawet jeśli dane korpusowe odbiegają od dotychczasowej kodyfikacji, należy je uznać za stanowiące element normy współczesnej polszczyzny.

Stanowisko takie popiera obecnie wielu językoznawców. Ewa Kołodziejek pisze:

W codziennej językowej praktyce ważniejsza staje się typowość i funkcjonalność środków językowych oraz komunikatywność wypowiedzi. W myśleniu o normie powinien więc nastąpić postulowany przez J. Liberka „zwrot uzualny”, czyli „konieczność przyjęcia do wiadomości zastanego stanu rzeczy: tych faktów językowych, które ludzie faktycznie tworzą” (Liberek 2021: 39 i n.). To uzus, fundament na nowo ujętej normy językowej, winien wyznaczać warunki właściwego użycia elementu systemu języka (Kołodziejek 2023: 20).

Proponowana przez Jarosława Liberka definicja normy brzmi:

Norma językowa to taka część polskiego uzusu językowego, która składa się z jednostek i reguł stosunkowo często używanych i stosunkowo rozpowszechnionych, a więc stosunkowo typowych, aktualizowanych w

¹⁴ Rozbudowany opis właściwości pragmatycznych jednostek języka współczesnej polszczyzny w sposób systematyczny został uwzględniony w tzw. sondzie słownikowej, niewielkim objętościowo słowniku opracowanym przez Andrzeja Bogusławskiego i Magdalenę Danielewiczową (Bogusławski, Danielewiczowa 2005) zgodnie z koncepcją jednostki języka Andrzeja Bogusławskiego (Bogusławski 1998). Niestety słownik ze względu na bardzo specjalistyczne podstawy opisu nie jest przeznaczony dla szerokiego grona odbiorców. Wybrane informacje pragmatyczne odnotowuje ponadto *Wielki słownik języka polskiego*. Dotyczą one typów aktów mowy, w których mogą być używane niektóre jednostki uwzględnione w słowniku (zob. Żmigrodzki, zest. 2023: 97).

danej sytuacji przez mówiących w sposób cechujący się zróżnicowanym poziomem automatyzmu (Liberek 2021: 42).

Będącą przedmiotem analiz w niniejszej monografii normę składniową należy traktować jako część tak rozumianej normy językowej. Zgodnie z propozycją Małgorzaty Gębki-Wolak norma składniowa to:

[...] społecznie zaaprobowane konwencje warunkujące budowanie zasadniczo ponadjednoelementowych ciągów jednostek leksykalnych (konstrukcji składniowych) służących komunikacji międzyludzkiej. Konwencje te obejmują reguły strukturalne, semantyczne i linearne zarówno o charakterze seryjnym, tj. odnoszące się do reguł łączliwości właściwych klasom jednostek, jak i jednostkowym, tj. odnoszące się do łączliwości pojedynczych jednostek (Gębka-Wolak 2019: 182).

W tak skonstruowanych definicjach normy językowej oraz jej podtypu – normy składniowej ważne staje się uwzględnienie nie zewnętrznych czynników normotwórczych (np. autorytetów, tradycji), lecz istoty zjawiska językowego – jego typowości i powszechności użycia oraz przydatności komunikacyjnej w określonych sytuacjach. „Przyjęcie zweryfikowanego w korpusach językowych uzusu jako podstawy normy pozwoliłoby usankcjonować innowacje językowe, które w *Wielkim słowniku poprawnej polszczyzny* pod redakcją Andrzeja Markowskiego opisane są jako błąd. Przyszedł bowiem czas, by zaaprobować »błędy powszechne«” – pisze Ewa Kołodziejek (Kołodziejek 2023: 17).

Na potrzeby tego opracowania niektóre dyskusyjne lub nieprecyzyjnie wyjaśnione w dotychczasowych źródłach konstrukcje składniowe zostały zweryfikowane. Propozycje doprecyzowań normatywnych dostosowanych na użytek glottodydaktyki znajdują się w dwóch następnych rozdziałach książki.

1.2. Źródła informacji o współczesnej normie składniowej

1.2.1. Składnia w podręcznikach, poradnikach językowych i słownikach specjalistycznych

Informacje o normatywnych aspektach składni można czerpać z kilku rodzajów źródeł. Poza specjalistycznymi publikacjami językoznawców normatywistów (monografiami i artykułami), które są przedmiotem zainteresowań przede wszystkim przedstawicieli środowiska naukowego, istnieją opracowania bardziej popularne. Są to podręczniki, poradniki i słowniki.

Podstawowym źródłem informacji o normie składniowej są **podręczniki akademickie** z zakresu kultury języka. Prezentacja materiału ma w nich jednak charakter naukowy, co niewątpliwie stanowi barierę dla niespecjalistów i osób, dla których polszczyzna nie jest językiem rodzimym. Podręczniki do kultury języka zawierające m.in. zagadnienia składniowe to przede wszystkim starsza publikacja Danuty Buttler, Haliny Kurkowskiej i Haliny Satkiewicz:

Buttler D., *Składnia*, 1973, w: D. Buttler, H. Kurkowska, H. Satkiewicz, *Kultura języka polskiego. Zagadnienia poprawności gramatycznej*, Warszawa, s. 301–448

oraz nowsza Hanny Jadackiej:

Jadacka H., *Składnia*, 2005, w: H. Jadacka, *Kultura języka polskiego. Fleksja, słowotwórstwo, składnia*, Warszawa, s. 138–225.

Rozbudowaną informację o normie składniowej zawiera także zbiór ćwiczeń gramatycznych i leksykalnych, przygotowany pod redakcją Katarzyny Kłosińskiej¹⁵:

Kłosińska K., red. 2014, *Nowe formy i normy, czyli poprawna polszczyzna w praktyce*, Warszawa.

Do szerszej grupy odbiorców są skierowane **poradniki** językowe. Zawierają zazwyczaj informacje na temat wybranych, najtrudniejszych zagadnień językowych. Na treść takich poradników składają się też rozdziały poświęcone normatywnym problemom składni. Do starszych źródeł tego typu należy np. książka *O dobrej i złej polszczyźnie*, zawierająca rozdział składniowy autorstwa Barbary Klebanowskiej:

Klebanowska B., 1985, *O związkach składniowych między wyrazami*, w: B.

Klebanowska, W. Kochański, A. Markowski, *O dobrej i złej polszczyźnie*, Warszawa, s. 169–241.

Później ukazały się inne podobne publikacje:

¹⁵ Znajduje się ona w części *Odpowiedzi i omówienia wybranych zagadnień*.

Podracki J., 1993, *Skomplikowane konstrukcje składniowe*, w: *Polszczyzna płata nam figle. Poradnik językowy dla każdego*, red. J. Podracki, Warszawa, s. 115–156,
Markowski A., 2003, *Trudne kwestie łączenia wyrazów – składnia*, w: A. Markowski, *Język polski. Poradnik Profesora Andrzeja Markowskiego*, Warszawa, s. 239–328.

Stosunkowo nowsze są poradniki:

Mackiewicz Ł., 2018, *Błędy składniowe*, w: Ł. Mackiewicz, *497 błędów. Jak nie zbłądzić w zawiłościach polszczyzny*, Elbląg, s. 309–389,
Karpowicz T., 2020, *Inne zagadnienia poprawności językowej*, w: T. Karpowicz, *Polszczyzna wzorcowa w praktyce zawodowej redaktorów*, Warszawa, s. 331–457,
Miodek J., 2022, *O odwrocie celownika, ruchomym się i o tym, komu dać Grand Pressa. Felietony o składni*, w: J. Miodek, *Polszczyzna. 200 felietonów o języku*, Kraków, s. 329–363.

Na rynku są dostępne także liczne poradniki z kultury języka napisane w układzie hasłowym, omawiające problemy z zakresu składni jednostek i konstrukcji, zob. np.:

Kołodziejek E., Kabata M., Sidorowicz R., 2009, *E-porady językowe*, Szczecin,
Kołodziejek E., 2023, *Walczymy z bykami*, Warszawa.

Zagadnienia składniowe opracowywane bywają też w bardziej wyspecjalizowanych poradnikach, jak np.:

Burkacka I., 2014, *Błędy składniowe*, Warszawa.

Na uwagę zasługuje ponadto publikacja książkowa zawierająca reguły, komentarze i ćwiczenia w zakresie szyku wyrazów w polszczyźnie:

Walkiewicz A., Gębka-Wolak M., 2022, *Wszystko w porządku. Szyk języka polskiego. Reguły i ćwiczenia dla obcokrajowców*, Toruń.

Mimo że w podtytule książka ta ma zaznaczonego adresata niebędącego rodzimym użytkownikiem polszczyzny, z powodzeniem może być wykorzystywana w szerszych kręgach odbiorczych, zainteresowanych właściwymi użyciami składniowymi współczesnej polszczyzny. Szczególną wartością tej publikacji jest dążenie do wyjaśniania zjawisk wariantywności polskiego szyku, z uwzględnieniem różnych sytuacji komunikacyjnych w interakcjach bardziej i mniej sformalizowanych.

Problemy normy składniowej stają się przedmiotem analiz w internetowych lub telefonicznych poradniach językowych. Czasami materiały poradni gromadzone są w publikacjach książkowych, jak np.:

Rogowska-Cybulska E., Milewska-Stawiany M., red. 2016, *Poradnia językowa, słucham... Wybór odpowiedzi Telefonicznej Poradni Językowej Uniwersytetu Gdańskiego*, Gdańsk.

Zagadnienia składni są prezentowane w **słownikach**, w szczególności poprawnej polszczyzny, o czym była mowa w podrozdziale 1.1. Warto jednak w tym miejscu dodać, że *Nowy słownik poprawnej polszczyzny* pod redakcją Andrzeja Markowskiego oprócz podstawowej części słownikowej zawiera część z objaśnieniem haseł problemowych, w tym rozbudowane artykuły poświęcone przypadkom, związkom zgody i rzędu, składni poszczególnych części mowy czy szykowi. Trzeba jednak pamiętać, że niektóre informacje tam umieszczone nie odpowiadają aktualnemu stanowi rozwoju polszczyzny.

Wśród nowych leksykograficznych kompendiów normatywnych na uwagę zasługuje elektroniczny *Dobry słownik*¹⁶. Jest to publikacja opierająca się na badaniach uzusu (zwyczaju językowego), a więc spełniająca współczesne wymagania stawiane wobec źródeł normy. Jego wartością jest także to, że hasła są uzupełniane na bieżąco w odpowiedzi na zgłoszenia i prośby abonentów kierowane do towarzyszącej słownikowi poradni językowej. Niestety *Dobry słownik* jest projektem komercyjnym i w ogólnym dostępie są tylko wybrane materiały. W pełnym dostępie w *Kompendium reguł językowych* jest aktualnie 17 reguł objaśniających zagadnienia składniowe.

Z kolei z myślą o obcokrajowcach uczących się języka polskiego został przygotowany specjalistyczny słownik łączliwości składniowej:

Mędak S., 2011, *Praktyczny słownik łączliwości składniowej czasowników polskich*, Kraków.

W środowisku glottodydaktycznym polsko-ukraińskim bardzo przydatny jest natomiast słownik składniowy, który głównie prezentuje problemy składni rzędu:

Śpiwak O., Jurkowski M., 2003, *Ukraińsko-polski słownik syntaktyczny (różnice w łączliwości syntaktycznej około 1700 słów i wyrażen z ilustracjami z klasycznej i współczesnej literatury ukraińskiej oraz prasy)*, Warszawa.

Słownik ten przeznaczony jest przede wszystkim dla Polaków uczących się języka ukraińskiego: hasło wyjściowe stanowi w nim struktura polska, do której podane są odpowiedniki ukraińskie z kontekstową ilustracją poszczególnych użyć. Ze słownika mogą jednak korzystać także Ukraińcy uczący się języka polskiego.

¹⁶ Naukowe podstawy i założenia słownika są przedstawione w artykule Artura Czesaka, Łukasza Szalkiewicza i Sebastiana Żurowskiego (Czesak, Szalkiewicz, Żurowski 2017). Ze słownika można korzystać na stronie internetowej <https://dobrysloownik.pl/> (dostęp: 22.10.2024).

Jeśli chodzi o sytuację uczenia się Ukraińców polskiej składni, to istnieje niewiele wyspecjalizowanych składniowych publikacji dydaktycznych. Na poziom A1–B2 jest przeznaczony podręcznik Natalii Dorohowycz, który prezentuje ćwiczenia w zakresie 32 czasowników o rekcji odmiennej od ukraińskich odpowiedników:

Дорогович Н., 2019, *Вибрані польські дієслова: збірник вправ на керування дієслова*, Івано-Франківськ.

Naukę składni w ramach studiów polonistycznych w Ukrainie wspomaga publikacja elektroniczna Andrija Mokłyci:

Моклиця А., 2018, *Язык польски: ćwiczenia składniowe*, Луцьк, online:
<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/13802> (dostęp: 20.03.2024).

Z myślą o studentach polonistyki został przygotowany podręcznik do kultury języka Ałły Krawczuk zawierający obszerny rozdział składniowy:

Krawczuk A., 2011, *Wybrane zagadnienia poprawności składniowej. Tendencje rozwojowe polskiej składni*, w: A. Krawczuk, *Leksykologia i kultura języka polskiego*, t. 2: *Kultura języka*, Kijów, s. 226–293.

Do szerszego grona odbiorców (studenci, nauczyciele języka polskiego w Ukrainie etc.) jest adresowany podręcznik do metodyki nauczania języka polskiego Ałły Krawczuk i Jerzego Kowalewskiego, który również ma rozdział o trudnych dla Ukraińców elementach polskiej składni:

Krawczuk A., 2017, *Składniowe problemy polszczyzny*, w: A. Krawczuk, J. Kowalewski, *Metodyka nauczania języka polskiego. Język i kultura w dydaktyce polonistycznej na Ukrainie*, Kijów, s. 209–224.

Zaprezentowane źródła normy są bez wątpienia bardzo przydatne w składniowym kształceniu normatywnym Polaków i obcokrajowców, choć nie są pozbawione mniejszych lub większych mankamentów. Siłą rzeczy źródła choronologicznie starsze, mimo że opracowane bardzo szczegółowo i rzetelnie, nierzadko nie prezentują już współczesnego stanu języka wraz z jego nowymi tendencjami. Nowsze kompendia również nie zawsze stają na wysokości zadania, jeśli nie są oparte na szeroko zakrojonych badaniach korpusowych, a opinie w nich wyrażane polegają jedynie na intuicji konkretnego językoznawcy prezentującego bardziej tradycjonalistyczne postawy wobec języka. Kulturalnojęzykowe publikacje glottodydaktyczne często nie są też pozbawione zbytniego rygoryzmu w podejściu do kształcenia gramatycznego obcokrajowców, gdyż ich autorzy opierają się na dostępnych publikacjach polskich, które, jak już zasygnalizowano, mają braki w opisie najbardziej współczesnej normy.

Czytelnicy wyżej przedstawionych i innych opracowań prezentujących normę składniową mogą ponadto zetknąć się z problemem rozbieżnych kwalifikacji normatywnych – ten sam fakt językowy może uzyskiwać odmienną ocenę normatywną. Sytuacja ta dezorientuje odbiorcę, szczególnie obcokrajowca, który nie ma stałego kontaktu z polszczyzną i ma bardziej ograniczony dostęp niż *native speakerzy* do dodatkowych, wiarygodnych źródeł informacji. Przykładowo w wydanym w 1999 roku *Nowym słowniku poprawnej polszczyzny* (Markowski, red. 1999) znajdziemy informację, że struktury *ktoś planuje* + bezokolicznik są niepoprawne, por. zapis w słowniku: *Planujemy kupno nowego samochodu (nie: kupić nowy samochód)*. Opublikowane w zbliżonym czasie ogólne słowniki polszczyzny, tj. *Słownik współczesnego języka polskiego* (Dunaj, red. 1996) i *Uniwersalny słownik języka polskiego* (Dubisz, red. 2003) w części ilustracyjnej nie podają kontekstów z bezokolicznikiem. Z kolei w *Innym słowniku języka polskiego PWN* (Bańko, red. 2000), opracowanym na podstawie materiałów korpusowych, łączliwość z bezokolicznikiem została uwzględniona w postaci cytatu *Prawie każda młoda kobieta planuje urodzić dziecko* oraz w schemacie składniowym czasownika *planować*. Schemat składniowy oraz połączenia z bezokolicznikiem (np. *planować: iść, sprzedać, stworzyć, uciec, urodzić, uruchomić, wyjechać, wynająć, wyremontować, zatrudnić* itp.) zostały zamieszczone także w najnowszym słowniku – *Wielkim słowniku języka polskiego*, co świadczy o ich rozpowszechnieniu w uzusie. Opatrzono je natomiast komentarzem normatywnym, że są kwestionowane. Informacje zawarte w WSJP są bardzo cenne dla językoznawców i bardziej świadomych użytkowników języka, ale nie odpowiadają na zapotrzebowanie osób uczących się języka polskiego, które chciałyby mieć konkretną wskazówkę o użyciu jednostek. Z punktu widzenia nierodzimego użytkownika języka w słowniku brakuje jednoznacznej informacji, czy struktury opatrzonej kwalifikatorem *kwestionowane* można używać. Ekonomia uczenia się podpowiada bowiem, że naukę należy skoncentrować na wyrażeniach, które są przydatne w komunikacji, w tym w szczególności takich, które są w pełni akceptowalne¹⁷.

¹⁷ Trzeba jednak pamiętać o tym, że ISJP i WSJP są słownikami deskryptywnymi (opisowymi), a nie normatywnymi, w rozumieniu normy jako kodyfikacji. Nie jest więc ich zadaniem ostateczne rozstrzygnięcie o akceptowalności jednostek językowych lub ich połączeń. Koncentrują się na zanotowaniu i opisanu tych zjawisk, które znajdują potwierdzenie w materiale stanowiącym podstawę opracowania słownika. Tym samym przedstawiają normę naturalną, a więc środki językowe, które współcześnie są powszechnie używane, czyli zyskały społeczną aprobatę (zob. podrozdział 2.13. *Informacja normatywna*, w: Żmigrodzki, zest. 2023: 72–74). To, że WSJP i ISJP w ogóle zawierają eksplicytną informację o dawniejszej kodyfikacji, czego wyrazem jest w WSJP stosowanie kwalifikatora *kwestionowane*, której towarzyszy notka w zakładce „Informacja normatywna” typu „uznawane za błędne”, a w ISJP zamieszczany bezpośrednio w hasłach komentarz typu „bywają oceniane jako niepoprawne”, wychodzi poza standard słownika deskryptywnego. Innymi słowy, w WSJP oraz w ISJP znajdziemy informację o tym, że są zjawiska językowe, które zyskują niejednakową ocenę normatywną: są

Kłopotliwe jest także to, że nawet dwa współczesne słowniki powstałe na podstawie analiz korpusowych, ISJP i WSJP, mogą różnie przedstawiać składnię tej samej jednostki¹⁸. Przykładowo WSJP podaje schemat składniowy *prawo do (czego)* i nie rejestruje żadnego przykładu połączeń z bezokolicznikiem. W ISJP odnotowana jest natomiast struktura *prawo + bezokolicznik* w kontekście czasownika *mieć*: *Miał prawo zdenerwować się*. Ta niezgodność w dwóch słownikach współcześnie najbardziej miarodajnych, gdyż opartych na systematycznych badaniach korpusowych, dezorientuje uczących się i glottodydaktyków, szczególnie zagranicznych. Nie ulega więc wątpliwości, że w celu rozwiązywania tego rodzaju problemów należy sięgać do istniejących nowoczesnych prac językoznawczych.

Podobnych sytuacji w zakresie prezentacji współczesnej normy składniowej w jej źródłach jest wiele, co warunkuje potrzebę dokładniejszych opisów poszczególnych faktów składniowych, zwłaszcza na potrzeby glottodydaktyczne (w naszym przypadku chodziłoby przede wszystkim o materiał podatny na interferencje polsko-ukraińskie).

1.2.2. Informacja składniowa w *Wielkim słowniku języka polskiego*

Przyjrzyjmy się bliżej informacji składniowej zawartej w jednym z najnowszych ogólnych słowników języka polskiego, niewątpliwie godnym polecenia obcokrajowcom ze względu na wolny dostęp i rozbudowaną strukturę hasła¹⁹ oraz systematyczną aktualizację danych.

Jeśli chodzi o prezentację zagadnień składniowych, jej najważniejszym elementem w artykule hasłowym jest zakładka „Składnia”. Po jej otwarciu ukazuje się schemat składniowy jednostki w danym znaczeniu. Dowiadujemy się z niego m.in., z jakim przypadkiem wytraz się łączy, czy wymaga przyimka i czy może mieć łączliwość wariantywną. Kliknięcie w zakładkę „Połączenia” pozwala z kolei zapoznać się z łączliwością wyrazu – zarówno leksykalną, jak i składniową. Innymi słowy, materiał zawarty w „Połączeniach” pokazuje możliwości wypełnienia schematu podanego w zakładce „Składnia” konkretnym materiałem leksykalnym. W tej części hasła można też zorientować się w całym zakresie łączliwości (możliwości, ale

używane przez użytkowników języka, ale w opracowaniach poprawnościowych nadal są traktowane jako błędy językowe (zob. też dyskusję Zbróg 2015 i Żmigrodzki 2015).

¹⁸ Wyrażenie „składnia jednostki” nie jest terminem gramatycznym. W ten uproszczony sposób nazywa się ogół danych o łączliwości jednostki, czyli o tym, z jakimi wyrażeniami można ją połączyć (np. o tym, że łączy się z dopełniaczem bez przyimka lub łączy się z dopełniaczem i przyimkiem *do*). Całościowa informacja o sposobach łączenia jednostki to inaczej „dyspozycje składniowe” danej jednostki.

¹⁹ Zob. Żmigrodzki, red. od 2007– oraz <https://wsjp.pl/> (dostęp: 1.07.2024). O założeniach słownika i zasadach prezentacji materiału można przeczytać w opracowaniu przygotowanym przez Piotra Żmigrodzkiego (Żmigrodzki, zest. 2023).

także ograniczenia) konkretnych użyć leksykalnych w ramach schematu składniowego. Zakładka „Cytaty” zawiera natomiast przykłady autentycznych kontekstowych zastosowań jednostki, ilustruje tym samym realizację jej schematów składniowych, w tym wariantywnych.

Użytkownicy słowników ogólnych mogą jednak zetknąć się z problemem, gdy opis leksykograficzny w zakresie wariantywnych struktur składniowych pozostawia wątpliwości co do zakresu ich użycia oraz możliwej substytucji. Mogą to być nie tylko sprzeczne informacje składniowe w różnych źródłach leksykograficznych, o czym wspomniano w podrozdziale 1.2.1., ale także problemy z jednoznacznością interpretacją normatywną informacji zawartej w ramach jednego słownika. W szczególności chodzi o ustalenie, które użycie (który wariant składniowy) byłoby najwłaściwsze, podstawowe, które zaś można potraktować jako poboczne, bo mające niższą frekwencję lub pragmatycznie bądź leksykalnie ograniczony zakres użycia. Przytoczymy kilka przykładów na materiale WSJP.

Wróćmy na początku do wskazanego w podrozdziale 1.2.1. problemu wynikającego ze stosowania kwalifikatora *kwestionowane*, któremu towarzyszy oznakowanie w postaci wykrzyknika i pytajnika: „!?”. Jak wspomniano wyżej, informacja jest cenna dla specjalistów, może jednak wprowadzać w zakłopotanie uczących się. Nie wydaje się ona wystarczająco klarowna, szczególnie dla obcokrajowca. Znak zapytania kojarzy się bowiem z wątpliwością normatywną, a więc z myślą, że opisywana jednostka już nie jest bezwzględnie niepoprawna. Jednak rozwinięty komentarz słowny odpowiadający temu oznakowaniu – „uznawane za niepoprawne” – przemawia za nienormatywnością faktu językowego²⁰. Powstaje zatem wątpliwość: powinno się konsekwentnie unikać tej jednostki czy można – przynajmniej w niektórych sytuacjach (jakich?) – jej używać? Czy można ją tolerować? Czy powinna ona być traktowana jako błąd na egzaminie? Odpowiedzi na te pytania nie są łatwe, również dlatego, że – jak wynika z badań korpusowych – status wyrażen językowych oznaczonych kwalifikatorem *kwestionowane* nie jest jednakowy. Różni je bowiem frekwencja i stopień rozpowszechnienia w poszczególnych odmianach i stylach współczesnej polszczyzny. Dlatego niektóre z

²⁰ Gdyby użytkownik słownika zapoznał się z teoretycznymi zasadami jego opracowania (np. Żmigrodzki 2018), to dowiedziałby się, że dane w polu „Informacja normatywna” w WSJP przyjęto za *Wielkim słownikiem poprawnej polszczyzny PWN* pod redakcją A. Markowskiego. Zatem ocena „uznawane za niepoprawne” nie jest oceną autora hasła WSJP. Ponadto, jak pisze P. Żmigrodzki, z niektórymi twierdzeniami zawartymi we wspomnianym słowniku poprawnościowym autorzy WSJP mogą się nie zgadzać (Żmigrodzki 2018: 148). Jeśli jednak użytkownik, który sięga po słownik w celu praktycznym, nie jest obeznany ze wszystkimi jego założeniami, może być zdezorientowany.

powodzeniem można by uznać za akceptowalne, inne nadal lokują się na marginesie uzusu, a więc nie mogą pretendować do miana właściwych użyc języka.

Problemem dla ukraińskojęzycznego użytkownika może być opis składniowy konstrukcji wchodzących w związki przynależności, w których obowiązuje używanie przyimków. W takich sytuacjach w schemacie składniowym w zakładce „Składnia” słownik podaje zamiast przyimka z przypadkiem pytanie o okolicznik „gdzie”. Na przykład przy czasowniku *postawić* w znaczeniu ‘umieścić coś tak, aby stało gdzieś’ jest ogólny schemat składniowy: *postawić* + kogo / co + (gdzie). W języku ukraińskim dominuje struktura biernikowa *postawić na co* (np. *na stół*): *поставити на що (на стіл)*, choć rzadziej może się pojawiać struktura z miejscownikiem: *поставити на чому (на столі)*. Opis składniowy w słowniku nie przynosi odpowiedzi na pytania ukraińskojęzycznego użytkownika polszczyzny o właściwy wariant: *postawić na stół* czy *postawić na stole*. Korzystający ze słownika musi więc samodzielnie rozstrzygnąć wątpliwość, np. szukając informacji ilustracyjnych w zakładce „Połączenia”. Jeśli chodzi o czasownik *postawić*, znajdują się tam wyłącznie przykłady miejscownikowe: *postawić na ziemi, na podłodze, na stole, na tacy, na półce*. Cytaty również prezentują tylko formy miejscownikowe, np. *Alek jest synem Oksany i nikt nie może jej zastąpić. Dała więc do powiększenia jej zdjęcie i postawiła na nocnym stoliku obok łóżka chłopca*. Jest to więc istotna wskazówka, by – nawet jeśli w uzusie zdarzają się struktury z biernikiem, np. *Co postawić na stół w salonie* – konstrukcje z miejscownikiem traktować jako podstawowe.

Kolejny przykład – struktura *współczucie dla kogo / czego* – jest dla osób ukraińskojęzycznych trudny, ponieważ w języku ukraińskim omawiany rzeczownik występuje z przyimkiem *do* (*цнівчымтя до козо / чозо*). W zakładce „Składnia” jest podany tylko schemat *współczucie dla kogo / czego*. W zakładce „Połączenia” mamy natomiast dwa warianty: *współczucie dla* i *wobec*: *współczucie dla bliźnich, dla człowieka, dla kobiet, dla ludzi, dla ofiar, dla rodzin, dla cierpienia; wobec braci Polaków, wobec człowieka cierpiącego, wobec ludzi*. Przykłady połączeń nie dają pewności, czy w przypadku wariantu z przyimkiem *wobec* możliwy jest zależny rzeczownik nieżywy, dlatego że żaden przykład tego typu połączenia nie pojawił się w materiale ilustracyjnym, w odróżnieniu od konstrukcji z *dla*, por. *współczucie dla cierpienia*. W zakładce „Cytaty” są tylko przykłady z przyimkiem *dla*, a nie ma żadnego z przyimkiem *wobec*: *[...] przekazujemy na Pana ręce wyrazy najgłębszego współczucia [...] dla rodzin i bliskich ofiar terrorystycznego zamachu, [...] powinienem [...] przyjąć filozoficzną postawę obserwatora, pełnego współczucia dla cierpienia innych*. A więc

pewne kwestie związane z właściwym użyciem każdego z wariantów pozostają nierozstrzygnięte.

Jednostką, której łączliwość składniowa w słowniku nie została przedstawiona wystarczająco jasno, jest rzeczownik *podręcznik*. Hasło *podręcznik* nie ma zakładki „Składnia”, dlatego że jednostka ta nie dysponuje obligatoryjnym wymaganiem składniowym, jej łączliwość ma charakter związku przynależności. W „Połączeniach” są przykłady z dopełniaczem: a) bez przyimka: *podręcznik dziejów literatury, ekonomii, historii, medycyny, prawa, psychologii*; b) z przyimkiem *do*: *podręcznik do biologii, do geografii, do historii, do języka polskiego*, w tym przykład *do nauki (języka)*. Przyimek *do* występuje również w kontekstach informujących o typach szkół, do których może być przeznaczony podręcznik: *do gimnazjum, do szkół podstawowych*. Z przyimkiem *dla* są podawane przykłady z nazwami adresatów: *podręcznik dla dzieci, dla nauczyciela, dla studentów, dla uczniów, dla klasy (pierwszej, trzeciej...)*. W języku ukraińskim używa się połączenia z przyimkiem *z* – *підручник з чого (з математики)* albo z przyimkiem *dla* – *підручник для вивчення чого (польської мови)*. Przyimek *dla* (для) charakterystyczny jest również dla ukraińskich kontekstów zawierających szeroko rozumianego adresata – nie tylko osobowego, lecz także klasę, typ szkoły: *підручник для студентів, підручник для шкіл, підручник для 6-го класу*. Zatem dla ukraińskojęzycznego użytkownika polszczyzny ważne jest zwrócenie uwagi na pewne ograniczenia w języku polskim, w porównaniu z ukraińskim, przyimka *dla* w kontekście wyrazu *podręcznik*. W tekstach polszczyzny pojawiają się jednak struktury typu *podręcznik dla liceum, podręcznik dla szkół ponadpodstawowych*, szczególnie w kontekstach, w których występuje także przyimek *do*, np. *podręcznik do matematyki dla liceów*. Na podstawie danych ze słownika nie wiemy także, jaki jest charakter wariantowości typu *podręcznik czego* i *podręcznik do czego*. Czy w kontekście rzeczowników nazywających wszystkie dziedziny nauki lub przedmioty nauczania możliwa jest taka wariantowość? W słowniku bowiem w obu kontekstach powtórzył się jedynie wyraz *historia*, por. *podręcznik historii / do historii*, inne zaś nazwy albo są używane bez przyimka, por. *podręcznik czego: dziejów literatury, ekonomii, medycyny, prawa, psychologii*, albo po przyimku, por. *podręcznik do czego: do biologii, do geografii, do języka polskiego*. W części „Cytaty” mamy tylko dwa interesujące nas konteksty: *podręcznik do fizyki* i *podręcznik dla uczniów*, co również nie rozstrzyga szczegółowych pytań o wariację *podręcznik czego / do czego* i – ewentualnie – tak jak po ukraińsku – *z czego*. W tekstach pochodzących z korpusu zdarzają się bowiem użycia z przyimkiem *z*, np. *podręcznik z historii, z chemii, z kryminalistyki* (NKJP).

Podsumowując, WSJP jest dobrym i nowoczesnym źródłem wiedzy o właściwościach składniowych jednostek leksykalnych. Przedstawia modele łączliwości (schematy składniowe) i ilustruje je przykładami. Nie opisuje natomiast bardziej subtelnych właściwości składniowych, jak np. zasady wyboru struktur wariantywnych czy ograniczenia ich użycia. Tego rodzaju wiedza – podkreślimy, bardzo potrzebna osobom ukraińskojęzycznym ze względu na zjawisko interferencji – musi być uzupełniania na podstawie analiz korpusowych zakrojonych na szerszą skalę.

1.2.3. Rola badań korpusowych w ustaleniu najnowszego kształtu normy

Korpus określonego języka jest zbiorem tekstów zapisanych w postaci cyfrowej, wzbogaconym o informacje gramatyczne, a docelowo również semantyczne i pragmatyczne (Świdziński 2006: 27). „Korpus różni się od dowolnego zbioru tekstów tym, że stanowi pewną przemyślaną całość” (Piotrowski 2003: 146).

Dla języka polskiego dysponujemy aktualnie kilkoma korpusami polszczyzny współczesnej i dawnej. Nie będziemy ich w tym miejscu opisywać, gdyż ich przystępne omówienie jest zawarte w publikowanym na stronie internetowej *Przewodniku po elektronicznych zasobach językowych dla polonistów*, autorstwa Patrycji Pałka i Agaty Kwaśnickiej-Janowicz (Pałka, Kwaśnicka-Janowicz 2024). Do badań z zakresu normy językowej współczesnej polszczyzny ogólnej najlepsze wydają się trzy z nich: Narodowy Korpus Języka Polskiego (dalej: NKJP), zob. Przepiórkowski i in., red. 2012, Korpus Współczesnego Języka Polskiego (dalej: KWJP)²¹ oraz Korpus z wyszukiwarką Monco PL, zob. Pęzik 2020²². Dwa pierwsze stanowią zamknięte zbiory tekstów – NKJP do roku 2011, a KWJP z lat 2011–2020. Dla badań normy językowej ich zaletami są duże rozmiary oraz posiadanie podkorpusu zrównoważonego, czyli zbioru zachowującego taki skład tekstów, by żaden z jego elementów nie dominował nad innym (zob. Przepiórkowski i in., red. 2012: 25–36). Jak się wydaje, dzięki tym dwom cechom korpusy te można uznać za przybliżone odwzorowanie tej części uzusu, która najlepiej odpowiadałaby ustabilizowanemu elementowi

²¹ Zob. Marciniak i in. 2023.

²² W badaniach normy językowej jest wykorzystywany także program FBL Riserch (zob. np. Galiński, Liberek, Wierchoń 2018; Siuciak, Liberek 2021; Gębka-Wolak 2022), który „jest połączeniem korpusu oraz różnych narzędzi penetrujących. Przeszukuje materiały drukowane i cyfrowe, również z uwzględnieniem tzw. głębokiego internetu, niedostępnego w ogólnych wyszukiwarkach” (Galiński, Liberek, Wierchoń 2018: 52). Korzystanie z programu nie jest jednak możliwe w wolnym dostępie, jak na razie nie został także zaopatrzony w narzędzia pozwalające wyszukiwać materiał na podstawie parametrów gramatycznych, np. części mowy czy wartości przypadku, dlatego jego zastosowanie do badań składniowych jest ograniczone.

normy językowej współczesnego (NKJP) i najnowszego (KWJP) języka polskiego. Przez ustabilizowany element normy rozumiemy tę jego część, która zawiera najbardziej rozpowszechnione wyrażenia językowe, akceptowane przez większość użytkowników języka. Z kolei zaletą korpusu Monco PL jest jego dynamiczny charakter, tj. stałe powiększanie się dzięki systematycznemu (w zasadzie każdego dnia) pobieraniu tekstów z internetu. Korpus ten byłby zatem odwzorowaniem tej części uzusu, która odpowiadałaby mniej ustabilizowanemu elementowi normy językowej. Korpus Monco PL może więc poświadczać obecność w polszczyźnie zjawisk innowacyjnych.

Z zastosowaniem korpusów są prowadzone badania trzech typów: 1) ilustrowane przez korpus – korpus dostarcza przykładów określonych zjawisk językowych, 2) oparte na korpusie – badania mają na celu zweryfikowanie postawionej hipotezy, 3) sterowane korpusem – na podstawie danych korpusowych budowana jest gramatyka danego języka (Górski 2012: 292–293). Jeśli chodzi o badania korpusowe prowadzone w celu ustalenia lub zweryfikowania kształtu normy składniowej, należałyby one do badań opartych na korpusie. W punkcie wyjścia ustalamy, jakie cechy składniowe jednostek lub konstrukcji chcemy zbadać. Na tej podstawie, korzystając z narzędzi wyszukiwawczych, w które jest wyposażony korpus, formułujemy pytania służące do wyselekcjonowania przykładów spełniających kryteria podane w pytaniu, czyli przykładów zawierających jednostki mające określone cechy składniowe, morfologiczne czy leksykalne²³. Ostatni i najważniejszy etap badań polega na interpretacji materiału korpusowego i sformułowaniu wniosków, w naszym przypadku – normatywnych.

Badaniom normy składniowej z wykorzystaniem korpusów przyświeca kilka celów szczegółowych. Pierwszym jest potwierdzenie łączliwości składniowej danej jednostki, tj. sprawdzenie, czy łączy się ona z określonymi przypadkami (bez przyimka lub z przyimkiem), z bezokolicznikiem bądź zdaniem podrzędnym. Tego typu badania są szczególnie przydatne w sytuacji rozbieżności w leksykograficznym opisie schematów składniowych jednostek leksykalnych, o czym była mowa wyżej, pod koniec podrozdziału 1.2.1. W odniesieniu do materiału omawianego w książce taka potrzeba pojawiła się np. w zakresie opisu łączliwości rzeczowników z bezokolicznikiem. Pełne wyniki tego badania zostały zaprezentowane w rozdziale drugim, w podrozdziale 2.1. W tym miejscu ograniczymy się do zilustrowania stosowanej procedury na przykładzie rzeczownika *prawo* o znaczeniu ‘możliwość’, dla którego

²³ Celowo do minimum ograniczamy informacje na temat kwestii technicznych związanych z językiem zapytań stosowanym w poszczególnych korpusach, ponieważ chodzi nam jedynie o zwrócenie uwagi na typy badań normy składniowej prowadzonych z wykorzystaniem korpusu, a nie o przedstawienie dokładnych procedur ich prowadzenia, gdyż wykracza to poza ramy przedstawianego opracowania.

w WSJP nie przewidziano łączliwości z bezokolicznikiem, a w ISJP uwzględniono ją w kontekście czasownika *mieć*.

Badanie rozpoczyna sformułowanie pytania diagnostycznego w sposób opisowy, a następnie przełożenie go na język wyszukiwawczy stosowany w korpusie. Oczywiście badanie możemy przeprowadzić w każdym z trzech ww. korpusów. Jeśli jednak interesuje nas norma najnowsza o charakterze ustabilizowanym, warto wybrać podkorpus zrównoważony KWJP. Korpus ten ma ponadto zaawansowane możliwości przeszukiwania materiału pozwalające z dużą precyzją wyselekcjonować wyniki o określonych cechach gramatycznych. Jednocześnie KWJP oferuje użytkownikowi możliwość korzystania z konstruktora zapytań, znacznie ułatwiającego sformułowanie pytania w stosowanym w tym korpusie języku wyszukiwawczym. Pytanie diagnostyczne w naszym badaniu ma postać: czy rzeczownik *prawo* łączy się z bezokolicznikiem?, co w KWJP można przełożyć na formułę: `[(head.lemma="(prawo)"&pos="(inf)"]`. Odczytujemy ją w taki sposób: ‘znajdź w materiale bezokoliczniki zależne od dowolnej formy rzeczownika *prawo*’. Na tak postawione pytanie otrzymujemy 2095 wyników²⁴. Następnie przechodzimy do analizy otrzymanych wyników. Przede wszystkim trzeba zweryfikować obecność w wyszukanych przykładach związku składniowego rzeczownika *prawo* z bezokolicznikiem. Z przeglądu materiału wynika, że wszystkie wyszukane przykłady zawierają interesujące nas połączenia, występują one w dwóch układach linearnych: (1) połączenia, w których rzeczownik i bezokolicznik sąsiadują ze sobą na linii tekstu (najwięcej przykładów, a więc jest to układ podstawowy), np. *Każdemu człowiekowi może powinąć się noga i ma prawo popełnić błąd*, (2) połączenia, w których rzeczownik i bezokolicznik na linii tekstu są oddzielone innymi wyrazami, np. [...] *kobieta ma prawo w każdej chwili zmienić decyzję*. W wyniku badania korpusowego udało nam się potwierdzić, że rzeczownik *prawo* wykazuje łączliwość z bezokolicznikiem. Jest ona możliwa w określonym kontekście leksykalnym. We wszystkich wyszukanych przykładach rzeczownik *prawo* jest dopełnieniem czasownika *mieć*, np. *Obywatele mają prawo być zbulwersowani, Lekarze nie mają prawa odmówić, Miałem prawo zabierać głos na spotkaniu*. Użycie bardziej złożonej formuły wyszukiwawczej pozwala sprawdzić, czy *mieć* to jedyny czasownik, w którego kontekście możliwe jest użycie bezokolicznika zależnego od form rzeczownika *prawo*. Zastosujemy formułę:

²⁴ Częstość względna wystąpień wyszukanych konstrukcji w całym korpusie wynosi 20.72 (na milion segmentów), co świadczy o tym, że nie jest to konstrukcja marginalna. Dla porównania częstość względna analogicznej konstrukcji z rzeczownikiem *ambicja* to 0.13 (13 przykładów), a *cierpliwość* to 0.01 (1 przykład).

`[(!head.lemma="(mieć)"&lemma="(prawo)"][(pos="(inf)"&head.lemma="(prawo)"]`], którą odczytujemy następująco: ‘znajdź w materiale bezokoliczniki zależne od wszystkich form rzeczownika *prawo*, który nie jest zależny od żadnej z form czasownika *mieć*’. Na tak postawione pytanie otrzymujemy 16 wyników, w tym 8 z czasownikiem *dać*, np. *Kto ci dał prawo decydować o cudzym życiu?*, 4 z imiesłowem przymiotnikowym *mający*, po jednym z innymi czasownikami: *posiedli prawo osądzać*, *utraca prawo być delegatami*, *przyznał prawo uważać się za poetę*, *uzurpują sobie prawo przewodzić*. Podsumowując badanie korpusowe, możemy stwierdzić, że użycie bezokolicznika jako podrzędnika rzeczownika *prawo* mieści się w normie współczesnej polszczyzny, pod warunkiem że konstrukcja ta jest zarazem podrzędnikiem czasownika *mieć*. Pojawiające się w korpusie struktury *dać + prawo + bezokolicznik* nie są jeszcze ustabilizowane w uzusie.

Drugim celem badań korpusowych jest weryfikacja statusu normatywnego konstrukcji, które w opracowaniach dotychczas były traktowane jako pozostające poza normą (błędy, konstrukcje kwestionowane). Tego rodzaju badania są szczególnie potrzebne wtedy, gdy kwalifikacja normatywna w źródłach nie jest jednolita. Weryfikacji dokonujemy głównie na podstawie frekwencji danej struktury w tekstach, którą porównujemy z frekwencją wariantu niekwestionowanego, co pokażemy na przykładzie konstrukcji *ryzykować czym*, będącej kwestionowanym w niektórych opracowaniach wariantem konstrukcji *ryzykować co*, por. *ryzykować infekcją* i *ryzykować infekcję*. Badanie przeprowadzimy w podkorpusie zrównoważonym KWJP. Szukamy wystąpień rzeczownika w narzędniku zależnego od dowolnej formy czasownika *ryzykować* (formuła wyszukiwawcza: `[(head.lemma="(ryzykować)"&pos="(subst)"&case="(inst)"]`) oraz wystąpień rzeczownika w bierniku zależnego od dowolnej formy nadrzędnika *ryzykować* (formuła wyszukiwawcza: `[(head.lemma="(ryzykować)"&pos="(subst)"&case="(acc)"]`). Otrzymane wyniki zestawiamy w tabeli 1.

Tabela 1. Frekwencja czasownika *ryzykować* z narzędnikiem i biernikiem

Przykłady z narzędnikiem <i>ryzykować czym</i>		Przykłady z biernikiem <i>ryzykować co</i>		Przykłady łącznie
153		301		454
33,7%		66,3%		100%
<i>ryzykować życiem</i>	61 39,9%	<i>ryzykować życie</i>	103 34,2%	
<i>(nie) ryzykować niczym</i>	15 9,8%	<i>ryzykować utratę</i>	20 6,6%	
<i>ryzykować tym</i>	8 5,2%	<i>ryzykować wszystko</i>	10 3,3%	

Konstrukcje z biernikiem występują dwa razy częściej niż z narzędnikiem. Udział w materiale kwestionowanego narzędnika wynosi 33,7%. Stopień rozpowszechnienia narzędnika nie osiągnął więc jeszcze 40%, które w opracowaniach są wskazywane jako dolna granica, od której można mówić o równoważności wariantów (zob. Rzepka 1985: 18; Migdał 1999). Rozpowszechnienie narzędnika znacznie przekracza jednak 5%, czyli wartość, poniżej której mówimy o wariantach rzadkich, wstępujących do języka lub z niego ustępujących. Co ciekawe, porównanie rzeczowników, które stanowią rozwinięcie czasownika, pokazuje, że w przypadku obu konstrukcji jest to forma rzeczownika *życie*. Potwierdza to równoważność semantyczną wariantów biernikowego i narzędnikowego. Podsumowując, należy stwierdzić, że badany wariant narzędnikowy może być uznany za dopuszczalny²⁵.

W analogiczny sposób prowadzimy składniowe badania korpusowe, których celem jest zebranie danych na temat wzajemnych relacji między wariantywnymi schematami składniowymi. W pierwszej kolejności chodzi o ustalenie, czy któryś z wariantów ma wyraźnie wyższą frekwencję i zakres użycia. Na tej podstawie możemy bowiem typować, który wariant jest podstawowy, gdyż ma zdecydowanie wyższą frekwencję i nie wykazuje wyraźnych ograniczeń użycia.

W dalszej części monografii w komentarzach do opisywanych zjawisk składniowych zostało przytoczonych znacznie więcej wyników badań korpusowych. W pełni zgadzamy się bowiem z twierdzeniem Aleksandra Kiklewicza (2018: 77), że badania korpusowe są szczególnie istotne w zakresie składni. Poszerzają naszą wiedzę na temat użycia wariantywnych konstrukcji składniowych, a tym samym pozwalają zobiektywizować sądy na temat kształtu normy składniowej współczesnej polszczyzny.

²⁵ Piotr Zbróg (2018) podjął próbę stratyfikacji normy skodyfikowanej na podstawie odpowiedzi uzyskanych w badaniu ankietowym. Element językowy uznawany za dopuszczalny mieściłby się w przedziale 65%–75%, poprawny w przedziale 75%–85%, a wzorcowy musiałby osiągać powyżej 85% pozytywnych odpowiedzi osób ankietowanych. Przyjęcie analogicznych przedziałów dla badań prowadzonych na materiale pochodzącym z korpusu nie jest możliwe, gdyż badamy wystąpienia poszczególnych wariantów w materiale, a ich suma daje 100%.

**Rozdział 2. Wybrane typy struktur składniowych
problematicznych dla Ukraińców:
komentarze normatywne i ćwiczenia**

W tej części monografii skupiamy się na wybranych typach struktur składniowych, które sprawiają kłopoty Ukraińcom, głównie z przyczyn interferencji zewnętrznej – wpływu odpowiedniej struktury ukraińskiej na polską. Ograniczamy się do analizy najbardziej typowych odstępstw od normy. Przedmiotem opisu będą wybrane zagadnienia w zakresie związków rzędu i zgody, użycia orzecznika przymiotnego, form bezosobowych oraz szyku.

Trwałość w polszczyźnie ukraińskich użytkowników wytypowanych do analizy wpływów interferencyjnych potwierdza ich obecność również w tekstach pisanych, a mianowicie w publikacjach prasy wydawanej w języku polskim w Ukrainie. W poszczególnych częściach rozdziału drugiego są przytaczane autentyczne przykłady odstępstw od normy zaczerpnięte z polskojęzycznej „Gazety Polskiej Bukowiny”¹, wydawanej w Czerniowcach nieprzerwanie od 2007 roku². Pod względem językowym zbadano numery ukazujące się w latach 2007–2020. Wyekscerpowano z nich około 400 przykładów odstępstw od ogólnopolskiej normy składniowej³.

¹ Odstępstwa od normy w zakresie wymagań przypadku w tekstach „Gazety Polskiej Bukowiny” zostały przeanalizowane w artykule Krawczuk (2024b) i nie są przytaczane w tej publikacji.

² Wersje internetowe większości numerów czasopisma są zamieszczone na stronie internetowej <http://bukpolonia.cv.ua/index.php/pl/gazeta-polska-bukowiny> (dostęp: 3.06.2024).

³ Por. dotychczasowe publikacje naukowe poświęcone innym oprócz składniowych aspektom polszczyzny „Gazety Polskiej Bukowiny”: Krawczuk 2019, 2021a, 2021b, 2022.

2.1. Struktury w zakresie związków rządu

2.1.1. Informacje ogólne

W tym podrozdziale analizujemy tylko jeden typ struktur w zakresie związków rzędu: wariantywne wymagania bezokolicznika lub rzeczownika odczasownikowego, pełniących w zdaniu funkcję dopełnienia, np. *obiecać napisać (list) / obiecać napisanie (listu)*, lub przydawki, np. *mieć ochotę ugotować (pierogi) / mieć ochotę na ugotowanie (pierogów)*⁴. Pozostałe związki rzędu poszczególnych czasowników oraz innych części mowy są przedmiotem opisu i licznych ćwiczeń w rozdziale trzecim. Potrzeba prezentacji tego materiału w osobnej części uzasadniona jest leksykalnym charakterem uwarunkowań związków rzędu w zakresie wymagań przypadku, a objęcie analizą maksymalnej liczby kontrastujących ze sobą pod względem związków rzędu wyrazów polskich i ukraińskich powoduje znaczne rozbudowanie materiału w rozdziale trzecim.

W języku polskim wymaganie bezokolicznika jest zjawiskiem dużo rzadszym niż wymaganie przypadku. Możliwość tworzenia konstrukcji z bezokolicznikiem ma stosunkowo niewielka liczba czasowników. Tylko z bezokolicznikiem łączą się np. czasowniki *mieć, móc, musieć, można, trzeba, należy, powinien*. Większość ma natomiast wariantywną łączliwość z rzeczownikiem lub z wyrażeniem przyimkowo-rzeczownikowym (tworzy konstrukcje nominalne), np. *obiecać napisać list / obiecać napisanie listu, radzić wyjechać do sanatorium / radzić wyjazd do sanatorium, nakazać kopać dół / nakazać kopanie dołu, zacząć sprzątać pokój / zacząć sprząatanie pokoju*. To, czy czasownik tworzy tylko konstrukcje nominalne, czy alternatywnie nominalne i bezokolicznikowe, stanowi indywidualną cechę składniową jednostki leksykalnej. Tylko część tych wymagań jest taka sama w języku polskim i ukraińskim. W zakresie użycia bezokolicznika jako podrzędnika czasownika czy rzeczownika pojawia się szczególnie dużo różnic, dlatego że zakres użycia bezokolicznika w języku ukraińskim jest znacznie szerszy niż w polszczyźnie. Z tego powodu odnotowuje się dużo błędnych, interferencyjnych konstrukcji z bezokolicznikiem, np. **błagać pomoc, *zmusić zaglądać do słownika, *przeszkadzać pracować*, zamiast nominalnych, tj. *błagać o pomoc, zmusić do zaglądania do słownika, przeszkadzać w pracy*.

⁴ Zawarta w podrozdziale 2.1. prezentacja zagadnień związanych z użyciem bezokolicznika została przygotowana na podstawie monografii M. Gębki-Wolak (2011). Tam też Czytelnik znajdzie obszerny wykaz literatury przedmiotu z tego zakresu. Wykorzystano ponadto wyniki nowych, dotychczas niepublikowanych korpusowych badań własnych, w szczególności dotyczących związków składniowych bezokolicznika z rzeczownikami.

2.1.2. Komentarze

☛ Część czasowników określanych mianem fazowych, np. *zaczynać*, *zacząć*, *kończyć*, *skończyć*, ma alternatywną łączliwość z rzeczownikiem w bierniku i z bezokolicznikiem, np. *zaczynać przyjmować* / *zaczynać przyjmowanie*, *zacząć czytać* / *zacząć czytanie*, *kończyć budować* / *kończyć budowanie*, *skończyć gotować* / *skończyć gotowanie*. Czynniki leksykalne mogą jednak ograniczać wzajemną zastępowalność bezokolicznika i rzeczownika.

Czasowniki *zaczynać*, *zacząć* łączą się przede wszystkim z bezokolicznikiem. W zrównoważonym podkorpusie KWJP na pytanie o wystąpienie ciągu *zaczynać* lub *zacząć* + bezokolicznik otrzymujemy 38194 przykłady, a na pytanie o połączenia z rzeczownikiem w bierniku – 2742 przykłady, czyli połączeń z bezokolicznikiem jest 14 razy więcej niż z biernikiem. Połączenia z rzeczownikiem podlegają ponadto ograniczeniom leksykalnym. Gdy dysponujemy dwoma rzeczownikami odczasownikowymi, derywatem regularnym (rzeczowniki typu *-anie*, *-enie*, *-cie*) i nieregularnym, pierwszeństwo w łączliwości z czasownikiem może mieć rzeczownik niebędący regularnym derywatem odczasownikowym, np. *zacząć rozmowę*, a nie **zacząć rozmawianie*, *zacząć obrady*, a nie **zacząć obradowanie*. W obu typach derywatów odczasownikowych obserwujemy ponadto indywidualne leksykalne ograniczenia łączliwości z czasownikami *zacząć*, *zaczynać*. Powiemy np. *zaczął żałować*, *że nie ma psa*, *zaczął chodzić do szkoły*, ale nie są dobre połączenia **zaczął żałowanie*, *że nie ma psa*, **zaczął chodzenie do szkoły*.

W konstrukcjach z czasownikami *kończyć*, *skończyć* przeważają połączenia z rzeczownikami, jednak frekwencja bezokoliczników nie jest marginalna. W zrównoważonym podkorpusie KWJP na pytanie o wystąpienie ciągu *kończyć* + rzeczownik w bierniku otrzymujemy 1736 przykładów, a na pytanie o połączenia z bezokolicznikiem – 222 przykłady, czyli blisko 8 razy mniej. Przewaga wariantów z rzeczownikiem nad wariantami z bezokolicznikiem jest mniejsza w kontekście czasownika *skończyć*: rzeczowników jest blisko dwa i pół razy więcej niż bezokoliczników (1293 przykłady z rzeczownikiem, 541 przykładów z bezokolicznikiem).

Czasowniki *rozpoczynać*, *rozpocząć* łączą się głównie z rzeczownikiem, np. *rozpocząć strajk*, *rozpocząć wyścig*, *rozpocząć naukę języka obcego*, *rozpocząć studiowanie* / *studia*. Bezokolicznik przy *rozpoczynać*, *rozpocząć* jest bardzo rzadki. W całym KWJP na pytanie o wystąpienie ciągu *rozpoczynać* lub *rozpocząć* + bezokolicznik otrzymujemy tylko 8 przykładów, wszystkie z czasownikiem *rozpoczynać*, np. *rozpoczynać czytać*, *rozpoczynać opowiadać*, *rozpoczynać pisać*. Na pytanie o wystąpienie ciągu *rozpoczynać* lub *rozpocząć* +

rzeczownik w bierniku dostajemy 11271 przykładów. Dla porównania w zrównoważonym podkorpusie NKJP na pytanie o te same struktury otrzymujemy 160 wyników z bezokolicznikiem i 1000⁵ z rzeczownikiem w bierniku, co potwierdza zdecydowaną przewagę wariantu rzeczownikowego. Zalecamy więc posługiwanie się rzeczownikiem.

Z kolei należące do tej samej podgrupy semantycznej czasowników fazowych jednostki **kontynuować, przerywać, przerwać** tworzą konstrukcje **tylko z rzeczownikiem**, np. *przerywać badania, kontynuować protest*.

👁️👉 Czasowniki **planować** i **zaplanować** w znaczeniu ‘mieć / powziąć zamiar i chcieć go zrealizować lub zdecydować się go zrealizować’ mają wariantywną łączliwość z biernikiem i z bezokolicznikiem, por. *planowali założenie nowego czasopisma* i *planowali założyć nowe czasopismo*, *planuje wyjazd latem* i *planuje wyjechać latem*, *zaplanowano wydanie tysiąca złotych* i *zaplanowano wydać tysiąc złotych*. W konstrukcjach z formami czasownika **planować** biernik i bezokolicznik są równoprawnymi wariantami. Mogą być używane wymiennie, a w tekstach mają podobną frekwencję. W zrównoważonym podkorpusie KWJP na pytanie o wystąpienie ciągu *planować* + rzeczownik w bierniku otrzymujemy 1333 przykłady, a na pytanie o połączenia z bezokolicznikiem – 1359 przykładów. W konstrukcjach z czasownikiem **zaplanować** mamy 883 przykłady z rzeczownikiem wobec 9 z bezokolicznikiem. Mimo że w najnowszych słownikach (zob. WSJP, ISJP) składnia z bezokolicznikiem jest podawana jako wariantywna względem biernikowej, nie zalecamy jej stosowania w połączeniach z czasownikiem *zaplanować*.

👁️ W zdaniach realizujących schemat *co jest czym* w pozycji podmiotu (*co*) używamy w języku polskim przede wszystkim rzeczownika w mianowniku, a nie bezokolicznika, np. *Porozumienie z protestującymi jest dobrą decyzją*. Jeśli w pozycji orzecznika (*czymś*) zostanie użyty rzeczownik *absurd, błąd, cel, głupota, grzech, intencja, niedorzeczność, nietakt, nonsens, obowiązek, przesada, szaleństwo, zadanie, zamiar*, możliwe bywa użycie jako podmiotu nie tylko rzeczownika, ale także bezokolicznika, np. *Narażać zdrowie / narażanie zdrowia jest głupotą*, *Grzechem byłoby wracać tak wcześnie / byłby tak wczesny powrót*, *Niedorzecznością będzie żądać / żądanie 400 zł za miejsce*, *Zadaniem gminy byłoby wybudować stadion / wybudowanie stadionu*. Akceptujemy także bezokolicznik w zdaniach, w których orzecznikiem jest wyrażenie z rzeczownikiem *rzecz* lub *sprawa* i z obligatoryjnym (obowiązkowym) przymiotnikiem, np. *Przebaczyć byłoby rzeczą stosowną / oczywistą / ciekawą / ważną /*

⁵ W wyszukiwaniu z zastosowaniem przeglądarki Poliquarp wyświetlane wyniki są ograniczone do 1000. W korpusie jest ich więc znacznie więcej.

pożyteczną / możliwą / ryzykowną. W każdej z opisanych sytuacji wariant z rzeczownikiem w mianowniku jest podstawowy i lepiej oceniany przez użytkowników języka polskiego.

☛ Rzeczowniki utworzone od czasowników, które wymagają bezokolicznika, przeważnie nie łączą się z bezokolicznikiem. Tworzą struktury z rzeczownikiem (z przyimkiem lub bez przyimka), por. *obietnąć dochować tajemnicy* i *obietnica dochowania tajemnicy*, *odradzać wyjeżdżać w nocy* i *odradzanie wyjazdu w nocy*, *pomagać odbudować dom* i *pomaganie, pomoc w odbudowie domu*. Odpowiednie struktury ukraińskie mają łączliwość z bezokolicznikiem lub wariantywną: z bezokolicznikiem i z rzeczownikiem, por. *przeszkadzanie w robieniu (czegoś)* i *перешкоджання робити (щось)*, *zezwolenie na wykorzystanie (czegoś)* i *дозвіл використовувати (щось)*, ale i *на використання (чогось)*. Ta różnica składni powoduje błędy interferencyjne.

☛ Podstawowym rozwinięciem rzeczownika w języku polskim jest inny rzeczownik w dopełniaczu, może być z przyimkiem, np. *chęć wyjazdu*, *prawo do pracy*. Dodatkową łączliwość z bezokolicznikiem ma kilkanaście rzeczowników, jednak tylko wtedy, gdy rzeczowniki te są dopełnieniami czasownika *mieć* lub innego, ściśle określonego czasownika, por. *Osobom dorosłym przysługuje prawo do pracy* i *Osoby dorosłe mają prawo do pracy / mają prawo pracować*. Użycie bezokolicznika może podlegać ograniczeniom leksykalnym. Pokażemy działanie opisanej zasady na przykładzie rzeczowników *okazja*, *prawo* i *możliwość*.

Podstawowym wariantem rzeczownika **okazja** jest dopełniacz z przyimkiem *do* – *okazja do czego*, np. *Siatkarze wyjechali za granicę, wykorzystując okazję do zarobienia dużych pieniędzy*, *Podczas kolacji była także okazja do rozmów na różne tematy*. Jeśli jednak rzeczownik *okazja* zostanie użyty jako dopełnienie czasownika *mieć* – *mieć okazję*, poza dopełniaczem i przyimkiem *do* pojawi się możliwość użycia bezokolicznika, por. *Mieliśmy okazję do rozmów na różne tematy* i *Mieliśmy okazję rozmawiać na różne tematy*, *Siatkarze mieli okazję do zarobienia dużych pieniędzy* i *Siatkarze mieli okazję zarobić duże pieniądze*.

Rzeczownik **prawo** w znaczeniu ‘wynikająca z przepisów, reguł, obowiązujących zasad możliwość’ w języku polskim ma łączliwość z dopełniaczem bez przyimka lub z przyimkiem *do*, por. *prawo do zadawania pytań*, *prawo zgłaszania poprawek*. W strukturach *mieć + prawo* dodatkowym wariantem jest bezokolicznik, por. *Pracownicy mają prawo do obrony swoich miejsc pracy* i *Pracownicy mają prawo bronić swoich miejsc pracy*, *Nikt nie ma prawa do decydowania o cudzym życiu* i *Nikt nie ma prawa decydować o cudzym życiu*. Drugim dopuszczalnym kontekstem, w którym bezokolicznik jest akceptowalny, choć zdecydowanie rzadszy niż z czasownikiem *mieć*, jest czasownik *dać*, np. *Starsi nie dają nam prawa żyć, jak*

chcemy. Użycie bezokolicznika z rzeczownikiem *prawo* w kontekście innego czasownika (jako podmiotu lub dopełnienia) – możliwe w języku ukraińskim – w języku polskim jest błędem, por. **Był to płynący od serca dar dla rodaków z Ukrainy, która walczy o prawo istnieć* (91 (674) 2014)⁶.

Standardowa jest łączliwość rzeczownika **możliwość** z dopełniaczem – *możliwość czego*, np. *możliwość zarażenia się chorobami wirusowymi, możliwość szybkiego tworzenia bazy danych*. Rzeczownik ten jako dopełnienie czasownika *mieć* w korpusach jest notowany także w połączeniach z bezokolicznikiem, np. *Każda wycieczka miała możliwość zatrzymać się przed pomnikiem i zrobić zdjęcie, Każdy uczeń będzie miał możliwość uczyć się hiszpańskiego*. Użycie bezokolicznika z rzeczownikiem *możliwość* w kontekście innego czasownika niż *mieć* (jako podmiot lub dopełnienie) – możliwe w języku ukraińskim – w języku polskim jest błędem, por. **To była możliwość otrzymać więcej informacji o czasie okupacji 1939–1945, o tragicznych wydarzeniach II wojny światowej* (39–40 (621–622) 2010).

Poniżej w tabeli podajemy kilka innych rzeczowników, które w konstrukcjach *mieć* + rzeczownik mogą mieć dodatkowy wariant składniowy z bezokolicznikiem. W tabeli uwzględniamy również inne czasowniki, w których kontekście użycie bezokolicznika jest dopuszczalne.

Tabela 1. Rzeczowniki mające kontekstowo uwarunkowany wariant składniowy z bezokolicznikiem

Rzeczownik	Podstawowy schemat składniowy	Czasownik, w którego kontekście jest możliwy bezokolicznik	Przykłady z bezokolicznikiem
AMBICJA	czego <i>ambicja zdobycia stypendium</i>	<i>mieć</i>	<i>Student ma ambicję zdobyć stypendium.</i>
ASPIRACJA	czego do czego	<i>mieć</i>	<i>Macie aspiracje przewodzić całej grupie.</i>

⁶ Tu i dalej w nawiasach podaje się numer i rok wydania „Gazety Polskiej Bukowiny”, z której pochodzą przykłady omawianych struktur składniowych.

przede wszystkim w liczbie mnogiej	<i>aspiracje odbudowania dobrych relacji aspiracje do przewodzenia grupie</i>		
CHEĆ	czego do czego na co <i>chęć porozmawiania chęć do życia chęć na wygraną</i>	<i>mieć</i>	<i>Ojciec zawsze miał czas i chęć z nami porozmawiać.</i>
CIERPLIWOŚĆ	do czego <i>cierpliwość do nauki angielskich słówek</i>	<i>mieć</i>	<i>Nie mieliśmy cierpliwości uczyć się angielskich słówek.</i>
CZAS	na co <i>czas na posłuchanie muzyki</i>	<i>mieć</i>	<i>Miałabyś czas posłuchać muzyki?</i>
MOŻLIWOŚĆ	czego <i>możliwość oglądania spotkania na żywo</i>	<i>mieć</i>	<i>Polscy kibice mają możliwość oglądać spotkanie na żywo</i>
NADZIEJA	na co <i>nadzieja na odszukanie ich całych i zdrowych</i>	<i>mieć</i>	<i>Mam nadzieję odszukać ich całych i zdrowych</i>
OBOWIĄZEK	czego	<i>mieć</i>	<i>Nauczyciel ma obowiązek przygotować rozkład materiału.</i>

	<i>obowiązek przygotowania rozkładu materiału</i>		
OCHOTA	do czego na co <i>ochota do zwierzeń ochota na wybranie się do Paryża ochota na wyjawienie prawdy</i>	<i>mieć nabrać najść poczuć stracić</i>	<i>Miałbyś ochotę wybrać się do Paryża? Syn po latach nabrał ochoty wyjawić matce prawdę. Naszła mnie ochota rzucić to wszystko i wyjechać w nieznane. Poczułem ochotę wysłuchać jego zwierzeń. Straciłam ochotę płacić twoje długie.</i>
ODWAGA	do czego <i>odwaga do walki</i>	<i>mieć</i>	<i>Chłopak nie miał odwagi walczyć.</i>
POLECENIE	czego <i>polecenie przeszukania domu</i>	<i>mieć</i>	<i>Agenci mieli polecenie przeszukać dom polityka.</i>
POTRZEBA	czego <i>potrzeba dyskusowania</i>	<i>(nie) mieć bezokolicznik raczej nie występuje w konstrukcji bez negacji</i>	<i>Nie ma potrzeby dyskutować o sprawach oczywistych.</i>
POWÓD	do czego <i>powód do zlecenia ponownego wykonania opinii</i>	<i>mieć</i>	<i>Mieliśmy powód zlecić ponowne wykonanie opinii.</i>
PRAWO	czego do czego	<i>mieć</i>	<i>Jury ma prawo przyznać dodatkowe nagrody.</i>

	prawo przyznania dodatkowych nagród prawo do decydowania o moim życiu	dać	<i>Któż dał ci prawo decydować o moim życiu?</i>
PRZYJEMNOŚĆ	czego przyjemność poinformowania	mieć	<i>Mam przyjemność poinformować, że otrzymał pan główną wygraną.</i>
ROZKAZ	czego do czego rozkaz strzelania rozkaz wycofania się rozkaz do ataku pozycji wroga	mieć dostać otrzymać	<i>Dowódcy mają rozkaz strzelać do obcych samolotów.</i> <i>Partyzanci dostali rozkaz wycofać się na poprzednie pozycje.</i> <i>Otrzymaliśmy rozkaz zaatakować pozycje wroga.</i>
SENS	czego sens poszukiwania zaginionych sens ucieczki z kraju	być bezokolicznik występuje w konstrukcji pytajnej lub pytajno-zależnej	<i>Czy jest sens poszukiwania zaginionych?</i> <i>Nie wiem, czy jest sens uciekać z kraju.</i>
SPOSOBNOŚĆ	do czego sposobność do przekonania się o słuszności twojej rady	mieć	<i>Miałam sposobność przekonać się o słuszności twojej rady.</i>
SZANSA	czego na co szansa awansu	mieć stracić zyskać	<i>W takich warunkach rośliny nie mają szansy owocować.</i> <i>W tej firmie straciłeś szansę awansować.</i>

	szansa sprawdzenia, jak sprawuje się nasz bolid szansa zrewanżowania się szansa na awans szansa na rewanż	dać być	Zyskaliśmy szansę sprawdzić, jak sprawuje się nasz bolid. Proszę, daj mi szansę zobaczyć się z córką! Jest szansa zrewanżować się za porażkę sprzed dwóch lat.
WOLA	czego wola walki	mieć bezokolicznik bardzo rzadki	Lekarze mieli wolę walczyć o chorego.
ZADANIE	czego zadanie ustalenia faktów	mieć	Sąd ma zadanie ustalić fakty.
ZAMIAR	czego zamiar studiowania	mieć	Mam zamiar studiować w Warszawie.
ZASADA	czego zasada mówienia o innych dobrze albo wcale	mieć	Miał zasadę o innych mówić dobrze albo wcale.
ZASZCZYT	czego zaszczyt goszczenia	mieć	Na zebraniu mieliśmy zaszczyt gościć Jego Ekscelencję Ambasadora Hiszpanii.
ZWYCZAJ	czego zwyczaj mówienia prawdy prosto w oczy	mieć	Miał zwyczaj mówić prawdę prosto w oczy.

ŻYCZENIE	czego <i>życzenie grania na dwóch stołach</i>	<i>mieć</i>	<i>Mieliśmy życzenie grać na dwóch, a nie na czterech stołach.</i>
----------	--	-------------	--

2.1.3. Ćwiczenia

1. Proszę podkreślić właściwy wariant / właściwe warianty.

0. *Respektuję jego zwyczaj (mówić prawdę / mówienia prawdy).*
1. Gdy dostał kredyt, zaczął (budować dom / budowę domu).
2. Skorzystała z możliwości (wyjechać / wyjazdu).
3. Zapadła cisza i Irena rozpoczęła (recytować wiersz / recytację wiersza).
4. Wbrew okolicznościom musimy kontynuować (pracować / pracę).
5. Planujemy (złożyć nowy wniosek / złożenie nowego wniosku) do fundacji.
6. Zaplanowano (przeprowadzić badania / przeprowadzenie badań) już w tym roku.
7. Nie została spełniona przedwyborcza obietnica (podwyższyć płace / podwyższenia płac) pielęgniarkom i położnym.
8. Przeszkadzanie sędziemu (prowadzić rozprawę / w prowadzeniu rozprawy) jest karane.
9. Otrzymaliśmy pozwolenie (wykorzystać wizerunek / na wykorzystanie wizerunku) uczestników warsztatów.
10. Przysługiwało jej prawo (korzystać / do korzystania) z mieszkania współmałżonka.
11. Miała prawo (korzystać / do korzystania) z mieszkania współmałżonka.
12. To była świetna okazja (poznać nowe miejsca / do poznania nowych miejsc / żeby poznać nowe miejsca).
13. Mieliśmy okazję (nauczyć się / do nauczania się) wielu ciekawych rzeczy.

2. Proszę podkreślić właściwy wariant / właściwe warianty.

0. *Szansa (dostać stypendium naukowe / na dostanie stypendium naukowego) jest niewielka.*
1. W telewizji poinformowano, że szanse rozbiteków (uratować się / na uratowanie się) spadły do zera.
2. Pacjent ma szansę (wyleczenia się / wyleczyć się / na wyleczenie się).
3. Szansa (wygrania konkursu / na wygranie konkursu / wygrać konkurs / że wygramy konkurs) była znikoma.
4. Daj mi szansę (zrehabilitować się / na zrehabilitowanie się / zrehabilitowania się).
5. Przy większych prędkościach lotu zmniejszają się szanse załogi (ocalić się / na ocalenie się / że się ocali) po zderzeniu.
6. Jest szansa (zakończyć remont / na zakończenie remontu / zakończenia remontu / że zakończymy remont) w tym miesiącu.
7. W tej instytucji zyskałam szansę (awansować / na awans / awansu).

3. Proszę podkreślić właściwy wariant / właściwe warianty.

0. *Nie zaniedbujemy kolejnych okazji (rozwijać naszą współpracę / rozwijania naszej współpracy / do rozwoju naszej współpracy).*
1. Czułam potrzebę (opowiedzieć / opowiedzenia) siostrze o wszystkim.
2. Nie miałem potrzeby ani zamiaru (przerywać mówcy / przerywania mówcy / żeby przerywać mówcy).
3. Ma zasadę (mówić o innych / mówienia o innych / żeby mówić o innych) dobrze albo wcale.
4. Jaki jest sens (posiadania rodziny / posiadać rodzinę), jeśli trzeba wyjechać, by ją utrzymać?
5. Zastanawiam się, czy jest sens (studiować ten kierunek / aby studiować ten kierunek / abym studiowała ten kierunek / studiowania tego kierunku).
6. Miał ambicję (zająć miejsce dyrektora / żeby zająć miejsce dyrektora / zajęcia miejsca dyrektora).
7. Mieliśmy przyjemność (organizacji i prowadzenia tych warsztatów / organizować i poprowadzić te warsztaty) dla państwa.
8. Jest nadzieja (sponsorować wyjazd / sponsorowania wyjazdu / na sponsorowanie wyjazdu) tych osób.
9. Mieliśmy ogromną przyjemność (gościć / goszczenia) państwa na naszej konferencji.
10. Miał prawo (zaangażować się / zaangażowania się) w kampanię tego polityka.
11. Miał nadzieję (na zwycięstwo / że zwycięży / zwyciężenia / zwyciężyć) w konkursie.
12. Pamiętajcie: każdy będzie miał obowiązek (opowiedzenia czegoś ciekawego / żeby opowiedzieć coś ciekawego / opowiedzieć coś ciekawego).
13. Jego życzenie (spotkać się / spotkania się) z adwokatem było naturalne.
14. Mieliśmy zwyczaj (omawiania pomysłów zgłaszanych / omawiać pomysły zgłaszane / żeby omawiać pomysły zgłaszane) przez członków naszego zespołu.

4. Proszę przetłumaczyć na język polski (zakłada się, że wyrażenia nie mają w swoim kontekście czasownika *mieć*).

0. *Час послухати музику* – **czas na posłuchanie muzyki**

1. Бажання жити – _____
2. Обов'язок інформувати – _____
3. Можливість отримати роботу – _____

4. Надія отримати підвищення зарплати – _____
5. Бажання знайти загублений перстень – _____
6. Привід гордитися – _____
7. Бажання виїхати – _____
8. Відвага боротися – _____
9. Честь запросити на конференцію – _____
10. Шанс отримати на роботі підвищення – _____
11. Право повернутися на роботу – _____
12. Потреба нести (комусь) допомогу – _____
13. Завдання берегти сім'ю – _____
14. Наказ атакувати – _____
15. Звичай говорити правду – _____
16. Сенс шукати зниклих людей – _____
17. Намір учинити злочин – _____

5. Proszę zaproponować zdanie, w którym wyróżniony wyraz dopuszcza w swoim kontekście bezokolicznik.

0. *Ambicja* zrobienia wszystkiego na własny koszt była godna pochwały. –

To my mieliśmy ambicję zrobić wszystko na własny koszt.

1. **Przyjemność** zaprezentowania państwu naszej oferty to coś, co było kluczowe w naszej działalności.

2. **Zasada** trzymania się złotego środka nigdy dotychczas mnie nie zawiodła.

3. Ich **prawo** do korzystania ze specjalnych przywilejów oburzało wszystkich.

4. **Nadzieja** odszukania ich całych i zdrowych pomagała mu wytrwać w tej strasznej sytuacji.

5. Pamiętałem o swoim **obowiązku** dopilnowania, aby wszystko odbyło się zgodnie z planem.

6. **Możliwość** przyjrzenia się dziecku dokładniej pomogła zrozumieć wiele rzeczy.

7. **Wola** wyjaśnienia tej sprawy była decydująca.

8. **Życzenie** nieujawnienia przez uczestników projektu swoich danych nie wchodziło w grę.

9. Jej **moc** czynienia cudów wszystkich zdumiała.

10. Jej **zwyczaj** targowania się zdenerwował mnie tym razem nie na żarty.

6. Proszę w pustych miejscach wstawić spójnik z ramki oraz podkreślić właściwy wariant spośród podanych w nawiasie.

zarówno..., jak i; mimo że; bowiem; im..., tym; ezy ; nie tylko..., lecz także; jednak; gdy tymczasem; zaś; tak więc; przy czym; oraz; czyli; a; tudzież

Nauczanie w szkole ~~czy~~ w domu?

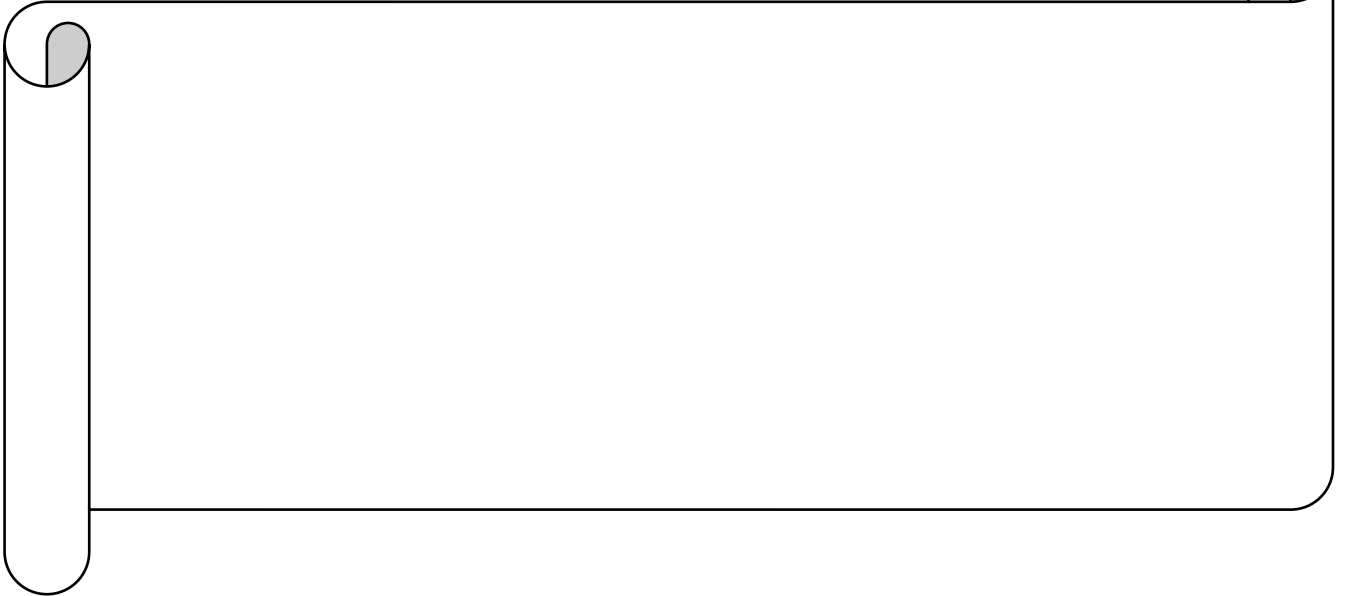
Czy (uczenie się / uczyć się) w domu jest akceptowalnym sposobem (zastąpić regularną edukację / zastąpienia regularnej edukacji)? Zauważamy ..., że obecnie wcale nie jest ono rzadkością. ... więcej rodziców decyduje się (uczyć dziecko w domu / na naukę dziecka w domu), ... bardziej widoczne stają się zalety tego sposobu edukacji, ... indywidualne podejście do ucznia i możliwość (dostosować program / dostosowania programu) do jego potrzeb. Nauczanie w domu oferuje elastyczność ... pozwala (uczyć się / na naukę) w komfortowych warunkach. ... rodzice, ... uczniowie cenią sobie tę formę kształcenia. Jest to ... edukacja systemowa, ... rozwijanie samodzielności. Nie można ... zapominać, że nauczanie domowe ma swoje wyzwania. ... zapewnia indywidualne podejście, nie daje dziecku możliwości (wystarczająco komunikować się / wystarczającej komunikacji) z rówieśnikami. Szkoły oferują bowiem możliwość (współpracować / współpracy) i (budować relację / budowania relacji), ... nauczanie w domu te okazje ogranicza. Z drugiej ... strony, dzieci uczone w domu często angażują się w zajęcia pozaszkolne, co rekompensuje brak codziennego kontaktu z rówieśnikami. ... nauczanie w domu może być akceptowalnym substytutem regularnej edukacji, ... wymaga ono zaangażowania i odpowiednich warunków. Ważne jest, aby rodzice byli dobrze przygotowani do tej roli ... dbali o wszechstronny rozwój swoich dzieci. Wybór między domem ... szkołą musi być dobrze przemyślany.

7. W powyższym ćwiczeniu proszę podkreślić stwierdzenia, które mogą się wydawać najbardziej kontrowersyjne. Proszę napisać tekst, popierając argumentami tezę o przewadze nauczania w szkole nad nauczaniem w domu. W tekście powinno pojawić się jak najwięcej z zaproponowanych wyrazów łączących się z bezokolicznikiem lub rzeczownikiem.

możliwość, okazja, potrzeba, obowiązek, ochota, ambicja, aspiracja, chęć, polecenie, powód, przyjemność, sens, szansa, zadanie, zwyczaj

8. Proszę napisać dwa krótkie teksty: 1) Internet to mój wróg, 2) Internet to mój przyjaciel. W każdym z nich proszę użyć spójników: *im..., tym; nie..., ale / lecz / tylko; nie tylko..., lecz także / ale również; ani..., ani...; zatem; bowiem; zaś; czyli* oraz jak najwięcej rzeczowników łączących się z bezokolicznikiem lub rzeczownikiem.

Internet to mój wróg

9. Proszę wpisać właściwy wariant / właściwe warianty.

Potrzebuję (radę / rady) ~~radę~~⁰, czy mogę na was liczyć?

Totalnie brakuje mi motywacji (do odrobienia lekcji / odrobienia lekcji / odrabiać lekcje) _____¹. Cały dzień chodziłam dookoła, odkładałam wszystko na później. No i nie udało mi (się zmobilizować / zmobilizowanie się) _____². A teraz jest już wieczór i nadal nie mam ochoty (pracować / do pracy) _____³. Masakra. Czuję obowiązek (odrobić te zadania / odrobienia tych zadań) _____⁴, ale niechęć (pracować / pracy / do pracy) _____⁵ mnie przerasta... Zastanawiam się, jak zmusić się (pracować / do pracy) _____⁶. Tata zagroził, że zabroni mi (wychodzić / wychodzenia) _____⁷ z domu, dopóki nie skończę. Ale to chyba tylko mnie bardziej zniechęci. Mama radzi (wykorzystywać przerwy / wykorzystywanie przerw / żebym wykorzystywała przerwy) _____⁸ między zadaniami (na odpoczynek / żeby odpocząć) _____⁹, ale z moją niechęcią (pracować / do pracy) _____¹⁰ niewiele to pomoże. Jeśli w ogóle nie mogę rozpocząć (pracować / pracę / pracy) _____¹¹, to o (jakich przerwach / jakie przerwy) _____¹² może chodzić? Starsza siostra zaproponowała (napisać plan / żebym napisała plan / napisanie planu) _____¹³ nauki na cały tydzień, ale – naiwna – nie rozumie, że dzisiaj to już mnie nie uratuje (od porażki / przed porażką) _____¹⁴, bo zadania mam na jutro! Czy mam poprosić (kolegę mi pomóc /

kolegę o pomoc / u kolegi pomocy / kolegę, żeby mi pomógł) _____¹⁵? Ale chyba już odrobił swoje zadanie i może już śpi... Hm... Warto chyba (pomyśleć / pomyślenie) _____¹⁶ o (tym / to) _____¹⁷, że jeśli teraz się zmobilizuję, to będę miała szansę (zdobyć / na zdobycie / zdobycia) _____¹⁸ lepszych ocen i potem będę mogła się zrelaksować? Eh, łatwo mówić, trudniej zrobić. Może macie dla mnie (dobrą radę / dobrej rady) _____¹⁹ ?

10. Proszę wesprzeć bohaterkę tekstu z poprzedniego ćwiczenia, proponując jej sposoby na rozwiązanie problemu. W wypowiedzi proszę użyć jak najwięcej z podanych wyrażen.

zmusić siebie do wysiłku, nie przerywać nauki, zaprosić do udziału, odmawiać sobie przyjemności, decyzja napisania, chęć relaksu, próba rozpoczęcia, zakazać sobie odpoczynku, skłonny do wysiłku, obowiązek wykonywania zadań, prośba o rozpoczęcie, zezwolenie na wyjście, pozwolenie na kupno, możliwość skorzystania, prawo do odpoczynku, okazja do pójścia, zakaz jedzenia, potrzeba wyspania się, powód do dumy, ambicja pokonania własnych słabości, życzenie zwycięstwa

Przykład: *Połącz przyjemność zjedzenia czegoś, co najbardziej lubisz, z próbą rozpoczęcia pracy. Może, skupiając się na ulubionym smaku, nie zauważysz, że zabrałaś się do roboty...*

11. Powstały po wykonaniu poprzedniego ćwiczenia tekst proszę przetłumaczyć na język ukraiński.

Przykład: *Połącz przyjemność zjedzenia czegoś, co najbardziej lubisz, z próbą rozpoczęcia odrabiania lekcji. Może, skupiając się na ulubionym smaku, nie zauważysz zabrania się do pracy...*

Поєднай приємність з'їсти щось, що ти найбільше любиш, зі спробою розпочати вчити уроки. Може, зосереджуючись на улюбленому смаку, ти не помітиш, що [вже] взялася за роботу...

12. Proszę przetłumaczyć podane przykłady na język polski i porównać polskie i ukraińskie struktury w zakresie wymagań bezokolicznika lub rzeczownika.

0. Дідусь продовжував оповідати свою історію.	<i>Dziadek kontynuował swoją opowieść.</i>
1. Я благала його поїхати до лікаря.	
2. Попри обставини, ми будемо продовжувати працювати.	
3. Мене приголомшила його відмова допомогти.	
4. Я маю право висловити свою думку.	
5. Я прошу тебе написати відповідь на цей лист.	
6. Пропозиція прийняти мене на роботу стала для мене рятівним колом.	
7. Ризик захворіти був великий.	
8. На нас лежить обов'язок поінформувати спонсорів про зміни в проєкті.	
9. Це була чудова нагода змінити стиль життя.	
10. Тут заборонено фотографувати.	
11. Спроба налагодити співпрацю з інвесторами була успішною.	
12. Учителька чомусь заборонила нам користуватися смартфонами в автобусі.	
13. У неї був дивний спосіб говорити, може, їй заважав зубний апарат?	

13. Proszę przetłumaczyć na język polski.

Не припиняти вчитися!

Рішення вивчати в університеті польську філологію я прийняла давно. Вибрати цей напрям мені порадила мамина подруга. Її старша дочка якраз закінчувала навчатися в університеті на полоністиці і була дуже задоволена. Я прислухалася до пропозиції добре вивчити мову, літературу і культуру сусіднього народу. І ніколи потім не пожалкувала, що зробила такий вибір. Мені подобається пізнавати нове у філологічній науці, а можливість досконало опанувати польську мову – це для мене пріоритет. Навчання в університеті – шанс для мене отримати фах, який мені подобається. Я думаю, що в майбутньому я продовжуватиму вчитися, оскільки меж досконалості немає, особливо коли пізнаєш іншу мову й культуру і прагнеш досягнути успіху.

Przykład: *He припиняти вчитися!*

Nie przerywać nauki / Nie zaprzestawać nauki! / Nie przestawać się uczyć!

2.2. Struktury w zakresie związków zgody

2.2.1. Informacje ogólne

W zakresie związków zgody najczęstsze błędy Ukraińców na poziomach niezaawansowanych polegają na myleniu czasownikowych **form męskoosobowych i niemęskoosobowych** (typu *byli / były*)⁷, ponieważ w języku ukraińskim nie ma rodzajowego zróżnicowania formalnego w liczbie mnogiej. Warto jednak zwrócić uwagę na to, że tego typu błędy pojawiają się także w polszczyźnie osób zaawansowanych, czasami nawet tych, które bardzo dobrze władają językiem polskim. Przyczynami odstępstw od normy nie jest wtedy brak kompetencji, ale są nimi czynniki psychofizyczne, jak np. zmęczenie, stres, brak skupienia, pośpiech⁸. Niemniej jednak nawet w tekstach „Gazety Polskiej Bukowiny” tego typu odstępstwa od normy występują, por. np. niepoprawne połączenia orzeczenia z formą podmiotu: *Oni pokonały prawie 7 tysięcy kilometrów w ramach XIV Międzynarodowego Rajdu Katyńskiego* (89 (672) 2014)⁹, *Polsko-ukraińskie spotkania w Jaremczu tradycyjnie gromadzili polityków i dyplomatów, naukowców i dziennikarzy, analityków obu krajów* (159–160 (740–741) 2020), w tym podmiotu szeregowego, np. *Pradawne polskie tańce ludowe oraz piosenki mile zdziwili gospodarzy świąt* (23–24 (605–606) 2009). Zdarzają się też struktury zewnątrzinterferencyjne polegające na braku uzgodnienia rodzaju określającego rzeczownik członu przymiotnikowego (przymiotnika, zaimka przymiotnego, liczebnika porządkowego, imiesłowu), np. *Teraz ich wnuki i prawnuki zrzeszeni w Towarzystwie Polskim dbają o język ojczysty – śpiewną gwarę góralską* (83 (666) 2014), *Mieszkają tutaj dobre ludzie, gotowi pomóc, kiedy potrzebowaliśmy pomocy w remoncie motocyklu* (89 (672) 2014)¹⁰. Te typy odstępstw od normy, obecne w tekście prasowym, świadczą o bardzo silnym oddziaływaniu na polszczyznę w Ukrainie interferencji w zakresie form rodzajowych.

Występujące zaś w „Gazecie Polskiej Bukowiny” odstępstwa od normatywnych zasad uzgodnienia w zakresie **liczby** nie mają charakteru zewnątrzinterferencyjnego, np. *cieszyli miłośników polskiej piosenki trio „Gloria” w składzie Franciszki Ganziuk, Jadwigi Swirgun oraz Ireny Manyk* (154 (736) 2020).

W zakresie uzgodnienia form liczby na wyższych poziomach zaawansowania aktualne jest odstępstwo od normy typu: *Na tym spotkaniu zebrali się przedstawiciele z obwodów*

⁷ Alternatywna jest możliwość uznawania tego typu błędów za odstępstwa od normy w zakresie fleksji, a nie składni. Rozważania na ten temat zob. np. w artykule Krawczuk 2020.

⁸ Dokładniej na ten temat zob. Krawczuk 2020.

⁹ W przykładach z „Gazety Polskiej Bukowiny” nie są zaznaczane inne typy odstępstw od normy oprócz tych, które są przedmiotem analizy w poszczególnych podrozdziałach.

¹⁰ Te odstępstwa od normy można też traktować jako fleksyjne, zob. Krawczuk 2020.

Lwowskiego, Tarnopolskiego, Czerniowieckiego, Iwano-Frankowskiego (41–42 (623–624) 2010), które warte jest odrębnego komentarza, jak i wiele innych, trudniejszych przykładów związków zgody – np. w zakresie połączeń z liczebnikami (*W ciągu 20 lat od momentu założenia zespołu „Kwiaty Bukowiny” zmieniło się co najmniej cztery pokolenia uczestników* (139 (721) 2018), *Zasługują również na uwagę i 14 dużych malowideł, Drogi Krzyżowej Jezusa Chrystusa* (41–42 (623–624) 2010)) czy wybranymi czasownikami (*W ciągu kilku wieków przekonywano, że państwa Ukraina nie istnieje* (143 (725) 2019))¹¹.

2.2.2. Komentarze

☞ Zgodnie z ogólną zasadą w konstrukcjach z podmiotem szeregowym¹² czasownik ma formę liczby mnogiej, niezależnie od szyku w stosunku do podmiotu, np. *Matka i ojciec przyczyniają się do wychowywania dzieci – każde na swój odrębny sposób, We wspomnieniach wracają kolory i smaki*.

Liczbę pojedynczą dopuszcza się, gdy członami podmiotu szeregowego są rzeczowniki abstrakcyjne mające ten sam rodzaj, np. *„Jego siła i wiara jest nie do opisania” – mówi nam o panu Dariuszu proboszcz Zalewski* (KWJP). Liczba pojedyncza jest dopuszczalna, gdy czasownik został umieszczony przed podmiotem szeregowym, np. *Okoliczności tragedii wyjaśnia prokuratura i policja*. Ograniczeniem do stosowania liczby pojedynczej jest różny rodzaj gramatyczny lub różna wartość kategorii liczby członów podmiotu szeregowego, jak np. w zdaniach *Na jej usługach byli sekretarka i jej kierowca* (NKJP), [...] *na stole stały świeczniki i lampa naftowa*.

Orzeczenie w liczbie pojedynczej jest także dopuszczalne z podmiotem szeregowym, w którym człony są połączone spójnikiem *lub*, np. *Czytelniczka lub czytelnik musi się domyślić, o co w książce chodziło*. Liczba pojedyncza może podkreślać, że to, o czym mówimy, dotyczy każdego członu osobno (alternatywa rozłączna). Gdy mówimy, że *Prezes lub członek zarządu dyżuruje co trzeci wtorek miesiąca*, to podkreślamy, że dyżur odbywa jeden z nich, nie dyżurują razem. Gdy zaś powiemy, że *Prezes lub członek zarządu dyżurują co trzeci wtorek miesiąca*, nie wykluczamy sytuacji, że dyżur równocześnie mają dwie osoby.

¹¹ Dość szerokie spektrum odstępstw od normy w zakresie związków zgody w tekstach „Gazety Polskiej Bukowiny” przedstawiono w artykule Gębka-Wolak, Krawczuk 2024, w którym Czytelnik znajdzie też omówienie szeregu przykładów dyskusyjnych pod względem współczesnej normy składniowej.

¹² Część podrödziału dotycząca uzgodnienia rodzaju i liczby orzeczenia w konstrukcjach z podmiotem szeregowym została przygotowana na podstawie reguł gramatycznych przedstawionych w *Dobrym słowniku* (zob. regułę 75 w części „Kompendium reguł językowych”, <https://dobrysłownik.pl/kompendium-regul-jezykowych/strona/2/> (dostęp: 6.07.2024) oraz w artykułach M. Gębki-Wolak (2009a, 2019).

☛ Problematyczne bywają także związki składniowe orzeczenia z podmiotem szeregowym składającym się z członów różnorodzajowych odnoszących się do osób. Ogólna zasada mówi, że jeśli co najmniej jeden członek odnosi się do osób, należy użyć rodzaju męskoosobowego, np. *Lekarze i pielęgniarki kiedyś **byli** niemal bogami* (KWJP). Tym samym np. zdanie z „Gazety Polskiej Bukowiny”: *Początek maja **dzieci** ze Starej Kranosnoszory oraz **młodzież** ze Storożyńca **spędzili** w polskim Rzgowie* (23–24 (605–606) 2009) należałoby uznać za zgodne z zasadą opisywaną w opracowaniach normatywnych. Tymczasem użycie formy męskoosobowej, gdy nie ma członu męskoosobowego (np. *matka i dziecko*), w szczególności, gdy odniesienie jest osobowe, ale zbiorowe, nie jest oczywiste, gdyż budzi wątpliwości użytkowników polszczyzny. Korpusy poświadczają funkcjonowanie we współczesnej polszczyźnie trzech typów uzgodnień różnorodzajowych podmiotów szeregowych typu *matka i dziecko* oraz *dzieci i młodzież* (bez rzeczownika męskoosobowego):

- 1) czasownik jest w rodzaju męskoosobowym, np. *W ramach kilkugodzinnych zajęć **dzieci i młodzież** wzięli też udział w treningach z mistrzami* (KWJP), *W wyniku wypadku **matka i dziecko** doznali niegroźnych obrażeń* (NKJP),
- 2) czasownik jest w rodzaju niemęskoosobowym, np. *Uczestnikami tych zajęć w znacznej większości **były dzieci i młodzież*** (KWJP), ***Matka i dziecko** przyłgnęły do siebie* (NKJP).
- 3) czasownik pod względem rodzaju, a także liczby jest dostosowany do członu, z którym na linii tekstu bezpośrednio sąsiaduje, np. *Podczas trwania warsztatów **dzieci i młodzież** będzie uczestniczyła w zajęciach muzycznych, aktorskich, kostiumowych i dziennikarskich* (KWJP), ***Zginęła matka i dziecko** na kolanach ojca* (NKJP).

Typ pierwszy, jak wspomniano, jest zgodny z normą zapisaną w opracowaniach poprawnościowych, typ drugi jest nierzadko stosowany przez użytkowników polszczyzny, dlatego trzeba go potraktować jako dopuszczalny. We współczesnej polszczyźnie rozszerza się także zakres stosowania typu trzeciego, nazywanego nieformalnie „uzgodnieniem do sąsiada”.

W tabeli 2 i 3 podajemy dane liczbowe i procentowe dotyczące uzgodnienia form czasownikowych mających wykładniki rodzaju z szeregiem *matka i dziecko*, *dzieci i młodzież*. Dane uzyskano z pełnej wersji NKJP.

Tabela 2. Przykłady użycia konstrukcji *matka i dziecko* w NKJP

Czasownik po szeregu	Liczba	%	Czasownik przed szeregiem	Liczba	%
typ 1 <i>matka i dziecko byli</i>	17	56,67	typ 1 <i>byli matka i dziecko</i>	0	0
typ 2 <i>matka i dziecko były</i>	13	43,33	typ 2 <i>były matka i dziecko</i>	1	16,67
typ 3 <i>matka i dziecko było</i>	0	0	typ 3 <i>była matka i dziecko</i>	5	83,33

W konstrukcjach z czasownikiem umieszczonym po szeregu obserwujemy nieznaczną przewagę normatywnego typu pierwszego. Z kolei struktury z czasownikiem poprzedzającym szereg są nieliczne. Z wyjątkiem jednego przykładu reprezentują nienormatywny typ trzeci.

Nieco inny rozkład uzgodnień obserwujemy w odniesieniu do uzgodnień szeregu *dzieci i młodzież*. W NKJP nie odnotowano przykładów z czasownikiem (mającym wykładnik rodzaju) umieszczonym przed badanym szeregiem.

Tabela 3. Przykłady użycia konstrukcji *dzieci i młodzież* w NKJP

Czasownik po szeregu	Liczba	%
typ 1 <i>dzieci i młodzież byli</i>	61	24,5
typ 2 <i>dzieci i młodzież były</i>	166	66,67
typ 3 <i>dzieci i młodzież była</i>	22	8,84

W strukturach z czasownikiem po grupie *dzieci i młodzież* zdecydowanie przeważają uzgodnienia typu drugiego. Znacznie mniej jest przykładów reprezentujących normatywny typ pierwszy. Przykładów „uzgodnień do sąsiada” pojawia się najmniej, nie są to jednak sytuacje marginalne.

Przegląd odnotowanych w NKJP struktur o innym składzie leksykalnym niż przedstawione wyżej potwierdza, że we współczesnej polszczyźnie w użyciu są przede wszystkim dwa typy

uzgodnień czasownika z szeregi, w których są rzeczowniki różnorodnjowe (bez rodzaju męskiego osobowego) odnoszące się do osób – z czasownikiem w rodzaju męskoosobowym lub niemęskoosobowym (typ pierwszy i drugi). Jako normatywny należy więc uznać zarówno typ pierwszy – *Kobieta i dziecko trafili do szpitala*, jak i typ drugi – *Kobieta i dziecko trafiły do szpitala*. W mniej starannej polszczyźnie dopuszczalny byłby typ trzeci – *Do szpitala trafiła kobieta i dziecko*.

☛ Wśród wariantów typu *Znam język polski i angielski / Znam języki polski i angielski* **lepiej** jest pierwszy, z rzeczownikiem w liczbie pojedynczej. To przykład konstrukcji, w której rzeczownik odnoszący się do więcej niż jednego obiektu określany jest przez więcej niż jeden człon przymiotnikowy, por. też: *polityka polska i ukraińska*. Umieszczenie dwukropka umożliwia użycie rzeczownika w liczbie mnogiej, np. *W zagranicznych wozach dopomogła mu biegła znajomość **języków**: rosyjskiego, niemieckiego, francuskiego i nieco słabsza – angielskiego*.

Przytoczona na początku tego podrozdziału struktura z „Gazety Polskiej Bukowiny”: *Na tym spotkaniu zebrali się przedstawiciele z **obwodów Lwowskiego, Tarnopolskiego, Czerniowieckiego, IwanoFrankowskiego*** (41–42 (623–624) 2010) jest akceptowalna, ale wynika to z innej reguły. Grupa z rzeczownikiem w liczbie mnogiej *obwodów* została poprzedzona przymiotnikiem z, otwierającym możliwość użycia liczby mnogiej, gdy po przymyku występują wyrażenia odnoszące się do więcej niż jednego obiektu, np. *przedstawiciele z klubów drugoligowych w województwie łódzkim* (= z więcej niż jednego klubu), [...] *w obradach uczestniczyło ponad 100 przedstawicieli z firm angielskich, austriackich, niemieckich, szwajcarskich* (NKJP), *Są wśród nich przedsiębiorcy z województw pomorskiego i warmińsko-mazurskiego* (NKJP). Konstrukcje typu *ktoś z czego, coś z czego* (z jakiegoś zbioru) w gramatyce są nazywane konstrukcjami elektywnymi. Przekazują informację o wybieraniu elementu (lub elementów) z jakiegoś większego zbioru. O właściwościach tych konstrukcji będzie mowa także w podrozdziale 2.3.

☛ W języku polskim liczebniki *dwa, trzy, cztery*, w tym także jako elementy liczebnikowej struktury wieloczłonowej, wchodzą w związki zgody z rzeczownikiem i czasownikiem, np. *Są tu cztery osoby, Pracujący przy remoncie dwaj mężczyźni spadli z wysokości kilku metrów, Na zebraniu były sto trzydzieści cztery osoby*.

W męskoosobowych liczebnikach wieloczłonowych nie są używane formy *dwaj, trzej, czterej*. Konstrukcje typu **dwudziestu czterej byli / było* są niepoprawne. Ostatnim członem takiego liczebnika są formy *dwóch, trzech, czterech*, np. *dwudziestu dwóch, stu pięćdziesięciu*

trzech, a cały liczebnik wchodzi z czasownikiem i rzeczownikiem w związek rzędu, np. *Na spotkaniu pojawiło się dwudziestu dwóch pracowników*. Ostatnim członem liczebnika może być też forma *dwu*, wchodząca w związek rzędu, np. *Trzydziestu dwu maturzystów zdecydowało się zdawać geografę*. Forma *dwu* wychodzi jednak z użycia, dlatego nie zalecamy jej stosowania.

Zwyczajowo związku zgody nie ma w mniej oficjalnych strukturach służących do podawania godziny. Z liczebnikami *dwa*, *trzy*, *cztery* używamy czasownika w liczbie pojedynczej, a w czasie przeszłym – w rodzaju nijakim, np. *Jest trzy minuty po ósmej*, *Spojrzał na zegarek*. *Było dwie po wpół do dziesiątej*, *Jest za dwie dwunasta*. Zwyczaj ten nie dotyczy struktur liczebnika z innymi jednostkami miary (np. temperatura, odległość) – zachowujemy w nich związki zgody, np. *W Krakowie są trzy stopnie*, *Do domu zostały cztery kilometry*.

Uwaga!

Liczebnik *jeden* na końcu wielocłonowej struktury liczebnikowej, w odróżnieniu od sytuacji w języku ukraińskim, nie wchodzi w związki zgody z rzeczownikiem i czasownikiem, np. *Na zebraniu było obecnych sto trzydzieści jeden osób* – por. ukr. *На зборах була присутня сто тридцять одна особа*.

Uwaga!

Wyrazy *większość*, *garstka* wchodzą z czasownikiem w związek zgody, np. *Większość uczniów zdała egzamin maturalny*, *Na pogrzeb przyszła garstka ludzi*.

Właściwą formą czasownika w połączeniach z *szereg*, *moc* w znaczeniu ‘wiele’ jest liczba pojedyncza, a w czasie przeszłym – rodzaj nijaki (związek rzędu), np. *Szereg osób zgłosiło chęć udziału w spotkaniu*, *Moc gości zjechało*. Gdy czasownik na linii tekstu jest umieszczony przed wyrazem *szereg*, dopuszcza się rodzaj męski, np. *Do omówienia był szereg spraw*.

Tak samo używamy także wyrazów *setki*, *tysiące*, *miliony* w znaczeniu ‘dużo’, np. *Setki demonstrantów wyszło na ulice*, *Tysiące ludzi kibicowało siatkarzom*, ale poprawne są też struktury z liczbą mnogą, por. *Setki demonstrantów wyszły na ulice*.

☛ W języku polskim struktura *Nie istnieje* wchodzi w związki zgody z rzeczownikiem, który jest podmiotem (*Żadna magia nie istnieje*), w odróżnieniu od ukraińskiego odpowiednika występującego w związkach rzędu jako orzeczenie i dopełnienie (*He ichuє niaikoï / жодної магії*); por. wpływ interferencyjny na polszczyznę w Ukrainie: *W ciągu kilku wieków przekonywano, że państwa Ukraina nie istnieje* (143 (725) 2019).

☛ Czasowniki *wystarczać*, *wystarczyć* o znaczeniu ‘występować w dostatecznej ilości, liczbie, natężeniu’ w języku polskim mają wariantywną łączliwość z mianownikiem, np. *Poranna dawka wystarcza na cały dzień*, *Iskra wystarczy, by wybuchła panika*, *Zapasy wystarczają na miesiąc*, lub z dopełniaczem, np. *Jedzenia wystarczy dla wszystkich*, *Towaru wystarczy na tydzień*. W języku ukraińskim odpowiedniki czasowników *wystarczać*, *wystarczyć* nie mają łączliwości z mianownikiem, co powoduje interferencję w kontekstach, w których w polszczyźnie posłużymy się mianownikiem. Przeważnie warianty mianownikowy i dopełniaczowy wzajemnie się nie zastępują. W mianowniku są używane rzeczowniki nazywające obiekty o charakterze całościowym, niepodlegające podziałowi czy gradacji lub działania jednokrotne, np. *wystarcza dowód*, *wystarczają zdjęcia z komórki*, *wystarczy jedno stulecie*, *wystarczyło jedno spojrzenie*, *moje obserwacje wystarczą*, *dwadzieścia złotych wystarcza*.

2.2.3. Ćwiczenia

1. Proszę podkreślić właściwą formę / właściwe formy.

0. *Tylko organizacje społeczeństwa obywatelskiego oraz partnerzy społeczni (mogli / mogły) być w tym konkursie wnioskodawcami.*
1. W ubiegłym roku urząd i policja (prowadził / prowadziły / prowadzili) akcję edukacyjną wśród seniorów.
2. Kontrola projektu i jego ocena (odbywa się / odbywają się) zgodnie z przepisami.
3. Ogłoszenie zwycięzców oraz wręczenie nagród (nastąpi / nastąpią) tuż po zakończeniu konkursu.
4. Obsługa i wsparcie realizowane w centrum obsługi (nie obejmuje / nie obejmują) sporządzania pism i deklaracji podatkowych.
5. Przedstawiciele mediów oraz publiczność przed wejściem na salę rozpraw sądowych (została poddana / zostali poddani) ponownej kontroli przez służbę ochrony.
6. Handel obnośny i akwizycja w sądzie (jest zakazana / są zakazane).
7. Prawdopodobnie studenci lub inne osoby biorące udział w juwenaliach (uszkodzili / uszkodziły) pięć z sześciu tramwajów nocnych.
8. Na lotnisku na polityka (czekał / czekały / czekali) czerwony dywan, wiwatujące tłumy i grupa tancerzy.
9. Dostawcą usługi medialnej (są / jest) osoba fizyczna, osoba prawna lub osobowa spółka handlowa.
10. Identyfikacja, weryfikacja i analiza właściwych danych (musi / muszą) zakończyć się do końca tygodnia.

2. Czasowniki z nawiasów proszę wpisać w formie czasu przeszłego.

0. *W filmie (usłyszeć) usłyszeli państwo tylko fragment tekstu.*
1. Jest jeszcze szansa, żeby (zabrać) _____ państwo głos w dyskusji.
2. Państwo Nowakowie (wydzierżawić) _____ zrujnowaną fabrykę, a po kilku latach udało im się odkupić zakład od skarbu państwa.
3. Rodzeństwo Antka (uczyć się) _____ gry na fortepianie.
4. Po śmierci matki rodzeństwo (pokłócić się) _____ o dom.
5. Patronat honorowy nad konkursem (objąć) _____ Ich Magnificencji Rektorzy warszawskich państwowych uczelni wyższych.

6. Patronat honorowy (objąć) _____: Jego Magnificencja Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Wicepremier, Minister Pracy i Polityki Socjalnej.
7. Jako pierwszy głos (zabrać) _____ Jego Magnificencja, Rektor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.
8. Opiekunem Koła Artystycznego UW Teatr Hybrydy przez wiele lat (być) _____ Jej Magnificencja Rektor Uniwersytetu Warszawskiego.
9. Jego Ekscelencja Ambasador Republiki Francji w Rzeczypospolitej Polskiej (złożyć) pierwszą oficjalną wizytę Prezydentowi Miasta Krakowa.
10. Wśród zaproszonych gości swój udział (potwierdzić) _____ m.in. Jej Ekscelencja, Ambasador Republiki Południowej Afryki, Jego Ekscelencja Ambasador Ghany, Jej Ekscelencja Ambasador Tunezji.

3. Proszę przeczytać tekst. Proszę wpisać odpowiednią formę wyrazu *złoty*.

Przykładowe wynagrodzenia brutto w 2023 roku (stan danych aktualny na 3 stycznia):

3490 zł ~~złotych~~⁰ – płaca minimalna (3600 zł _____¹ – od 1 lipca);

3597 zł _____² – nauczyciel mianowany z tytułem magistra z przygotowaniem pedagogicznym;

4224 zł _____³ – nauczyciel dyplomowany z tytułem magistra z przygotowaniem pedagogicznym;

3950–4300 zł _____⁴ – początkujący kasjer-sprzedawca w Biedronce (wynagrodzenie zależy od lokalizacji sklepu);

4100–4550 zł _____⁵ – doświadczony kasjer-sprzedawca ze stażem trzech lat pracy w Biedronce (wynagrodzenie zależy od lokalizacji sklepu);

3750–4600 zł _____⁶ – pracownik sklepu na początku zatrudnienia w Lidlu (wynagrodzenie zależy od lokalizacji sklepu);

4100–5050 zł _____⁷ – pracownik sklepu po dwóch latach pracy w Lidlu (wynagrodzenie zależy od lokalizacji sklepu);

5100–5500 zł _____⁸ – pracownik magazynu zajmujący się komisjonowaniem towaru po trzech latach pracy w Lidlu.

Na podstawie: <https://ciekaweliczby.pl/przykladowe-zarobki-w-2023/> (dostęp: 18.07.2024).

4. Proszę wszystkie liczebniki zapisać słownie i użyć właściwych form rzeczowników i przymiotników.

a) Po wejściu w życie Rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 19 dziętnastego⁰ lutego 2024 dwa...tysiące...dwudziestego...czwartego⁰ roku, od 1 _____¹ stycznia 2024 _____² roku (wyrównanie z datą wsteczną) nauczyciel dyplomowany zarabia 5915 _____³ (złoty) _____⁴ brutto i jest to o 39% _____⁵ więcej od płacy minimalnej, która od 1 _____⁶ stycznia do 30 _____⁷ czerwca 2024 _____⁸ roku wynosi 4242 _____⁹ (złoty) _____¹⁰ brutto. W _____¹¹ roku nauczyciel dyplomowany zarabiał 4550 _____¹² (złoty) _____¹³ brutto i było to 26% _____¹⁴ więcej od płacy minimalnej obowiązującej w drugiej połowie roku 2023 _____¹⁵ (3600 _____¹⁶ (złoty) _____¹⁷ brutto.

b) Na koniec 2022 _____¹ roku w Polsce funkcjonowało: 325871 _____² (sklep) _____³ ogółem, czyli o prawie 35 _____⁴ (tysiąc) _____⁵ mniej niż w 2015 _____⁶ (360750 _____⁷ (sklep) _____⁸) i o prawie 60 _____⁹ (tysiąc) _____¹⁰ mniej niż w 2008 _____¹¹ (385663 _____¹² (sklep) _____¹³), w tym 9 602 _____¹⁴ (supermarket) _____¹⁵, czyli o prawie 2,7 _____¹⁶ (tysiąc) _____¹⁷ więcej niż w 2015 _____¹⁸ (6903 _____¹⁹ (sklep) _____²⁰) i o

prawie 6 _____²¹ (tysiąc) _____²² więcej niż w 2008
_____²³
(3629 _____²⁴ (sklep) _____²⁵).

- c) We wrześniu 2022 _____¹ (rok szkolny 2022/2023
_____²)
w szkołach niepublicznych (szkoły podstawowe i licea ogólnokształcące) uczyło się
254604 _____³
(dziecko) _____⁴ i młodzieży, co stanowiło 6,2%
_____⁵ (wszyscy uczniowie)
_____⁶ tych szkół, których było ponad 4 _____⁷
(milion) _____⁸
(4099060 _____⁹). Z
kolei we wrześniu 2013 _____¹⁰ (rok szkolny
2013/2014
_____¹¹)
w szkołach niepublicznych (szkoły podstawowe, gimnazja i licea ogólnokształcące)
uczyło się 133225
_____¹²
(dziecko) _____¹³ i młodzieży, co stanowiło 3,5%
_____¹⁴ (wszyscy uczniowie)
_____¹⁵, których było ponad 3,8
_____¹⁶ (milion) _____¹⁷ (3823776
_____¹⁸
(uczeń) _____¹⁹).

Na podstawie: <https://ciekaweliczby.pl/> (dostęp: 18.07.2024).

5. Proszę wpisać właściwą formę / właściwe formy.

Ostatnio temat ekologii stał się bardzo (popularny / popularnym) **popularny**⁰ i (modny / modnym) **modny**⁰. Większość ludzi (zdało / zdała) _____¹ sobie sprawę, że ochrona środowiska jest (niezbędna / niezbędną) _____² do przetrwania przyszłych pokoleń. W różnych sektorach gospodarki – od mody, przez żywność, aż po technologie – (pojawilo się / pojawil się) _____³ szereg inicjatyw

ekologicznych. Tysiące osób (uczestniczy / uczestniczą) _____⁴ w akcjach sprzątania plaż, parków i lasów, chcąc przyczynić się do poprawy stanu naszej planety. Część firm (zrezygnowała / zrezygnowało) _____⁵ z plastikowych opakowań na rzecz biodegradowalnych alternatyw, co stało się krokiem w stronę zrównoważonego rozwoju. Coraz więcej ludzi (zdecydowało się / zdecydowały) _____⁶ się również na korzystanie z transportu publicznego lub rowerów, aby zmniejszyć emisję CO₂. Ekologia to nie tylko chwilowa moda, ale konieczność, która ma realny wpływ na nasze życie i przyszłość Ziemi.

6. Proszę podkreślić tylko te formy w nawiasach, które nie wymagają zmian. Formy wymagające zmian proszę skreślić, a następnie wypisać i użyć w odpowiednim przypadku.

Jakie zawody są (przyszłościowe)? W dzisiejszych czasach nie istnieje (jednoznaczna odpowiedź) na to pytanie. W dynamicznie zmieniającym się świecie nie ma już (~~pewność~~), że tradycyjne profesje przetrwają. Nie istnieje też (gwarancja), że umiejętności zdobyte dzisiaj będą aktualne za kilka lat. W erze cyfryzacji i automatyzacji nie robi się już (prognoza) na wiele lat do przodu, ponieważ globalne trendy i technologia (wpływa) na rynek pracy w bardzo szybkim tempie. Coraz bardziej (popularne) stają się zawody związane z IT, sztuczną inteligencją, ekologią oraz zdrowiem mentalnym. W przyszłości umiejętności adaptacyjne i elastyczność (będzie kluczowa) dla sukcesu zawodowego. Nadeszły zatem czasy, w których nie istnieje (jedna pewna ścieżka) kariery, którą można podążać przez całe życie.

Formy wymagające zmian: *nie ma już (~~pewność~~) – nie ma już pewności,*

7. Proszę podkreślić właściwy wariant / właściwe warianty, a w pustych miejscach użyć właściwych form z nawiasów.

Nowy zawód: menedżer śmierci cyfrowej

Internet i wirtualny świat ułatwiają / ułatwia⁰ człowiekowi życie, ale (stają się / staje się)¹ też źródłem problemów. Jednym z nich jest kwestia, co zrobić z profilem i różnymi wirtualnymi kontami po śmierci (jego / ich)² użytkowników. Nie istnieje (jednoznaczne rozwiązanie) _____³ tego problemu. W takich przypadkach może być przydatna pomoc specjalisty – menedżera śmierci cyfrowej. Dzięki jego pracy wszyscy bliscy, rodzina zmarłego (może / mogą)⁴ skupić się na przeżywaniu żałoby, zamiast denerwować się, że osoba

zmarła pozostawiła gdzieś w sieci (jakieś niezałatwione sprawy / jakąś niezałatwioną sprawę)⁵,
 na przykład niedokończone zakupy albo niezamknięte konto w banku. Jak pracuje ten
 specjalista? Żeby zagwarantować odpowiednie zarządzanie danymi człowieka po jego śmierci,
 nie wystarczy (sam testament) _____⁶. Aby usprawnić pracę menedżerowi,
 najlepiej jest odpowiednio wcześniej przygotować cyfrowy plan. (Zwykle hasła)
 _____⁷ nie (wystarczy) _____⁸ do zabezpieczenia wszystkich kont,
 ponieważ nie (istnieć) _____⁹ (uniwersalne narzędzia)
 _____¹⁰ do zarządzania cyfrowym dziedzictwem. (Wystarczyć)
 _____¹¹ natomiast (jasne instrukcje) _____¹² i (pełnomocnictwa)
 _____¹³, aby menedżer mógł skutecznie się zająć cyfrowymi zasobami
 zmarłej osoby. W zależności od życzenia rodziny fachowiec ten może usunąć sieciową historię
 zmarłej osoby albo zgrać na dysk wszystkie opublikowane przez nią zdjęcia, posty, filmiki.
 Czasem rodzina ma inne życzenie: (chce / chcą)¹⁴, żeby menedżer stworzył profil poświęcony
 pamięci zmarłej osoby, (pokazujący / pokazując)¹⁵ historię jej życia. Wtedy przenosi tam
 najciekawsze, zaaprobowane przez bliskich wirtualne ślady i usuwa je z innych,
 niekontrolowanych miejsc. Nie (wystarczyć) _____¹⁶ (proste
 działania) _____¹⁷, gdyż trzeba zadbać o każdy szczegół. Zaprezentowany
 zawód pokazuje, że w świecie cyfrowym nie (istnieć) _____¹⁸ (proste
 odpowiedzi) _____¹⁹ na skomplikowane pytania dotyczące życia po życiu.
 Menedżer śmierci cyfrowej zajmuje się nie tylko usuwaniem sieciowych śladów zmarłych –
 bywa, że o pomoc proszą osoby w pełni sił i zdrowia, które chcą zniknąć z sieci, zacząć nowe
 życie bez obecności w internecie. Nie wystarczy im jedynie (usunięcie)
 _____²⁰ kilku kont – potrzebują kompleksowego działania. Dla nich
 menedżer wyszukuje ślady ich przeszłej obecności w wirtualnym świecie i jak najdokładniej je
 usuwa. (Wystarczyć) _____²¹ (odpowiednie umiejętności i narzędzia)
 _____²², aby skutecznie zniknąć z cyfrowej przestrzeni.
 Jednak nawet wtedy, kiedy się wydaje, że nie (istnieć) _____²³ już (żadne ślady)
 _____²⁴, często okazuje się, że nie (wystarczyć) _____²⁵
 tylko (powierzchowne kroki) _____²⁶ – trzeba działać zdecydowanie i
 precyzyjnie.

Treści dostępne za darmo na: Mapa Karier (<https://mapakarier.org>), licencja CC BY 4.0. (dostęp: 24.07.2024).

8. Proszę przygotować wypowiedź na temat zagrożeń płynących z korzystania ze sztucznej inteligencji. Proszę użyć następujących struktur: *istnieje ryzyko, że...*; *wystarczy ... (co?, np. zdjęcie twarzy)*, *by / aby / żeby...*; *wystarczy (ile)...* (czego? – miara czasu, np. sekund, minut itp.), *żeby....*

2.3. Struktury orzecznika przymiotnego

2.3.1. Informacje ogólne

Kłopoty ukraińskich użytkowników polszczyzny w zakresie struktur z orzecznikiem (częścią imienną orzeczenia, np. *Ona jest aktorką, Ona jest znaną aktorką, Ona jest znana*), są najczęściej związane ze strukturami typu *Ona jest znana, Małgosia czuła się szczęśliwa, Najważniejszy był ostatni problem*, kiedy orzecznik wyrażony jest samym przymiotnikiem bez rzeczownika. W języku polskim przymiotnik w tej funkcji występuje z reguły w formie mianownika, a narzędnik najczęściej nie jest akceptowany. Pod wpływem odpowiednich struktur ukraińskich, które mogą zawierać przymiotnik i w mianowniku, i w narzędniku, często popełnia się błąd typu **Małgosia była szczęśliwą, *Najważniejszym był ostatni problem*.

W literaturze ten typ orzecznika bywa nazywany albo „przymiotny”, albo „przymiotnikowy”. Pierwszy termin wydaje się bardziej precyzyjny, dlatego że struktury obejmują także przykłady z leksemami, które w tradycyjnych klasyfikacjach części mowy przymiotnikami nie są, za to mają typ odmiany przymiotnikowej i taką samą jak przymiotnik funkcję składniową, np. *Anna była pierwsza, Taka właśnie była Anna, Ten długopis był mój* itp. Struktury z orzecznikiem rozumiemy w książce bardzo szeroko. Uwzględniamy przykłady nie tylko ze standardowymi czasownikami łącznikowymi, czyli *być, bywać, stać się, stawać się, zostać, robić się, zrobić się*, ale także z innymi czasownikami, które w języku polskim mają łączliwość z przymiotnikiem i wyrażeniami o odmianie przymiotnikowej, np. *czuć się, poczuć się, okazać się, okazywać się, pozostać, pozostawać, uczynić się, wydać się, wydawać się, zdać się, zdawać się + jaki*, np. *Naukowiec poczuł się obrażony, Kolarz okazał się pierwszy, Ptak pozostawał nieruchomy, Wypowiedź wydaje się błędna, Podróż zdaje się bardzo długa*.

Odstępstwa od normy ogólnopolskiej w zakresie orzecznika przymiotnego – jego forma narzędnikowa zamiast mianownikowej – często pojawiają się w tekstach polszczyzny pisanej w Ukrainie.

Orzecznik występuje po podmiocie w zdaniach:

- z czasownikiem *być*: *Ta nowa strona w historii tej świątyni i Czerniowiec już jest niesamowicie ciekawą dla młodych naukowców* (87 (670) 2014);
- z czasownikami *stawać się, stać się, zostawać, zostać*: *W perspektywie będziemy dążyć do tego, żeby konkurs „Bukowińskie Malwy” stał się tradycyjnym i odbywał się raz na dwa lata* (56–57 (639–640) 2012), *Jan XXIII oraz Jan Paweł II zostali ogłoszonymi świętymi Kościoła katolickiego* (84 (667) 2014);

– z czasownikiem *wydać się, wydawać się*: *Niewątpliwie, przedstawione przez eksperta pomysły stworzenia banku Międzymorza, funduszu inwestycyjnego czy funduszu solidarności **wydały się** bardzo **trafnymi*** (129–130 (711–712) 2018).

Orzecznik może także występować przed podmiotem. Uważa się, że przy prepozycyjnym szyku orzecznika prawdopodobieństwo użycia narzędnika zamiast mianownika w polszczyźnie osób ukraińskojęzycznych wzrasta. Przykłady:

– z czasownikiem *być*: ***Interesującym był** również fakt, iż ówczesni wydawcy „Gazety Polskiej”, na prośbę Jurija Fedkowycza pomagali tworzyć pierwsze numery „Bukowiny” (56–57 (639–640) 2012), W tym kontekście **ciekawym i korzystnym dla młodzieży byłoby** przedstawienie wspomnień weteranów o tych latach na łamach „GPB” (56–57 (639–640) 2012);*

– z czasownikami *stawać się, stać się, zostawać, pozostawać, zostać*: ***Decydującym stało się** wsparcie ze strony Fundacji „Pomoc Polakom na Wschodzie” (1–2 (573–574) 2007).*

Orzecznik występuje ponadto w strukturze „orzecznik przymiotny + *jest / było to, że*”, orzecznikami są np. jednostki:

– *interesujący, ważny, satysfakcjonujący, zrozumiały*: ***Interesującym jest** to, że pierwsza część książki została nadrukowana w języku rosyjskim, a druga – ukraińskim (56–57 (639–640) 2012), **Ważnym jest** również to, że pragniemy pokazać jak sprzyja Towarzystwo pogłębieniu współpracy naszego obwodu, powiatów z partnerami w Polsce (15–16 (587–588) 2008), I bardzo **satysfakcjonującym było** to, że wizytówką naszego państwa stały się Czerniowce (41–42 (623–624) 2010), Kontakt prowadzony poprzez język pieśni i tańca, **był** zrozumiały dla wszystkich. Jak **zrozumiałym jest** obecnie to, że integrację europejską czynią nie politycy i oligarchowie, a prości ludzie (26–27 (608–609) 2009).*

Możliwe są podobne użycia o szyku „*jest / było + orzecznik przymiotny + że*”: ***Jednak jest oczywistym, że** kwota będzie bardzo zaskakująca (85–86 (668–669) 2014).*

Zarejestrowano też przykłady orzecznika narzędnikowego w strukturze „orzecznik przymiotny + zdanie podrzędne + *jest to, że*”: ***Podstawowym, na co chcę zwrócić uwagę, jest to, że** redakcja „GPB” wyraźnie przestrzega tezy programowej, którą umieściliśmy w pierwszym numerze (15–16 (587–588) 2008).*

Te różne rodzaje struktur z orzecznikiem w narzędniku mają nieco odmienny status normatywny, o czym informują poniższe komentarze.

2.3.2. Komentarze

☞ W historii polszczyzny były okresy, w których w funkcji orzecznika przymiotnego dominował albo narzędnik, albo mianownik. Współcześnie podstawowy przypadek stanowi mianownik. Są jednak konteksty, w których narzędnik: 1) jest jedynym możliwym przypadkiem orzecznika, 2) jest dopuszczalnym wariantem mianownika, 3) bywa używany przez użytkowników polszczyzny, ale nie jest powszechnie akceptowany, dlatego nie polecamy jego stosowania. Nim omówimy wymienione konteksty, przedstawimy nadrzędną zasadę regulującą użycie przypadku orzecznika przymiotnego.

Uwaga!

Jeśli orzecznik przymiotny w zdaniu odnosi się do podmiotu będącego rzeczownikiem (lub zaimkiem, np. względnym *który*) w mianowniku, jego właściwą formą jest mianownik, np. *Przez długi czas **literatura** portugalska była w Polsce bardzo słabo **znana*** (KWJP), *Ich znajomość zakończyła się małżeństwem, **które** okazało się **nieszczęśliwe*** (KWJP). Orzecznik przymiotny występuje w mianowniku także w zdaniach z podmiotem domyślnym, wyrażonym leksykalnie w poprzednim zdaniu, np. ***Dzieci** szybko się rozwijały. Z dnia na dzień stawały się **większe i silniejsze***.

Struktury używane tylko albo głównie z narzędnikiem

☞ Narzędnik jest jedynym możliwym przypadkiem orzecznika przymiotnego w kilku rodzajach konstrukcji bezpodmiotowych, nieosobowych:

- 1) czasownik typu *trzeba, należy, warto, można* + bezokolicznik czasownika + orzecznik przymiotny w narzędniku: *W życiu trzeba być konsekwentną, Należy stać się pierwszym, a nie drugim, Trzeba stawać się silniejszym, Warto było być uczciwym*;
- 2) konstrukcja nieosobowa z *się*: *Kiedy się nie może jeść, jest się głodnym, Co robić, gdy się zostanie zaatakowanym?*;
- 3) konstrukcje nieosobowe typu *żeby* + bezokolicznik, np. *Żeby być zdolnym do miłości, albo trzeba umrzeć, albo przebudować świat, To co robić, żeby być honorowym i pożytecznym zarazem?*;
- 4) konstrukcje, w których orzecznik jest zależny od imiesłowu przysłówkowego, np. *Nawet będąc zdrowym, mogę, jeśli zechcę, przez tydzień nie wychodzić z domu, Wybrano ofertę, która, będąc najtańszą, zyskała najwięcej punktów*. Warto jednak zwrócić uwagę, że badacze (np.

Jadacka 2005: 167) dopuszczają w podobnych strukturach mianownik (np. *będąc zdrowy...*), w korpusie też są tego typu przykłady;

5) konstrukcje, w których orzecznik jest zależny od rzeczownika odczasownikowego, np. *Celem człowieka nie jest bycie oryginalnym, ale bycie ludzkim*.

☛ W zdaniach z podmiotem jest kilka kontekstów, w których należy użyć narzędnika:

1) orzecznik wchodzi w związek zgody (uzgodnienie rodzaju i liczby) nie z podmiotem, ale z występującym w zdaniu rzeczownikiem w innym przypadku, np. *Wszyscy każą seniorom być nieufnymi wobec propozycji szybkiej pożyczki* – forma *nieufnymi* uzgadnia się pod względem rodzaju i liczby z rzeczownikiem w celowniku *seniorom*;

2) orzecznik ma postać konstrukcji elektywnej (zob. podrozdział 2.2.), czyli jest strukturą o budowie: przymiotniki porządkowe, np. *pierwszy, ostatni, kolejny, jakiś, któryś*, lub przymiotniki w stopniu wyższym w narzędniku + przymiotnik typu *z, spośród, wśród* + dopełniacz. Konstrukcje elektywne przekazują informację o wybieraniu elementu z jakiegoś większego zbioru, np. *Był pierwszym spośród polskich banków, który udzielał kredytu we frankach, Następnym z odkrytych talentów okazał się mój brat, Marek był starszym z dwóch synów*. W konstrukcjach z przymiotnikiem w stopniu najwyższym dopuszczalny jest mianownik, który jednak wprowadza inny odcień znaczeniowy, por. *Marek był najstarszym z synów* (Marek był ‘kim’) i *Marek był najstarszy z synów* (Marek był ‘jaki’). Konstrukcje z mianownikiem są w korpusach rzadkie;

3) orzecznik jest konstrukcją eliptyczną, z pominiętym rzeczownikiem: *Nie każdy produkt reklamowany jako probiotyczny jest takim* (domyślnie: *produktem*) *w rzeczywistości*, *Wynik Małgosi i Pawła jest najlepszym* (domyślnie: *wynikiem*) *w ciągu trzech lat startów tancerzy z Krakowa*. Warto zwrócić uwagę, że w tego typu konstrukcjach możliwy jest przymiotnik w mianowniku, jeżeli nadawca nie zakłada elipsy rzeczownika. Konstrukcja jest wtedy nośnikiem treści ‘coś jest jakie’, a nie ‘coś jest czymś’.

Struktury, w których narzędnik jest dopuszczalnym wariantem mianownika

☛ Narzędnik jako dopuszczalny wariant mianownika może być używany w konstrukcji o następującym składzie: czasownik osobowy (łączy się z mianownikiem) + bezokolicznik czasownika łącznikowego (np. *być, stać się, stawać się, zostać, zostawać*) + przymiotnik, zaimek przymiotny, liczebnik porządkowy, imiesłów przymiotnikowy, np. *Spektakl zaczyna być zabawny / zabawnym dopiero wówczas, kiedy aktorzy usłyszą pierwszy śmiech z widowni, Staram się być miła / miłą dla klientów*. Podstawowym wariantem jest mianownik, gdyż jego

frekwencja znacznie przewyższa frekwencję narzędnika – orientacyjna proporcja uzyskana na podstawie badania w KWJP to 3736 przykładów z mianownikiem do 560 z narzędnikiem. Tym samym w tego typu kontekstach przez użytkowników polszczyzny lepiej jest oceniany mianownik.

☉ Narzędnik może być również stylistycznie nacechowanym wariantem mianownika. Stosowanie narzędnika ma na celu wywołanie określonego efektu stylistycznego, przede wszystkim archaizacji wypowiedzi lub nadania jej cech stylu podniosłego, np. *My, misjonarze Ewangelii życia, potrzebujemy tego, żeby poczuć się w jednym szeregu z ludźmi nauki różnych dyscyplin. Będzie nam łatwiej trwać w naszej pewności i ufności, stawać się dobrymi i świadczyć o wielkości życia* (NKJP). Współcześnie ta funkcja narzędnika jest jednak marginalna.

Część wyszukanych w NKJP przykładów z narzędnikiem pochodzi z tekstów powstałych w pierwszej połowie XX wieku. Stanowią więc ilustrację normy dawniejszej, np. *Poziom wód podnosił się o 1 metr na sekundę. Akcja ratownicza okazała się niemożliwą* (NKJP, tekst z gazety codziennej z 1935 roku), *Gdyby ta nadzieja okazała się płonną, zacznij szukać dookoła domu, w najbliższej okolicy [...]* (NKJP, tekst powieści wydanej w 1937 roku). Takich przykładów nie dostarczają prasa i literatura wchodzące w skład KWJP.

Struktury, w których narzędnik budzi wątpliwości normatywne

☉ We współczesnej polszczyźnie mówionej i pisanej odnotowujemy niepojedyncze wystąpienia narzędnika w konstrukcjach z czasownikiem, który jest rozwijany przez zdanie ze spójnikami typu *że*, *żeby*. Przymiotniki używane w tego rodzaju strukturach należą do leksyki będącej nośnikiem wartościowania i ocen, a wypowiedzenia, w których są orzecznikami, służą nadawcom wypowiedzi do wyrażenia opinii. W korpusach poświadczone są narzędniki przede wszystkim z przymiotnikami *normalny*, *oczywisty*, *pewny*, *prawdziwy*, *ważny*, *właściwy*. Struktura ma więc postać: *normalnym jest, że...*, *pewnym było, że...*, *oczywistym stało się, że...*, *właściwym jest, by...* itp., por. ***Pewnym jest, że eksplozja, która wstrząsnęła samym centrum miasta w Tennessee była poprzedzona wielokrotnymi, trwającymi blisko 15 minut sygnałami dźwiękowymi*** (KWJP, Super Express 2020), *Nie wiadomo gdzie się wybrali i jaki był ich cel podróży. Pewnym jest, że wszyscy byli dobrymi kolegami* (KWJP, Super Express 2020).

Narzędnik odnotowujemy także przy odwrotnym szyku: *jest oczywistym, że...*, *jest pewnym, że...*, np. ***Jest oczywistym, że mogą one przynieść ze sobą bardzo niekorzystne późne skutki polityczne*** (KWJP, Liberté! 2020), *Co najmniej od czasów prezydentury Donalda*

Trumpa dla wszystkich **jest jasnym, że** Twitter stał się na dłużej jednym z najważniejszych kanałów politycznej komunikacji na świecie (KWJP, Liberté! 2020).

Poprawność przedstawionych konstrukcji z narzędnikiem budzi wątpliwości użytkowników języka. Struktury te w korpusach nie mają wielu poświadczeń, np. w zrównoważonym podkorpusie KWJP orzecznik o postaci *oczywistym* występuje 15 razy (częstość względna wystąpień w całym korpusie wynosi 0,15 na milion segmentów). Korpusy nie wskazują także na ich rozpowszechnienie w różnych stylach polszczyzny. Narzędnik powtarza się w przykładach autorstwa tych samych osób. To wszystko skłania ku temu, by struktur typu *oczywistym jest, że...* nie uznawać za dopuszczalne warianty mianownika. Nie można natomiast wykluczyć, że w ciągu kilkunastu lat zyskują aprobatę większej części użytkowników polszczyzny. Na razie jednak nie polecamy ich stosowania.

Nie ulega wątpliwości, że posłużenie się konstrukcjami typu *konkurs stał się tradycyjnym, pomysły wydały się trafnymi* to rażące błędy gramatyczne, czego nie powiemy o konstrukcjach *jest oczywistym, że..., interesującym był fakt, że..., satysfakcjonującym było to, że...* Pierwsze zasadniczo nie są używane przez rodzimych użytkowników języka, drugie znajdują akceptację przynajmniej pewnej ich części.

2.3.3. Ćwiczenia

1. Proszę wpisać właściwe formy.

Zosia: Lena, jakie lody są według ciebie (najlepszy) ***najlepsze***⁰?

Lena: Moim zdaniem (najlepszy) _____¹ są czekoladowe. Są (megapyszny) _____²!

Zosia: Hmm... Czekoladowe nie są (zły) _____³. Ale truskawkowe lub porzeczkowe są bardziej (orzeźwiający) _____⁴. Są (taki świeży) _____⁵ i (lekki) _____⁶.

Lena: Owocowe? Nie... Jeśli nie czekoladowe, to waniliowe. Są bardziej (klasyczny) _____⁷.

Zosia: Siostra mówi, że miętowe są (wyjątkowy) _____⁸. Bo są (taki chłodny) _____⁹ i (odświeżający) _____¹⁰.

Lena: Nie zaprzeczam, że miętowe są (ciekawy) _____¹¹. Ale ja lubię smak bardziej intensywny. Karmelowe ze wszystkich są (najśłodszy) _____¹². Idealne, gdy masz ochotę na coś ekstrasłodkiego.

Zosia: W sumie, każde lody są (fajny) _____¹³. (Najważniejszy) _____¹⁴, żeby były (zimny) _____¹⁵, nie? To co, które bierzemy?

2. Proszę dopasować nazwy zawodów (z ich krótkim objaśnieniem) do cech, które powinna mieć osoba wykonująca ten zawód. Proszę użyć odpowiednich końcówek przymiotników.

	Zawody		Cechy
1	Tłumacz / tłumaczka polskiego języka migowego: tłumaczy język mówiony na język migowy i odwrotnie.	A	Osoba ta musi być cierpliwa..... i opanowana....., powinna umieć tak mówić, by dotrzeć do ludzi, którymi targają skrajne emocje.
2	Negocjator policyjny / negocjator policyjna: negocjuje z osobami, które chcą popełnić samobójstwo albo przetrzymują zakładników.	B	Taki człowiek powinien być rzetelny..., wyrozumiały..., musi mieć cierpliwość wobec osób, którym służy pomocą. Ważną jego cechą jest posiadanie podzielności uwagi.
3	Lekarz / lekarka medycyny sądowej: przeprowadza sekcje zwłok oraz wykonuje inne badania i analizy niezbędne w postępowaniach sądowych.	C	Taka osoba musi znać anatomię i fizjologię człowieka oraz podstawy mikrobiologii, wirusologii, bakteriologii i parazytologii, umieć określać przyczyny chorób cywilizacyjnych. Powinna być dokładna..... i dociekliwa....
4	Epidemiolog / epidemiolożka: wykrywa i rozpoznaje ogniska chorób, ostrzega o zagrożeniu i proponuje plan działań.	D	Specjalista ten musi być spostrzegawczy....., samodzielny....., odporny..... na stres, powinien znać się na anatomii i fizjologii ludzkiego organizmu, wiedzieć, jak powstają rozmaite rany, sińce, otarcia i inne obrażenia ciała, znać wpływ leków, trucizn i substancji psychoaktywnych na człowieka.
5	Ginekolog / ginekolożka: sprawuje opiekę lekarską nad kobietami w ciąży, diagnozuje i leczy choroby ginekologiczne.	E	Bywa, że osoba ta współpracuje ze specjalistami z różnych gałęzi medycyny, np. tworząc wykresy pokazujące statystyczny rozkład wzrostu i masy ciała dzieci w określonym wieku. Może też badać wskaźniki stanu zdrowia mieszkańców danego kraju i zmiany w tych wskaźnikach na przestrzeni lat. Powinna być komunikatywna.... ,

			sposstrzegawcz..... , musi posiadać ciekawość poznawczą.
6	Pełnomocnik / pełnomocniczka ds. osób z niepełnosprawnościami: działa na rzecz poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami i ich pełniejszego uczestnictwa w życiu społeczeństwa.	F	Ten lekarz opiekuje się pacjentami w całym okresie okołoperacyjnym, czyli dba o nich przed, w trakcie i po zabiegu. Musi być stanowcz..... i posiadać umiejętność szybkiego podejmowania decyzji.
7	Antropolog / antropolożka: bada zmiany zachodzące w ludzkim organizmie i kulturze człowieka na przestrzeni wieków.	G	Człowiek, który uprawia ten zawód, musi posiadać umiejętność łatwego nawiązywania kontaktów z pacjentkami, powinien być opanowan..... i dokładn.....
8	Anestezjolog / anestezjolożka: znieczula pacjentów do zabiegów i operacji oraz leczy przewlekłe bóle.	H	Przedstawiciel tego zawodu sprawdza zamontowanie wind, pochylni, usunięcie wysokich progów i krawężników, ale też musi być bardzo wytrwał.... i odporn..... emocjonalnie.
9	Pediatra / pediatrka: specjalizuje się w leczeniu i profilaktyce zdrowotnej wśród dzieci.	I	Taka osoba powinna mieć wykształcenie medyczne, bo musi znać podstawy anatomii i fizjologii człowieka, powinna też być dyspozycyjn..... i komunikatywn..... .
10	Koordinatorka / koordynator przeszczerpów: jest łącznikiem między pacjentem a zespołami pobierającymi i przeprowadzającymi przeszczerp tkanki lub narządu.	J	Wykonawca tego zawodu musi być empatyczn....., skrupulatn..... , elastyczn..... w działaniu, powinien świetnie znać anatomię i fizjologię dzieci w konkretnych okresach życia.

Treści dostępne za darmo na: Mapa Karier (<https://mapakarier.org>), licencja CC BY 4.0. (dostęp: 24.07.2024).

Odpowiedzi

Cyfra	Litera	Uzupełnione formy
1	B	<i>rzetelny, wyrozumiał</i>
2		
3		
4		
5		
6		

7		
8		
9		
10		

3. Proszę podkreślić właściwą formę / właściwe formy.

0. *Piotr jest bardzo (uczciwy / uczciwym).*

1. W życiu warto być (uczciwy / uczciwym).
2. Co robić, gdy się jest ciągle (zmęczona / zmęczoną)?
3. Gdy się jest (smutny / smutnym), lubi się posłuchać dobrej muzyki.
4. Nie bądź (smutny / smutnym), sytuacja się poprawi.
5. Musisz stawać się coraz bardziej (odporna / odporną) na życiowe wyzwania.
6. Należy stać się bardziej (odpowiedzialny / odpowiedzialnym).
7. (Takim trudnym / taki trudny) był jej los.
8. Co zrobić, żeby być (zdolny / zdolnym) do empatii?
9. Nawet będąc (zdrowy / zdrowym), musisz się badać.
10. Brat każe mi być (nieufna / nieufną) wobec tego chłopaka.
11. Bycie (ostrożny / ostrożnym) jest w tej sytuacji dobrą strategią.
12. Anna okazała się najbardziej (tolerancyjna / tolerancyjną) spośród moich koleżanek.
13. (Najlepszą / najlepsza) z angielskiego wśród uczniów naszej klasy jest Marysia.
14. Marysiu, jesteś (najlepsza / najlepszą), kocham cię!
15. Moje wyniki za ostatni semestr są (najlepsze / najlepszymi) z dotychczasowych.
16. Staram się stawać coraz bardziej (wyrozumiała / wyrozumiałą) wobec ludzkich niedoskonałości.
17. Spektakl zaczyna być (nudny / nudnym).
18. Nasze piątkowe spotkania stały się (tradycyjne / tradycyjnymi).
19. (Satysfakcjonujące / satysfakcjonującym) było to, że w festiwalu wzięły udział zespoły folklorystyczne z kilku krajów.
20. (Oczywiste / oczywistym) jest to, że dobiegła końca epoka bezpieczeństwa – poczucie spokoju zostało zachwiane.

4. Proszę użyć właściwych form.

a) Jaki on jest – szczęśliwy człowiek?

W życiu, żeby czuć się (szczęśliwy) szczęśliwym⁰, trzeba mieć pozytywne podejście do codziennych spraw i cieszyć się z małych rzeczy. (Ważny) _____¹ jest, żeby potrafić czerpać radość z życia i doceniać każdą chwilę. Bycie (szczęśliwy) _____² oznacza także umiejętność zachowania równowagi między pracą a życiem osobistym. Szczęśliwy człowiek potrafi znaleźć czas na swoje pasje i zainteresowania, co sprawia, że czuje się (spełniony) _____³. (Istotny) _____⁴ jest, żeby być (wdzięczny) _____⁵ za to, co się ma, a nie skupiać się na tym, czego brakuje. Dla każdego człowieka (ważny) _____⁶ chyba też jest, żeby mieć wsparcie bliskich osób i czuć się (kochany) _____⁷.

b) Jaka ona jest – szczęśliwa kobieta?

Często się mówi, że aby kobieta była (szczęśliwa) _____¹, musi się nauczyć akceptować siebie taką, (jaka) _____² jest. Samoakceptacja jest (kluczowa) _____³, ponieważ pozwala na zrozumienie własnych potrzeb i pragnień. (Ważny) _____⁴ jest, żeby być (otwarty) _____⁵ na nowe doświadczenia i nie bać się wyzwań, w które obfituje życie. Szczęśliwa kobieta wie, że każda sytuacja może być (lekcja) _____⁶ i (okazja) _____⁷ do rozwoju. (Istotny) _____⁸ jest również, aby się troszczyła o zdrowie fizyczne i psychiczne, co jest (kluczowy) _____⁹ dla dobrego samopoczucia. Spełniona kobieta potrafi dbać o relacje z innymi i cieszyć się życiem.

c) Jaki on jest – szczęśliwy mężczyzna?

Dla szczęśliwego mężczyzny (ważny) _____¹ jest, żeby mieć cel i dążyć do jego realizacji. (Istotny) _____² jest także, aby być (zadowolony) _____³ z siebie i swoich osiągnięć. Dla mężczyzny (kluczowy) _____⁴ jest, żeby mieć pasje i zainteresowania, które przynoszą mu radość. Jest też (istotny) _____⁵, aby być (otwarty) _____⁶ na nowe doświadczenia i nie bać się wyzwań życiowych. (Ważny) _____⁷ jest, żeby mieć dobre relacje z bliskimi, ponieważ wsparcie rodziny i przyjaciół jest (decydujący) _____⁸ dla poczucia szczęścia. (Kluczowy) _____⁹ są umiejętność zarządzania stresem i znajdowanie czasu na relaks i odpoczynek. (Ważny) _____¹⁰ też, żeby być w stanie odciąć się od codziennych

problemów i cieszyć się chwilą obecną. (Istotny) _____¹¹ jest również, żeby żyć w zgodzie z sobą.

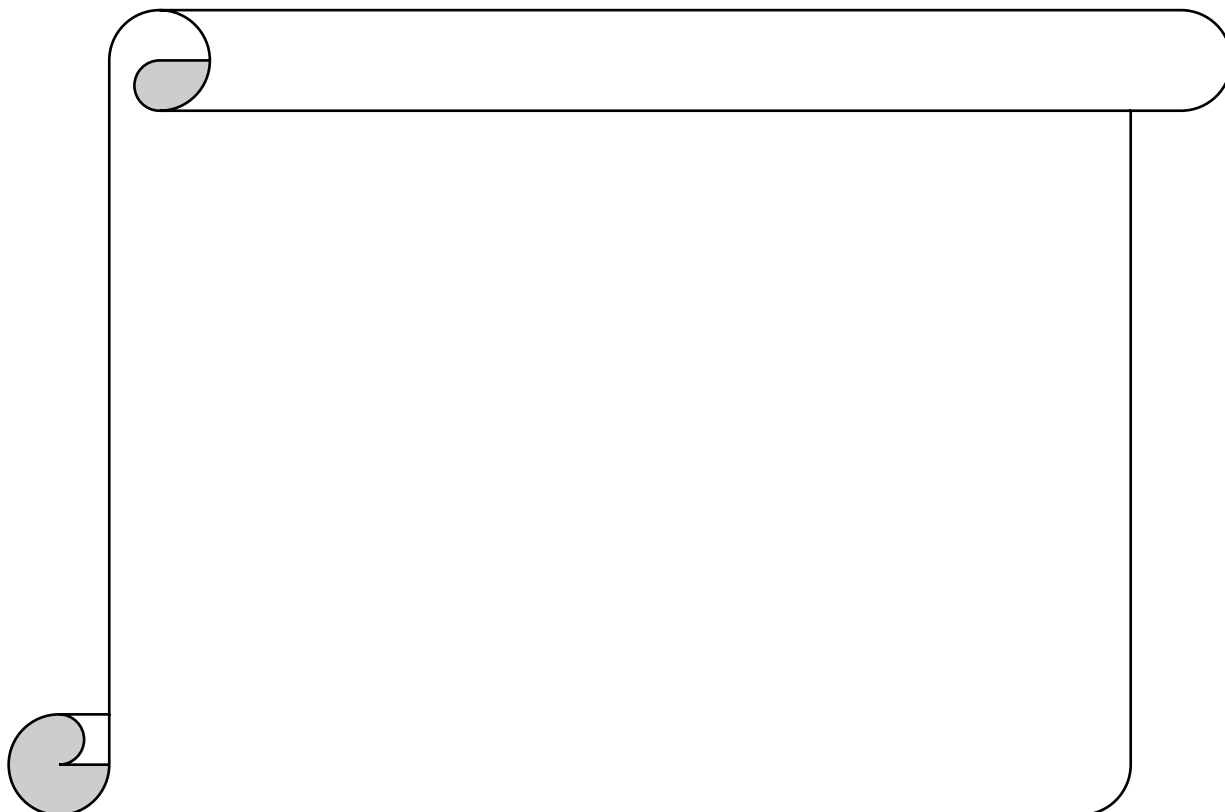
5. Proszę napisać, używając form orzeczników przymiotnych, jaka jest / ma być szczęśliwa kobieta albo jaki jest / ma być szczęśliwy mężczyzna. Proszę zwrócić uwagę, które cechy są uniwersalne dla mężczyzn i kobiet, a które są bardziej charakterystyczne dla każdej płci.

6. Proszę użyć właściwych form.

Jakie dziecko jest ~~szczęśliwe~~⁰...

Szczęśliwe dziecko czuje się (kochany) _____¹ i (bezpieczny) _____², ma wsparcie rodziny i bliskich, ponieważ poczucie przynależności jest (kluczowy) _____³ dla jego rozwoju. (Istotny) _____⁴ jest także, żeby było otoczone miłością i zrozumieniem. Bycie (szczęśliwy) _____⁵ oznacza być (słuchany) _____⁶ i (traktowany) _____⁷ z szacunkiem. Dla szczęśliwego dziecka (najważniejszy) _____⁸ chyba jest to, żeby być (akceptowany) _____⁹ (taki) _____¹⁰, (jaki) _____¹¹ jest. Dziecko, które czuje się (wolny) _____¹², jest bardziej skłonne do pozytywnego myślenia i łatwiej radzi sobie z wyzwaniami. (Zasadniczy) _____¹³ jest, żeby być (aktywny) _____¹⁴ fizycznie. Dla szczęśliwego dziecka (ważny) _____¹⁵ jest także to, żeby mieć przestrzeń do wyrażania swoich emocji i pomysłów. (Istotny) _____¹⁶ też jest, aby być (otwarty) _____¹⁷ na nowe doświadczenia i nie bać się popełniania błędów, ponieważ są one częścią procesu nauki.

7. Proszę napisać wypowiedź rozwijającą poprzedni tekst, używając orzeczników przymiotnych.

8. Proszę użyć właściwych form.

Idealny pracownik – jaki i dla kogo?

Idealny pracownik jest (rzetelny) ~~rzetelny~~⁰. Powinien też być (dyspozycyjny) _____¹ i (odpowiedzialny) _____², bo wtedy pracodawca może na nim polegać. (Istotny) _____³ jest także, żeby był (punktualny) _____⁴, dotrzymywał terminów. Dobrze też, żeby był (kreatywny) _____⁵, (zaangażowany) _____⁶, (otwarty) _____⁷ na rozwój. Dla idealnego pracownika (niezbędny) _____⁸ jest, żeby miał wysoką motywację i dążył do osiągnięcia celów. (Ważny) _____⁹ jest również, żeby był (otwarty) _____¹⁰ na feedback i (gotowy) _____¹¹ do ciągłego doskonalenia swoich umiejętności. Najlepiej też być (asertywny) _____¹², ale jednocześnie szanować opinię innych.

9. Proszę się zastanowić, w czym Pani / Pan zgadza się z poprzednim tekstem, a które tezy mogą być dyskusyjne. Proszę napisać streszczenie tego tekstu, ale zamienić podane w nim trzy cechy idealnego pracownika, które mogą się wydawać najbardziej wątpliwe, na trzy inne cechy, które mogą być ważniejsze.

8

10. Proszę, używając właściwych form, podjąć dyskusję na temat: Czy dobroczynność jest moralnym obowiązkiem?

a) Proszę użyć właściwych form, a następnie przeciwstawić się tezie 1, rozpoczynając wypowiedź frazą: *Wcale nie jest oczywiste, że...* W powstałym tekście proszę podkreślić struktury z orzecznikiem przymiotnym.

Teza 1:

(Oczywisty) Oczywiste⁰ jest, że dobroczynność jest (moralny obowiązek) _____¹ człowieka, ponieważ pomaga budować lepsze społeczeństwo. Jest bowiem (zrozumiały) _____², że każdy człowiek pragnie czuć się (część) _____³ wspólnoty, która wzajemnie się wspiera. (Właściwy) _____⁴ jest pomaganie innym, zwłaszcza tym, którzy znajdują się w trudnej sytuacji życiowej.

Wcale nie jest oczywiste, że...

b) Proszę użyć właściwych form, a następnie rozbudować myśl zawartą w tezie 2, rozpoczynając wypowiedź frazą: *Ponadto uważam, że ...* W powstałym tekście proszę podkreślić struktury z orzecznikiem przymiotnym.

Teza 2:

Wydaje się (ważny) _____¹, aby pamiętać, że małe gesty dobroci mogą mieć ogromne znaczenie. We współczesnym świecie staje się coraz bardziej (istotny) _____², aby ludzie czuli się (odpowiedzialny) _____³ za innych i starali się w miarę swoich możliwości nieść im pomoc.

Ponadto uważam, że...

c) Proszę użyć właściwych form, a następnie, odnosząc się do treści tezy 3, napisać krótki tekst pod tytułem: *Dobroczynność – dla kogoś czy dla siebie?* W powstałym tekście proszę podkreślić struktury z orzecznikiem przymiotnym.

Teza 3:

(Prawdopodobny) _____¹ wydaje się, że dobroczynność przynosi korzyści nie tylko osobie obdarowywanej, lecz także samemu darczyńcy. (Satysfakcjonujący) _____² jest przecież widzieć uśmiech na twarzy osoby, której się pomogło. (Interesujący) _____³ jest fakt, że pomaganie innym może przynieść korzyści zdrowotne, takie na przykład jak zmniejszenie poziomu stresu. Dla niektórych dobroczyńców bardzo (inspirujący) _____⁴ okazuje się dzielenie się innymi osobami historiami o tym, jak dobroczynność zmieniła ich życie na lepsze.

Dobroczynność – dla kogoś czy dla siebie?

11. Proszę użyć właściwej formy i dokończyć zdania, wypowiadając się na temat dobroczynności.

1. (Normalny) _____ jest, że ludzie potrzebują
.....
2. Wydaje się (moralny obowiązek) _____, aby
.....
3. Staje się (normalny) _____, że dobroczynność
.....
4. Człowiek czuje się (usatysfakcjonowany) _____, gdy widzi
.....
5. Wydaje się (kluczowy) _____, aby
.....

6. Robi się (oczywisty) _____, że bez
.....

12. Proszę wybrać właściwą formę / właściwe formy i właściwy wyraz łączący / właściwe wyrazy łączące.

Jaka miejscowość jest (najlepszą / najlepsza) **najlepsza** do życia?
Zastanawiając się nad tym, czy lepiej mieszkać w dużym mieście (czy / czy też / lub / albo) w małym miasteczku, rozważamy kilka kryteriów tego, jaka miejscowość jest dla nas (atrakcyjniejszą / atrakcyjniejsza) _____. (Najlepszą / najlepsza) _____ ze wszystkich będzie ta, w której czujemy się (zadowolonymi / zadowoleni) _____. Duże miasta proponują bogatą infrastrukturę, szeroki dostęp do usług, korzystniejsze perspektywy zawodowe, (oraz / ale też / ale i / lecz także) wyższe koszty utrzymania. Do metropolii przyciągają ludzi nie tylko możliwości rozwoju zawodowego, (lecz także / ale też / ale również / ale) różnorodne atrakcje kulturalne. (Mimo że / chociaż / jednak) życie w dużym mieście daje dostęp do licznych muzeów, teatrów, restauracji i centrów handlowych, to codzienny hałas i tłok bywają (męczącymi / męczące) _____. Nie zapominajmy (bowiem / zatem / więc / otóż) o urokach życia w małych miasteczkach, w których poczuć się (wyciszonymi / wyciszeni) _____ w atmosferze bliskości natury. (Jak / tak / zarówno) w małych miasteczkach, (zarówno / tak i / jak i) na wsiach ludzie są nieco (spokojniejszymi / spokojniejsi) _____. Małe miasteczka, (mimo że / chociaż / jednak) nie są tak (dynamiczne / dynamicznymi) _____, jak duże miasta, są (wygodniejszymi / wygodniejsze) _____ do życia również dlatego, że ceny nieruchomości są w nich (niższymi / niższe) _____. (Jak / tak / zarówno) młodzi profesjonaliści, (tak i / jak i / zarówno i) rodziny z dziećmi są (szczęśliwymi / szczęśliwi / szczęśliwe) _____ w obu typach lokalizacji, w zależności od indywidualnych potrzeb i preferencji. Niektórzy wolą, żeby ich rytm życia był (intensywnym / intensywny) _____, a więc wybierają miasto, (lecz / ale / bowiem / zaś) inni cenią sobie bliskie relacje sąsiedzkie w małych społecznościach. (Zatem / tak więc / otóż / także) wybór między dużym miastem (a / i) małym miasteczkiem zależy od osobistych priorytetów.

13. Proszę przetłumaczyć na język polski.

Шкільна форма: аргументи за і проти

Шкільна форма в школах – тема, яка може викликати багато емоцій в учнів і батьків. Важливо розглянути аргументи як «за», так і «проти». З одного боку, очевидно, що шкільна форма може внести порядок і рівність серед учнів. Адже принциповим є, щоб кожен відчував себе рівним незалежно від свого матеріального статусу. Завдяки однаковому одягу діти можуть зосередитися на навчанні, а не на моді. Але з іншого боку, цілком нормальним є те, що молоді люди хочуть виражати через одяг свою індивідуальність. Прихильники цієї позиції кажуть, що найважливіше – дати молодим людям можливість розвивати свій власний стиль. Крім того, носити один і той самий одяг щодня може бути одноманітно і незручно. Напевно, найважливіше – знайти золоту середину, яка врахує потреби й очікування всіх сторін.

Przykład: *Шкільна форма: аргументи за і проти*

Mundurek szkolny / Szkolny mundurek: argumenty za i przeciw

14. Proszę wyrazić opinię na temat jednolitego stroju w szkołach, używając w wypowiedzi orzeczników przymiotnych.

A large rectangular box with rounded corners, intended for writing an opinion. It features a small grey semi-circular tab at the top-left corner and a larger grey semi-circular tab at the bottom-left corner.

2.4. Struktury bezosobowe

2.4.1. Informacje ogólne

Osobom ukraińskojęzycznym kłopoty sprawia kilka sytuacji użycia polskich struktur bezosobowych.

Typowe jest odstępstwo od normy polegające na używaniu czasownika posiłkowego w koncieście form na *-no, -to*, np. **Było / będzie podpisano umowę o współpracy*. W polszczyźnie czasownik *być* w takich kontekstach jest zbędny, właściwe są struktury: *Podpisano umowę o współpracy* albo: *Została / dopuszcz. była podpisana umowa o współpracy, Zostanie / dopuszcz. będzie podpisana umowa o współpracy*, por. odpowiednie przykłady odstępstw od normy w tekstach „Gazety Polskiej Bukowiny”¹³:

- z czasownikiem *być*: *Najbardziej był przejęty ksiądz, ponieważ, już **było zabroniono** mu odprawiania mszy świętej* (159–160 (740–741) 2020), *Ponieważ wiele kościołów we wsiach **było zamknięto**, a ludzie przyjeżdżali do Czerniowiec* (159–160 (740–741) 2020), *Wiele ciężkiej pracy zwykłych parafian **jest włożono** na rzecz odnowienia tego kościoła* (134–135 (716–717) 2018), *Na niej **jest przyjęto** apel do obywateli wielonarodowych regionów Europy Środkowo-Wschodniej* (25 (607) 2009);
- z czasownikiem *zostać*: *A w następną sobotę, u nas w Lubaniu odbyła się podobna impreza, na którą **zostało zaproszono** też 16 zespołów, gość honorowy dyrektor Regionalnego Centrum Kultury w Pile Zbigniew Kowalski, prof. Helena Krasowska i inni* (129–130 (711–712) 2018), *Wszyscy obecni tego dnia w bibliotece obwodowej zwracali się do stoiska z książkami, na którym **zostało wyeksponowano** ponad trzy dziesiątka zbiorów folkloru piosennego, które w taki lub inny sposób opracował Kuźma Smal* (41–42 (623–624) 2010).

Kolejny błąd pojawia się w strukturach typu *W pracy podejmuje się dyskusję z tradycyjnym podejściem do problemu*. Osoby ukraińskojęzyczne używają w takich strukturach podmiotu i orzeczenia w związkach zgody zamiast orzeczenia z dopełnieniem: **W pracy **podejmuje się dyskusja** z tradycyjnym podejściem do problemu* zamiast *podejmuje się (co – biernik) dyskusję*. Błąd nie zawsze jest łatwy do zauważenia, gdyż uwidocznia się jedynie w kontekstach z rzeczownikami rodzaju żeńskiego zakończonymi na samogłoskę, wiele innych polskich rzeczowników ma biernik równy mianownikowi, por. *W pracy podejmuje się problem /*

¹³ W niektórych przykładach pożądana jest zmiana formy bezosobowej na imiesłów bierny z zachowaniem czasownika *być / zostać*, np. *Analizując działalność Towarzystwa nie sposób nadmienić wszystkiego co **było zrobiono** [zamiast **zostało zrobione**], przez TKP im. A. Mickiewicza* (154 (736) 2020). Por. także struktury wariantywne: *W tym że roku przy udziale FOPnU w Ministerstwie Sprawiedliwości Ukrainy **było zarejestrowano** [zamiast **zarejestrowano** / **został zarejestrowany**] Statut ZNPnU* (36–37 (618–619) 2010).

zagadnienie nowych podejść do problemu, por. odstępstwa od normy w „Gazecie Polskiej Bukowiny”: forma czasownikowa z *się* w kontekście podmiotu mianownikowego zamiast kontekstu dopełnienia biernikowego: *Tacy ludzie są wyjątkowi i tym boleśniej odczuwa się ich stratę [strate]* (35 (617) 2010), *Zespół zdobył I miejsce na festiwalu, przedstawiając polską ludową tradycję dzielenia się opłatkiem, która [którą] się przeprowadza w przeddzień Bożego Narodzenia na Wigilię* (129–130 (711–712) 2018);

Jeszcze jedno odstępstwo od normy to forma czasownikowa z *się* w kontekście podmiotu mianownikowego zamiast struktury biernej albo formy bezosobowej na *-no* z dopełnieniem biernikowym: *Cel wizyty anonsował się [anonsowano, był / został (za)anonsowany], jako pierwszy rejs lotniczy do Łodzi. Zakradała się analogia: rumuńska kompania lotnicza Carpatair w maju prezentowała się w Czerniowcach i od razu zaproponowała dwa rejsy na tydzień* (28–29 (610–611) 2009).

Kolejna sytuacja związana jest z używaniem zamiast bezosobowych form z *się* czasowników w formie trzeciej osoby liczby mnogiej (rzadziej też w drugiej liczby pojedynczej), ponieważ w języku ukraińskim formy te (jak i drugoosobowe) mogą pełnić funkcję uogólniającą, por. *U nas się nie pali – У нас не курять; Wiadomo, że z takim podejściem niczego się nie osiągnie – Відомо, що з таким підходом нічого не досягнеш*. Używanie tego typu polskich form bezosobowych wymaga dodatkowego komentarza.

2.4.2. Komentarze

☞ W niektórych sytuacjach polskie struktury z *się* mogą mieć taką samą formę, jak funkcjonalny odpowiednik ukraiński (por. *W naszym mieście buduje się ostatnio dużo nowych osiedli – W naszym mieście budują ostatnio dużo nowych osiedli, Wiadomo, że z takim podejściem niczego się nie osiągnie – Wiadomo, że z takim podejściem niczego nie osiągniesz*). Aby zbliżyć się do ustalenia, które struktury polskie mogą mieć odpowiednik ukraiński, trzeba zdać sobie sprawę z różnicy formalnej i semantycznej między polskimi konstrukcjami typu *buduje się* i *budują*, *mówi się* i *mówią*. Obie struktury są używane bez rzeczownika w mianowniku, różnica między nimi polega na tym, że typ z *się* mianownika nie dopuszcza, o czym była mowa wyżej, a typ drugi można połączyć z mianownikiem bardzo ogólnie wskazującym osobowego wykonawcę czynności, tj. *jacyś ludzie mówią, jacyś ludzie budują*, por. dialogi:

– Mówi się, że będą podwyżki cen wody.	– Mówią, że będą podwyżki cen wody.
– Gdzie się mówi?	– Kto mówi?
– No, na mieście się mówi.	– No, ludzie mówią.

Kiedy posługujemy się czasownikiem w trzeciej osobie liczby mnogiej bez mianownika, przekazujemy informację, że są osoby, które są wykonawcami danej czynności (personalny sprawca), ale wprost ich nie wymieniamy – to są jacyś ludzie, ktoś to robi, ale w sytuacji mówienia nie jest to ważne lub nie umiemy wskazać, kto to jest. W razie potrzeby możemy wskazać tę osobę / te osoby. Struktury z formą osobową mają charakter potoczny, są używane najczęściej w swobodnych, nieformalnych konwersacjach. Czasami służą do tego, by podkreślić dystans mówiącego w stosunku do osobowego wykonawcy (sprawcy) czynności. W czasach komunistycznych, gdy gospodarka była sterowana centralnie, w Polsce w powszechnym użyciu była np. struktura *rzucili co*, np. *rzucili pomarańcze*, *rzucili kawę*, por. *Święta! Hurra! Pomarańcze rzucili! I banany! Pojawiły się też włoskie buty, turecka chałwa i cytryny! – cieszyli się obywatele PRL* (internet). Oznaczała ona, że w sklepach dzięki decyzjom władz, szczególnie przed świętami państwowymi, pojawiała się więcej deficytowego towaru. Struktura *rzucili co* odnosiła się do osób, które podejmowały te decyzje.

Konstrukcja z *się* ma znacznie szerszy zakres użycia, może być stosowana zarówno w sytuacjach i stylach formalnych (teksty instrukcji, regulaminów, ustaw, teksty naukowe i popularnonaukowe, publicystyczne), np. *Targi odwiedza się również, by kupić lokalne specjały* (informacja prasowa), *Ostatnio zamiast „dydaktyka szczegółowa” coraz częściej w literaturze używa się terminu „dydaktyka przedmiotowa”* (artykuł naukowy), jak i mniej formalnych, np. *Czasami na zimę kupuje się ziemniaki, kapustę, paprykę*. W sytuacjach (stylach) formalnych podstawową funkcją konstrukcji z *się* jest przekazywanie informacji o jakiejś sytuacji (zdarzeniu) z równoczesnym ukryciem wykonawcy (sprawcy) lub ze wskazaniem, że dotyczy ona każdego, kto się znajdzie w danej sytuacji. W sytuacjach nieformalnych konstrukcje z *się* mogą się odnosić do uczestników komunikacji – nadawcy (ja, my) lub odbiorcy (ty, wy), interpretacja zależy od kontekstu. Na przykład zdanie *Czasami na zimę kupuje się ziemniaki, kapustę, paprykę* może być równoważne zdaniu *My (ja) czasami kupujemy na zimę ziemniaki, kapustę, paprykę*. Z tego powodu wymienione wyżej zdanie *Wiadomo, że z takim podejściem niczego się nie osiągnie* może być równoważne zdaniu *Wiadomo, że z takim podejściem nic nie osiągniesz*.

☞ Z kolei równoważność konstrukcji z *się* i osobowych z trzecią osobą liczby mnogiej wchodzi w grę wtedy, gdy obie odnoszą się do „innych ludzi”, czyli osobowych wykonawców, sprawców jakiegoś działania. Równoważność dotyczyć może treści, pozostanie jednak różnica stylistyczna – konstrukcje należą bowiem do innych rejestrów polszczyzny, por. *Mówi się, że reklama jest dźwignią handlu* i *Mówią, że reklama jest dźwignią handlu*, *W okolicy Torunia wycina się las* i *W okolicy Torunia wycinają las*. Konstrukcje z czasownikiem osobowym nierzadko służą do wyrażania dezaprobaty nadawcy wypowiedzi, por. *Znowu wycinają las w Rybniku! Widziałem ciężarówki wypełnione drzewem w dzielnicy Paruszowiec-Piaski – alarmuje jeden ze słuchaczy* (internet) i *Dlaczego wycina się las? Nadleśnictwo Kartuszy wyjaśnia* (internet).

☞ Na koniec przyjrzyjmy się kilku przykładom pochodzącym z „Gazety Polskiej Bukowiny”. Występujące w nich formy osobowe mogą zostać zaakceptowane, jednak jako że mamy do czynienia z tekstem publicystycznym, lepsze są w ich miejscu formy z *się*, a w odniesieniu do przeszłości – bezosobniki, por.

– formy trzeciej osoby liczby mnogiej: *Potem odbyła się długa rozmowa, **mówili** [mówiono, mówiło się] o osiągnięciach zespołów, którzy szczerze przyjmują motto, który jest umieszczony na fladze Unii Europejskiej – „Jedność w różnorodności”* (90 (673) 2014), *Wtedy nie chciano przyjmować dzieci do chóru, aby nie **powiedzieli** [powiedziano], że ksiądz zachęca młodych, bo miałby przez to problemy* (159–160 (740–741) 2020);

– formy drugiej osoby liczby pojedynczej: *Lato – to jest czas odpoczynku, czas, żeby ciekawie i wesoło spędzać dni nad morzem, w górach, w sanatorium etc. Ale jeszcze lepiej, jeżeli **wykorzystujesz** [wykorzysta się] te letnie dni z korzyścią, jeżeli potem o nich **będziesz przypominał sobie** [będzie się je wspominało] jeszcze 1000 razy z uśmiechem i troszeczkę ze smutkiem w ciągu roku* (15–16 (587–588) 2008), *Kiedy **naciskasz** [naciska się] klawisze, wtedy wydobywa się dźwięk* (159–160 (740–741) 2020).

2.4.3. Ćwiczenia

1. Proszę zastąpić podkreślone wyrazy innymi formami gramatycznymi o tym samym znaczeniu.

W czerwcu 2024 roku w Kielcach (województwo świętokrzyskie) otwarto ~~zostało otwarte~~⁰ nowe Centrum Integracji Cudzoziemców. Wsparcie w ramach tej instytucji kierowane jest _____¹ do osób, które nie posiadają obywatelstwa żadnego z krajów Unii Europejskiej ani krajów takich jak: Norwegia, Islandia, Liechtenstein i Szwajcaria. Cudzoziemcom-migrantom, chętnym do nauki i pracy w regionie świętokrzyskim, zapewni się _____² kompleksowy system wsparcia w procesie integracji. W Centrum prowadzi się _____³ Punkt Informacyjny, udziela się doradztwa międzykulturowego _____⁴. Oferowana jest również nauka _____⁵ języka polskiego na różnych poziomach. Proponowane są _____⁶ zajęcia edukacyjne i rozwijające dla dzieci i młodzieży. Projekt został zrealizowany _____⁷ przy wsparciu finansowym z Unii Europejskiej w ramach programu regionalnego „Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021–2027”.

Na podstawie: <https://www.swietokrzyskie.pro/nowe-centrum-integracji-cudzoziemcow-otwarto-w-kielcach/> (dostęp: 24.07.2024).

2. Proszę uzupełnić tekst wyrazami z ramki.

dyskutuje się, zauważa się, powinno się, omawia się, korzysta się, widzi się, nie ma się, wymienia się, poczuć się, wywiera się, stwierdza się

Czy warto czynić przedmiotem dyskusji problemy, na których rozwiązanie nie mamy wpływu? Pierwsza odpowiedź, która przychodzi do głowy: nie. Wiemy jednak z praktyki, że często dyskutuje się⁰ o problemach, na które _____¹ bezpośredniego wpływu. Cemu mogą służyć takie debaty? _____², że są one nie tylko swoistym ćwiczeniem intelektualnym, lecz także sposobem na podnoszenie świadomości społecznej. Gdy _____³ różne aspekty określonego problemu, to zyskuje on większy rozgłos społeczny. W czasie debaty _____⁴ z okazji do wymiany poglądów, co może inspirować innych do działania, nawet jeśli nie od razu _____⁵ rezultaty. Poglądy _____⁶ również po to, aby wyrazić swoje zdanie i _____⁷ częścią wspólnoty, która troszczy się o ważne sprawy. Niekiedy _____⁸, że nawet jeśli nie _____⁹ wpływu na bezpośrednie rozwiązanie problemu, to dzięki dyskusjom można wpłynąć na zmianę postaw społecznych lub zwiększenie nacisku na osoby podejmujące

decyzje. Wreszcie _____¹⁰ omawiać różne kwestie, ponieważ każdy głos może mieć znaczenie w dłuższej perspektywie.

3. Proszę od czasowników w ramce utworzyć formy bezosobowe z *się* i użyć ich w tekście.

przeprowadzać, pakować, osuszać, myć, wysortowywać, uzależniać, dokonywać

Mrożenie owoców: instrukcja

Po wsypaniu owoców na taśmę transportera **przeprowadza...się...**⁰ wstępne usuwanie zanieczyszczeń, takich jak: papiery, liście itp. Owoce _____¹ w myjce do owoców miękkich. Owoce przed zamrożeniem _____² na inspekcyjnej taśmie siatkowej przy pomocy osuszacza wentylatorowego, gdzie dodatkowo _____³ przebierania owoców. _____⁴ owoce: z uszkodzeniami chorobowymi (nadgniłe, spleśniałe); w nieodpowiednim stopniu dojrzałości (niedojrzałe i przejrzałe); z uszkodzeniami mechanicznymi; z zanieczyszczeniami organicznymi. Owoce zamrożone _____⁵ w przygotowane kontenery wyłożone wkładami z folii polietylenowej. Liczbę pakowanych owoców zamrożonych _____⁶ od asortymentu i pojemności kontenera. Przygotowane owoce mrożone są półproduktem do produkcji mieszanek owocowych.

Na podstawie: <https://www.testy.egzaminzawodowy.info/arkusz-6715-kwalifikacja-t2-czerwiec-2018-zadanie-1> (dostęp: 18.07.2024).

4. Proszę przekształcić podkreślone struktury na konstrukcje z *się*, zgodnie z podanym wzorem.

Instrukcja BHP przy obsłudze frytownicy

0. Frytownica powinna być zainstalowana i obsługiwana zgodnie z instrukcją obsługi.

Frytownicę instaluje się i obsługuje zgodnie z instrukcją obsługi.

1. Frytownica powinna być ustawiona w miejscu o dobrej wentylacji, o niezbyt wysokiej temperaturze, bez kurzu.

2. Grill można obsługiwać po zapoznaniu się z instrukcją obsługi, przejściu szkolenia wstępnego, ogólnego i stanowiskowego.

3. Przed uruchomieniem frytownicy należy sprawdzić stan techniczny urządzenia.

4. Urządzenie może być podłączone wyłącznie do gniazdka z uziemieniem.

5. Zabronione jest rozpuszczanie tłuszczu (frytury) w bloku w koszu frytownicy lub w mikrofiltrze.

6. Kosz frytownicy należy opuszczać powoli do znajdującego się we frytownicy gorącego tłuszczu przy pomocy specjalnego uchwytu.

7. W żadnym wypadku nie należy korzystać z pustej frytownicy, tzn. bez oleju lub frytury.

8. Zabronione jest używanie uszkodzonej frytownicy.

9. W celu oczyszczenia frytownicy w pierwszej kolejności należy wyjąć wtyczkę z gniazdka i ją oczyścić; następnie wewnątrz frytownicy należy spłukać i dokładnie osuszyć.

10. Uwaga! Frytownica nie może być zanurzana w wodzie ani trzymana pod bieżącą wodą.

11. Naprawę należy wykonywać tylko w serwisie.

12. O wszelkich usterkach i nieprawidłowościach w pracy urządzenia należy bezzwłocznie poinformować przełożonego.

13. Każdy zaistniały wypadek przy pracy należy zgłaszać swojemu przełożonemu, a stanowisko pracy pozostawić w takim stanie, w jakim wydarzył się wypadek.

Na podstawie: http://bihp.net/instrukcje/instr_frytkownica.pdf (dostęp: 19.07.2024).

5. Proszę podkreślić właściwą konstrukcję / właściwe konstrukcje.

0. Napis: „Tu się nie pali” / Napis: „Tu nie palą”.
1. Napis: „U nas się ćwiczy w obuwiu zmiennym” / Napis: „U nas ćwiczą w obuwiu zmiennym”.
 2. Dziadek mawiał: „W moich czasach chodziło się do szkoły wiele kilometrów” / Dziadek mawiał: „W moich czasach chodzono do szkoły wiele kilometrów” / Dziadek mawiał: „W moich czasach chodzili do szkoły wiele kilometrów”.
 3. Babcia lubiła powtarzać: „U nas w domu zawsze jadał wspólnie przy dużym stole” / Babcia lubiła powtarzać: „U nas w domu zawsze jadało się wspólnie przy dużym stole”.
 4. Podczas wojny umiera się tysiącami / Podczas wojny umierają tysiącami.
 5. Tu już było zamiatano / Tu już było zamiatane.
 6. W kuchni smaży się kotlety / Brzydko tu pachnie, bo w kuchni smaży się kotlety / Brzydko tu pachnie, bo w kuchni smażą kotlety / W czasie, gdy kotlety się smażą, do garnka wlewamy pół szklanki wody.
 7. Od kilku lat mówi się o tym problemie / Od kilku lat mówiło się o tym problemie / Od kilku lat mówią o tym problemie / Od kilku lat mówiono o tym problemie.
 8. Tak się nie mówi po polsku / Tak nie mówią po polsku.
 9. We Włoszech piją dużo wina / We Włoszech pije się dużo wina / We Włoszech piją dużo wina i nie popadają w alkoholizm.
 10. Okna w mieszkaniu umyją się na wiosnę / Okna w mieszkaniu umyje się na wiosnę.
 11. W pracy magisterskiej rozpatrują się zagadnienia współczesnych innowacji frazeologicznych / W pracy magisterskiej rozpatruje się zagadnienia współczesnych innowacji frazeologicznych / W pracy magisterskiej rozpatrzono zagadnienia współczesnych innowacji frazeologicznych / W pracy magisterskiej zostały rozpatrzone zagadnienia współczesnych innowacji frazeologicznych.
 12. Aniu, tak się nie robi, jestem rozczarowana / Aniu, tak nie robią, jestem rozczarowana.
 13. Mówi się, że pieniądze szczęścia nie dają / Mówią, że pieniądze szczęścia nie dają.
 14. Wicedyrektor zrozumiał, czego się od niego żąda / Po spotkaniu ze strajkującymi wicedyrektor zrozumiał, czego od niego żądają.
 15. Wicedyrektor usłyszał napomnienie: „Szanuje się swoich pracowników” / Wicedyrektor usłyszał napomnienie: „Swoich pracowników szanują”.

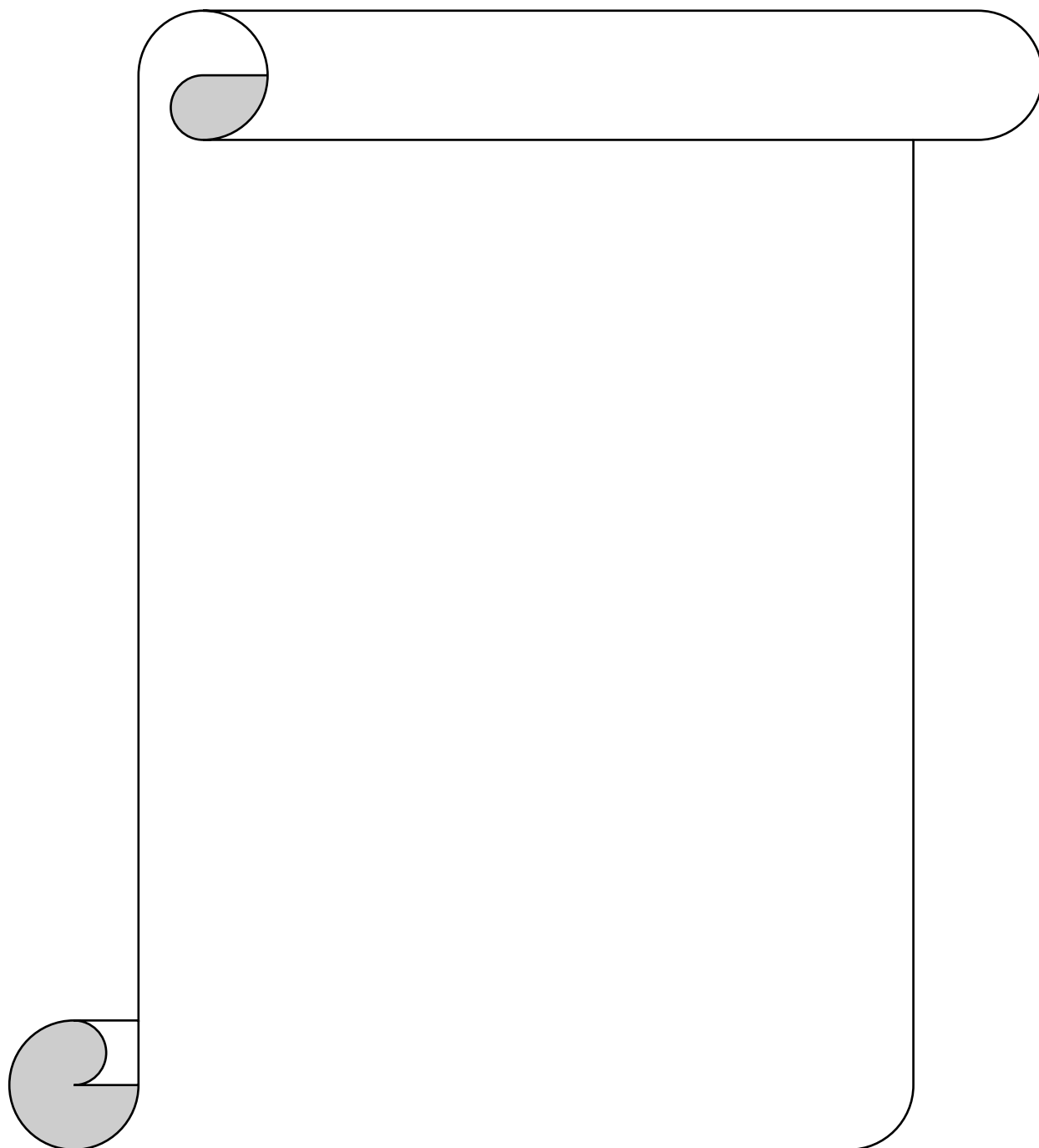
16. Po konkursie było rozdano nagrody / Po konkursie były rozdane nagrody / Po konkursie zostały rozdane nagrody / Po konkursie są rozdawane nagrody / Po konkursie rozdano nagrody.
17. W związku z ostatnim wydarzeniem organizują zbiórkę pieniężną / W związku z ostatnim wydarzeniem organizuje się zbiórka pieniężna / W związku z ostatnim wydarzeniem organizuje się zbiórkę pieniężną / W związku z ostatnim wydarzeniem organizowano zbiórkę pieniężną.
18. Było zebrano wielką kwotę / Zebrano wielką kwotę / Została zebrana wielka kwota.

6. Proszę wpisać właściwy wariant / właściwe warianty.

U kogo (jest stwierdzana obecnie depresja / stwierdzają obecnie depresję) jest stwierdzana obecnie depresja⁰? Depresję (stwierdzają / stwierdza się) _____¹ u 2% dzieci oraz nawet u 8% nastolatków (częściej chorują dziewczęta). (Szacują / szacuje się / oszacowano / zostało oszacowano / oszacowane zostało) _____², że szeroko rozumiane zaburzenia depresyjne mogą występować u 20% nastolatków. (Niektóre źródła podają / w niektórych źródłach podają / w niektórych źródłach podaje się) _____³, że objawy depresyjne (stwierdzają się / stwierdza się) _____⁴ u blisko co trzeciego nastolatka.

Na podstawie: <https://www.facebook.com/MedycynaPraktycznaDlaPacjentow/posts/depresję-stwierdza-się-u-2-dzieci-dotyka-ona-równie-często-dziewczynki-i-chłopcó/1050071942639983/> (dostęp: 22.07.2024).

7. Proszę wyrazić swoją opinię na temat, jak depresja wpływa na funkcjonowanie w społeczeństwie osoby chorej – jej relacje rodzinne i towarzyskie, pracę zawodową. W wypowiedzi proszę użyć struktur bezosobowych.

8. Proszę przetłumaczyć na język polski, używając struktur bezosobowych z *się*.

Чи справді без мобільного телефону сьогодні неможливо жити?

Сьогодні ми вважаємо, що без мобільного телефону неможливо нормально функціонувати. Адже телефон став невід'ємною частиною повсякденного життя. Ним користуються практично завжди. За допомогою телефону легко контактувати з близькими, користуватися соціальними мережами, отримувати інформацію. Завдяки телефону ми робимо онлайн-покупки чи банківські операції. Водночас, однак, ми звертаємо увагу й на негативні аспекти постійного користування телефоном – такі, як залежність і відсутність контакту з реальністю. Усе частіше ми замислюємося, чи не краще іноді відкласти телефон і зосередитися на інших формах спілкування й проведення часу. Хоча мобільний телефон дуже полегшує нам функціонування, можна уявити й життя без нього, якщо змінити свої звички.

Przykład: *Чи справді без мобільного телефону сьогодні неможливо жити?*

Czy rzeczywiście bez telefonu komórkowego dziś nie da się żyć?

9. Proszę napisać 6–8 argumentów, które uzasadniałyby potrzebę urządzenia „dnia bez telefonu”. W każdej wypowiedzi proszę użyć struktury bezosobowej z *się*.

Przykłady: *Jeśli nie używa się telefonu, ćwiczy się pamięć. Nie ogląda się fejsbuka – zyskuje się dużo wolnego czasu.*

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

2.5. Struktury szyku

2.5.1. Przydawki przymiotne

Główne problemy ukraińskich użytkowników polszczyzny w zakresie polskiego szyku związane są z usytuowaniem przydawki przymiotnej (przymiotnik i wyrażenia o odmianie przymiotnikowej) względem wyrazu, który ona określa (rzeczownika). Przydawki nazywają zmienne cechy obiektu (przydawka charakteryzująca), np. *moja / dobra / ulubiona szkoła* lub cechy względnie stałe, wyróżniające jakiś obiekt spośród innych (przydawka gatunkująca), np. *szkoła podstawowa, lampka nocna, impreza urodzinowa*. Te drugie występują w polszczyźnie po rzeczowniku (szyk postpozycyjny). W języku ukraińskim oba typy przydawek są umieszczane przed rzeczownikiem (szyk prepozycyjny). Wskutek tej różnicy w polszczyźnie w Ukrainie typowe są odstępstwa od normy polegające na prepozycyjnym szyku przydawki gatunkującej, por. kilka przykładów z „Gazety Polskiej Bukowiny”, które w tym źródle reprezentowane są bardzo szeroko: *W grudniową niedzielę w małej sali Kijowskiego konserwatorium odbył się wieczór, zadedykowany twórczości Fryderyka Chopina* (31 (613) 2009), *Wasył urodził się we wsi Wielki Połowieck skwirskiego rejonu* (15–16 (587–588) 2008), *Oprócz tego polska klasa, a to znaczy że i szkoła, otrzymała komputer i multimedialny rzutnik* (15–16 (587–588) 2008). Poniżej przedstawiamy komentarz dotyczący niektórych szczegółów normatywnych szyku przydawek w polszczyźnie.

Komentarze

☞ Po rzeczowniku są umieszczane przymiotniki oznaczające typ, rodzaj obiektu (nazywane klasyfikującymi lub gatunkującymi), por. *Na rynku motoryzacyjnym możemy wyróżnić trzy typy opon samochodowych: opony letnie, opony zimowe i opony całoroczne, Biorąc pod uwagę ogólne kryterium przeznaczenia, meble możemy podzielić na meble mieszkaniowe, meble hotelowe, meble restauracyjne, meble sklepowe, meble szkolne i meble biurowe*. Będą to przymiotniki określające rzeczowniki należące do różnych kategorii tematycznych, np. nazwy jedzenia i picia (*dania wegetariańskie, kotlet sojowy*), nazwy roślin i zwierząt (*fiołek alpejski, foka szara*), nazwy instytucji, organizacji, urzędów (*organizacja pozarządowa, szpital miejski, urząd skarbowy*), tytuły i stanowiska (*prokurator generalny, lekarz dyżurny*), urządzenia i programy (*tablica multimedialna, kuchenka mikrofalowa, program antywirusowy*), terminy z różnych dziedzin nauki (*stopa procentowa, staw biodrowy, gramatyka opisowa, liczba całkowita*). Przymiotnik gatunkujący wchodzi w skład wielu nazw własnych, np. nazw geograficznych (*Morze Bałtyckie, Ocean Atlantycki, Zatoka Gdańska*), nazw instytucji i

organizacji (*Urząd Patentowy, Teatr Wielki*), nazw ulic, placów, dworców (*ulica Dobra, plac Teatralny, Dworzec Główny*).

Przestawienie przymiotnika postpozycyjnego przed rzeczownik:

1. Zmienia szyk z neutralnego (szyk typowy, często stosowany, nie wyróżnia żadnej informacji) na nacechowany (szyk rzadszy, stosowany po to, by wyróżnić jakąś informację, zwrócić na nią uwagę odbiorcy komunikatu; nacechowanie może też być stylistyczne, tj. szyk będzie działał jak przełącznik zmieniający styl, np. na bardziej potoczny czy archaiczny). Por. *gospodyni domowa* (układ typowy, nienacechowany) i *domowa gospodyni* (układ mniej typowy, nacechowany) w zdaniach: *W tym programie górnik, gospodyni domowa i nastolatek będą się mogli pochwalić umiejętnościami gotowania* (wymieniane są kategorie uczestników programu bez zwracania uwagi odbiorcy tekstu na którąś z nich) i *On nigdy cię nie docenia, jesteś dla niego tylko domową gospodynią* (szyk podkreśla deprecjonowanie osoby określanej mianem *gospodyni domowej*, jej pozycja jest gorsza, bo wykonuje prace domowe, a nie pracuje np. w jakiejś firmie).

2. Zmienia znaczenie struktury, np. *klasyczna muzyka* ‘mająca cechy typowe dla danego gatunku’, np. *Domeną zespołu jest barokowa i klasyczna muzyka oratoryjna*, i *muzyka klasyczna* ‘gatunek, inaczej muzyka poważna’, por. *Wolę muzykę klasyczną od rocka; północne morze* ‘morze, które znajduje się na północy lub północna część morza’, np. *burzliwe wody północnego Morza Białego, Wody tego prądu ogrzewają północne morza*, i *Morze Północne* ‘nazwa własna’, np. *Droga wiodła wzdłuż Bałtyku i Morza Północnego*.

3. Powoduje subtelny zmianę znaczenia, np. struktura *lekarz dyżurny* jest nazwą stanowiska, por. *Zadaniem lekarza dyżurnego jest opieka nad hospitalizowanymi*, struktura *dyżurny lekarz* (jako wariant konstrukcji *lekarz dyżurny*) bywa zaś używana do mówienia o lekarzu, który w danym momencie pełni dyżur, np. *Dyżurni lekarze przyjmowali chore dzieci tylko w pilnych przypadkach*.

4. Nie zmienia znaczenia, jest spowodowane dodaniem do rzeczownika drugiego przymiotnika gatunkującego, np. *lekarz dyżurny* i *dyżurny lekarz wojewódzki*, por. niżej.

Z zasady w stylu formalnym (teksty oficjalne, naukowe itp.) nie przestawia się przymiotnika postpozycyjnego wchodzącego w skład specjalistycznego terminu, np. *stopa procentowa*, a nie *procentowa stopa*, *test autoimmunologiczny*, a nie *autoimmunologiczny test*, *biegun magnetyczny*, a nie *magnetyczny biegun*. Zmiana szyku jest możliwa w stylu mniej formalnym.

☞ Jeden rzeczownik mogą określać dwa przymiotniki klasyfikujące. W takiej sytuacji jeden stawiamy przed rzeczownikiem, drugi po nim, por. *literatura polska*, *literatura współczesna* – *polska literatura współczesna* lub *współczesna literatura polska*. Kolejność przymiotników zależy od treści, którą chce się przekazać. Znaczenie konstrukcji z dwoma przymiotnikami klasyfikującymi odczytuje się zawsze tak, że przymiotnik z lewej strony rzeczownika (prepozycyjny) odnosi się do struktury rzeczownik + przymiotnik znajdujący się z jego prawej strony (postpozycyjny), por. *polska {literatura współczesna}* to literatura współczesna, która powstała w Polsce – *współczesna {literatura polska}* to literatura polska, która powstała współcześnie. Podobna różnica dotyczy pary: *dokumentalny {film krótkometrażowy}* i *krótkometrażowy {film dokumentalny}*.

Jeśli konstrukcja rzeczownik + przymiotnik jest specjalistycznym terminem, drugi gatunkujący przymiotnik umieszczamy przed rzeczownikiem, por. *stopa procentowa i rynkowa* *stopa procentowa*, *biegun magnetyczny i południowy* *biegun magnetyczny*.

2.5.2. Wyraz *który*

Polską strukturę składniową od ukraińskiej różni szyk wskaźnika zespolenia dwóch zdań, zaimka przymiotnego *który*. W starannej polszczyźnie zaimek *który* jest inicjalnym składnikiem zdania podrzędnego, niezależnie od struktury tego zdania. Są dwa podstawowe typy struktur: 1) zaimek *który* bezpośrednio łączy się z czasownikiem, np. *Spotkanie, **które się odbyło** w czwartek, miało na celu omówienie planów współpracy – odbyło się (co) spotkanie, Grupa społeczna, **której nie znasz** – nie znasz (czego) **której***, 2) zaimek *który* bezpośrednio łączy się z rzeczownikiem, np. *Odbyło się spotkanie, **którego celem** było omówienie planów współpracy – celem (czego) **którego**, Grupa społeczna, **której stylu życia** nie znasz – stylu życia (czyjej) **której***.

W języku ukraińskim szyk odpowiedniego leksemu w strukturach drugiego typu nie jest inicjalny, por. *Відбулася зустріч, **метою якої** було обговорення планів співпраці*. Pod wpływem ukraińskiego tworzy się podobne struktury polskie, zob. w „Gazecie Polskiej Bukowiny”: *Mówiono o tym, że popiersie ufundowano przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych Niemiec według projektu „Bukowińsko-halicyjski szlak literacki”, **autorami którego** są Helga von Loewenich i Petro Ruchło (133 (715) 2018), Stolica Bukowiny była ośrodkiem kulturalnym i handlowym na przełomie rządzenia na tych terenach Austro-Węgier i Imperium Rosyjskiego, **trzecią część populacji którego** stanowili Żydzi (136–137 (718–719) 2018).*

Kiedy zaimkowy wskaźnik zespolenia *który* występuje z przyimkiem, to przyimek zajmuje pozycję inicjalną, ale bezpośrednio po nim jest umieszczany zaimek *który*, np. *To była osoba, na której obecności nam bardzo zależało*. W języku ukraińskim jest inaczej: *Це була особа, на присутності якої нам дуже залежало*, stąd odstępstwa od normy w polszczyźnie w Ukrainie: *Powiedzmy, jeśli budżet filmu wynosi 10 milionów hrywien, to pisarz, na twórczości którego jest oparty ten film, może co najwyżej uzyskać 50 000, i to w najlepszym przypadku* (161 (742) 2020), *Niewiędna „Czerwona ruta”, słowa do której każdy prawdziwy Ukrainiec zna, podobnie jak „Ojciec nasz”, może zarecytować w nocy, zabrzmiała majestatyczną symfonią radości i smutku, dumy, sławy, wolności i nieśmiertelności* (143 (725) 2019), *Po raz drugi podziwialiśmy tak umiejętnie organizowane przedsięwzięcie, w koncercie galowym którego uczestniczyło 5 polonijnych zespołów z Ukrainy oraz 3 zespoły z Polski* (26–27 (608–609) 2009).

Komentarze

☛ We współczesnej polszczyźnie wątpliwości normatywne może budzić szyk zaimka *który* w kontekście przyimków złożonych typu *za pomocą (czego), na podstawie (czego), na mocy (czego), w braku (czego), na rzecz (czego), za sprawą (czego)*, nazywanych przyimkami wtórnymi, gdyż powstały z połączenia dwóch wyrazów – przyimka prostego i rzeczownika. Zgodnie z normą obowiązującą w konstrukcjach z przyimkami prostymi, zaimek *który* powinien być umieszczany bezpośrednio po przyimku wtórnym. Właściwy jest więc szyk *środek, za pomocą którego możemy oczyścić biżuterię, opowiadanie, na podstawie którego powstał scenariusz, schronisko, na rzecz którego zbierano datki*. Akceptowalny jest również drugi wariant szyku – zaimek *który* jest umieszczany między elementami przyimka złożonego, tj. *środek, za którego pomocą możemy oczyścić biżuterię, opowiadanie, na którego podstawie powstał scenariusz, schronisko, na którego rzecz zbierano datki*. Ze wstępnego badania korpusowego wynika, że któryś z wariantów ma wyższą frekwencję. Jak duża jest to różnica, jest indywidualną własnością przyimków. Na razie nie dysponujemy całościowymi badaniami struktur z *który* w kontekście przyimków złożonych. Badanie korpusowe kilku przyimków wskazuje na wyższą frekwencję pierwszego wariantu szyku. Na przykład dla przyimka *za pomocą* wariant *za pomocą którego* w zrównoważonym podkorpusie NKJP został odnotowany 942 razy, a wariant drugi – *za którego pomocą* – 34 razy. Podobnie sytuacja wygląda dla przyimków *na rzecz* i *na podstawie*: wariant *na rzecz którego* w zrównoważonym podkorpusie

NKJP występuje 325 razy, a *na którego rzecz* ma 48 poświadczeń, wariant *na podstawie którego* – 1555 wystąpień, a *na którego podstawie* – 117.

☛ Zmianę szyku zaimka *który* odnotowuje się w konstrukcjach z zaimkiem *który* w kontekście przyimków z zasadniczo dowolnymi rzeczownikami, a więc wyrażen, które nie tworzą przyimków złożonych, np. w *działalności*, w *pisaniu*, *pod opieką*, *na terenie*. Zaimek *który* zamiast bezpośrednio po przyimku jest umieszczany po całym wyrażeniu, np. *grupa*, w *działalności której* zamiast *grupa*, w *której działalności*, *książek*, w *pisaniu których* zamiast *książek*, w *których pisaniu*, *nauczyciel*, *pod opieką którego* zamiast *nauczyciel*, *pod którego opieką*, *park*, *na terenie którego* zamiast *park*, *na którego terenie*. Trudno o jednoznaczną normatywną ocenę tego zjawiska, bo nie przeprowadzono jego systematycznych badań na materiale korpusowym. Nie zalecamy stosowania takiego szyku w wypowiedziach wymagających większej dbałości o język. W swobodniejszej polszczyźnie szyk zaimka *który* bezpośrednio po konstrukcji przyimek + rzeczownik, tj. typu *infekcja*, w *następstwie której*, można by dopuścić, zwłaszcza że model ten okazuje się ekspansywny także w konstrukcjach z wtórnymi przyimkami złożonymi. W wypowiedzi danej osoby nie powinien to być jednak wariant dominujący, zastępujący we wszystkich kontekstach wariant z szykiem zaimka *który* bezpośrednio po przyimku.

☛ Proces zmiany szyku zaimka *który* objął współcześnie także struktury rzeczownikowe bez przyimka, np. *granice*, *przekraczanie których* zamiast *granice*, *których przekraczanie*, *samochód*, *pasażerami którego* zamiast *samochód*, *którego pasażerami*. Nie zalecamy stosowania nieinicjalnego szyku zaimka *który* w wypowiedziach wymagających większej dbałości o język. W swobodniejszej polszczyźnie można go dopuścić, jednak nie powinien jeszcze zastępować we wszystkich kontekstach wariantu z inicjalnym zaimkiem *który*.

2.5.3. Spójniki **bowiem**, **zaś**

W polszczyźnie istnieją spójniki niemające formalnych odpowiedników w języku ukraińskim, np. *zaś*, *bowiem*, które tradycyjnie zajmują nieinicjalną pozycję w zdaniu samodzielny lub podrzędnym, które objaśnia lub uzasadnia informację podaną w poprzednim zdaniu, np. *Dóbr konsumpcyjnych powinno być jak najmniej. Luksus bowiem demoralizuje, Jestem ci wdzięczny, przeżyłem bowiem z tobą swoje najlepsze lata*. Nieinicjalny szyk spójników nie jest właściwy językowi ukraińskiemu i fakt ten wspiera odstępstwa od starannej normy polszczyzny: *Zachwyt obecnych podsumował Radca Rektora CzUN prof. dr hab. Stepan Kostyszyn, który zaznaczył, że wszystkich obecnych połączył wspaniały talent Fryderyka Chopina, **bowiem** jego muzyka*

jest nieśmiertelna (41–42 (623–624) 2010), *Od 1995 roku choreografem jest Ewa Furman, zaś kierownikiem zespołu Antoni Ossoliński* (23–24 (605–606) 2009).

Komentarze

Informacje normatywne dotyczące szyku spójników *bowiem*, *zaś* rodzą dwa pytania szczegółowe. Po pierwsze, co rozumieć pod pojęciem nieinicjalnej pozycji linearnej spójnika w zdaniu, innymi słowy, którymi z kolei składnikami w ciągu mogą być spójniki *bowiem*, *zaś*, czy jest to dowolne, czy też podlega ograniczeniom. Po drugie, czy reguła nieinicjalnej pozycji współcześnie nadal jest przestrzegana.

🔍 Z badań pilotażowych w zrównoważonym podkorpusie NKJP, przeprowadzonych przez autorów *Dobrego słownika*¹⁴ wynika, że najwyższą frekwencję mają konteksty, w których spójnik *bowiem* jest drugim (*Ostatecznie bowiem wszystko, co się wydarzyło, było uludą*), trzecim (*Mapa jest bowiem czymś więcej*) lub czwartym (*W środku panował nieopisany tłok, zniszczona Warszawa cierpiała bowiem na wieczny głód lokalowy*) elementem w ciągu składników zdania. Ponadto zaobserwowano, że po przekroczeniu czwartej pozycji w ciągu frekwencja kontekstów ze spójnikiem *bowiem* zdecydowanie się zmniejsza. W korpusie odnotowano także przykłady z inicjalnym spójnikiem *bowiem*, której autorzy *Dobrego słownika* nie zalecają, ale też jednoznacznie nie potępiają. Na potrzeby niniejszego opracowania przeprowadziliśmy podobne badanie pilotażowe, tym razem na materiale zgromadzonym w zrównoważonym podkorpusie KWJP. Otrzymane dane przedstawia tabela 4.

Tabela 4. Pozycje linearne spójnika *bowiem* w zrównoważonym podkorpusie KWJP

Opis badanego kontekstu spójnika <i>bowiem</i>	Liczba wyszukanych kontekstów	Procent wszystkich wystąpień
1. Wystąpienia wszystkich form jednostki <i>bowiem</i>	25625	100
Pozycje inicjalne		
2. Wystąpienia formy <i>Bowiem</i> , czyli formy umieszczonej w pozycji inicjalnej w zdaniu samodzielny, np. <i>Bowiem ona nie pisze o miłości, ale o flircie.</i>	245	0,95

¹⁴ Zob. <https://dobrysloownik.pl/sloownik-poprawnej-polszczyzny/4209//> (dostęp: 23.11.2024).

3. Wystąpienia formy <i>bowiem</i> bezpośrednio po przecinku, czyli w pozycji inicjalnej w zdaniu podrzędnym, np. <i>Czy raczej artyści, bowiem Łempicka podpisała płótno jako Lempitzky.</i>	2121	8,27
Pozycje nieinicjalne		
4. Wystąpienia formy <i>bowiem</i> niebezpośrednio po przecinku, jako drugiego, trzeciego lub czwartego elementu zdania podrzędnego, np. [...] <i>nie wiemy nic prawie, nie zachowała się bowiem (z wyjątkiem paru listów) korespondencja Schulza z Deborą Vogel [...]</i>	4239	16,54
5. Wystąpienia formy <i>bowiem</i> niebezpośrednio po przecinku, jako siódmego lub ósmego elementu zdania podrzędnego, np. <i>Niedogodności dla mieszkańców niedługo się skończą, w najbliższym czasie wszystkie te nieruchomości przejmie bowiem miasto.</i>	1235	4,82
6. Wystąpienia formy <i>bowiem</i> niebezpośrednio po kropce, jako drugiego, trzeciego lub czwartego elementu zdania samodzielnego, np. <i>Nie wątpię bowiem, że było to starannie zaplanowane.</i>	22795	88,96
7. Wystąpienia formy <i>bowiem</i> niebezpośrednio po kropce, jako siódmego lub ósmego elementu zdania samodzielnego, np. <i>W ślad za technologią i dostatkiem przychodził bowiem także zachodni styl życia, zachodnie normy i wartości [...]</i>	5233	20,42

Dane liczbowe i procentowe należy traktować jako orientacyjne, dlatego że nie można skonstruować formuł wyszukiwawczych tak, by uzyskać przykłady, które ściśle odpowiadają oczekiwaniom (np. przecinki z konstrukcji współrzędnych fałszują wyniki), co powoduje różnicę między liczbą wszystkich wystąpień jednostki *bowiem* (punkt 1) a jej wystąpieniami ograniczonymi do określonych pozycji linearnych (punkty 2–7). Uzyskane wyniki pozwalają jednak sformułować kilka wniosków ogólnych uściślających normę szyku dla spójnika *bowiem*. Podstawowym kontekstem dla spójnika *bowiem* jest zdanie samodzielne (punkty 2, 6, 7). W zdaniu samodzielnym i podrzędnym spójnik *bowiem* ma szyk zmienny z podstawowym wariantem nieinicjalnym. Preferowane są pozycje nieinicjalne początkowe, tj. druga, trzecia,

czwarta. Inicjalny wariant szyku jest szykiem zdecydowanie rzadszym, a w zdaniu samodzielnym – marginalnym. Z tego powodu nie polecamy stosowania inicjalnego szyku *bowiem* w zdaniach samodzielnym (punkt 2). Szyk inicjalny można dopuścić w zdaniach podrzędnych w wypowiedziach mniej starannych.

☛ Spójnik *zaś* może występować w zdaniu samodzielnym lub podrzędnym. Zdaniem autorów *Dobrego słownika* nieinicjalny szyk *zaś* „jest typowy dla stylu książkowego, przydaje wypowiedzi nieco nobliwości”¹⁵. Na potrzeby niniejszego opracowania przeprowadziliśmy badanie pilotażowe szyku *zaś* na materiale zgromadzonym w zrównoważonym podkorpusie KWJP. Otrzymane dane przedstawia tabela 5.

Tabela 5. Pozycje linearne spójnika *zaś* w zrównoważonym podkorpusie KWJP

Opis badanego kontekstu spójnika <i>zaś</i>	Liczba wyszukanych kontekstów	Procent wszystkich wystąpień
1. Wystąpienia wszystkich form jednostki <i>zaś</i> .	21265	100
Pozycje inicjalne		
2. Wystąpienia formy <i>zaś</i> , czyli formy umieszczonej w pozycji inicjalnej w zdaniu, np. <i>Zaś główny etap pracy nad dziełem odbywał się zwykle w pracowni.</i>	539	2,53
3. Wystąpienia formy <i>zaś</i> bezpośrednio po przecinku, czyli w pozycji inicjalnej w zdaniu podrzędnym, np. [...] <i>głównym bohaterem jest Człowiek, zaś centralnym problemem – pytanie o to, dokąd zmierza ludzkość.</i>	3642	17,13
Pozycje nieinicjalne		
4. Wystąpienia formy <i>zaś</i> niebezpośrednio po przecinku, jako drugiego elementu zdania podrzędnego, np. [...] <i>pobyt króla w kolonii się przedłużał, krajem zaś rządziła Rada Regencyjna.</i>	5106	24,01
5. Wystąpienia formy <i>zaś</i> niebezpośrednio po przecinku, jako drugiego, trzeciego lub czwartego elementu zdania podrzędnego, np. [...] <i>gdańscy Niemcy opuścili już w przeważającej większości miasto, na to miejsce zaś przybyli Polacy z innych okolic.</i>	2892	13,6

¹⁵ Zob. <https://dobryslownik.pl/slownik-poprawnej-polszczyzny/1490//> (dostęp: 23.11.2024).

Podobnie jak w badaniu spójnika *bowiem* dane liczbowe i procentowe należy traktować jako orientacyjne. Ze względu na dużą liczbę błędów w automatycznym wyszukiwaniu przykładów z *zaś* niebezpośrednio po kropce (np. *Lud zaś dawał się – do czasu – kupować słowami*) oraz w pozycjach piątej i dalszych po przecinku rezygnujemy z podawania odnośnych danych w tabeli, gdyż wypaczałyby interpretację.

Otrzymane wyniki prowadzą do wniosku, że – podobnie jak *bowiem* – spójnik *zaś* ma szyk zmienny z podstawowym wariantem nieinicjalnym. Podstawowym wariantem szyku jest pozycja nieinicjalna druga, pozycje trzecia i czwarta są dopuszczalne. Dalsze pozycje linearne spójnika *zaś* są rzadkie – nie polecamy umieszczania w nich tego spójnika. Inicjalny wariant szyku *zaś* jest szykiem rzadszym. Spójnik *zaś* jest jednak częściej umieszczany inicjalnie niż spójnik *bowiem*, zwłaszcza w zdaniu podrzędnym. Nie polecamy stosowania inicjalnego szyku *zaś* w zdaniach samodzielnych. Szyk inicjalny w zdaniach podrzędnych w wypowiedziach mniej starannych uważamy za dopuszczalny.

2.5.4. Wyraz *się*

W polszczyźnie w Ukrainie często występuje końcowy szyk wyrazu *się*, np. *Teraz już łatwiej, można tak nie naprężyć się* (26–27 (608–609) 2009), *Po występach dzieci i młodzież wspólnie bawiła się, integrując się z uczestnikami zespołów polonijnych z Białorusi* (26–27 (608–609) 2009), *Sylwia spotkała tego porządnego chłopaka, los którego nie pieścił z lat młodzieńczych. Pokochali się nawzajem i pobrali się* (15–16 (587–588) 2008).

W ostatnim przykładzie mamy ponadto do czynienia z niezredukowaniem jednego *się*, zob. dalej komentarz z tym związany, jak i inne uwagi dotyczące szyku wyrazu *się* w polszczyźnie.

Komentarze

 W języku polskim *się* (niezależnie od pełnionej funkcji) może występować przed czasownikiem albo po czasowniku. W dłuższych zdaniach *się* piszemy raczej po czasowniku, a nie przed nim. Umieszczenie *się* bezpośrednio przed czasownikiem zmienia styl wypowiedzi na mniej formalny, por. *Dzieci często boją się ciemności, Film zaczyna się za godzinę* (bardziej formalnie) lub *Dzieci często się boją ciemności, Film się zaczyna za godzinę* (mniej formalnie). W starannej polszczyźnie należy unikać umieszczania *się* jako ostatniego elementu zdania, dlatego jeśli *się* podczasownikowe miałyby być ostatnim elementem w zdaniu, przedstawiamy je przed czasownik. Lepszy jest szyk *Dwie ciepłe dłonie się spotkały* niż *Dwie ciepłe dłonie spotkały się*.

W oficjalnych komunikatach *się* bywa używane na końcu zdania: *Drzwi zamykają się* (w windzie, w metrze), *Reklamacji nie uwzględnia się* (w sklepie, w kasie). Tego rodzaju wypowiedzi nie są jednak przykładami stosowania właściwego szyku zaimka *się*, dlatego nie zalecamy ich naśladowania.

👁 Jeśli w zdaniu mamy dwa sąsiadujące czasowniki, pierwszy bez *się*, drugi z *się*, słowo *się* umieszczamy najczęściej między nimi, np. *Nasi sportowcy muszą się przebudzić z letargu, Po powrocie z wakacji nie potrafię się odnaleźć w pracy, Tutaj można się kąpać*. Właściwe jest także umieszczenie *się* po dwóch czasownikach, jeśli *się* nie będzie w takim szyku ostatnim elementem zdania, np. *Nasi sportowcy muszą przebudzić się z letargu, Po powrocie z wakacji nie potrafię odnaleźć się w pracy*. Postawienie *się* przed dwoma czasownikami zmienia natomiast styl na mniej formalny (czasami nawet infantylny lub zakłócający komunikację, dlatego na granicy akceptowalności), por. *Na medycynie musicie się znać* i *Na medycynie się musicie znać, Tutaj można się kąpać* i *Tutaj się można kąpać*.

Właściwe jest również wstawienie *się* między sąsiadujące na linii tekstu składniki czasu przyszłego złożonego, np. *Od stycznia będę się przygotowywała do egzaminu na prawo jazdy*, lub umieszczenie *się* po nich, np. *Od stycznia będę przygotowywała się do egzaminu na prawo jazdy*. Szyk *się* przed składnikami czasu przyszłego jest możliwy w stylu nieformalnym, ale jego akceptowalność wiąże się z tworzeniem całości akcentowych. Dobre są np. struktury, w których *się* tworzy całość akcentową z innym krótkim wyrazem i czasownikiem posiłkowym być, jak np. w zdaniach *Od stycznia też się będę przygotowywała do egzaminu na prawo jazdy* (*też się* – nieakcentowane, *będę* – akcentowane), *Nie tylko on się będzie spieszył*.

👁 Jeśli w zdaniu mamy dwa sąsiadujące na linii tekstu czasowniki z *się*, np. *starać się + uczyć się*, używamy *się* tylko raz, najczęściej między dwoma czasownikami, np. *Staram się uczyć w ciągu dnia, a nie w nocy*. W konstrukcji szerekowej *się* także używamy tylko raz, umieszczamy ten wyraz przed pierwszym czasownikiem albo po nim, np. *Rano się czeszę i ubieram, Rano czeszę się i ubieram*.

2.5.5. Zaimek trzeciej osoby

W polszczyźnie w Ukrainie obserwuje się inicjalny (w prepozycji orzeczenia) szyk zaimka trzeciej osoby, np. *Ale w rzeczywistości, jeśli są duże domy, pałace, one mają służyć pewnemu celowi, a nie tylko do ropowszechnienia szczurów... a to powiem ogromny problem – utrzymywać ogromne domy* (105 (688) 2016), *Trzynastego września obchodzono zaś „piosenne urodziny” – szczęśliwy dzień dla Wołodymyra Iwasiuka, autora piosenek „Czerwona ruta”*

oraz „Wodograj”. Właśnie w tym dniu w 1970 r. **one** zabrzmiały w programie „Kamerton dobrego humoru” telewizji czerniowieckiej, transmitowanym wtedy na całą Ukrainę z placu Teatralnego w Czeniowcach (150 (732) 2019).

Poza tym w polszczyźnie w Ukrainie **zaimek trzeciej osoby bywa nadużywany**, co doskonale demonstrują teksty pisane, np. *Na zlecenie rektora Czerniowieckiego Uniwersytetu Narodowego im. J. Fedkowycza prof. Stepana Melnyczuka naszych partnerów w Przemysłu przywitał [...] doc. Władysław Strutyński. On przywitał Pawła Treflera z wybraniem go na stanowisko rektora* (114 (697) 2016), *Sama autorka niepowtarzalnych gobelinów dużo nie mówiła, ona uważa, że jej dzieła należy widzieć i zobaczyć, a słowa – to dla literatury. Chociaż na pytanie, czy jej prace dają jaką materialną satysfakcję, ona odpowiedziała filozoficznie* (26–27 (608–609) 2009).

Komentarze

👁 W języku polskim nie wyrażamy podmiotu w formie zaimka, kiedy nie jest to konieczne, dlatego częste są zdania z podmiotem domyślnym, np. *Hałas ucichł i mężczyzna wstał. Potem zbliżył się [=mężczyzna] do okna*. Jeśli więc w zdaniu są używane zaimki osobowe, pełnią jakąś dodatkową funkcję.

W języku ukraińskim opuszczanie zaimkowego podmiotu trzecioosobowego (jak i podmiotu rzeczownikowego) jest zjawiskiem o wiele rzadszym niż w polszczyźnie, czym można wytłumaczyć nadużywanie takich podmiotów w polszczyźnie Ukraińców, por. naturalne zdanie ukraińskie odpowiadające przytoczonemu wyżej polskiemu: *Галас смук, і чоловік встав. Потім він наблизився до вікна*. Z kolei nieumyślne nadużywanie przez Ukraińców w polszczyźnie podmiotu aktualizuje określone (ale niezamierzone i dlatego niepożądane) funkcje zaimków w zdaniu, o których m.in. informują poniższe komentarze.

👁 Zaimki *on, ona, ono, oni, one* są używane po to, by wskazać, że podmiot danego zdania odnosi się do obiektu, o którym była mowa w poprzednim zdaniu (samodzielnym lub składowym). Zaimek taki pełni funkcję anaforyczną. Użycie zaimka anaforycznego jest środkiem, dzięki któremu tekst staje się spójny. **Zaimek anaforyczny umieszczamy bezpośrednio po czasowniku**, a ciąg czasownik + zaimek lokujemy na początku zdania, np. *Przypatrzmy się teraz słowu „samotność”. Zasadniczo opisuje ono negatywny stan emocjonalny, polegający na odczuwaniu izolacji społecznej i poczuciu odcięcia od innych, Operacja laryngologiczna wypadła pomyślnie. Miała ona typowy przebieg*. Reguły należy bezwzględnie przestrzegać w tekście pisanym. W języku mówionym, w sytuacjach mniej

formalnych inicjalny szyk zaimków *on, ona, ono, oni, one* jest dopuszczalny, gdy są one jednocześnie przez mówiącego akcentowane.

Po czasowniku należy używać także form grzecznościowych *pan, pani, państwo*, np. *Cieszę się, że wzięła pani udział w konkursie, Czy może pan otworzyć okno?* Umieszczenie form grzecznościowych przed czasownikiem modyfikuje ich funkcję z grzecznościowej na wyodrębniającą kogoś ze zbioru osób, czego konsekwencją jest zmiana modalności wypowiedzi. Mówiąc: *Czy pan może otworzyć okno*, formułujemy polecenie skierowane do konkretnej osoby.

 Zaimka osobowego używamy w zdaniu wtedy, gdy chcemy zwrócić uwagę nadawcy na osobę. W tej funkcji **zaimek jest umieszczany przed czasownikiem**, na początku zdania samodzielnego lub składowego, np. *Przecież **on** był chory! Jak mógł być w Gdańsku?*, *Czy ty wiesz, co **on** zrobił?* Podmiot zaimkowy w tej funkcji bywa wyróżniany leksykalnie – towarzyszą mu różne partykuły, np. *jedynie, tylko, to, nie, i*, np. ***Jedynie ona** poznała całą prawdę, **Tylko on** mógł mnie teraz uratować, **To on** był w wojsku?, **Nie on** był donosicielem, **I ona** zrobiła kosztorys*, przymiotnik *sam – on sam*, por. *Nie wiedziały, że on sam nie radzi sobie z własną legendą*.

2.5.6. Ćwiczenia

1. Proszę wpisać właściwą strukturę / właściwe struktury.

Obecnie w (edukacyjnej narracji / narracji edukacyjnej) **narracji edukacyjnej**⁰ dominują dwie koncepcje uczenia się. Każda z nich (jest związana / związana jest) _____¹ z tym, jak postrzegamy (szkolne ocenianie / ocenianie szkolne) _____.² W (pierwszym podejściu / podejściu pierwszym) _____³ (podkreśla się / się podkreśla) _____⁴, że uczenie się to umiejętność świadomego przekształcania (własnego rozumienia / rozumienia własnego) _____⁵ i (osobistych przekonań / przekonań osobistych) _____.⁶ Ocenianie jest w nim sposobem na otrzymanie (potrzebnej informacji / informacji potrzebnej) _____⁷ do (dalszego rozwoju / rozwoju dalszego) _____.⁸ (Ono kształtuje / Kształtuje ono)⁹ _____ naszą (tożsamość edukacyjną / edukacyjną tożsamość) _____¹⁰, czyli to, jak postrzegamy swoje zdolności do uczenia się i osiągnięcia w (osobistym życiu / życiu osobistym)

_____ ¹¹. (Druga definicja / definicja druga)
_____ ¹² mówi o tym, że uczenie się to umiejętność prawidłowego
przywoływania informacji, (zaś ocenianie służy / ocenianie zaś służy / ocenianie służy zaś)
_____ ¹³ definiowaniu i mierzeniu poziomu ich przyswojenia.
Takie (tradycyjne podejście / podejście tradycyjne) _____ ¹⁴ do
oceniania, rozumianego jako kontrola (zdobytej wiedzy / wiedzy zdobytej)
_____ ¹⁵, wciąż dominuje w szkołach na (całym świecie / świecie
całym) _____ ¹⁶. (Zimne i racjonalne standardy / Standardy zimne i
racjonalne) _____ ¹⁷ ujęte w (dydaktyczne
przedmiotowe algorytmy / dydaktyczne algorytmy przedmiotowe / algorytmy dydaktyczne
przedmiotowe) _____ ¹⁸ dominują nad

(standardami podmiotowymi / podmiotowymi standardami) _____ ¹⁹,
uwzględniającymi (indywidualne rozwojowe potrzeby / indywidualne potrzeby rozwojowe /
potrzeby indywidualne rozwojowe / potrzeby rozwojowe indywidualne)
_____ ²⁰ uczących się.

Na podstawie: <https://ceo.org.pl/na-czym-polega-problem-z-ocenianiem/> (dostęp: 22.07.2024).

2. Proszę streścić tekst wcześniejszego ćwiczenia do 6–8 krótkich zdań i podkreślić w streszczeniu struktury rzeczownika z przymiotnikiem.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.

3. Proszę podkreślić właściwe struktury. Czy zgadza się Pani / Pan z poniższymi tezami? Proszę ustnie zilustrować je przykładami. Proszę zmienić uszeregowanie tych tez w kolejności od najbardziej – Pani / Pana zdaniem – ważnych do najmniej istotnych i uzasadnić kolejność.

1. (Systemowe priorytety / Priorytety systemowe) oceniania nie są nastawione na (praktyczną wiedzę / wiedzę praktyczną) i umiejętności.
2. Ocenianie szkolne obejmuje (wybrane przedmioty / przedmioty wybrane) i prawie nigdy nie odbywa się w (ujęciu interdyscyplinarnym / interdyscyplinarnym ujęciu).
3. Ocenia się zwykle (pojedynczych uczniów / uczniów pojedynczych), a nie zespoły.
4. Przy realizacji (projektów edukacyjnych / edukacyjnych projektów) często (jest brany pod uwagę / brany jest pod uwagę / brany pod uwagę jest) tylko jego (końcowy efekt / efekt końcowy), a nie proces.
5. Rzadko (ocenia się / się ocenia) umiejętności planowania i realizacji (badawczych działań / działań badawczych).
6. Ocenianie (szerokiej wiedzy / wiedzy szerokiej) z (tradycyjnych przedmiotów i obszarów / przedmiotów i obszarów tradycyjnych) – takich jak czytanie i pisanie, matematyka, przedmioty przyrodnicze – często odbywa się kosztem (innych dziedzin / dziedzin innych), sprawdzanych powierzchownie.
7. (Tradycyjne metody / Metody tradycyjne) zwykle nie sprawdzają umiejętności (wyższego rzędu / rzędu wyższego), zdolności i (nabytych cech / cech nabytych), częściej (jest oceniane / oceniane jest) jedynie to, jak uczeń odtwarza (wyuczony materiał / materiał wyuczony).
8. Metody, które (są stosowane / stosowane są) do (tradycyjnego oceniania / oceniania tradycyjnego), wymuszają na uczniu (płytkie uczenie się / uczenie się płytkie).
9. Większość (szkolnych sprawdzianów / sprawdzianów szkolnych) ma (pisemną formę / formę pisemną) i weryfikuje w przewidywalny dla ucznia sposób (wrywkową wiedzę / wiedzę wrywkową) i (typowe umiejętności / umiejętności typowe).
10. Wszelkie formy testowania ucznia odbywają się w (wyznaczonych przez nauczycieli terminach / terminach wyznaczonych przez nauczycieli), a nie wtedy, gdy uczniowie są (gotowi do tego / do tego gotowi).

Na podstawie: <https://ceo.org.pl/na-czym-polega-problem-z-ocenianiem/> (dostęp: 22.07.2024).

4. Proszę przetłumaczyć tekst na język ukraiński, pamiętając o polsko-ukraińskich różnicach w zakresie częstości występowania podmiotów w zdaniu. Proszę zaznaczyć, czy podkreślone struktury mogą mieć w polskim tekście warianty szyku.

Oto jedna z historii, które składają się na codzienne życie człowieka. Zdarzyła się w niewielkim miasteczku, w którym wszyscy się znają.

To był piękny, słoneczny dzień. Paweł postanowił się wybrać na wycieczkę rowerową. Tuż przed wyprawą chłopiec zauważył, że jego rower ma przebitą oponę. Zdziwił się, bo przecież dopiero co wymienił dętkę. Postanowił jednak samodzielnie naprawić usterkę, udał się więc do piwnicy, gdzie trzymał zestaw naprawczy. Spróbował napompować oponę, ale powietrze znowu szybko uszło. Nie mając innego wyjścia, Paweł zdecydował się zwrócić do swojego przyjaciela, Janka, który był znanym w miasteczku majsterkowiczem. Miał pewność, że Janek pomoże mu się uporać z problemem, więc do niego zadzwonił. Gdy dotarł na miejsce, przyjaciel już czekał z narzędziami w ręku. „Taka postawa to prawdziwy przykład przyjaźni!” – pomyślał Paweł, widząc zaangażowanie Janka. Był przekonany, że wszystko teraz pójdzie gładko. I rzeczywiście fachowiec szybko zlokalizował problem – w oponie znajdowała się szpilka, która spowodowała przebicie. Paweł był zachwycony, że udało mu się tak szybko rozwiązać problem. Chciał się odwdzińczyć Jankowi, dlatego zaprosił go na piwo.

Od tamtej pory Paweł zawsze sprawdzał swoje opony przed każdą wycieczką, pamiętał bowiem, jak ważna jest dbałość o szczegóły. Zapewniło mu to wiele bezpiecznych i udanych wypraw rowerowych. A najważniejsze, że się przekonał, iż prawdziwych przyjaciół poznaje się w biedzie.

Przykład: *Oto jedna z historii, które składają się na codzienne życie człowieka.*

*Ось одна з історій, із яких складається щоденне людське життя / життя людини.
Możliwe warianty szyku: *które składają się / które się składają, ...**

5. Proszę przetłumaczyć na język polski. Proszę porównać w tekście ukraińskim i polskim strukturę zdań za względu na obecność w nich podmiotów.

Ніколи не впадай у відчай!

Анна вирішила спекти щось смачненьке. Вона любить експериментувати на кухні. Тому дівчина захотіла приємно здивувати двох своїх подруг і запросила їх до себе.

В Анни були всі необхідні інгредієнти. Однак вона хотіла додати якісь нові, більш екзотичні, щоб здивувати Моніку й Саманту.

Дівчині здавалося, що все вийшло якнайкраще. Своє творіння вона спробувала вже перед тим, як подати його на стіл. І тут Анна зрозуміла, що щось пішло не так. Треба було бачити її вираз обличчя! Пиріг був зовсім несмачний, бо кухарка переплутала... сіль і цукор! Замість того, щоб засмутитися, Анна розсміялася. Ніхто не чекав такої реакції. Подруги заразилися її добрим настроєм. Їм сподобалося те, як дівчина змогла обернути ситуацію на свою користь. Така реакція Анни викликала в подруг захоплення. Моніка і Саманта також сміялися, і вечір виявився навіть більш вдалим, ніж вони сподівалися.

Ця історія – приклад того, як кулінарні катастрофи можуть перетворитися на джерело радості і веселощів. А для трьох подруг ця ситуація стала анекдотом, який вони згадують зі сміхом.

Przykład: *Ніколи не впадай у відчай!*

Nigdy nie rozpaczaj!

6. Proszę wstawić wyrazy z ramki, a właściwy wariant / właściwe warianty w nawiasach podkreślić.

czyli; jednak; czy to..., czy; nie tylko..., lecz także; im..., tym; a nawet; aby; że; ale

Czy (randki online / online randki) to realny sposób na znalezienie partnera?

W ostatnich czasach (popularne stały się / stały się popularne / stały się popularnymi) (randki online / online randki). (Są / są one / one są) świetnym rozwiązaniem dla (osób zabieganych / zabieganych osób), czyli takich, które nie mają czasu na spotkania na żywo. To _____ szybki sposób na poznanie (kogoś nowego / nowego kogoś), _____ możliwość nawiązania głębokich relacji. _____ więcej osób korzysta z (aplikacji randkowych / randkowych aplikacji), _____ większa szansa na znalezienie partnera. _____ przez aplikacje, _____ przez strony internetowe – (są ogromne możliwości / możliwości są ogromne). Nie wszyscy _____ wierzą w skuteczność, _____ bezpieczeństwo (wirtualnych randek / randek wirtualnych). Niektórzy internauci (obawiają się / się obawiają), _____ nie znajdują prawdziwej miłości, _____ za to mogą trafić na oszustów. (Zatem jest ważne / zatem jest ważnym / ważne jest zatem / ważnym jest zatem), _____ być (ostrożny / ostrożnym) i dobrze poznać osobę przed spotkaniem na żywo.

7. Proszę przetłumaczyć na język polski.

Комп'ютерні ігри: розвивають чи шкодять?

Комп'ютерні ігри викликають суперечливі емоції. Діти їх люблять, а батьки часто з іграми борються. Тож ігри розвивають дітей чи шкодять їм?

З одного боку, комп'ютерні ігри можуть формувати різні навички. Під час гри часто розвиваються як мануальні вміння, так і логічне мислення. Ігри не тільки покращують рефлексі, а й вчать стратегічно мислити. Чим складнішою є гра, тим більший виклик для розуму, тому користь від неї може бути помітною. З іншого боку, надмірне захоплення іграми може призвести до проблем зі здоров'ям, тобто до погіршення зору чи до залежності. Крім того, дається в знаки відсутність фізичної активності. Не йдуть також дітям на користь ні надмірна кількість часу, проведеного перед екраном, ні відсутність контакту з однолітками.

Тож комп'ютерні ігри мають як позитивний, так і негативний бік. Батьки навряд чи зможуть повністю заборонити дітям грати в ігри, тому важливо, щоб вони контролювали час, який дитина проводить за грою.

Przykład: *Комп'ютерні ігри: розвивають чи шкодять?*

Gry komputerowe: rozwijają czy szkodzą?

2.6. Klucz do ćwiczeń

2.1. Struktury w zakresie związków rządu

1. 1 – budować dom / budowę domu; 2 – wyjazdu; 3 – recytację wiersza; 4 – pracę; 5 – złożenie nowego wniosku / złożyć nowy wniosek; 6 – przeprowadzenie badań; 7 – podwyższenia płac; 8 – w prowadzeniu rozprawy; 9 – na wykorzystanie wizerunku; 10 – do korzystania; 11 – korzystać / do korzystania; 12 – żeby poznać nowe miejsca / do poznania nowych miejsc; 13 – nauczyć się / do nauczania się

2. 1 – na uratowanie się; 2 – wyleczenia się / na wyleczenie się / wyleczyć się; 3 – wygrania konkursu / na wygranie konkursu / że wygramy konkurs; 4 – zrehabilitowania się / na zrehabilitowanie się / zrehabilitować się; 5 – na ocalenie się / że się ocali; 6 – zakończenia remontu / na zakończenie remontu / że zakończymy remont / zakończyć remont; 7 – awansu / na awans / awansować

3. 1 – opowiedzenia; 2 – przerywania mówcy / przerywać mówcy / żeby przerywać mówcy; 3 – mówienia o innych / mówić o innych / żeby mówić o innych; 4 – posiadania rodziny / posiadać rodzinę; 5 – studiowania tego kierunku / studiować ten kierunek / aby studiować ten kierunek / abym studiowała ten kierunek; 6 – zajęcia miejsca dyrektora / zająć miejsce dyrektora / żeby zająć miejsce dyrektora; 7 – organizacji i prowadzenia tych warsztatów / organizować i poprowadzić te warsztaty; 8 – na sponsorowanie wyjazdu; 9 – gościć / goszczenia; 10 – zaangażować się / zaangażowania się; 11 – na zwycięstwo / zwyciężyć / że zwycięży; 12 – opowiedzenia czegoś ciekawego / opowiedzieć coś ciekawego / żeby opowiedzieć coś ciekawego; 13 – spotkania się; 14 – omawiania pomysłów zgłaszanych / omawiać pomysły zgłaszane / żeby omawiać pomysły zgłaszane

4. 1 – chęć życia / chęć do życia; 2 – obowiązek informowania; 3 – możliwość otrzymania pracy / możliwość zatrudnienia; 4 – nadzieja na otrzymanie podwyżki [pensji] / nadzieja na podwyżkę [pensji]; 5 – chęć znalezienia / odnalezienia zagubionego pierścionka; 6 – powód do dumy; 7 – chęć wyjazdu / ochota na wyjazd; 8 – odwaga do walki; 9 – zaszczyt zaproszenia na konferencję; 10 – szansa [otrzymania] awansu w pracy / szansa na otrzymanie awansu w pracy / szansa na awans w pracy; 11 – prawo powrotu do pracy / prawo do powrotu do pracy; 12 – potrzeba niesienia (komuś) pomocy; 13 – zadanie chronienia / ochrony rodziny; 14 – rozkaz do ataku; 15 – zwyczaj mówienia prawdy; 16 – sens szukania / poszukiwania zaginionych [ludzi]; 17 – zamiar popełnienia przestępstwa

5. 1 – (mieć) przyjemność zaprezentować ofertę; 2 – (mieć) zasadę trzymać się złotego środka; 3 – (mieć) prawo korzystać ze; 4 – (mieć) nadzieję odszukać ich; 5 – (mieć) obowiązek dopilnować, aby; 6 – (mieć) możliwość przyjrzeć się dziecku; 7 – (mieć) wolę wyjaśnić tę sprawę; 8 – (mieć) życzenie nie ujawniać swoich danych; 9 – (mieć) moc czynić cuda; 10 – (mieć) zwyczaj targować się

6. Uzupełniony tekst:

Nauczanie w szkole **czy** w domu?

Czy uczenie się w domu jest akceptowalnym sposobem zastąpienia regularnej edukacji? Zauważamy **bowiem**, że obecnie wcale nie jest ono rzadkością. **Im** więcej rodziców decyduje się na naukę dziecka w domu / uczyć dziecko w domu, **tylko** bardziej widoczne stają się zalety tego sposobu edukacji, **czyli** indywidualne podejście do ucznia i możliwość dostosowania programu do jego potrzeb. Nauczanie w domu oferuje elastyczność **tudzież** pozwala na naukę / uczyć się w komfortowych warunkach. **Zarówno** rodzice, **jak i**, uczniowie cenią sobie tę formę kształcenia. Jest to **nie tylko** edukacja systemowa, **lecz także**, rozwijanie samodzielności. Nie można **jednak / zaś** zapominać, że nauczanie domowe ma swoje wyzwania. **Mimo że** zapewnia indywidualne podejście, nie daje dziecku możliwości wystarczającej komunikacji z rówieśnikami. Szkoły oferują bowiem możliwość współpracy i budowania relacji, **gdy tymczasem** nauczanie w domu te okazje ogranicza. Z drugiej **zaś / jednak** strony, dzieci uczone w domu często angażują się w zajęcia pozaszkolne, co rekompensuje brak codziennego kontaktu z rówieśnikami. **Tak więc**, nauczanie w domu może być akceptowalnym substytutem regularnej edukacji, **przy czym** wymaga ono zaangażowania i odpowiednich warunków. Ważne jest, aby rodzice byli dobrze przygotowani do tej roli **oraz** dbali o wszechstronny rozwój swoich dzieci. Wybór między domem **a** szkołą musi być dobrze przemyślany.

9. 1 – do odrobienia lekcji; 2 – się zmotywować; 3 – pracować / do pracy; 4 – odrobienia tych zadań; 5 – do pracy; 6 – do pracy; 7 – wychodzenia / wychodzić; 8 – wykorzystywać przerwy / wykorzystywanie przerw / żeby wykorzystać przerwy; 9 – na odpoczynek / żeby odpocząć; 10 – do pracy; 11 – pracy; 12 – o jakie przerwy; 13 – żeby napisać plan / napisanie planu; 14 – przed porażką / **dopuszcz.** od porażki; 15 – kolegę o pomoc / kolegę, żeby mi pomógł; 16 – pomyśleć; 17 – (o) tym; 18 – zdobycia / na zdobycie / zdobyć; 19 – dobrą radę

12.

1. Я благала його поїхати до лікаря.	1. Błagałam go, żeby pojechać / żebyśmy pojechali / żeby pojechał do lekarza.
2. Попри обставини, ми будемо продовжувати працювати.	2. Mimo / pomimo zaistniałych okoliczności będziemy kontynuować pracę. [W języku polskim słowo <i>okoliczności</i> powinno być uzupełnione określeniem, dlatego w tłumaczeniu proponujemy dodanie przymiotnika, którego nie ma w wersji ukraińskiej].
3. Мене приголомшила його відмова допомоги.	3. Przeraziła / zdumiała mnie jego odmowa pomocy.

4. Я маю право висловити свою думку.	4. Mam prawo do wyrażenia / wypowiedzenia swojej opinii / swojego zdania. Mam prawo wyrazić / wypowiedzieć swoją opinię / swoje zdanie.
5. Я прошу тебе написати відповідь на цей лист.	5. Proszę cię o napisanie odpowiedzi na ten list. Proszę, żebyś napisał odpowiedź / żebyś odpowiedział na ten list. Proszę napisz / Napisz, proszę, odpowiedź na ten list. Odpowiedz, proszę, na ten list. Proszę cię o odpowiedź na ten list.
6. Пропозиція прийняти мене на роботу стала для мене рятівним колом.	6. Propozycja [mojego] zatrudnienia / Oferta zatrudnienia stała się dla mnie kołem ratunkowym / ratunkiem.
7. Ризик захворіти був великий.	7. Ryzyko zachorowania było duże.
8. На нас лежить обов'язок поінформувати спонсорів про зміни в проєкті.	8. Na nas spoczywa obowiązek / mamy obowiązek poinformowania sponsorów o zmianach w projekcie.
9. Це була чудова нагода змінити стиль життя.	9. Była to / To była wspaniała / doskonała / świetna okazja do zmiany stylu życia.
10. Тут заборонено фотографувати.	10. Tutaj obowiązuje zakaz fotografowania / robienia zdjęć.
11. Спроба налагодити співпрацю з інвесторами була успішною.	11. Próba nawiązania współpracy z inwestorami była udana.
12. Учителька чомусь заборонила нам користуватися смартфонами в автобусі.	12. Z jakiegoś powodu nauczycielka / pani zabroniła / zakazała nam korzystania ze smartfonów / używania smartfonów w autokarze / autobusie.
13. У неї був дивний спосіб говорити, може, їй заважав зубний апарат?	13. Miała dziwny sposób mówienia, może, przeszkadzał jej aparat na zęby?

13. Tłumaczenie:

Nie przerywać nauki / Nie zaprzestawać nauki! / Nie przestawać się uczyć!

Decyzję o rozpoczęciu / o podjęciu na uniwersytecie studiów w zakresie filologii polskiej podjęłam dawno. Kierunek ten / wybór tego kierunku doradziła mi przyjaciółka [mojej] mamy. Jej starsza córka

kończyła akurat / właśnie studia polonistyczne / polonistykę na uniwersytecie i była bardzo zadowolona. Posłuchałam propozycji / sugestii, żeby / aby dobrze nauczyć się / się nauczyć języka, literatury i kultury sąsiedniego narodu. I nigdy później / potem nie [po]żałowałam swojego / tego wyboru. Podoba mi się / Lubię poznawać nową wiedzę filologiczną / poszerzać wiedzę filologiczną, a możliwość doskonałego / perfekcyjnego opanowania / nauczania się języka polskiego jest dla mnie priorytetem. Studia [na uniwersytecie] są dla mnie szansą na zdobycie fachu / zawodu, który mi się podoba / lubię. Myślę, że w przyszłości będę kontynuować / kontynuowała naukę, ponieważ / bo doskonałość nie ma / nie zna granic / nie ma granic doskonałości, szczególnie / zwłaszcza gdy się poznaje / gdy poznaje się inny język oraz inną kulturę / inny język i kulturę i / oraz dąży [się] do [osiągnięcia] sukcesu / pragnie się osiągnięcia sukcesu / osiągnąć sukces.

2.2. Struktury w zakresie związków zgody

1. 1 – prowadziły; 2 – odbywają się / odbywa się; 3 – nastąpią / nastąpi; 4 – nie obejmują; 5 – zostali poddani; 6 – są zakazane; 7 – uszkodzili; 8 – czekały; 9 – jest; 10 – muszą / musi

2. 1 – zabrali; 2 – wydzierżawili; 3 – uczyło się; 4 – pokłóciło się; 5 – objęli; 6 – objęli; 7 – zabrał; 8 – była; 9 – złożył; 10 – potwierdzili

3. 1 – 3600 złotych; 2 – 3597 złotych; 3 – 4224 złote; 4 – 3950–4300 złotych; 5 – 4100–4550 złotych; 6 – 3750–4600 złotych; 7 – 4100–5050 złotych; 8 – 5100–5500 złotych

4. a) 1 – pierwszego; 2 – dwa tysiące dwudziestego czwartego; 3 – pięć tysięcy dziewięćset piętnaście; 4 – złotych; 5 – trzydzieści dziewięć procent; 6 – pierwszego; 7 – trzydziestego; 8 – dwa tysiące dwudziestego czwartego; 9 – cztery tysiące dwieście czterdzieści dwa; 10 – złote; 11 – dwa tysiące dwudziestym trzecim; 12 – cztery tysiące pięćset pięćdziesiąt; 13 – złotych; 14 – dwadzieścia sześć procent; 15 – dwa tysiące dwudziestego trzeciego; 16 – trzy tysiące sześćset; 17 – złotych

b) 1 – dwa tysiące dwudziestego drugiego; 2 – trzysta dwadzieścia pięć tysięcy osiemset siedemdziesiąt jeden; 3 – sklepów; 4 – trzydzieści pięć; 5 – tysięcy; 6 – dwa tysiące piętnastym; 7 – trzysta sześćdziesiąt tysięcy siedemset pięćdziesiąt; 8 – sklepów; 9 – sześćdziesiąt; 10 – tysięcy; 11 – dwa tysiące ósmym; 12 – trzysta osiemdziesiąt pięć tysięcy sześćset sześćdziesiąt trzy; 13 – sklepy; 14 – dziewięć tysięcy sześćset dwa; 15 – supermarkety; 16 – dwa i siedem dziesiątych; 17 – tysiąca; 18 – dwa tysiące piętnastym; 19 – sześć tysięcy dziewięćset trzy; 20 – sklepy; 21 – sześć; 22 – tysięcy; 23 – dwa tysiące ósmym; 24 – trzy tysiące sześćset dwadzieścia dziewięć; 25 – sklepów

c) 1 – dwa tysiące dwudziestego drugiego; 2 – dwa tysiące dwudziesty drugi, dwa tysiące dwudziesty trzeci / dwa tysiące dwadzieścia dwa, dwa tysiące dwadzieścia trzy; 3 – dwieście pięćdziesiąt cztery

tysiące sześćset czworo; 4 – dzieci; 5 – sześć i dwie dziesiąte procent; 6 – wszystkich uczniów; 7 – cztery; 8 – miliony; 9 – cztery miliony dziewięćdziesiąt dziewięć tysięcy sześćdziesiąt; 10 – dwa tysiące trzynastego; 11 – dwa tysiące trzynasty, dwa tysiące czternasty / dwa tysiące trzynaście, dwa tysiące czternaście; 12 – sto trzydzieści trzy tysiące dwieście dwadzieścioro pięcioro / dwadzieścia pięcioro; 13 – dzieci; 14 – trzy i pół procent; 15 – wszystkich uczniów; 16 – trzy i osiem dziesiątych; 17 – miliona; 18 – trzy miliony osiemset dwadzieścia trzy tysiące siedemset siedemdziesięciu sześciu / trzy miliony osiemset dwadzieścia trzy tysiące siedemset siedemdziesięcioro sześciu / trzy miliony osiemset dwadzieścia trzy tysiące siedemset siedemdziesiąt sześciu; 19 – uczniów

5. 1 – zdała; 2 – niezbędna; 3 – pojawiło się / pojawił się; 4 – uczestniczy / uczestniczą; 5 – zrezygnowała; 6 – zdecydowało się

6. Formy niewymagające zmian: jednoznaczna odpowiedź; gwarancja; popularne; jedna pewna ścieżka.
Formy wymagające zmian: (nie robi się już) prognozy; (globalne trendy i technologia) wpływają; (umiejętność adaptacji i elastyczność) będą kluczowe.

7. 1 – stają się / staje się; 2 – ich; 3 – jednoznaczne rozwiązanie; 4 – mogą; 5 – jakieś niezłatwione sprawy / jakąś niezłatwioną sprawę; 6 – sam testament; 7 – zwykłe hasła; 8 – wystarczą; 9 – istnieją; 10 – uniwersalne narzędzia; 11 – wystarczą; 12 – jasne instrukcje; 13 – pełnomocnictwa; 14 – chce; 15 – pokazujący; 16 – wystarczą; 17 – proste działania; 18 – istnieją; 19 – proste odpowiedzi; 20 – usunięcie; 21 – wystarczą; 22 – odpowiednie umiejętności i narzędzia; 23 – istnieją; 24 – żadne ślady; 25 – wystarczą; 26 – powierzchowne kroki

2.3. Struktury orzecznika przymiotnego

1. 1 – najlepsze; 2 – megapyszne; 3 – złe; 4 – orzeźwiające; 5 – takie świeże; 6 – lekkie; 7 – klasyczne; 8 – wyjątkowe; 9 – takie chłodne; 10 – odświeżające; 11 – ciekawe; 12 – najśłodsze; 13 – fajne; 14 – najważniejsze; 15 – zimne

2. 1B – rzetelny, wyrozumiały; 2A – cierpliwa, opanowana; 3D – spostrzegawczy, samodzielny, odporny; 4C – dokładna, dociekliwa; 5G – opanowany, dokładny; 6H – wytrwały, odporny; 7E – komunikatywna, spostrzegawcza; 8F – stanowczy; 9J – empatyczny, skrupulatny, elastyczny; 10I – dyspozycyjna, komunikatywna

3. 1 – uczciwym; 2 – zmęczoną; 3 – smutnym; 4 – smutny; 5 – odporna / odporną; 6 – odpowiedzialnym; 7 – taki trudny; 8 – zdolnym; 9 – zdrowym / *dopuszcz.* zdrowy; 10 – nieufną; 11 – ostrożnym; 12 – tolerancyjną / tolerancyjna; 13 – najlepszą / najlepsza; 14 – najlepsza; 15 – najlepszymi / najlepsze; 16

– wyrozumiała / wyrozumiałą; 17 – nudny / nudnym; 18 – tradycyjne; 19 – satysfakcjonujące; 20 – oczywiste

4. a) 1 – ważne; 2 – szczęśliwym; 3 – spełniony; 4 – istotne; 5 – wdzięcznym; 6 – ważne; 7 – kochanym

b) 1 – szczęśliwa; 2 – jaka; 3 – kluczowa; 4 – ważne; 5 – otwartą / otwartym; 6 – lekcją; 7 – okazją; 8 – istotne; 9 – kluczowe

c) 1 – ważne; 2 – istotne; 3 – zadowolonym; 4 – kluczowe; 5 – istotne; 6 – otwartym; 7 – ważne; 8 – decydujące; 9 – kluczowe; 10 – ważne; 11 – istotne

6. 1 – kochane; 2 – bezpieczne; 3 – kluczowe; 4 – istotne; 5 – szczęśliwym; 6 – słuchanym; 7 – traktowanym; 8 – najważniejsze; 9 – akceptowanym; 10 – takim; 11 – jakie; 12 – wolne; 13 – zasadnicze; 14 – aktywnym; 15 – ważne; 16 – istotne; 17 – otwartym

8. 1 – dyspozycyjny; 2 – odpowiedzialny; 3 – istotne; 4 – punktualny; 5 – kreatywny; 6 – zaangażowany; 7 – otwarty; 8 – niezbędne; 9 – ważne; 10 – otwarty; 11 – gotowy; 12 – asertywnym

10. a) 1 – moralnym obowiązkiem; 2 – zrozumiałe; 3 – częścią; 4 – właściwe

b) 1 – ważne; 2 – istotne; 3 – odpowiedzialni

c) 1 – prawdopodobne; 2 – satysfakcjonujące; 3 – interesujący; 4 – inspirujące

11. 1 – normalne; 2 – moralnym obowiązkiem; 3 – normalne; 4 – usatysfakcjonowany; 5 – kluczowe; 6 – oczywiste

12. Tekst z zaznaczonymi odpowiedziami:

Jaka miejscowość jest najlepsza do życia?

Zastanawiając się nad tym, czy lepiej mieszkać w dużym mieście czy / czy też w małym miasteczku, rozważamy kilka kryteriów tego, jaka miejscowość jest dla nas atrakcyjniejsza. Najlepszą / najlepszą ze wszystkich będzie ta, w której czujemy się zadowoleni. Duże miasta proponują bogatą infrastrukturę, szeroki dostęp do usług, korzystniejsze perspektywy zawodowe, ale też / ale i / lecz także wyższe koszty utrzymania. Do metropolii przyciągają ludzi nie tylko możliwości rozwoju zawodowego, lecz także / ale też / ale również różnorodne atrakcje kulturalne. Mimo że / choć życie w dużym mieście daje dostęp do licznych muzeów, teatrów, restauracji i centrów handlowych, to codzienny hałas i tłok bywają męczące. Nie zapominajmy zatem / więc o urokach życia w małych miasteczkach, w których poczuje się wyciszeni w atmosferze bliskości natury. Zarówno / dopuszcz. tak w małych miasteczkach, jak i na wsiach ludzie są nieco spokojniejsi. Małe miasteczka, mimo że / choć nie są tak dynamiczne, jak

duże miasta, są wygodniejsze do życia również dlatego, że ceny nieruchomości są w nich niższe. Zarówno / dopuszcz. tak młodzi profesjonaliści, jak i rodziny z dziećmi są szczęśliwi w obu typach lokalizacji, w zależności od indywidualnych potrzeb i preferencji. Niektórzy wolą, żeby ich rytm życia był intensywny, a więc wybierają miasto, lecz / ale / dopuszcz. zaś inni cenią sobie bliskie relacje sąsiedzkie w małych społecznościach. Zatem / tak więc wybór między dużym miastem a małym miasteczkiem zależy od osobistych priorytetów.

13. Tłumaczenie:

Mundurek szkolny / Szkolny mundurek: argumenty za i przeciw

Mundurek w szkołach / Mundurek szkolny / Szkolny mundurek to temat, który może budzić wiele emocji w uczniach i rodzicach / dopuszcz. u uczniów i rodziców. Ważne jest, aby rozważyć argumenty zarówno / dopuszcz. tak „za”, jak i „przeciw”. Z jednej strony, oczywiste jest, że mundurek szkolny / szkolny mundurek może wprowadzić / zaprowadzić porządek i równość wśród uczniów. Zasadnicze / najważniejsze jest bowiem / przecież, żeby każdy czuł się równy, niezależnie od [swojego] statusu materialnego. Dzięki jednolitym strojom / mundurkom [szkolnym] dzieci mogą się skupić / mogą się skoncentrować / mogą skupić się / mogą skoncentrować się na nauce, a nie na modzie. Z drugiej zaś strony, całkiem normalne jest [to], że młodzież chce / młodzi ludzie / młode osoby chcą wyrażać poprzez ubiór / strój swoją indywidualność. Zwolennicy tego stanowiska mówią, że najważniejsze jest, żeby dać młodzieży / młodym ludziom / młodym osobom możliwość rozwijania własnego stylu. Oprócz tego / poza tym noszenie codziennie tych samych ubrań / tego samego stroju może być monotonne i niewygodne. Zdaje się / wydaje się, że najważniejsze / jest znalezienie / Najważniejsze chyba to znalezienie złotego środka, który uwzględni potrzeby i oczekiwania wszystkich stron.

2.4. Struktury bezosobowe

1. 1 – kieruje się / *inny czasownik*: skierowano; 2 – zostanie zapewniony; 3 – jest prowadzony; 4 – udzielane jest / jest udzielane doradztwo międzykulturowe; 5 – oferuje się również naukę; 6 – proponuje się; 7 – zrealizowano

2. 1 – nie ma się; 2 – stwierdza się / zauważa się; 3 – omawia się; 4 – korzysta się; 5 – widzi się; 6 – wymienia się; 7 – poczuć się; 8 – zauważa się / stwierdza się; 9 – wywiera się; 10 – powinno się

3. 1 – myć – myje się; 2 – osuszać – osusza się; 3 – dokonywać – dokonuje się; 4 – wysortowywać – wysortowuje się; 5 – pakować – pakuje się; 6 – uzależniać – uzależnia się

4. 1 – frytownicę ustawia się; 2 – grill obsługuje się; 3 – sprawdza się stan; 4 – urządzenie podłącza się; 5 – zabrania się rozpuszczania; 6 – kosz [frytownicy] opuszcza się; 7 – nie korzysta się; 8 – zabrania się używania; 9 – wyjmuje się wtyczkę [z gniazdka] i ją oczyszcza; [konieczna jest zmiana aspektu:] płucze się i [dokładnie] osusza; 10 – frytownicy nie zanurza się [w wodzie] ani nie trzyma / trzyma się; 11 – naprawę wykonuje się; 12 – [konieczna jest zmiana aspektu:] informuje się; 13 – zgłasza się, pozostawia się

5. 1. Napis: „U nas się ćwiczy w obuwiu zmiennym”. 2. Dziadek mawiał: „W moich czasach chodziło się do szkoły wiele kilometrów”. Dziadek mawiał: „W moich czasach chodzono do szkoły wiele kilometrów”. 3. Babcia lubiła powtarzać: „U nas w domu zawsze jadało się wspólnie przy dużym stole”. 4. Podczas wojny umiera się tysiącami. 5. Tu już było zamiatane. 6. W kuchni smaży się kotlety. Brzydko tu pachnie, bo w kuchni smaży się kotlety. *pot.* Brzydko tu pachnie, bo w kuchni smażą kotlety. W czasie, gdy kotlety się smażą, do garnka wlewamy pół szklanki wody. 7. Od kilku lat mówi się o tym problemie. Od kilku lat mówiło się o tym problemie. Od kilku lat mówiono o tym problemie. 8. Tak się nie mówi po polsku. 9. We Włoszech pije się dużo wina. *pot.* We Włoszech piją dużo wina i nie popadają w alkoholizm. 10. Okna w mieszkaniu umyje się na wiosnę. 11. W pracy magisterskiej rozpatruje się zagadnienia współczesnych innowacji frazeologicznych. W pracy magisterskiej rozpatrzono zagadnienia współczesnych innowacji frazeologicznych. W pracy magisterskiej zostały rozpatrzone zagadnienia współczesnych innowacji frazeologicznych. 12. Aniu, tak się nie robi, jestem rozczarowana. 13. Mówi się, że pieniądze szczęścia nie dają. *pot.* Mówią, że pieniądze szczęścia nie dają. 14. Wicedyrektor zrozumiał, czego się od niego żąda. *pot.* Po spotkaniu ze strajkującymi wicedyrektor zrozumiał, czego od niego żądają. 15. Wicedyrektor usłyszał napomnienie: „Szanuje się swoich pracowników”. 16. Po konkursie rozdano nagrody. Po konkursie zostały rozdane nagrody. *dopuszcz.* Po konkursie były rozdane nagrody. Po konkursie są rozdawane nagrody. 17. W związku z ostatnim wydarzeniem organizuje się zbiórkę pieniężną. W związku z ostatnim wydarzeniem organizowano zbiórkę pieniężną. 18. Zebrano wielką kwotę. Została zebrana wielka kwota.

6. 1 – stwierdza się; 2 – szacuje się / oszacowano / oszacowane zostało; 3 – niektóre źródła podają / w niektórych źródłach podaje się; 4 – stwierdza się

8. Tłumaczenie:

Czy rzeczywiście bez telefonu komórkowego dziś nie da się żyć?

Obecnie / w dzisiejszych czasach uważa się / stwierdza się, że bez telefonu komórkowego nie da się normalnie funkcjonować. Telefon stał się bowiem / przecież nieodłączną częścią / nieodłącznym elementem codziennego życia. Używa się go niemal zawsze / w każdej chwili. Za pomocą telefonu łatwo się kontaktuje z bliskimi, korzysta z mediów społecznościowych i zdobywa informacje. Dzięki

telefonowi robić się / załatwia się zakupy online czy operacje / transakcje bankowe. Jednocześnie zwraca się jednak uwagę na negatywne aspekty ciągłego używania telefonu / korzystania z telefonu, takie jak uzależnienie i / czy / lub brak kontaktu z rzeczywistością. Coraz częściej rozważa się, czy nie lepiej czasem odłożyć telefon i skupić się na innych formach komunikacji i spędzania czasu. Mimo że / choć / chociaż telefon komórkowy bardzo ułatwia [nam] funkcjonowanie, to jednak można sobie [także] wyobrazić życie bez niego, jeśli / pod warunkiem, że zmieni się / że się zmieni [swoje] nawyki / przyzwyczajenia.

2.5. Struktury szyku

1. 1 – jest związana / związana jest; 2 – szkolne ocenianie / ocenianie szkolne; 3 – pierwszym podejściu / podejściu pierwszym; 4 – podkreśla się / *dopuszcz.*, *ale mniej właściwe, bo tekst jest formalny*: się podkreśla; 5 – własnego rozumienia; 6 – osobistych przekonań; 7 – informacji potrzebnej; 8 – dalszego rozwoju; 9 – kształtuje ono; 10 – tożsamość edukacyjną / edukacyjną tożsamość; 11 – życiu osobistym; 12 – druga definicja / definicja druga; 13 – ocenianie zaś służy / ocenianie służy zaś / *dopuszcz.* zaś ocenianie służy; 14 – tradycyjne podejście; 15 – zdobytej wiedzy; 16 – całym świecie; 17 – zimne i racjonalne standardy; 18 – dydaktyczne algorytmy przedmiotowe; 19 – standardami podmiotowymi / podmiotowymi standardami; 20 – indywidualne potrzeby rozwojowe

3. 1 – systemowe priorytety, praktyczną wiedzę / wiedzę praktyczną; 2 – wybrane przedmioty, ujęciu interdyscyplinarnym / interdyscyplinarnym ujęciu; 3 – pojedynczych uczniów; 4 – projektów edukacyjnych / edukacyjnych projektów, jest brany pod uwagę / brany jest pod uwagę, końcowy efekt / efekt końcowy; 5 – ocenia się / *dopuszcz.* się ocenia, działań badawczych; 6 – szerokiej wiedzy, tradycyjnych przedmiotów i obszarów, innych dziedzin; 7 – tradycyjne metody / metody tradycyjne, wyższego rzędu, nabytych cech, jest oceniane / oceniane jest, wyuczony materiał; 8 – są stosowane / stosowane są, tradycyjnego oceniania / oceniania tradycyjnego, płytkie uczenie się; 9 – szkolnych sprawdzianów, formę pisemną, wyrywkową wiedzę, typowe umiejętności; 10 – terminach wyznaczonych przez nauczycieli / wyznaczonych przez nauczycieli terminach, do tego gotowi

4. Możliwe warianty szyku: postanowił się wybrać / postanowił wybrać się; Postanowił jednak / *dopuszcz.* jednak postanowił; udał się więc / więc się udał / *pot.* więc udał się; Paweł zdecydował się zwrócić / *dopuszcz.* Paweł zdecydował zwrócić się; pomoże mu się uporać / pomoże mu uporać się / *pot.* pomoże się mu uporać; wszystko teraz / teraz wszystko; w oponie znajdowała się / *dopuszcz.* w oponie się znajdowała; że udało mu się / *pot.* że mu się udało; chciał się odwdzińczyć / chciał odwdzińczyć się; pamiętał bowiem / *dopuszcz.* bowiem pamiętał; jak ważna jest / jak jest ważna; zapewniło mu to / zapewniło to mu / to zapewniło mu / to mu zapewniło; że się przekonał / że przekonał się; przyjaciół poznaje się / przyjaciół się poznaje

5. Tłumaczenie:

Nigdy nie rozpaczaj!

Anna postanowiła upiec coś dobrego / pysznego. Lubi / uwielbia eksperymentować / eksperymentowanie w kuchni. Chciała więc mile zaskoczyć dwie swoje przyjaciółki / zrobić niespodziankę dwóm / dwom / dwu swoim przyjaciółkom i zaprosiła je do siebie.

[Anna] miała wszystkie niezbędne / potrzebne składniki. Chciała jednak dodać jakieś nowe, bardziej egzotyczne, aby / żeby zaskoczyć Monikę i Samantę.

Dziewczynie się wydawało / Wydawało jej się, że wszystko poszło doskonale / jak najlepiej / Dziewczyna uznała, że wszystko wyszło / udało się idealnie. Spróbowała swojego dzieła tuż przed podaniem. I wtedy zrozumiała / zdała sobie sprawę, że coś poszło nie tak. Trzeba było zobaczyć jej minę / wyraz jej twarzy! Ciasto było całkowicie nieudane / niesmaczne, ponieważ kucharka pomyliła... sól z cukrem! Zamiast się zmartwić, Anna się roześmiała / wybuchnęła śmiechem. Nikt nie spodziewał się / Nikt się nie spodziewał takiej reakcji / Nikt nie liczył na taką reakcję. Przyjaciółkom udzielił się jej dobry nastrój / humor. Spodobało im się, jak potrafiła / potrafi obrócić sytuację na swoją korzyść / Podobał im się sposób, w jaki potrafiła obrócić sytuację na swoją korzyść. Taka / ta jej postawa / reakcja wywołała u przyjaciółek podziw / wywołała podziw przyjaciółek. Monika i Samanta również się śmiały, a wieczór okazał się jeszcze bardziej udany niż się [tego] spodziewały.

Historia ta / ta historia jest przykładem na to / pokazuje, że kulinarne katastrofy / katastrofy kulinarne mogą dostarczyć radości i dobrej zabawy. A dla trzech przyjaciółek sytuacja ta stała się anegdotą, którą wspominają ze śmiechem.

6. Uzupełniony tekst:

Czy randki online to realny sposób na znalezienie partnera?

W ostatnich czasach popularne stały się / stały się popularne randki online. Są / są one świetnym rozwiązaniem dla osób zabieganych, czyli takich, które nie mają czasu na na żywo. To nie tylko szybki sposób na poznanie kogoś nowego, lecz także możliwość nawiązania głębokich relacji. Im więcej osób korzysta z aplikacji randkowych, tym większa szansa na znalezienie partnera. Czy to przez aplikacje, czy przez strony internetowe – możliwości są ogromne. Nie wszyscy jednak wierzą w skuteczność, a nawet bezpieczeństwo wirtualnych randek / randek wirtualnych. Niektórzy internauci obawiają się / się obawiają, że nie znajdą prawdziwej miłości, ale za to mogą trafić na oszustów. Ważne jest zatem / Zatem jest ważne, aby być ostrożnym i dobrze poznać osobę przed spotkaniem na żywo.

7. Tłumaczenie:

Gry komputerowe: rozwijają czy szkodzą?

Gry komputerowe budzą sprzeczne emocje. Dzieci je uwielbiają / lubią, rodzice zaś / a rodzice często z nimi / grami walczą. Czy więc [gry] rozwijają dzieci czy im szkodzą?

Z jednej strony, gry komputerowe mogą kształcić różne umiejętności. Podczas gry są często rozwijane / często są rozwijane / kształtowane / często rozwija się zarówno zdolności manualne, jak i logiczne myślenie. Gry nie tylko poprawiają refleks, lecz także / ale także / ale również uczą strategicznego myślenia. Im bardziej skomplikowana [jest] gra, tym większe [jest] wyzwanie dla umysłu, zatem korzyści / korzyści zatem mogą być znaczne / zauważalne. Z drugiej [zaś] strony, nadmierne granie / nadmierne interesowanie się grami może (do)prowadzić do problemów zdrowotnych / ze zdrowiem, czyli do pogorszenia wzroku czy [też] do uzależnienia. Daje się ponadto / ponadto daje się we znaki brak aktywności fizycznej. Nie są też / także / również dla dzieci korzystne ani nadmiar czasu spędzanego przed ekranem, ani brak kontaktu z rówieśnikami.

Zatem / Tak więc gry komputerowe mają zarówno pozytywne, jak i negatywne strony. Rodzice raczej nie mogą całkowicie zabronić dzieciom gier / Zabronić całkowicie dzieciom gier rodzice raczej nie mogą, dlatego ważne jest / jest ważne, aby kontrolowali / aby kontrolować czas, który dziecko spędza na graniu.

**Rozdział 3. Struktury z wymaganym przypadkiem:
słownik polsko-ukraiński, komentarze normatywne,
ćwiczenia**

3.1. Wprowadzenie

Wymaganie przypadku w nauce o języku należy do zjawisk określanych mianem rekcji lub rzędu. Polega na tym, że jeden wyraz wymaga od drugiego wyrazu, który się z nim łączy, określonego przypadku albo przyimka z przypadkiem⁴¹. Na przykład czasownik *kochać* wymaga od łączonego z nim rzeczownika formy biernika (*kochać Marka*), a czasownik *zakochać się* wymaga miejscownika z przyimkiem w (*zakochać się w Marku*). Tym samym w polszczyźnie wyraz *kochać* ma rekcję biernikową (*kochać kogo? co?*), a wyraz *zakochać się* ma rekcję miejscownikową z przyimkiem w (*zakochać się w kim? w czym?*). Zauważmy, że te dwa przykłady inaczej postrzegają użytkownicy języka ukraińskiego. Pierwszy ma dokładny odpowiednik w języku ukraińskim (*кохати Марка*), ale drugi, w odróżnieniu od przykładu polskiego, wymaga biernika z przyimkiem w (*закохатися в Марка*). Żeby zatem dobrze tworzyć zdania w języku polskim i co za tym idzie – używać polszczyzny właściwie, nie wystarczy znajomość słów i końcówek przypadków. Trzeba też wiedzieć, z jakimi przypadkami i przyimkami łączą się polskie wyrazy.

Wymagania składniowe mają nie tylko czasowniki (choć najczęściej właśnie one), mogą to być także wyrazy należące do innych części mowy:

- rzeczowniki: *pomnik Kopernika* (*kogo / czego* – dopełniacz) – por. ukr. *пам'ятник Копернику* (*кому / czemu* – celownik),
- przymiotniki: *dumny z siostry* (*kogo / czego* – dopełniacz z przyimkiem) – ukr. *гордий за сестры* (*kogo / co* – biernik z przyimkiem),
- przysłówki, pochodne od przymiotników: *agresywnie wobec* (*kogo* – dopełniacz z przyimkiem) – tak samo jak *agresywny wobec* (*kogo*) – ukr. *агресивний / агресивно до* (*kogo* – dopełniacz z przyimkiem),
- zaimki: *coś (+ dopełniacz) ważnego* – ukr. *щось (+ mianownik) важливе*,
- samodzielne przyimki⁴²: *przeciw wrogowi* (*кому / czemu* – celownik) – ukr. *проти ворога* (*kogo / czego* – dopełniacz),
- imiesłowy – jako formy czasownikowe: *szukając prawdy* (*kogo / czego* – dopełniacz) – ukr. *шукуючи правды* (*kogo / co* – biernik), *szukający prawdy* (*kogo / czego* – dopełniacz)
- ukr. *мой, хто шукає правды* (*kogo / co* – biernik).

⁴¹ W celach dydaktycznych, na potrzeby lepszej przejrzystości prezentacji materiału w dalszych podrozdziałach, które zorganizowano wokół problemów składniowych określonego przypadku, będzie wykorzystywane wyrażenie terminologiczne „przypadek z przyimkiem”, a nie „przyimek z przypadkiem”. Druga wersja jest bardziej charakterystyczna dla polskich opisów naukowych, a pierwsza – dla ukraińskich.

⁴² Przykładowo przyimek *przeciw* (*кому*), który – w odróżnieniu np. od przyimka *w* używanego w różnych kontekstach (*w kim*, *w kogo*) – jest jednoznaczny i dlatego może występować jako osobna jednostka opisu.

Dzięki bliskości języków słowiańskich – polskiego i ukraińskiego – większość podobnie brzmiących w obu językach wyrazów wymaga tego samego przypadku (jak w przykładzie *kochać – кохати*). Niektóre wyrazy mają jednak inne wymagania. Niestety, nie ma ścisłych reguł tworzenia związków rzędu, które można by było usystematyzować i podporządkować bardzo ogólnym prawidłowościom – tak, jak np. mamy przy doborze równoległych końcówek przypadkowych rzeczowników. Polskie wyrazy o wymaganiach składniowych odmiennych od ich ukraińskich odpowiedników należy po prostu zapamiętywać. Trzeba im się przysłuchiwać, „wyłapywać” je z polskojęzycznych wypowiedzi, warto je też wynotowywać, tworząc własne „słowniczeki wyrazów, które się lubią” („lubią się” po polsku inaczej niż po ukraińsku), przeglądać od czasu do czasu te słowniczeki, powtarzać połączenia słów, które są inne niż w języku ukraińskim, starać się ich używać.

Ćwiczenia i komentarze w tym rozdziale mogą wspomagać proces uczenia się właściwej polszczyzny w zakresie wymagań przypadku i przypadku z przyimkiem.

W publikacji w celach glottodydaktycznych pojęcie wymagań składniowych jest nieco rozszerzone i nie całkiem zgodne z jego naukowym rozumieniem. W materiale zaproponowanym jako ćwiczenia znajdują się nie tylko realizacje związków rzędu – zdarzają się także realizacje związków przynależności. Na przykład typowymi błędami interferencyjnymi osób ukraińskojęzycznych są: **wizyta do Torunia*, **wizyta do lekarza* zamiast *wizyta w Toruniu*, *wizyta u lekarza*. Fakt, że – w teorii – są to syntaktyczne związki przynależności, nie likwiduje bowiem problemu uczących się, którzy muszą wiedzieć, który przypadek i przyimek powinien wystąpić w kontekście wyrazu *wizyta* (a więc *de facto* jest przez ten wyraz „wymagany”): *wizyta w czym – w Toruniu*, *wizyta u kogo – u lekarza* (por. ukr. *візит до Торуня*, *візит до лікаря*). A zatem w opracowaniu mniejszą wagę ma „czystość” teorii językoznawczej niż przydatność glottodydaktyczna. Aparat terminologiczny jest uproszczony, a dobór terminów i zakres materiału są uwarunkowane potrzebami głównego adresata publikacji – ukraińskojęzycznego użytkownika polszczyzny.

Zawarte w tej części książki podrozdziały o czasownikach oraz innych częściach mowy, na których składnię powinny zwracać uwagę osoby ukraińskojęzyczne, są uporządkowane według przypadków (bez przyimków i z przyimkami) wymaganych przez wyrazy w języku polskim: wymagany dopełniacz, celownik, biernik, narzędnik, miejscownik. Odpowiednie podrozdziały mają w tytule wyrażenie: połączenia z dopełniaczem, połączenia z celownikiem itd. Podaje się również przykład dwóch wariantów składniowych, które mogą budzić wątpliwości normatywne przede wszystkim u osób ukraińskojęzycznych, czasami także u

rodzimych użytkowników polszczyzny, np. „*Zanurzać się w czym czy zanurzać się w co? Połączenia z miejscownikiem*”. Na początku każdego podrozdziału poświęconego danemu przypadkowi umieszcza się krótką informację ogólną na temat funkcji tego przypadku w języku polskim bez odniesienia do sytuacji w języku ukraińskim. Zatem ten element struktury publikacji może być przydatny szerokiemu kręgowi odbiorców, niekoniecznie tylko Ukraińcom. Dalej zaproponowano rozbudowany polsko-ukraiński słownik struktur różniących się w dwu językach wymaganiami składniowymi. Słownik jest uporządkowany według przypadków ukraińskich będących odpowiednikami polskiego przypadku, np. w podrozdziale *Połączenia z dopełniaczem* – biernik, narzędnik itd. Wewnątrz tych grup uwzględniane są poszczególne typy struktur bez przyimków i z przyimkami (np. „Odpowiedniki narzędnikowe bez przyimka”; „Odpowiedniki narzędnikowe z przyimkiem”), a w ich ramach – poszczególne schematy, np. „pol. z + D. – ukr. N. bez przyimka” (*zwierzać się z czego (z marzeń)* – *ділитися чим (мріям)*). W materiale uwzględniono również wyrażenia, w których wymagany jest w obu językach ten sam przypadek, ale inne są przyimki, np. *klócić się o co (o pieniądze)* – *сваритися за що (за гроші)*, gdyż takie właśnie przykłady często przysparzają kłopotów uczącym się.

Obok niektórych haseł słownika została umieszczona ikonka $\triangle$. Odsyła ona Czytelnika do części *Komentarze*, w której zawarte są dodatkowe informacje, w szczególności o alternatywnej łączliwości polskiego przykładu. Należy zatem podkreślić, że wiele polskich wyrazów ze słownika może mieć jako wariantywne wymagania składniowe inne niż te, które pojawiają się w podtytule danej części rozdziału. Żeby jednak nie utrudniać odbioru materiału słownikowego, informacje o wariantywnej łączliwości zostały umieszczone w *Komentarzach*, nierzadko bardzo rozbudowanych. Dane o możliwej wariantywności ukraińskich odpowiedników zamieszczane są natomiast wprost w słowniku, ponieważ *Komentarze* dotyczą normy języka polskiego, a nie ukraińskiego⁴³.

W poszczególnych częściach słownika zrezygnowano z porządku alfabetycznego, uznano bowiem, że celem dydaktycznym lepiej będzie służyć kolejność, w której – jeśli jest to możliwe – dąży się do grupowania leksemów o podobnym znaczeniu. Brane są pod uwagę także takie kryteria, jak częstość używania wyrazu i jego neutralność stylistyczna. Ponieważ kryteria te

⁴³ Bardzo rzadko warianty pojawiają się także w polskiej części słownika. Służy to podkreśleniu, że struktura przedstawiana w danym podrozdziale jest wyraźnie rzadsza od innej, stanowiącej zdecydowanie częstszą realizację pozycji składniowej.

mogą się przecinać, a układ leksemów może sprawiać wrażenie nieco nieuporządkowanego, na końcu rozdziału zamieszczono alfabetyczny indeks wyjściowych jednostek polskich.

W słowniku podawane są z reguły formy czasowników niedokonanych. Jeśli odpowiedniki dokonane mają inne wymagania składniowe, są one najczęściej przytaczane jako osobne hasła.

Mówiąc o odpowiednikach leksykalnych w słowniku polsko-ukraińskim, mamy na myśli zarówno wyrazy blisko brzmiące w obu językach, jak *szukać czego (zeszytu)* – *шукати що (зошут)*, jak i odpowiedniki znaczeniowe o odmiennym kształcie, jak *zapomnieć czego (parasola)* – *забути що (напарасолу)*. Czasami istnieje potrzeba przytaczania kilku leksykalnych odpowiedników ukraińskich, np. *podatny na co (na infekcje)* – *сприйнятливий, вразливий до чого (до інфекції)*. Wybór synonimu leksykalnego może decydować o strukturze gramatycznej ukraińskiego odpowiednika, por. *cierpieć na co (na astmę)* – *страждати від чого (від астми)* – dopełniacz z przyimkiem, ale i *хворіти чим (астмою)* – narzędnik, *na co (na astmę)* – biernik z przyimkiem. Zdarza się też tak, że dobór ukraińskiego leksemu czasownikowego bywa uwarunkowany kontekstem leksykalnym polskiej jednostki wyjściowej, por. np. *podziwiać kogo (zwycięzczynię)*, *co (pejzaże)* – *захоплюватися ким (переможницею)*, *захоплюватися, милуватися чим (пейзажами)* albo: *strzec czego (bezpieczeństwa, tajemnicy)* – *охороняти що (безпеку)*, *берегти що (таємницю)* czy też: *uzbrajać się w co (w broń)* – *озброюватися чим (зброєю)*, *uzbrajać się w co (w cierpliwość)* – *запасатися чим (терпінням)*, *uzbrajać w co (w energię elektryczną)* – *забезпечувати чим (електроенергією)*. Oczywiście trudno przytoczyć w słowniku wszystkie możliwe odpowiedniki ukraińskie, a zatem nie da się odtworzyć całego systemu relacji między leksemami w obu językach oraz ich łączliwości. Nie jest to zresztą celem opracowania. Dąży ono przede wszystkim do uwypuklenia różnic polsko-ukraińskich będących źródłem interferencji. Z tego powodu w książce uwzględniono również takie wyrażenia, których ukraińskie odpowiedniki mają jeden wariant składniowy zbieżny z polskim: mimo jego istnienia wariant formalnie odmienny może być bardzo istotny ze względów interferencji.

Należy jednak zaznaczyć, że z założenia nie uwzględnia się całej wieloznaczności wyjściowego leksemu polskiego i związanych z nią wymagań składniowych. Jest to uzasadnione potrzebami edukacyjnymi użytkowników publikacji, której główne zadanie stanowi zwrócenie uwagi właśnie na kontrasty, a nie na podobieństwa. Opis materiału nie pretenduje zatem do kompletności, w szczególności do przedstawienia całego schematu składniowego danego leksemu, wraz z jego wariantowością formalną (całkowicie pomijamy warianty zdaniowe i mowę niezależną, czyli *oratio recta*) i uwzględnianiem wszystkich różnic

znaczeń. Wieloznaczność jednostek staje się natomiast przedmiotem opisu i ćwiczeń wtedy, gdy pomaga utrwaląć materiał językowy podatny na interferencję.

Zakres uwzględnianych w książce leksemów, których wymagania składniowe stają się przedmiotem analiz i ćwiczeń, może budzić pewne wątpliwości Czytelnika spoza obszaru dwujęzyczności polsko-ukraińskiej. Może mu się bowiem wydawać, że obiektem nauki stają się wyrazy o zróżnicowanej częstości użycia (frekwencji) czy też należące do różnych odmian polszczyzny – np. bardziej i mniej oficjalnej. Nie zaprzeczając takim ewentualnym zarzutom, pragniemy podkreślić, że nadrzędnym zadaniem opracowania było zgromadzenie w nim jak największej liczby najbardziej wyrazistych kontrastów polsko-ukraińskich. Celem publikacji jest przede wszystkim ułatwienie opanowania najbardziej kłopotliwych dla Ukraińców przykładów łączliwości. Fakt, że mogą one reprezentować rozmaite odmiany języka, staje się w tej sytuacji drugorzędny. Poza tym warto podkreślić, że odpowiedniki ukraińskie nie wykazują asymetrii w stosunku do frekwencji lub walorów stylistycznych polskich leksemów wyjściowych, zatem ukraińskojęzyczny użytkownik powinien odczuwać specyfikę pragmatyczną proponowanych wyrażeń. Podstawowym kryterium doboru materiału były polsko-ukraińskie różnice formalne w zakresie wymagań przypadku i przypadku z przymikiem.

W każdym podrozdziale – jak wspomniano wcześniej – podawane są komentarze dotyczące normy w zakresie łączliwości składniowej. Najczęściej związane są one z zasadami używania wariantów składniowych we współczesnej polszczyźnie. Przedstawia się semantyczne i pragmatyczne czynniki decydujące o użyciu różnych wariantów formalnych. W miarę możliwości określa się, które warianty są podstawowe, a które – ze względu na ograniczony zakres użycia – należy traktować jako poboczne. Czytelnik m.in. się dowie, które warianty są częstsze, które rzadsze, bardziej współczesne i przestarzałe, bardziej oficjalne i potoczne, bardziej i mniej staranne, nadające się do użycia w określonych stylach. Należy podkreślić, że komentarze zostały opracowane nie tylko na podstawie analizy informacji zawartych w kompendiach poprawnościowych i opracowaniach leksykograficznych, ale również z uwzględnieniem badań korpusowych przeprowadzonych specjalnie na potrzeby tego opracowania. Przedmiotem eksploracji był Narodowy Korpus Języka Polskiego oraz Korpus Współczesnego Języka Polskiego. Przykłady z tych źródeł (w całości lub skrócone) są przytaczane jako ilustracje objaśnianych zjawisk składniowych. Część przykładów została natomiast utworzona zgodnie z kompetencją językową autorek monografii⁴⁴.

⁴⁴ Lokalizowane są tylko dokładne cytaty z korpusów.

Przeprowadzone badania pozwoliły zweryfikować, doprecyzować lub uzupełnić dotychczasową wiedzę o składni jednostek omówionych w książce, dlatego mogą być cenne nie tylko dla użytkowników ukraińskojęzycznych. Komentarze, które zawierają nowe wiadomości, zostały oznaczone ikonką . Na końcu rozdziału znajduje się uporządkowany alfabetycznie indeks leksemów objaśnionych w komentarzach.

W komentarzach zostały wykorzystane definicje znaczeń zawarte w *Innym słowniku języka polskiego PWN* pod redakcją Mirosława Bańki oraz w *Wielkim słowniku języka polskiego PWN* pod redakcją Piotra Źmigrodzkiego. Niektóre objaśnienia zostały zaś opracowane przez autorki monografii na wzór definicji kontekstowych z ISJP. Z kolei definicje znaczeń podawane w ćwiczeniach pochodzą głównie z WSJP.

Komentarze zamykają teoretyczną część każdego podrozdziału. Dalej umieszczona została część praktyczna – rozbudowany blok ćwiczeń składniowych. Dotyczą one przede wszystkim tytułowego przypadku, choć pojawiają się w nich także zagadnienia związane z wymaganiami w zakresie innych przypadków. To, że w każdym podrozdziale użytkownik może się zetknąć z problemami związanymi z wymaganiami w zakresie różnych przypadków, pozwala również lepiej utrwalać poznawane zagadnienia składniowe oraz rozwija umiejętność analizy zjawisk językowych. Ćwiczenia obejmujące materiał dotyczący więcej niż jednego przypadku najczęściej są zawarte na końcu podrozdziałów i mają formę tekstów do uzupełnienia lub tłumaczeń. Niemniej jednak w ramach każdego podrozdziału dąży się do uporządkowania ćwiczeń od prostszych do bardziej skomplikowanych. Te pierwsze zazwyczaj są związane z obserwacją tekstów i rozpoznawaniem w nich struktur interferencyjnych. Kolejne wymagają coraz więcej aktywności produkcyjnych – zarówno w zakresie gramatyki, jak i kompetencji leksykalno-komunikacyjnych. Stopniowo następuje też utrudnienie zadań składniowych. Szczególnej uwagi uczących się wymagają ćwiczenia związane z różnicą wymaganych przypadków i przyimków, uwarunkowaną niuansami semantycznymi leksemów wieloznacznych. Do trudniejszych należą też ćwiczenia tłumaczeniowe z języka ukraińskiego na polski – zarówno poszczególnych wyrażen, zdań, jak i (przeważnie na końcu podrozdziałów) całych tekstów. Ćwiczenia są skoncentrowane na gramatyce – zagadnieniach łączliwości syntaktycznej wyrazów. Niemniej jednak ich treść bywa wykorzystywana jako pretekst do różnego rodzaju zadań leksykalno-komunikacyjnych. Staje się np. zachętą do dyskusji, wyrażenia opinii, tworzenia przez uczących się własnych tekstów. Często przy tym proponuje się szukanie rozwiązań kreatywnych. Zawsze zachęca się do używania w budowanych tekstach poznanych struktur składniowych.

Do większości ćwiczeń zostały przygotowane odpowiedzi zawarte w kluczu umieszczonym na końcu rozdziału. Klucz uwzględnia variancję językową. Alternatywne odpowiedzi pojawiają się też w ćwiczeniach związanych z tłumaczeniem tekstów na język polski. Z przyczyn obiektywnych nie traktujemy ich jako wyczerpujących możliwe tłumaczenia. Odpowiedzi nie proponuje się natomiast do ćwiczeń mających charakter otwarty (np. zaproponowanie własnych struktur lub tekstów) czy też polegających na tłumaczeniu na język ukraiński.

3.2. Szukać czego czy szukać co?

Połączenia z dopełniaczem

3.2.1. Informacje ogólne

Użycie dopełniacza w języku polskim

Dopełniacz należy do przypadków używanych w języku polskim najczęściej. Jego wysoka frekwencja wynika stąd, że z dopełniaczem łączą się czasowniki, rzeczowniki, liczebniki, przymiotniki oraz niektóre zaimki rzeczowne. Wymaganie dopełniacza ma także bardzo wiele przyimków.

☛ Do najczęstszych czasowników wymagających dopełniacza należą: *chcieć* (*chcieć podwyżki*), *bać się* (*bać się burzy*), *brakować* (*brakować czasu*), *domagać się* (*domagać się sprawiedliwości*), *uczyć się* (*uczyć się cierpliwości*), *słuchać* (*słuchać muzyki*), *spodziewać się* (*spodziewać się telefonu*), *szukać* (*szukać mieszkania*), *używać* (*używać komputera*), *żądać* (*żądać pokoju*), *życzyć* (*życzyć szczęścia*).

☛ W dopełniaczu są używane wyrazy łączące się z liczebnikami typu *pięć* i wyrażeniami liczebnikowymi typu *kilka*, *wiele*, *mało*, *dużo*, np. *pięć jabłek*, *kilka spotkań*, *mało wody*, *dużo problemów* itp. W dopełniaczu występują też wyrazy rozwijające rzeczowniki. Wyrażają one rozmaite relacje znaczeniowe, m.in. posesywność (czyj?) *dom matki*, *książka siostry*, osobę działającą, np. *praca studenta*, *odwiedziny ciotki*, przedmiot (obiekt) czynności, np. *krytykowanie decyzji*, *zbieranie owoców*.

☛ Przymiotniki w dopełniaczu pojawiają się jako podrzędniki zaimków rzeczownych: *co nowego*, *coś dobrego*, *nic ciekawego* – gdy formy zaimków są w mianowniku, dopełniaczu i bierniku, np. *Wydarzyło się coś strasznego*. *Szukam czegoś ciekawego*. *Kupiłam coś taniego*.

☛ Przyimki najczęściej łączące się z dopełniaczem to: *z + czego*, *dla + czego*, *do + czego*, *od + czego*, *oprócz + czego*, *podczas + czego*, *u + czego*.

Ukraińskie odpowiedniki polskiego dopełniacza

☛ Ukraińskimi odpowiednikami wielu polskich czasowników używanych z dopełniaczem są czasowniki mające łączliwość z biernikiem lub – rzadziej – z innymi przypadkami (narzędnik, miejscownik, celownik), w tym z przyimkami. Nie istnieje ścisła zasada systematyzująca odmienne użycia w języku polskim i ukraińskim. Można czynić próby grupowania takich wyrazów na podstawie ich wspólnej najogólniejszej cechy znaczeniowej, trzeba jednak mieć świadomość, że podziały są przybliżone i nie obejmują wszystkich wyrazów o odmiennych wymaganiach składniowych w obu językach.

☛ Grupie czasowników o ogólnym znaczeniu ujemnym, które w języku polskim łączą się z dopełniaczem, w języku ukraińskim odpowiadają czasowniki wymagające najczęściej biernika, np. *zabronić (wstępu)* – ‘nie pozwolić wejść’, *zakazać (wyjazdu)*, – ‘nie pozwolić wyjechać’, *zapomnieć (ołówka)* – ‘nie wziąć ołówka’, *zaniechać (obowiązków)* – ‘nie wykonywać obowiązków’, *nienawidzić (ciotki)* – ‘bardzo nie lubić ciotki’.

☛ Kolejna grupa czasowników w języku polskim używanych z dopełniaczem, a w ukraińskim z biernikiem lub narzędnikiem ma ogólne znaczenie ‘otaczać opieką’, np. *bronić (wejścia)*, *strzec (tajemnicy)*, *dogłądać (gospodarstwa)*, *pilnować (porządku)*.

☛ Szereg czasowników wymagających w polszczyźnie dopełniacza razem z zależnym rzeczownikiem dotyczy części lub określonej liczby czegoś, np. *udzielić wyjaśnień*, *przysparzać kłopotów*, *przyczynić zmartwień*, *skosztować tortu*, *spróbować zupy*. W języku ukraińskim tym strukturom odpowiadają konstrukcje biernikowe, niektórym też dopełniaczowe.

☛ Regularną odpowiedniość w zakresie polsko-ukraińskich różnic wymagania dopełniacza obserwujemy w konstrukcjach z negacją. W polszczyźnie wszystkie czasowniki o rządzie biernikowym w strukturach zanegowanych (zaprzeczonych) wymagają dopełniacza. Innymi słowy, struktura biernikowa twierdząca przekształca się przy negacji w strukturę dopełniaczową: *Lubić miód* – *Nie lubić miodu*. W języku ukraińskim w kontekstach zanegowanych możliwy jest i dopełniacz, i biernik, chociaż w języku potocznym częstszy bywa biernik. Stąd – pod wpływem systemu i uzusu języka ukraińskiego – wynika podatność na błąd w polszczyźnie osób ukraińskojęzycznych. Reguła o dopełniaczu po negacji obejmuje także polskie struktury złożone z czasownikami *móc* / *chcieć* / *umieć* / *próbować coś robić*, np. *Mogę przeczytać obie książki do poniedziałku* – *Nie mogę przeczytać obu książek do poniedziałku*. Należy pamiętać, że reguła działa niezależnie od szyku rzeczownika, a więc również wówczas,

gdy czasownik znajduje się w postpozycji względem zależnego rzeczownika, np. *Obu książek nie zdążyć przeczytać do poniedziałku.*

3.2.2. Słownik polsko-ukraiński

Polskim formom dopełniaczowym odpowiadają w języku ukraińskim formy **biernika, narzędnika, celownika i miejscownika** – z przyimkiem lub bez przyimka. Różnica może dotyczyć także przyimka przy zachowaniu dopełniacza w obu językach.

BIERNIK

↩ Odpowiedniki biernikowe bez przyimka

pol. D. bez przyimka	–	ukr. B. bez przyimka	
<i>uczyć się</i> czego (matematyki)	–	<i>вчити, вивчати що</i> (математику)	
<i>śluchać</i> czego (piosenek), kogo (mamy)	–	<i>слухати що</i> (пісні), <i>кого</i> (маму)	⚠
<i>wysłuchiwać</i> czego (przemówienia)	–	<i>слухати що</i> (промову)	
<i>wypatrywać</i> kogo (znajomej), czego (momentu)	–	<i>виглядати кого</i> (знайому), <i>але і чекати на що</i> (на [відповідний] момент), <i>чекати чого</i> ([відповідного] моменту)	
<i>szukać</i> czego (drogi), kogo (zaginionych)	–	<i>шукати що</i> (дорогу), <i>кого</i> (зниклих)	⚠
<i>używać</i> czego (alkoholu)	–	<i>вживати що</i> (алкоголь)	⚠
<i>bronić</i> ₁ czego (Ukrainy), kogo (kobiety)	–	<i>захищати що</i> (Україну), <i>кого</i> (жінку)	
<i>bronić</i> ₂ czego (wstępu [na teren])	–	<i>забороняти що</i> (вхід [на територію])	
<i>zabraniać</i> czego (wyjazdu [za granicę])	–	<i>забороняти що</i> (виїзд [за кордон])	
<i>zakazywać</i> czego (wejścia)	–	<i>забороняти що</i> (вхід)	
<i>zaprzestawać</i> czego (działalności)	–	<i>припиняти що</i> (діяльність)	
<i>udzielać</i> czego (odpowiedzi)	–	<i>давати що</i> (відповідь)	
<i>doświadczać</i> czego (lęku)	–	<i>відчувати що</i> (страх)	
<i>doznawać</i> czego (ból)u)	–	<i>відчувати що</i> (біль)	
<i>dowiedzieć się</i> czego ([nowych] faktów)	–	<i>дізнатися що</i> ([нові] факти)	⚠
<i>podejmować się</i> czego (pracy)	–	<i>розпочинати що</i> (роботу), <i>але і братися за що</i> (за роботу), <i>братися до чого</i> (до роботи)	

<i>dorobić się</i> czego (milionów)	– заробити що (мільйони), але і доробитися чого (мільйонів)	
<i>doglądać</i> kogo (babci), czego (kwiatów)	– доглядати кого (бабусю), що (квіти)	
<i>strzec</i> czego (bezpieczeństwa, tajemnicy)	– охороняти що (безпеку), берегти що (таємницю)	
<i>dokonywać</i> czego (analizy)	– здійснювати, виконувати, робити що (аналіз)	
<i>dostarczać</i> czego ([pozytywnych] emocji)	– давати, приносити що ([позитивні] емоції)	⚠
<i>nienawidzić</i> kogo ([tej] osoby), czego (mleka)	– ненавидіти кого ([цю] особу), що (молоко)	
<i>żalować</i> kogo (koleżanki)	– шкодувати, жаліти кого (подругу)	
<i>użyczać</i> czego (samochodu)	– позичати (давати в позику, винаймати [комусь]) що (автомобіль)	
<i>skosztować</i> czego (bigosu)	– спробувати, скуштувати що (бігос), але і спробувати, скуштувати чого (бігосу)	⚠
<i>posmakować</i> czego (specjału)	– спробувати, скуштувати що (делікатес), але і спробувати, скуштувати чого (делікатесу)	⚠
<i>spróbować</i> czego (piwa)	– спробувати, скуштувати що (пиво), але і спробувати, скуштувати чого (пива)	⚠
<i>chylić</i> czego (czoła)	– схиляти, хилити що (чоло)	⚠
pol. z + D.	– ukr. B. bez przyimka	
<i>wywiązywać się</i> z czego (z zobowiązań)	– виконувати що (зобов'язання)	
pol. do + D.	– ukr. B. bez przyimka	
<i>przyznawać się do</i> czego (do winy)	– визнавати що (вину)	
<i>przyczyniać się do</i> czego (do zmiany)	– спричиняти що (зміну), але і спричинятися до чого (до зміни)	

↗ Odpowiedniki biernikowe z przyimkiem

pol. D. bez przyimka	—	ukr. <i>на</i> + B.
<i>głód</i> czego (informacji)	—	<i>голод на що (на інформацію)</i>
<i>dossier</i> kogo (pracownika)	—	<i>досьє на кого (на працівника)</i>
pol. D. bez przyimka	—	ukr. <i>про</i> + B.
<i>domyślać się</i> czego (kłamstwa)	—	<i>здогадуватися про що (про обман)</i>
<i>żałować</i> czego ([swojej] decyzji)	—	<i>шкодувати про що (про [своє] рішення)</i>
<i>doglądać</i> czego (gospodarstwa)	—	<i>дбати про що (про господарство)</i>
pol. D. bez przyimka	—	ukr. <i>за</i> + B.
<i>trzymać się</i> czego (uchwytów)	—	<i>триматися за що (за ручки)</i>
<i>chwytać się</i> czego (liny)	—	<i>хапатися за що (за мотузку)</i>
<i>czepiać się</i> czego (gałęzi)	—	<i>чіплятися за що (за гілку)</i>
pol. D. bez przyimka	—	ukr. <i>на</i> + B.
<i>poskąpić</i> czego (pięciu złotych)	—	<i>поскупитися на що (на п'ять злотих)</i>
<i>spodziewać się</i> kogo (gości), czego (reakcji)	—	<i>чекати на кого (на гостей), ale i очікувати, сподіватися кого (гостей); чекати, сподіватися, очікувати на що (на реакцію), ale i чекати, сподіватися очікувати чого (реакції)</i>
<i>recenzja</i> czego (artykułu)	—	<i>рецензія на що (на статтю), ale i рецензія чого (статті)</i>
<i>nakaz</i> czego (aresztowania)	—	<i>ордер на що (на арешт)</i>
<i>parodia</i> czego (życia [w PRL-u]), kogo ([tego] polityka)	—	<i>пародія на що (на життя [в ПНР]), на кого (на [цього] політика)</i>
<i>karykatura</i> kogo (ministra), czego (władz)	—	<i>карикатура на кого (на міністра), на що (на владу)</i>
pol. D. bez przyimka	—	ukr. <i>повз</i> + B.

<i>uchodzić</i> czego (uwagi), np. <i>coś uchodzi</i> <i>czyjejs uwagi</i>	–	<i>проходити повз що (повз увагу), пр.</i> <i>щось проходить повз чийось увагу</i>	⚠
pol. z + D.	–	ukr. за + B.	
<i>dumny, дума z kogo</i> (z wychowanka), <i>z czego</i> (z osiągnięć [dziecka])	–	<i>гордий, гордість за кого (за виховання),</i> <i>за що (за успіхи [дитини])</i>	
pol. z + D.	–	ukr. про + B.	
<i>sprawozdanie z czego</i> (z konferencji)	–	<i>звіт про що (про конференцію)</i>	
pol. do + D.	–	ukr. на + B.	
<i>pretendować, pretendent do</i> czego (do stanowiska)	–	<i>претендувати, претендент на що</i> (на посаду)	
<i>pretensje do</i> czego (do spadku)	–	<i>претензії на що (на спадок)</i>	
<i>inspirować do</i> czego (do twórczości)	–	<i>надихати на що (на творчість)</i>	
<i>prowokować do</i> czego (do agresji)	–	<i>провокувати на що (на агресію), ale i</i> <i>провокувати до чого (до агресії)</i>	
<i>nakrywać do</i> (czego) do stołu	–	<i>накривати на що (на стіл), ale i</i> <i>накривати що (стіл)</i>	⚠
<i>wysłać, dawać do</i> analizy	–	<i>висилати, давати на що (на аналіз)</i>	
<i>prawo do</i> czego (do wolności)	–	<i>право на що (на свободу)</i>	
<i>podobny do</i> kogo (do matki)	–	<i>схожий на кого (на матір), ale i схожий</i> <i>до кого (до матері), з ким (з матір'ю)</i>	
<i>zdolny do</i> czego (do zdrady)	–	<i>здатний, здатен на що (на зраду), ale i</i> <i>здатний, здатен до чого (до зради)</i>	
<i>pamięć do</i> czego (do wierszy)	–	<i>пам'ять на що (на вірші)</i>	
<i>mieć do</i> czego (do wyboru)	–	<i>мати на що (на вибір)</i>	
<i>mówić, uśmiechać się</i> (i in.) <i>do</i> czego (do kamery)	–	<i>говорити, усміхатися (i in.) на що (на</i> <i>камеру), ale i в що (в камеру)</i>	
<i>przyjść, trafić</i> (i in.) <i>do</i> czego (do katedry [w / na uniwersytecie])	–	<i>прийти, потрапити (i in.) на що (на</i> <i>кафедру [в університеті])</i>	

pol. <i>do</i> + D.	—	ukr. <i>за</i> + B.
<i>zabierać się do</i> czego (do tłumaczenia)	—	<i>братися за що</i> (за переклад)

Uwaga!

Wiele polskich czasowników (przede wszystkim to czasowniki ruchu ukierunkowanego, choć nie tylko), a także niektóre rzeczowniki wymagają dopełniacza z przyimkiem *do*, który najczęściej wyraża relacje szeroko rozumianego ukierunkowania. Połączenia te często nie mają charakteru wymagania (rządu), ale jako struktury różniące się przypadkami i przyimkami w języku polskim i ukraińskim warte są uwagi. W tabeli poniżej uwzględniono tego typu połączenia, są one podawane **z przykładowymi czasownikami**. W języku ukraińskim odpowiedniki takich czasowników zazwyczaj wymagają biernika z przyimkiem *в* / *у*, ale często występuje także forma dopełniaczowa z przyimkiem *до*, taka jak w polszczyźnie.

pol. <i>do</i> + D.	—	ukr. <i>в</i> / <i>у</i> + B. (możliwy wariant <i>до</i> + D.)
<i>pukać do</i> czego (do drzwi)	—	<i>стукати в що</i> (у двері)
<i>trafić do</i> czego (do niewoli)	—	<i>потрапити в що</i> (у неволю, в полон)
<i>strzelać do</i> kogo (do zbrodniarza), <i>do</i> czego (do celu)	—	<i>стріляти в кого</i> (у злочинця), <i>в що</i> (у мішень)
<i>wpisywać do</i> czego (do zeszytu)	—	<i>записувати в що</i> (у зошит)
<i>włączać się do</i> czego (do walki)	—	<i>включатися в що</i> (у боротьбу), ale i <i>долучитися до чого</i> (до боротьби)
<i>wtrącać się do</i> czego (do [czyichś] spraw)	—	<i>втручатися в що</i> (у [чийсь] справи)
<i>skakać do</i> czego (do rzeki)	—	<i>скакати, стрибати в що</i> (у річку)
<i>wpadać do</i> czego (do wody)	—	<i>падати в що</i> (у воду)
<i>iść do</i> czego (do cienia)	—	<i>іти в що</i> (у тінь)
<i>jechać do</i> czego (do Polski)	—	<i>їхати в що</i> (у Польщу), ale i <i>їхати до чого</i> (до Польщі)

wchodzić do czego (do łazienki)	– заходити в що (у ванну кімнату), ale i заходити до чого (до ванної кімнати)
wbiegać do czego (do pokoju)	– вбігати в що (у кімнату), ale i вбігати до чого (до кімнати)
chować do czego (do kieszeni)	– ховати в що (у кишеню), ale i ховати до чого (до кишені)
wkładać do czego (do garnka)	– класти в що (у кастрюлю), ale rzadziej też класти до чого (до кастрюлі)
kłaść do czego (do lodówki)	– класти в що (у холодильник), ale rzadziej też класти до чого (до холодильника)
wrzucać do czego (do skrzynki)	– вкидати в що (у скриньку), ale rzadziej też вкидати до чого (до скриньки)
wysypywać do czego (do wiadra)	– висипати в що (у відро), ale rzadziej też висипати до чого (до відра)
nalewać do czego (do szklanki, do talerza)	– наливати в що (у склянку, в тарілку), rzadziej w niektórych kontekstach наливати до чого (до кухлика)
rozsyłać do czego (do [różnych] miejsc)	– розсилати в що (у [різні] місця), ale rzadziej też розсилати до чого (до [різних] місць)
telefonować, telefon do czego (do pracy, do instytutu)	– телефонувати, дзвінок на / в що (на роботу, в інститут), ale i телефонувати, дзвінок до чого (до інституту)
dzwonić do czego (do redakcji)	– дзвонити, телефонувати в що (у редакцію), ale i дзвонити, телефонувати до чого (до редакції)
trafić do czego (do sprzedaży)	– потрапити в що (у продаж)
podać się do czego (do dymisji)	– подати в що (у відставку)
mówić do czego (do mikrofonu)	– говорити в що (у мікрофон)

NARZĘDNIK

↩ Odpowiedniki narzędnikowe bez przyimka

pol. D. bez przyimka	—	ukr. N. bez przyimka
<i>ustępować</i> czego (miejsca)	—	<i>поступатися</i> чим (місцем)
<i>zaniechać</i> czego (ostrożności)	—	<i>знехтувати</i> чим (обережністю)
<i>zasmakować</i> czego (wolności)	—	<i>насолодитися</i> чим (свободою), пор. <i>відчути „смак свободи”</i>
<i>wymiana</i> czego (doświadczeń)	—	<i>обмін</i> чим (досвідом)
<i>nadużywać</i> czego (stanowiska [służbowego])	—	<i>зловживати</i> чим ([службовим] <i>становищем</i>)
pol. z + D.	—	ukr. N. bez przyimka
<i>zwierzać się</i> z czego (z marzeń)	—	<i>ділитися</i> чим (мріями)
<i>korzystać</i> z czego (z internetu)	—	<i>користуватися</i> чим (інтернетом)
<i>słynąć, słynny</i> z czego (z wyrobu [stali])	—	<i>славиться, бути відомим, славний, відомий</i> чим (виробітком [сталі])
<i>sławny</i> z czego (z odwagi)	—	<i>славний</i> чим (відвагою)
<i>znany</i> z czego (ze [swoich] kryminalów)	—	<i>відомий</i> чим ([своїми] детективами)
<i>zadowolony</i> z kogo (z uczniów), z czego (z ocen)	—	<i>задоволений ким</i> (учнями), чим (оцінками)
pol. do + D.	—	ukr. N. bez przyimka
<i>ograniczać się do</i> czego (do [jednej] kawy [dziennie])	—	<i>обмежуватися</i> чим ([однією] кавою [на день])
<i>zapalić się do</i> czego (do idei)	—	<i>запалитися</i> чим (ідеєю)
pol. od + D.	—	ukr. N. bez przyimka
<i>wyzywać od</i> kogo (od tchórzy)	—	<i>обзивати</i> ким (боягузом)

↔ Odpowiedniki narzędnikowe z przyimkiem

pol. D. bez przyimka	—	ukr. <i>за</i> + N.	
<i>pilnować czego (porządku)</i>	—	<i>стежити за чим (за порядком)</i>	
<i>według czego (listy)</i>	—	<i>за чим (за списком), ale i відповідно до чого (списку), згідно (з чим) зі списком</i>	
pol. <i>do</i> + D.	—	ukr. <i>за</i> + N.	
<i>tęsknić do kogo (do mamy), do czego (do ojczyzny)</i>	—	<i>скужати, сумувати, тужити за ким (за мамою), за чим (за батьківщиною)</i>	⚠
pol. D. bez przyimka	—	ukr. <i>з</i> + N	
<i>radzić się kogo (specjalisty)</i>	—	<i>радитися з ким (зі спеціалістом)</i>	
<i>gratulować czego (nagrody)</i>	—	<i>вітати з чим (з нагородою)</i>	
pol. <i>dla</i> + D.	—	ukr. <i>з</i> + N.	
<i>uprzejmy dla kogo (dla dorosłych)</i>	—	<i>увічливий з ким (з дорослими)</i>	⚠
pol. <i>wobec</i> + D.	—	ukr. <i>перед</i> + N.	
<i>dług wobec kogo (wobec brata), wobec czego (wobec banku)</i>	—	<i>борг перед ким (перед братом), перед чим (перед банком)</i>	⚠
<i>grzech wobec kogo (ludzi), wobec czego (wobec świata)</i>	—	<i>гріх перед ким (перед людьми), перед чим (перед світом)</i>	⚠
<i>ustępstwo wobec kogo (wobec przyjaciela), wobec czego (wobec rządu)</i>	—	<i>поступка перед ким (перед другом), перед чим (перед урядом), ale i поступка кому (другу), чому (уряду)</i>	⚠
<i>zobowiązanie, zobowiązany wobec kogo (wobec pracodawcy), wobec czego (wobec banku)</i>	—	<i>зобов'язання, зобов'язаний перед ким (перед працедавцем), перед чим (перед банком)</i>	⚠
<i>bezbronność, bezbronny wobec kogo (wobec wrogów), wobec czego (wobec przemocy)</i>	—	<i>беззахисність, беззахисний перед ким (перед ворогами), перед чим (перед насильством)</i>	⚠

winny, winien, wina, zawinić wobec kogo – **винний, винен, вина, завинити перед ким** ⚠
(wobec przyjaciółki) *(перед подругою)*

CELOWNIK

↩ Odpowiedniki celownikowe bez przyimka

pol. D. bez przyimka	–	ukr. C. bez przyimka
pomnik kogo (Szewczenki), czego (żaby, ziemniaka)	–	пам'ятник кому (Шевченкові), чому (жабі, картоплині)
zazdrościć czego ([czyjegoś] bogactwa)	–	зazдрити чому ([чиємусь] багатству)

pol. dla + D.	–	ukr. C. bez przyimka
alternatywa dla czego (dla kredytu)	–	альтернатива чому (кредиту)
prezent dla kogo (dla siostry)	–	подарунок кому (сестрі)
pozdrawienia dla kogo (dla męża)	–	вітання, привіт кому (чоловікові)
życzenia dla kogo (dla babci)	–	вітання, побажання кому (бабусі)
gratulacje dla kogo (dla rodziców)	–	(при)вітання кому (батькам)
podziękowanie dla kogo (dla wolontariuszy)	–	подяка кому (волонтерам)
obrzydliwy dla kogo (dla ciebie)	–	огидний кому (тобі)
wstrętny dla kogo (dla mnie)	–	огидний, гидкий кому (мені)
nieprzyjemny dla kogo (dla siostry)	–	неприємний кому (сестрі), ale i dla kogo (для сестри)

pol. wobec + D.	–	ukr. C. bez przyimka
niepokorny wobec kogo (wobec ojca), wobec czego (wobec władzy)	–	непокірний кому (батьку), чому (владі) ⚠

pol. do + D.	–	ukr. C. bez przyimka (możliwy wariant do + D.)
należać do kogo (brata), np. samochód należy do brata	–	належати кому (брату), np. автомобіль належить брату

telefonować, telefon do kogo (do przyjaciela)	– телефонувати, дзвонити, дзвінок кому (другу), ale i телефонувати, дзвонити, дзвінок до кого (до друга)
dzwonić do kogo (do mamy)	– дзвонити, телефонувати кому (мамі), ale i дзвонити, телефонувати до кого (до мами)
adresować do kogo (do studentów)	– адресувати кому (студентам), ale i адресувати до кого (до студентів)
uśmiechać się do kogo (do dzieci)	– усміхатися кому (дітям), ale i усміхатися до кого (до дітей)
analogiczny do czego (do [poprzedniego] projektu)	– аналогічний чому ([попередньому] проєкту), ale i аналогічний з чим (з [попереднім] проєктом), аналогічний до чого (до [попереднього] проєкту) ⚠

MIEJSCOWNIK

📌 Odpowiedniki miejscownikowe z przyimkiem

pol. D. bez przyimka	– ukr. в / у + Msc.
odmawiać, odmowa czego (zasilku)	– відмовляти, відмова в чому (в допомозі)
potrzeba czego (integracji)	– потреба в чому (в інтеграції)
pewny, pewność kogo (siebie), czego (zwycięstwa)	– упевнений, упевненість у кому (в собі), в чому (в перемозі)
pol. do + D.	– ukr. в / у + Msc.
przyznawać się do czego (do przestępstwa)	– зізнаватися в чому (в злочині)
rozczarować się do kogo (do [tego] człowieka), do czego (do autorytetów)	– розчаруватися в кому (в [цій] людині), в чому (в авторитетах)
przekonać (się) do czego (do inwestycji)	– переконати(ся) в чому (в доцільності інвестиції)

DOPEŁNIACZ W OBU JĘZYKACH, ALE RÓŻNE PRZYIMKI

pol. z + D.	ukr. від + D.	
<i>wyleczyć (się) z czego (z anemii)</i>	– <i>вилікувати(ся) від чого (від анемії)</i>	⚠
<i>oczyszczać (się) z czego (z brudu)</i>	– <i>очищати(ся) від чого (від бруду)</i>	
<i>otrząsać (się) z czego (ze śniegu)</i>	– <i>обтрушувати(ся) від чого (від снігу)</i>	
<i>wyzwalać (się) z czego (z łańcuchów)</i>	– <i>звільняти(ся) від чого (від ланцюгів)</i>	
<i>budzić (się) z czego (ze snu, z zadumy)</i>	– <i>прокидатися, пробуджуватися від чого (від сну, від задуми)</i>	
<i>obierać z czego (ze skórki)</i>	– <i>очищати від чого (від шкірки)</i>	
<i>rezygnować z czego (z kariery)</i>	– <i>відмовлятися від чого (від кар'єри)</i>	
<i>satysfakcja z czego (z pracy)</i>	– <i>сатисфакція, задоволення від чого (від роботи)</i>	
<i>wrażenie z czego (z koncertu)</i>	– <i>враження від чого (від концерту)</i>	
<i>dokument (i in.) z czego (z [dnia] 8 czerwca 2024 roku)</i>	– <i>документ (і ін.) від чого (від 8 червня 2024 року)</i>	
pol. od + D.	ukr. в/у + D.	
<i>pożyczać od kogo (od ciotki)</i>	– <i>позичати в кого (у тітки)</i>	
<i>kupować od kogo (od rolników)</i>	– <i>купувати в кого (у фермерів)</i>	⚠
<i>wynajmować od kogo (od sąsiada)</i>	– <i>винаймати в кого (у сусіда)</i>	⚠
pol. od + D.	ukr. з + D.	
<i>wyjątek od czego (od zasady)</i>	– <i>виняток з чого (з правила)</i>	

Uwaga!

W polszczyźnie w strukturach wyrażających przeznaczenie nieosobowe używa się przyimka **do** (*coś do czegoś*), a w języku ukraińskim – *для*, np. *pasta do butów* – *паста для взуття*.

W języku polskim przyimka **dla** używa się w strukturach wyrażających przeznaczenie osobowe (*coś dla kogoś*), np. *bukiet dla mamy*. Por. **przykłady**:

pol. **do** + D.

szczotka do czego (do włosów)

lakier do czego (do paznokci)

buty do czego (do biegania)

podręcznik do czego (do liceów)

powód do czego (do dumy)

okazja do czego (do spotkania)

warunki do czego (do nauki)

potrzebny do czego (do pracy)

— ukr. **для** + D.

— **щітка для** чого (для волосся)

— **лак для** чого (для нігтів)

— **взуття для** чого (для бігу)

— **підручник для** чого (для ліцеїв) ⚠

— **привід для** чого (для гордості)

— **нагода для** чого (для зустрічі)

— **умови для** чого (для навчання) ⚠

— **потрібний для** чого (для роботи)

Uwaga!

Istnieją rzeczowniki i przymiotniki nazywające uczucia lub emocje, które wymagają dopełniacza w obu językach, ale różnych przyimków (w ukraińskim czasami możliwe jest też wariantywne wymaganie narzędnika: z kim).

pol. **dla** + D.

pogarda dla kogo (dla ludzi), dla czego (dla świata)

współczucie dla kogo (dla chorych), dla czego (dla cierpienia [chorych])

tolerancja, tolerancyjny dla kogo (dla innych), dla czego (dla [innych] poglądów)

wyrozumiały dla kogo (dla uczniów), dla czego (dla [ludzkich] słabości)

przychylny dla kogo (dla pracownika), dla czego (kraju)

pobłażliwy dla kogo (dla dzieci)

miłosierny dla kogo (dla biednych)

— ukr. **до** + D.

(możliwy wariant з + N.)

— **зневага до** kogo (до людей), до чого (до світу) ⚠

— **співчуття до** kogo (до хворих), до чого (до страждання [хворих]) ⚠

— **толерантність, толерантний до** kogo (до інших), до чого (до [інших] поглядів) ⚠

— **вирозумілий, поблажливий до** kogo (до учнів), ale i з ким (з учнями), до чого (до [людських] слабкостей) ⚠

— **прихильний до** kogo (до працівника), до чого (до країни) ⚠

— **поблажливий до** kogo (до дітей), ale i поблажливий з ким (з дітьми) ⚠

— **милосердний до** kogo (до бідних) ⚠

<i>litościwy dla</i> kogo (dla ubogich)	–	милостивий, милосердний до кого (до бідних)	⚠
<i>miły dla</i> kogo (dla gości)	–	люб'язний до кого (до гостей), ale i люб'язний з ким (з гостями)	⚠
<i>czuły dla</i> kogo (dla syna)	–	ніжний до кого (до сина), ale i ніжний з ким (із сином)	⚠
<i>okrutny dla</i> kogo (dla zwierząt)	–	жорстокий до кого (до тварин), ale i жорстокий з ким (з тваринами)	⚠
<i>dobry dla</i> kogo (dla ludzi)	–	добрий до кого (до людей), ale i з ким (з людьми)	⚠
<i>bezwzględny dla</i> kogo (dla wrogów)	–	нещадний до кого (до ворогів)	⚠
<i>bezlitosny dla</i> kogo (dla złoczyńców)	–	безжальний, нещадний до кого (до злочинців)	⚠

pol. *wobec* + D.

– ukr. *do* + D.

(możliwy wariant z + N.)

<i>agresywny wobec</i> kogo (wobec rówieśników), <i>wobec czego</i> (wobec otoczenia)	–	агресивний до кого (до ровесників), до чого (до оточення), ale i агресивний з ким (з ровесниками)	⚠
<i>lojalny wobec</i> kogo (wobec pracodawcy), <i>wobec czego</i> (wobec reżimu)	–	лояльний до кого (до роботодавця), до чого (до режиму)	
<i>nieufny wobec</i> kogo (wobec dziennikarzy), <i>wobec czego</i> (wobec świata)	–	недовірливий до кого (до журналістів), до чого (до світу)	⚠
<i>obojętny wobec</i> kogo (wobec ludzi), <i>wobec czego</i> (wobec zmian)	–	байдужий до кого (до людей), до чого (до змін)	⚠

pol. *do* + D.

– ukr. *z* + D.

<i>podręcznik do</i> czego (do biologii)	–	підручник з чого (з біології)	⚠
---	---	-------------------------------	---

pol. *u* + D.

– ukr. *do* + D.

<i>wizyta u</i> kogo (u dentysty)	–	візит до кого (до стоматолога)	
--	---	--------------------------------	--

DOPEŁNIACZ W OBU JĘZYKACH, ALE BRAK W JEDNYM JĘZYKU PRZYIMKA

pol. D. bez przyimka	–	ukr. <i>від</i> + D.	
<i>poniechać</i> czego (<i>planów</i>)	–	<i>відмовитися від чого (від планів)</i>	
<i>oszczędzać</i> czego (<i>cierpień [komuś]</i>)	–	<i>щадити, берегти від чого (від страждань [когось])</i>	⚠
<i>blisko</i> kogo (<i>kierowcy</i>), czego (<i>domu</i>)	–	<i>близько від кого (від водія), від чого (від дому)</i>	⚠
<i>niedaleko</i> kogo (<i>mnie</i>), czego (<i>dworca</i>)	–	<i>недалеко від кого (від мене), від чого (від вокзалу)</i>	
pol. D. bez przyimka	–	ukr. <i>до</i> + D.	
<i>dotykać</i> czego (<i>ściany</i>)	–	<i>доторкатися до чого (до стіни)</i>	⚠
<i>czepiać się</i> czego (<i>detali</i>)	–	<i>чіплятися, прискіпуватися до чого (до деталей)</i>	
<i>dożywać</i> czego (<i>osiemdziesiątki</i>)	–	<i>доживати до чого (до вісімдесяти років)</i>	⚠
pol. D. bez przyimka	–	ukr. <i>з</i> + D.	
<i>mistrz</i> czego (<i>boksu</i>)	–	<i>чемпіон з чого (з боксу)</i>	
pol. <i>z</i> + D.	–	ukr. D bez przyimka	
<i>notatka z</i> czego (<i>z artykułu</i>)	–	<i>конспект чого (статті)</i>	
pol. <i>do</i> + D.	–	ukr. D bez przyimka	⚠
<i>odnośnie do</i> kogo (<i>do kandydatów</i>), <i>do</i> czego (<i>do głosowania</i>)	–	<i>стосовно, відносно кого (кандидатів), чого (голосування)</i>	

3.2.3. Komentarze

☛ Wyraz o tej samej formie może mieć różne wymagania składniowe w zależności od znaczenia, w którym jest użyty. Mogą to być znaczenia zupełnie odmienne (wyrazy są homonimami), np. **dowodzić czego** – swojej racji i **dowodzić czym** – oddziałem. Mogą to też być wyrazy bliskoznaczne, np. **przekonać do czego** – do powrotu do domu ‘spowodować, że jakaś osoba zmieniła opinię o czymś lub kimś, w jakiejś kwestii’ i **przekonać o czym** – o potrzebie leczenia ‘spowodować, że jakaś osoba nabrała pewności, że coś jest słuszne lub prawdziwe’.

☛ Różnice znaczeniowe wariantów bywają bardzo niewielkie, subtelne, np. **porównywać kogo, co do kogo, czego** – porównywać do ideału, do znanego aktora ‘wskazywać na podobieństwo jednej osoby lub rzeczy do innej’ i **porównywać kogo, co z kim, czym** – porównywać oryginał z podróbką ‘zestawiać ze sobą dwie osoby lub rzeczy, aby wskazać między nimi podobieństwa i różnice’.

☛ Czasownik **cieszyć się** różni się wymaganiami składniowymi w zależności od niuansów znaczeniowych. Gdy **cieszymy się z kogo, czego**, np. *cieszymy się z prezentu, z awansu, z wygranej*, to chodzi o przejawianie uczucia radości z tego, co już się wydarzyło. Jeśli **cieszymy się na co**, np. *cieszymy się na święta, na wyjazd, na nagrodę*, to chodzi o coś, co dopiero nastąpi, a czego się spodziewamy. Z kolei **cieszyć się czym**, np. *cieszyć się wnuczętami, nowym mieszkaniem, życiem* nie jest związane z „osią czasu”, chodzi o coś, co jest w miarę ciągle, ponadczasowe. Inne jeszcze znaczenie ma sfrageologizowany zwrot *cieszyć się popularnością, poparciem, prestiżem* – ‘mieć popularność, poparcie, prestiż’.

☛ Różnica znaczenia powiązana z różnicą wymagań składniowych dotyczy czasownika **zapomnieć**.

Mówimy, że **zapomnieliśmy czegoś**, gdy nie wzięliśmy czegoś ze sobą, np. *Zapomniałam ręcznika na basen* (‘miałam wziąć na basen ręcznik, ale go nie wzięłam’), *Wysiadł z tramwaju i wtedy okazało się, że zapomniał walizki* (‘wsiadł do tramwaju z walizką, ale wysiadł bez walizki, bo zostawił ją w tramwaju’).

Gdy chodzi o naszą wiedzę i umiejętności poznawcze, tj. przestajemy pamiętać jakąś wcześniej nabytą wiedzę, tracimy zdobyte umiejętności, używamy dopełniacza, np. *Po trzech latach w śpiączce zapomniała sztuki chodzenia, To niemożliwe, żebyś zapomniała tabliczki mnożenia*.

Jeśli nie pamiętamy jakiejś informacji, obrazu jakiejś osoby, miejsca, czyichś słów, obok dopełniacza możemy też – mówiąc o tym – użyć biernika, np. *Córka zapomniała przestrogi /*

przestrożę matki. Dopełniacza i biernika używamy wymiennie, zwłaszcza gdy chodzi o informacje przechowywane w pamięci krótkotrwałej, por. *zapomnieć adresu* i *zapomnieć adres*, *zapomnieć PIN-u* i *zapomnieć PIN*, *zapomnieć nazwy zespołu* i *zapomnieć nazwę zespołu*. Niestety czasami nie jesteśmy pewni, czy w danym kontekście biernik jest możliwy. Dlatego za przypadek podstawowy lepiej uznać dopełniacz.

Biernik czasami jest wybierany także wtedy, gdy mówimy, że wyrzucamy z pamięci jakąś informację, np. *Pilkarze chcieli zapomnieć porażkę z trzecioligowym zespołem*. W tej funkcji używamy przede wszystkim miejscownika z przymkiem *o*, dlatego biernik może być zastąpiony wyrażeniem *o czym*, por. *Pilkarze chcieli zapomnieć porażkę / o porażce*, zob. też: *Chcielibyśmy zapomnieć o przeszłości*, *Młodzi pragną szybko zapomnieć o sercowych niepowodzeniach*.

Mówimy, że *zapomnieliśmy o kimś, o czymś*, gdy przez jakiś czas przestajemy sobie to uświadamiać, np. *Na śmierć zapomniałam o zapłaceniu rachunku*, *Podczas wakacji choć na chwilę zapominamy o codziennych troskach i kłopotach*.

Z kolei w znaczeniu ‘wybaczyć komuś wyrządzone zło’ używa się wyłącznie biernika, np. *zapomnieć komuś krzywdę, obrazę*.

 Czasownik **oczekiwać** ma alterantyczną łączliwość *czego* i *na co* w znaczeniu ‘spodziewać się przyjścia jakiejś osoby, pojawienia się czegoś, nastąpienia jakiegoś zdarzenia i czekać na to’, por. *Oczekiwała telefonu od córki z Kanady* i *Oczekiwała na telefon od córki z Kanady*, *Od dawna sfera budżetowa oczekiwała wzrostu wynagrodzeń* i *Od dawna sfera budżetowa oczekiwała na wzrost wynagrodzeń*. Warianty są równoważne, ale różnią się chronologicznie. *Oczekiwać czego* jest konstrukcją starszą, a *oczekiwać na co* jest konstrukcją młodszą. Z tego powodu może się zdarzyć, że użytkownicy polszczyzny przyzwyczajeni do starszej konwencji (bez przymyka) nie będą akceptowali konstrukcji *oczekiwać na co*.

Czasownik *oczekiwać* w porównaniu z mającym to samo znaczenie czasownikiem *czekać* stylistycznie jest bardziej wyszukany, dlatego lepiej pasuje do wypowiedzi pisanych w stylu literackim, publicystycznym czy urzędowym, np. *Radni oczekują decyzji / oczekują na decyzję wojewody*, *Oczekujemy na terminowe opłacenie faktury / terminowego opłacenia faktury*. Gdy wypowiedź nie ma mieć takiego charakteru, dotyczy codziennych wydarzeń, lepiej zamiast mówić, że *oczekujemy czegoś* lub *na coś*, powiedzieć, że *czekamy na coś*, np. *Już od 15 minut czekam na autobus*, *Grupa rodziców czeka na powrót dzieci z wycieczki szkolnej*.

Czasownik **oczekiwać** ma alternatywną łączliwość także w znaczeniu ‘wymagać podjęcia określonych działań’, np. *oczekujemy wyjaśnienia wątpliwości* i *oczekujemy na wyjaśnienie wątpliwości*.

👁️👉 We współczesnej polszczyźnie czasownik **śluchać**, łączony z dopełniaczem, bywa używany z biernikiem (jak w języku ukraińskim), np. *Ślucham gwiazdę polskich mediów, Lubię śluchać homilie papieża Franciszka*. Nie jest to jednak przypadek zalecany w polszczyźnie starannej. W korpusach najnowszej polszczyzny nie ma wysokiej frekwencji. Na zadane w KWJP (podkorpus zrównoważony) pytanie o rzeczowniki i zaimki w dopełniaczu będące podrzędnikami czasownika *śluchać* otrzymujemy 7495 wyników, a na analogiczne pytanie o biernik – 290 wyników, z których – ze względu na homonimie form biernikowych i dopełniaczowych dla rzeczowników męskoosobowych (w obu liczbach) i męskich żywotnych (w liczbie pojedynczej) – część mogłaby być uznana za dopełniacze. Jak widzimy, w polszczyźnie pisanej wciąż zdecydowanie częściej jest używany dopełniacz. Łączliwość czasownika *śluchać* z biernikiem nie mieści się więc w normie języka polskiego.

👁️ Czasownik **wysłuchać** ma różne znaczenia w zależności od znaczenia. Mówi się *wysłuchać czego – koncertu, wykładu* w znaczeniu ‘słuchając czegoś, zapoznać się z tym’, ale *wysłuchać co – szmer nad tętnicą* w znaczeniu ‘usłyszeć, osłuchując pacjenta’.

👁️👉 Wymagający dopełniacza czasownik **szukać** w mniej starannej polszczyźnie mówionej bywa używany, jak w języku ukraińskim, z biernikiem (np. *szukam pracę* w ogłoszeniach o pracę). Trzeba jednak pamiętać, że biernik nie zyskał powszechnej akceptacji, w opracowaniach normatywnych jest przypadkiem kwestionowanym. Badanie korpusowe potwierdza, że we współczesnej polszczyźnie pisanej dominuje łączliwość z dopełniaczem, np. *szukamy odpowiedniego fachowca, musimy szukać fotografa, wiem, czego szukasz*. Na zadane w KWJP (podkorpus zrównoważony) pytanie o rzeczowniki i zaimki w dopełniaczu będące podrzędnikami czasownika *szukać* otrzymujemy 20342 wyniki, a na analogiczne pytanie o biernik – 505 wyników, z których część to homonimy, które można uznać także za formy dopełniaczowe. Łączliwość czasownika *szukać* z biernikiem nie mieści się więc w normie języka polskiego.

Dodanie przedrostka do bazowego czasownika *szukać* może zmienić rekcję z dopełniaczowej na biernikową, por. *szukać czego (informacji)* – *wyszukać co (informację)*.

👁️👉 W mniej starannej polszczyźnie (w różnych stylach) biernik zamiast dopełniacza pojawia się jako rozwinięcie czasowników **używać**, **użyć** (jak w języku ukraińskim). Biernik przyjmują głównie rzeczowniki konkretne z czasownikiem w znaczeniu ‘posługiwać się, posłużyć się

czymś jak narzędziem, środkiem do celu lub wykonania czynności’, np. *Do charakteryzacji używa puder i szminkę, Przedsiębiorca używa samochód prywatny w działalności gospodarczej, Do napędu użyto silnik spalinowy 2.0.* W pełni akceptowana jest łączliwość czasowników *używać, użyć* jedynie z dopełniaczem, niezależnie od znaczenia danego wyrażenia, por. *użyć broni, użyć leku, użyć słowa, używać liczby mnogiej, używać argumentów, użyć służb specjalnych, używać życia.* Dane korpusowe potwierdzają dominację dopełniacza w polszczyźnie pisanej. W KWJP (podkorpus zrównoważony) proporcje wystąpienia przykładów z dopełniaczem do tych z biernikiem wynoszą dla czasownika *używać* 8685 wyników do 293, a dla czasownika *użyć* 6381 przykładów do 263.

Czasowniki o odmiennych przedrostkach mogą mieć różne wymagania składniowe. Na przykład *użyć czego* (szminki), ale *zażyć co* (lek, narkotyk, truciznę), za to *zażyć czego* w znaczeniu ‘skorzystać z czegoś przyjemnego’ (rozkoszy, przyjemności, relaksu).

 Czasownik **dowiedzieć się** ma wariantywną łączliwość z dopełniaczem – **dowiedzieć się czego**, np. *Dowiecie się wszystkiego za kilka miesięcy, i z miejscownikiem – **dowiedzieć się o czym**, np. Z prasy dowiedzieliśmy się o śmierci znanego aktora.* Warianty nie są sobie równoważne. Wariant z dopełniaczem – rzadszy – jest używany, gdy chcemy powiedzieć, że zdobyliśmy nową wiedzę, nastąpił przyrost naszej wiedzy. Wariant ten jest ograniczony leksykalnie, używamy go z rzeczownikami typu *prawda, ciekawostka, rzecz, nowina*, np. *dowiedzieć się newsów ze świata, dowiedzieć się nowin, dowiedzieć się ciekawostek na jakiś temat lub o czymś, dowiedzieć się prawdy o kimś, dowiedzieć się fascynujących rzeczy.* W korpusach najwyższą frekwencję mają konstrukcje dopełniaczowe z zaimkami *coś, to, wszystko i nic* (czasownik musi być użyty z negacją), np. *Próbowałam się dowiedzieć czegoś więcej o egzaminie certyfikacyjnym, Myślę, że na temat Powstania Warszawskiego trudno dowiedzieć się wszystkiego, Nie dowiedziałam się niczego o twoich zaginionych krewnych.* Konstrukcja **dowiedzieć się o czym** jest z kolei używana, by powiedzieć, że poznaliśmy jakąś informację o świecie zewnętrznym, uświadomiliśmy sobie np., że coś miało lub ma miejsce, np. *dowiedzieć się o wypadku z mediów społecznościowych, dowiedzieć się o budowie domu, dowiedzieć się o narodzinach dziecka.* Jeśli więc powiemy, że *dowiedzieliśmy się nieznanych faktów z życia Mickiewicza*, to znaczy, że poznaliśmy informacje z biografii Mickiewicza, o których wcześniej nie wiedzieliśmy. Gdy zaś powiemy, że *dowiedzieliśmy się o pobycie Mickiewicza w 1831 roku w Wielkopolsce*, to znaczy, że uświadomiliśmy sobie, że w 1831 roku miał miejsce pobyt Mickiewicza w Wielkopolsce.

☛ Wyraz **dostarczać** wymaga dopełniacza w znaczeniu ‘być źródłem tego, co jest nazwane rzeczownikiem’ (*dostarczać radości*), a biernika – w znaczeniu ‘powodować, że coś lub ktoś znajdują się w określonym miejscu’ (*dostarczać towar*).

☛☞ Czasowniki **(s)kosztować**, **(po)smakować**, **(s)próbować** w mniej starannej polszczyźnie (język mówiony, media społecznościowe, ale także prasa codzienna) bywają używane z biernikiem, np. *Odwiedzający szkołę mogli spróbować szczęścia w loterii fantowej, zrobić zakupy na kiermaszu odzieży i skosztować śląskie kołaczki, Na koniec posmakuj danie i ewentualnie dodaj trochę soli*. Należy pamiętać, że pełna akceptacja normatywna w języku pisanim dotyczy tylko dopełniacza. Biernik jest zaś dopuszczalny w języku mówionym.

☛ Zwrot **chylić czoła** (*przed kimś, czymś*), czyli ‘wyrażać podziw, szacunek wobec kogoś lub czegoś’, ma wariant z biernikiem, tj. **chylić czoło** (*przed kimś, czymś*), np. *chylimy czoła / czoło przed dokonaniem naukowców*. W użyciu są też inne warianty zwrotu z biernikiem: *chylić głowę, pochylać czoło, pochylać głowę (przed kimś, czymś)*. Podobną wariantywność obserwujemy w zwrocie *stawiać czoła / czoło*. Wariantami bardziej ustabilizowanymi we współczesnej polszczyźnie i blisko dwa razy częstszymi w korpusach są *chylić czoła* i *stawiać czoła*. Warianty biernikowe – mimo że rzadsze – są dopuszczalne.

☛☞ Czasowniki **chwycić się**, **chwycić się** są używane w kilku znaczeniach, które różnią się schematami składniowymi. **Chwycić się**, **chwycić się** w znaczeniu konkretnym ‘(z)łapać część ciała, ubranie’ łączą się z biernikiem i przyimkiem **za**, np. *Mężczyzna chwycił się za brodę, Gdy zobaczysz kominiarza, chwycić się za guzik*. By wskazać obiekt, który ma uchronić przed upadkiem lub pomóc wydostać się skądś, są używane struktury z dopełniaczem, np. *Chwyciła się krzaków i dzięki temu udało jej się wyjść z wody, czasami wymiennie z biernikiem i przyimkiem – chwycić się, chwycić się czego / za co*, np. *chwycić się poręczy / za poręcz*. Wariant z dopełniaczem jest podstawowy, natomiast wariant z przyimkiem ma ograniczony zakres użycia, jego wystąpienie jest bowiem warunkowane pozajęzykowo, wynika z fizycznych właściwości obiektu, tj. możliwości zaciśnięcia na czymś palców czy złapania obiektu, dlatego nie zawsze zastępuje konstrukcję dopełniaczową. Powiemy np. *chwycić się gałęzi* lub *za gałąź*, ale tylko *chwycić się ściany*. Aby nie upaść, możemy także **chwycić się**, **chwycić się kogo** (dopełniacz), np. *Zachwiał się, ale chwycił się Marka i nie upadł*. Konstrukcji z dopełniaczem bez przyimka **chwycić się**, **chwycić się czego** używamy także w znaczeniach przenośnych: mówimy, że ktoś chwycił się różnych działań, sposobów, by osiągnąć cel, np. *Chwycili się różnych sposobów, by zarobić*, albo że ktoś chwycił się kogo lub czego, bo szuka

w tym ratunku, np. *Tomek chwycił się pomysłu założenia własnej firmy jak deski ratunku, Rodzice chwycili się nadziei, że dziecko wyzdrowieje.*

👁️👉 Czasowniki **uchodzić**, **ujść**, **umykać**, **umknąć** mają alternatywną łączliwość z rzeczownikiem **uwaga**. W użyciu są równoprawne (brak różnicy znaczenia) formy dopełniaczowa **uwagi** i celownikowa **uwadze**, np. *Nic nie ujdzie uwagi / uwadze dyrektora, Sytuacja Francji nie może ujść uwadze / uwagi Niemiec, Nowa przeglądarka nie umknęła uwagi / uwadze specjalistów.*

Korpusy poświadczają, że znacznie częściej są używane czasowniki dokonane **ujść**, **umknąć** niż niedokonane **uchodzić**, **umykać**. Przy czasowniku **ujść** nie ma różnicy frekwencji między dopełniaczem a celownikiem. Przy czasowniku **umknąć** wyraźną przewagę ma natomiast celownik, np. *Błędy nie umkną naszej uwadze, Najciekawsze wydarzenia umknęły jednak uwadze graczy.*

Alternacja dopełniacz / celownik dotyczyć może także kolejnego rzeczownika w ciągu z czasownikami **uchodzić**, **ujść**. W korpusie obserwujemy następujące prawidłowości: 1) jeśli rzeczownik **uwaga** jest w celowniku, kolejny rzeczownik występuje w dopełniaczu, np. *Motoryzacyjna hossa nie uszła uwadze kolejnych ministrów finansów*, 2) jeśli rzeczownik **uwaga** jest w dopełniaczu, kolejny rzeczownik przeważnie ma formę dopełniacza, np. *Fachowość anglisty nie uszła uwagi jego przełożonych i kolegów*, może być jednak użyty w celowniku, który stanowi bezpośrednie wymaganie czasownika, por. *Nie mogło to ujść uwagi dwóch innych bywalców baru i Nie mogło to ujść uwagi dwóm innym bywalcom baru.*

👁️👉 W języku polskim mamy dwie konstrukcje z dopełniaczem i przyimkiem **do** o podobnym znaczeniu ‘przygotować stół do posiłku’: **nakryć do czego** (nazwa posiłku), np. *do posiłku, do obiadu, do kolacji, do herbaty, do podwieczorku*, np. *Nakryto do kolacji po europejsku, na czystym, białym obrusie, Stół był nakryty do podwieczorku*, i **nakryć do stołu**, np. *Anna szybko nakryła do stołu i podała śniadanie*. Oprócz wymienionych konstrukcji w tym samym znaczeniu jest używana konstrukcja **nakryć stół [do czego]** (nazwa posiłku), np. *nakryć stół do obiadu, Musieli nakryć stół, a potem obsługiwać gości, Nakryj stół na dwie osoby.*

👁️👉 Konstrukcja **zabierać się**, **zabrać się do czego** w znaczeniu ‘zaczynać, zacząć coś robić’, używana jest z rzeczownikiem nazywającym czynność, np. *Wszyscy siadają i zabierają się do jedzenia, Zegarmistrz zabrał się do naprawy zegara, Umyli podłogę, a potem zabrali się do porządkowania szafy*, lub z zaimkiem wskazującym, odnoszącym się do treści mówiącej o wykonywaniu czynności, np. *Postanowiłam w krótkim czasie nauczyć się podstaw norweskiego. Zabrałam się do tego energicznie.* We współczesnej polszczyźnie w tych samych

kontekstach bywa używana budząca wątpliwości normatywne konstrukcja *zabierać się, zabrać się za co* (jak najczęściej w języku ukraińskim), np. *zabieram się za obieranie ziemniaków, zabierają się za budowanie wymarzonego domu, zabiera się za pisanie wiadomości, zabierz się za systematyczne sprzątnięcie, zabierzemy się za to inaczej*. W niektórych opracowaniach normatywnych wprost pisze się, że *zabierać się, zabrać się za coś* jest błędem składniowym, w innych ocena jest nieco łagodniejsza – konstrukcję *zabierać się, zabrać się za co* traktuje się jako dopuszczalną w potocznej odmianie polszczyzny. Analiza materiału korpusowego skłania ku tej drugiej ocenie, a więc do uznania konstrukcji *zabierać się, zabrać się za co* za dopuszczalny wariant *zabierać się, zabrać się do czego* w wypowiedziach z zasady mniej starannych, jak np. polszczyzna mówiona, służąca codziennej komunikacji w celach użytkowych.

Są jednak i takie konteksty, w których konstrukcja *zabierać się, zabrać się za co* przejmuje rolę wariantu podstawowego, z trudem (lub w ogóle) jest bowiem zastępowalna przez konstrukcję *do czego*, np. *Właśnie zabierałem się za talerz z zupą, gdy nagle wpadł do niego płat farby z sufitu* (nie można powiedzieć, że **zabieramy się do talerza z zupą*), *W październiku mamy miesiąc wakacji i potem zabieramy się za drugą płytę* (gorsze jest wyrażenie *zabieramy się do drugiej płyty*), *Mycie zawsze rozpoczynaj od dachu, potem umyj słupki, drzwi i szyby. Dopiero potem zabierasz się za maskę, nadkola i drzwi* (gorsze jest wyrażenie *zabierasz się do maski, nadkoli i drzwi*). Opisana sytuacja dotyczy konstrukcji, w których rzeczownik zajmujący pozycję po przyimku nie jest nazwą czynności. Jego użycie ma charakter metonimiczny – zastępuje konstrukcję będącą nazwą czynności, nazwa obiektu zastępuje całą konstrukcję z predykatem. W przykładzie *zabieramy się za drugą płytę* wyrażenie *drugą płytę* zastępuje ciąg *przygotowanie / nagranie drugiej płyty*, w którym jest obiektem czynności. W konstrukcji *zabieram się za talerz z zupą* wyrażenie *talerz z zupą* zastępuje ciąg *jedzenie talerza z zupą / zupy*, a w konstrukcji *zabierasz się za maskę, nadkola i drzwi* wyrażenie *maskę, nadkola i drzwi* reprezentuje konstrukcję predykatywną *mycie maski, nadkoli i drzwi*. Niekiedy struktury *zabierać się, zabrać się za co* dodatkowo podkreślają, że dany obszar działania wcześniej był zaniedbany lub po prostu nie był przedmiotem uwagi, dlatego teraz należy się nim zająć i robić to kompleksowo, por. *Dopiero pięć miesięcy po wyborach rząd i parlament zabierają się za gospodarkę. Najpierw budowano kuchnię i pralnię, co trwało prawie 20 lat, a dopiero na końcu zabrano się za sam szpital*.

Struktury *zabierać się, zabrać się za co* lub – częściej – *za kogo* nabierają ponadto dodatkowego znaczenia. Poza treścią ‘zaczynać, zacząć coś robić’ przekazują informację, że

chodzi o ocenę działania osób lub instytucji, zwykle postrzeganej negatywnie, pod kątem zgodności z prawem lub innymi normami, co może prowadzić do pociągnięcia tych osób lub instytucji do odpowiedzialności prawnej, innymi słowy – rozliczenia ich działania, np. *By stłumić protesty, władza musiałaby ostro zabrać się za polityków opozycji i działaczy obywatelskich, masowo karać protestujących.* W tego typu konstrukcjach są używane nazwy własne, por. *Kiedy odprawiono już innych pasażerów, zabrano się za panią Beatę. Poddano ją dokładnemu przesłuchaniu. Po co jedzie, dokąd, kto na nią czeka, Trzeba wreszcie zabrać się za tych okradających nas Nowaków i Kowalskich, Po wyborach zabierzemy się wreszcie za Trybunał Konstytucyjny.*

Podsumowując, właściwym użyciem czasowników *zabierać się*, *zabrać się* z nazwami czynności jest dopełniacz z przyimkiem *do*: *zabieramy się do robienia czego*, np. *do sprzątnia, do grania na komputerze, do nauki.* W mniej starannej polszczyźnie, np. w języku mówionym, dopuszczalne jest użycie w tych sytuacjach biernika z przyimkiem *za*: *zabieramy się za robienie czegoś.* W wypowiedziach mniej formalnych zamiast nazwy czynności możemy czasami podać nazwę rzeczy, która jest obiektem działania lub jego efektem. Wtedy także używamy konstrukcji *zabierać się*, *zabrać się za co*. Mówię np., że *zabieram się za samochód*, mając na myśli, że *zabieram się do naprawy* lub *zabieram się do mycia samochodu*. Z kolei konstrukcje *zabierać się*, *zabrać się za kogo* (rzadziej *za co*) mogą informować o tym, że chodzi o rozliczenie działalności osób lub instytucji czy firm, czyli ocenę pod kątem zgodności z obowiązującymi normami.

 Czasownik **wtrącać się** tworzy konstrukcje z dwoma przypadkami i dwoma przyimkami: **wtrącać się do czego** / **wtrącać się w co**. To, czy konstrukcji możemy używać wymiennie, czy stosujemy przede wszystkim jedną z nich, jest warunkowane znaczeniem czasownika.

Gdy czasownik dotyczy czynności mówienia, czyli w znaczeniu ‘dodawać uwagi, przerywać czyjąś wypowiedź’, tj. z rzeczownikiem *rozmowa* i bliskoznacznymi, np. *dyskusja, wypowiedź*, używamy głównie dopełniacza z przyimkiem *do*, np. *Matka zabroniła mu wtrącać się do rozmowy dorosłych.* Konstrukcje z biernikiem i przyimkiem *w* są notowane w korpusach, ale są zdecydowanie rzadsze (w WSJP biernika z przyimkiem *w* nie ma nawet w schemacie czasownika), dlatego nie zalecamy posługiwania się nimi. W korpusie konstrukcje **wtrącać się do rozmowy** / **rozmów** są 10 razy częstsze niż *wtrącać się w rozmowę* / *rozmowy*. Podobnie przede wszystkim **wtrącamy się do dyskusji**, zdecydowanie rzadziej *wtrącamy się w dyskusję*.

Jeśli czasownik **wtrącać się** dotyczy czynności innych niż mówienie, ma alternatywną łączliwość **do czego** / **w co**, np. *rodzice wtrącali się do jego prywatnych spraw* lub *w jego*

prywatne sprawy, Ona zawsze wtrącała się w moje życie lub do mojego życia. Konstrukcje nie różnią się znaczeniem, mają także zbliżoną frekwencję w korpusach. To, czy przypadków i przyimków możemy używać wymiennie, czy też stosujemy przede wszystkim jeden z wariantów, jest warunkowane leksykalnie, czyli zależy od składu leksykalnego grupy rzeczownikowej stosowanej po przyimku. Z badania korpusowego m.in. wynika, że rzeczownik *sprawa* jest używany z oboma przyimkami, np. *Wtrącali się w jego prywatne sprawy, Kreml wtrącał się w polskie sprawy, Dzieci nie mają prawa wtrącać się do spraw dorosłych, Pan nie powinien wtrącać się do spraw szkoły.* Konstrukcja *wtrącać się w sprawy* jest jednak używana trzy razy częściej niż *wtrącać się do spraw*. Częściej też *wtrącamy się w czyjeś życie* niż *do czyjegoś życia*, choć ta różnica frekwencji jest mniejsza niż w konstrukcjach z rzeczownikiem *sprawa*.

Podsumowując, czasownik *wtrącać się* dotyczący mówienia zalecamy używać z dopełniaczem i przyimkiem *do*. W znaczeniu nie dotyczącym mówienia właściwe są dwa warianty: *w co* i *do czego*. Podstawowym wariantem w tej drugiej sytuacji jest konstrukcja *wtrącać się w co*.

👁️👉 Czasownik **tęsknić** łączy się z dopełniaczem i przyimkiem *do* oraz z narzędnikiem i przyimkiem *za*. Konstrukcja **tęsknić za kim, czym** ma znacznie wyższą frekwencję niż konstrukcja **tęsknić do kogo, czego**. W NKJP proporcja przykładów wynosi 3 do 1.

W niektórych kontekstach struktury **do kogo, czego** i **za kim, czym** są wzajemnie wymienne. *Tęsknimy za kimś* lub (rzadziej) *do kogoś*, kto jest dla nas ważny, a kogo długo nie widzieliśmy, z kim nie mamy kontaktu lub kogo straciliśmy, np. *tęsknić za rodziną* lub *tęsknić do rodziny*. *Tęsknimy za czymś* lub (rzadziej) *do czegoś*, czego już nie ma (miejsca, sytuacje, stany itp.), a było dla nas ważne, np. *Emigranci tęsknili za Polską, Tęsknił za domem rodzinny, zgodą i bezpieczeństwem, W wywiadach mówił, że tęskni do muzyki, której uczył się w konserwatorium, Nie tęsknisz do Polski, dziadku?, Tęskniłem do mojego życia chilijskiego.*

Są jednak i takie konteksty, w których możliwy jest tylko wariant z dopełniaczem – **tęsknić do czego**. *Tęsknimy do czegoś*, czego nigdy nie mieliśmy okazji mieć lub osobiście doświadczyć, ale co chcemy mieć lub przeżyć, np. *Jako poeta zawsze tęskniłem do formy bardziej pojemnej, która nie byłaby zanadto poezją ani zanadto prozą, Ja zawsze tęskniłem do nagrywania muzyki, ale nie było ku temu warunków.*

👁️ We współczesnej polszczyźnie oprócz normatywnej konstrukcji **analogiczny do czego** odnotowuje się użycie konstrukcji **analogiczny z czym**, jak w języku ukraińskim, np. *dokument analogiczny z wcześniej wymienionymi*. Wariant narzędnikowy nie zyskał jednak dotychczas

aprobaty normatywnej, jego frekwencja w tekstach jest ponadto na tyle niska, że nie można go na razie uznać nawet za dopuszczalny. Jediną poprawną, w pełni akceptowalną konstrukcją jest **analogiczny do czego**, np. *sytuacja analogiczna do tej z ubiegłego roku, konstrukcja przepisu jest analogiczna do rozwiązania przyjętego w poprzedniej wersji ustawy*.

👁️👉 Czasownik **leczyć się** łączy się z wariantywnymi konstrukcjami **z czego** i **na co**. Konstrukcje nie są sobie równoważne, gdyż różnią się znaczeniem – w nieco inny sposób ujmują proces przywracania zdrowia (podkreślony jest inny aspekt procesu).

Jeśli mówimy, że **leczymy się z czegoś**, to podkreślamy, że działanie usuwa to, co negatywnie działa na nasze zdrowie, np. *leczyć się z choroby, leczyć się z ciężkiego zapalenia płuc, leczyć się z gruźlicy, leczyć się z anemii, leczyć się z zatrucia, leczyć się z nadwagi*. Konstrukcja z dopełniaczem możliwa jest także w znaczeniu przenośnym, np. *leczyć się z kompleksów, leczyć się z miłości*. W wypowiedziach bardziej oficjalnych (np. w publicystyce) dopełniacz jest używany z przyimkiem złożonym z powodu, np. *Osobom, które leczą się z powodu przewlekłej depresji, zagraża nawrót choroby*.

Wariant z biernikiem – **leczyć się na co** – podkreśla informację, co jest przedmiotem działania (leczenia, terapii). Może to być nazwa choroby lub chorego organu, np. *leczyć się na anemię, leczyć się na raka, leczyć się na serce, leczyć się na nerki*.

Nazwy chorób mogą więc być używane zarówno w konstrukcjach z dopełniaczem, jak i z biernikiem. Konstrukcje typu *leczyć się na raka* i *leczyć się z raka* nie znaczą jednak tego samego. Mówiąc, że *leczymy się na raka*, przekaz koncentrujemy wokół informacji, że przedmiotem leczenia jest rak. Mówiąc, że *leczymy się z raka*, przekaz koncentrujemy wokół informacji, że leczenie ma na celu usunięcie raka. *Leczymy się z czegoś*, by **wyleczyć się z czegoś**. Czasownik **wyleczyć się**, dokonany odpowiednik *leczyć się*, ma łączliwość tylko z dopełniaczem i przyimkiem z, por. *leczyć się na astmę, leczyć się z astmy* i *wyleczyć się z astmy*. Mówimy, że się z czegoś wyleczyliśmy, jeśli była to choroba, a nie ogólna nazwa czegoś, co jest przedmiotem leczenia. Dlatego wariant *leczyć się na co* nie ma odpowiednika *wyleczyć się z czego*, gdy *leczymy się na serce, na nerwy, na kręgosłup, na głowę* (to ostatnie potoczne) itp.

👁️👉 Rozwinięciem czasowników **kupować, kupić** wskazującym na sprzedawcę czegoś – osobę, grupę osób, firmę, instytucję, kraj itp. – jest wyrażenie **od kogo**, np. *kupuje [samochód] od rodziny, kupił [dom] od firmy deweloperskiej, kupował [węgiel] od kopalni*.

W sytuacjach mniej formalnych w tej funkcji jest używany także nienotowany w słownikach wariant **u kogo** (jak w języku ukraińskim). Po przyimku *u* nie występują jednak nazwy firm, instytucji, organizacji, krajów. Dopełniacz po przyimku *u* jest wyrażany nazwami

osób lub odnoszącymi się do osób (np. zaimkami), a także imionami i nazwiskami, por. *[warzywa] kupował u hurtownika, chleb kupowaliśmy u Wojtka, kupowano u nas [kwiaty]*. Treść przekazywana przez warianty *kupować od kogo* i *kupować u kogo* nieznacznie się różni. Gdy mówimy, że *kupujemy od kogoś*, komunikat koncentrujemy na wskazaniu sprzedawcy. Gdy mówimy, że *kupujemy u kogoś*, punkt ciężkości informacji przesuwamy w stronę miejsca, gdzie odbywa się transakcja. Mówiąc, że *kupujemy miód od sąsiada*, podkreślamy, że to sąsiad nam sprzedaje miód, a mówiąc, że *kupujemy miód u sąsiada*, podkreślamy, że transakcja odbywa się tam, gdzie mieszka sąsiad. Ze względu na tę subtelną różnicę znaczenia przyjęło się, że *bilety w autobusie kupujemy u kierowcy*, a nie *od kierowcy*. Chodzi bowiem o podkreślenie miejsca sprzedaży biletów (por. *u kierowcy*, a nie *w kasie*), a nie tego, kto jest sprzedawcą. Prawdopodobnie z tą różnicą znaczenia związek ma to, że konstrukcja *u kogo* pojawia się w nazwach sklepów czy punktów usługowych, np. „Obiady u Waldka”, „U Beaty” – tanie pokoje nad morzem, „Kebab u Szwagra”.

 Czasownik **wynajmować** ma wariantywną łączliwość **od kogo** i **u kogo**. Warianty nie są sobie w pełni równoważne, choć w niektórych kontekstach możliwa jest ich substytucja, por. *wynajmowali maszyny od różnych przewoźników* i *wynajmowali maszyny u różnych przewoźników*. Z przyimkiem *u* łączymy tylko nazwy osób lub odnoszące się do osób (np. zaimki), a także imiona i nazwiska, np. *wynajmować u znajomych*, *wynajmować u nas*, *wynajmować u Kowalskiego*. Gdy przedmiotem wynajmowania jest jakiś obiekt mieszkalny, np. pokój, mieszkanie, garaż, z użyciem przyimków wiąże się subtelna różnica znaczenia. Jeśli *wynajmujemy od kogoś*, to wskazujemy na osobę, która jest stroną transakcji. Gdy *wynajmujemy u kogoś*, to dodatkowo przekazujemy informację, że wynajmowany obiekt jest częścią większego, w którym osoba wynajmująca także mieszka, np. *wynajmuję pokój u babci* – ja mieszkam w jednym pokoju, babcia w drugim.

 Przy rzeczownikach i przymiotnikach nazywających uczucia lub emocje dopełniacz jest używany z kilkoma przyimkami, które wskazują na obiekt (osobowy lub nieosobowy) uczuć lub emocji subiekta. Są to przyimki: **dla**, **wobec**, **względem**, **w stosunku do kogo**, **czego**. Zwykle z danym rzeczownikiem lub przymiotnikiem można użyć więcej niż jednego przyimka, przy czym jeden jest podstawowy (ma w tekstach najwyższą frekwencję i nie jest nacechowany stylistycznie), a pozostałe są wariantami pobocznymi, używanymi rzadziej, np. w określonych stylach. To, jaki przyimek jest podstawowy i ile jest wariantów pobocznych, jest motywowane leksykalnie, tj. zależy od konkretnych jednostek leksykalnych. Dla dużej grupy rzeczowników i przymiotników podstawowy jest przyimek *dla*, np. *pogarda*, *współczucie*, *tolerancja*,

wyrozumiały, przychylny, miły, czuły dla kogo. Dla pewnej grupy jednostek podstawowy jest z kolei przyimek *wobec*, np. *agresywny, lojalny, nieufny wobec kogo*. Przyimki *względem*, *w stosunku do* mają status wariantów pobocznych. Ich frekwencja w tekstach jest zwykle dużo niższa niż wariantów podstawowych, przez użytkowników polszczyzny są też odbierane jako środki należące do stylu oficjalnego, szczególnie urzędowego.

 Poniżej w tabelach podajemy warianty składniowe tych rzeczowników i przymiotników, które zostały umieszczone w słowniku, a które łączą się z dopełniaczem i przyimkami *dla*, *wobec*. Dane zostały uzyskane na podstawie badania przeprowadzonego w NKJP (pełna wersja). Wartości należy traktować jako przybliżone, dlatego że w badaniu wzięto pod uwagę jeden układ linearny przyimka względem przymiotnika lub rzeczownika, podstawowy, tj. bezpośrednią postpozycję (np. *dobry dla, dobry wobec* itd.).

W pierwszej tabeli są zamieszczone jednostki łączące się z *dla*. Ich kolejność odpowiada zmniejszającej się tekstowej frekwencji z tym przyimkiem. Dane umieszczone w poszczególnych rubrykach tabeli informują o procentowym udziale danego wariantu w kontekstach z wszystkimi podanymi w tabeli przyimkami.

Tabela 1. Warianty składniowe jednostek łączących się z *dla*

Jednostki	<i>dla</i> %	<i>wobec</i> %	<i>w stosunku do</i> %	<i>względem</i> %
<i>dobry</i>	99,28	0,33	0,21	0,18
<i>pogarda</i>	86,36	11,83	1,19	0,62
<i>tolerancja</i>	72,96	23,74	2,46	0,84
<i>miły</i>	98,41	1,01	0,48	0,10
<i>współczucie</i>	77,19	21,78	0,78	0,25
<i>wyrozumiały</i>	82,20	14,39	3,22	0,19
<i>tolerancyjny</i>	45,50	43,19	9,67	1,63
<i>bezlitosny</i>	82,93	13,59	3,14	0,35
<i>okrutny</i>	32,80	62,72	3,84	0,64
<i>uprzejmy</i>	82,29	14,32	3,13	0,26
<i>bezwzględny</i>	61,09	30,72	7,85	0,34
<i>pobłażliwy</i>	68,66	23,50	6,91	0,92
<i>miłosierny</i>	62,02	23,26	2,33	12,40
<i>czuły</i>	70,37	24,69	2,47	2,47
<i>litościwy</i>	91,07	8,93	0,00	0,00

Spośród badanych jednostek w tekstach najwyższą frekwencję z przyimkiem *dla* ma przymiotnik *dobry*, najniższą zaś przymiotnik *litościwy*. Z wyjątkiem przymiotnika *okrutny*, *dla* którego wariantem o najwyższej frekwencji, a więc wariantem podstawowym, jest *wobec*, jednostki podane w tabeli 1 mają podstawowy wariant *dla* – w tabeli został oznaczony kolorem ciemnoszarym. Kolorem jasnoszarym zostały natomiast oznaczone te poboczne warianty podanych jednostek, których frekwencja przekroczyła 5%.

W tabeli nie odnotowano natomiast przymiotnika ***przychylny***, który także łączy się z dopełniaczem i przyimkiem *dla*. Wariantem składniowym o najwyższej frekwencji jest *dla przychylny* jednak celownik, np. *jury przychylnie młodemu wykonawcy*, *warunki przychylnie rozwojowi miasta*. Na drugim miejscu jest dopełniacz z przyimkiem *dla*, a na trzecim miejscu dopełniacz z przyimkiem *wobec*. Ostatni wariant ma zdecydowanie niższą frekwencję niż pierwsze dwa.

W drugiej tabeli są zamieszczone jednostki łączące się z *wobec*. Ich kolejność odpowiada zmniejszającej się tekstowej frekwencji z tym przyimkiem. Dane umieszczone w poszczególnych rubrykach tabeli informują o procentowym udziale określonego wariantu w kontekstach z wszystkimi podanymi w tabeli przyimkami.

Tabela 2. Warianty składniowe jednostek łączących się z *wobec*

Jednostki	<i>Wobec</i> %	w stosunku do %	Względem %
<i>zobowiązanie</i>	91,60	5,24	3,16
<i>dlug</i>	93,45	3,91	2,64
<i>lojalny</i>	92,86	5,17	1,97
<i>ustępstwo</i>	91,72	5,73	2,55
<i>agresywny</i>	66,71	31,12	2,16
<i>nieufny</i>	83,12	15,43	1,45
<i>grzech</i>	95,64	1,03	3,33
<i>winny</i>	95,28	1,89	2,83
<i>zawiść</i>	65,91	25,00	9,09
<i>bezbronność</i>	97,78	2,22	0,00

Jednostki podane w tabeli 2 mają podstawowy wariant *wobec* – w tabeli został oznaczony kolorem ciemnoszarym. Kolorem jasnoszarym zostały natomiast oznaczone te poboczne

warianty podanych jednostek, których frekwencja przekroczyła 5%. Dla jednostek *agresywny, zawiść, nieufny, ustępstwo, lojalny i zobowiązanie* jest to dopełniacz z przymikiem w *stosunku do*. Rzeczownik *zawiść* ma jeszcze jeden wariant – dopełniacz z przymikiem *względem*.

W tabeli nie odnotowano natomiast przymiotnik **obojętny**, który także łączy się z dopełniaczem i przymikiem *wobec*. Wariantem składniowym o najwyższej frekwencji jest dla *obojętny* jednak biernik z przymikiem *na*, np. *gimnastyczka obojętna na gwizdy publiczności, męczyzna obojętny na ludzkie nieszczęście*. Na drugim miejscu jest dopełniacz z przymikiem *wobec*.

 Słowo **warunek** jest używane w kilku konstrukcjach różniących się znaczeniem.

W znaczeniu ‘coś jest siłą sprawczą zaistnienia czegoś’ używana jest, głównie z formą liczby pojedynczej, struktura dopełniaczowa *coś jest warunkiem czego*, np. *konieczny warunek rozwoju, niezbędny warunek osiągnięcia powodzenia*.

Struktura z formą liczby mnogiej i z dopełniaczem – *warunki czego*, np. *warunki umowy, ustalono warunki spotkania z prezydentem, określono warunki prywatyzacji, warunki zabudowy terenu*, nazywa to, co jest akceptowane przez strony. Zamiast podstawowej struktury *warunki czego* w tym samym znaczeniu bywa używana konstrukcja z przymikiem – *warunki do czego*, np. *warunki do umowy kredytowej, warunki do zabudowy terenu*.

Struktura z formą liczby mnogiej oraz z dopełniaczem z przymikiem *do* – *warunki do czego* – nazywa okoliczności, które dobrze lub źle wpływają na robienie czegoś, np. *mamy dobre warunki do nauki, dogodne warunki do uprawiania sportu, istniały sprzyjające warunki do ucieczki, złe warunki do podróżowania samolotem*. Niekiedy zamiast przymika *do* jest używany przymimek *dla*, np. *najlepsze warunki dla rozwinięcia kultury, stworzenie lepszych warunków dla organizowania pokazów*. Nie uzyskał on jednak jeszcze powszechnej akceptacji, poza tym substytucja nie jest możliwa w każdym kontekście, dlatego przymimek *dla* można uznać za dopuszczalny wariant *do*.

Słowo *warunek, warunki* jest używane z przymikiem *dla* w odniesieniu do osób, instytucji, zwierząt itp., np. *znakomite warunki dla piłkarzy, świetne warunki dla koni, atrakcyjne warunki dla ferm wiatrakowych, niesprzyjające warunki dla prywatnych przedsiębiorców*. Możliwe jest użycie dwóch przymików, np. *dobre warunki do rozwoju dla małych firm*.

 Rzeczownik **podręcznik** ma kilka wariantywnych struktur służących do przekazania informacji, kto ma używać podręcznika (odbiorca) i czego ktoś ma się z niego dowiedzieć / nauczyć (przeznaczenie).

Do wskazania osób, które mają korzystać z podręcznika, używamy głównie dopełniacza z przyimkiem *dla* – **podręcznik dla kogo**, np. *podręcznik dla dzieci i młodzieży*, *podręcznik dla studentów*, *podręcznik dla zaawansowanych*, *podręcznik dla aptekarzy*, *podręcznik dla grupy przedszkolnej*.

W połączeniach z rzeczownikami typu *klasa*, *szkoła*, *liceum*, *gimnazjum* dopełniacz jest używany z przyimkami *do* i *dla*. Przyimki te zasadniczo są wymienne, por. *podręcznik do klas maturalnych* i *podręcznik dla klas maturalnych*, *podręczniki do liceum* i *podręczniki dla liceum*, *komplet podręczników do gimnazjum* i *komplet podręczników dla gimnazjum*. Z badań korpusowych wynika jednak, że we współczesnej polszczyźnie przyimek *do* jest używany częściej niż *dla*, szczególnie w konstrukcjach z rzeczownikami *liceum*, *gimnazjum*. Wydaje się, że unikanie powtarzania przyimka *do* (np. *podręcznik do matematyki do liceów*) może działać na korzyść użycia struktur typu *podręcznik dla liceów*. W połączeniach z rzeczownikiem *klasa* wyższą frekwencję ma przyimek *dla*, np. *lista podręczników dla klasy szóstej*.

Podstawowymi konstrukcjami służącymi do wskazania przedmiotu, dziedziny, tematu, którego dotyczy zawartość podręcznika, są struktury z dopełniaczem – **podręcznik czego** oraz z dopełniaczem i przyimkiem *do* – **podręcznik do czego**. Warianty te bardzo często są stosowane wymiennie, np. *podręcznik języka polskiego / do języka polskiego*, *podręcznik prawa rzymskiego / do prawa rzymskiego*. Są sytuacje, gdy substytucja jest ograniczona. W grę wchodzi czynnik leksykalny oraz zwyczaj. Z przyimkiem *do* używamy np. nazw bardziej opisowych, w których składzie pojawia się rzeczownik *nauka*, *nauczanie*, *kształcenie*, np. *podręcznik do nauki angielskiego*, *podręcznik do nauczania psychologii*, *podręcznik do kształcenia zintegrowanego*, lub które można uzupełnić tego rodzaju wyrażeniami, por. *podręcznik do języka* i *podręcznik do nauczania języka*. W materiale pochodzącym z korpusów można też zauważyć prawidłowość polegającą na tym, że do nazywania przedmiotów nauczania w szkole, szczególnie podstawowej i średniej, stosuje się raczej wariant *do czego*, np. *podręcznik do geografii*.

Do wskazania przeznaczenia podręcznika jest ponadto używana konstrukcja **podręcznik z czego**, por. *podręcznik ekonomii / podręcznik do ekonomii / podręcznik z ekonomii*, *podręcznik medycyny sądowej / podręcznik do medycyny sądowej / podręcznik z medycyny sądowej*. Jej frekwencja jest jednak niższa niż konstrukcji *podręcznik czego* i *podręcznik do czego*. Ma ona także charakter mniej formalny, bardziej potoczny. Inaczej niż w języku ukraińskim, jest to wariant w polszczyźnie najmniej ustabilizowany, dlatego nie polecamy jego używania.

👁️ Czasownik **oszczędzać** w znaczeniu ‘rozporządzać czymś w taki sposób, aby stracić jak najmniejszą ilość tego’ wymaga biernika (*oszczędzać co – prąd, czas, zdrowie*), a w znaczeniu ‘chronić kogoś przed przykrymi doznaniem lub kłopotami’ – dopełniacza (*oszczędzać czego – cierpień, stresu, wstydu*), por. też *oszczędzać (komuś) wysiłku*, ale *oszczędzać siły*.

👁️ Wyrażenie **blisko** w zależności od znaczenia łączymy bezpośrednio z dopełniaczem (**blisko kogo, czego**) lub z dopełniaczem i przyimkiem (**blisko do czego**).

Jeśli ktoś lub coś znajduje się w niewielkiej odległości od innej osoby lub obiektu, to używamy wyrażenia *blisko* bez przyimka (*ktoś, coś jest blisko czego*), np. *Mam miejsca blisko sceny. Podeszliśmy blisko brzegu*. W zdaniach z tym wyrażeniem możemy użyć podmiotu – mianownika.

W znaczeniu przenośnym, tj. gdy chcemy powiedzieć, że nasz sposób myślenia, działania lub inny aspekt życia jest bardzo podobny (zbliżony) do innego, używamy konstrukcji z przyimkiem. W zdaniu nie ma podmiotu – mianownika, ale jest celownik, a *blisko* jest przysłówkiem, który możemy stopniować, np. *Filmom tego reżysera blisko do jego malarstwa, Liderom PO jest bliżej do SLD niż do prawicy, Naszemu miastu coraz bliżej do metropolii światowych, Nowej powieści Sapkowskiego najbliżej do science fiction*.

Konstrukcji [**komu, czemu**] **jest** (*było, będzie*) **blisko** (*bliżej, najbliżej*) **do czego** używamy także w znaczeniu konkretnym, by powiedzieć, że brakuje nam bardzo mało do jakiegoś miejsca czy stanu, np. *Po wybudowaniu mostu dzieciom będzie bliżej do szkoły, Stąd było już blisko do granicy węgierskiej*.

👁️ Czasowniki **dotykać, dotknąć** mają kilka znaczeń i różne wymagania przypadków. Z dopełniaczem łączymy czasowniki oznaczające fizyczny kontakt z jakąś powierzchnią, np. *dotknąć [ręką] ściany, twarzy, ciała, włosów, samolot dotknął ziemi*, a także o znaczeniu przenośnym ‘poruszyć problem, wspomnieć o nim’, np. *dotknąć sedna problemu, dotknąć zasadniczej kwestii, dotknąć tajemnicy*. Łączliwość z biernikiem rzeczowników osobowych mają czasowniki o znaczeniu ‘sprawić komuś przykrość swoim zachowaniem’, np. *Udało mu się tym głupim wybrykiem boleśnie dotknąć żonę*.

👁️ 🖱️ Czasowniki **dożywać, dożyć** łączą się z dopełniaczem bez przyimka – **dożywać, dożyć czego** lub z przyimkiem *do* – **dożywać, dożyć do czego**, np. *Krzew umiejętnie pielęgnowany dożywa nawet stu lat, Dobrze odżywiane i zadbane psy dożywają aż do 18 lat, Zofia dożyła późnego wieku jako panna, Pan Jan dożył do 67 lat*. Konstrukcja bez przyimka jest starsza, ale nadal jej frekwencja w tekstach współczesnej polszczyzny jest trzy razy wyższa niż nowszej, ekspansywnej konstrukcji z przyimkiem.

W wielu kontekstach warianty są sobie równoważne i w pełni akceptowalne, por. *dożyć końca wojny* i *dożyć do końca wojny*, *dożywać wieku emerytalnego* i *dożywać do wieku emerytalnego*. Są jednak i takie konteksty, w których możliwy jest tylko wariant dopełniaczowy. Trudno je precyzyjnie wyznaczyć, dlatego że o akceptacji decyduje przede wszystkim czynnik leksykalny. Z przeglądu korpusu wynika, że wzajemna zastępowalność ma miejsce w kontekstach dotyczących zdarzeń umiejscawianych na osi czasu (związanych z upływem czasu), w szczególności osiągania określonego wieku, np. *dożywać pięćdziesiątki* i *dożywać do pięćdziesiątki*, *dożyć rana* i *dożyć do rana*. Gdy jednak zdarzenie, o którym mowa w kontekście, nie jest bezpośrednio związane z upływem czasu, używamy wariantu bez przyimka, a użycie wariantu z przyimkiem bywa ograniczone, czasami niemożliwe – powiemy np. tylko *[chcę] dożyć wnuków* ('doczekać przyjścia na świat wnuków'). Wariant dopełniaczowy będzie lepszy także w konstrukcjach typu *dożyć upadku komunizmu*, *dożyć koronacji*, *dożyć skazania przez sąd*.

Podsumowując, czasowników *dożyć*, *dożywać* w każdym kontekście można używać z dopełniaczem bez przyimka. Wariant z przyimkiem *do* jest także poprawny i zasadniczo równoważny wariantowi bez przyimka. Jego użycie w kontekstach zdarzeń bezpośrednio niezwiązanych z upływem czasu może być jednak niemożliwe lub przez użytkowników polszczyzny oceniane jako gorsze.

 Wyrażenie ***odnośnie do kogo, czego*** – *przewidywania odnośnie do kandydata na prezydenta*, *zalecenia odnośnie do czasu podawania leku* – we współczesnej polszczyźnie jest używane zarówno z segmentem *do*, jak i bez tego segmentu, np. *decyzja odnośnie do pacjenta* i *decyzja odnośnie pacjenta*. Nadal jednak użycie *odnośnie* bez przyimka *do* w niektórych opracowaniach normatywnych bywa traktowane jako niewłaściwe (błąd), co w świetle danych korpusowych należy uznać za ocenę zbyt rygorystyczną. Frekwencja wariantów w najnowszym korpusie języka polskiego jest bowiem zbliżona, w niektórych podkorpusach obserwujemy nawet niewielką przewagę struktury bez przyimka. Na pytanie o wystąpienie ciągu *odnośnie do* zadane w podkorpusie zrównoważonym KWJP otrzymujemy 439 wyników, a na pytanie o *odnośnie*, które nie współwystępuje z segmentem *do*, otrzymujemy 443 wyniki. Proporcje zmieniają się w podkorpusie nie zrównoważonym, w którym wyraźnie przeważa wariant z przyimkiem *do*: 2371 przykładów użycia *odnośnie do* w stosunku do 752 przykładów użycia struktury *odnośnie* bez przyimka.

Podsumowując, ze względu na rozpowszechnienie w tekstach wariant *odnośnie kogo, czego* należy uznać za dopuszczalny w mniej starannej polszczyźnie. Za właściwe użycie w starannej polszczyźnie traktujemy wariant *odnośnie do kogo, czego*.

3.2.4. Ćwiczenia

1. Proszę przeczytać wiersze i podkreślić w nich wszystkie przykłady połączeń z dopełniaczem.

a) Aby Wam oszczędzić trudu,

W sklepach kilka godzin nudów

I rozterek przy wyborze

Co się Młodym przydać może?

Wszem i wobec ogłaszamy:

Przeciw złotym nic nie mamy!

https://zywekolory.pl/themes/default-bootstrap/img/zamiast_kwiatow.pdf (dostęp: 23.10.2023)

b) Dotknij brody, dotknij nosa,

Tak zabawa się zaczyna.

Dotknij oczu, dotknij włosów,

Teraz zrób wesołą minę.

Dotknij zębów i policzków,

Uczesz palcem rzęsy wszystkie,

Dotknij ust, uszu też.

No i gra skończona jest.

<https://www.edumuz.pl/produkty/433/dotknij-brody> (dostęp: 23.10.2023)

2. Proszę w poprzednim ćwiczeniu zaznaczyć te przykłady wymagań składniowych (nie tylko dopełniaczowych), które różnią się od odpowiedników ukraińskich. Proszę objaśnić różnice.

Przykład: *oszczędzić trudu* ...

3. Proszę ustnie wyjaśnić przyczynę różnicy przypadków w parze: *oszczędzić czego* – *trudu* i *oszczędzić co* – *kilka godzin*.

4. Proszę odpowiedzieć na pytania, przekształcając zdania bez negacji w zdania z negacją.

0. *Lubisz odpoczynek?* – ***Nie, nie lubię odpoczynku.***

1. Rozpoczynasz naukę? – Nie, nie _____
2. Odkładasz naukę na później? – Nie, nie _____
3. Trenujesz pamięć i koncentrację? – Nie, nie _____
4. Chowasz do pudełka lub szuflady wszystkie „rozpraszacze” uwagi: telefon, pilot od telewizora, smartwatch. – Nie, nie _____
5. Notujesz najważniejsze informacje? – Nie, nie _____
6. Wieszasz kartki z napisami na ścianie, lodówce lub w innych miejscach? – Nie, nie _____
7. Lekceważysz pozornie łatwe tematy? – Nie, nie _____
8. Rozwiązujesz trudne zadania? – Nie, nie _____
9. Czujesz satysfakcję, kiedy się uczysz? – Nie, nie _____
10. Nabierasz wprawy, rozwiązując testy? – Nie, nie _____
11. Szukasz sposobów na poprawę sytuacji? – Nie, nie _____

Na podstawie: <https://takzdam.pl/jak-sie-uczyc/jak-sie-uczyc-efektywnie/> (dostęp: 20.02.2024).

5. Proszę wyjaśnić, dlaczego w dwu ostatnich przykładach z ćwiczenia 4. forma zanegowana pokrywa się z formą niezanegowaną: *nie nabieram wprawy* – *nabieram wprawy*; *nie szukam sposobów* – *szukam sposobów*.

6. Czego nie należy robić, by skutecznie się uczyć? Proszę uzupełnić brakujące rzeczowniki – dopełnienia.

0. *Nie czytaj na początku nauki zbyt skomplikowanego materiału.*

1. Nie rób _____
2. Nie włączaj _____
3. Nie słuchaj _____
4. Nie rozpraszaj _____
5. Nie łącz _____
6. Nie trać _____
7. Nie porzucaj _____
8. Nie ograniczaj _____
9. Nie przerywaj _____
10. Nie ustalaj _____

11. Nie ignoruj _____
12. Nie obwiniaj _____
13. Nie krytykuj _____
14. Nie bój się _____

7. Proszę zmienić tekst, przekształcając zdania z negacją w zdania bez negacji. W powstałym tekście proszę podkreślić czasowniki łączące się z dopełniaczem.

Nie lubię jesieni. Nie zabieram swoich psów na spacer po pobliskim parku. Nie oglądam ognistożółtych klonów i zielonych tui. Nie obserwuję kłębiastych chmur na niebie. Nie słucham cicho szeleszczącego deszczu. Nie wącham napojonych wilgocią kwiatów. Nie chłonę zapachów żółtej trawy, mokrej po deszczu. Nie podnoszę okrywających ziemię różnobarwnych liści. Nie przynoszę ich do domu i nie tworzę z nich pomysłowych aplikacji. Nie szukam pod nogami błyszczących kasztanów, lśniących ciepłym brązem żołędzi, śmiesznych patyczków i nie robię z nich figurek ani innych zabawek. Nie żałuję być może ostatnich w roku słonecznych dni. Nie doświadczam sentymentalnych uczuć. Nie doznaję jakichś specjalnych niepojętych emocji. Nie zazdroszczę też innym ich niepowtarzalnej jesiennej melancholii...

Przykład: *Nie lubię jesieni.*

Lubię jesień.

🗒 Tematy do dyskusji: *Czy fakt, że na poszczególnych kontynentach podział na pory roku nie jest jednakowy, ma wpływ na styl życia mieszkańców? Czy różnice klimatu oddziałują na sposób funkcjonowania ludzi? Czy ma Pani / Pan ulubioną porę roku? Jakie zalety i wady ma każda pora roku? W jaki sposób zmienność pór roku odzwierciedlona jest w kulturze polskiej, ukraińskiej, ewentualnie też w innych znanych Pani / Panu kulturach?*

8. Proszę przekształcić pary zdań z negacją w pary zdań bez negacji, zwracając uwagę na wymagania składniowe czasowników w zdaniach bez negacji.

Przykład: *Nie szukam znaczeń nowych wyrazów w słownikach.* – **Szukam znaczeń** nowych wyrazów w słownikach. *Nie wyszukuję nowych wyrazów w tekstach.* – **Wyszukuję nowe wyrazy** w tekstach.

1. Nie obserwowałam bawiącego się w piaskownicy dziecka. Nie pilnowałam bawiącego się w piaskownicy dziecka.

2. Nie zapomniałam twojego numeru telefonu. Nie pamiętam twojego numeru telefonu.

3. Nie szukam łatwych rozwiązań. Nie znalazłam łatwego rozwiązania.

4. Nie stosuję kremu do rąk. Nie używam kremu do rąk.

5. Nie słucham tego, co mówisz. Nie usłyszałam tego, co powiedziałeś.

6. Nie odmówiłaś modlitwy? Nie odmówisz mi pomocy?

7. Nie korzystam z takich okazji. Nie wykorzystuję takich okazji.

8. Nie bronicie praw zwierząt? Nie potraficie obronić zieleni w waszym mieście?

9. Nie zażywam tych pigułek. Nie używam tego leku.

10. Nie przestrzegaliśmy zasad. Nie ostrzegaliśmy dziewczyn.

9. Proszę dopasować wyrazy z ramki w odpowiedniej formie do czasownika *budzić się* w różnych odcieniach znaczeniowych.

drzemka, zamyślenie, świt, koszmar, ta sama godzina, sen, czyn, letarg, aktywność, odrętwienie, krzyk, śpiączka, zaduma, przerażenie, uśmiech, osłupienie, płacz, ból głowy, trzecia w nocy, życie, lęk, działanie			
1. <i>Budzić się z</i> (czego)	2. <i>Budzić się z</i> (czym)	3. <i>Budzić się o</i> (czym)	4. <i>Budzić się do</i> (czego)
<i>z drzemki</i>			

10. Proszę przetłumaczyć na język polski.

Przykład: *Йти на пошту* – ***iść na pocztę***.

1. *Іти на кухню* – _____
2. *Зайти у ванну кімнату* – _____
3. *Бігти на автобусну зупинку* – _____
4. *Заходити в автобус* – _____
5. *Поспішати в університет* – _____
6. *Наближатися до університету* – _____
7. *Забігти у хлібний* – _____
8. *Заглянути в гаманець* – _____
9. *Покласти в рюкзак* – _____

10. Сховати в кишеню – _____
11. Викинути в смітник – _____
12. Постукати у двері – _____
13. Увійти в аудиторію – _____
14. Зайти в туалет – _____
15. Піти на кафедру – _____
16. Зайти в їдальню – _____
17. Піти в басейн – _____
18. Поїхати в місто ('в центр') – _____
19. Піти в кав'ярню – _____
20. Поїхати в інше місто – _____
21. Поїхати на вокзал – _____
22. Вирушити у Варшаву – _____

11. Wykorzystując zwroty z poprzedniego ćwiczenia, proszę napisać tekst, najlepiej humorystyczny, o jakiejś przygodzie pewnej osoby. Może zaczynać się od słów: *To miał być zwyczajny dzień, ale...* W tekście powinny znaleźć się struktury o odmiennych wymaganiach składniowych niż ich odpowiedniki ukraińskie.

12. Proszę w imieniu dziecka w wieku 9–10 lat napisać 8 zdań o swoich prawach, rozpoczynając każde zdanie od słów: *Jestem dzieckiem i mam prawo...*

0. *Jestem dzieckiem i mam prawo do wolnego czasu.*

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

13. Proszę napisać 8 zdań rozpoczynających się od słów: *Jestem człowiekiem i mam prawo...*

0. *Jestem człowiekiem i mam prawo do popełnienia błędu.*

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

14. Proszę dopasować przyimki *do, od, dla, z* do odpowiednich kontekstów.

0. Prawo do wolności.

1. Wyzwolenie _____ pęt.

2. Podziw _____ zwyciężczyń.

3. Pogarda _____ zdrajczyń.

4. Powody _____ dumy.

5. Duma _____ dzieci.

6. Żel _____ włosów.

7. Pan _____ polskiego.

8. Czuły _____ bliskich.

9. Oczyszczenie _____ zarzutów.

10. Krem _____ rąk.

11. Rezygnacja _____ pracy.

12. Wyjście _____ teatru.	16. Pukanie _____ drzwi.
13. Leczenie _____ melancholii.	17. Podręcznik _____ kultury języka.
14. Alternatywa _____ kapitalizmu.	18. Podręcznik _____ liceum.
15. Tęsknota _____ wolności.	19. Zrozumienie _____ moich słabości.

15. Proszę wstawić odpowiedni przyimek.

0. *Ja też mam prawo do nagrody!*
- Pożyczyłem _____ przyjaciela rower.
 - Czyżby zapomniano wziąć _____ autora zgodę na publikację?
 - Złodziej w końcu przyznał się _____ kradzieży.
 - Więzień wyzwolił się _____ łańcuchów.
 - Wynająłem mieszkanie _____ znajomego.
 - Kupiłem samochód _____ brata.
 - Jak oni mogą strzelać _____ bezbronnych ludzi?
 - Dyrektor próbował nas przekonać _____ tej inwestycji.
 - Rozczarowałam się _____ tej pracy już po miesiącu.
 - Postanowiłam zwierzyć się jej _____ swojej tajemnicy.
 - Aż rozpierała ją duma _____ syna!
 - Córka dostała nowiutki podręcznik _____ biologii.
 - Syn był bardzo podobny _____ ojca.
 - Pani _____ matematyki, zdenerwowana, wstawiła Kacprowi jedynekę.
 - Maciek zawsze był otwarty _____ innych ludzi.
 - Przekaż pozdrowienia _____ babci.
 - Zapomniałam kupić proszek _____ pieczenia.
 - Na jutro mama ma zaplanowaną wizytę _____ kardiologa.
 - Rodzice powinni stworzyć dziecku w domu optymalne warunki _____ nauki.
 - Lek pomógł mu wyzwolić się _____ nałogu.
 - _____ poniedziałku powinnam napisać sprawozdanie _____ stażu.
 - W przypadku ogrzewania spółdzielnia jest, niestety, pobłażliwa _____ tych członków, którzy zużywają ciepło bez ograniczeń kosztem członków oszczędzających.

16. Proszę użyć słowa *róża* we właściwym przypadku w liczbie pojedynczej lub mnogiej (potrzebna liczba została zaznaczona), w razie potrzeby z przyimkiem.

0. *Nie kupisz dla mnie (lp.) ~~róży~~?*

1. Porównywał ją (lp.) _____.
2. Doglądała (lp.) _____ w doniczce.
3. Oczekiwała (lm.) _____ na te jubileuszowe urodziny.
4. Chyba nikt nie jest obojętny (lm.) _____.
5. Poskapiłeś dla mnie (lm.) _____.
6. Nie czas żałować (lm.) _____, gdy płoną lasy.

17. Proszę użyć wyrazów w nawiasie we właściwej formie, w razie potrzeby z przyimkiem.

0. *Ten zawód wymaga od pracownika (uwaga, koncentracja, rzetelność) ~~uwagi~~, ~~koncentracji~~, ~~rzetelności~~.*

1. Natychmiast domyśliłem się (cel) _____ ich wizyty.
2. Ugotowane ziemniaki trzeba obrać (łupiny) _____.
3. Od lat istnieje między naszymi uczelniami wymiana (studenci) _____.
4. Tyle zaległości! Nie dam chyba rady wywiązać się (obowiązki) _____.
5. W rynku widnieje piękny pomnik (Fredro) _____.
6. Mam powody (duma) _____.
7. Po konkursie czułem dumę (zwycięstwo) _____.
8. Obie czułyśmy zadowolenie (efekty) _____ naszej wspólnej pracy.
9. Dyrektor wziął urlop, więc przyjechał jego zastępca, żeby doglądać (prace) _____ na budowie.
10. Pieczołowicie doglądała (schorowana staruszka) _____.
11. Kolejne życiowe lekcje wyleczyły mnie (moja naiwność) _____.
12. Każdy dziennikarz powinien przestrzegać (etyka dziennikarska) _____.
13. Żeby sprostać temu zadaniu, musimy dołożyć (wiele) starań _____.
14. Nie ma spowiadania się (grzechy) _____ bez szczerości.
15. W tej sytuacji gospodarczej potrzeba (głębokie reformy) _____.
16. Piotrek wypatrywał (moment) _____, gdy sąsiadki nie będzie w domu.

17. Czy można dbać o linię, nie rezygnując (ulubione przekąski)
_____?

18. Podjąłem się zbyt (trudna misja) _____.

19. Nie zauważył znaku ostrzegawczego „Ustąp (pierwszeństwo)
_____”.

18. Wyrazy z nawiasów proszę wstawić we właściwej formie. Proszę podkreślić przykłady bez przyimków.

0. Mistrz (boks) boksu.

1. Głód (informacja) _____.

2. Dossier (pracownik) _____.

3. Recenzja (książka) _____.

4. Czepianie się (ostatnia nadzieja) _____.

5. Nakaz (aresztowanie) _____.

6. Parodia (polityk) _____.

7. Karykatura (minister) _____.

8. Podziękowanie (nauczyciele) _____.

9. Pozdrowienia (rodzina) _____.

10. Analogiczne (poprzednie zadanie) _____.

11. Uchodzić (moja uwaga) _____.

12. Spodziewać się (goście) _____.

13. Pilnować (porządek) _____.

14. Radzić się (rodzice) _____.

15. Gratulować (zwycięstwo) _____.

16. Poniechać (plany) _____.

17. Uśmiechać się (widzowie) _____.

18. Sklep niedaleko (szkoła) _____.

19. Kiosk blisko (dom) _____.

20. Im bliżej (lenistwa) _____, tym dalej (sukces) _____.

21. Dotykać (powierzchnia) _____.

22. Domyślać się (kłamstwo) _____.

23. Pewny (siebie) _____.

24. Zadowolony (siebie) _____.

25. Samochód należy (brat) _____.

19. Proszę podkreślić w tekście przykłady wymagań przypadku i / lub przyimka, które mogą się różnić od odpowiedników ukraińskich.

Każdy chyba marzy o tym, żeby osiągać w życiu sukcesy. Jednak droga do celu wymaga zaangażowania, determinacji i... pewności siebie. Kiedy napotykamy trudności, ważne jest, abyśmy się otrząsali z niepowodzeń. Nie można też być wobec siebie zbyt krytycznym. Niepokorny wobec przeciwności losu człowiek nie boi się wyzwań, a odważnie stawia im czoła. Nie zazdrości też innym ich sukcesów, ale inspiruje się nimi. Mistrzowie sukcesu potrafią bowiem przyznać się do swoich błędów! Czy warto wysłuchiwać rad innych ludzi w drodze do celu? Tak, ale pod warunkiem, że osoby te osiągnęły to, czego pragnęły. Inspirujące historie innych mogą zapalić nas do działania.

📄 Tematy do dyskusji: *Żeby osiągnąć w życiu sukces, nie warto być wobec siebie zbyt krytycznym. Czy zgada się Pani / Pan z tą opinią? Jak można rozumieć sukces życiowy? Co jest najważniejsze dla osiągnięcia sukcesu? Czy człowiek w ogóle powinien dążyć w życiu do sukcesu?*

20. Proszę przetłumaczyć na język polski, wykorzystując tekst poprzedniego ćwiczenia.

0. *Я хочу досягнути успіху. – Chcę osiągnąć sukces.*

1. Я мушу мати впевненість у собі.

2. Я зможу визнавати свої помилки.

3. Але я не буду чіплятися до своїх попередніх помилок.

4. Коли я нашттовхуватимуся на труднощі, я буду чинити їм опір.

5. Я не заздритиму іншим у їхніх успіхах.

6. Я буду слухати поради успішних людей.

7. Але я буду критична до порад інших.

8. Я буду чіплятися за найменший шанс, щоб досягнути мети.

21. Proszę ustosunkować się do tez wypowiedzianych w poprzednim ćwiczeniu i napisać w kilku zdaniach własną receptę na sukces. Proszę postarać się użyć jak najwięcej struktur z wymaganym dopełniaczem, odmiennych od odpowiedników ukraińskich.

22. Proszę dopasować do siebie fragmenty z pierwszej kolumny zawierające czasownik, który wymaga dopełniacza, z fragmentami z drugiej kolumny.

1	Muszę poradzić się	A	pani miejsca
2	Przekonam cię	B	talentu
3	Za wszelką cenę chcesz dowieść	C	dyrektora
4	Spróbuj	D	tych egzotycznych owoców
5	Córeczko, ustąp	E	starego komputera
6	Bank dokonał już	F	wiatru w polu
7	Cieężko pracował i dorobił się	G	do mojego planu
8	Zazdroszczę ci	H	choroby
9	Spróbowałabyś użyć	I	straconych dni
10	Korzystam na razie ze	J	swych sił jako prezenter
11	Chętnie bym skosztowała	K	przelewu
12	I teraz szukaj	L	odżywki do włosów

13	Żałuję	M	wyrobu porcelany
13	To miasto słynie z	M	swojej racji

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
C													

23. Proszę przetłumaczyć powstałe w poprzednim ćwiczeniu zdania na język ukraiński.

0. *Muszę poradzić się dyrektora. – Я мушу порадитися з директором.*

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____

24. Proszę użyć wyrazów z nawiasów we właściwych formach i z właściwym przyimkiem.

Proszę pogrupować wyrażenia z przyimkiem: a) *w i do*; b) *na i do*; c) *do i dla*; d) *z i od*; e) *przed i wobec*.

a) <i>w i do</i>	
<i>w</i>	<i>do</i>
	<i>do projektu,</i>

0. *Włączać się (projekt) **do projektu.***

Stać (cień) _____.

Wystąpić (charakter) _____
świadka.

Wpadać (woda) _____.

Pogratulować (imię) _____
wszystkich.

Nalewać (butelka) _____.

Śpiewać (mikrofon) _____.

Sukienka (kratka) _____.

Wpisywać (notes) _____.

Przyjść (pora) _____.

Trafić (niewola) _____.

Włączać się (walka) _____.

Iść (cień) _____.

Wysypywać (kosz) _____.

Towar trafi (sprzedaż) _____.

Odpocząć (czas) _____ wakacji.

b) <i>na i do</i>	
<i>na</i>	<i>do</i>

Mieć (podorędzie) _____.

Skulić się (podobieństwo)

_____ ślimaka.

Powiedzieć (ucho) _____.

Inspirować (nowe sukcesy)

_____.

Decydować (wyczucie)

_____.

Zdolny (wszystko) _____.

Sprzedawać (zeszyt) _____.

Mówić (kamera) _____.

Pamięć (twarze) _____.

Zdecydowany (wszystko) _____.

Problem zszedł (margines)

_____.

Pretendent (nagroda) _____.

Zapalić się (idea) _____.

Problemy wyszły (wierzch) _____.

Mieć wiele możliwości (wybór) _____.

Przyjąć informację (wiara) _____.

Podać się (dymisja) _____.

Podobny (ojciec) _____.

Prawo (wolność) _____.

Rezygnować z pretensji (spadek) _____.

c) <i>do i dla</i>	
<i>do</i>	<i>dla</i>

--	--

Obrzydliwy (oko) _____.

Szczoteczka (zęby) _____.

Podręcznik (licea) _____.

Wstrętny (człowiek) _____.

Bezlitosny (wrogowie) _____.

Tolerancyjny (inni) _____.

Okazja (impreza) _____.

Pobłażliwy (dzieci) _____.

Powód (spotkanie) _____.

Uprzejmy (ludzie) _____.

Warunki (nauka) _____.

Potrzebny (życie) _____.

Dobry (bliźni) _____.

Współczucie (cierpiący) _____.

Krople (uszy) _____.

Pogarda (świat) _____.

Proszek (pieczenie) _____.

d) z i od	
<i>z</i>	<i>od</i>

Pani (fizyka) _____.

Sławny (odwaga) _____.

Otrząsnąć kołnierz (łupież) _____.

Wrażenie (występ) _____.

Dokument (dzień) _____.

dziesiątego lipca 2024 roku.

Trzecia półka (góra) _____.

(wieczór) _____ do rana.

Wyleczyć się (zapalenie) _____ oskrzeli.

Notatka (artykuł) _____.

Fachowcy (efekty specjalne) _____.

Wyjątek (reguła) _____.

Zadowolony (wycieczka) _____.

Wyzywać (łajdacy) _____.

Oczyszczać się (zarzuty) _____.

Satysfakcja (praca) _____.

Ekspert (public relations) _____.

e) przed i wobec	
<i>przed</i>	<i>wobec</i>

Ucieczka (samotność) _____.

Bezbronność (przemoc) _____.

Zabezpieczenie (spamerzy) _____.

Grzech (ludzie) _____.

Zamykać się (świat) _____.

Zobowiązania (pracodawca) _____.

Wina (siostra) _____.

Stawać (sąd) _____.

Ustępstwo (buntownicy) _____.

Niepokorny (władza) _____.

Rzucać perły (wieprze) _____.

25. Proszę użyć odpowiednich struktur dopełniaczowych: (a) bez przyimka, (b) z przyimkiem dla, (c) z przyimkiem do, (d) ze strukturami wariantywnymi.

0. punkt wyjścia (coś) – punkt wyjścia **do czegoś**; punkt wyjścia **czegoś (d)**

1. Odżywka (coś) _____
2. Podstawa (coś) _____
3. Ostoja (coś) _____
4. Postój (coś) _____

5. Przeciwwskazanie (coś) _____
6. Przydatny (coś) _____
7. Przydatny (ktoś) _____
8. Tło (coś) _____
9. Uzasadnienie (coś) _____
10. Warunki (coś) _____
11. Dotykać (coś) _____
12. Dostęp (coś) _____
13. Szacunek (ktoś) _____
14. Szacunek (coś) _____
15. Sympatia (ktoś) _____
16. Uprzejmy (ktoś) _____
17. Dezaprobata (ktoś) _____
18. Dostępność (coś) _____
19. Czepiać się (coś) _____
20. Odnośnie (coś) _____

26. Proszę ułożyć krótki tekst, używając struktur z poprzedniego ćwiczenia.

27. Proszę pogrupować struktury ze słowem *podstawa*, podane w ramce, w różnych znaczeniach odpowiednio do grup 1 i 2.

odrzucenie zarzutów, wiedza, dyskusja, oskarżenie, życie, egzystencja, wychowanie, zatrzymanie, wyżywienie, gospodarka, aresztowanie, skazanie, ustrój państwa, zwolnienie, koncepcja, system edukacyjny, wszczęcie dochodzenia, rozwód, sukces finansowy, wybór finalistów, negatywna ocena, rozpoznania choroby	
Grupa 1: <i>Podstawa czego</i> ‘główne założenia, zasadnicze elementy systemów, poglądów, działań’	Grupa 2: <i>Podstawa do czego</i> lub <i>czego</i> ‘to, co może być początkiem, przyczyną lub uzasadnieniem czegoś’
	<i>podstawa [do] odrzucenia zarzutów,</i>

28. Proszę ułożyć 6 zdań z wyrażeniami *podstawa do czego* i *podstawa czego*.

0. <i>Podstawą udanej komunikacji jest umiejętność wzajemnego słuchania.</i> 1. 2. 3. 4. 5. 6.

29. Proszę użyć właściwej formy.

0. Dopełnić (szklanka) *szkłankę* wodą. Dopełnić (wszystkie formalności) wszystkich formalności.

1. Dopełnić (reszta) _____. Wydać (reszta) _____.
2. Nabyć (nieruchomość) _____. Nabyć (ogłada) _____.
3. Dostać (prezent) _____. Dostać (zapalenie) _____.
4. Dotknąć (ściana) _____. Dotknąć (matka) _____.

30. Proszę użyć właściwych form wyrazów z nawiasów, w zależności od znaczenia rzeczownika *pretensje*. Proszę wskazać, jakie to są znaczenia. Definicje znajdują się w ramce.

1. *Pretensje o co do kogo*: ‘skierowany pod czyimś adresem wyrzut z powodu postępowania i decyzji, które zgłaszający go uważa za niewłaściwe’.

2. *Pretensje do czego*: ‘nieuzasadnione przypisywanie sobie jakichś zalet lub bycia kimś albo czymś znaczącym’.

3. *Pretensje do czego*: ‘roszczenie zgłaszane przez kogoś do czegoś, co według tej osoby słusznie się jej należy’.

0. Matka zawsze ma (ja) *do mnie* pretensje (balagan) *a balagan* w moim pokoju. (1)

1. Mieli pretensje (autor) _____ (plagiat) _____.
2. Miała pretensje (bycie) _____ (wielka pani) _____.
3. Nie zgłosił (żadne pretensje) _____ (spadek) _____.
4. Pretensje (tron) _____ od lat były świetnym pretekstem (walka) _____.
5. Miała pretensje (mąż) _____ (pieniądze) _____.
6. Nie rościł sobie (pretensje) _____ (wielkość) _____.

31. Proszę podać przykład, który nie pasuje do reszty pod względem wymagań składniowych. Proszę uzasadnić wybór.

Przykład: *Oszczędzać (prąd), oszczędzać (gaz), oszczędzać (woda), oszczędzać (czas), oszczędzać (wstyd), oszczędzać (zdrowie)*. – ***Oszczędzać wstydu*** – występuje dopełniacz. W pozostałych przykładach występuje biernik: *oszczędzać prąd, oszczędzać gaz, oszczędzać wodę, oszczędzać czas, oszczędzać zdrowie*.

1. Zapomnieć (krzywdą) _____; zapomnieć (obraza) _____;
zapomnieć (smartfon) _____; zapomnieć (zło) _____.
2. Wysłuchać (koncert) _____ muzyki symfonicznej; wysłuchać (prelekcja)
_____ w muzeum; wysłuchać (szmer) _____ nad tętnicą;
wysłuchać (kazanie) _____ w kościele.
3. Powód (duma) _____; okazja (spotkanie) _____; warunki
(odpoczynek) _____; współczucie (chorzy) _____.
4. Pamięć (wiersze) _____; zdolność (muzyka) _____; inspiracja
(twórczość) _____; alternatywa (koncert) _____.
5. Oczyszczać (brud) _____; obierać (łupiny) _____; otrząsać
(sadza) _____; obfitować (kwiaty) _____.

32. Proszę użyć wyrazów w nawiasach we właściwym przypadku, w razie potrzeby z przyimkiem.

Idealne warunki (sen) *do.snu.*⁰

Gdy urządzamy (nasze mieszkanie) _____¹, powinniśmy mieć świadomość (to) _____², że sypialnia, to nie tylko miejsce (spanie) _____³. Właśnie tu odpoczywamy, regenerujemy się i odzyskujemy (siły) _____⁴ po trudach, (jakie) _____⁵ funduje nam praca i inne obowiązki. Jak sprawić, aby w naszej sypialni panowały idealne warunki (spanie) _____⁶? Istnieje kilka zasad, (które) _____⁷ warto się dostosować. Oto kilka porad, (które) _____⁸ warto skorzystać i wcielić (one) _____⁹ w życie. Zrezygnujmy (niektóre sprzęty) _____¹⁰. Sypialnia to przestrzeń, gdzie zdecydowanie nie powinno być miejsca (telewizor) _____¹¹ i (komputer) _____¹². Jeśli jednak nasze możliwości aranżacyjne nie pozwalają nam (przeniesienie) _____¹³ telewizora (inne pomieszczenie) _____¹⁴, postarajmy się przynajmniej nie oglądać (telewizja) _____¹⁵ zaraz przed snem, a już na pewno zrezygnujmy (oglądanie) _____¹⁶ horrorów. Częstym powodem (niedosypianie) _____¹⁷ bywają różnego rodzaju alergię. Jeśli tylko pojawią się podejrzenia, że alergia (roztocza) _____¹⁸ dotyczy właśnie nas lub kogoś z naszych bliskich, koniecznie pozbadźmy się (dywan) _____¹⁹ lub też zamieńmy go (taki) _____²⁰, w wypadku którego istnieje możliwość (pranie) _____²¹. Przed położeniem się (łóżko) _____²² warto wyłączyć (wszelkie światła)

_____ ²³ w pomieszczeniu, a także zaciągnąć (rolety) _____ ²⁴
lub (żaluzje) _____. ²⁵ Tym samym światło dzienne nie będzie wpadać (sypialnia)
_____ ²⁶ i nas niepotrzebnie budzić. Jeżeli chodzi (wybór) _____ ²⁷
materaca, powinniśmy przeznaczyć (ten proces) _____ ²⁸ odpowiednią ilość
czasu, a także nie oszczędzać na nim (pieniądze) _____. ²⁹ Jeśli zadamy
(wybór) _____ ³⁰ pościeli oraz poszewek, które wykonane są z wysokiej jakości
oddychających materiałów, na pewno nie pojawi się (problem) _____ ³¹ z
przegrzaniem oraz poceniem. Należy zdawać sobie sprawę (to) _____ ³², że materiały
sztuczne nie będą przyjemne (nasza skóra) _____. ³³ Rozważmy
przemeblowanie oraz przemalowanie sypialni: powinno być to miejsce przytulne, które zachęca
(relaks) _____. ³⁴ Nie możemy także zbyt zagrzać (ten pokój)
_____. ³⁵

Na podstawie: <https://dobre-materace.pl/idealne-warunki-do-snu-9-porad-jak-stworzyc-je-w-swojej-sypialni/>
(dostęp: 22.11.2023).

33. Proszę wypisać konstrukcje utworzone w poprzednim ćwiczeniu i określić przypadki. Proszę podkreślić te przykłady, w których przypadki lub przyimki są inne niż w odpowiednikach ukraińskich.

0. <u>Warunki do snu</u> , dopełniacz	18.
1.	19.
2.	20.
3.	21.
4.	22.
5.	23.
6.	24.
7.	25.
8.	26.
9.	27.
10.	28.
11.	29.
12.	30.
13.	31.

14.	32.
15.	33.
16.	34.
17.	35.

34. Proszę przetłumaczyć zdania na język polski.

0. *Завтра ми йдемо в етнографічний музей. – Jutro idziemy do muzeum etnograficznego.*

1. Ти мусиш слухати маму? _____
2. Хтось постукав у двері. _____
3. Дівчина зайшла у ванну кімнату. _____
4. Хлопець стрибнув у річку. _____
5. Дівчата накрили на стіл. _____
6. Чекатиму тебе біля (blisko) виходу. _____
7. Перед ким у тебе борг? _____
8. Його відмова допомогти мене здивувала. _____
9. Яка може бути альтернатива кредиту? _____
10. Урешті я зробила вибір. _____
11. Що ти шукаєш у моїй кімнаті? _____
12. Я здогадалася про обман. _____
13. Жінка шкодує, напевно, про свій учинок. _____
14. Цей молодий хлопець претендує на титул чемпіона. _____
15. Це був цінний обмін досвідом. _____
16. Вітаю з перемогою! _____
17. Зустрінемося під пам'ятником Міцкевичу. _____
18. Кому цей подарунок? _____
19. Налий мені чаю в це горнятко. _____
20. Поклади продукти в холодильник. _____
21. Квартира належить моїй сестрі. _____
22. Ми мусимо ще раз усіх перевірити за списком. _____
23. Ми живемо недалеко від поліклініки. _____
24. Нам треба вислати зразки на аналіз. _____
25. Чиновник відмовився від запропонованої йому посади. _____

35. Wykorzystując materiał z poprzedniego ćwiczenia (można go modyfikować i dodawać własny), proszę napisać krótki tekst, w którym pojawi się jak najwięcej wyrazów wymagających dopełniacza, których odpowiedniki ukraińskie wymagają innych przypadków.

A large, empty rectangular box with rounded corners, designed for writing a text. The box has a light gray border and a small gray semi-circular tab at the top left corner.

36. Proszę, wspomagając się informacją w ramce, połączyć w zdania elementy z dwóch kolumn, używając wyrazów w nawiasach we właściwej formie.

a)

Pierwsza kolumna zawiera formy czasowników:

doznawać, doznać w znaczeniu ‘przeżywać stan emocjonalny lub sytuację, nazwaną następującym rzeczownikiem’

1. Doznałam (ulga)	A po zakończeniu filmu
2. Zawsze doznaję (wzruszenia)	B winy
3. Doznałem (lekkie rozczarowanie)	C po tej przykrej rozmowie z kolegą
4. Nagle doznałem (olśnienie)	D gdy się przekonałam, że chłopczyk się nie skaleczył
5. I co, Marku, to może teraz doznałeś (poczucie)	E gdy wspominam swoje dzieciństwo
6. Doznałem (przygnębienie)	F już wiem, co mam zrobić

Odpowiedź:

1	D	<i>Doznałam ulgi, gdy się przekonałam, że chłopczyk się nie skaleczył.</i>
2		
3		
4		
5		
6		

b)

Pierwsza kolumna zawiera formy czasowników:

doświadczać, doświadczyć ‘przeżywać jakąś sytuację wywołującą silne emocje lub odczuwać takie emocje w związku z jakąś sytuacją’

1. Czasami, niestety, każdy z nas doświadcza	A (przemoc fizyczna)
2. Chciałbym doświadczyć	B (wielka niepewność)
3. Matki, których dzieci są zagrożone, doświadczenia	C (smutek) i (bezzadność)
4. Wiele osób pracujących doświadczyło	D ekstremalnie (wysoki poziom) niepokoju

5. Niestety, dzieci często doświadczają	E (mobbing) w miejscu pracy
6. Doświadczam w związku z zaistniałą sytuacją	F (stan) nieważkości

Odpowiedź:

1		
2		
3		
4		
5		
6		

37. Proszę przetłumaczyć powstałe w poprzednim ćwiczeniu zdania na język ukraiński i porównać ukraińskie odpowiedniki czasowników *doznawać* i *doświadczać* w ich najbliższych kontekstach.

0. *Doznałam ulgi, gdy się przekonałam, że chłopczyk się nie skaleczył.*

Я відчула полегшення, коли переконалася, що хлопчик не поранився.

a)

1.

2.

3.

4.

5.

6.

b)

1.

2.

3.

4.

5.

6.

38. Proszę dopasować fragmenty z pierwszej kolumny do fragmentów z drugiej kolumny, przekształcając mianownikową formę na dopełniaczową (w razie potrzeby z przyimkiem) lub biernikową.

a)

1. Przez pół godziny szukałem	A odpowiednie fragmenty
2. Bank odmówił im	B pacierz
3. Wyszukajcie w tekście	C swoją własność i godność
4. Odmawia każdego wieczora	D zawieruszony notes
5. Udało im się obronić	E właściwe wyrazy
6. Używajmy	F te skarby
7. Program przeszukuje	G kredyt
8. Szpital stosuje	H porządek
9. Czy wieczorami zażywasz	I twarde dyski
10. Poczekaj, bo muszę poszukać	J wybór w tej sytuacji
11. Jakoś trudno jest mi dokonać	K tabletki nasenne
12. Policjant pilnuje	L zadanie na jutro
13. Muszę wykonać	M klucze
14. Chętnie korzystają	N preparat dezynfekcyjny
15. Upilnowałeś nam	O ta szansa
16. Szczęśliwie wykorzystałam	P przyznane im ulgi

Odpowiedź:

1	D	<i>Przez pół godziny szukałem zawieruszonego notesu.</i>
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		

13		
14		
15		
16		

b)

1. Dąbrowski szukał dla siebie	A uczniowie szkół podstawowych
2. Ogromny pies strzegł	B kolejne problemy
3. W sprawie artykułu zadzwoniłem	C uratowanie kilku rannych żołnierzy
4. Może pomoże mi w tej sytuacji telefon	D dobra żona
5. Księżniczka odmówiła adoratorowi	E refleksja
6. To poważna książka, prowokuje	F córeczka
7. Dziewczynka niecierpliwie wypatrywała	G redakcja
8. To ostatnie zadanie przysporzyło uczniom	H istotne zmiany
9. Wszyscy narzekali na sytuację i bardzo się spodziewali	I przyjaciel
10. Książka adresowana jest	J kłopoty na klasówce
11. Mama uśmiechnęła się	K ręka
12. Swoim zachowaniem, synku, przyczynisz nam wszystkim	L pierwsi urodzinowi goście
13. Dzielny porucznik przyczynił się	M domostwo

Odpowiedź:

1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		

12		
13		

39. Proszę przetłumaczyć 15 powstałych w poprzednim ćwiczeniu zdań (do wyboru) na język ukraiński.

0. Przez pół godziny szukałem zawieruszonego notesu.

Я пів години шукав блокнот, який мені десь загубився.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.

40. Proszę użyć czasownika *oszczędzać* w odpowiedniej formie, w zależności od jego znaczeń podanych w ramce. Proszę także podać numer definicji, której odpowiada znaczenie użytego w każdym zdaniu czasownika *oszczędzać*.

1. <i>Oszczędzać czego</i>	‘chronić kogoś przed przykrymi doznaniem lub kłopotami’
2. <i>Oszczędzać co</i>	‘gromadzić pewną ilość pieniędzy dzięki ograniczaniu wydatków’
3. <i>Oszczędzać co</i>	‘rozporządzać czymś w taki sposób, aby stracić jak najmniejszą ilość tego’

0. *Żeby oszczędzać (prąd) **prąd**, warto zmienić tradycyjne żarówki na LED-y. (3)*

1. Dzięki lokatom bankowym i kontom oszczędnościowym można oszczędzać (pieniądze) _____ z zyskiem.
2. Oszczędzę sobie (trud) _____ ponownego czytania tej nudnej książki.
3. Oszczędzając (energia) _____, ograniczamy nasze wydatki, a tym samym możemy wspierać domowy budżet.
4. Nie pójde na zebranie, oszczędzę sobie (stres) _____.
5. Wykonaj wreszcie zadanie starannie i oszczędź mi (kolejne poprawianie) _____.
6. Bądźmy troskliwi, dbajmy o zwierzęta, oszczędzajmy im (cierpienia) _____.
7. Nigdy nie oszczędzał (pieniądze) _____ i nie zastanawiał się nad przyszłością.
8. Odłóż książki na miejsce, oszczędź sobie (praca) _____ przy piątkowym sprzątaniu.
9. Musimy oszczędzać (siły) _____, bo zdaje się, że wyprawa potrwa dłużej.
10. Los oszczędził ci (wstyd) _____ i (przykrość) _____. Bądź mu za to wdzięczna.
11. Oszczędzanie jest dla Ciebie męczące? Oszczędź sobie (wysiłek) _____, oszczędzając z głową!

41. Nawiązując do ostatniego zdania z poprzedniego ćwiczenia, proszę napisać kilka rad, używając w nich czasownika *oszczędzać* o różnych wymaganiach składniowych.

42. Proszę wstawić właściwe formy wyrażen z nawiasów odpowiednio do kontekstu, w którym został użyty czasownik *dowiedzieć się* ‘uzyskać informacje’.

1. <i>Dowiedzieć się czego</i> – używamy w odniesieniu do rzeczowników, które są nośnikami bezpośrednich informacji / danych o czymś, np. <i>faktów, konkretnych informacji, prawdy</i>
2. <i>Dowiedzieć się o czym</i> – po przyimku mogą być użyte różne rzeczowniki, zarówno nazwy osobowe, jak i nieosobowe, a nawet nazwy czynności, o których uzyskuje się informacje, np. <i>o podwyżce cen biletów, o stanie zdrowia babci, o studiach na UMK</i>

0. Dowiedziałem się z tej książki (nowe dla mnie informacje) nowych dla mnie informacji.
Dowiedziałem się więcej (ta książka) o tej książce dopiero na jej prezentacji.

1. (Interesujące rzeczy) _____ dowiedziałeś się na tej wystawie. Za późno dowiedziałem się (wystawa) _____, więc jej nie obejrzałem.
2. Trzeba, żeby jak najwięcej ludzi dowiedziało się (ten projekt) _____. Muszę dowiedzieć się (coś konkretnego) _____ o waszym projekcie, wtedy może do was dołączę.
3. Ojciec nie zdradził tajemnicy, dowiedziałem się (prawda) _____ od matki. Rodzice się nie dowiedzieli (nasza z siostrą tajemnica) _____.
4. Gdy sąsiedzi dowiedzieli się (ich nieszczęście) _____, nie pozostali obojętni. Kiedy dzieci dowiedziały się (trudna sytuacja) _____ w schronisku, zaczęły często tu przychodzić i przynosić karmę dla zwierząt.
5. Więcej nic ci nie powiem, (reszta) _____ dowiesz się na miejscu. Od kogo dowiedziałeś się (spotkanie) _____?

43. Proszę wstawić rzeczowniki w dopełniaczu lub bierniku odpowiednio do kontekstu, w którym został użyty czasownik *dostarczać*.

1. <i>Dostarczać czego</i>	‘być źródłem tego, co jest nazwane rzeczownikiem’ (np. <i>dostarczać radości</i>)
2. <i>Dostarczać co</i>	‘powodować, że coś lub ktoś znajdują się w określonym miejscu’ (np. <i>dostarczać produkty</i>)’

0. *Kurier dostarcza (zamówienie) **zamówienie** w ciągu jednego dnia roboczego.*

1. Publikacja dostarcza (nowe wiadomości) _____ z zakresu literatury postmodernistycznej.
2. Podczas naszych szkoleń dostarczamy (pomysły) _____ do przemyślenia.
3. (Zamówione produkty) _____ dostarcza firma kurierska.
4. Park rozrywki dostarcza dzieciom (niebываła radość) _____.
5. Czy to prawda, że w Polsce roboty już dostarczają (posiłki) _____?
6. Książka dostarcza studentom (wiele) _____ cennych informacji.
7. Analiza rynku obligacji dostarcza (pewne wskazówki) _____.
8. (Pizza) _____ dostarczono z wielkim opóźnieniem.

9. Dziękujemy każdej osobie prywatnej, która dostarczyła (dary) _____.
10. Musimy dostarczać organizmowi (niezbędne) _____ do życia (składniki odżywcze) _____.
11. Nadmierne spożycie alkoholu dostarcza (puste kalorie) _____, czyli oprócz energii nie przedstawia żadnych istotnych wartości odżywczych.
12. Kurierzy FedEx dostarczają (paczki) _____ w standardowych godzinach od 8 do 18.
13. Sporty ekstremalne naprawdę dostarczają (adrenalina) _____.
14. Film dostarcza (wzruszenia i refleksja) _____.
15. W Pieninach odnajdziecie atrakcje, które dostarczą wam (niezapomniane wrażenia) _____.

44. Proszę przetłumaczyć zdania z poprzedniego ćwiczenia na język ukraiński.

0. Kurier dostarcza zamówienie w ciągu jednego dnia roboczego.

Кур'єр доставляє замовлення протягом одного дня.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.

45. Proszę wstawić odpowiednią formę wyrazów z nawiasów, dostosowując ją do wymagań czasowników *oczekiwać, czekać, spodziewać się*. W niektórych przykładach możliwe są dwa warianty składniowe.

0. *Musimy cierpliwie czekać (rezultaty wyborów samorządowych) ~~na rezultaty...wyborów samorządowych~~ we Wrocławiu.*

1. Sięgając po pięknie wydaną książkę w wysokiej cenie, spodziewamy się od wydawcy (najwyższa staranność) _____.

2. Wielu inwestorów od kilku miesięcy czeka (podwyżka stóp procentowych) _____.

3. Sfinansujemy ten projekt, ale oczekujemy (zauważalne rezultaty) _____ państwa działań.

4. Liczba osób, które oczekują (wsparcie finansowe) _____, z miesiąca na miesiąc rośnie.

5. Pasażerowie czekający (opóźniony pociąg) _____ byli coraz bardziej zdenerwowani.

6. Kelner spodziewał się (sowity napiwek) _____, a dostał zaledwie parę złotych.

46. Wyrazów z nawiasów proszę użyć we właściwej w formie – dopełniacza lub biernika. Następnie proszę pogrupować zdania według znaczeń czasowników *chwycić się, chwycić się*.

0. *Nagle chwycił się (lewy bok) ~~za lewy bok~~, podobno bardzo go zabolalo.*

1. Tonący (brzytwa) _____ się chwytą.

2. Dziecko próbowało chwycić się (gałąź) _____.

3. Nawet (kłamstwo) _____ się chwytala, żeby zdobyć tę wymarzoną nagrodę.

4. Papuga pazurkami chwytala się (klatki) _____.

5. Chwytał się (różne metody) _____, żeby tylko osiągnąć swój cel.

6. Bawiąc się, dzieci chwytają się (ręce) _____.

7. Denerwowała się i co chwila chwytala się (twarz) _____.

8. Chwytam się (różny sposób) _____, żeby jak najszybciej osiągnąć cel.

9. Kobieta desperacko chwytiała się (ostatnia szansa) _____
na szczęście.
10. Staruszek chwycił się (poręcz) _____, żeby nie upaść.
11. Chwytała się byle (pretekst) _____, aby zakwestionować moją
opinię.
12. Chłopak rozpaczliwie chwycił się (każde wyjaśnienie)
_____, byle by go uratowało przed gniewem ojca.

Znaczenia czasowników <i>chwycić się</i>	Numery zdań
1. <i>Chwycić się za co</i> ‘szybkim ruchem kłaść rękę na innej części swojego ciała’	0,
2. <i>Chwycić się czego</i> , rzadziej: <i>za co</i> ‘zaciskać na czymś palce (w wypadku zwierząt: pazury, zęby, dziób) lub złapać jakiś obiekt, aby nie upaść lub nie spaść’	
3. <i>Chwycić się za co</i> ‘chwycić siebie nawzajem za jakąś część ciała’	
4. <i>Chwycić się czego</i> ‘będąc w trudnej sytuacji, traktować coś jako ratunek’	
5. <i>Chwycić się czego</i> ‘wykorzystywać coś do osiągnięcia celu’	

47. Proszę użyć wyrazów zależnych od słowa *trzymać się* w dopełniaczu albo w innych przypadkach z przyimkiem.

0. *Wszyscy mamy się trzymać (zasady) zasad.*
1. Obywatele powinni się trzymać (przepisy prawne) _____.
2. Nasz produkt ciągle trzyma się (rynek) _____.
3. Rządząca partia kurczowo trzyma się (władza) _____.
4. Powiedzcie nam, na co mamy się nastawić, (co) _____ się trzymać.
5. Społeczność ta trzyma się (wiara) _____ swoich przodków.
6. Śmiał się tak mocno, że aż (brzuch) _____ się trzymał.
7. Kierowca trzymał się (prawy pas) _____.
8. Trzymaj się (reguły) _____, które sam ustaliłeś.
9. Dwie dziewczynki szły ulicą, trzymając się (ręce) _____.
10. Mamy nadzieję, że farba będzie się trzymała (podłoże) _____.

11. W określonych okolicznościach pomysł twój może i trzymałby się (kupa) _____, ale teraz to nie ta sytuacja.

48. Proszę przeanalizować (ustnie) osobliwości znaczenia czasownika *trzymać się* w zależności od jego wymagań składniowych w różnych kontekstach z poprzedniego ćwiczenia.

49. Proszę ułożyć po dwa zdania według podanych schematów składniowych czasownika *bronić*.

a) 'przeciwstawiać się atakowi fizycznemu lub zbrojnemu' Kto / co + bronić + kogo / czego + przed kim / czym	1. <i>Żołnierze bronili twierdzy przed wrogiem.</i>
	2.
	3.
b) 'zapobiegać działaniom lub zjawiskom zagrażającym komuś lub czemuś' Kto / co + bronić + kogo / czego + przed czym	1. <i>Autor bronił swojego projektu przed krytyką.</i>
	2.
	3.
c) 'nie pozwalać na wykonywanie jakichś działań bądź na korzystanie z czegoś' Kto / co + bronić + komu + czego	1. <i>Matka broni dziecku opuszczania podwórka.</i>
	2.
	3.

50. Proszę wstawić wyrazy z ramki w formie pasującej do kontekstu.

syn, bramka, praca magisterska, tytuł wicemistrzyni, ojczyzna, ~~mistrzostwo~~, interesy, wolność
słowa, oskarżony

0. *Ukrainiec broni w tych zawodach ~~mistrzostwa~~ z ubiegłego roku.*

1. Adwokat broni _____ przed sądem.
2. Ekipa z Polski zaciekle broniła _____ w tym meczu.
3. Zawodniczka broni w tym roku _____.
4. W grudniu będę bronić na uczelni _____.
5. Nasi żołnierze bohatersko bronią _____.
6. Samorząd broni _____ studentów.
7. Ojciec usiłował bronić _____ przed niewłaściwym towarzystwem.

8. Opozycyjne media bronią _____.

51. Proszę wstawić formy dopełniacza lub biernika, w razie potrzeby z przyimkami.

0. Który z instrumentów strunowych użył (nazwa) ~~nazwy~~ gwiazdzbiorowi?

1. Miasto użyczyło (tereny) _____ powstającym spółdzielniom mieszkaniowym.
2. Długopis mi się wypisał w czasie sprawdzianu i pożyczyłem (Romek) _____.
3. Uczelnia użyczyła nam (sala) _____ do przeprowadzenia konkursu.
4. Organizatorzy przyjmują zgłoszenia od mieszkańców miasta, którzy gotowi są użyczyć (noclegi) _____ uczestnikom kongresu.
5. Wypożyczyłam w bibliotece (lektura) _____ na dwa tygodnie.
6. (Swoj głos) _____ do reklamy użyczyła znana aktorka.
7. Mam prośbę, pożycz mi (sto złotych) _____, oddam w przyszłym tygodniu.
8. Zapukałam do sąsiadki: „Kasiu, pożycz mi (sól) _____, bo za późno już na wyjście do sklepu”.
9. Znana łyżwiarska para sportowa użyczyła (swoj wizerunek) _____ w kampanii reklamowej mistrzostw.
10. Wiele polskich rodzin użyczyło (gościna) _____ uchodźczyńom z dziećmi.

52. Proszę użyć w różnych znaczeniach, które są podane dalej, czasownika *udzielić*, realizując schemat składniowy „Kto / co + udziela + czego + komu” (w zdaniu można zmieniać szyk wyrazów i rozbudowywać rzeczowniki określeniami).

a) ‘spowodować powstanie czegoś, co jest korzystne dla innych ludzi’	1. Sklep udzielił dużego rabatu stałemu klientowi.
	2.
b) ‘spowodować, że coś stało się dla kogoś dostępne’	1. Punkt dla uchodźców udzielił noclegów potrzebującym.
	2.

c) 'mając uprawnienia, spowodować określony stan kogoś'	1. Pracodawca udzielił urlopu nowemu pracownikowi.
	2.
d) 'zostać wykonawcą czynności, wyrażonej następującym rzeczownikiem'	1. Konsultant udzielił porady klientom.
	2.

53. Proszę przetłumaczyć wszystkie zdania z poprzedniego ćwiczenia, włącznie z przykładowymi, na język ukraiński i zwrócić uwagę na różnice gramatyczne polskich i ukraińskich odpowiedników znaczeniowych.

1. Sklep **udzielił** dużego **rabatu** stałemu klientowi.
Магазин зробив велику знижку постійному клієнту.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

54. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński. Na podstawie materiału z tego ćwiczenia oraz poprzedniego proszę wymienić wszystkie możliwe odpowiedniki leksykalne polskiego czasownika **udzielić** w języku ukraińskim.

0. Premier **udzielił** wywiadu dziennikarzom. – Прем'єр-міністр дав інтерв'ю журналістам.

1. Prezes **udzielił** głosu swojemu zastępcy.

2. Państwo udzieliło azylu uchodźcom.

3. Wszyscy uczestnicy zebrania udzielili poparcia zarządowi.

4. Ksiądz udzielił dziecku chrztu.

5. Historia udzieliła nam poważnej lekcji.

6. Na kursie uczą, jak należy udzielać pierwszej pomocy.

7. Pomóż koledze, zamiast udzielać mu rad.

8. Sąd udzielił małżonkom rozwodu.

9. Rząd udziela wsparcia podejmującym pracę w sektorze rolniczym.

55. Proszę przetłumaczyć zwroty na język polski, używając czasownika *udzielić*.

0. Надати слово доповідачеві. – *Udzielić głosu referentowi.*

1. Дати гарантію покупцям.

2. Надати правову допомогу.

3. Дати десять відсотків знижки.

4. Надати відпустку без збереження заробітної платні.

5. Надати дозвіл на працю.

6. Дати додаткову згоду.

56. Proszę wstawić zwroty z ramki do odpowiedniej kolumny.

odmówić wyjaśnień , odmówić poczęstunku, odmówić talentu , odmówić zaufania, odmówić prawa (do czego), odmówić racji, odmówić pożyczki, odmówić logiki, odmówić współpracy, odmówić rozsądku, odmówić wywiadu	
1. Odmówić ‘nie zgodzić się na spełnienie czyjejś prośby, propozycji’	2. Odmówić ‘nie przyznać komuś lub czemuś jakiejś cechy, zwłaszcza pozytywnej’
<i>odmówić wyjaśnień,</i>	<i>odmówić talentu,</i>

57. Proszę ułożyć z trzema zwrotami z każdej grupy z poprzedniego ćwiczenia zdania według podanych schematów składniowych i przetłumaczyć je na język ukraiński.

Grupa 1: <i>odmówić</i> ‘nie zgodzić się na spełnienie czyjejś prośby, propozycji’: rzeczownik osobowy + odmówić + komu + czego <i>Dyrektor zwolnił mnie i odmówił mi wyjaśnień. – Директор звільнив мене і відмовився мені щось пояснити.</i>	
1.	
2.	
3.	
Grupa 2: <i>odmówić</i> ‘nie przyznać komuś lub czemuś jakiejś cechy, zwłaszcza pozytywne’: rzeczownik osobowy + odmówić + komu / czemu + czego <i>Nie sposób było odmówić jej talentu aktorskiego! – Неможливо було не визнати її акторський талант / її акторського таланту!</i>	
1.	
2.	

3.

58. Proszę uzupełnić zdania wyrażeniami z ramki.

swoje męstwo, nadużycie władzy, absurdalność zarzutów naukowych, słuszność tez, своя niewinność, своя racja, skuteczność stosowanego leku, fałszywość tej teorii, zdrada męża

0. Muszę dowieść sobie samej ~~swojego męstwa~~.

1. Czy ofiara powinna dowodzić przed sądem _____?
2. Nasi naukowcy dowiedli _____.
3. Prawnicy dowiedli _____ przez kierownika firmy.
4. Oburzona żona wynajęła detektywa, który dowiódł _____.
5. Autor artykułu dowiódł przed komisją _____ recenzenta.
6. W czasie obrony pracy magisterskiej studentka dowiodła _____ w niej przedstawionych.
7. Leczenie wielkiej liczby pacjentów dowiodło _____.
8. I co, teraz też nie przyznasz, że jednak dowiodłem _____?

59. Proszę przetłumaczyć zdania z poprzedniego ćwiczenia na język ukraiński, zwracając uwagę na różnicę wymagań polskiego czasownika *dowieść* i jego ukraińskiego odpowiednika.

0. Muszę dowieść sobie samej swojego męstwa. – *Я мушу сама собі довести свою сміливість.*

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.

60. Proszę przeanalizować podane w ramce znaczenia czasowników *zaprzestać*, *zaniechać*, *zaniedbać* oraz osobliwości ich wymagań składniowych, a następnie napisać cztery zdania, używając w każdym z nich czasowników w każdym z podanych znaczeń.

Przykład: *Przez obowiązki w pracy zaczęłam zaniedbywać rodzinę.*

<i>Zaprzestać czego, książk.</i> ‘przerwać jakąś czynność, zamierzając już jej w ogóle nie podejmować ponownie’, np. <i>zaprzestać działalności, płacenia podatków</i> 1
<i>Zaniechać czego, książk.</i> ‘zarzucić robienie lub stosowanie czegoś’, np. <i>zaniechać inwestycji, planów, pracę</i> 2.
<i>Zaniedbać co / rzadko czego</i> ‘nie wywiązać się ze swoich obowiązków lub nie poświęcić czemuś należytej uwagi’ [wariant <i>czego</i> jest zdecydowanie rzadszy], np. <i>zaniedbać obowiązki / rzadko obowiązków, zaniedbać naukę / rzadko nauki, zaniedbać budowę / rzadko budowy</i> 3.
<i>Zaniedbać kogo</i> ‘nie poświęcić komuś wystarczająco dużo czasu i troski’, np. <i>zaniedbać córkę, przyjaciół</i> 4.

61. Proszę użyć wyrazów w odpowiedniej formie.

0. Pacjent zaprzestał (leczenie) **leczenia**.

1. Fundacja zaprzestała (dofinansowywanie) _____ działalności naszej organizacji.
2. Po wyjściu z więzienia Nowakowski zaprzestał (działalność przestępcza) _____.
3. Sojusznicy zaprzestali (sprzedaż) _____ broni.
4. Należy natychmiast zaprzestać (wyrąb) _____ drzew.
5. Firma _____ zaniechała _____ (dalsze _____ roboty _____ budowlane) _____.

6. Po wieloletnich dyskusjach zaniechałem (próby) _____ porozumienia.
7. Po konserwatorium dziewczyna zaniedbała (muzyka poważna) _____ i śpiewa teraz piosenki popularne.
8. Ostatnio, niestety, zaniedbałam (nauka) _____ hiszpańskiego.
9. Zajęta swoim leczeniem, zaniedbała (Kuba) _____.
10. Miasto zaniedbało (sprzątanie) _____ ulic po zimie.
11. Gdy się zakochałam pierwszy raz, zaniedbałam (przyjaciółki) _____.

62. Proszę przetłumaczyć 8 zdań z poprzedniego ćwiczenia (do wyboru) na język ukraiński.

0. *Pacjent zaprzestał leczenia.*

Пацієнт припинив / зупинив лікування; Пацієнт перестав / припинив лікуватися.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

63. Proszę przetłumaczyć zdania na język polski, używając wyrazów *zaprzestać, zaniechać, zaniedbać*.

0. *Через масу справ я останнім часом трохи занедбала своїх песиків, чого не можу собі пробачити. – W natłoku spraw trochę ostatnio zaniedbałam swoje pieski, czego nie mogę sobie wybaczyć.*

1. Я знехтував обережністю і потрапив у пастку.

2. Чи ж я справді дозволю собі занедбати дочку? Ні!

3. Зрозумій: закинути виконання обов'язків – це не вирішення проблеми.

4. Останнім часом ти, сину, трохи занедбав свої інтереси.

5. Портія апелює до припинення спроб переговорів у справі угоди.

6. Поринувши в роботу, батько остаточно занедбав сім'ю.

7. Пацієнт перестав уживати препарат (запустив / закинув уживання препарату).

8. Жінка перестала далі лікуватися (запустила / закинула подальше лікування).

9. Хлопець, зайнятий роботою на фірмі, поступово занедбував (закидав) творчу діяльність.

10. Аня вийшла заміж і перестала шукати роботу.

11. Цього року фонд припинив надавати допомогу.

64. Proszę zastosować jeden z wariantów wymagań czasownika *cieszyć się*: *na co* (biernik), *z czego* (dopełniacz), *czym* (narzędnik), używając w odpowiedniej formie wyrazów podanych w nawiasach. W niektórych kontekstach możliwe są użycia wariantywne.

0. *Jako dziecko Tosia bardziej cieszyła się (prezenty) z...prezentów! / na prezenty! / prezentami niż teraz.*

1. Koleżanka bardzo cieszyła się (osiągnięcie) _____ tego sukcesu.

2. Dziewczyna doceniała każdy nowy dzień, cieszyła się (każda chwila)_____.

3. Jako dziecko Ania najbardziej cieszyła się (święta Bożego Narodzenia) _____.
4. Niecierpliwiłem się i jednocześnie cieszyłem się (przyszłe spotkanie) _____.
5. Brat dawno tak się nie cieszył (wygrany wyścig) _____.
6. Niedługo Bartek miał dostać urlop i już się cieszył (wypoczynek) _____.
7. Czekając na lipiec, Ola bardzo się cieszyła (wspólny wyjazd) _____ z Mikołajem.
8. Uwielbiam ją, i ona też zawsze się cieszy (mój widok) _____.
9. Nasza nauczycielka cieszyła się (wyniki) _____ sprawdzianu, bo były naprawdę dobre.
10. Był jeszcze marzec, a dzieci już się cieszyły (czerwcowy wycieczka) _____.
11. Psycholodzy mówią: masz psa – dłużej cieszysz się (życie) _____.

65. Proszę zastosować jeden z wariantów wymagań czasownika *zapomnieć*: czego (dopełniacz) lub o czym (miejscownik), używając w odpowiedniej formie wyrazów podanych w nawiasach.

0. *Córka miała długą przerwę w nauce i prawie zapomniała (gra na fortepianie) gry na fortepianie.*

1. Stałam przed drzwiami około dwudziestu minut, bo zapomniałam (kod) _____.
2. Jaki wstyd, zupełnie zapomniałam (dług) _____.
3. W szatni okazało się, że Janka zapomniała (ręcznik) _____.
4. Przy kasie okazało się, że chyba zapomniałam (portfel) _____.
5. Ostatnio byłem w tym miejscu bardzo dawno, więc nie dziwię się, że zapomniałem (droga) _____.
6. Córko, moja droga, czy zapomniałaś (swoje obietnice) _____ ?
7. Mam nadzieję, że zapomniałam (komórka) _____, a nie zgubiłam.
8. Obym tylko nie zapomniała (urodziny) _____ Ani w tym roku.
9. Jestem tak zmęczona, że wydaje mi się, że zapomniałam (własne imię) _____.
10. Panie Piotrze, czy nie zapomniął pan (spotkanie) _____, które planowane jest na jutro?

11. Niestety, zapomniałem (nazwisko) _____ autora tej książki, muszę sprawdzić w internecie.

12. Byłam już na korytarzu, ale cofnęłam się, bo zapomniałam (plecak) _____.

66. Proszę ułożyć zdania z czasownikiem *zapomnieć*, w którego kontekstach będą występować wyrazy z ramki. Proszę pamiętać, że w różnych znaczeniach może on wymagać różnych przypadków.

zeszyt, notatki, problemy, przeszłość, chusteczki do nosa, swoje obowiązki, dokumenty, dowód, okulary, rękawiczki, pilna sprawa, obietnice, przestrogi, swoje przyrzeczenia, dawna miłość

Przykład: *Znowu zapomniałaś zeszytu?*

67. Proszę wstawić w wy kropkowane miejsca czasowniki *dorobić się* lub *zarobić* w formie czasu przeszłego, używając w odpowiedniej formie wyrazów podanych w nawiasach. W niektórych kontekstach możliwe jest wariantywne użycie obu czasowników.

0. Świdziński *dorobił się miana* jednego z najlepszych specjalistów w naszej dziedzinie.

1. Dziewczyny (pieniądze) _____, sprzedając samodzielnie wykonane kartki świąteczne.

2. Dyrektor powiedział, że nasza firma (znacząca pozycja) _____ na rynku.

3. Nowakowski w tej firmie (opinia) _____ dobrego fachowca.

4. Uczniowie wolą sobie (wakacje) _____ , niż dostać te pieniądze od rodziców.
5. Mój znajomy (wielki kapitał) _____ w latach kryzysu.
6. Tak się napracowałem, a (grosze) _____ .
7. Przyjaciół wyemigrował za granicę i tam (fortuna) _____.
8. Biznesmeni (majątek) _____ na ropie naftowej.
9. Czy wiecie, (ile punktów) _____ dzisiaj?

68. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

0. *Posmakuj pani mojego salcesonu?* – *Спробуйте, пані, мій саліцесон?*

1. Chętnie skosztuję tej twojej nalewki.

2. Z przyjemnością skosztowałam kawy w tej nowej kawiarni.

3. Bałam się, że przyprawa będzie za ostra, więc posmakowałam jej koniuszkiem języka.

4. Proszę pani, niech posmakuje pani moich truskawek, naprawdę są bardzo słodkie.

5. Chciałabym pojechać do jakiegoś egzotycznego kraju i spróbować tam miejscowych przysmaków.

6. Mamo, spróbuj zupy, czy nie jest za słona?

7. W tej restauracji można spróbować specjałów francuskiej kuchni i posłuchać francuskiej muzyki.

8. W czasie tego urlopu nad morzem skosztowałem kilku nowych gatunków ryb.

69. Na podstawie poprzedniego ćwiczenia proszę wyjaśnić (ustnie), jakie odpowiedniki formalne i leksykalne polskich czasowników *skosztować czego*, *spróbować czego* (w znaczeniu ‘zjeść lub wypić trochę czegoś dla poznania smaku potrawy lub napoju’) i

posmakować czego (w znaczeniu ‘zjeść lub wypić trochę czegoś, żeby poznać tego smak lub cieszyć się nim’) mogą wystąpić w języku ukraińskim.

70. Proszę przetłumaczyć zdania na język polski.

0. *Я мушу врешті взятися за роботу.* – *Muszę wreszcie zabrać się do pracy.*

1. У цих змаганнях наш спортсмен претендує на медаль.

2. Він доклав зусиль і досягнув успіху.

3. Вітання переможцеві передали його друзі і знайомі.

4. Ти не шкодуєш про своє рішення?

5. Не поспупись на кілька злотих, прошу.

6. Ти дуже схожа на свою маму.

7. Моніко, кого ти так виглядаєш? Ірину?

8. Ти вкинула лист у скриньку?

9. Листи було розіслано в різні полоністичні осередки України.

10. Думаєш, зараз він візьметься за приготування вечері?

11. Як спровокувати учнів на щирість у розмові?

12. За браком часу ми не все обговорили.

13. Я з дитинства люблю котів.

14. Які у Вас підстави для вироблення цього документа?

15. Це було кохання з першого погляду.

16. Мені вистачить двох зошитів.

17. Однозначної відповіді на це запитання не існує.

18. До зустрічі! Вітання мамі!

19. Я знову забула телефон.

20. Цитрусові багаті на вітамін С.

21. Це правило досить легке для розуміння.

22. На листівці написано: „Найкращі побажання бабусі в день народження”.

23. У нашому гуртожитку добрі умови для життя.

24. Чи у вас вагомі причини для переселення?

71. Proszę przetłumaczyć tekst na język polski.

Ігор: Щось я зголоднів. Зайдемо кудись поїсти?	Igor: <i>Coś zgłodniałem. / Głodny jestem. Pójdziemy coś zjeść? / Wstąpimy gdzieś, żeby coś zjeść?</i>
Анна: Але давай пошукаємо якесь нове місце – що ти на це?	Anna:
Ігор: А що б ти хотіла? Знову хочеш спробувати якісь нові делікатеси?	Igor:
Анна: Так... Або ні! Я вибрала б сьогодні щось більш тридиційне... Але цікаве!	Anna:

Ігор: Наприклад? Що б ти скуштувала?	Igor:
Анна: Ну, не знаю... Може... спробувала б якісь нові вареники?	Anna:
Ігор: А, я вже знаю, тут неподалік є класне місце. Цікаво, скільки ти видів змогла б спробувати?	Igor:
Анна: А знаєш, я передумала. Я б спробувала якісь нові види сирів. То може все-таки до того французького?...	Anna:
Ігор: Добре. То ще посмакуємо добрим вином!	Igor:

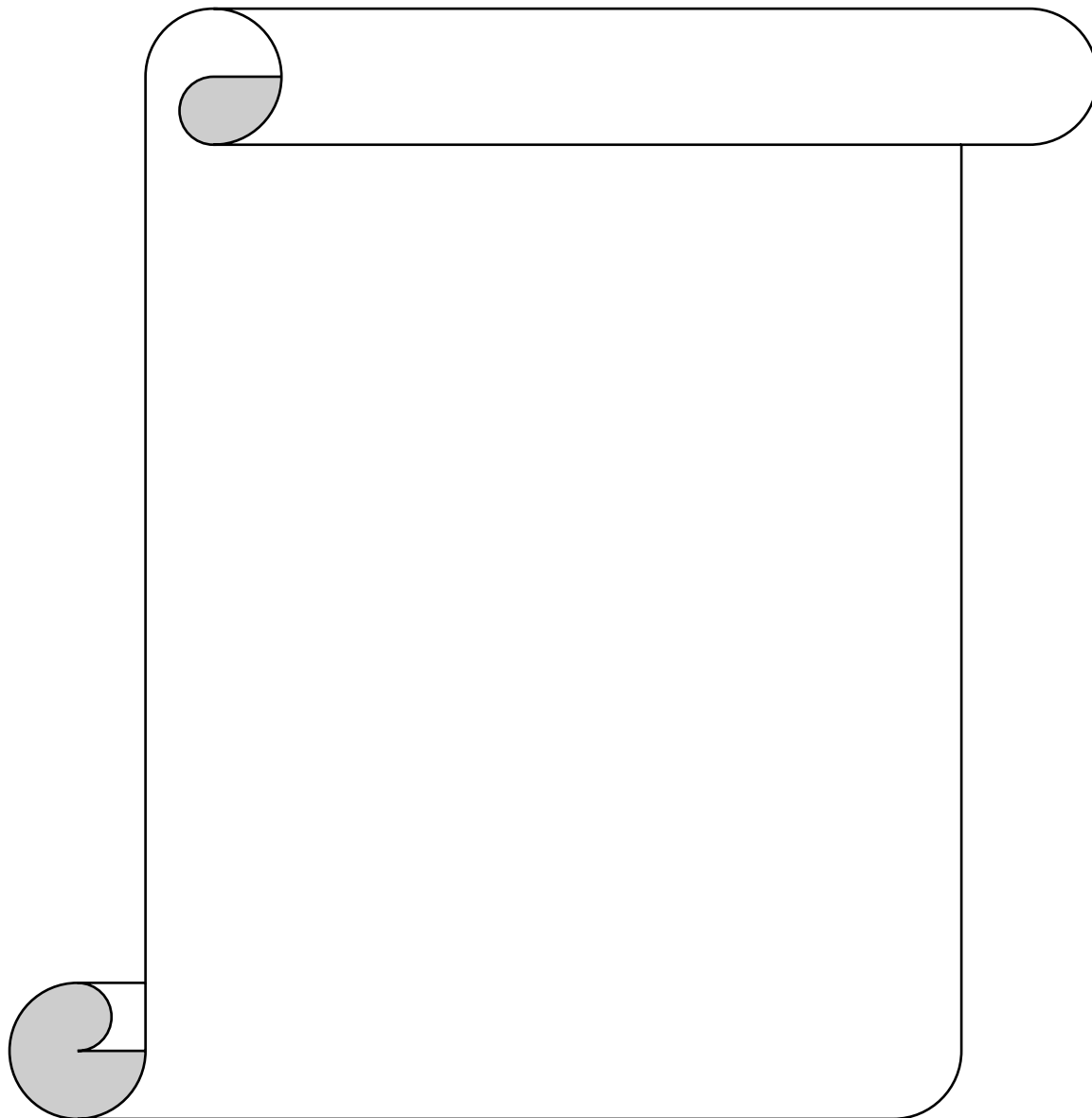
72. Proszę przetłumaczyć tekst na język polski.

Я щось тобі, Аню, скажу. Знаєш, я зізналася у своїй брехні, і Оля сказала, що розчарувалася в мені. Пам'ятаєш, як я ділилася з тобою своїми сумнівами? Питала, як мені звільнитися від цього всього? Ще тоді я заздрила твоєму спокою. Що ж мені тепер робити, з яким спеціалістом порадитися? Яке рішення шукати? Замість радіти життю, я весь час нервуюся. І зовсім не тішуся, що ми завтра з нею зустрінемося. Я страшно шкодую про те, що сталося. Я знаю, що спричиняю тобі клопоти. Але прошу тебе, не відмов мені у допомозі...

Przykład: *Я щось тобі, Аню, скажу.*

Coś ci, Aniu, powiem.

73. Proszę napisać krótki tekst opowiadający o tym, jaki konflikt mógł zaistnieć między nadawczynią tekstu z poprzedniego ćwiczenia a jego bohaterką Olą. Proszę postarać się użyć w nim czasowników, które wymagają dopełniacza, w odróżnieniu od ich odpowiedników ukraińskich.

74. Proszę przetłumaczyć teksty na język polski.

a) Треба бути щирим перед самим собою. Усі до тебе байдужі. А ти повинен бути толерантним до всіх. Не можеш бути до інших несправедливим. Водночас ти маєш бути благородним у стосунку до добрих людей. Ти повинен бути до них приязним. Але водночас мусиш бути безжальним до ворогів.

Przykład: *Треба бути щирим перед самим собою.*

Trzeba / należy / powinno się / powinieś być szczerym wobec siebie / w stosunku do siebie / względem siebie / ze sobą

b) Скажу тобі, що я думаю. Зателефонуй все-таки сестрі. Не веди себе так, ніби ти до неї байдужа. Будь більш толерантною до неї. Обдумай все ще раз, пошукай її добрі сторони. Знаю, вона відома своїм гострим язиком. Часто через свою спонтанність робить не той, що треба, вибір. Але, погодься, життя іноді дає їй надто серйозні уроки. Я впевнена, що вона сама ненавидить свою імпульсивність. Шкодує про те, що сказала. Але не хоче визнати свою вину. І це доводить її слабкість. Я здогадуся про її внутрішню нерішучість. Може, вона саме тобі заздрить у твоєму, як їй здається, везінні. Погоджуюся, що вона використовує невідповідні аргументи. Але, напевно, вона не має з ким порадитися. Подзвони їй. Поговори з нею... Сподіваюся, я тебе переконала у своїй рації...

75. Co mogłaby odpowiedzieć adresatka tekstu z poprzedniego ćwiczenia? Czy chce skorzystać z udzielonych jej rad? Proszę napisać krótki tekst, starając się w nim użyć jak najwięcej czasowników lub innych wyrazów rządzących dopełniaczem.

76. Proszę przetłumaczyć na język polski.

Хочеш досконало вивчити іноземну мову самостійно? Звичайно, для цього ти мушиш прикласти певні зусилля. Дотримуйся принципу регулярності навчання. Застосовуй вивчені правила на практиці. Стеж за доброю вимовою. Пам'ятай про потребу постійно контактувати з мовою, яку ти вивчаєш. Якщо ти не впевнена / не впевнений у собі, постарайся вилікуватися від цього. Якби тобі була потрібна консультація чи допомога, порадься з учителем. Уважно вислухай його пояснення. Позич у нього матеріали для цікавого вивчення мови. Учитель обов'язково тобі допоможе (udzieli ...). Користуйся цими дидактичними матеріалами. Пошукай найбільш відповідний для тебе підручник для вивчення мови. Для досягнення мети хапайся за різні, навіть нетрадиційні, методи навчання. Але не перегинай палицю – обмежся запам'ятовуванням кільканадцяти нових слів на день. Зате активно вживай свіжо вивчені слова, звороти, фрази. Пам'ятай також, що занедбати слухання іноземної мови і читання іноземною мовою – це шлях до поразки. А тобі потрібна перемога! Слухай аудіозаписи. Читай щось цікаве. Посмакуй (насолодися) доброю літературою в оригіналі. Доторкнися до магії поезії. Не відмовляйся від фільмів і радіопостановок. Не легковаж жодною потенційною розмовою з носієм мови. Приїдь у країну, мову якої ти вивчаєш. Ти обов'язково будеш задоволена

/ задоволений результатами вивчення мови. Навчаючись, старайся відчувати (doświadcząć) радість. Заборони собі песимізм! Повір, що ти відчуєш (doznasz) полегшення, коли переконаєшся у своїх досягненнях. І щораз то більше будеш упевнена / впевнений у своїх мовних вміннях. Завжди радій навіть малим успіхам. Врешті ти обов'язково досягнеш величезного успіху. І справді матимеш приводи для гордості за себе. Насолодися (zasmakuj / posmakuj) здобутками!

Przykład

Chcesz doskonale nauczyć się języka obcego samodzielnie?

Хочеш досконало вивчити іноземну мову самотійно?

77. Proszę ułożyć tekst na dowolny temat i w dowolnym gatunku z jak największą liczbą czasowników i innych wyrazów wymagających dopełniacza, których odpowiedniki ukraińskie wymagają innego przypadku.

3.3. *Błogosławić komu czy błogosławić kogo?*

Połączenia z celownikiem

3.3.1. Informacje ogólne

☛ Celownik należy do przypadków używanych w języku polskim rzadziej niż pozostałe przypadki. Wśród różnych wystąpień celownika dominują rzeczowniki żywotne, głównie osobowe, oraz zaimki osobowe: *komu? mnie / mi, tobie / ci, jemu / mu, jej, nam, wam, im*, w tym honoryfikatywne: *panu, pani, paniom, panom, państwu*. Dużo niższą frekwencję mają celowniki rzeczowników nieżywotnych, w szczególności nieosobowych.

☛ Z celownikiem łączą się przede wszystkim czasowniki. Celownik przy czasowniku nazywa odbiorcę (adresata) czynności, np.

- kogoś, do kogo mówimy, np. *mówić sędziemu (prawdę), powiedzieć babci (dzień dobry), opowiedzieć dziecku (bajkę)*,
- kogoś, kto coś dostaje, por. *dać uczniom (zadanie), przekazać biednym (jedzenie), przynieść choremu (lekarstwo), pożyczyć bratu (pieniądze), podarować dziewczynie (kwiaty)*,
- kogoś, komu / dla kogo coś się robi, np. *kupić żonie (prezent), zbudować dzieciom (dom), zepsuć dziewczynie (humor), zrobić koleżance (niespodziankę)*.

☛ Rzeczowniki regularnie utworzone od tych czasowników także łączą się z celownikiem, np. *mówienie sędziemu, opowiedzenie dziecku, danie uczniom, pożyczenie bratu, kupienie żonie*.

☛ Celownik jest wymagany przez kilka przyimków:

- *dzięki*, np. *Dzięki ojcu zainteresował się sportem* – oznacza przyczynę, okoliczność pozytywną, korzystną,
- *ku*, np. *Droga wiodła ku szczytowi, Koncert zmierza ku końcowi, Świat podąża ku kryzysowi* – oznacza miejsce, czas, stan, do których kieruje się działanie; przyimek jest nacechowany – ma charakter książkowy,
- *wbrew*, *na przekór*, np. *Adam wyjechał wbrew woli ojca, Wbrew zakazowi chłopcy weszli na lotnisko, Posłowie zagłosowali na przekór oczekiwaniom kobiet* – oznacza działanie sprzeczne z okolicznościami, normami, niezgodne z czyjąś wolą,
- *przeciw*, *przeciwko*, np. *Protestowali przeciwko wojnie, szczepienie przeciw grypie*. △

☛ Zakres użycia celownika w języku polskim systematycznie się zmniejsza. Zastępują go struktury z przyimkami i innymi przypadkami, rzadziej inne przypadki, jak np. biernik przy czasowniku *błogosławić* △. Proces ten powoduje, że do niektórych wyrazów możemy dodać celownik lub przyimek z innym przypadkiem, np. *komu, czemu / dla kogo, czego*, por. *To uczucie jest obce młodym ludziom / dla młodych ludzi, Proszę odłożyć mi / dla mnie ten kawałek schabu, Kupcie jej / dla niej bombonierkę*. Obie struktury są właściwe. △

3.3.2. Słownik polsko-ukraiński

Polskim formom celownikowym odpowiadają w języku ukraińskim formy **biernika, dopełniacza, narzędnika** – z przyimkiem lub bez przyimka.

BIERNIK

Odpowiedniki biernikowe bez przyimka

<i>przerywać komu (rozmówcy)</i>	– <i>переривати, перебивати кого (співрозмовника)</i>	⚠
<i>gratulować komu (koledze)</i>	– <i>вітати кого (колегу)</i>	
<i>odradzać komu (siostrze)</i>	– <i>відмовляти кого (сестру)</i>	
<i>zaprzeczać czemu (faktom)</i>	– <i>заперечувати що (факти)</i>	
<i>przewodniczyć czemu (komisji)</i>	– <i>очолювати що (комісію)</i>	
<i>przewodzić czemu (koalicji)</i>	– <i>очолювати що (коаліцію)</i>	
<i>przybliżyć komu (uczniom)</i>	– <i>ознайомлювати кого (учнів)</i>	
<i>towarzyszyć czemu (depresji), komu (seniorowi)</i>	– <i>супроводжувати що (депресію), кого (старшу людину), ale i бути з ким (зі старшою людиною)</i>	
<i>przysłuchiwać się czemu (dyskusji)</i>	– <i>[уважно] слухати що (дискусію)</i>	
<i>uchybiać czemu (zasadom)</i>	– <i>порушувати що (засади)</i>	
pot. <i>dokopać komu (rywalowi)</i>	– <i>добити, остаточно перемогти кого (суперника)</i>	
<i>oznajmić komu (obecny)</i>	– <i>повідомити, поінформувати кого (присутніх), ale i заявити, сказати, оголосити кому (присутнім)</i>	
<i>błogosławić komu (powstańcom), czemu (światu), ale częściej błogosławić kogo (powstańców), co (dom)</i>	– <i>благославляти кого (повстанців), що (світ, дім)</i>	⚠

Odpowiedniki biernikowe z przyimkiem

pol. C. bez przyimka	–	ukr. <i>za</i> + B.
<i>kibicować komu (sportowcowi)</i>	–	<i>вболівати за кого (за спортсмена)</i>

pol. C. bez przyimka	–	ukr. <i>na</i> + B.
<i>przyglądać się, przypatrywać się</i> komu (przechodniom), czemu (gwiazdom)		[уважно] дивитися на кого (на перехожих), на що (на зірки), ale i <i>приглядаються, придивляються</i> до кого (до перехожих), до чого (до зірок)
pol. C. bez przyimka	–	ukr. <i>під</i> + B.
<i>powierzać</i> czemu (opiece)		віддавати, давати під що (під опіку)

DOPEŁNIACZ

↪ Odpowiedniki dopełniaczowe z przyimkiem

pol. C. bez przyimka	–	ukr. <i>в / у</i> + D.
<i>zabierać</i> komu (człowiekowi [coś])	–	забирати в кого (у людини [щось])
<i>odbierać</i> komu (dziecku [coś])	–	відбирати, забирати в кого (у дитини [щось])
<i>kraść</i> komu (jubilerowi [coś])	–	красти в кого (у ювеліра [щось])
<i>wyrywać</i> komu (przechodniowi [coś])	–	виривати, вихоплювати в кого (у перехожого [щось])
<i>konfiskować</i> komu (przestępcy [coś])	–	конфіскувати в кого (у злочинця [coś])
<i>wydzierać</i> komu (chłopcu [coś])	–	видирати в кого (у хлопця [щось])
<i>rewanżować się</i> komu (przeciwnikowi)	–	брати реванш у кого (у противника)
<i>umrzeć</i> komu (mężowi), np. <i>umarła</i> mężowi [żona]	–	помирати в кого (у чоловіка), np. померла в чоловіка [дружина] ⚠
<i>zachorować</i> komu (dziewczynie), np. <i>zachorowała</i> dziewczynie [mama]	–	захворіти в кого (у дівчини), np. захворіла в дівчини [мама] ⚠

pol. C. bez przyimka	–	ukr. <i>до</i> + D.
pot. <i>podlizywać się, kadzić, podkadzać</i> komu (szefowi)	–	підлабузнюватися, підлецуватися, підлизуватися, піддобрюватися, придобрюватися до кого (до шефа)

nadskakiwać komu (dyrektorowi)

придобрюватися до кого (до

- директора), але і запобігати перед ким (перед директором)

przymilać się komu (dziewczynie), czemu (elektoratowi), ale częściej do kogo (do dziewczyny), do czego (do elektoratu)

придобрюватися до кого (до дівчини),

- до чого (до електорату) ⚠

pochlebiać, schlebiać komu (dziewczynie), czemu ([jej] ambicji)

підлещуватися до кого (до дівчини), але

- і лестити кому (дівчині), чому ([її] амбіції)

dorównywać komu (idealowi), czemu ([rozwiniętym] krajom)

дорівнюватися до кого (до ідеалу), до чого (до [розвинених] країн)

pol. C. bez przyimka

– ukr. від + D.

wyrywać się komu (policjantowi)

- вириватися від кого (від поліцейського)

uciekać komu (nam)

- утікати від кого (від нас) ⚠

uchodzić czemu (pościgowi)

- утікати від чого (від переслідування, погоні)

pol. C. bez przyimka

– ukr. для + D.

patronować komu (myśliwym), czemu (konkursowi)

бути патроном для кого (для мисливців), але w innym znaczeniu

- здійснювати патронат над чим (над конкурсом, інакше конкурс під патронатом кого)

Odpowiedniki przyimkowe

przeciw, przeciwko komu (komunistom), czemu (grypie)

- проти кого (комуністів), чого ⚠
(групу)

NARZĘDNIK

↩ Odpowiedniki narzędnikowe bez przyimka

<i>przewodniczyć</i> czemu (sesji)	—	керувати чим (сесією)
<i>przewodzić</i> czemu (obradom [konferencyjnym])	—	керувати чим (секцією [на конференції])
pot. <i>szełfować</i> czemu (ośrodkowi)	—	керувати чим (осередком, центром)

↩ Odpowiedniki narzędnikowe z przyimkiem

pol. C. bez przyimka	—	ukr. з + N.
<i>podolać</i> czemu (obowiązkowi)	—	впоратися, справитися з чим (з обов'язком)
<i>sprostować</i> czemu (zadaniu)	—	впоратися, справитися з чим (із завданням)
<i>przydarzyć się</i> komu (siostrze przydarzyło się [coś])	—	статися, трапитися з ким (із сестрою) сталось, трапилось [щось])

pol. C. bez przyimka	—	ukr. <i>перед</i> + N.
<i>wysługiwać się</i> komu (dyrektorowi), czemu (władzom)	—	вистуговуватися <i>перед</i> ким (<i>перед</i> директором), <i>перед</i> чим (<i>перед</i> владою)
<i>czapkować</i> komu (monarsze, przełożonemu)	—	знімати шапку <i>перед</i> ким (<i>перед</i> монархом), запобігати <i>перед</i> ким (<i>перед</i> начальником) ⚠

3.3.3. Komentarze

☛ Czasowniki **przerywać**, **przerwać** mają kilka znaczeń. Struktura *przerywać rozmówcy* ilustruje znaczenie ‘przeszkadzać komu w mówieniu, wchodzić komuś w słowo’, np. *Proszę nie przerywać [komu?] mi wypowiedzi*, *Policjant przerwał [komu?] jej pytaniem, gdzie jest jej chłopak*, *Dziennikarz przerywa [komu?] badaczowi z uśmiechem, ale stanowczo*. Celownik może także nazywać osobę, której ktoś przeszkadza nie w mówieniu, ale w wykonywaniu innej czynności, np. *Wejście matki do pokoju przerwało [komu?] dzieciom świetną zabawę*, *Ciężka choroba przerwała [komu?] jej naukę*. Bardzo często używamy celownikowej formy zaimkowej.

Zastąpienie celownika biernikiem zmienia zdanie poprawne w niepoprawne gramatycznie lub zmienia znaczenie czasownika *przerywać*. *Przerywać* z biernikiem (bez celownika) to: 1) ‘powodować, że coś dzieli się na dwie części’, np. *Woda przerwała tamę*, *Protestujący przerwali kordon policyjny*; 2) ‘przestawać wykonywać jakąś czynność’, np. *Wielu młodych ludzi przerywa studia po pierwszym roku*, *Malarka przerwała pobyt w Paryżu, gdy skończyły się jej pieniądze*; 3) ‘usuwać niektóre rośliny, by nie rosły zbyt gęsto’, np. *Po kilku tygodniach przerywamy pietruszkę, by nie rosła za gęsto*.

☛ Czasownik **błogosławić** tradycyjnie łączy się z celownikiem, ale współcześnie częściej jest używany z biernikiem niż z celownikiem, szczególnie w znaczeniach ‘akceptować, popierać czyjeś działania, plany’, np. *Warto więc błogosławić ten polski zwyczaj, to, że właśnie w Wigilię, w tę Noc Bożego Narodzenia, nasi rodacy chcą być razem*.

Właściwe są połączenia i z biernikiem, i z celownikiem, np. *Niech Bóg błogosławi was/wam obfitością darów* (= Niech Bóg bierze was w opiekę i daje wam różne dary), *Niech Pan Bóg błogosławi wasz ruch/waszemu ruchowi*, *Błogosławię ci/cię, Paulinko*. W znaczeniu ‘być za coś wdzięcznym’ używamy przede wszystkim biernika, np. *Po śmierci dziecka błogosławiła fakt, że może pracować i zapomnieć o stracie*, *Nagle rozpętała się burza, dlatego błogosławiłem decyzję pozostania w domu*.

☛ Z czasownikami **umrzeć**, **zachorować** częściej niż rzeczowniki są używane celownikowe zaimki osobowe, np. *Umarła mu matka, żony jeszcze nie ma*, *Umarła mu pacjentka na stole*, *Mama umarła jej na kolanach* (= na jej kolanach umarła mama), *Stało ci się coś? Umarł ci ktoś? Zbankrutowałeś?* (tak pytamy, żeby się dowiedzieć, dlaczego ktoś nie ma humoru, jest smutny); *Renoir nakręcił właściwie tylko plenery – najpierw zachorował mu aktor, potem uciekł do Ameryki*.

☛ Czasownika **przymilać się** używamy głównie z wyrażeniem *do + D*, np. *Pisarz nie stara się przymilać do czytelnika, Dziecko raz przymila się do matki, raz do ojca*. Łączliwość z celownikiem jest możliwa, ale mniej typowa, bardziej potoczna, np. *Nie starałem się przymilać publiczności, Witek przymilał się Marcelinie w kuchni*. W niektórych opracowaniach celownik bywa uznawany za niepoprawny. Dlatego w starannej polszczyźnie lepiej używać wyrażenia z przyimkiem.

☛ Czasownik **złorzeczyć** może mieć różne znaczenia i inne wymagania w zakresie przypadku:
1) *złorzeczyć komu* = ‘życzyć komuś czegoś złego’; czasownik jest używany tylko z celownikiem rzeczowników osobowych, np. *Grupa zrzesza już prawie osiem tysięcy osób. Linkują one artykuły, dyskutują na publicznych forach. Złorzeczą politykom, wyklinają Indie, Żona chowanego mężczyzny, nie przebierając w słowach, złorzeczy mu nad grobem za to, że zostawił ją samą z dzieckiem*; w tym znaczeniu czasownik ma w tekstach niższą frekwencję niż w drugim znaczeniu; 2) *złorzeczyć na co/na kogo lub czemu* = ‘mówić w ostrych słowach z niezadowolaniem o czymś lub kimś’; czasownik jest używany z przyimkiem i z rzeczownikami osobowymi lub nieosobowymi, np. *Śpiewali pieśni religijne, pili wódkę, złorzeczyli na Kotańskiego i media*; użycia z celownikiem odnoszą się do rzeczowników nieżywotnych, np. *W przerwach płakałam, rzucałam doniczkami o ścianę, smarkałam w kocyk w dalmatyńczyki i złorzeczyłam światu*.

☛ Czasownik **czapkować** nie ma wysokiej frekwencji w polszczyźnie. W ostatnich latach zaczął być nieco chętniej używany przez publicystów w znaczeniu ‘okazywać komuś szacunek w sposób nadmiernie uniżony’. Mówienie, że *ktoś komuś czapkuje* niesie za sobą negatywną ocenę tej osoby, np. *polityka, por. Bo Platforma, jak na razie, wyłącznie czapkuje Niemcom*. W najnowszym korpusie języka polskiego (KWJP) poświadczona jest łączliwość czasownika *czapkować* z wyrażeniem *przed + N.*, na wzór połączenia *klaniać się przed kimś*, np. *Lech Kaczyński wyraźnie krytykował despotyzm Wałęsy i uchylał się od czapkowania przed przewodniczącym „Solidarności”*. Nie polecamy takiego połączenia, gdyż nie jest ono utrwalone w polszczyźnie i może być traktowane jako niewłaściwe.

☛ W języku polskim wyrażenia **uciekać komu** i **uciekać od kogo** (jak w języku ukraińskim) nie mają tego samego znaczenia. Mówimy, że *komuś coś ucieka*, jeśli staje się dla kogoś nieosiągalne, np. *uciekają mi pieniądze, uciekła nam szansa na wyjazd, lekarzowi uciekają pacjenci*. Możemy też powiedzieć, że *uciekł nam tramwaj, pociąg, autobus*. Jeśli *ktoś ucieka od kogoś*, to odchodzi od kogoś, z kim z jakiegoś powodu nie chce być, np. *uciekać od*

rodziców, uciekać od niedobrego męża. Możemy też **uciekać przed kimś**, gdy stanowi dla nas zagrożenie, np. nas goni, por. *Złodziej ucieka przed policją, Żołnierze uciekali przed wrogiem.*

☛ Celowniki nazywające osoby, organizacje, instytucje, do których odnosimy jakieś działanie, zobowiązania, postawy (celowniki ogólnie wskazujące na relację między obiektami), mogą mieć odpowiedniki z przyimkami i dopełniaczami: **wobec** + D., **względem** + D., **w stosunku do** + D. Takie celowniki i wyrażenia z przyimkami zasadniczo wzajemnie się zastępują – są środkami równoważnymi gramatycznie, por. np. *posłuszeństwo dzieci rodzicom – posłuszeństwo dzieci wobec rodziców – posłuszeństwo dzieci względem rodziców – posłuszeństwo dzieci w stosunku do rodziców*. Różnią się jednak pod względem stylistycznym i frekwencyjnym. Przyimki **wobec** + D., **względem** + D. i **w stosunku do** + D. są raczej używane w tekstach sformalizowanych, dwa ostatnie szczególnie w tekstach urzędowych i w publicystyce. Przyimek **wobec** jest używany częściej niż **względem** i **w stosunku do**, zastępuje celownik nawet w tekstach mniej sformalizowanych, por. *Mateusz odsunął więc grzeczność i posłuszeństwo wobec matki na dalszy plan*. Można przewidywać, że przyimek **wobec** + D. będzie w kolejnych latach zwiększać zakres użycia kosztem celownika. Por. *zarzuty wobec polityków, względem polityków, w stosunku do polityków; wierność ideałom, wobec ideałów, względem ideałów, w stosunku do ideałów; nieufność wobec rządu, względem rządu, w stosunku do rządu*.

☛ Polskim konstrukcjom wariantywnym **nie ma kto** (czegoś zrobić) / **nie ma komu** (czegoś zrobić) odpowiada jedna konstrukcja ukraińska **нема кому** (уоць зпобуму).

Polski wariant **nie ma kto** (czegoś zrobić) jest stylistycznie neutralny, a wariant **nie ma komu** (czegoś zrobić) jest nacechowany. Używa się go po to, by odbiorca szczególnie zwrócił uwagę na przekazywaną treść. Co ciekawe, zwrot *A robić nie ma komu* jest wykorzystywany w memach internetowych z obrazem Ferdynanda Kiepskiego, bohatera popularnego polskiego serialu *Świat według Kiepskich*.

☛ Neutralne polskie konstrukcje modalne typu **ktoś powinien** / **musi coś zrobić, trzeba coś zrobić** mają wariant nacechowany z celownikiem **trzeba komu co (z)robić**, np. *Trzeba mi iść, Trzeba mi było zostać handlowcem, a nie dziennikarzem, Trzeba ci mocno w to wierzyć* (zauważmy, że odpowiednie celownikowe struktury ukraińskie nacechowane nie są). Mimo że bywają one używane w tekstach współczesnych, kojarzone są raczej z nieco starszą polszczyzną, z początku XX wieku. Nieco wyższą frekwencję ma zwrot z czasownikiem **wiedzieć**: **trzeba ci / wam / pani / panu / państwu wiedzieć**, którego użycie dodaje wypowiedzi

podniosłości, co ma na celu zwrócenie uwagi odbiorcy na przekazywaną treść, por. *Bo trzeba wam wiedzieć, że Gauguin żonaty był z Dunką*.

Uwaga!

1. W języku polskim, tak samo jak w ukraińskim, mówi się poprawnie *wybacz mi / jej / koleżance* – *вибач мені/її/колезанці*, czyli z użyciem formy celownika. Struktura z biernikiem nie jest poprawna ani w polszczyźnie, ani w języku ukraińskim (*Пробач мене*).

2. Ukraińskich struktur celownikowych typu *Нам треба виконати вправу*, *Немає кому працювати* nie można kalkować. Odpowiadają im polskie: *Powinniśmy / musimy zrobić ćwiczenia*, *Nie ma kto pracować*.

☛ Rzeczowniki w języku polskim najczęściej łączące się z przyimkami **przeciw**, **przeciwko**: *protest, bunt, walka, argument, kampania, zbrodnia, przestępstwo, pozew, oskarżenie, wojna, dowód, akcja, działanie, szczepionka, szczepienie, środek, demonstracja, manifestacja, mecz*.

Gdy mówimy o przeznaczeniu czegoś, z niektórymi rzeczownikami możemy użyć przyimków *przeciw / przeciwko* z celownikiem lub przyimka *na* z biernikiem, np. *syrop, tabletki, lek, środek przeciw / przeciwko kaszlowi* lub – częściej – *na kaszel, środek przeciw / przeciwko, bólowi głowy, bieguncce, komarom*, lub – częściej – *na komary, na biegunkę, na ból głowy*.

Nie zawsze jednak przyimki można wymieniać, por. *środek na uspokojenie, środek na porost trawy* (= środek, który powoduje, że trawa lepiej rośnie), *środek na otwarte rany* (= obiektem działania środka są otwarte rany), *środek przeciw / przeciwko wypadaniu włosów* (= środek, który zapobiega wypadaniu włosów, dzięki niemu włosy nie wypadają).

3.3.4. Ćwiczenia

1. Proszę podkreślić w tekście struktury z celownikiem.

Prawdziwy dziennikarz nikomu nie nadskakuje. Nie wysługuje się władzom ani oligarchom. I nigdy nie uchybia tym zasadom. Ponadto szuka głębokich przyczyn przedstawianych i komentowanych wydarzeń lub faktów. Przysłuchuje się informacjom, które mogą być kluczem do zrozumienia zaistniałych sytuacji. Żeby przekazywać wiadomości w sposób obiektywny, uważnie i krytycznie przygląda się rzeczywistości. Mimo wielu wyzwań tego zawodu, dobry dziennikarz potrafi podolać trudnościom i sprostać oczekiwaniom odbiorców.

📌 Tematy do dyskusji: *Jakie cechy powinien mieć dobry dziennikarz, jakimi umiejętnościami musi dysponować? Na jakie ryzyko narażeni są współcześnie dziennikarze? Jak nowe technologie wpływają na pracę dziennikarzy?*

2. Proszę przetłumaczyć tekst z poprzedniego ćwiczenia na język ukraiński.

Przykład: *Prawdziwy dziennikarz nikomu nie nadskakuje.*

Справжній журналіст ні перед ким не запобігає.

3. W przetłumaczonym w poprzednim ćwiczeniu tekście proszę podkreślić wszystkie struktury, w których przypadki lub przyimki są inne niż w odpowiednikach polskich.

Przykład: ні перед ким не запобігає

4. Proszę określić przypadek (mianownik lub celownik) oraz liczbę podkreślonego rzeczownika (Uwaga! Niektóre zdania mają nietypowy szyk). Proszę przekształcić zdania, które się do tego nadają, na struktury z formą bezosobową.

0. Na scenie przemawiali mówcy. (**kto** – mianownik liczby mnogiej). Wielokrotnie przerywali mówcy. (**komu** – celownik liczby pojedynczej). – Wielokrotnie przerywano mówcy.

1. Sprawcy tuż po zatrzymaniu skonfiskowali telefon komórkowy i organizer.
_____ Sprawcy wtargnęli do prywatnego domu i zaatakowali 67-letniego mężczyznę. _____
2. Czy ukradli twórcy pomysł i nieuczciwie podali go za swój? _____ Czy twórcy zasłużyli na uznanie? _____
3. Czy kierowcy odebrali prawo jazdy za kolejne przekroczenie szybkości? _____ Gdzie kierowcy odebrali swoje prawa jazdy? _____
4. Złoczyńcy dopiero rozpoczęli praktykę w przestępczym rzemiośle.
_____ Złoczyńcy umarli rodzice. _____
5. Na razie doradcy wystawili cenzurki czterem firmom. _____ Doradcy przerwali na zebraniu cztery razy. _____
6. Przestępcy ukradli samochód, by później rozebrać go na części. _____ Przestępcy ukradli jego broń, był wściekły. _____
7. Czy wybaczyli winowajcy? _____ Czy przyznali się do winy winowajcy? _____
8. Cały czas nadskakiwali władcy. _____ Obdarzeni inteligencją władcy budzili sympatię. _____

5. Proszę przetłumaczyć zdania z poprzedniego ćwiczenia na język ukraiński.

Przykład: *Wielokrotnie przerywali mówcy.* – *Багато разів промовця переривали / перербивали.* *Na scenie przemawiali mówcy.* – *На сцені говорили промови / виступали промовці.*

1.	Sprawcy tuż po zatrzymaniu skonfiskowali telefon komórkowy i organizer.
	Sprawcy wtargnęli do prywatnego domu i zaatakowali 67-letniego mężczyznę.
2.	Czy ukradli twórcy pomysł i nieuczciwie podali go za swój?
	Czy twórcy zasłużyli na uznanie?

3.	Czy kierowcy odebrali prawo jazdy za kolejne przekroczenie szybkości?
	Gdzie kierowcy odebrali swoje prawa jazdy?
4.	Złoczyńcy dopiero rozpoczęli praktykę w przestępczym rzemiośle.
	Złoczyńcy umarli rodzice.
5.	Na razie doradcy wystawili cenzurki czterem firmom.
	Doradcy przerwali na zebraniu cztery razy.
6.	Przestępcy ukradli samochód, by później rozebrać go na części.
	Przestępcy ukradli jego broń, był wściekły.
7.	Czy wybaczyli winowajcy?
	Czy przyznali się do winy winowajcy?
8.	Cały czas nadskakiwali władcy.
	Obdarzeni inteligencją władcy budzili sympatię.

6. Proszę podkreślić struktury z celownikiem.

0. Czy to prawda, że opiekunom kotów nierzadko wydaje się niemożliwe, by kot im uciekł i nigdy nie powrócił do domu?

1. Dlaczego koty czasami uciekają nam z domu?
2. Na jak długi czas zdarzają się naszym pupilom ucieczki?
3. Czy można tym ucieczkom zapobiec? Jeśli tak, to w jaki sposób?

4. Czy kastracja zapobiega ucieczkom kota z domu? Czy zabieg ten, mimo że pomaga w zapobieganiu niechcianym ciążom, rozwiązuje całkowicie problem kociego włóczęgostwa?
5. Czy to prawda, że koty – w przeciwieństwie do psów – nie są wierne ludziom, którzy je krzywdzą?
6. Czy żeby uniemożliwić kotu ucieczkę, możemy wyprowadzać go na smyczy?
7. Czy przeszkadzałby naszemu futrzakowi czip wszczepiony pod skórę na jego karku?
8. Czy dzięki zakodowanemu na czipie numerowi identyfikacyjnemu można by było łatwo odszukiwać zaginione koty?
9. Czy można się zgodzić, że najlepszym sposobem zapobiegania kocim ucieczkom jest po prostu niewypuszczanie zwierzaków z domu?

Na podstawie: <https://zooart.com.pl/blog/dlaczego-koty-uciekaja-z-domu> (dostęp: 16.12.2023).

7. Wykorzystując pytania z poprzedniego ćwiczenia, proszę napisać krótki tekst na temat ucieczek kotów z domu. W tekście proszę użyć jak najwięcej wyrazów łączących się z celownikiem. Wyrazy te proszę podkreślić.

 Tematy do dyskusji: *Kot czy pies? Kto jest lepszym przyjacielem człowieka? Czy zgadza się Pani / Pan, że niewiele osób powinno mieć jakiegoś zwierzaka? Czarny kot przebiegający drogę nie wróży niczego dobrego, z kolei usłyszenie kichającego kota to podobno dobry znak. Jaki jest Pani / Pana stosunek do przesądów?*

8. Zaimki *komu, co, czego* proszę zastąpić wyrażeniami z rzeczownikami.

1. Odradzać *komu co*

O odradzać przyjaciółce związek z tym chłopakiem

1) _____

2) _____

2. Przybliżać *komu co*

1) _____

2) _____

3) _____

3. Gratulować *komu czego*

1) _____

2) _____

3) _____

4. Zabierać *komu co*

1) _____

2) _____

3) _____

5. Wrywać *komu co*

1) _____

2) _____

3) _____

6. Wydzierać *komu co*

1) _____

2) _____

3) _____

9. Proszę ułożyć sześć zdań ze strukturami utworzonymi w poprzednim ćwiczeniu (aspekt czasownika można zmienić).

0. Kilka razy odradzałam przyjaciółce, Zośce, związek z tym okropnym chłopakiem, a jednak się uparła i mnie nie posłuchała.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

10. Zdania z poprzedniego ćwiczenia proszę przetłumaczyć na język ukraiński.

0. *Kilka razy odradzałam przyjaciółce, Zośce, związek z tym okropnym chłopakiem, a jednak się uparła i mnie nie posłuchała. – Я кілька разів відмовляла подругу Зосю / Софійку від того, щоб вона зв'язувалася з цим хлопцем, але вона вперлася і мене не послухала.*

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

11. Proszę zamiast zaimków podanych w nawiasach użyć rzeczowników i zbudować zdania.

0. (Komu) umarł (kto) – Koleżance umarł dziadek, jest zrozpaczona.

1. (komu) przydarzyło się (co)

2. (Komu) uciekł (kto)

3. (Kto) wyrwał się (komu)

4. (Kto) przewodzi (czemu)

5. (Komu) patronuje (kto)

6. (Kto) podlizuje się (komu)

12. Proszę przetłumaczyć zdania z poprzedniego ćwiczenia na język ukraiński i porównać polskie struktury z odpowiednikami ukraińskimi. Proszę ustnie omówić różnice.

0. *Koleżance umarł dziadek, jest zrozpaczona. – У подрузі помер дідусь, вона в розпачі.*

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

13. Proszę ułożyć zdania, używając zamiast rzeczowników związanych z nimi słowotwórczo czasowników łączących się z celownikiem.

0. *Ofiara dla duchów – ofiarować, ofiarowywać komu, czemu. – W przeszłości ludzie ofiarowywali duchom różne dary.*

1. Prezent dla mamy _____

2. Gratulacje dla laureatki _____

3. Życzenia dla nauczycieli _____

4. Podziękowanie dla organizatorów _____

5. Dar dla dzieci _____

6. Przypomnienie dla dzieci _____

14. Proszę przetłumaczyć wyrażenia na język polski, używając w każdym z nich przyimka *przeciw*.

0. *Лікарство проти мігрені* – **lek / lekarstwo przeciw migrenie.**

1. Засіб від комарів _____
2. Мазь від болю сугавів _____
3. Паста від карієсу _____
4. Сироп від кашлю _____
5. Таблетки від тиску _____
6. Крем проти зморшок _____
7. Вакцина проти грипу _____

15. Proszę przetłumaczyć na język polski, używając czasownika *przydarzyć się*.

0. *Ось що зі мною вчора трапилося* – **Oto co mi się wczoraj przydarzyło.**

1. З одним паном трапилася смішна історія.

2. Зі мною трапилося щось дивне.

3. З моїм братом трапилася дивна пригода.

4. З моєю сестрою стався / трапився смішний випадок.

5. Нічого поганого нікому не сталося.

16. Proszę napisać krótką historię, która mogła się komuś przydarzyć. Proszę użyć jak najwięcej wyrazów o różnych wymaganiach składniowych w języku polskim i ukraińskim.

17. Proszę połączyć wyrazy z dwóch kolumn. Utworzonego wyrażenia proszę użyć z czasownikiem *gratulować*.

1	młoda pisarka	A	awans
2	autor	B	debiut
3	zawodnicy	C	wspaniali wychowankowie
4	reżyser	D	nowa książka
5	doktorantka	E	światny film
6	laureat	F	nadzwyczajne pomysły
7	organizatorzy	G	referat
8	rodzice	H	nagroda
9	szef	I	wygrana
10	nauczyciele	J	dzidziuś
11	pracownik	K	zgrany zespół

Odpowiedź:

1	B	<i>Gratulować młodej pisarce debiutu.</i>
2		
3		

4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		

18. Proszę uzupełnić zdania wyrazami lub ich połączeniami w odpowiedniej formie.

0. ~~Naukowcowi~~ roily się w głowie najdziwniejsze domysły.

1. Dziewczynka się obraziła, widzę, że zbiera _____ się na płacz.
2. _____ często nudziło się w domu.
3. Czy uświadamiasz sobie, że pogarsza _____ się wzrok?
4. _____ urwał się guzik od munduru.
5. Poczułem, że drętwieją _____ łydki.
6. Serce w piersi tak _____ galopowało, że aż ćmiło _____ się w oczach.
7. Już _____ się polepsza samopoczucie.
8. Nie denerwujcie się, paliwa _____ nie zabraknie.
9. _____ doskwierały siarczyste mrozy.
10. Po nocach _____ często cierpną ręce.
11. _____ odjęło mowę z przerażenia.
12. W ostatnim tygodniu _____ przybyło wyjątkowo dużo pacjentów.
13. _____ pomyliło się w obliczeniach i musiał zacząć od nowa.

19. W podanych zdaniach, z których wiele ma charakter potoczny, proszę użyć wyrazów w nawiasie w odpowiedniej formie.

0. *Jesteśmy niezależni, nie czapkujemy (nikt) **nikomu**.*

1. Podjąłem kiedyś decyzję, że nie będę podlizywał się (przełożeni) _____, i (to) _____ się trzymam.
2. Uwielbia być w otoczeniu pochlebców, którzy będą (on) _____ cały czas kadzić.
3. Jestem niezależny, dlatego nie muszę (nikt) _____ czapkować.
4. Nie sądzisz, że przymila się (ona) _____ tylko ze względu na jej pieniądze?

5. A dla kogo to tak się starasz, (kto) _____ się wysługujesz?
6. Widać, że to taki typ, co lubi się wysługiwać, (kto) _____ aktualnie potrzeba.
7. W pierwszej chwili przecież pochlebiało (ty) _____, że zainteresował się właśnie tobą, no nie?
8. Dawniej bardzo (ja) _____ pochlebiało, że byłem twoim partnerem.
9. Po co tak (on) _____ nadskakujesz, czego pragniesz?

20. Wykorzystując przykłady czasowników łączących się z celownikiem z poprzedniego ćwiczenia, proszę napisać krótki dialog w stylu potocznym.

21. Proszę użyć wyrazów z nawiasów w odpowiednich formach.

0. Dziewczynka odebrała (chłopczyk) chłopczykowi zabawkę.
1. (Przyjaciółka) _____ uciekła kotka, bardzo się o nią martwi, wszędzie jej szuka.
2. Mogłaby (on) _____ nie wybaczyć kłamstwa.
3. No i uciekł (ja) _____ tramwaj, teraz muszę dzwonić po taksówkę.
4. Czy (nietrzeźwi kierowcy) _____ policjanci będą konfiskować auta?
5. Dyrektor firmy ma już świadomość tego, że uciekają (my) _____ niemałe pieniądze.
6. Zabrał (on) _____ okulary i schował w kieszeni.
7. Czas przecieka (my) _____ przez palce.
8. Złodziej ukradł (pasażerka) _____ portfel.
9. Wybacz (ona) _____.

10. „Daj, ja to zrobię” – powiedział Marek i wyrwał (przyjaciel) _____ latarkę.
11. Ciągłe mam poczucie, że coś (ja) _____ ucieka, że coś tracę...
12. Dziecko nagle wyrwało się (matka) _____ i szybko pobiegło w stronę parku.
13. Ktoś chyba ukradł (ja) _____ buty... Nie mogę ich znaleźć.
14. Chłopak się szarpnął, chcąc się wyrwać (napastnik) _____.
15. Specjalni agenci w cywilu uważnie przypatrywali się (podróżni) _____.
16. Nie pobłażajmy (podopieczni) _____, bądźmy krytyczni.
17. Uszedłszy (pościg) _____ spiskowców, rycerz dotarł na dwór króla.
18. Policjanci proszą, aby rodzice towarzyszyli (dzieci) _____ w wyprawach na narty lub powierzali je (opieka) _____ innych dorosłych osób.
19. Esej był całkiem dobry, choć trochę umykał (reguły) _____ gatunku.
20. W kodeksie istnieje rozdział o przestępstwach przeciw (środowisko naturalne) _____.
21. (Ten oddział) _____ w szpitalu szefuje świetny ordynator.
22. Nasz produkt to jakość, (która) _____ trudno dorównać.
23. Miałam swoje własne zdanie i często stawiałam się (rodzice) _____.
24. Świąteczna atmosfera najbardziej udzielała się (dzieci) _____.
25. Raków zrewanżował się (Piast) _____ za porażkę z rundy jesiennej.

22. Proszę połączyć części zdań oraz napisać, który przypadek jest wymagany.

Przykład:

1. Tykasz	A ... pani Annie. Nie warto, bo tego nie cierpi.	1B
		biernik
2. Nadskakujesz	B ... panią Annę? Obrazi się.	2A
		celownik

1.

1. Zbyt często komplementujesz	A ... Magdę, jej się to nie spodoba.	
2. Nie gratuluj teraz	B ... Magdzie, jest w bardzo złym humorze.	

2.

1. Nagle skoczył	A ... głębokiej studni.	
2. Przygląda się	B ... do jeziora.	

--	--	--

3.

1. Po drodze do domu skoczyłam	A ... ku sklepowi.	
2. Skręciłam	B ... do sklepu.	

4.

1. Przypatruję się	A ... do drzwi.	
2. Nieśmiało zapukałam	B ... rzeźbionym drzwiom.	

5.

1. Nie mogę się przyzwyczaić	A ... szmerowi.	
2. Przysłuchuję się	B ... do tego szmeru.	

6.

1. Minister podał się	A ... do dymisji.	
2. Rząd poddał się	B ... naciskowi manifestujących.	

7.

1. Przysłuchiwałem się	A ... do rozmowy.	
2. Nie wytrzymałem i wtrąciłem się	B ... rozmowie.	

8.

1. Przerwałem	A ... Agnieszce.	
2. Świetna jest, podziwiam	B ... Agnieszkę.	

9.

1. Dyrektor był tolerancyjny wobec	A ... ciebie.	
2. Dyrektor wystąpił przeciw	B ... tobie.	

--	--	--

10.

1. <i>Zaprzeczyłem</i>	<i>A ... ten fakt</i>	
2. <i>Zauważyłem</i>	<i>B ... temu faktowi</i>	

23. Proszę przetłumaczyć 6 dowolnych par zdań z poprzedniego ćwiczenia na język ukraiński i określić przypadek ukraińskiego i polskiego rzeczownika lub zaimka.

Przykład: *Tykasz panią Annę?* (biernik).

***Tu miukaszi panii Anni?* (celownik)**

Widzę, że nadskakujesz pani Annie (celownik). *Nie warto, bo tego nie cierpi.*

Я бачу, що ти запобігаєш перед пані Анною* (narzędnik) / *придобрюєшся до пані Анни* (dopełniacz). *Не варто, бо вона цього не терпить.

24. Wyrazy z nawiasów proszę wpisać w formie wymaganej przez czasownik *przerwać* w różnych znaczeniach. Proszę podać te znaczenia (można skorzystać ze słowników).

0. *Zdecydowała się przerwać (swoja działalność zawodowa) swoją działalność zawodową.* (= ‘przestać prowadzić działalność’).

1. Jeden nierozsądny ruch przy prasowaniu delikatnych firan może trwale odkształcić lub nawet przerwać (tkanina) _____.

2. Nie przerywajmy (ten) _____, kto opowiada.

3. Nie chciała przerywać (studia) _____, ale musiała to zrobić z przyczyn zdrowotnych.

4. Czy mógłby pan (ja) _____ nie przerywać? Ja (pan) _____ nie przerywałam.

5. Mimo pogarszającej się pogody ratownicy nie przerywali (poszukiwania) _____.

6. Przerwałeś (ja) _____ w pół słowa! Bądź cierpliwsza.

7. (Siewki) _____ przerywa się po to, żeby zapobiec ich konkurowaniu o przestrzeń, wodę i składniki odżywcze.
8. Co zrobić, kiedy dziecko (my) _____ przerywa?

25. Proszę użyć formy celownika lub biernika czy też obu form wariantywnych, odpowiednio do znaczenia czasownika *złorzeczyć*. W nawiasie proszę podać numer odpowiadający znaczeniu tego czasownika.

1. *Złorzeczyć komu* ‘życzyć komuś czegoś złego’;
 2. *Złorzeczyć na co / czemu* ‘mówić w ostrych słowach z niezadowoleniem o czymś lub kimś’

0. *Ludzie ostatnio złorzeczą (drożyzna) na drożyznę w sklepach. (2)*

1. Pacjenci złorzeczą (reforma) _____ zdrowia.
2. Złorzeczymy (nasi wrogowie) _____.
3. Złorzeczyli (swoją prześladowca) _____.
4. Młoda matka złorzeczy (horrendalne ceny) _____ dziecięcych ubrań.
5. „Temu, kto (ojciec) _____ i (matka) _____ złorzeczy, w noc ciemną lampa zagaśnie”⁴⁵.

26. Proszę przetłumaczyć zdania z poprzedniego ćwiczenia na język ukraiński.

0. *Ludzie ostatnio złorzeczą na drożyznę w sklepach. – Люди останнім часом дуже нарікають / ремствують на дорожнечу в магазинах.*

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____

27. Proszę wskazać jeden z trzech wyrazów, który gramatycznie nie pasuje do reszty. Proszę wyjaśnić, dlaczego nie pasuje.

⁴⁵ Cytat pochodzi z Księgi Przysłów w Biblii (Prz 20, 21).

0. *Przymilać się, podlizywać się, wrywać się* – nie pasuje *przymilać się*, ponieważ jako jedyny ma wariantywną wersję rekcji *przymilać się do kogo*, obok *przymilać się komu*. Wyrazy *podlizywać się (komu)* i *wrywać się (komu)* mają wyłącznie rekcję celownikową.

1. Życzyć, pozdrawiać, gratulować

2. Obserwować, przyglądać się, przysłuchiwać się

3. Wbrew, wobec, według

4. Telefonować, towarzyszyć, kibicować

5. Adresować, uśmiechać się, nadszkiwać

6. Należać, pochlebiać, wysługiwać się

7. Pomnik, wymiana, zaprzeczenie

28. Wyrazy z ramki proszę dopasować gramatycznie i znaczeniowo do różnych czasowników *patronować*.

~~konkurs~~, szkoła, kierowca, inicjatywa, program, klub, zawody, myśliwy, strażak, zakochani, szpital, koncert

Patronować ₁ <i>czemu</i>	Patronować ₂ <i>czemu</i>	Patronować ₃ <i>komu, czemu</i>
‘sprawować patronat nad czymś’	‘być patronem – osobą zasłużoną, której imię i nazwisko jest nadawane jakiejś instytucji, organizacji lub jakiemuś miejscu’	‘być patronem – świętym lub bóstwem, których rolę, zgodnie z wierzeniami, jest opieka nad kimś lub nad czymś’
<i>konkursowi</i>,		

29. Proszę uzupełnić zdania o wyrazy lub grupy wyrazowe z ramki, używając ich w odpowiednim przypadku.

uroda, niebo, ~~życie~~, największe wzruszenia, dziennikarz, uczniowie, moja córeczka, telefony komórkowe, ~~ten lekarz~~, mężczyźni, wywiad, ta modelka, opuszczenie, mała dziewczynka

0. Życie zawdzięczam temu lekarzowi.
1. _____ gotowa jestem _____ uchylić.
2. _____ dostarczył słuchaczom występ _____.
3. _____ udzielił _____ sam prezes.
4. Regulamin szkoły zabrania _____ korzystania na terenie szkoły _____.
5. W czasie wojny _____ w wieku poborowym zakazano _____ kraju.
6. _____ wiele dziewczyn zazdrości _____.

30. Proszę pogrupować rzeczowniki odpowiednio do ich łączliwości składniowej.

Typ 1. Celownik bez przyimka – <i>komu, czemu</i>
Typ 2. dopełniacz z przyimkiem <i>dla + kogo, czego</i>
Typ 3. Dopełniacz z przyimkiem <i>do + kogo, czego</i>
Typ 4. Dopełniacz z przyimkiem <i>wobec + kogo, czego</i>

0. posłuszeństwo (Bóg) → **1. komu? Bogu, 4. wobec kogo? wobec Boga**
- 1) przysłuchiwanie się (muzyka) → _____
 - 2) przychylność (projekt) → _____
 - 3) szefowanie (zespół) → _____
 - 4) prezent (przyjaciółka) → _____
 - 5) przybliżenie [problemu] (uczący się) → _____
 - 6) zaprzeczenie (fakty) → _____
 - 7) alternatywa (egzamin) → _____
 - 8) analogia (sytuacja) → _____
 - 9) dorównanie (rozwinięte państwa) → _____
 - 10) przewodniczenie (uroczystości) → _____
 - 11) zasiłek (bezrobotni) → _____
 - 12) przerwanie (referent) → _____

- 13) kibicowanie (drużyna) → _____
- 14) podziękowanie (organizatorzy) → _____
- 15) konfiskowanie [samochodu] (kierowca) → _____
- 16) podlizywanie się (nauczycielka) → _____
- 17) życzenia (koleżanka) → _____
- 18) wysługiwanie się (zwierzchnik) → _____
- 19) telefon (przyjaciół) → _____
- 20) podołanie (obowiązków) → _____
- 21) stawianie się (rówieśnicy) → _____
- 22) uchybianie (zasady) → _____
- 23) wstręt (jedzenie) → _____
- 24) zasługi (kultura) → _____
- 25) bezbronność (system) → _____
- 26) ustępstwa (Niemcy) → _____

31. Proszę ułożyć trzy zdania ze strukturami z poprzedniego ćwiczenia i przetłumaczyć je na język ukraiński.

0. Konkursowi patronuje prezydent miasta Torunia. – Концерт відбувається під патронатом президента міста Торунь.

1. _____

2. _____

3. _____

32. Proszę połączyć fragmenty z dwu kolumn, używając wyrazów w nawiasie w odpowiedniej formie, w razie potrzeby z przyimkami.

1	(kto)	A	przeciw (swoja ojczyzna)
2	robił coś, co umyka	B	chcesz się zemścić?
3	Źle się zachowałam i umykam	C	obróćmy ją przeciwko (on)
4	Odważył się podnieść oręż	D	(racjonalne rozumowanie)
5	Czy jest alternatywa	E	(oczy) przed wzrokiem mamy
6	Jeśli broń przeciwnika nas niszczy	F	(swoja natura), awantury nie zrobiłam
7	Przekaż moje pozdrowienia	G	życzeń urodzinowych (dziadek)
8	Ten pierścioneł należał kiedyś	H	(manifestacje)
9	Tym razem, wbrew	I	przewodniczyć (dzisiejsze obrady)
10	Mam zaszczyt	J	pomniku (Syrenka)
11	Spotkajmy się przy	K	(moja babcia)
12	Czy nie zapomniałaś o złożeniu	L	(ciocia), kiedy będziesz u niej
13	Rząd pobłażał	Ł	(chleb) w diecie
14	Polacy chcą	M	kapcie
15	Ktoś podobno zwędził (Kasia)	N	zrewanżować się (Chorwaci) we własnej hali

Odpowiedzi:

1	B	<i>Na kim chcesz się zemścić?</i>
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		

14		
15		

33. Proszę użyć wyrazów z nawiasów we właściwym przypadku.

0. Nieoczekiwanie oznajmił (żona) żonie, że chce się z nią rozwieść.
1. Prokuratura umorzyła śledztwo przeciwko (były prezes) _____, gdyż nie dopatrzyła się przestępstwa.
2. Wszystko potrzebne było po to, by nagiąć oporną większość do posłuszeństwa (system) _____.
3. W czasie rozmowy kwalifikacyjnej pracodawca ocenia, czy kandydat jest w stanie sprostać (różne zadania związane) _____ z jego przyszłą pracą.
4. Zasiłek dla bezrobotnych przysługuje (wszystkie te osoby) _____, które straciły pracę i zarejestrowały się w urzędzie pracy.
5. Od miesiąca Bieliński nie szefuje już (serwisy informacyjne) _____.
6. Czasownik *uwłaczać* oznacza 'uchybiać (czyjaś godność osobista) _____ słowem lub czynem'.
7. Żołnierz, który swoim zachowaniem publicznie uwłacza (honor) _____ wojska lub (godność) _____ munduru, podlega karze pozbawienia wolności.
8. Reklama, która uchybia (godność) _____ człowieka, jest niedopuszczalna.
9. Podczas obiadu Jarosław oznajmił (wszyscy) _____ uroczyście, że zamierza się pobrać z Justyną.
10. Polscy siatkarze „dokopali” (Brazylia) _____ na turnieju i mają pierwsze miejsce w grupie eliminacyjnej.
11. Nauczycielka docinała (dziewczyna) _____ przy całej klasie, że bardziej dba o ubrania niż przykłada się do nauki.
12. Zatrzymany 35-latek okradał markety, a (znajomy) _____ zwędził telefon.
13. Od dziecka wrożono (dziewczyna) _____ teatralną karierę.
14. Mamy dość duże mieszkanie, ale zamarzył (my) _____ się własny dom, z tarasem, ogródkiem.

15. Masłowski okazał się naciągaczem: koledzy żyrowali (on) _____ kredyty, których nie spłacał.
16. „...I odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy (nasi winowajcy) _____”⁴⁶.
17. Kongresmeni rewanżują się (swoi korporacyjni sponsorzy) _____ niezliczonymi ulgami podatkowymi.

34. Proszę przetłumaczyć 8 wybranych zdań z poprzedniego ćwiczenia na język ukraiński.

Przykład: *Nieoczekiwanie oznajmił żonie, że chce się z nią rozwieść.*

Він неочікувано повідомив дружину, що хоче з нею розлучитися.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

35. Proszę użyć wyrazów z nawiasów w odpowiedniej formie, w razie potrzeby z przyimkiem.

- a) W życiu przydarzają się (człowiek) *człowiekowi*⁰ różne sytuacje, które mogą zakłócać (codzienny rytym) _____¹ jego funkcjonowania. Niemniej jednak nawet w

⁴⁶ Cytat pochodzi z katolickiej „Modlitwy Pańskiej”.

(trudne momenty) _____² istnieją osoby, które potrafią (my) _____³ towarzyszyć i (my) _____⁴ wspierać. Czasami się wydaje, że pech przybliży się nieproszony i trudno (on) _____⁵ zaprzeczyć. Niemniej jednak, ważne jest, aby stawiać (wyzwania) _____⁶ czoła. Gdy przydarzają (my) _____⁷ się przeciwności losu, istotne jest, abyśmy nie ulegali (zwątpienie) _____⁸. Zamiast tego warto spojrzeć na problemy jako na okazję (rozwój osobisty) _____⁹. A więc mimo że w życiu często spotykamy się z oporem i przeciwnościami losu, towarzyszy (my) _____¹⁰ siła, która pomaga przeciwstawiać się (trudności) _____¹¹ i osiągać (nasze cele) _____¹².

- b) W działalności zawodowej często dążymy do dorównania (czyjeś osiągnięcia) _____¹. Nie zawsze jest to łatwe, ale ważne jest, aby nie zaprzeczać (siebie) _____² (możliwość) _____³ zdobycia sukcesu. Czasami przydarzają (my) _____⁴ się problemy, (które) _____⁵ trudno podjąć. Jednak kluczem (pokonanie) _____⁶ trudności jest umiejętność stawiania (siebie) _____⁷ osiągalnych celów i radzenia sobie (wyzwania) _____⁸.

- c) Często spotykamy się z ludźmi, którzy starają się (my) _____¹ podlizywać, aby zdobyć (nasza przychylność) _____². Takie postawy mogą być irytujące, zwłaszcza gdy ktoś nadskakuje (my) _____³ nadmiernie. Niektórzy ludzie mają tendencję do schlebienia (inni) _____⁴, aby uzyskać (korzyści) _____⁵. Jednak prawdziwe relacje oparte są na (autentyczność) _____⁶, a nie na (pochlebstwa) _____⁷.

36. Proszę użyć wyrazów z nawiasów w odpowiedniej formie, w razie potrzeby z przyimkiem.

Któż (to) ~~tego~~...⁰ nie zna: „Mamooo! Teraz ja chcę (ty) _____¹ coś powiedzieć!”. Denerwujemy się, oceniamy to jako brak cierpliwości i szacunku, tymczasem to przerywanie, które tak nas denerwuje, nie jest przeciwko (my) _____², a jest w zgodzie z tym, na jakim etapie rozwoju jest maluch. Dziecko nie potrafi trzymać (emocje)

_____ ³ tak, jak dorosły. Będzie się (to) _____ ⁴ dopiero uczyć. Może (ten konkretny moment) _____ ⁵ jeszcze (to) _____ ⁶ nie znać i nie wiedzieć też, w jaki sposób przerwać (my) _____ ⁷ rozmowę czy dać znak z szacunkiem.

Co jednak zrobić, kiedy dziecko przerywa (my) _____ ⁸ rozmowę? Jak nie doprowadzać (moment) _____ ⁹, kiedy aż się (my) _____ ¹⁰ gotuje i pojawia się złość?

Po pierwsze, ponieważ dzieci uczą się (naśladowanie) _____ ¹¹, to my w większości na początku ich drogi jesteśmy ich drogowskazem. Jeśli więc zależy (my) _____ ¹² na tym, żeby jakieś zachowanie się pojawiło, zadbajmy o (to) _____ ¹³, inspirując (to) _____ ¹⁴ swoje dziecko własnym przykładem.

Na podstawie: <https://mamologia.pl/co-zrobic-kiedy-dziecko-przerywa-nam-rozmowe/> (dostęp: 18.12.2023).

37. Proszę wypowiedzieć się na poruszony w poprzednim ćwiczeniu temat, starając się używać czasowników lub innych wyrazów o wymaganiach składniowych odmiennych niż w języku ukraińskim. W wypowiedzi proszę skorzystać z poniższych wyrazów.

towarzyszyć (komu), zaprzeczać (czemu), przyglądać się (komu, czemu), przysłuchiwać się (czemu), zabierać (komu), podołać (czemu), podlizywać się (komu), przeciw (czemu), uczyć się (czego), szukać (czego), słuchać (kogo, czego), zabraniać (czego), domyślać się (czego), doświadczać (czego), dziwić się (komu, czemu)

38. Proszę użyć wyrazów w odpowiednim przypadku, w razie potrzeby z przyimkiem.

Proszę określić przypadek.

Twoje dziecko zachorowało. Wkroczyło (świat) ...w świat (biernik)⁰, w którym nagle musi
stawić czoła (problemy) _____¹ ludzi dorosłych. Dlatego z całych sił próbuj
chronić choćby (niewielkie okruchy) _____² jego dziecięcości. Dbaj o jego i
(swoje potrzeby) _____³. Traktuj (dziecko) _____⁴ jak
partnera. Prawdę o (choroba) _____⁵ chce usłyszeć właśnie od Ciebie. Pozwól
wyrażać (dziecko) _____⁶ jego uczucia. Traktuj (swoje dziecko)
_____⁷ tak jak wcześniej, czyli (choroba) _____⁸. Pozwól
(ono) _____⁹ przede wszystkim czuć się dzieckiem. Staraj się, by jego
potrzeby, takie jak potrzeba ruchu, zabawy i nauki, były zaspakajane, pozwoli to (ono)
_____¹⁰ zapomnieć choć na chwilę (choroba) _____¹¹. Nie
wyręczaj (dziecko) _____¹² we wszystkim. Pozwól mu (samodzielność)
_____¹³. To wspaniałe uczucie – móc zrobić coś (sam)
_____¹⁴, dać (siebie) _____¹⁵ z tym radę. Nie pobłażaj (ono)
_____¹⁶ nadmiernie. Wcześniej ustalone zasady wychowania, dyscyplina i
wymagania stawiane (dzieci) _____¹⁷ nie powinny być zmieniane. Choroba
nie zwalnia (dobre zachowanie) _____¹⁸. Nie tłum (swoje emocje)
_____¹⁹, ale pozwól (siebie) _____²⁰ na ich odpływ w
(odpowiedni moment) _____²¹. Twoje zagubienie, roztrzęsienie, rozpacz lub
widoczna bezradność przerażają (dziecko) _____²². Choroba nie może
zdominować (wszystko) _____²³, inne sprawy też są ważne. Rodzeństwo
Twojego chorego dziecka też (ty) _____²⁴ potrzebuje. Nie zapominaj (ono)
_____²⁵. Dbaj też o (siebie) _____²⁶, gdyż Twój stan
przekłada się (psychikę) _____²⁷ dziecka, a Twoja dobra kondycja jest
niezbędna (sprawowania) _____²⁸ właściwej opieki nad chorym dzieckiem.
Nie musisz walczyć sama / sam – są ludzie i organizacje, które mogą (ty)
_____²⁹ pomóc. Nie bój się poprosić o (pomoc) _____³⁰.

Na podstawie: <http://naszedzieci.org.pl/dla-rodzicow/> (dostęp: 24.02.2024).

39. Proszę z poprzedniego ćwiczenia wypisać wszystkie przykłady wymagań składniowych (nie tylko w zakresie celownika), które mogą się różnić się w języku polskim i ukraińskim. Różnica także może dotyczyć tylko przyimków przy zachowaniu przypadku.

Przykład: dbaj o swoje potrzeby – *дбай про свої потреби.*

40. Proszę przetłumaczyć na język polski.

0. Obradom konferencyjnym przewodzi profesor Adam Wolski. – *Секцією на конференції керує професор Адам Вольський.*

1. Ти так довго дивишся на цю картину. Вона тобі подобається?

2. Ти за яку команду вболіваєш?

3. Я виступила проти цього рішення.

4. Протести проти уряду продовжувалися.

5. Хто буде очолювати коаліцію?

6. Вальчевський не хотів давати свідчення проти свого товариша.

7. Ми привітали Катерину зі вступом в університет.

8. Не забирай в мене останню ручку, я не маю чим писати.

9. Напевно, у трамваї в мене хтось вкрав гаманець із сумочки.

10. Я вже давно тебе пробачила.

11. Не заперечуй очевидних фактів.

12. Чи ти справишся із цим обов'язком?

13. Зараз немає кому цим зайнятися.

14. Нам треба все поприбирати до завтра.

15. Я роблю це всупереч власним інтересам.

16. Завдяки тобі в мене є робота.

17. Ти голосував проти цього кандидата?

18. Частина депутатів висловилися проти реформи освіти.

19. Зі мною сталася дивна історія.

20. У подруги захворів брат.

21. Не потурай дитині, але підтримай її.

22. Тьотю, чи у вас залишився хтось з родини у селі?

41. Proszę przetłumaczyć tekst na język polski.

Реалізувати як амбітні цілі, так і конкретні плани не завжди легко. Цей процес супроводжує багато викликів. Але треба старатися їх долати. Адже кожна перешкода в житті – це нагода, щоб вчитися і розвиватися. Коли в нас щось не виходить, уважніше прислухаймося до своїх емоцій і власної інтуїції. Замість того, щоб утікати від труднощів, придивімося до того, що можна виправити. Не піддаваймося страхам, бо це

відбирає в нас можливість діяти. Ми маємо рухатися вперед! І тоді точно через якийсь час ми зможемо привітати себе з черговим досягненням.

Przykład: *Реалізувати як амбітні цілі, так і конкретні плани не завжди легко.*

Realizacja zarówno ambitnych celów, jak i konkretnych planów nie zawsze jest łatwa.

42. Proszę przetłumaczyć na język polski.

Я обурена. Нема кому поприбирати вдома! Усі пішли гуляти. Святкувати – всі охочі. А от прибирати після вечірки – завжди я. Ну скільки можна це терпіти? Нема кому посуд помити. Нема кому склянки протерти... Напевно, таки треба купити ту посодомийну машину. Хоч трохи буде легше. Але все одно це не вихід.

Przykład: *Я обурена.*

Jestem oburzona / wściekła.

43. Proszę ułożyć tekst na dowolny temat i w dowolnym gatunku, w którym użyta będzie jak największa liczba czasowników i innych wyrazów o wymaganiach celownika, ewentualnie też dopełniacza, których odpowiedniki ukraińskie rządzą innym przypadkiem niż celownik lub dopełniacz.

A large, empty rectangular box with rounded corners, intended for writing a text. The box has a light gray border and a small gray semi-circular tab at the top left corner.

3.4. *Ryzykować co czy ryzykować czym?*

Połączenia z biernikiem

3.4.1. Informacje ogólne

☛ Biernik jest przypadkiem wymaganym przez bardzo dużą liczbę polskich czasowników. Kilka najczęściej używanych czasowników to: (z)*badać*, *brać*, *wziąć*, (z)*budować*, (o)*budzić*, (po)*czuć*, (prze)*czytać*, *dać*, *dawać*, *dostać*, *dostawać*, (z)*jeść*, (s)*kończyć*, *lubić*, *mieć*, (za)*obserwować*, *oceniać*, *ocenić*, (z)*organizować*, (na)*pisać*, (za)*płacić*, *poznać*, *poznawać*, (z)*robić*, (wy)*produkować*, *spotykać*, *spotkać*, (s)*tracić*, *widzieć*, *wydać*, *wydawać*, *znać*.

☛ Czasowniki wymagające biernika w kontekście przeczenia (negacji) zmieniają wymaganie z biernika na dopełniacz, np. *zbudować dom* – *nie zbudować domu*, *budzić dziecko* – *nie budzić dziecka*. Rzeczowniki utworzone od czasowników wymagających biernika także zmieniają rząd na dopełniaczowy, np. *oceniać egzamin* – *ocenianie egzaminu*, *spotkać kolegę* – *spotkanie kolegi*.

☛ Niektóre czasowniki mogą alternatywnie łączyć się z biernikiem lub dopełniaczem. Użycie dopełniacza wprowadza informację o ilości obiektu, najczęściej niewielkiej, podlegającego działaniu, np. *wypij wodę* (brak informacji o ilości płynu) i *wypij wody* (jest informacja o niewielkiej ilości płynu), *kup szynkę* (brak informacji o ilości produktu) i *kup szynki* (jest informacja o niewielkiej ilości produktu).

☛ Z biernikiem łączy się kilkanaście przyimków, najczęstsze to: *na* + *kogo*, *co* (*nakładać na talerz*, *narazić na straty*, *iść na egzamin*, *jechać na tydzień*), *za* + *kogo*, *co* (*ciągnąć za płaszczy*, *trzymać za rękę*, *zapłacić za telefon*), *w* + *kogo*, *co* (*angażować się w pomoc*, *wpakować się w kłopoty*, *pojechaliśmy w góry*), *o* + *kogo*, *co* (*klócić się o dziewczynę*, *posądzić o oszustwo*).

Prawie wszystkie przyimki łączące się z biernikiem mają podwójną łączliwość, najczęściej z miejscownikiem lub narzędnikiem, np. *jedziemy na wakacje* (biernik) – *jesteśmy na wakacjach* (miejscownik), *ptaki nadleciały nad las* (biernik) – *ptaki krążyły nad lasem* (narzędnik), *rodzice troszczą się o dzieci* (biernik) – *rodzice rozmawiają o dzieciach* (miejscownik).

☛ Z przyimkami wymagającymi biernika łączy się także nieduża grupa przymiotników, np. *odporny na zimno*, *czuły na lzy*, *wrażliwy na ludzkie cierpienie*, *otwarty na krytykę*, *chciwy na pieniądze*, *podatny na wpływy*, *wściekły na siebie*, *zazdrosny o sławę*, *spokojny o emeryturę*, *bogaty w złoto* (też *wzbogacony w złoto* – rzeczownik konkretny, ale np. *wzbogacony o informacje* – rzeczownik abstrakcyjny), *obfity w łaski*, *odpowiedzialny za zarządzanie*, *wdzięczny za pomoc*. Przyimek *o* z biernikiem jest także używany z przymiotnikami w stopniu wyższym do wyrażenia miary, np. *starszy o dwa lata*, *wyższy o dziesięć centymetrów*, *droższy o sto złotych*.

3.4.2. Słownik polsko-ukraiński

Polskim formom biernikowym odpowiadają w języku ukraińskim formy **narzędnika, dopełniacza, celownika i miejscownika** – z przyimkiem lub bez przyimka. Różnica może dotyczyć także przyimka przy zachowaniu biernika w obu językach.

NARZĘDNIK

↩ Odpowiedniki narzędnikowe bez przyimka

pol. B. bez przyimka	—	ukr. N. bez przyimka
<i>zawdzięczać co (życie)</i>	—	<i>завдячувати чим (життям), ale i завдячувати що (пр. уміння)</i>
<i>ryzykować co (majątek)</i>	—	<i>ризикувати чим (майном)</i> ⚠
<i>podziwiać kogo (zwycięzczynię), co (pejzaże)</i>	—	<i>захоплюватися ким (переможницею), захоплюватися, милуватися чим (пейзажами)</i>
<i>lekceważyć kogo (przeciwnika), co (niebezpieczeństwo)</i>	—	<i>легковажити, нехтувати ким (противником), чим (небезпекою), ale i легковажити, нехтувати кого (противника), що (небезпеку)</i>
<i>wytykać co (obojętność)</i>	—	<i>докоряти чим (байдужістю), ale i докоряти за що (за байдужість)</i>
<i>odstępować co (miejsce, pokój)</i>	—	<i>поступатися чим (місцем, кімнатою), ale i давати що (місце, кімнату)</i>

pol. za + B.	—	ukr. N. bez przyimka
<i>uznawać za kogo (za autorytet), za co (za błąd)</i>	—	<i>визнавати, вважати ким (авторитетом), вважати чим (помилкою)</i>
<i>uważać za kogo (za przyjaciela), za co (za barbarzyństwo)</i>	—	<i>вважати ким (другом), чим (варварством)</i>
<i>przebierać (się) za kogo (za Mikołaja), za co (za choinkę)</i>	—	<i>переводжати(ся), перебирати(ся) ким (Миколаєм), чим (ялинкою), ale i</i>

*перевдягати(ся), перебирати(ся) в кого
(у Миколая), в що (у ялинку)*

pol. <i>na</i> + B.	–	ukr. N. bez przyimka	
<i>wybierać na</i> kogo (na posła), <i>na</i> co (na miejsce [czego])	–	<i>обирати ким</i> (депутатом), <i>обирати чим</i> (місцем [чого])	⚠
<i>wyglądać na</i> kogo, <i>na</i> jakiego (na zadowolonego)	–	<i>виглядати ким, яким</i> (задоволенням)	
<i>zgłaszać się na</i> kogo (na ochotnika)	–	<i>зголошуватися ким</i> (добровольцем)	

pol. <i>w</i> + B.	–	ukr. N. bez przyimka	
<i>wyposażać w</i> co (w broń)	–	<i>забезпечувати чим</i> (зброєю)	
<i>zaopatrywać w</i> co (w aparaturę)	–	<i>забезпечувати чим</i> (апаратурою)	
<i>uzbrajać (się) w</i> co (w broń)	–	<i>озброювати(ся) чим</i> (зброєю)	
<i>uzbrajać się w</i> co (w cierpliwość)	–	<i>запасатися чим</i> (терпінням)	
<i>uzbrajać w</i> co (w energię [elektryczną])	–	<i>забезпечувати чим</i> ([електро]енергією)	

pol. <i>o</i> + B.	–	ukr. N. bez przyimka	
<i>uzupełniać o</i> co (o komentarz)	–	<i>доповнювати чим</i> (коментарем)	⚠
<i>rozszerzać o</i> co (o [dodatkowe] komponenty)	–	<i>розширювати чим</i> ([додатковими] компонентами)	

📌 Odpowiedniki narzędnikowe z przyimkiem

pol. B. bez przyimka	–	ukr. <i>za</i> + N.	
<i>obserwować</i> kogo (uczniów), co (manewry)	–	<i>спостерігати за ким</i> (за учнями), <i>за чим</i> (за маневрами)	
<i>podglądać</i> kogo (gołych), co ([czyjeś] zachowanie)	–	<i>підглядати за ким</i> (за голими), <i>за чим</i> (за [чиєюсь] поведінкою)	
<i>śledzić</i> kogo (podejrzanego), co (wydarzenia)	–	<i>стежити за ким</i> (за підозрюваним), <i>за чим</i> (за подіями)	
<i>nadzorować</i> kogo (pracowników), co (remont)	–	<i>наглядати, стежити за ким</i> (за працівниками), <i>за чим</i> (за ремонтом),	

	ale i контролювати кого (працівників), що (ремонт)	
szpiegować kogo (sąsiada)	– стежити, шпигувати за ким (за сусідом)	
pol. B. bez przyimka	–	ukr. з + N.
kokietować kogo (dziewczynę), co (publiczność)	– кокетувати з ким (з дівчиною), загравати з чим (з публікою)	
żegnać kogo (zmarłego), co (młodość)	– прощатися з ким (померлим), з чим (з молодістю)	⚠
pol. między + B.	–	ukr. між + N.
dzielić między kogo (między pracowników)	– ділити, розподіляти між ким (між працівниками)	⚠

DOPEŁNIACZ

↔ Odpowiedniki dopełniaczowe z przyimkiem

pol. B. bez przyimka	–	ukr. від + D.	
odradzać co ([ryzykowny] zabieg)	–	відмовляти від чого (від [ризикованої] операції)	
pol. na + B.	–	ukr. від + D.	
leczyć się na co (na nadciśnienie)	–	лікуватися від чого (від гіпертонії)	⚠
cierpieć na co (na astmę)	–	страждати від чого (від астми), ale i хворіти чим (астмою), на що (на астму)	
panaceum na co (na choroby)	–	панацея від чого (від хвороб)	
umrzeć na co (na koronawirusa)	–	померти від чого (від коронавірусу)	⚠
pol. na + B.	–	ukr. до + D.	
otwarty na kogo (na ludzi)	–	відкритий до кого (до людей)	

głuchy na co (na prośby)	–	глухий до чого (до прохань)	
obojętny na co (na cierpienie [innych])	–	байдужий до чого (до страждань [інших])	⚠
podatny na co (na infekcje)	–	сприятливий, вразливий до чого (до інфекцій)	
zobojętnieć na co (na [cudzy] ból), na kogo (na ludzi)	–	збайдужіти до чого (до [чужого] болю), до кого (до людей)	
odporny, odporność na co (na infekcję)	–	стійкий, імунітет до чого (до інфекції), ale i проти чого (проти інфекції)	
pol. na + B.	–	ukr. для + D.	
symfonia na co (na skrzypce)	–	симфонія для чого (для скрипки)	
pol. o + B.	–	ukr. до + D.	
apel o co (o obronę [ojczyzny])	–	заклик до чого (до захисту [батьківщини])	
pol. w + B.	–	ukr. до + D.	
angażować w co (w działalność)	–	залучати до чого (до діяльності)	
pol. pod + B.	–	ukr. до + D.	
(brać) pod co (pod uwagę)	–	(брати) до чого (до уваги)	
pol. pod + B.	–	ukr. za + D.	
(robić i in.) pod co (pod nieobecność)	–	(робити i in.) за чого (за відсутності)	

CELOWNIK

↩️ Odpowiedniki celownikowe bez przyimka

pol. B. bez przyimka	–	ukr. C. bez przyimka
komplementować kogo (przyjaciółkę)	–	робити комплімент кому (подрузі)
kosztować kogo (kobietę)	–	коштувати кому (жінці)

korcić kogo (chłopca)

– *кортіти* кому (хлопцеві)

tykać kogo (dyrektora)

– *тикати* кому (директору)

pol. *na* + B.

– ukr. C. bez przyimka

wyrok na kogo (na gwałciciela)

– *вирок* кому (гвалтівнику)

MIEJSCOWNIK

📖 Odpowiedniki miejscownikowe z przyimkiem

pol. *o* + B.

– ukr. *в / у* + Msc.

obwiniać o co (o zdradę)

– *звинувачувати в чому* (в зраді) ⚠

oskarżać o co (o niekompetencję)

– *звинувачувати в чому*
(в некомпетентності)

podejrzewać o co (o korupcję)

– *підозрювати в чому* (в корупції)

pol. *na* + B.

– ukr. *на* + Msc.

nalegać na co (na spotkanie)

– *наполягати на чому* (на зустрічі)

pojedynek na co (na szable)

– *поєдинок, двобій на чому* (на шаблях)

pol. *za* + B.

– ukr. *на* + Msc.

trzymać za co (za słowo)

– *тримати на чому* (на слові)

pol. *za* + B.

– ukr. *в* + Msc.

skrucha za co (za obojętność)

– *каяття в чому* (в байдужості)

pol. *w* + B.

– ukr. *в* + Msc.

wątpić w co (w czyjaś szczerłość)

– *сумніватися в чому* (в чийсь щирості) ⚠

Uwaga!

Często polskie i ukraińskie odpowiedniki **występują w bierniku, ale różnią się przyimkiem**. Polskiemu przyimkowi *o* najczęściej odpowiadają ukraińskie przyimki *про* (byłby to odpowiednik tłumaczeniowy) oraz inne przyimki – *за*, *на*.

BIERNIK W OBU JĘZYKACH, ALE RÓŻNE PRZYIMKI

pol. o + B.	–	ukr. про + B.
pytać, pytanie o kogo (kandydatów), co (o przyszłość)	–	запитувати, запитання про кого (про кандидатів), про що (про майбутнє)
rozpytywać (się) o kogo (o lekarzy), o co (o mieszkanie)	–	розпитувати про кого (про лікарів), про що (про квартиру)
dopytywać (się) o co (o szczegóły), o kogo (o ciotkę)	–	допитуватися, детально розпитувати про що (про деталі), про кого (про тітку)
wypytywać (się) o kogo (o znajomą), o co (o wszystko)	–	допитуватися, випитувати про кого (про знайому), про що (про все)
podpytywać (się) o kogo (o szefa), o co (o zdrowie)	–	[обережно] запитувати, розпитувати про кого (про шефа), про що (про здоров'я)
prosić, prośba o co (o urlop)	–	просити, прохання про що (про відпустку)
brać o co (o pomoc)	–	благати про що (про допомогу), ale i благати чого (допомоги)
upominać się o co (o odszkodowania), o kogo (o więźniów)	–	просити, нагадувати про що (про відшкодування), просити про / за кого (про / за в'язнів), нагадувати про кого (про в'язнів)
dbać o kogo (o dziecko), o co (o zdrowie)	–	дбати, піклуватися про кого (про дитину), про що (про здоров'я)
troszczyć się, troska o kogo (o chorego), o co (o bezpieczeństwo)	–	піклуватися, турбуватися, піклування, турбота про кого (про хворого), про що (про безпеку)
zwracać się o co (o możliwość)	–	звертатися з проханням про що (про можливість)
spierać się o co (o politykę)	–	сперечатися, дискутувати про що (про політику)
spór o co (o wartości)	–	суперечка, дискусія про що (про цінності)

pol. o + B.	ukr. за + B.	
martwić się o kogo (o męża), o co (o karierę)	– хвилюватися за кого (за чоловіка), за що (за кар'єру), але і хвилюватися про кого (про чоловіка), про що (про кар'єру)	⚠
niepokoić się, niepokój o kogo (o syna), o co (o los)	– непокоїтися, потерпати, неспокій, потерпання, переживання за кого (за сина), за що (за долю), але і непокоїтися про кого (про сина)	
trwożyć się, trwoga o kogo (córkę), o co (o rodzinę)	– тривожитися, тривога за кого (за дочку), за що (за сім'ю)	
obawiać się, obawa o kogo (o dziecko), o co (o przyszłość)	– боятися, страх, потерпання, переживання за кого (за дитину), за що (за майбутнє)	⚠
bać się, strach o kogo (o dziecko), o co (o jutro)	– боятися, страх за кого (за дитину), за що (за завтрашній день)	⚠
kłócić się, kłótnia o co (o pieniądze)	– сваритися, сперечатися, сварка, суперечка за що (за гроші)	
sprzeczać się, sprzeczka o co (o miejsce)	– сперечатися, суперечка за що (за місце)	
konflikt o co (o władzę)	– конфлікт за що (за владу)	⚠
modlić się, modlitwa o co (o zdrowie), o kogo (o syna)	– молитися, молитва за що (за здоров'я), за кого (за сина)	⚠
walczyć, walka o co (o wolność), o kogo (o klienta)	– боротися, боротьба за що (за свободу), за кого (за клієнта)	⚠
konkurować, konkurencja o co (o medal), o kogo (o [jedną] dziewczynę)	– конкурувати, боротися, конкуренція, боротьба за що (за медаль), боротися, суперничати, боротьба, суперництво за кого (за [одну, ту саму] дівчину)	
rywalizować, rywalizacja o co (o [drugie] miejsce)	– боротися, суперничати, боротьба, суперництво за що (за [друге] місце)	

ścigać się, ściganie się o co (o głosy)	– боротися, боротьба за що (за голоси)
zawody o co (o Puchar [Europy])	– змагання за що (за Кубок [Європи])
spokojny o kogo (o bliskich), o co (o wynik)	– спокійний за кого (за близьких), за що (за результат)
petycja o co (o referendum)	– петиція за що (за референдум)

pol. o + B.	– ukr. на + B.
podanie o co (o urlop)	– заява на що (на відпустку)
wniosek, wnioskować o co (o dofinansowanie)	– зголошення (заявка, запит), зголошуватися, подавати заявку, запит на що (на дофінансування, фінансову допомогу)
oddalony o co [o ile] (o kilometr)	– віддалений на що [на скільки] (на кілометр)
wyższy (i in. przymiotniki oznaczające miary) o co [o ile] (o kilka centymetrów)	– вищий на що [на скільки] (на кілька сантиметрів)

pol. w + B.	– ukr. на + B.
bogaty w co (w witaminy)	– багатий на що (на вітаміни), ale i багатий чим (вітамінами)
obfity w co (w opady deszczu)	– щедрий на що (на дощі), ale i щедрий чим (дощами)
ubogi w co (w tlen)	– бідний на що (на кисень), ale i rzadko бідний чим (пр. враженнями)

pol. na + B.	– ukr. за + B.
głosować na kogo (kandydata), na co (na partię)	– голосувати за кого (за кандидата), за що (за партію)
[sto] kilometrów na co (na godzinę)	– [сто] кілометрів за що (за годину)

pol. na + B.	– ukr. в / у + B.
kupować na co (na kredyt)	– купувати в що (у кредит)

Uwaga!

Szereg struktur z przyimkiem *na* ma w języku ukraińskim odpowiedniki z przyimkami *в / у*, np.:

(iść) **na uniwersytet, na politechnikę** – (йти) *в університет, в політехніку*, (wybierać się) **na basen** – (збиратися) *в басейн*, (jechać) **na Śląsk** – (їхати) *в Сілезію*, (chodzić) **na siłownię** – (ходити) *в спортзал, на тренажери*.

Ta różnica przyimków występuje również w miejscowniku: *na uniwersytecie* – *в університеті*.

pol. <i>przez</i> + B.	—	ukr. <i>na</i> + B.
<i>mnożyć przez</i> co (przez dwa)	—	<i>множити на що (на два)</i>
<i>dzielić przez</i> co (przez trzy)	—	<i>ділити на що (на три)</i>

BIERNIK W OBU JĘZYKACH, ALE BRAK W JEDNYM JĘZYKU PRZYIMKA

pol. <i>na</i> + B.	—	ukr. B. bez przyimka
<i>pozwalać na</i> co (na manipulację)	—	<i>дозволяти що (маніпуляції)</i>
<i>zezwalać na</i> co (na eksport)	—	<i>дозволяти що (експорт)</i>
<i>leczyć się na</i> co (na serce)	—	<i>лікувати що (серце)</i>

pol. <i>za</i> + B.	—	ukr. B. bez przyimka
<i>pokutować za</i> co (za grzech)	—	<i>спокутувати що (гріх)</i>

pol. <i>o</i> + B.	—	ukr. B. bez przyimka
<i>[być] zazdrosny[m] o</i> kogo (o dziewczynę)	—	<i>ревнувати кого (дівчину)</i>

pol. B. bez przyimka	—	ukr. <i>za</i> + B.
<i>pomścić</i> kogo (brata)	—	<i>помститися за кого (за брата)</i>

pol. B. bez przyimka	–	ukr. <i>на</i> + B.
wytykać co (błędy)	–	<i>вказувати на що (на помилки)</i> , ale i <i>вказувати що (помилки)</i>
najść kogo (mnie), np. <i>coś naszło kogo (mnie)</i>	–	<i>найти на кого (на мене)</i> , np. <i>щось найшло на кого (на мене)</i>
odreagować co (stres)	–	dosł. <i>відреагувати на що (на стрес)</i> , w znaczeniu <i>відійти від стресу</i> , <i>звільнитися від стресу</i> , <i>заспокоїтися після стресу</i> , ale i <i>зняти стрес</i>

pol. B. bez przyimka	–	ukr. <i>про</i> + B.
umówić co (wizytę)	–	<i>домовитися про що (про візит)</i> ⚠
sygnalizować co (niebezpieczeństwo)	–	<i>сигналізувати про що (про небезпеку)</i> , ⚠ ale i <i>звертати увагу на що (на небезпеку)</i>

Uwaga!

W języku polskim czasownik **boleć** wymaga rzeczownika (zaimka) w bierniku: *Boli **mnie** (gardło)*, *Boli **go** (gardło)*, ***Annę** boli (gardło)*. W języku ukraińskim częściej używa się w tym znaczeniu rzeczownika (zaimka) w dopełniaczu z przyimkiem: *У **мене** болить (горло)*; *В **Анни** болить (горло)* lub w celowniku: ***Мені** болить горло*, czego nie należy przenosić na polszczyznę, np. *Boli ~~mi~~ (gardło)* zamiast *Boli **mnie** (gardło)*.

Uwaga!

W strukturach seryjnych z imiesłowem biernym w polszczyźnie używa się rzeczownika (zaimka) w formie biernika poprzedzonego przyimkiem *przez*, a nie narzędnika, jak w języku ukraińskim, np. *збудований **ким** (будинок)* – *zbudowany **przez kogo** (dom)*.

Uwaga!

W języku polskim mówimy, że utwory muzyczne są pisane na instrumenty muzyczne (***symfonia na co***), np. *symfonia na skrzypce*, *sonata na fortepian*, *utwór na dwa fortepiany*, *koncert na orkiestrę*.

3.4.3. Komentarze

👁️👉 Czasowniki **wybierać**, **wybrać** w znaczeniu ‘decydować, że ktoś będzie pełnił jakąś funkcję lub zajmował stanowisko, otrzyma tytuł, nagrodę’ w języku polskim należy połączyć – inaczej niż w języku ukraińskim – z wyrażeniem **na kogo**, np. *wybrać kandydatów na posłów*, *wybrać na prezydenta*, *wybrać na człowieka roku*. W użyciu są także równoważne znaczeniowo wyrażenia z narzędnikiem – **wybrać kim** (jak w języku ukraińskim), np. *Wybrali go pisarzem stulecia*, *Wybrano go wójtem w wolnych wyborach*, *Koledzy już w drugim meczu wybrali mnie kapitanem*. W niektórych opracowaniach normatywnych łączliwość z narzędnikiem jest kwestionowana, w innych traktowana jako równoprawna. Badanie korpusowe potwierdza, że we współczesnej polszczyźnie dominuje łączliwość z wyrażeniem **na kogo**, szczególnie w połączeniu z czasownikiem niedokonanym **wybierać**. Frekwencja konstrukcji z narzędnikiem wzrasta przy czasowniku dokonanym **wybrać**. Tym samym za podstawowe należy uznać konstrukcje **wybierać**, **wybrać na kogo**. Konstrukcja **wybrać kim** miałaby zaś status dopuszczalnego wariantu. Nie polecamy natomiast używać konstrukcji **wybierać kim**.

W języku polskim narzędnik rzeczowników nieosobowych (**wybierać miejscem spotkania*) jest nieakceptowalny.

👁️ Czasownik **żegnać** łączy się z biernikiem, np. *Uroczyście żegnali wojewodę kończącego kadencję*, *W niedzielę żegnamy Japonię i wracamy do Polski*. Z kolei czasownik z częstką *się* wymaga narzędnika i przyimka **z** – **żegnać się z kim, z czym**. Czasowniki mogą być stosowane wymiennie, por. *żegnać wojewodę* – *żegnać się z wojewodą*, *żegnać Japonię* – *żegnać się z Japonią*, *żegnać zmarłego* – *żegnać się ze zmarłym*.

👁️👉 Czasownik **dzielić** łączy się przede wszystkim z biernikiem i przyimkiem **między**, np. *dzielić [pieniądze] między gminy*, *dzielić [paczki żywnościowe] między najuboższych*. W tym samym znaczeniu można użyć konstrukcji **dzielić między kim**, por. *Od 2 lat kluby dzielą między sobą pieniądze z telewizji Canal+*. Łączliwość z narzędnikiem stanowi jednak wariant zdecydowanie rzadszy i nienotowany w słownikach. Nie polecamy jego używania.

👁️ W języku polskim czasownik zwrotny **leczyć się** jest używany z biernikiem i z przyimkiem **na** – **leczyć się na co**, np. *leczyć się na nadciśnienie*, *leczyć się na serce*. Czasownik niezwrotny *leczyć* ma łączliwość z biernikiem bez przyimka, czyli taką, jak jego ukraiński odpowiednik – **leczyć co**, np. *leczyć nadciśnienie*, *leczyć serce*.

👁️👉 Czasownik **umrzeć** łączy się z kilkoma przyimkami wskazującymi na przyczynę śmierci. Połączenia **umrzeć na co** używamy, by podać nazwę choroby, która spowodowała śmierć, np.

umrzeć na zawał, umrzeć na udar, umrzeć na zapalenie płuc, umrzeć na raka, umrzeć na chorobę nerek, lub nazwę narządu wewnętrznego, którego złe funkcjonowanie przyczyniło się do śmierci, np. *umrzeć na serce, umrzeć na trzustkę*.

Połączenia **umrzeć z czego** używamy, by podać nazwę innej niż choroba przyczyny śmierci, czynnika zaburzającego działanie organizmu, np. *umrzeć z głodu, umrzeć z zimna, umrzeć z pragnienia, umrzeć z przedawkowania, umrzeć z upływu krwi*. Struktura *z czego* jest także stosowana w znaczeniu przenośnym, np. *umrzeć z tęsknoty, umrzeć z nudów*. Niektóre przyczyny śmierci (bardziej złożone) podajemy, używając wyłącznie wyrażenia **z powodu czego**, np. *umrzeć z powodu braku dawcy, umrzeć z powodu ciąży* (nie można powiedzieć **umrzeć na ciążę* lub **umrzeć z ciąży*).

Możliwe są także połączenia **umrzeć od czego**. W ten sposób określamy przyczynę związaną z uszkodzeniem ciała, które mogło być efektem działania innej osoby, zwierzęcia czy zewnętrznego czynnika, np. *umrzeć od uderzenia, umrzeć od skaleczenia, umrzeć od ciosu nożem, umrzeć od ukąszenia węża, umrzeć od kopnięcia, umrzeć od mrozu*. Przeważnie przyimki *na co*, *z czego* i *od czego* wzajemnie się nie zastępują. Bardzo rzadko substytucji mogą podlegać wyrażenia *z czego* i *od czego*, np. *umrzeć z odniesionych ran* i *umrzeć od odniesionych ran, umrzeć z przedawkowania* i *umrzeć od przedawkowania, umrzeć z gorączki* i *umrzeć od gorączki*. Substytucja *z czego / od czego* jest warunkowana leksykalnie.

☞ Konstrukcja **obojętny na co** ma wariant z dopełniaczem i z przyimkiem *wobec* – **obojętny wobec czego**. Warianty są sobie równoważne, por. *obojętny na zło* i *obojętny wobec zła, obojętny na ludzką krzywdę* i *obojętny wobec ludzkiej krzywdy*. Częściej jednak jest używana konstrukcja *obojętny na co*.

☞ ✎ W niektórych słownikach można znaleźć informację, że czasownik **wątpić** ma alternatywną łączliwość **wątpić w co** i **wątpić o czym**. Warianty te są sobie równoważne semantycznie, ale we współczesnej polszczyźnie jest między nimi istotna różnica pragmatyczna. Konstrukcja *wątpić o czym* była właściwa jeszcze dla polszczyzny z pierwszej połowy XX wieku. NKJP poświadcza jej użycie w tekstach literackich powstałych głównie w okresie międzywojennym, np. *Wobec wyzywającego zachowania pana Tadeusza nikt nie mógł wątpić o winie*. Dziś ma więc status przestarzałej, dlatego nie zalecamy jej stosowania. Jej funkcje przejął wariant **wątpić w co**, np. *wątpić w miłość, wątpić w dobrą wolę urzędnika, wątpić w winę ojca*.

☞ We współczesnym języku polskim podstawową łączliwością czasownika **błagać** jest biernik z przyimkiem *o* – **błagać o co**, np. *błagać o ratunek, błagać o pomoc, błagać o przedłużenie*

życia. W tekstach pisanych, szczególnie w stylu podniosłym (np. religijnym), bywają niekiedy używane starsze połączenia z dopełniaczem – **bałgać czego**, np. *Hiszpanka próbowała błagać litości*. Wariant dopełniaczowy jest dziś wyraźnie archaiczny, dlatego nie zalecamy posługiwania się nim.

👁️ W języku polskim czasownik **konfliktować** ma znaczenie ‘przyczyniać się do powstawania sporu, konfliktu’ i schemat: *ktoś konfliktuje kogo [z kim]*, np. *Po co mamy konfliktować społeczeństwo, Rządzący politycy konfliktują Polskę z Brukselą*. Gdy chcemy powiedzieć, że trwa spór o coś, rzadziej o kogoś, to używamy konstrukcji z rzeczownikiem **konflikt o co**, rzadziej **o kogo** (ukr. *конфлікт / конфліктувати за що, за кого*), np. *Trwa konflikt o odbudowę masztu radiowego w Gąbinie, Toczy się konflikt o konstytucję, Nie ma wielu konfliktów o ambasadorów*.

👁️ Czasownik **dzielić** jest używany z biernikiem z dwoma przyimkami – **dzielić przez co** i **dzielić na co** (druga łączliwość jak w języku ukraińskim). Konstrukcje nie są sobie równoważne. Pierwsza jest używana w tekstach specjalistycznych (głównie matematyka i ekonomia), gdy mówimy, że jedną liczbę (wartość) dzielimy przez drugą liczbę (wartość), np. *Najpierw wykonywane jest mnożenie, w wyniku tego otrzymujemy wartość całkowitą, którą następnie dzielimy przez liczbę prób N*. Druga występuje wtedy, gdy mówimy, że dzielimy jakąś całość na mniejsze elementy, np. *dzielimy wyraz na sylaby, dzielimy wycieczkę na etapy, dzielimy rzeczowniki na kilka klas*.

👁️ 🖱️ Jeśli chcemy nazwać przeznaczenie **leku, lekarstwa**, to do wyboru mamy trzy konstrukcje: **na co, przeciw / przeciwko czemu, od czego**. Wyniki badań korpusowych prowadzą do wniosku, że podstawowy jest wariant **na co**. Ma najwyższą frekwencję w tekstach i najszerszy zakres użycia. Może być wykorzystywany do przekazywania ogólnej informacji o przeznaczeniu leku, dlatego wariant nie wykazuje ograniczeń w łączliwości z rzeczownikami będącymi nazwami chorób, narządów wewnętrznych, objawów chorób i różnych dolegliwości wymagających leczenia, np. *lek, lekarstwo na raka, na AIDS, na choroby oczu, na serce, na zatrucie, na stres, na obniżenie ciśnienia*. Konstrukcja bywa też używana przenośnie, np. *lek na życiowe problemy, lekarstwo na nijakość kultury*.

Wariant **przeciw czemu** ma zdecydowanie niższą frekwencję w tekstach. Jest używany głównie po to, by przekazać informację, czemu złemu zapobiega lekarstwo, np. *lek, lekarstwo przeciw migrenom, przeciw zaparciom, przeciw odwodnieniu, przeciw puchnięciu nóg, przeciw kolkom dziecięcym*. Możliwe są również połączenia z nazwami chorób, np. *lek, lekarstwo przeciw cukrzycy, przeciw białaczce, przeciw AIDS, przeciw chorobom nowotworowym*.

Najmniej funkcjonalny (najczęstszy w języku ukraińskim) jest wariant **od czego**, np. *lek, lekarstwo od alergii, od wątroby*. Jako wykładnik przeznaczenia leku ma bardzo niską frekwencję. Jego podstawową funkcją jest natomiast informowanie o dostawcy leku czy lekarstwa, np. *lek, lekarstwo od lekarza specjalisty, od alergologa, od producenta, od firm amerykańskich*.

☛ Czasowniki **umówić, umówić się** są używane z biernikiem, ale ten, który zawiera segment *się*, wymaga biernika z przyimkiem *na*: **umówić co – umówić się na co**, por. *Jan umówił spotkanie z rekruterem i Jan umówił się na spotkanie z rekruterem*.

☛☞ Czasownik **sygnalizować** ma wariantywną łączliwość z biernikiem – **sygnalizować co** i z miejscownikiem i przyimkiem *o* – **sygnalizować o czym**. Warianty są wzajemnie zastępowalne w części kontekstów, które przekazują treść ‘informować, zawiadamiać’ (z tego zresztą powodu czasownik *sygnalizować* przejął przyimkowy schemat tych czasowników), por. *Premier sygnalizował niebezpieczeństwo związane ze zmianą prawa i Premier sygnalizował o niebezpieczeństwie związanym ze zmianą prawa, W maju komendant główny policji sygnalizował brak środków na działania operacyjne i W maju komendant główny policji sygnalizował o braku środków na działania operacyjne*. Podstawową konstrukcją jest *sygnalizować co*, w tekstach korpusów to ona ma znacznie wyższą frekwencję niż konstrukcja *sygnalizować o czym*. W starannej polszczyźnie lepiej posługiwać się wariantem ustabilizowanym *sygnalizować co*.

☛ Ukraińskiemu przyimkowi **уєpez** odpowiada polski przyimek **przez** wtedy, gdy wyraża się relację przestrzenne (*przejsć przez most – nepeŭmu єpez micm*). Przyimkowi **уєpez** w polskich strukturach wyrażających relacje czasowe odpowiadają przyimki **za** z biernikiem i **po** z miejscownikiem.

☞☛ Gdy używamy przyimka *za*, mówimy o czymś, co w stosunku do sytuacji mówienia będzie miało miejsce w przyszłości, dlatego podajemy przedział czasowy od momentu mówienia do danego wydarzenia. Gdy mówię, że *Za godzinę mam / będę miała pierwszy egzamin*, to znaczy, że od momentu mówienia upłynie godzina i wtedy zacznie się egzamin. Gdy używamy przyimka *po*, mówimy o czymś, co w stosunku do sytuacji mówienia miało już miejsce w jakimś przedziale czasowym, dlatego podajemy przedział czasowy w stosunku do jakiegoś wydarzenia z przeszłości. Gdy mówię, że *Po godzinie wyszłam z egzaminu*, to znaczy, że kiedy o tym mówię, egzamin już się odbył i chcę powiedzieć, że czas, który spędziłam na egzaminie, wynosił jedną godzinę.

Przyimek *za* relatywizuje więc upływ czasu w stosunku do sytuacji mówienia, informuje bowiem, ile czasu upłynie do czegoś od momentu mówienia. Z kolei przyimek *po* relatywizuje upływ czasu w stosunku do innego wydarzenia z przeszłości. Z tego powodu przyimka *za* używamy często z czasownikami w czasie przyszłym, zgodnie ze schematem: czasownik w czasie przyszłym + przyimek *za* + rzeczownik w bierniku (*rok*), np. *Przyjedziemy tutaj za rok* (*Mu npiùdemo сюду через рік*). Przyimka *po* często używamy zaś z czasownikami w czasie przeszłym, zgodnie ze schematem: czasownik w czasie przeszłym + przyimek *po* + rzeczownik w miejscowniku (*roku*), np. *Przyjechaliśmy tutaj po roku* (*Mu priїхали сюду через рік*).

Trzeba jednak pamiętać, że wybór przyimka nie jest ściśle powiązany z gramatyczną formą czasu. Przyimka *za* możemy użyć, gdy mówimy o przyszłości, stosując czas teraźniejszy, np. *Pospiesz się, jedziemy za pięć minut*, a przyimka *po*, gdy relacjonujemy wydarzenia z przeszłości, wprowadzając czas teraźniejszy lub przyszły prosty, np. *Spotkałem ją wczoraj w kawiarni i – wyobraź sobie – po godzinie jest już u mnie w domu*, *Wiedzieliśmy już wtedy, że ze stanowiska premiera ustąpi po kilku miesiącach*. Obu przyimków można także użyć z formami trybu rozkazującego (który nie wchodzi w opozycję czasu, ale odnosi się do przyszłości), por. *Otwórz butelkę za pięć minut* i *Otwórz butelkę po pięciu minutach*. Konstrukcja z przyimkiem *za* jest jednoznaczna, gdyż wskazuje na upływ czasu w odniesieniu do sytuacji mówienia. Butelkę należy otworzyć, gdy minie pięć minut od sytuacji mówienia. Zdanie z przyimkiem *po* nie jest jednoznaczne, bo nie wskazuje punktu na osi czasu, od którego należy zacząć liczyć upływ czasu. Trzeba by go dookreślić, np. tak: *Otwórz butelkę po pięciu minutach od przyścia do domu*. Podobnego dookreślenia wymaga zdanie z przyimkiem *po* i czasownikiem modalnym, por. *Musimy się spotkać po tygodniu* i *Musimy się spotkać po tygodniu od powrotu z wakacji*.

☞ Za pomocą przyimka *przez* wyraża się odcinek czasowy: *Przez rok tu mieszkamy / mieszkaliśmy / będziemy mieszkać*, w języku ukraińskim w takich kontekstach używa się przyimka *протягом* (*поку*).

☞ Czasownik ***napaść*** alternatywnie łączy się z biernikiem (***napaść kogo, co***) oraz – jak w języku ukraińskim – z biernikiem z przyimkiem *na* (***napaść na kogo, co***), por. ukr. *напасти на кого* – *на перехожого*, *на що* – *на банк*. Konstrukcje ***napaść kogo, co*** i ***napaść na kogo, co*** znaczeniowo są sobie równoważne, por. *Banda napadła wioskę* i *Banda napadła na wioskę*, *Nie wiem, kto napadł mnie w nocy* i *Nie wiem, kto napadł na mnie w nocy*. Konstrukcje bezprzyimkowe są starsze i od wielu lat są systematycznie wypierane z użycia przez konstrukcje z przyimkiem. We współczesnej polszczyźnie wariant ***napaść na kogo, co*** jest

blisko trzy razy częstszy niż wariant ***napaść kogo, co***. Transfer składni ukraińskiej jest więc w pełni uprawniony.

👁️👉 Czasownik ***ryzykować*** ma dwa semantycznie równoważne warianty: ***ryzykować co*** i ***ryzykować czym***, por. *ryzykować życie* i *ryzykować życiem*, *ryzykować mandat* i *ryzykować mandatem*. W niektórych opracowaniach normatywnych kwestionuje się poprawność konstrukcji narzędnikowej jako niepotrzebnej kalki składniowej. Z badania korpusowego wynika, że we współczesnej polszczyźnie konstrukcja ta ma frekwencję o połowę mniejszą niż frekwencja niekwestionowanej konstrukcji biernikowej. W starannej polszczyźnie pierwszeństwo należy przyznać konstrukcji ***ryzykować co***. Wariant ***ryzykować czym*** powinien mieć zaś status dopuszczalnego.

👁️👉 Do określania miary długości niektórych ubrań używamy w języku polskim przede wszystkim dopełniacza z przyimkiem *do* łączącym się z nazwami części ciała mogących stanowić miarę długości (przede wszystkim *kolano*, *łydka*, *kostka*), np. *spodnie do kolan*, *buty do pół łydki*, *plaszcz do kostek*, *kamizelka długa do bioder*, *barchanowe majtki*, *długie do kolan*, *spódnica do kolan*. Alternatywnym sposobem wyrażania jednej z miar długości ubrań (najczęściej *spódnica*, *sukienka*, *koszula nocna*, ewentualnie *spodnie* i ich synonimy) jest wyrażenie z biernikiem *przed kolana*, rzadziej w liczbie pojedynczej *przed kolano*, np. *Na ulicach pojawiły się dziewczyny w kolorowych sukienkach przed kolana*, *Noszą spódnice przed kolano albo długie sukienki*, *Niebieska sukienka o długości przed kolano ładnie podkreślała zgrabne nogi*. Miary *do kolan* i *przed kolana / kolano* są do siebie zbliżone, jednak jest między nimi subtelna różnica treści. Ubrania *przed kolano* są nieco krótsze niż ubrania *do kolan*, por. *Na spotkania biznesowe najbezpieczniejszą opcją będzie sukienka do kolana, lub tuż przed kolano*, *Jaka powinna być długość sukienki, aby spokojnie można było w niej iść do kościoła?* *Do kolana czy 20 cm przed kolano też według was może być?* Inne podobne miary długości to: *w kolano* ('długość dokładnie w połowie kolana') i *za kolano* ('nieco przykrywa kolano').

👁️👉 Czasownik ***uzupełnić (uzupełniać)*** w znaczeniu 'dodać coś, czego brakuje' ma wariantywną łączliwość z biernikiem z przyimkiem *o* i z narzędnikiem. Warianty ***uzupełnić o co*** i ***uzupełnić czym*** nie różnią się znaczeniem, dlatego nierzadko możliwa jest ich wzajemna zastępowalność, por. *uzupełnić reportaż o zdjęcia* i *uzupełnić reportaż zdjęciami*, *uzupełnić wyniki badań nowymi informacjami* i *uzupełnić wyniki badań o nowe informacje*. Wyniki badań korpusowych prowadzą do wniosku, że podstawowy jest wariant narzędnikowy jako ten, który ma szerszy zakres użycia. Konstrukcji realizujących schemat ***uzupełnić czym*** jest w korpusach – po pierwsze – nieco ponad dwa razy więcej niż konstrukcji z przyimkiem. Po drugie, wariant

narzędnikowy nie wykazuje ograniczeń w łączliwości z klasami semantycznymi rzeczowników. Łączy się zarówno z rzeczownikami konkretnymi, np. *Sos z pieczarek i groszku uzupełnić wodą*, *Bulion uzupełnić masłem*, a rybę frytkami, jak i abstrakcyjnymi, np. *Film uzupełnimy komentarzami*, *Artykuł chciałbym uzupełnić wiadomością o nowej adaptacji teatralnej*. Z kolei wariant przyimkowy raczej nie występuje z rzeczownikami konkretnymi, jak np. nazwy płynów, jedzenia. Z przeglądu materiału zawartego w korpusach współczesnej polszczyzny wynika także, że łączliwość z innymi klasami semantycznymi rzeczowników jest ograniczona leksykalnie, ograniczenia te trudno więc przedstawić w postaci reguł.

👁️👉 Czasownik **winić** łączy się z biernikiem za pośrednictwem dwóch w tym kontekście semantycznie równoważnych przyimków *o* i *za*. Podając powód (przyczynę) przypisywania komuś lub czemuś winy, możemy więc coś lub kogoś **winić o co** lub **winić za co**, por. *Proszę mnie nie winić o wywołanie kolejnej lawiny postów* i *Proszę mnie nie winić za wywołanie kolejnej lawiny postów*, *Motorniczy wini o spowodowanie wypadku zły stan torów* i *Motorniczy wini za spowodowanie wypadku zły stan torów*. Z badania korpusowego wynika, że we współczesnej polszczyźnie zdecydowanie częściej jest używana konstrukcja **winić za co**, ją też należy uznać za wariant podstawowy.

Z wariantowością wyrażen **o co**, **za co** mamy do czynienia także w kontekście derywatu przedrostkowego **obwinić**, por. *Obaj piłkarze są obwiniani o porażkę zespołu w ostatnim meczu* i *Obaj piłkarze są obwiniani za porażkę zespołu w ostatnim meczu*. W niektórych opracowaniach normatywnych kwestionuje się poprawność konstrukcji *za co*, jednak z badania korpusowego wynika, że we współczesnej polszczyźnie ma ona frekwencję zbliżoną do niekwestionowanej konstrukcji *o co*. W starannej polszczyźnie pierwszeństwo należy przyznać konstrukcji **obwinić o co**. Wariant **obwinić za co** powinien mieć zaś status dopuszczalnego.

👁️ Konstrukcję **obawiać się o kogo, o co** i **obawiać się czego, kogo** różnią się znaczeniem. **Obawiać się o kogo, o co** ‘martwić się, że komuś może wydarzyć się coś złego lub że coś okaże się dla kogoś niekorzystne albo przykre’, np. *obawiać się o przyjaciela*, *obawiać się o swoje bezpieczeństwo*, *obawiać się o pracę*, i **obawiać się czego, rzadziej kogo** ‘czuć się niepewnie, spodziewając się, że ktoś może nam zrobić coś złego lub że wydarzy się coś niekorzystnego dla nas’, np. *obawiać się konkurencji*, *obawiać się reakcji ojca*, *obawiać się samotności*, *obawiać się generała*.

Podobną różnicę obserwujemy w parze czasowników **bać się o kogo, o co** ‘martwić się, że w przyszłości może się stać coś złego’, np. *bać się o męża*, *bać się o przyszłość syna*, *bać się o bezpieczeństwo*, *bać się o swoje zdrowie*, i **bać się kogo, czego** ‘czuć się źle, spodziewając się,

że ktoś może nam zaszkodzić lub że coś może być niebezpieczne’, np. *bać się bandytów, bać się śmierci, bać się aresztowania*.

 Czasownik **kłopotać się** ma dwa warianty składniowe **kłopotać się o kogo, o co** i **kłopotać się kim, czym**. Z badań korpusowych wynika, że konstrukcja narzędnikowa jest używana trzy razy częściej niż konstrukcja z przyimkiem i biernikiem. W części kontekstów warianty są sobie znaczeniowo równoważne i mogą się wzajemnie zastępować, por. *Nie kłopotcie się noclegiem dla mnie, mam pokój w hotelu* i *Nie kłopotcie się o nocleg dla mnie, mam pokój w hotelu*.

W konstrukcjach z negacją wariant narzędnikowy może od wariantu biernikowego z przyimkiem różnić się znaczeniem. Za pomocą konstrukcji **nie + kłopotać się czym** nadawca wypowiedzi przekazuje informację o tym, że ktoś czegoś nie zrobił, co – zdaniem nadawcy wypowiedzi – należy ocenić negatywnie. Mówiąc: *Nowak wszedł do gabinetu szefa, nie kłopotząc się pukaniem*, nadawca wypowiedzi chce powiedzieć, że Nowak nie zapukał i takie zachowanie ocenia negatywnie. Jako negatywną ocenę zaniechania wykonania działania należy także zinterpretować wyrażenie *nie kłopotzą się odśnieżaniem* w następującym przykładzie: *Niektórzy kierowcy nie kłopotzą się odśnieżaniem całego pojazdu, zgarniając biały puch jedynie z szyb. Jednak zazwyczaj kończy się to w ten sposób, że przy pierwszym hamowaniu śnieg z dachu i tak ląduje na przedniej szybie*.

 Czasownik **pokusić się** ma dwa semantycznie równoważne warianty: **pokusić się o co** i **pokusić się na co**, por. *pokusić się o zorganizowanie wyprawy w Himalaje* i *pokusić się na zorganizowanie wyprawy w Himalaje*, *pokusić się o przygotowanie lepszego przekładu* i *pokusić się na przygotowanie lepszego przekładu*. Z informacji zawartej w słownikach wynika, że wariant **pokusić się na co** bywa kwestionowany. Badania korpusowe pokazują, że we współczesnej polszczyźnie konstrukcja ta ma bardzo niską frekwencję (pojedyncze przykłady w korpusie w stosunku do bardzo licznie poświadczonych przykładów z konstrukcją **o co**), co świadczy o tym, że nie zyskała ona jeszcze akceptacji społecznej. Właściwy schemat czasownika **pokusić się** zawiera więc tylko konstrukcję **o co**, np. *pokusić się o wprowadzenie nowego podatku, pokusić się o krótkie podsumowanie, pokusić się o reformy*.

 Czasownik **walczyć** w znaczeniu ‘konfliktu zbrojnego’ łączy się z biernikiem za pośrednictwem dwóch przyimków **o** i **za**. Konstrukcje **walczyć o co** i **walczyć za kogo, co** wyrażają cel podejmowanej walki, ale ujmują go z nieco innej perspektywy.

Jeśli mówimy, że **walczymy za kogoś**, np. *za całe społeczeństwo, za władców, za Napoleona*, to podejmujemy walkę w obronie wskazanych osób lub w ich imieniu. Jeśli mówimy, że **walczymy za coś**, np. *za ojczyznę, za Polskę, za wolność*, to podejmujemy walkę

w celu obrony danego kraju, jego niepodległości, terytorium, przy czym cel ten jest pokazywany jako obrona stanu posiadania. W znaczeniu ‘konfliktu zbrojnego’ nie używamy konstrukcji *walczyć o kogo*. Konstrukcja **walczyć o co** cel walki ujmuje perspektywnie, jako przywrócenie utraconego stanu posiadania lub dążenie do czegoś, np. *walczyć o odzyskanie niepodległości, walczyć o miejsce w reprezentacji kraju*.

W innych znaczeniach czasownika *walczyć* nie używamy konstrukcji *walczyć za kogo, co*. Stosujemy natomiast konstrukcję *walczyć o kogo, co*, np. *Karol powiedział, że nie odda córki, nawet gdyby miał walczyć o nią w sądzie, Kraj walczył o dostęp do środków masowego przekazu, Chory walczył o każdy oddech*.

☞ Część wyrażen z słowem **umowa** ma charakter terminów prawnych, zdefiniowanych w odpowiednich aktach prawnych. Są to np.: *umowa o pracę, umowa na czas określony, umowa na czas nieokreślony, umowa na zastępstwo, umowa o dzieło, umowa zlecenia, umowa-zlecenie*. Ponadto słowo *umowa* tworzy kilka innych konstrukcji. Struktury z dopełniaczem są nazwami typów umów, w ogólny sposób wskazują przedmiot umowy, np. *umowa sprzedaży, umowa kupna, umowa najmu, umowa darowizny, umowa kredytu*. Konstrukcje z biernikiem i z przyimkiem *na*, np. *umowa na dostawę ziemniaków, umowa na napisanie książki, umowa na sprzedaż cukru, umowa na muzykę do filmu*, lub z przyimkiem *o*, np. *umowa o wydanie książki, umowa o pożyczkę, umowa o korzystanie z utworu*, bliżej precyzują przedmiot umowy i z zasady wskazują obowiązki jednej ze stron umowy, tej, która podejmuje zobowiązanie, np. *napisanie książki, napisanie muzyki do filmu, sprzedaż towarów*. Z kolei konstrukcje z miejscownikiem i przyimkiem *o*, np. *umowa o zawieszeniu broni, umowa o zwalczaniu przestępczości, umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania, umowa o stowarzyszeniu z Unią Europejską*, z zasady odnoszą się do porozumień określających obowiązki i prawa stron podpisujących umowę.

☞ Czasownik **modlić się** w znaczeniu ‘kierować modlitwę do Boga’ łączy się z biernikiem i dwoma przyimkami – *o* i *za*. Użycie przyimków wiąże się ze znaczeniem przyłączanych rzeczowników. Przyimek *o* + biernik stosowany jest przede wszystkim z rzeczownikami o odniesieniu nieosobowym, tj. **modlimy się o co**, np. *modlić się o życie wieczne, modlić się o dobrą śmierć, modlić się o nawrócenie, modlić się o zdrowie*, por. *Nie wzdychałam do Boga przed operacją, nie modliłam się o szczęśliwy powrót z narkozy*. Przyimek *za* + biernik jest z kolei używany głównie z rzeczownikami odnoszącymi się do osób, tj. **modlimy się za kogo**, np. *modlić się za dziadków, modlić się za pomordowanych, modlić się za zmarłych*. Konstrukcję *modlić się za* + biernik stosuje się również, gdy poprzyimkowa grupa rzeczownikowa pośrednio

odnosi się do osób – nazwa osoby nie jest nadrzędnikiem grupy rzeczownikowej, np. *Wierni modlili się za zdrowie księdza*, czyli modlili się o to, by ksiądz był zdrowy, por. też: *Modlą się za powodzenie wszystkich współpracowników*, *Moja babka nigdy nie modliła się za serce dziadka*, tylko *za duszę*, jakby dusza była jednak ciut ważniejsza. Zwyczajowo *modlimy się* także *za ojczyznę*, a nie *o ojczyznę*. Gdyby zaś zaszła potrzeba modlenia się w intencji zwierząt, zostałaby wykorzystana konstrukcja *za* + biernik. W korpusie jest jedna taka konstrukcja: *W Japonii ludzie zawsze zabijali wieloryby i modlili się za wieloryby*.

3.4.4. Ćwiczenia

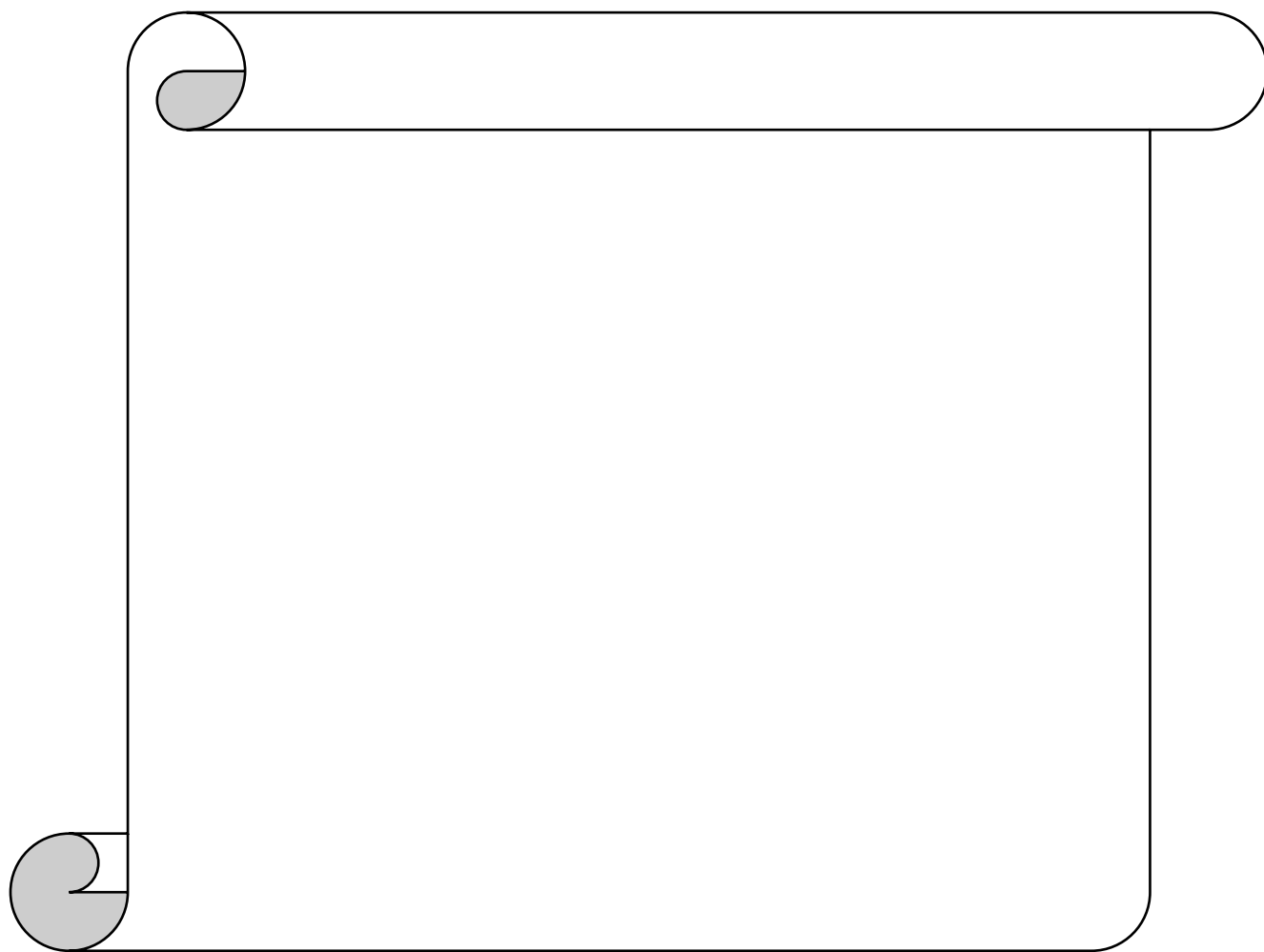
1. Proszę podkreślić wyrazy wymagające biernika i wyrazy od nich zależne.

Niedawno kolega przekonywał mnie o tym, że w obecnych czasach nauka języków obcych nie jest konieczna. Wystarczy, że zaopatrzymy się w odpowiednie urządzenia, programy i mamy gotowe tłumaczenia. Czy rzeczywiście dzisiaj niekoniecznie mamy uczyć się języków obcych? Zadajmy sobie pytanie o korzyści płynące z nauki nowych języków i spróbujmy na nie odpowiedzieć. Przede wszystkim warto wziąć pod uwagę, że uczenie się języków obcych poprawia nasze zdolności umysłowe. Poza tym znajomości języków obcych zawdzięczamy poszerzanie naszych horyzontów poznawczych. Mówi się nawet: ile znasz języków, tyle razy jesteś człowiekiem. Nauka języków pozwala nam uzupełniać o nowe doświadczenia naszą wiedzę o świecie. Dlatego jeśli ktoś odradza nam skupianie się na uczeniu się języków, lekceważmy te „dobre” rady. Zadbajmy o nasz rozwój intelektualny. Walczmy o nowe umiejętności. Nauka języków obcych jest inwestycją w siebie. Uczmy się języków, troszczmy się o własną przyszłość!

2. Proszę wypisać z tekstu poprzedniego ćwiczenia wszystkie przykłady odmiennych wymagań w zakresie przypadku lub przykłady odmiennych przyimków niż w odpowiednikach ukraińskich. Proszę przytoczyć odpowiedniki ukraińskie.

Przykład: *przekonywał o tym* – *переконував у тому*

3. Proszę krótko wypowiedzieć się na temat poruszony w pierwszym ćwiczeniu, używając struktur o swoistych wymaganiach składniowych w porównaniu z odpowiednikami ukraińskimi.

📌 Tematy do dyskusji: *Proszę wypowiedzieć się na temat nowych metod i technologii w uczeniu się języków obcych. Jak powinniśmy się uczyć języków – za pomocą gier i zabaw czy żmudnie powtarzając gramatykę i słownictwo? Czy tłumacze automatyczni, sztuczna inteligencja nie wyprą w przyszłości potrzeby uczenia się języków? Czy będą w przyszłości potrzebni tłumacze ludzie?*

4. Proszę zapoznać się z definicjami czasowników *rozpytywać (się)*, *wypytywać (się)*, *dopytywać (się)*, *podpytywać (się)* podanymi w ramce i objaśnić niuanse znaczeniowe, którymi te czasowniki się różnią. Następnie proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Przykład: *Nasz gość zaczął wypytywać o okolice i ludzi tam mieszkających.* – *Наш гість почав розпитувати про околиці і людей, що там живуть.*

1. <i>Rozpytywać (się)</i>	‘zadawać pytania wielu osobom, dążąc do uzyskania jak najbardziej szczegółowych informacji’
	‘zadawać sobie nawzajem wiele pytań, dążąc do uzyskania jak najbardziej szczegółowych informacji’
2. <i>Dopytywać (się)</i>	‘wnikliwie pytać o wszystkie szczegóły, żeby otrzymać dodatkowe, brakujące do pełni wiedzy informacje’
3. <i>Dopytywać</i>	‘dokańczać zadawanie pytań; pytać dodatkowo; dodatkowo egzaminować ustnie’
4. <i>Wypytywać (się)</i>	‘zadawać wiele pytań, dążąc do uzyskania jak najbardziej szczegółowych informacji’
5. <i>Wypytywać się</i>	‘zadawać sobie nawzajem wiele pytań, dążąc do uzyskania jak najbardziej szczegółowych informacji’
6. <i>Podpytywać (się)</i>	‘zwracać się do kogoś w celu uzyskania informacji w taki sposób, żeby ta osoba nie zorientowała się, że udzieliła tej informacji, dowiedzieć się czegoś od kogoś, nie zadając pytań wprost’

1. Szkoła zorganizowała w wakacje możliwość zakupu kompletu podręczników dla uczniów, żeby zaoszczędzić rodzicom gonitwy po księgarniach i rozpytywania o poszczególne książki.

2. Nasz znajomy kolejny raz dopytywał się o ciebie.

3. Brat mnie podpytywał, czy masz chłopaka, chyba mu się spodobałaś.

4. Sąd dopytywał oskarżonego o wcześniejsze kontakty z policją.

5. Polscy i ukraińscy studenci w czasie spotkania wypytywali się wzajemnie o szczegóły dotyczące historii i kultury obu krajów.

6. Dziewczyna do znudzenia wypytuje znajomych o swój wygląd, ale nawet najszczęśliwsze zapewnienia nie przynoszą jej ulgi.

7. Chyba znowu zrobisz tak pyszne ciasto, że wszyscy będą się dopytywać o przepis.

8. Pamiętaj, że ciotka nie cierpi, kiedy ktoś ją podpytuje o byłego męża.

9. Warto dopytywać dzieci o emocje i pozwalać im na ich ujawnianie.

10. Chyba podejmę się tej pracy, ale muszę jeszcze dopytać o niektóre konkrety.

11. Wgląd w prace i ewentualne dopytywanie będzie możliwe po 20 maja.

12. Obywatele mają prawo dopytywać się o pensje urzędników.

13. Pracodawca w trosce o zdrowie zespołu i w związku z zagrożeniem epidemią może dopytywać pracownika o aktualne szczepienia.

14. Wiele osób podpytywało pisarza o postępy w pracy nad książką, aż wreszcie zdecydował się na rozmowę z czytelnikami.

15. Na stronie nie pojawiła się żadna informacja, o której godzinie odbędzie się spotkanie, dlatego studenci rozpytywali się o to nawzajem, ale otrzymywali sprzeczne informacje.

5. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński i porównać polskie struktury przyimkowe z odpowiednikami ukraińskimi.

0. *Czekam na ciebie już od dwudziestu minut. – Я вже двадцять хвилин на тебе чекаю.*

a)

1. Przez godzinę nie mogłam się do ciebie dodzwonić.
2. Zadzwoń do ciebie za godzinę.
3. Od godziny próbuję do ciebie się dodzwonić. Czy coś się stało?

b)

1. Uwielbiam sukienki przed kolano.
2. Siedziała w pokoju, patrząc nieruchomo przed siebie.
3. Przed oblicze Temidy mężczyzna trafił po tym, gdy na początku czerwca spowodował śmiertelny wypadek.

c)

1. Mówimy po polsku, że ktoś wychodzi przed szereg, jeśli ktoś robi coś wcześniej, niż należało, i bez uzgodnienia z innymi osobami.
2. Mówimy po polsku, że ktoś rzuca perły przed wieprze, jeśli ktoś daje komuś coś, czego ta osoba nie potrafi docenić.
3. Mówimy po polsku: „Nie chwal dnia przed zachodem słońca”, mając na myśli, że nie należy zbyt wcześnie wydawać pochlebnych ocen, bo mogą się okazać nieprawdziwe.

6. Proszę wstawić przyimki *przez, po, za, między, od* (mogą się powtarzać). Proszę podkreślić przyimki, które są użyte przed wyrazami w bierniku.

0. *Jak mamy podzielić dziesięć cukierków po równo między czworo dzieci?*

a)

1. _____ dwa lata ukończę studia.
2. _____ lat marzyłam o tej podróży.
3. _____ lata pracował nad książką.
4. _____ rok spotkamy się na kolejnej konferencji.
5. _____ latach spotkali się znowu.
6. Nauczyciel podzielił zadania _____ uczniów.
7. Zadania zostały wykonane _____ uczniów znakomicie.

b)

1. Dwaj przyjaciele spotkali się _____ 21 latach.
2. Absolwenci spotkali się _____ kilkudziesięciu latach _____ ukończenia szkoły.
3. Spotkali się razem po raz pierwszy _____ 20 lat, aby kultywować historię i tradycję przyniesioną z Kresów Wschodnich na zachód Polski.
4. Spotkanie _____ latach zorganizował w listopadzie tego roku prezes naszej organizacji.
5. Informacje zostaną wysłane _____ urząd drogą elektroniczną.

6. Pisarz prowadzi czytelnika _____ wszystkie stadia uczuć wobec bohatera: _____
współczucia _____ sympatię _____ podziw.
7. Słuchajcie, dziewczyny, spotkajmy się lepiej _____ tydzień, wtedy już będziemy w
stanie umówić wszystko konkretnie.
8. Dzieci, podzielcie te cukierki _____ siebie.
9. Ujrzelіśmy czarne chmury pędzone _____ wiatr.

7. Proszę przetłumaczyć na język polski.

Студенти нашої групи отримали завдання опрацювати спільний проєкт. Ми залишилися після пар і розподілили між собою конкретні завдання. Цілий тиждень ми працювали індивідуально. Через тиждень зустрілися, щоб зорієнтуватися, чи треба нам ще щось узгодити. Далі ми вирішили зустрітися через чотири дні, після вихідних. Через чотири дні результати нашої спільної роботи були вже значно кращі. Виконаний нами проєкт викладач високо оцінив, і ми були дуже задоволені.

Przykład: *Студенти нашої групи отримали завдання опрацювати спільний проєкт.
Studenci naszej grupy dostali zadanie opracowania wspólnego projektu.*

8. Proszę przetłumaczyć na język polski.

0. *Усе, що діялося потім, я пам'ятаю як крізь туман. – Wszystko, co się działo potem, pamiętam jak przez mgłę.*

1. Ми будемо повертатися через Торунь.

2. Мама розмовляє зараз по телефону.

3. Проєкт був затверджений сеймом.

4. Я запізнився через тебе.

5. Голосуємо піднесенням руки.

6. Він поступився із увічливості.

7. Ми повернемося через місяць.

8. Десять помножити на два дорівнює двадцять.

9. Я цілий тиждень не буду їсти нічого солодкого.

10. Він сказав крізь зуби: „Не роби такого більше”.

11. Лист я отримав через тиждень.

12. Дорога веде через ліс.

13. Це само собою зрозуміло.

14. Прошу провідміняти за відмінками слово *олівець*.

15. Ми зустрілися через кілька років у Варшаві.

9. Proszę użyć wyrazów w odpowiedniej formie, w razie potrzeby z przymkiem, i podać przypadek.

0. *Jak dbać (zdrowie) o zdrowie, żeby cieszyć się dobrym samopoczuciem?* **Biernik.**

1. Pamiętaj (aktywność fizyczna) _____.

2. Zadbaj (zdrowy sen) _____.

3. Uważaj (słońce) _____.

4. Używaj (zdrowa żywność) _____.

5. Spożywaj (produkty) _____ bogate (składniki odżywcze) _____.
6. Stosuj (przemysłowa suplementacja) _____.
7. Pamiętaj (odpoczynek) _____.
8. Przestrzegaj (powyższe zasady) _____!

Na podstawie: <https://www.maczfit.pl/blog/jak-dbac-o-zdrowie-10-najwazniejszych-zasad/> (dostęp: 28.11. 2023).

10. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński, porównując wymagane struktury składniowe polskie i ukraińskie.

0. *Był to apel do Francji o militarną pomoc. – Це був заклик до Франції допомогти зброєю / заклик до допомоги зброєю.*

1. Z odbiornika dolatywały nas szумы, trzaski i strzępy nakładających się rozmów.

2. Włoszczyznę Polacy zawdzięczają królowej Bonie.

3. Mimo że nasze wyprawy bywają niebezpieczne, my raczej nie ryzykujemy życia.

4. Był dowcipnym ironistą i umiał kokietować rozmówców.

5. Dziewczyna widzi, że chłopak ją kokietuje.

6. Na przewodniczącego wybrano Sławskiego.

7. Czternaście osób zginęło, a sto dwadzieścia uznano za zaginione wskutek gwałtownej powodzi.

8. Sama siebie pytałam, co mnie naszło, że tak brzydko się zachowałam.

9. Na dworcu pożegnaliśmy rodzeństwo.

10. Z żalem żegnali ojczyznę.

11. Jeśli nie obronimy się teraz, w przyszłości ryzykujemy jeszcze większe straty.

11. Proszę użyć wyrazów w nawiasach w odpowiednim przypadku, w razie potrzeby z przyimkiem.

Beata: Hej, Agnieszka! Co (ty) u ciebie⁰ słysząc?

Agnieszka: O, Beata, muszę ci (coś) _____¹ opowiedzieć!

Beata: Zamieniam się (słuch) _____². No mów, już! O (co) _____³ chodzi?

Agnieszka: Dzisiaj moja kotka zniknęła na kilka godzin i przeraziłam się (to) _____⁴.

Poszłam wypytować (sąsiadki) _____⁵ o (moja ulubienica) _____⁶, czy (ona) _____⁷ czasem nie widziały.

Beata: Och, biedna ty! I (co) _____⁸ mówiły? Dopytywały (szczegóły) _____⁹ zniknięcia?

Agnieszka: Pytały, jak wygląda i jaka jest. Pani Święcicka wypytowała (kolor) _____¹⁰ futra, a pani Dembicka dopytywała się (to) _____¹¹, czy jest płochliwa i jak się zazwyczaj zachowuje.

Beata: Musiało to być stresujące.

Agnieszka: Tak, denerwowałam się bardzo. Co (chwila) _____¹² wydawało mi się, że skądś dolatuje (ja) _____¹³ jej miauczenie...

Beata: No i co dalej?

Agnieszka: Błagałam (sąsiadki) _____¹⁴ (pomoc) _____¹⁵. Przecież tak się (moja Miauczusia) _____¹⁶ martwiłam!

Beata: Wyobrażam sobie, jak bardzo się (ona) _____¹⁷ bałaś, żeby nic (ona) _____¹⁸ się nie stało. I co – pomogły (ty) _____¹⁹ sąsiadki?

Agnieszka: Niestety (Miauczusia) _____²⁰ nie widziały.

Beata: I co potem zrobiłaś?

Agnieszka: W końcu poprosiłam (pomoc) _____²¹ mojego brata, który od razu wyszedł z domu z pudełkiem kocięj karmy.

Beata: I co?

Agnieszka: Wyobraź sobie, że Miauczusia natychmiast się pojawiła!

Beata: Niewiarygodne!

Agnieszka: Tak. Jakżeż byłam szczęśliwa! Teraz będę (ona) _____²² lepiej pilnować i jeszcze bardziej (ona) _____²³ dbać!

12. Proszę przetłumaczyć tekst z poprzedniego ćwiczenia na język ukraiński.

Przykład: *Hej, Agnieszka! Co u ciebie słyszać?*

Привіт, Агнешка! Як ти?

13. Proszę użyć wyrazów w nawiasie w odpowiednim przypadku, w razie potrzeby z przyimkiem, i podać przypadek. Proszę podkreślić przykłady form i przyimków, które mogą być inne w odpowiednikach ukraińskich.

Co zrobić, by przestać narzekać (brak) na brak⁰ (biernik) czasu? Jeśli coś nam nie wychodzi, to szukajmy (przyczyny) _____¹ i zmieńmy (sposób) _____² działania. Jeśli ciągle mamy poczucie, że czas przecieka nam (palce) _____³, to starajmy się zmienić (drobne rzeczy) _____⁴, które pomogą nam odzyskać choćby (kilka) _____⁵ minut. Po pierwsze, ważne, by odkładać (rzeczy) _____⁶ na (miejsce) _____⁷, wtedy zaoszczędzimy (czas) _____⁸ na ich (poszukiwanie) _____⁹, ale też na (sprzątanie) _____¹⁰. Po drugie, (problem) _____¹¹ „co na

obiad” nie istnieje, łatwiej jest pilnować (zdrowa dieta) _____¹², jeśli zaplanujemy (domowe menu) _____¹³ z wyprzedzeniem. Planowanie menu (tydzień) _____¹⁴ jest z kolei podstawą (zrobienie) _____¹⁵ listy zakupów. Po trzecie, przechowujemy (nożyczki) _____¹⁶ (kuchnia) _____¹⁷. Bo zazwyczaj gdy są nam potrzebne (kuchnia) _____¹⁸, musimy (one) _____¹⁹ szukać w szafkach... A najczęściej przecież używamy (one) _____²⁰ właśnie w kuchni. Zdecydowanie lepiej otwierać (opakowania) _____²¹ nożyczkami, niż (one) _____²² rozrywać. Po czwarte, wyznaczmy jedno miejsce (przechowywanie) _____²³ kluczy, wtedy nigdy nie będziemy (one) _____²⁴ szukać. Po piąte, podzielmy (domowe obowiązki) _____²⁵ między (domownicy) _____²⁶: każda osoba w domu powinna tak samo (ten dom) _____²⁷ dbać. Po szóste, nie róbmy (wszystko) _____²⁸ naraz. Dodając sobie (kolejne zadania) _____²⁹, (żadne) _____³⁰ z nich nie możemy skończyć. Skupmy się (jedno) _____³¹, (to) _____³² w zupełności wystarczy. Po siódme, w domu przechodzą nam (ręce) _____³³ ulotki, bony promocyjne itd. Nie gromadźmy (one) _____³⁴, a po przeczytaniu wyrzucajmy. Dzięki temu zaoszczędzimy (kilka) _____³⁵ godzin, które spędzamy (przegląd) _____³⁶ gazet, papierów i ulotek. I ostatnie: wyrabiamy (nawyki) _____³⁷ i działamy (schemat) _____³⁸. Dzięki temu nie trzeba poświęcać (czas) _____³⁹ i (energia) _____⁴⁰ (zastanawianie się) _____⁴¹, co zrobić. Podobno wystarczy (dwadzieścia jeden) _____⁴² (powtórzenia) _____⁴³, by zmienić (one) _____⁴⁴ w nawyk.

Na podstawie: <https://niebalaganka.pl/oszczedzanie-czasu-domu/> (dostęp: 27.11.2023).

14. Proszę użyć wyrazów w odpowiedniej formie, w razie potrzeby z przyimkiem.

0. Jak mogę się przemienić z osoby pesymistycznej (człowiek) w człowieka bardziej (optymistyczny) optymistycznego?

Wymyśliłam dla siebie takie rady:

1. Powinnam być bardziej otwarta (nowe doświadczenia) _____.
2. Nie mogę być obojętna (pozytywne aspekty) _____ życia.
3. Nie powinnam być głucha (rady) _____ przyjaciół.

4. Muszę starać się być zadowolona (małe sukcesy) _____.
5. Ponieważ jestem podatna (stres) _____, powinnam szukać (sposoby) _____, żeby się uodpornić (negatywne wpływy) _____.
6. Mam lekceważyć (drobne niepowodzenia) _____.
7. Czasem powinnam zaryzykować, aby osiągnąć (coś) _____ (większe) _____.
8. Muszę uważniej obserwować (inne, pozytywne osoby) _____: (optymizm) _____ często zawdzięczamy ludziom, (którzy) _____ podziwiamy.
9. Warto, bym się wyposażyla (wiedza) _____ na temat technik relaksacyjnych, medytacji.
10. Mogę rozszerzać swoje zainteresowania (nowe hobby) _____.
11. Powinnam uzupełnić swoje życie (aktywności) _____, które sprawiają mi (przyjemność) _____.
12. Odradzam sobie (skupianie się) _____ (negatywne myśli) _____.
13. Mam angażować się (działania) _____, które mogą (ja) _____ rozwijać.
14. Kluczem (optymizm) _____ powinno się stać dbanie (zdrowie fizyczne) _____.
15. Mam walczyć (swoje marzenia) _____.
16. Powinnam nabrać (dystans) _____ do codziennej szarości i nauczyć się być spokojną (przyszłość) _____.
17. Mam uwierzyć, że moje życie jest obfite (możliwości) _____.
18. Muszę dbać (siebie) _____ i (swoje otoczenie) _____ i wszystko robić dla tego, żeby moje życie stawało się coraz bogatsze (piękne chwile) _____.

15. Rady zaproponowane w poprzednim ćwiczeniu proszę uszeregować od najbardziej do najmniej skutecznych, wpisując do tabeli numery odpowiednich zdań. Następnie proszę uzasadnić nieskuteczność tych, które znajdują się na końcu rankingu. W wypowiedzi proszę użyć struktur, które różnią się wymaganiami składniowymi od odpowiedników ukraińskich.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18

Uzasadnienie

16. Proszę użyć wyrazów w odpowiedniej formie, w razie potrzeby z przyimkiem.

Kiedy coś (ja) mi⁰ dolega, na przykład boli (ja) _____¹ brzuch, natychmiast umawiam (wizyta) _____² (lekarz) _____³. Chcę być spokojna (swoje zdrowie) _____⁴. Tak naprawdę niepokoję się (różne rzeczy) _____⁵: kiedy boli (ja) _____⁶ gardło, głowa, krzyż. Czy mam lekceważyć (te objawy) _____⁷? Uważam, że nie powinno się lekceważyć (żadne symptomy) _____⁸, a trzeba jak najszybciej zgłaszać (one) _____⁹ lekarzowi. Podczas wizyty (lekarz) _____¹⁰ proszę (rady) _____¹¹ (dotyczące) _____¹² leków i dopytuje się (szczegóły) _____¹³ ich zażywania. Nieprzestrzeganie zaleceń lekarzy może przecież doprowadzić do odporności (lek) _____¹⁴, co pogorszy problem zdrowotny. Uważam, że to dzięki regularnym wizytom (lekarze) _____¹⁵ udawało mi się dotychczas skutecznie radzić sobie (problemy zdrowotne) _____¹⁶. Myślę, że jeśli rozpoczniemy (leczenie) _____¹⁷ na czas, to lekarze naprawdę mogą pomóc. Skutecznie wyleczą (różne choroby) _____¹⁸. Mogą też uratować (rozwój) _____¹⁹ schorzeń bardzo niebezpiecznych.

17. Proszę wypisać z poprzedniego ćwiczenia struktury o innych wymaganiach składniowych (włącznie z różnymi przyimkami przy zachowaniu przypadku) niż odpowiedniki ukraińskie.

Przykład: *wizytę u lekarza*

 Tematy do dyskusji: *Jaki jest stosunek ludzi do medycyny i leczenia się? Z jakimi problemami służby zdrowia stykają się pacjenci w różnych krajach? Zdrowie jest wielką wartością. Czy Pani / Pana zdaniem człowiek, który cierpi na choroby przewlekłe, może być szczęśliwy?*

18. Proszę użyć wyrazów w odpowiednich formach, w razie potrzeby z przyimkami.

Jestem przekonana, że przyczyną większości (dolegliwość) dolegliwości⁰ jest stres. Kiedy jesteśmy zdenerwowani, to wtedy nasz organizm podatny jest (infekcje) _____¹. Uważam, że panaceum (różne choroby) _____² jest pogoda ducha. Dlatego przede wszystkim trzeba dbać (swoój spokój psychiczny) _____³. Czasami, żeby osiągnąć (cel) _____⁴, musimy uzbroić się (cierpliwość) _____⁵. Jeśli jednak stres (my) _____⁶ dopadnie, to koniecznie mamy szukać (sposoby) _____⁷, aby (on) _____⁸ odreagować. W moim przypadku sprawdza się słuchanie (muzyka klasyczna) _____⁹. Puszczam sobie (ulubiona symfonia) _____¹⁰ (skrzypce) _____¹¹ z orkiestrą. A jeszcze skuteczniejsze jest angażowanie się (działalność) _____¹² – taką, jaką najbardziej lubię.

19. Proszę wypisać z tekstu poprzedniego ćwiczenia struktury, które mogą się różnić wymaganiami składniowymi i / lub przyimkami od odpowiedników ukraińskich.

Przykład: *podatny jest na infekcje*

20. Nawiązując do tekstu poprzedniego ćwiczenia, proszę podać inne możliwe sposoby na odreagowywanie stresu. W wypowiedzi proszę użyć struktur o wymaganiach składniowych odmiennych niż odpowiedniki ukraińskie.

21. Proszę napisać dialog między lekarzem a pacjentem. Pacjent jest bardzo zaniepokojony, a lekarz go uspokaja. W dialogu proszę użyć niektórych spośród struktur podanych w ramce.

prosić o coś, pytać o coś, wyleczyć się z czegoś, cierpieć na coś, boleć kogo, dolegać komu, recepta na co, brać co, lekceważyć co, wyglądać na co / na jakiego, leczyć się na co, odporny na co, dbać o co, upominać się o co, niepokoić się o co, obawiać się o co, spokojny o co, bogaty w co, ubogi w co, pozwalać na co

22. Proszę przetłumaczyć podkreślone fragmenty na język ukraiński. Pomocne będą definicje podane w tabeli.

1. <i>Starać się o co</i>	‘czynić wysiłki, by coś zrobić lub osiągnąć’
2. <i>Ubiegać się o co</i>	‘starać się o uzyskanie czegoś’
3. <i>Zabiegać o co</i>	‘usilnie starać się dostać coś, osiągnąć coś lub pozyskać kogoś’
4. <i>Pokusić się o co</i>	‘zdecydować się na zrobienie czegoś, co mówiący z jakichś względów uważa za nieodpowiednie, ryzykowne lub mało rozsądne i chce tę niepewność podkreślić’

0. Naukowcy naszej uczelni starają się o granty międzynarodowe. – *намагаються / стараються отримати / здобути міжнародні гранти*.

1. Babcia zawsze mówiła: chłopak ma zabiegać o dziewczynę, a nie na odwrót.

2. Będziemy starać się o kredyt w banku.

3. Określono procedury ubiegania się o fundusze unijne.

4. Dyrekcja teatru od półtora roku zabiega o fundusze na remont budynku.

5. Będę starać się o dotację z urzędu pracy na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

6. Udał się do Watykanu, aby zabiegać o audiencję u papieża.

7. Pomyśl, czy stanowisko, o które właśnie się ubiegasz, spełni twoje marzenia?

8. Dyplom ukończenia studiów uprawnia do ubiegania się o nadanie stopnia naukowego.

9. Jeśli mamy do zagospodarowania niewielką wnękę w przedpokoju, żeby maksymalnie wykorzystać dostępną przestrzeń, warto pokusić się o zakup mebli.

10. Można pokusić się o stwierdzenie, że olej z czarnuszki to istny eliksir.

11. Praca szuka człowieka czy człowiek musi zabiegać o pracę?

12. Uczestnicy konkursu będą się ubiegać o tytuł Mistrza Polskiej Ortografii.

13. Na miesiąc przed wyborami można się pokusić o ostrożne prognozy.

23. Proszę wyrazić swoją opinię, odpowiadając na pytania pełnym zdaniem.

a) O co zazwyczaj człowiek:

1) martwi się?

*Człowiek, moim zdaniem, zazwyczaj martwi się **o przyszłość**.*

2) boi się?

3) zabiega?

4) zwraca się do innych ludzi?

5) prosi Boga? (jeśli jest wierzący)

6) pyta znajomych?

7) walczy?

8) kłóci się?

9) sprzecza się?

b) O kogo zazwyczaj człowiek:

1) troszczy się?

2) niepokoi się?

3) trwoży się?

4) dba?

c) O co zazwyczaj człowiek drugiego człowieka:

1) podejrzewa?

2) obwinia?

3) oskarża?

4) prosi?

d) W co zazwyczaj człowiek

1) wierzy?

2) wątpi?

24. Proszę wstawić wyrazy z nawiasów w odpowiedniej formie z przyimkami. Proszę podać przypadek.

0. (Co) o co chciałaś mnie zapytać? Biernik. (Co) o czym będziemy rozmawiać? Miejscownik.

1. Świetnie (to) _____ zrobiłaś. (To) _____ właśnie chodziło. Jestem ci (to) _____ bardzo wdzięczna.

2. Jedziemy (jezioro) _____. Już zbliżamy się (jezioro) _____.

3. (Co) _____ ona choruje? Martwisz się (ona) _____?

4. Idziemy rano (uniwersytet) _____ na zajęcia. Już podchodzimy (uniwersytet) _____.

5. Pójdziemy (sklep) _____ ? Czy (chleb) _____ lepiej wstąpić (piekarnia) _____ ?

6. Nie tylko wiem (ta książka) _____ , nawet już znam (jej treść) _____ .
7. O (co) _____ ci chodzi? O (co) _____ myślisz?
8. Trwało to (cały rok) _____. Ciekawe, co będzie (rok) _____ .
9. Pojechała (Wrocław) _____ , a (tydzień) _____ wróciła.
10. (Co) _____ się właściwie kłócimy? I tak mamy wspólne zdanie (ten temat) _____ .
11. Walczymy (ojczyzna) _____. Walczymy (wolność) _____ naszego kraju.
12. Uważam Anetę (koleżanka) _____ i (ona) _____ się martwiłam. Teraz już, jak wszystko się wyjaśniło, jestem (Aneta) _____ spokojna.
13. Nalegam (to) _____, byś zjadła. Ten owoc jest bogaty (witaminy) _____ .
14. Wątpię (efektywność) _____ naszych działań _____, co więcej, uznaję je (błąd) _____ .
15. Naprawdę, jak wyjedziesz, będziesz (ja) _____ myśleć? Trzymam cię (słowo) _____ .
16. Dbamy (przyszłość) _____ naszej organizacji i wnioskujemy (dofinansowanie) _____ jej działalności.
17. Opowiemy (nasza obecna sytuacja) _____ i poprosimy (pomoc) _____ .
18. Kilkakrotnie upominałem się (zapłata) _____ za nadgodziny. Czy szef rzeczywiście (ona) _____ nie pamiętał?
19. Firma inwestuje (turystyka) _____. Inwestuje nie za granicą, ale (kraj) _____ .

25. Proszę użyć w zdaniach właściwych przyimków.

0. Wydano wyrok na generała.

1. Jestem spokojny _____ dom, bo mam psa.
2. Dzieci powinny jeść posiłki bogate _____ białko i witaminy.

3. Jednak zaryzykuję i zgłoszę _____ tego kandydata.
4. Chcę zawalczyć _____ kolejne zwycięstwo.
5. Przebrał się _____ smoka i straszy dzieci.
6. Nie będę się kłócić _____ cenę, zapłacę, ile mi każą.
7. Znowu upomniałem się _____ kasę, ale Piotr nie zareagował.
8. Ciągłe spory _____ władzę to cecha współczesnego życia.
9. To może ja pokuszę się _____ odpowiedź na to pytanie.
10. Chcę pojechać _____ Śląsk.
11. Nasi ojcowie siedzieli w kuchni i spierali się _____ politykę.
12. Wniosek _____ stypendium został _____ mnie do państwa wysłany jeszcze w ubiegłym tygodniu.
13. Obecnie każdy kraj musi być dobrze wyposażony _____ broń.
14. Jej niepokój _____ syna wzrastał.
15. Teraz się żegnamy, żeby ponownie spotkać się _____ tydzień.
16. Wszyscy przyjdziemy jutro _____ uniwersytet.
17. To jej błaganie _____ litość było wstrząsające i przerażające.
18. Ważnym elementem festiwalu będzie przegląd konkursowy przedstawień komediowych, które będą konkurować _____ główną nagrodę.
19. Tereny te są ubogie _____ lasy.
20. Jechaliśmy z prędkością osiemdziesięciu kilometrów _____ godzinę.
21. Czy chodzisz jeszcze _____ siłownię?

26. Proszę wstawić właściwy przyimek i użyć odpowiedniego przypadku.

0. Nasza szkoła uczestniczy w (zawody sportowe) ~~zawodach sportowych~~ (tytuł) ~~n..tytuł~~ najlepszej drużyny.

1. Latem odbyły się (miasto) _____ zawody strzeleckie (tytuł) _____ „Mistrza Klubu”.
2. Jesteś już ode mnie wyższa aż (dziesięć) _____ centymetrów!
3. Czy wiesz, kto przebrał się (Mikołaj) _____?
4. Młoda rodzina kupiła mieszkanie (kredyt) _____.
5. Czy ta drużyna ma szansę wygrać w zawodach (mistrzostwo) _____ Polski?
6. Podziel tę liczbę (pięć) _____ i dostaniesz wynik.

7. (ile) _____ metrów oddalona jest huśtawka od altanki?
8. Chyba znowu przytyłam (dwa) _____ lub (trzy) _____ kilogramy.
9. Prawie wszyscy uczniowie z mojej klasy są starsi ode mnie (rok) _____ lub nawet półtora roku.

27. Proszę użyć właściwych form, w razie potrzeby z przyimkami.

0. *Jak ci, Romku, poszło na egzaminie? Wyglądasz (zadowolony) na zadowolonego.*

1. Warto _____ rozszerzyć _____ nasz _____ projekt _____ (dodatkowe _____ komponenty) _____.
2. Teraz już sama wątpię (słuszność) _____ swojej decyzji.
3. Nalegam (nasze spotkanie) _____ w środę.
4. Nieleczony kaszel doprowadził do tego, że teraz pacjent cierpi (astma) _____.
5. Na scenie pojawili się obaj przeciwnicy wyposażeni (szable) _____.
6. Muszę uzupełnić tekst (komentarze) _____ w przypisach.
7. Byłam wtedy głucha (rady) _____ matki.
8. Co to znaczy, że ktoś wybiega (orkiestra) _____? Znaczy to, że robi coś wcześniej, niż należało, i bez uzgodnienia z innymi.
9. Jak często zadajemy sobie pytanie (sens) _____ życia?
10. Tosiu, miałaś chyba trudny dzień, wyglądasz (zmęczona) _____.
11. Czy istnieje panaceum (zszargane nerwy) _____?
12. Ten chłopak dziwnie się zachowuje – wygląda mi (narkoman) _____.

28. Proszę użyć wyrażen w osobnych zdaniach.

Przykład: *Walczyć o: pieniądze, wspominać o: pieniądze – Uparcie walczy o swoje pieniądze; Już kilka razy wspominałam Markowi o pożyczonych pieniądzech.*

a)

- 1) marzyć o: medal, walczyć o: medal

- 2) pisać o: miłość, walczyć o: miłość

3) walczyć o: pierwszeństwo, myśleć o: pierwszeństwo

4) rozmawiać o: historyczny rekord, walczyć o: historyczny rekord

5) walczyć o: prawa wyborcze, dyskutować o: prawa wyborcze

b)

1) wiedzieć o: pomoc, prosić o: pomoc

2) słyszeć o: ceny, kłócić się o: ceny

3) opowiadać o: polityka, spierać się o: polityka

4) upominać się o: podwyżka, pamiętać o: podwyżka

5) zapominać o: dzieci, troszczyć się o: dzieci

6) przypominać o: niekompetencje, oskarżać o: niekompetencje

29. Proszę użyć wyrazów w nawiasach w odpowiednim przypadku z przyimkiem.

0. *Sąsiedzki konflikt o kota.*

1. Konflikt (niska intensywność) _____, konflikt (zasięg krajowy) _____, konflikt (terytoria) _____.
2. Zazdrość (byłe partnerki) _____, zazdrość (chorobliwe cechy) _____, zazdrość (rodzeństwo) _____.
3. Petycja (przemyślana treść) _____, petycja (zmiana) _____ nauczyciela, petycja (rozpisanie) _____ konkursu.
4. Rywalizacja (pierwsze miejsce) _____, rywalizacja (ranga wojewódzka) _____, rywalizacja (zakres) _____ władzy.
5. Podanie (cechy) _____ listu motywacyjnego, podanie (przyznanie) _____ stypendium, podanie (praca) _____.
6. Spór (pierwszeństwo) _____, spór (cechy) _____ kłótni, spór (pochodzenie) _____ języka, spór (niejasne pochodzenie) _____, spór (spektakularny charakter) _____.
7. Kłótnia (cechy) _____ bójki, kłótnia niezbyt (dokładne liczenie) _____ punktów, kłótnia (dary) _____ dla powodzian;
8. Lek (wielka siła bakteriobójcza) _____, prośba (lek) _____, lek (działanie uspokajające) _____.
9. Bitwa (miasto) _____, bitwa (szeroki zasięg) _____, bitwa (oczy) _____ pacjentki;
10. Atak (wysoka intensywność) _____.

30. Proszę użyć biernika lub miejscownika w kontekście wyrazu *zawody* i przyimka *o*.

0. Zawody o (pierwszeństwo) ***pierwszeństwo***.

1. Zawody o (mistrzostwo) _____ województwa kujawsko-pomorskiego w piłce ręcznej.
2. Zawody o (miano) _____ Najtęższego Piwosza.
3. Zawody o (Puchar) _____ Zakopanego.
4. Zawody o (wspaniała atmosfera) _____.
5. Zawody o (charakter rekreacyjno-sportowym) _____.
6. Zawody o (dawne tradycje) _____.

7. Zawody o (niska złożoność) _____ zadań.
8. Wzbogacanie zawodów o (nowe przeszkody) _____,
9. Zawody o (tytuł) _____ mistrza Polski w budowaniu śnieżnych rzeźb.
10. Zawody o (duża ranga) _____.
11. Zawody o (ogólnopolskie znaczenie) _____.
12. Zawody o (nazwa) _____ „Najlepszy wędkarz”.
13. Zawody o (popularność) _____ i (utrzymanie się) _____ na stanowisku.
14. Zawody o (wielka popularność) _____ i (zainteresowanie mediów) _____.
15. Łucznicze zawody o (Złota Ciupaga Góralska) _____.
16. Zawody o (Góralski Kapelusz) _____.

31. Proszę użyć właściwej formy – biernika lub miejscownika – wyrazu *wniosek*. Przypadki mogą zależeć od znaczeń wyrazu, które są podane w ramce.

1. Wniosek	‘wynik rozumowania’ (<i>wniosek logiczny</i>)
2. Wniosek	‘oficjalne wystąpienie z prośbą lub propozycją do rozważenia i decyzji’ (<i>wniosek o dofinansowanie</i>)

0. Wniosek o (*śluszość*) ~~śluszości~~ stawianych tez.

1. Wniosek o (grant naukowy) _____.
2. Wniosek o (dobrze uporządkowana struktura) _____.
3. Wniosek o (przyznanie) _____ kredytu dla przedsiębiorstwa.
4. Wniosek o (skutki) _____, jakie mogą wyniknąć.
5. To wniosek, o (który) _____ będę pamiętać.
6. To wniosek, o (który) _____ mi chodziło.
7. To wniosek, na (który) _____ mi zależało.
8. Złożenie wniosku o (zwolnienie dyscyplinarne) _____.
9. Sformułowanie wniosku o (wyrażne osłabienie) _____ działań Resortu Ochrony Środowiska.

10. Dojście do wniosku o (przewaga) _____ pierwszego typu zjawisk.
11. Uzyskanie wniosku o (duży zasięg) _____.
12. Doczekaliśmy się zatwierdzenia wniosku o (celowość) _____ przyznania nam środków.
13. Wyciągnięcie słusznego wniosku o (zamiary) _____ separatystycznych władz regionu.
14. Przygotowanie wniosku o (powołanie) _____ komisji.
15. Wyciągnięcie wniosku o (zbędność) _____ uczestnictwa w życiu politycznym.
16. Rozpatrzenie wniosku o (uznanie) _____ ojcostwa.
17. Wpłynięcie wniosku o (przydzielenie) _____ pokoju.
18. Zaopiniowanie wniosku o (wydanie) _____ paszportu na wyjazd do Ameryki.
19. Wyciągnięcie wniosku o (słabość) _____ wrogiego państwa.
20. Odrzucenie wniosku o (przyznanie) _____ doktoratu honoris causa.
21. Dojście do wniosku o (konieczność) _____ szukania płaszczyzn porozumienia.
22. Wysłanie wniosku o (lepszą jakość) _____ towaru tego producenta.
23. Wyprowadzenie wniosku o (częstość) _____ badanego zjawiska.
24. Sporządzenie wniosku o (dofinansowanie) _____ działań.
25. Przegłosowanie wniosku o (środki finansowe) _____ na realizację zadania.
26. Wystąpienie z wnioskiem o (wpis) _____ do rejestru zabytków.

32. Proszę ułożyć po trzy zdania, w których pojawi się wyraz *wniosek* łączący się z miejscownikiem lub biernikiem z przyimkiem o dwóch różnych znaczeniach. W jednym znaczeniu wyraz *wniosek* może np. występować w kontekstach czasowników *wyciągnąć*, *wysnuć (wniosek)*, *dojść do (wniosku)*, w drugim – *zgłosić*, *złożyć*, *zaopiniować*, *przegłosować*, *rozpatrzyć (wniosek)*, *wystąpić z (wnioskiem)*.

Przykład: *Pani dziekan, proszę o zaopiniowanie mojego wniosku o przyznanie mi stypendium socjalnego.*

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

33. Proszę przetłumaczyć na język polski.

0. Я звинувачував себе у втраті роботи. – *Winilem siebie o utratę pracy.*

1. Керівник завжди наглядає за працівниками.

2. Хлопці, за ким ви тут підглядаєте?

3. Гарзд, поступлюся тобі своєю кімнатою.

4. За відсутності батьків діти наробили вдома шкоди.

5. Питання згоди матері на виїзд дитини за кордон залишається відкритим.

6. Вона мусить тепер спокутувати свій гріх.

7. За мить глядачі побачать сцену поєдинку на шаблях.

8. Ти знаєш якісь перевірені способи підвищення імунітету до застуд?

9. Я збираюся в басейн. Підеш зі мною?

34. Proszę połączyć elementy dwóch kolumn, używając wyrazów *obojętny*, *obojętność*, *zobojętnieć* w odpowiednim kontekście. Proszę zwrócić uwagę na podane w ramce możliwości wymagań składniowych wyrazu *obojętny* w zależności od znaczeń.

1. <i>Obojętny na co / wobec kogo, czego</i>	‘taka osoba, która nie interesuje się tym, o czym mowa, i nie wzbudza w niej to emocji’ (<i>obojętny na ludzkie cierpienia / wobec ludzkich cierpień</i>)
2. <i>Obojętny komu / dla kogo</i>	‘taki, który nie wywołuje w kimś zainteresowania ani emocji’ (<i>obojętny Polakom / dla Polaków</i>)
3. <i>Obojętny dla kogo / czego</i>	‘taki, który nie wywołuje skutków, zwłaszcza negatywnych’ (<i>odczyn obojętny dla skóry</i>)

1. Zobojętniała (świat zewnętrzny)	A nie są obojętne dla środowiska
2. Opinia publiczna w Polsce całkowicie	B dla których los naszej planety nie jest obojętny?
3. Mimo dość długiej pracy w szpitalu	C nieobojętna na problemy koleżanek
4. Największą zaletą naturalnych metod leczenia jest	D i zamknęła się w sobie
5. Środki stosowane do zwalczania larw komarów	E ich całkowita obojętność dla zdrowia
6. Ojciec przeżywał kryzys i zobojętniał na wszystko	F na cierpienia innych ludzi
7. Po tym kryzysie kobieta zobojętniała	G zobojętniała na skandale i afery
8. Placebo to środek o postaci identycznej z lekiem	H zobojętniał na sprawy polityczne
9. Po przegranych wyborach	I ale obojętny dla organizmu
10. Nie bądźmy obojętni	J na świat i ludzi
11. Czy wielu jest tych	K nie zobojętniałam na krew
12. Świetna jest ta dziewczyna, wrażliwa	L co go dotychczas interesowało

Odpowiedź:

1	D	<i>Zobojętniała na świat zewnętrzny i zamknęła się w sobie.</i>
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		

35. Proszę przyporządkować zdania do grup 1–3 w tabeli w zależności od znaczenia użytych czasowników *uzbroić*, *uzbroić się* lub odpowiednich imiesłów.

0. *Wszyscy obecni mężczyźni uzbroili się w pistolety* – grupa 1.

1. Pacjentów trzeba uzbroić w wiedzę, która pozwoliłaby im odgrywać ważną rolę w procesie terapeutycznym.
2. Zestawy meblowe tej formy można uzbrajać w dodatkowe szafki.
3. Osoby te były ubrane różnorodnie i uzbrojone w karabiny.
4. Walka z małymi latającymi potworami przed nami, więc warto uzbroić się w broń ciężką, czyli moskitierę balkonową.
5. Musisz uzbroić się w wytrwałość i spróbować swoich sił w tej grze.
6. Działki zostały już uzbrojone w gaz i prąd.
7. W mieście rozpoczyna się przebudowa ulic, kierowcy muszą się uzbroić w cierpliwość.
8. Z tyłu siedziało dwóch, uzbrojonych w pistolety maszynowe.
9. Restauracja uzbroiła się w dużą ilość warzyw i kreatywniej podchodzi do dań wegańskich.
10. Wiele firm uzbroiło się w e-podpis.
11. Wszystko jest przejściowe, więc musisz uzbroić się w kamienną twarz i z podniesioną głową przejść przez ten gorszy okres.

Grupa 1 'zaopatrzyć się w broń'	Grupa 2 'zaopatrzyć się w narzędzia pracy, w przyrządy pomocnicze lub ochronne'	Grupa 3 'posiąść dowody, argumenty lub zastosować metody pozwalające osiągnąć jakiś cel'
0,		

36. Proszę przetłumaczyć zdania z poprzedniego ćwiczenia na język ukraiński.

0. *Wszyscy obecni mężczyźni uzbroili się w pistolety.*
Усі присутні чоловіки озброїлися пістолетами.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

37. Proszę przekształcić zdania zanegowane w zdania bez negacji, zmieniając lub wprowadzając w razie potrzeby spójnik.

0. *Nie wolno lekceważyć otyłości, ponieważ nieprawidłowości te mogą przejść w stany chorobowe. – Niektórzy lekceważą otyłość, a przecież nieprawidłowości te mogą przejść w stany chorobowe.*

1. Pracodawca nie może lekceważyć zasad BHP.

Niektórzy pracodawcy_____.

2. Nie wolno lekceważyć wirusa.

Niektórzy_____.

3. Pracownik nie powinien lekceważyć mobbingu.

Niektórzy pracownicy_____.

4. Wyborów nie można lekceważyć, od nich zależy nasza przyszłość.

Niektórzy_____.

5. Nie należy lekceważyć znaku drogowego „Uwaga dzikie zwierzęta”.

Niektórzy_____.

6. Nie wolno lekceważyć chrypki, konieczne jest skonsultowanie się z laryngologiem.

Niektórzy_____.

7. Nie warto lekceważyć zmian w obrębie stóp, może to mieć bardzo niepożądane konsekwencje.

Niektórzy_____.

8. Objawów depresji nie wolno lekceważyć, ponieważ skutki nieleczonej choroby mogą być niebezpieczne.

Niektórzy_____.

**38. Proszę napisać trzy zdania zawierające słowo *lekceważyć* o strukturze:
*Czasami lekceważymy..., ale nie powinniśmy, ponieważ...***

Przykład: *Czasami lekceważymy zasady bezpieczeństwa, ale nie powinniśmy, ponieważ **może to mieć przykre, a nawet tragiczne konsekwencje.***

1.

2.

3.

39. Proszę uzupełnić zdania, używając we właściwym przypadku słów, zależnych od czasownika *inwestować* i jego pochodnych.

0. Jak zacząć inwestować w (akcje) ~~akcje~~?

1. Zainwestowaliśmy w 2021 (rok) _____.
2. Oni będą inwestować w (Polska) _____ czy w (Czechy) _____?
3. Chcieli zainwestować w (nieruchomości) _____.
4. Jak najlepiej inwestować w (czasy) _____ inflacji?
5. Czy wiesz coś o inwestowaniu w (kryptowaluty) _____?
6. Ciekawym pomysłem może okazać się inwestowanie w (surowce) _____ i (kruszce) _____, do których należą m.in. złoto i ropa naftowa.
7. Lepiej inwestować w (dolary) _____, euro czy jeszcze w (inne waluty) _____?
8. Czy warto inwestować w (srebro) _____?
9. Artykuł jest zatytułowany „Inwestycje w (Toruń) _____”.
10. Firma powinna inwestować w (rozwój) _____.
11. Jakie znasz nowe inwestycje w (twoje miasto) _____?
12. A czy nie za mało myślimy o inwestowaniu w (edukację) _____ i (rozwój osobisty) _____?

40. Proszę użyć wyrazów w nawiasie we właściwej formie, w razie potrzeby z przyimkiem.

0. Boli (ja) ~~mnie~~ ząb, muszę jak najszybciej umówić (wizyta) ~~wizyte~~ u dentysty.

1. Żona obwinia męża (swoje życiowe niepowodzenia) _____.
2. Zatrzymanego podejrzewano (handel) _____ narkotykami.
3. Zatrzymano nielegalnych imigrantów, padły podejrzenia (szpiegostwo) _____.
4. Podejrzewanego (podłożenie) _____ materiału wybuchowego w autobusie wreszcie zatrzymano.
5. Pawłowskiego oskarżono (nadużycie) _____ władzy na stanowisku dyrektora.
6. Lekarz oskarżony (popętnienie) _____ błędu lekarskiego będzie przesłuchiwany w sądzie.

7. Ciocia zachorowała, ale nie chce iść do przychodni; chyba powinnam nalegać (wizyta) _____ u lekarza.
8. Obiecujesz, że nie będziesz mnie (nic) _____ obwiniać? Trzymam cię (słowo) _____.
9. To najmądrzejsi ludzie najczęściej wątpią (siebie) _____.
10. Pieniądze są dzielone tylko między (najlepsi pracownicy) _____.
11. Złodzieje przebierali się (policjanci) _____ i zatrzymywali ciężarówki.
12. Na balu obowiązywały fantazyjne kostiumy, przebierano się na przykład (piecyk, choinka, zajaczki) _____.
13. Ciociu, _____ (kto) ciocia szpieguje?
14. Policjanci w pościgu dopadli (dwaj złodzieje) _____ auta.
15. Syn i córka rywalizują (względy) _____ rodziców.
16. Cztery firmy ścigają się (kontrakt) _____.

41. Proszę użyć wyrazów w nawiasach we właściwym przypadku, w razie potrzeby z przyimkiem.

Jak inwestować w (siebie) **siebie**⁰?

Inwestowanie w (siebie) _____¹ może przyjąć (różne formy) _____². Nie zamyka się jednak (kształcenie dotyczące) _____³ konkretnego zawodu i niekoniecznie musi przyjmować (oficjalna forma) _____⁴. Jeśli chcemy wyspecjalizować się (konkretna dziedzina) _____⁵ wiedzy, to oprócz uczestnictwa w szkoleniach czytamy książki, artykuły i opracowania – wszystko to, co jest związane z tematem, (który) _____⁶ chcemy zgłębić. Śledźmy na bieżąco (aktualne trendy) _____⁷, obserwujemy (blogi) _____⁸ ekspertów. Dostarczając naszemu umysłowi (nowe bodźce) _____⁹, wpływamy na swój rozwój osobisty i zawodowy. Nauczmy się (nowy język obcy) _____¹⁰. Poznajmy (świat zewnętrzny) _____¹¹ : spróbujmy (ogrodnictwo) _____¹², obserwujmy (ptaki) _____¹³ lub zacznijmy fotografować krajobrazy. Wybierzmy (ta forma) _____¹⁴ aktywności, (która) _____¹⁵ do tej pory nie próbowaliśmy i wykorzystajmy (swój czas) _____¹⁶ w pełni. Poznawajmy (kultura) _____¹⁷, uczestniczmy w spektaklach, słuchajmy (różne style muzyczne) _____¹⁸, podróżujmy,

dołączmy (organizacje lub grupy składające się) _____¹⁹ z osób pochodzących z różnych środowisk. Otwórzmy (swój umysł) _____²⁰: angażujemy się (rozmowy) _____²¹ z tymi, którzy się z nami nie zgadzają. Spójrzmy (argumenty) _____²², które przytacza przeciwnik i spróbujemy zrozumieć (odmienny punkt) _____²³ widzenia. Pielęgnowmy (swój umysł i ciało) _____²⁴. Jeśli chcemy utrzymać (dobrą kondycję) _____²⁵, to dostarczmy organizmowi (paliwo) _____²⁶: kupujemy i jedzmy (zdrową żywność) _____²⁷. Nie przeciążajmy (organizm) _____²⁸ do granic wytrzymałości: każdego dnia znajdziemy czas (odpoczynek) _____²⁹ po pracy. Ciągłe obowiązki powodują (stres) _____³⁰, który szkodzi (ciało) _____³¹. Dbajmy (nasze zdrowie) _____³²: kiedy jesteśmy chorzy – zaplanujmy wizytę (lekarz) _____³³. Nie odkładajmy (wizyta) _____³⁴ na później. Jeszcze lepiej: działajmy profilaktycznie. Zażywajmy produkty bogate (witaminy) _____³⁵. Zadbajmy (własny wygląd) _____³⁶: idźmy do fryzjera lub zróbmy (zakupy) _____³⁷ w sklepie odzieżowym. Aby wygospodarować (czas) _____³⁸ na dodatkowe aktywności, przyjrzyjmy się (swój plan) _____³⁹ dnia. Z pewnością znajdą się rzeczy, na które marnujemy (czas) _____⁴⁰, choć możemy go wykorzystać (zrobienie) _____⁴¹ czegoś niesamowitego. Ale uwaga! Wcale nie chodzi o (to) _____⁴², by być wydajnym przez cały dzień i każdego dnia. Lepiej skupmy się (to) _____⁴³, by wyeliminować (zwyczaje) _____⁴⁴, które szkodzą (nasza produktywność) _____⁴⁵. To, jak będzie wyglądała nasza przyszłość, zależy od chęci i zdolności (inwestowanie) _____⁴⁶ w (siebie) _____⁴⁷.

Na podstawie: <https://www.edulider.pl/rozwoj/jak-inwestowac-w-siebie> (dostęp: 23.02.2024).

42. Proszę dopasować wyrazy z ramki do kontekstów albo w formie biernikowej (o co), albo w formie miejscownikowej (o czym).

a)

kredyt, praca, współpraca, zarządzanie [czym], przyjaźń, dzieło, partnerstwo, pożyczka, usługi, ruch bezwizowy

<i>Umowa (o co)</i>	<i>Umowa (o czym)</i>
o kredyt,	o zarządzaniu,

b)

brak dochodów, dysleksja, zwolnienie z pracy, niekaralność, polska wiza, urodzenie [dziecka], wydanie dowodu, azyl, szczepienie, staż pracy

<i>Podanie (o co)</i>	<i>Zaświadczenie (o czym)</i>

c)

tożsamość produktów, dofinansowanie, renta, posiadanie obywatelstwa polskiego, wydanie duplikatu zaświadczenia, dokonanie zapłaty, zapomoga, stan rodzinny, wymiana dowodu osobistego, dochody, urlop, udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy, stan zdrowia

<i>Wniosek (o co)</i>	<i>Oświadczenie (o czym)</i>

43. Proszę użyć w odpowiednim przypadku wyrazów i połączeń wyrazowych z ramki, dopasowując je znaczeniowo do czasownika.

~~sa~~moćność, duchy, stan gospodarki, frekwencja na zebraniu, atak, zdrowie, podstęp, swoje życie, ból, los instytutu, zemsta, bezpieczeństwo pasażerów, choroba, dalsze pytania, podsłuch, katastrofa, wypadek, swoje inwestycje, życie żołnierzy, zainwestowane pieniądze, trzęsienie ziemi, powódź

1. <i>Obawiać się <u>czego</u></i> – ‘czuć się niepewnie, spodziewając się, że wydarzy się coś niekorzystnego dla nas’	2. <i>Obawiać się <u>o co</u></i> – ‘martwić się, że coś okaże się dla kogoś niekorzystne albo przykre’
<i>samotności,</i>	

44. Proszę podzielić wyrazy lub połączenia wyrazów z ramki między poniższe trzy grupy.

mąż, krytyka, reputacja, dyrektor, burza, życie, sztuczna inteligencja, dentysta, susza, oszczędności w banku, Bóg, kompromitacja, своя skóra, swoje pieniądze, miejsce pracy, pies, potomkowie, przyszłość, praca, siebie, reformy

1. <i>Bać się <u>kogo, czego</u> lub bać się <u>o kogo, o co</u></i>	<i>męża lub o męża</i>
2. <i>Bać się <u>kogo, czego</u></i>	
3. <i>Bać się <u>o kogo, o co</u></i>	

45. Proszę ułożyć cztery pary zdań z wyrazami z grupy 1 z poprzedniego ćwiczenia, które pokażą różnice znaczeniowe między *bać się kogo, czego* a *bać się o kogo, o co*.

Przykład: *Bała się męża, gdy bywał agresywny. Bała się o męża, gdy nie odbierał telefonu.*

46. Proszę dopasować wyrazy z ramki do czasownika *walczyć* albo z przyimkiem *o (o co)*, albo z przyimkiem *za (za co)*.

medal, Polska, wyzwolenie, miliardy, swój kraj, kolejne zwycięstwo, nasza wolność, przetrwanie, Ukraina, życie, ojczyzna, awans do ćwierćfinału, swoje prawa, nagrody

1. <i>Walczyć o</i> ('dążąc do czegoś')	2. <i>Walczyć za</i> ('w obronie czegoś')
<i>medal,</i>	

47. Proszę dopasować do siebie fragmenty z lewej i prawej kolumny, używając wyrazów w nawiasach w odpowiedniej formie i zwracając uwagę na znaczenie podanych w ramce czasowników *podziwiać*, *dziwić się*, *zadziwiać się*.

1. <i>Podziwiać</i> (kogo, co)	'odczuwać szacunek i uznanie wobec jakiejś osoby, jej umiejętności, cech charakteru lub sposobu zachowania; patrzeć
--------------------------------	---

	na coś z przyjemnością, myśląc, jak bardzo jest to piękne, wspaniałe lub wyjątkowe’
2. <i>Dziwić się</i> (komu, czemu)	‘odczuwać to, co człowiek zwykle czuje, kiedy widzi, że ktoś lub coś jest inne, niż się spodziewał albo wydarzyło się coś, czego się nie spodziewał’
3. <i>Zadziwiać się</i> (czym)	‘odczuwać zaskoczenie i zdziwienie’

1	Podziwiam (mądrość)	A	mają do niej prawo
2	Nie dziwię się (reakcja) kibiców	B	starszych ludzi
3	Prawdę mówiąc, dziwię się	C	jakby dziwił się (własny pomysł)
4	Podziwiam (chłopiec)	D	Olu, (twoja reakcja)
5	Zadziwiam się (twórczy talent)	E	ale nie zrywajcie ich
6	Podziwiającie (kwiaty)	F	podziwiać (zachód) słońca nad morzem
7	Na wakacjach uwielbiam	G	bez ustanku
8	Zachowuje się tak	H	i potrzebuje codziennie zadziwiać się (świat)
9	Podziwiam (piękno)	I	tej malarki
10	Dziwię się (świat)	J	za jego upór i wytrwałość
11	Podziwiam z dachu	K	górskiego krajobrazu
12	Nasz mózg domaga się nowych wrażeń	L	(przepiękna panorama) miasta

Odpowiedź:

1	B	<i>Podziwiam mądrość starszych ludzi.</i>
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		

10		
11		
12		

48. Zdania z poprzedniego ćwiczenia proszę przetłumaczyć na język ukraiński.

1. *Podziwiam mądrość starszych ludzi. – Я захоплюся мудрістю старших людей.*

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

49. Proszę dopasować wyrazy z ramki do czasowników *obserwować* i *śledzić*.

<i>Obserwować</i>	‘patrzeć na kogoś lub na coś uważnie i przez dłuższy czas’ (np. <i>obserwować horyzont</i>), ‘stwierdzać jakiś stan rzeczy’ (np. <i>obserwować prawidłowości</i>).
<i>Śledzić</i>	‘niepostrzeżenie chodzić za kimś i, obserwując go, zbierać o nim informacje’ (np. <i>śledzić męża</i>), ‘obserwować uważnie przez jakiś czas przebieg czegoś’ (np. <i>śledzić czyjeś działania</i>).

przestępca, zmiany, ~~gwiazdy~~, pokaz sztucznych ogni, nowe tendencje, dwoje podejrzanych, zachodzące słońce, pacjent, szpieg, kometa, ptaki, rozwój dziecka, dziwny koleś, ulicę, poczynania zespołu, tłum, trendy, przechodnie, zaćmienie, chory, wzrost inflacji, postępy, uczennice, zjawiska

1. <i>Obserwować</i>	<i>gwiazdy</i> ,
2. <i>Śledzić</i>	
3. <i>Obserwować</i> lub <i>śledzić</i>	

50. Proszę ułożyć zdania, w których pojawią się przetłumaczone na język polski pary wyrazów w związkach rzędu.

0. *Голосувати – кандидат.* – ***Już sobie postanowiłem, na którego kandydata będę głosował.***

1. *Звинувачувати – зрада* _____

2. *Підозрювати – корупція* _____

3. *Наполягати – зустріч* _____

4. *Сумніватися – щирість* _____

51. Proszę ułożyć zdania z podanymi wyrazami tak, żeby zależne od nich słowo było rzeczownikiem nieżywotnym, użytym – zgodnie z wymaganiami składniowymi – w bierniku lub dopełniaczu.

Przykład: *Zdobyłam drugie miejsce w konkursie z języka angielskiego.*

zdobyć, dokonać, poprosić, zapytać, uzyskać, udzielić, podzielić, wyszukać, szukać, zwątpić, zezwolić, zakazać, wymagać, żądać, nalegać

52. Wykorzystując wyrazy z ramki, proszę przetłumaczyć zdania na język polski.

Przykład: *Директор домагався негайної відповіді. – Dyrektor domagał się natychmiastowej odpowiedzi.*

domagać się, zastosować, użyć, zabronić, osiągnąć, pilnować, poszukać, doświadczyć, poczuć, dowiedzieć się, poznać, obserwować, przeszukać, pozwalać

1. Ми багато працювали і досягли успіху.

2. Ми мусимо застосувати це правило на практиці.

3. Ми можемо в нашому тексті використати цю цитату.

4. Я вперше тоді відчула такий дивний неспокій.

5. Раптом я відчула різкий біль.

6. Я вже кілька хвилин спостерігаю за синичкою за вікном.

7. Сину, дивися за своїм багажем на вокзалі.

8. Я дізналася багато цікавого з цього інтерв'ю.

9. Через багато років я дізнався нові факти з її життя.

10. Я обшукала цілу кімнату: книжки ніде нема.

11. Пошукай книжку в себе.

12. Не дозволяй дитині всього.

13. У нашій школі заборонено користуватися смартфонами.

53. Proszę podkreślić wyraz, który nie pasuje pod względem swoich wymagań składniowych do reszty wyrazów w szeregu, i wyjaśnić, dlaczego nie pasuje.

0. *Obserwować, śledzić, walczyć, nadzorować*. Wyraz *walczyć* jako jedyny wymaga przyimka i przypadku rzeczownika (*walczyć o kogo / co*). Pozostałe wyrazy wymagają przypadku bezpośrednio (*obserwować, śledzić, nadzorować kogo / co*).

1. Obfity, bogaty, zamożny, ubogi

2. Strach, obawa, zdenerwowanie, trwoga

3. Petycja, prośba, podanie, uzasadnienie

4. Zastosować, użyć, osiągnąć, zdobyć

5. Pomścić, pokutować, odreagować, szpiegować

54. Proszę użyć wyrazów z nawiasów we właściwej formie, w razie potrzeby z przyimkiem.

a)

Wątpisz (siebie) w...siebie⁰ ? Przepracuj (to) to⁰!

Niepewność (siebie) _____¹, obawa (słuszność) _____² naszych
uczynków lub o (to) _____³, czy podołamy (zadanie) _____⁴, zachwiana
samoocena – niemal każdy człowiek od czasu do czasu (to) _____⁵ się martwi.
Nasze życie wiąże się (stawianie) _____⁶ czoła (wiele wyzwań)
_____⁷, dlatego dopada (my) _____⁸ czasami poczucie (spadek)
_____⁹ formy i zwątpienie (swoje możliwości) _____¹⁰. Kiedy w
naszej głowie pojawiają się pełne (zwątpienie) _____¹¹ myśli, zwykle mamy
skłonność w (one) _____¹² wierzyć. Kiedy popełnimy (jakiś błąd)
_____¹³, to myślimy: jestem do (nic) _____¹⁴, nie nadaję się (to)
_____¹⁵. Myśli te niestety często przybierają (postać) _____¹⁶ etykiet.

Na podstawie: <https://www.glospedagogiczny.pl/artukul/watpisz-w-siebie-przepracuj-to> (dostęp: 25.11.2023).

b)

Niektórzy ludzie zbyt dbają o (to) _____¹, co myślą o nich inni. Łatwo jest utknąć (to)
_____², (co) _____³ ludzie mówią o nas. Jeśli zbyt skupimy się (to)
_____⁴, co myślą inni ludzie, nigdy nie nauczymy się (samodzielne myślenie)
_____⁵. Często obawiamy się (to) _____⁶, czy nasze
kompetencje są wystarczające (wykonanie) _____⁷ jakiegoś zadania. Ten
wewnętrzny głos jest naszym umysłem próbującym (my) _____⁸ chronić, ale czy
potrzebujemy (taka właśnie ochrona) _____⁹ ? Nie. Musimy
mieć pewność (siebie) _____¹⁰ i koniecznie zaryzykować (podjęcie się)
_____¹¹ zadania!

Na podstawie: <https://db77.eu/najmadrzejsi-ludzie-najbardziej-watpia-w-siebie/> (dostęp: 25.11.2023).

c)

Nie możesz mieć jednocześnie (wysoka samoocena) _____¹ i (poczucie) _____² zwątpienia (siebie) _____³: im wyższą masz samoocenę, tym niższy jest poziom zwątpienia (swoje możliwości) _____⁴. Jednym ze sposobów (poprawa) _____⁵ samooceny jest wypisanie (kartka) _____⁶ wszystkich dotychczasowych sukcesów lub osiągnięć. Gdy już (one) _____⁷ zapiszesz, to każde z nich uzupełnij (informacja) _____⁸, dzięki (jakie umiejętności) _____⁹ stało się możliwe, że (to wszystko) _____¹⁰ osiągnęłaś / osiągnąłeś. Tym samym dostarczysz swojemu umysłowi (informacja) _____¹¹, że możesz osiągnąć (sukces) _____¹² i masz ku (to) _____¹³ odpowiednie kompetencje, stąd nie ma powodu (wątpienie) _____¹⁴ (siebie) _____¹⁵. Jeśli wątpisz (swoje siły) _____¹⁶, to tak naprawdę oznacza, że boisz się doświadczać (coś) _____¹⁷ (nowe) _____¹⁸. A im bardziej się boisz, tym więcej presji wywierasz (sama / sam) _____¹⁹ siebie, by rozwiązać (problem) _____²⁰ lub stawić (czoło) _____²¹ czemuś nowemu. Przestań rozpamiętywać (przeszłość) _____²²: być może doświadczyłaś / doświadczyłeś w przeszłym życiu (jakaś porażka) _____²³. „W przeszłym życiu” oznacza, że to już było, a skoro było, to już (to) _____²⁴ nie zmienisz. Rozpamiętywanie tego bez przerwy niczego dobrego (ty) _____²⁵ nie da. Bardzo wiele strachu (to) _____²⁶, jak będzie, i obaw (niepowodzenie) _____²⁷ w ogóle nie znajduje (odzwierciedlenie) _____²⁸ w rzeczywistości. Czyli boimy się (to) _____²⁹, (co) _____³⁰ w ogóle nie następuje. Tym samym odzieramy się (wiele wartościowych możliwości) _____³¹.

Na podstawie: <https://www.martajagodzinska.pl/jak-pozbyc-sie-poczucia-zwatpienia-w-siebie> (dostęp: 25.11.2023).

📄 Tematy do dyskusji: *Czy niska samoocena utrudnia funkcjonowanie w społeczeństwie? Dlaczego ludzie przejmują się tym, jak są postrzegani przez innych? Czy powinni się tym przejmować? Co robić, jak się zachowywać, żeby czuć się dobrze w środowisku innych ludzi?*

55. Proszę użyć wyrazów z nawiasów w formie biernika lub dopełniacza, w razie potrzeby z przyimkiem.

Czy pożyczać przyjaciołom (nasze pieniądze) *nasze pieniądze*⁰?

Sytuacja przypomina anegdotę zoologiczną: jeśli pożyczę (większa kwota) _____¹, to będę osłem. Jeśli odmówię (pożyczka) _____², to będę świnią. Tak czy inaczej nie będzie łatwo. Biorąc (uwaga) _____³ doświadczenia osób, którym takie prywatne pożyczki zszargały (nerwy) _____⁴ i (przyjaźń) _____⁵, najłatwiej byłoby powiedzieć: nie pożyczajmy (pieniądze) _____⁶, bo pożyczanie to samo zło. Niszczy (relacje) _____⁷ i kosztuje (my) _____⁸ wiele negatywnych emocji. Pokusimy się (stworzenie) _____⁹ kilku scenariuszy, które powinny pomóc w podjęciu decyzji. Jeśli przyjaciel zwraca się do ciebie z prośbą (pożyczka) _____¹⁰, a Twoja sytuacja finansowa jest zła, odpowiedź może być taka: „Przykro mi, stary. Nie mam niestety (pieniądze) _____¹¹, które mógłbym ci pożyczyć”. Dopiero pieniądze stanowiące (nadwyżka) _____¹² ponad sześciomiesięczny fundusz bezpieczeństwa nadają się (udzielenie) _____¹³ ewentualnej pożyczki. Ale nawet gdy mamy (takie pieniądze) _____¹⁴, wcale nie znaczy, że powinniśmy (one) _____¹⁵ pożyczyć. Gdy masz (pieniądze) _____¹⁶, ale po prostu nie chcesz (one) _____¹⁷ pożyczyć, nic w żaden sposób nie obliguje (ty) _____¹⁸ (ich pożyczanie) _____¹⁹. Brzmi to jak frazes, ale wiele osób naprawdę ma problem z odmową, gdy ktoś (one) _____²⁰ o (to) _____²¹ poprosi. Uważają, że skoro nie mają obiektywnie ważnych powodów, to nie wypada odmówić (pożyczka) _____²². Brak ochoty (pożyczanie) _____²³ jest równie ważnym powodem, jak każdy inny. Wystarczy grzecznie powiedzieć: „Przykro mi, ale mam taką zasadę, że nie pożyczam (pieniądze) _____²⁴. Z tego są zwykle same problemy, a nie chcę, by nasza znajomość na tym ucierpiała”. No dobrze, ale co zrobić, gdy (pożyczka) _____²⁵ prosi nie znajomy, tylko najlepszy przyjaciel? Nawet jeżeli (ty) _____²⁶ na to stać, a prośbę kieruje do ciebie bliska osoba, to wciąż nie przesądza (sprawa) _____²⁷ pożyczki. Dlaczego? Bo jeśli twój przyjaciel przepuszcza (pieniądze) _____²⁸ na (hazard) _____²⁹, topi (one) _____³⁰ w alkoholu lub cierpi (zakupoholizm) _____³¹, to dla dobra przyjaźni i przyjaciela trzeba (pożyczka) _____³² odmówić. Dopóki nie zniknie (prawdziwa przyczyna) _____³³ problemów, to pożyczka, zamiast pomóc, jedynie szybciej pograży (twój przyjaciel) _____³⁴.

Również wtedy, gdy cel pożyczki jest zwykłą zachcianką, nie ma sensu finansować (bzdura) _____³⁵ i narażać (szwank) _____³⁶ waszych relacji. Choć przyjaciel zapewne się wkurzy, bo nie pomożesz mu kupić (nowy gadżet) _____³⁷, będzie to jednak drobiazg w porównaniu z sytuacją, w której zaczniesz (ty) _____³⁸ unikać, nie mając pieniędzy (spłata) _____³⁹. Spójrzmy prawdzie (oczy) _____⁴⁰. To, że ktoś zwraca się do nas (pożyczka) _____⁴¹, wynika najczęściej (fakt) _____⁴², że nie może uzyskać (ona) _____⁴³ w banku. Jeśli cel, (który) _____⁴⁴ osoba bliska chce od nas (pożyczka) _____⁴⁵, jest jednak ważny, i ty chcesz (ta pożyczka) _____⁴⁶ udzielić, zostają jeszcze dwa pytania: o (to) _____⁴⁷, ile pożyczyć i jak pożyczyć. W zależności (okoliczności) _____⁴⁸, są tu dwa warianty. Pierwszy: pożycz (kwota) _____⁴⁹, którą bez problemu możesz podarować, bo nawet jeśli (ona) _____⁵⁰ nie odzyskasz, nie będzie to miało większego znaczenia. (Drugi wariant) _____⁵¹ zastosuj, jeżeli (gra) _____⁵² wchodzi większe pieniądze, (które) _____⁵³ utrata mogłaby (ty) _____⁵⁴ solidnie zboleć. Wtedy (pożyczka) _____⁵⁵ musisz bezwzględnie sformalizować. W wyniku wzajemnego długu najbliżsi przyjaciele, niestety, mogą, zmienić się szybko (zażarci wrogowie) _____⁵⁶. Pożyczyłeś komuś (większa kwota) _____⁵⁷ bez żadnej umowy, ale nie martwisz się (zwrot) _____⁵⁸, bo masz (to) _____⁵⁹ świadków? Nic z (to) _____⁶⁰! Nawet jeśli dziesięć osób widziało, jak pożyczałeś (pieniądze) _____⁶¹, sąd nie będzie (one) _____⁶² przesłuchiwał. A jeśli kwota naprawdę jest duża, to zadбай jeszcze (zabezpieczenia) _____⁶³ spłaty – poręczenie, zastaw, weksel itp. Ale to już jest grubszy temat... I nie będziemy już rozwijać (ten „czarny scenariusz”) _____⁶⁴.

Na podstawie: <https://marciniwuc.com/jak-bezpiecznie-pozyczyc-komus-nasze-pieniadze/> (dostęp: 22.11.2023).

56. Proszę użyć wyrazów z nawiasów we właściwej formie, w razie potrzeby z przyimkiem.

a)

Jak można odreagowywać (stres) ~~stres~~⁰? Jednym ze sposobów jest wyjście (las) _____¹ i przyjrzenie się (przyroda) _____². Nawet najzwyklejszy spacer może zamienić się (niezwykła przygoda) _____³, jeśli będziemy uważnymi obserwatorami. Obserwować możemy nie tylko (duże ssaki) _____⁴, ale też (inne zwierzęta) _____⁵, począwszy (owady) _____⁶ i (pajęczaki) _____⁷, przez (płazy) _____⁸ i (gady) _____⁹ po

(ptaki) _____¹⁰ oraz (takie maleńkie ssaki) _____¹¹ jak mysz leśna. Jednym słowem, oderwować możemy (wszystkie zwierzęta) _____¹². Jak obserwować (leśne stworzenia) _____¹³? Jak dokonywać (satisfakcjonujące obserwacje) _____¹⁴ w sposób bezpieczny (my) _____¹⁵ i (obserwowane zwierzęta) _____¹⁶? Należy przestrzegać (określone zasady) _____¹⁷. Przede wszystkim dobrze przemyślny (wyprawa) _____¹⁸. Zadbajmy (nasz komfort) _____¹⁹. Zabezpieczmy się (insekty) _____²⁰ i (kleszcze) _____²¹. W lesie w trosce (zwierzęta) _____²² zachowujmy (cisza) _____²³. Przysłuchujmy się (dźwięki) _____²⁴. Bądźmy uważni, patrzmy (niebo) _____²⁵ i (stopy) _____²⁶. Wyteżmy (zmysły) _____²⁷. Wykażmy się (cierpliwość) _____²⁸. Zadbajmy (ekwipunek) _____²⁹. Będziemy potrzebować (lornetka) _____³⁰, (lupa) _____³¹, (pojemnik) _____³² (owady) _____³³, (odzież odpowiednia) _____³⁴ (obserwacja) _____³⁵ zwierząt. Zaopatrzmy się (mapy) _____³⁶. Niech nie zabraknie (atlasy) _____³⁷ (rozpoznawanie) _____³⁸ gatunków. Nie wątpmy (to) _____³⁹, że wędrowka się uda! Zachęcajmy się wzajemnie (częstsze wychodzenie) _____⁴⁰ (teren) _____⁴¹.

Na podstawie: <https://lesnaszkołazklimatem.pl/jak-obserwowac-zwierzeta/> (dostęp: 23.11.2023).

b)

Stres to zmora naszych czasów. Dopada (my) _____¹ niemal codziennie. Jak odreagować (stres) _____²? Wybór metody to sprawa indywidualna, musisz tylko wiedzieć, co najlepiej zredukuje (stres) _____³ u ciebie. Sposobem (relaks) _____⁴ jest medytacja. Nerwy najlepiej odpoczywają, kiedy ciało pracuje, a więc możesz sobie zafundować (trening) _____⁵ na siłowni, wybrać się (forsowny marsz) _____⁶ lub wysprzątać (dom) _____⁷. Najlepiej wyjedź (jakiś czas) _____⁸ – z kimś, kto (ty) _____⁹ działa kojąco, lub sama / sam; wystarczą 2–3 dni, aby odpocząć. Ukój (nerwy) _____¹⁰ od wewnątrz: wskazana jest dieta bogata (witaminy) _____¹¹ z grupy B oraz (magnez) _____¹² i (potas) _____¹³, za to uboga (sód) _____¹⁴. W ten sposób obniżysz (ciśnienie) _____¹⁵ krwi i dostarczysz (składniki) _____¹⁶, które korzystnie wpływają (działanie) _____¹⁷ układu nerwowego. Tabletki (uspokojenie) _____¹⁸ okażą się pomocne, jeśli pod wpływem stresu rozwinęła się nerwica lub jeśli stres powoduje (nasiloną

reakcja) _____¹⁹, która uniemożliwia (normalne funkcjonowanie) _____²⁰. Wyładuj (emocje) _____²¹: wykrzycz (one) _____²², boksuj (worek) _____²³ lub (poduszki) _____²⁴, wypłacz się, tańcz – wszystkie te metody pomogą załagodzić (objawy) _____²⁵ stresu. Nie musisz być pedantką / pedantem, aby umieć opanować (stres) _____²⁶, ale dobrze zaplanowany czas i dbanie (porządek) _____²⁷ we własnych sprawach to jeden z lepszych sposobów (uniknięcie) _____²⁸ niepotrzebnych napięć.

Na podstawie: <https://multimed.pl/baza-wiedzy/profilaktyka-zdrowotna/jak-sie-odstresowac-10-metod-ktore-dzialaja/> (dostęp: 13.12.2023).

57. Proszę zapoznać się z definicjami czasowników w ramce. Następnie proszę wstawić przedrostek za- lub od-.

1. Zareagować na co	‘zachować się w określony sposób w związku z czymś, co się wcześniej zdarzyło’
2. Odreagować co	‘reagując w pewien sposób na coś, pozbyć się napięcia psychicznego’

0. Jak najlepiej **odreagowywać** swój stres?

1. Zaczęliśmy się nagle śmiać, bo musieliśmy w jakiś sposób te emocje __reagować.
2. Wszyscy, oprócz Michała, __reagowali na ten dowcip śmiechem.
3. Nie wiem, jak brat __reaguje tę swoją porażkę.
4. Ciekawe, jak syn __reaguje na nasze na pochwały?
5. Klientka __reagowała na propozycję pozytywnie, co ucieszyło sprzedawcę.
6. Alkohol, którym niektórzy ludzie próbują __reagować przeciwności losu, w dłuższej perspektywie pogarsza zdrowie psychiczne.
7. Chyba była czymś bardzo zajęta, bo na moje pytanie nie __reagowała.
8. Kiedy czegoś nie mogę znaleźć, denerwuję się, a potem muszę __reagować to zdenerwowanie.
9. Humor pomaga __reagować zagrożenie i strach.
10. Znajdź swój własny, unikalny sposób na zadbanie o siebie, który pozwoli ci __reagować stres i sprawić, że poczujesz się naprawdę ważna / ważny.
11. Aby __reagować negatywne emocje i zdenerwowanie, musimy podjąć jakieś fizyczne działanie.

58. Proszę użyć wyrazów z nawiasów we właściwej formie, w razie potrzeby z przyimkiem.

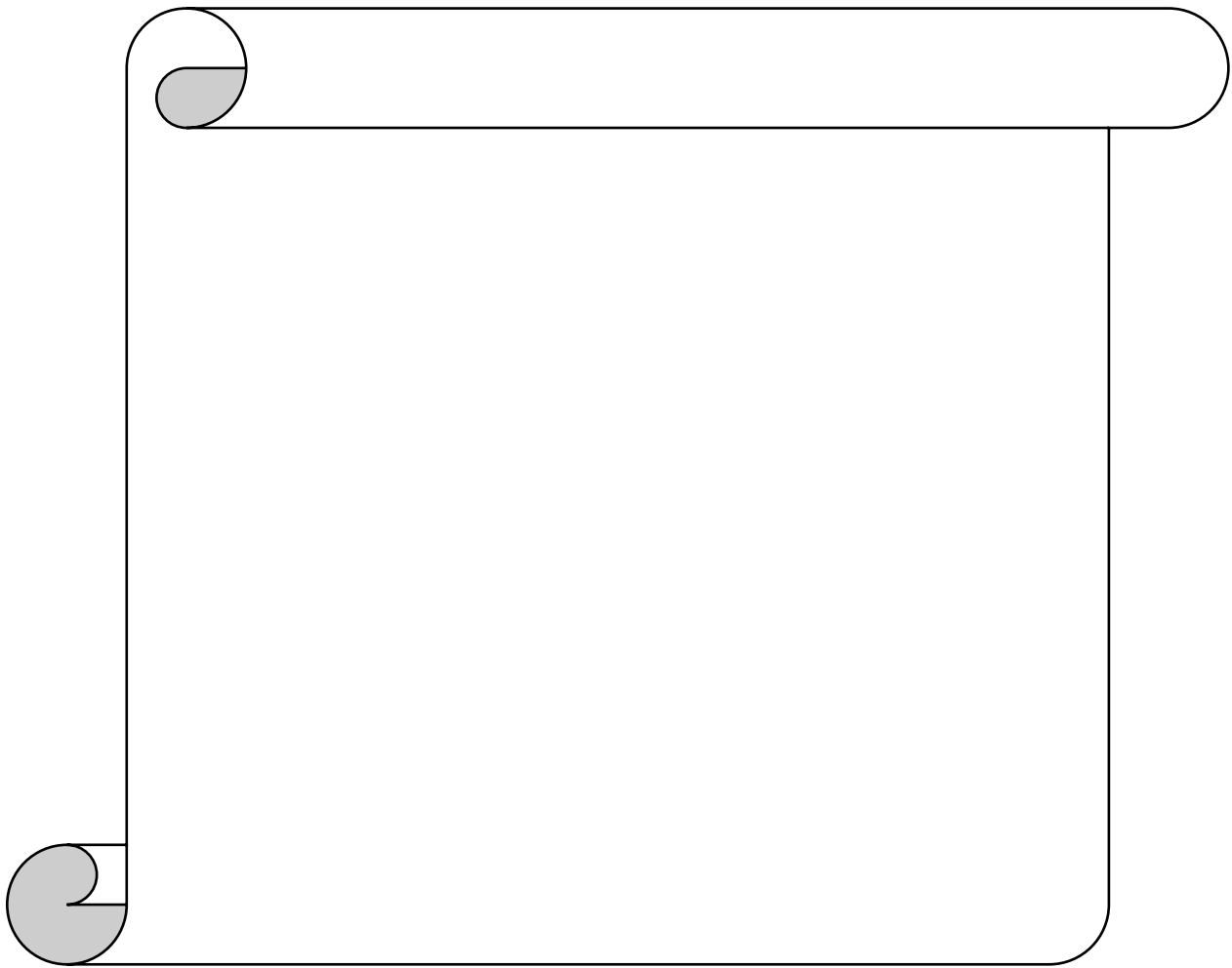
W naszym życiu szukamy (różne autorytety) *różnych autorytetów*⁰. Poszukujemy (osoba) _____¹, (która) _____² można się wzorować. Chyba jednak dobrze jest mieć w życiu (autorytet) _____³. Ale jak (on) _____⁴ znaleźć? Mistrza poznajemy po tym, że wskazuje (inne autorytety) _____⁵, które uznaje (lepsze) _____⁶ od siebie. Zapytany o (to) _____⁷, czy jest najlepszy, mówi: (wiele) _____⁸ osiągnąłem, ale nie jestem najlepszy, bo mój mistrz jest lepszy _____⁹ (ja).

Na podstawie: <https://www.wdz.edu.pl/autorytet-daje-korzenie-i-skrzydla-rozmowa-z-tomaszem-gubala/> (dostęp: 24.11.2023).

 Tematy do dyskusji: *Czy pisarze mogą być autorytetami? Jakie pisarki, jacy pisarze mogą zasłużyć na to miano? Czy to zależy od problematyki, którą się zajmują, od uprawianego gatunku, epoki, w której tworzą? Czy pisarze zajmujący się literaturą popularną, np. autorzy powieści obyczajowych, kryminalów, mogą być autorytetami?*

59. Proszę napisać krótki tekst o tym, czy trzeba szukać w życiu autorytetów. Proszę uzasadnić swoje stanowisko. Jeśli uznaje Pani / Pan, że autorytetu warto szukać, proszę go scharakteryzować. Proszę użyć w tekście podanych wyrazów.

pytanie (o), wątpić (w), dbać (o), martwić się (o), starać się (o), zapytać (o), poprosić (o), uznawać (za), uważać (za), ryzykować (co), zawdzięczać (co), podziwiać (kogo), lekceważyć (kogo lub co), odradzać (co)

60. Proszę przetłumaczyć zdania na język polski.

0. *Я вважаю такі дії варварством. – Uważam takie działania za barbarzyństwo.*

1. П'ять помножити на три дорівнює п'ятнадцять.

2. За кого ти будеш голосувати на виборах?

3. Аню, що на тебе найшло? Отямся!

4. У мене дуже болить голова.

5. Автор на цій зустрічі ніби трохи загравав зі слухачами.

6. Від чого це лікарство?

7. Два тижні я лікувався від бронхіту.

8. На коли запланований наступний візит до лікаря?

9. Припини за мною стежити!

10. Кого обрали головою зборів?

11. До нас долинали дивні звуки.

12. Пожежник ризикував своїм життям.

13. Успіхом у змаганнях ми завдячуємо нашому чудовому тренеру.

14. Мені кортіло якнайшвидше відкрити коробку з подарунком.

15. Ми повинні боротися за свої права.

16. Питання про мою участь у конференції залишається відкритим.

17. Ми мусимо досягнути успіху!

18. Хлопчик передягнувся в пірата.

19. Обіцяю: я за тебе помщуся!

20. Професор помер удома від інфаркту.

21. Ми повернули на вулицю Стрийську.

61. Proszę przetłumaczyć na język polski.

Пацієнтка: Добрий день, лікарю.

Лікар: Добрий день. Я вас слухаю. Що вас турбує?

Пацієнтка: Уже кілька днів у мене болить живіт і голова. Не знаю, що зі мною. Чи ви можете мене від цього вилікувати?

Лікар: Намагатимусь вам допомогти. А взагалі ви від чогось лікуєтесь? Приймаєте якісь ліки?

Пацієнтка: Так, я приймаю лікарство від тиску, але я не знаю, чи це з тим пов'язане.

Лікар: Зробимо аналізи й побачимо, що далі. Прошу, ось направлення.

Пацієнтка: Дякую.

Лікар: Запишіться до мене в реєстратурі на вівторок через тиждень.

Пацієнтка: Дякую вам. Можна ще щось запитати?

Лікар: Звичайно. Питайте все, що вас цікавить. Ви про щось непокоїтесь?

Пацієнтка: Я хочу попросити додаткове лікарство від болю живота.

Лікар: Так, я выпишу вам щось легке. Але, будь ласка, не стресуйтеся так. Ви мусите постаратися знімати стрес – прогулянкою чи читанням книжки.

Пацієнтка: Дуже вам дякую, лікарю.

Лікар: Нема за що. Дбайте про себе і до зустрічі через тиждень.

Пацієнтка: До побачення.

Пацієнт: Добрий день, лікарю.

Pacjent: Dzień dobry, panie doktorze.

62. Proszę przetłumaczyć tekst na język polski, używając m.in. przeanalizowanych w tym podrozdziale struktur z wymaganym biernikiem.

Психічне здоров'я – як про нього піклуватися?

Психічне здоров'я не означає тільки відсутність хвороб. Воно також проявляється у здатності саморозвиватися, у відповідальності за своє життя, заангажованості в суспільну діяльність, відсутності страху за завтрашній день.

Як дбати про психічне здоров'я?

Стеж за гігієною сну. Найкраще спати 7–9 годин на добу. Надто короткий сон погано впливає на фізичне і психічне здоров'я. Бережи (pieleżnować) відносини з близькими, поряд з якими ти можеш бути самим собою. Завдяки таким відносинам людина набуває впевненості в собі. Правильно харчуйся. Якщо відчуваєш неспокій і роздратування, а ці симптоми утримуються довго і їх інтенсивність збільшується, звернися (zasięgnąć) за порадою до спеціаліста. Якщо потребуєш підтримки і шукаєш відповіді на запитання про свої емоції чи поведінку, можеш також скористатися телефонами підтримки. Там ти отримаєш фахову психологічну допомогу. По той бік телефону – зазвичай приязні люди, що розуміються на психічних проблемах і знають, як тобі допомогти.

Przykład: *Психічне здоров'я – як про нього піклуватися?*

Zdrowie psychiczne – jak o nie dbać / się o nie troszczyć?

63. Proszę ułożyć tekst na dowolny temat (w dowolnym gatunku) z jak największą liczbą czasowników i innych wyrażen wymagających biernika, których odpowiedniki ukraińskie wymagają innego przypadku niż biernik.

3.5. Uciekać przed kim czy uciekać od kogo?

Połączenia z narzędnikiem

3.5.1. Informacje ogólne

☛ Narzędnik jest przypadkiem, w którym są używane rzeczowniki i zaimki rzeczowne będące częścią orzeczenia złożonego (orzeczenia imiennego) przede wszystkim z czasownikami *być, bywać, stać się, stawać się, zostać*, np. *Bohater romantyczny jest człowiekiem niezdolnym do miłości, W różnych epokach przemysł węglowy bywał kołem zamachowym gospodarki, Wyniki wyborów parlamentarnych stały się tematem numer jeden, Opowieści babci powoli stają się rodzinnymi anegdotami, Chcę, żebyśmy się pogodzili i zostali przyjaciółmi*. Należy pamiętać, że orzeczniki przymiotnikowe są przede wszystkim w formie mianownikowej, o czym była mowa w podrozdziale 2.3.

☛ Za pomocą narzędnika jest wyrażany środek czynności nazywanej czasownikami typu *czesać, ciąć, kosić, kroić, golić, grabić, malować, pisać, rysować, rzeźbić, szyć*, np. *Mało kto dziś pisze piórem, Urzędnicy nie będą już ciąć zdjęć nożyczkami, Przy koszeniu trawy używano kosiarek spalinowych, Cztery triki, które ułatwią malowanie sufitu i ścian wałkiem*. Ogólnie na nazwę narzędzia lub środka (konkretnego bądź abstrakcyjnego) służącego realizacji jakiegoś celu wskazuje także narzędnik przy czasowniku *posługiwać się*, np. *posługiwać się szablonem, zdjęciami, mapą, wykresem, bronią, językiem, argumentem, kłamstwem, szantażem*.

☛ Dla pewnej grupy czasowników narzędnik to przypadek, w którym jest wyrażane ich dopełnienie. Semantycznie wyrazistą grupę stanowią czasowniki o ogólnym znaczeniu ‘mieć uprawnienia do decydowania o czymś’, np. *gospodarować, rządzić, zarządzać, administrować, kierować, władać*, np. *Spółdzielnia administruje kilkoma budynkami, Podczas nieobecności szefa interesem zarządza zaufany asystent, a także o znaczeniu ‘traktować z niechęcią’, np. gardzić, pogardzać, pomijać, por. *Wojskowy gardził młodymi żołnierzami, Szef zespołu pomijał stażystami i praktykantami*. Ponadto narzędnika wymagają czasowniki: *interesować się, zajmować się, opiekować się, otaczać się, trudnić się, parać się*, np. *Lubię otaczać się ładnymi i ekskluzywnymi przedmiotami, Dawni mieszkańcy tego regionu trudnili się handlem i rzemiosłem, Na terenie Warszawy i okolic ponad 1500 osób para się przestępczością samochodową*.*

☛ Z narzędnikiem łączy się kilkanaście przyimków, np. *nad, przed, pod, za, z*, niektóre związane są z konkretnymi czasownikami, np. *panować nad czym (nad krajem), ślęczyć nad czym (nad książkami), bronić (się) przed kim, czym (przed napastnikiem, przed atakiem, przed upałem), chować (się) przed kim, czym (przed światem, przed ludźmi), podpisać, podpisywać (się) pod czym (pod prośbą, wnioskiem, apelem)*. Przyimek *z* określa najczęściej osobę

towarzyszącą, por. *iść z koleżanką, rozmawiać z pracownikiem, współpracować z informatykiem, kłócić się z ojcem.*

3.5.2. Słownik polsko-ukraiński

Polskim formom narzędnika odpowiadają w języku ukraińskim formy **biernika, dopełniacza, celownika** – z przyimkiem lub bez przyimka.

BIERNIK

↔ Odpowiedniki biernikowe bez przyimka

wygrywać z czym (z chorobą) – *долати, перемагати що (хворобу)*

↔ Odpowiedniki biernikowe z przyimkiem

pol. N. bez przyimka	–	ukr. <i>про</i> + B.
<i>opiekować się kim (chorymi), czym (rodziną)</i>	–	<i>піклуватися про кого (про хворих), але і доглядати кого (хворих), піклуватися про що (про сім'ю)</i>
<i>martwić się czym (zdrowiem)</i>	–	<i>переживати, хвилюватися про що (про здоров'я), але і переживати, хвилюватися за що (за здоров'я)</i>

pol. <i>za</i> + N.	–	ukr. <i>за</i> + B.
<i>agitować za kim (za kandydatem), za czym (za partią)</i>	–	<i>агітувати за кого (за кандидата), за що (за партію)</i>
<i>głosować za czym (za poprawką)</i>	–	<i>голосувати за що (за поправку)</i>
<i>ujmować się za kim (za słabszymi)</i>	–	<i>заступатися за кого (за слабших)</i>
<i>wstawiać się za kim (za przyjacielem)</i>	–	<i>заступатися за кого (за друга)</i>
<i>zbierać podpisy, głosy za czym (budowę [czegoś]), za kim (za [tym] kandydatem)</i>	–	<i>збирати підписи, голоси за що (за будівництво [чогось]), за кого (за [цього] кандидата)</i>
<i>upominać się za kim (za ludźmi), ale częściej o kogo (o ludzi)</i>	–	<i>заступатися за кого (за людей)</i>
<i>wypowiadać się za czym (za powołaniem [kogoś])</i>	–	<i>висловлюватися за що (за призначення [когось]), але і на підтримку чого</i>

opowiadać się za czym (za przyjęciem [kogoś, czegoś]), za kim (za [tym] kandydatem)

(призначення [когось]), на користь чого (призначення [когось]), підтримувати що (призначення [когось])

- виступати, висловлюватися за що (за прийняття [когось, чогось]), за кого (за [цього] кандидата), але і на підтримку чого (прийняття [когось, чогось]), кого ([цього] кандидата), на користь чого (прийняття [когось, чогось]), кого ([цього] кандидата), підтримувати що (прийняття [когось, чогось]), кого ([цього] кандидата)

pol. **za** + N.

przemawiać za czym (za tym)

– ukr. **про** + B.

- свідчити про що (про те), але і на користь чого (того)

pol. **przed** + N.

przestrzegać przed czym (przed niebezpieczeństwem)

ostrzegać przed czym (przed skutkami)

– ukr. **про** + B.

- попереджати про що (про небезпеку)

- попереджати про що (про наслідки)

pol. **w** + N.

pokładać nadzieję (też: ufność, zaufanie, wiarę) w kim (w Bogu), w czym (w [nowej] ustawie)

– ukr. **на** + B.

покладати надію на кого (на Бога), на що (на [новий] закон)

DOPEŁNIACZ

↩ Odpowiedniki dopełniaczowe bez przyimka

<i>przerażać się</i> czym (straszny hałas)	–	лякатися, жахатися чого (страшного галасу)	
<i>obawa przed</i> czym (przed zmianami), <i>przed kim</i> (przed kimś obcym)	–	побоювання, боязнь чого (змін), кого (когось чужого)	⚠
<i>bojaźń przed</i> czym (przed śmiercią), <i>przed kim</i> ([zwierzęcia] przed człowiekiem)	–	боязнь, страх чого (смерті), перед ким ([тварини] перед людиною)	
<i>strach przed</i> czym (przed samotnością), <i>przed kim</i> (przed złodziejami)	–	– страх чого (самотності), ale i перед чим (перед самотністю), перед ким (перед злодіями)	⚠
<i>lęk przed</i> czym (przed ciemnością), <i>przed kim</i> (przed ludźmi)	–	страх, боязнь чого (темноти), ale i перед чим (пр. перед майбутнім), перед ким (перед людьми)	⚠
<i>badania nad</i> czym (nad frazeologią)	–	дослідження, вивчення чого (фразеології)	⚠

↩ Odpowiedniki dopełniaczowe z przyimkiem

pol. N. bez przyimka	–	ukr. до + D.	
<i>brzydzić się</i> kim (pijakami), czym (brudem)	–	відчувати огиду, відразу до кого (до пияків), до чого (до бруду), ale i зневажати кого (пияків); бридитися, гидувати ким (пияками), чим (брудом)	⚠

pol. N. bez przyimka	–	ukr. від + D.	
<i>męczyć się</i> czym (przeprowadzką)	–	втомлюватися від чого (від переїзду)	

pol. przed + N.	–	ukr. від + D.	
<i>bronić (się) przed</i> kim (przed mordercą), <i>przed czym</i> (przed najazdem)	–	захищати(ся) від кого (від убивці), від чого (від нападу, вторгнення)	⚠
<i>chronić (się) przed</i> kim (przed złodziejami), <i>przed czym</i> (przed deszczem)	–	захищати(ся) від кого (від злодіїв), від чого (від дощу)	⚠

strzec (się) przed kim (przed wrogiem), przed czym (przed niebezpieczeństwem)	– захищати(ся) від кого (від ворога), від чого (від небезпеки)	⚠
ratować (się) przed kim (przed złoczyńcą), przed czym (przed bankructwem)	– рятувати(ся) від кого (від злочинця), від чого (від банкрутства)	⚠
przestrzegać przed czym (przed błędami), przed kim (przed [złymi] ludźmi)	– застерігати від чого (від помилок), від кого (від [поганих] людей)	
ostrzegać przed kim (przed hakerami), przed czym (przed niebezpieczeństwem)	– застерігати від кого (від хакерів), від чого (від небезпеки)	⚠
uciekać przed kim (przed policją), przed czym (przed burzą)	– утікати від кого (від поліції), від чого (від грози)	⚠
chować (się) przed kim (przed ludźmi), przed czym (przed deszczem)	– ховати(ся) від кого (від людей), від чого (від дощу)	
ukrywać przed kim (przed rodzicami), przed czym (przed światem)	– приховувати від кого (від батьків), від чого (від світу)	
ukrywać się przed kim (przed dziennikarzami), przed czym (przed policją)	– ховатися, переховуватися від кого (від журналістів), від чого (від поліції)	
kryć się przed kim (przed ludźmi), przed czym (przed słońcem)	– критися, ховатися від кого (від людей), ховатися від чого (від сонця)	
taić przed kim (przed ojcem), przed czym (przed światem)	– приховувати, затаювати від кого (від батька), від чого (від світу)	
w tajemnicy przed kim (przed żoną), przed czym (firmą)	– потай, потайки, таємно, в таємниці від кого (від дружини), від чого (від фірми)	
zachować przed czym (zniszczeniem)	– зберегти, вберегти від чого (від знищення)	⚠
zabezpieczać przed czym (przed zakażeniem)	– захищати від чого (від зараження)	
powstrzymywać (się) przed czym (przed agresją)	– стримувати(ся) від чого (від агресії)	⚠
zamykać się przed czym (przed światem)	– замикатися, відгороджуватися від чого (від світу)	

zasłaniać (się) przed czym (przed słońcem)	–	закривати(ся), затуляти(ся) від чого (від сонця)	⚠
cofać się przed czym (przed reformami)	–	відмовлятися від чого (від реформ)	
pol. z + N.	–	ukr. від + D.	
mieć dziecko z kim (z Piotrem)	–	мати дитину від кого (від Петра), ale i z kim (з Петром)	
pol. z + N.	–	ukr. в + D.	
wygrywać z kim (ze słabszym przeciwnikiem)	–	вигравати в кого (в слабшого противника)	
pol. za + N.	–	ukr. на користь + D.	
argumenty za czym (za tym)	–	аргументи на користь чого (того)	
pol. z + N.	–	ukr. з + D.	
(zrobić) z czym – z przyzwoleniem, z pozwoleniem	–	(зробити) з чого – з дозволу	

CELOWNIK

↩️ Odpowiedniki celownikowe bez przyimka

pol. N. bez przyimka	–	ukr. C. bez przyimka
cieszyć się czym (życiem)	–	радіти чому (життю)
radować się czym (światem)	–	радіти чому (світу)
pol. z + N.	–	ukr. C. bez przyimka
sympatyzować z kim (z [tym] politykiem), z czym (z narodem)	–	симпатизувати кому ([цьому] політикові), чому (народу)
przegrywać z kim (z faworytem), z czym (z populizmem)	–	програвати кому (фаворитові), чому (популізму)

Uwaga!

Narzędnika w swoim kontekście wymagają polskie **czasowniki ruchu**, po których następują nazwy środków lokomocji, np. *jechać samochodem, lecieć samolotem, płynąć statkiem*. W języku ukraińskim działa taka sama zasada, która jednak bywa naruszana przez użytkowników języka ukraińskiego, dlatego na konteksty narzędnikowe czasowników tego typu trzeba uważać w obu językach.

3.5.3. Komentarze

👁️ Przy kilkunastu czasownikach, np. *bronić, chronić, ochronić, ochraniać, osłonić, osłaniać, ocalić, ratować, strzec, zabezpieczyć, uciekać, uchylać się, stronić, powstrzymywać się, powstrzymać się, zasłaniać się*, możliwa jest wariantywna łączliwość **przed kim, czym / od kogo, czego**, która zasadniczo nie wiąże się z różnicą znaczenia. Połączenia *od kogo, czego* są starsze i współcześnie są wypierane przez ekspansywne połączenia *przed kim, czym*. Proces ten dobrze ilustrują dane pochodzące z korpusu tekstów. Badania korpusowe pozwalają też nieco dokładniej opisać zakres użycia poszczególnych wariantów, por. w tabeli 3 dane pochodzące z wyszukiwarki Pelcra NKJP (wersja pełna).

Tabela 3. Wariantywna łączliwość wybranych czasowników z narzędnikiem i dopełniaczem

Czasownik	Liczba segmentów wyszukanych w NKJP		Procent udziału konstrukcji w NKJP	
	<i>od</i> + D.	<i>przed</i> + N.	<i>od</i> + D.	<i>przed</i> + N.
<i>ochronić</i>	42	1395	2,92%	97,08%
<i>zabezpieczyć</i>	317	7022	4,32%	95,68%
<i>chronić</i>	995	9964	9,08%	90,92%
<i>zasłaniać się</i>	8	76	9,52%	90,48%
<i>bronić</i>	591	3900	13,16%	86,84%
<i>osłonić</i>	27	94	22,31%	77,69%
<i>ochraniać</i>	37	113	24,67%	75,33%
<i>strzec</i>	147	304	32,59%	67,41%
<i>ratować</i>	507	759	40,05%	59,95%
<i>osłaniać</i>	113	157	41,85%	58,15%
<i>uciekać</i>	4853	5770	45,68%	54,32%
<i>ocalić</i>	1688	394	81,08%	18,92%
<i>powstrzymywać się</i>	2093	247	77,44%	10,56%
<i>powstrzymać się</i>	3540	376	90,64%	9,36%
<i>uchylać się</i>	4716	199	95,95%	4,05%
<i>stronić</i>	4176	11	99,74%	0,26%

Na tej podstawie proponujemy, by czasowników *bronić*, *chronić*, *ochronić*, *ochraniać*, *osłonić*, *strzec*, *zasłaniać się* i *zabezpieczyć* używać przede wszystkim z przyimkiem *przed* i z narzędnikiem, a czasowników *ocalić*, *powstrzymywać się*, *powstrzymać się*, *uchylać się* i *stronić* – przede wszystkim z przyimkiem *od* i z dopełniaczem. Czasowniki *ratować*, *osłaniać* i *uciekać* mogą być używane z oboma przyimkami zasadniczo wymiennie.

Uwaga!

Warto pamiętać, że w użyciu są w miarę ustabilizowane połączenia czasownikowo-rzeczownikowe z przyimkiem *od*, np. *strzec od złego*, *strzec od grzechu*, *ocalić od zapomnienia*, *zachować od zapomnienia*.

👁️👉 Konstrukcja *uciekać przed kim* odnosi się przede wszystkim do fizycznie wykonywanej czynności. Mówimy, że *ktoś ucieka przed kimś* w sytuacji zagrożenia, np. pogoni, por. *Złodziej ucieka przed policją*, *Żołnierze uciekali przed wrogiem*, *Zając ucieka przed wilkiem*. W tym znaczeniu wyrażenie *przed kim* nie wymienia się z *od kogo*. Wyrażenie *uciekać od kogoś*, np.

Dziecko ucieka od matki, Żona ucieka od męża, ma inne znaczenie – ‘oddalać się lub odchodzić od kogoś, z kim z jakiegoś powodu nie chce się być’.

Wariantywne konstrukcje **uciekać przed czym / uciekać od czego** są używane (zasadniczo wymiennie) w znaczeniu ‘unikać czegoś niepożądanego dla danej osoby’, np. *uciekać przed odpowiedzialnością* lub *od odpowiedzialności*, *uciekać przed problemami* lub *od problemów*, *uciekać przed światem* lub *od świata*, ale raczej tylko *uciekać przed pożarem*, *przed deszczem*, *przed niebezpieczeństwem*.

👁️👉 Czasownik **zachować** i znaczeniowo z nim związane wyrazy **zachowanie**, **zachowany** w znaczeniu ‘sprawić, że nie doświadczymy czegoś niekorzystnego, niebezpiecznego, czego nie chcemy’ ma podstawową łączliwość z wyrażeniem **przed czym**, np. *zachować przed zapomnieniem i zniszczeniem pamiątki po przodkach*. W ograniczonym zakresie jest natomiast we współczesnej polszczyźnie używana w tym znaczeniu konstrukcja **zachować od czego**. Ograniczenie ma charakter stylistyczny. Struktury z *od czego* występują w tekstach pisanych stylem podniosłym, przede wszystkim o tematyce religijnej, w szczególności w modlitwach, np. *Módlmy się! Bóg nas zachowa od złego, Maryja została zachowana od grzechu*.

👁️👉 Czasownik **ostrzegać** ma wariantywną łączliwość **przed kim, czym / o kim, czym**. Wariantem używanym zdecydowanie częściej jest **przed kim, czym**. Warianty mogą mieć to samo znaczenie, jak np. *ostrzegać przed możliwością wystąpienia burz* i *ostrzegać o możliwości wystąpienia burz*. Przy określonym napełnieniu leksykalnym między wariantami może być jednak subtelna różnica znaczenia. Jeśli *ostrzegamy o czymś*, to zagrożenie może już być „aktywne”, jest bliżej, niż wtedy, gdy *ostrzegamy przed czymś*. Jeśli *ostrzegamy o wygaśnięciu hasła do konta*, to znaczy, że hasło nie jest już ważne, jeśli *ostrzegamy przed wygaśnięciem hasła do konta*, to znaczy, że hasło jest jeszcze ważne, ale niedługo straci ważność.

👁️ Warianty **głosować nad czym** i **głosować za czym** różnią się znaczeniem. Jeśli chcemy powiedzieć, że coś jest obiektem głosowania, mówimy, że *głosujemy nad czymś*, np. *Posłowie dziś będą głosowali nad dwoma projektami, Głosowano nad porządkiem obrad*. Jeśli chcemy wyrazić w głosowaniu poparcie, mówimy, że *głosujemy za czymś*, np. *Senatorowie prawdopodobnie będą głosowali za uniewinnieniem prezydenta*.

👁️👉 Jeśli prowadzimy prace, których celem jest zdobycie nowej wiedzy o czymś, mówimy, że prowadzimy **badania nad czym** lub **czego**, por. *badania nad społeczeństwami pierwotnymi / społeczeństw pierwotnych*, *badania nad cechami gatunku / cech gatunku*, *badania nad stanem odżywiania mieszkańców Polski / stanu odżywiania mieszkańców Polski*. Łączliwość z przymikiem jest konstrukcją nowszą, dziś już w pełni ustabilizowaną, gdy mówimy o

badaniach naukowych. Jeśli jednak mówimy o przeprowadzaniu działań rutynowych, powtarzalnych, używamy dopełniacza, np. *badanie krwi, badanie finansów firmy, badanie kierowców*.

👁️👉 Czasownik **brzydzić się** ma wariantywną łączliwość z narzędnikiem i dopełniaczem, por. *brzydzę się przemocą / przemocy*. W literaturze możemy przeczytać, że narzędnik i dopełniacz w tekstach mają podobną frekwencję. Jednak badania w KWJP tego nie potwierdzają. Narzędnik jest używany 2,5 razy częściej niż dopełniacz. Jest więc przypadkiem dominującym, dlatego zalecamy posługiwanie się właśnie nim. Warto zwrócić uwagę na to, że zarysowuje się tendencja do używania z dopełniaczem rzeczowników konkretnych, w szczególności nazw zwierząt, które budzą nieprzyjemne odczucia, np. *ktoś brzydzi się szczurą, myszy, ślimaków, robaków, ropuch*. Z narzędnikiem są stosowane rzeczowniki należące do wszystkich klas semantycznych, ale wyraźnie więcej jest w użyciu rzeczowników abstrakcyjnych, np. *ktoś brzydzi się kłamstwem, pracą, czyjąś postawą, władzą, biedą, argumentacją*.

👁️👉 Rzeczownik **obawa** ma łączliwość *przed kim, czym / o kogo, co*. Warianty te zasadniczo nie przekazują tej samej treści. Wyrażenie **obawa o kogo** lub **o co** informuje o tym, że są takie osoby, obiekty, sytuacje, o których myślenie powoduje niepokój, niepewność, np. *obawa o jutro, o stan dziecka, o los świata, o zdrowie, o zabezpieczenie finansowe, o bezpieczeństwo*. Jeśli ktoś *obawia się o własną skórę*, to boi się o swoje życie lub zdrowie bądź o osobiste interesy. Z kolei wyrażenie **obawa przed czymś** lub **przed kimś** przekazuje informację o tym, że istnieją takie obiekty, sytuacje, stany, osoby, o których wiemy, że są dla nas niekorzystne i mogą być przyczyną stanu psychicznego, którego chcemy uniknąć, np. *obawa przed bólem fizycznym, przed odrzuceniem przez innych ludzi, przed popełnieniem błędu, przed konsekwencjami*. Z powodu różnicy znaczenia w połączeniach z wyrażeniem *o kogo, co* zazwyczaj są używane inne rzeczowniki niż z wyrażeniem *przed czym, kim*, por. *obawa o swoje stanowisko* (**obawa przed swoim stanowiskiem*), *obawa o przyszłość inwestycji miejskich* (**przed przyszłością inwestycji miejskich*), *obawa przed kpinami rówieśników* (**obawa o kpiny rówieśników*).

W niektórych kontekstach właściwych dla struktury *przed czym* może być użyta struktura *o co*, a więc konstrukcje są sobie równoważne znaczeniowo, por. *Mimo obawy o utratę pracy / przed utratą pracy coraz więcej kobiet wydłuża okres urlopu macierzyńskiego, Z obawy o posądzenie / przed posądzeniem o brak obiektywizmu poznańskich śledczych postępowanie przeniesiono do prokuratury w Pile*. Należy podkreślić, że struktury *obawa o kogo* i *obawa*

przed kim nie są sobie równoważne, por. *obawa przed policją* = ‘boimy się policji, która może działać na naszą niekorzyść’ i *obawa o policję* = ‘boimy się o przyszłość, stan policji’.

Współcześnie zamiast wyrażenia *przed kim*, czym bywają używane także *wobec kogo*, *czego*, np. *obawa wobec nowego rządu*, *wobec AIDS*, *wobec militarizmu* lub (rzadziej) w *stosunku do czego*, *kogo*, np. *obawy w stosunku do nowego medium*, bądź *względem czego*, *kogo*, np. *obawy względem jakości wody*.

Podobne właściwości ma rzeczownik **bojaźń** (właściwy dla stylu pisanego, nieco podniosły), por. *bojaźń przed Bogiem*, *bojaźń przed utratą pracy*, *bojaźń o przyszłość*, *bojaźń wobec rywala*. W korpusach nie zostały poświadczone natomiast połączenia *bojaźń względem kogo*, *czego* i *bojaźń w stosunku do kogo*, *czego*.

🔍 Rzeczownik **lęk** ma wariantywną łączliwość ***przed kim*, *czym* / *o kogo*, *co***. Znaczenie wariantów jest analogiczne, jak przy rzeczowniku *obawa*: *lęk przed zranieniem*, *przed śmiercią*, *przed nienawiścią* – *lęk o przyszłość kraju*, *o zdrowie dziecka*, *lęk o rodzinę*. Możliwe, choć współcześnie rzadkie są połączenia w tym samym znaczeniu *co* z przyimkiem bezpośrednio z dopełniaczem – *lęk czego*, np. *Nie wiem, czy trochę nie lekceważymy lęku stanięcia przed Bogiem*, [...] *po raz kolejny człowiek staje jednocześnie przed szansą i zarazem lękiem przekroczenia siebie*.

Rzeczownik *lęk* tworzy też stałe połączenia *lęk wysokości* (‘chorobliwy lęk przed znalezieniem się na dużej wysokości’), *lęk przestrzeni* (‘chorobliwy lęk przed otwartą przestrzenią’), np. *Zakręciło mu się w głowie, mimo że nie miał lęku wysokości*.

Dopełniacz może także wskazywać na tego, kto odczuwa *lęk* (*obawę*, *strach*): *lęk mojej matki* = ‘moja matka się lęka’, *lęk kobiet* = ‘kobiety lękają się’.

Współcześnie zamiast wyrażenia *przed kim*, czym bywają używane także *wobec kogo*, *czego*, np. *lęk wobec innych ludzi*, *wobec kobiet*, *wobec władzy*, *wobec potęgi natury*, *wobec Boga*, lub (rzadziej) w *stosunku do kogo*, *czego*, np. *lęk w stosunku do obcych*, w *stosunku do wody*, w *stosunku do sytuacji trudnych*.

3.5.4. Ćwiczenia

1. Proszę podkreślić wyrazy wymagające narzędnika.

Który środek transportu jest najlepszy do podróżowania? Jak wybrać między samochodem, autokarem, pociągiem, samolotem, statkiem?

Samochód. Wygrywa z innymi środkami transportu pod tym względem, że nie jesteśmy zależni od okoliczności zewnętrznych, możemy bez stresu gospodarować swoim czasem.

Jednak przed długimi podróżami samochodem powstrzymuje to, że dla osoby za kierownicą może to być męczące.

Autokar. Podróżowanie nim zabezpiecza przed stresem związanym z prowadzeniem pojazdu. Jazda autokarem jest jednak mało komfortowa na długich trasach.

Pociąg. Przemieszczanie się pociągiem jest komfortowe ze względu na możliwość poruszania się w trakcie dłuższej podróży. Możemy się jednak krępować obecnością obok nas obcych ludzi.

Samolot. Lecieć samolotem byłoby najszybciej. Ponadto częste są tanie loty promocyjne. Niektóre osoby odczuwają jednak lęk przed lataniem.

Statek. Płynąć statkiem to przygoda, ale wymaga dużo czasu. Co prawda przed nudą możemy się ratować oferowanymi na pokładzie atrakcjami.

Każdy środek transportu ma więc swoje plusy i minusy. Jego wybór warto więc rozważyć przed konkretną podróżą.

2. Tekst z ćwiczenia 1 proszę przetłumaczyć na język ukraiński. Proszę podkreślić w nim te odpowiedniki polskich struktur narzędnikowych, których wymagania składniowe w języku ukraińskim są inne.

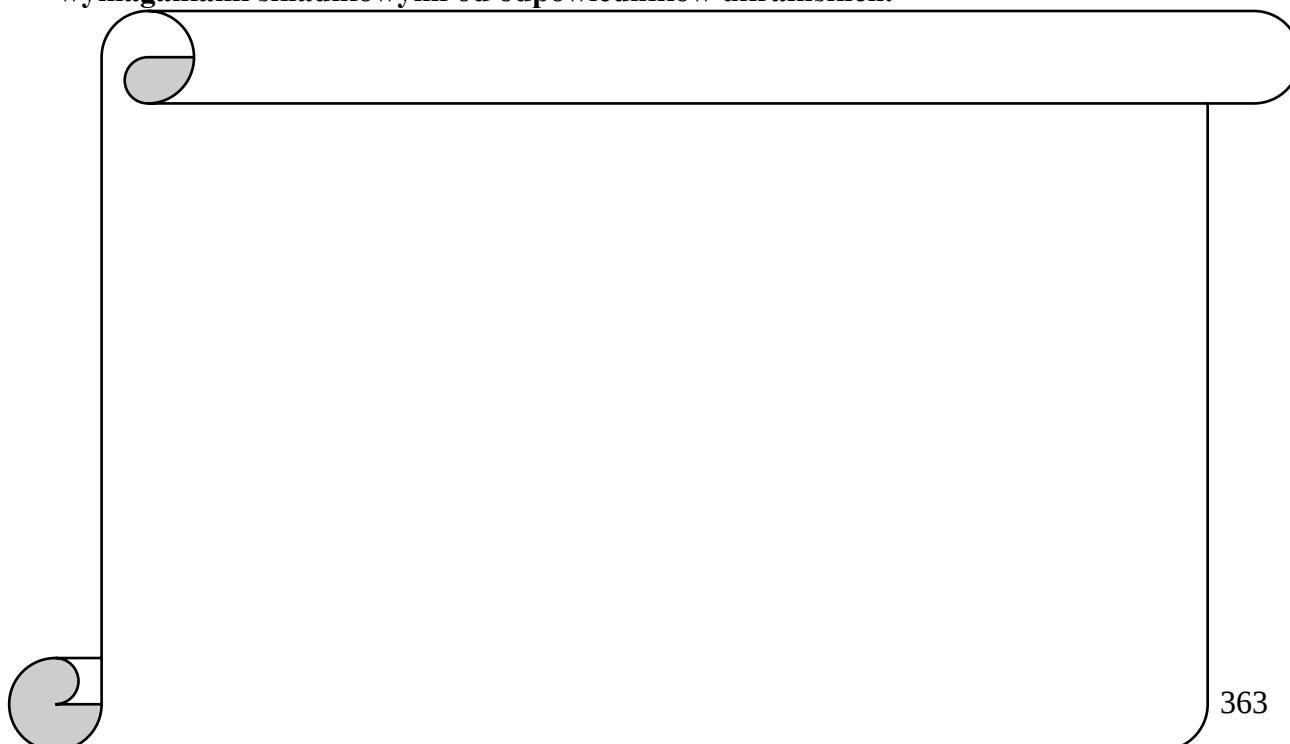
Przykład: *Samochód. Wygrywa z innymi środkami (transportu)*

Автомобіль. Перемагає інші (транспортні) засоби, dosł. виграє в інших (транспортних) засобів.

3. Nawiązując do dwóch poprzednich ćwiczeń, proszę napisać o innych plusach i minusach korzystania z różnych środków transportu. W wypowiedzi proszę postarać się użyć jak najwięcej wyrazów wymagających narzędnika – z przyimkiem lub bez niego.

4. Czy Pani / Pan woli podróżować? Od czego może to zależeć? Odpowiadając w formie krótkiego tekstu na to pytanie, proszę użyć czasowników, które różnią się swoimi wymaganiami składniowymi od odpowiedników ukraińskich.

5. Proszę rzeczowniki z ramki podzielić na trzy grupy, a następnie ułożyć z nimi krótki tekst o tym, kto z którego środka transportu lubi albo nie lubi korzystać.

Przykład: Grupa 1. *Jechać: pociągiem, ...; Moja mama woli jeździć, nawet na duże odległości, pociągiem, bo boi się latać.*

~~pociąg~~, samochód marki Polonez, helikopter, łódź, autokar, statek, samolot, autobus, motocykl, śmigłowiec, kajak, motor, tratwa, balon, rower, samochód marki Cadillac, jacht, tramwaj, trolejbus, ciągnik, prom, samochód marki Fiat, maluch, samochód marki Chevrolet, okręt, myśliwiec

1. Jechać	2. Lecieć	3. Płynąć
<i>pociągiem,</i>		

6. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

0. Co cię powstrzymuje przed sprzedażą auta? – *Що тебе стримує від того, щоб продати автомобіль / Що тебе стримує від продажу автомобіля?*

a)

1. Przez godzinę przed podaniem szczepionki i przez godzinę po jej podaniu należy powstrzymać się od jedzenia i picia.

2. Powstrzymaliśmy wirus przed rozprzestrzenianiem się.

3. Co cię powstrzymuje przed wizytą u lekarza?

b)

1. Powiedziała o wszystkim, bo chciała przestrzec ją przed tym facetem.

2. Przestrzegam cię przed wyciąganiem pochopnych wniosków.

3. Rodzice często przestrzegają dzieci przed błędami, ale dzieci ich nie słuchają i uczą się na własnych błędach.

4. Latarnia morska na morzu ostrzega żeglarzy przed niebezpieczeństwem.

5. Dyrektor wyraźnie ostrzegł pracowników przed konsekwencjami spóźnienia.

6. Teraz rozumiemy, dlaczego ostrzegał nas pan przed ryzykiem prowadzenia biznesu z tym partnerem.

7. Proszę połączyć czasownik z podanymi wyrazami.

0. *Bronić: ojczyzna; wróg – bronić ojczyzny przed wrogiem*

a) bronić:

1. Bandyci; ludzie

2. Napastnik; uciekający

3. Manipulacja; widzowie

4. Użytkownicy internetu; hakerzy

5. Seniorzy; oszustwa online

6. Cyberprzemoc; dzieci

7. Dziecko; niebezpieczeństwo

8. Złe wpływy; osoby niepełnoletnie

b) zabezpieczyć:

1. Drewno; wilgoć

2. Włamanie; okna

3. Dzieci; szafki

4. Uszkodzenie; telefon

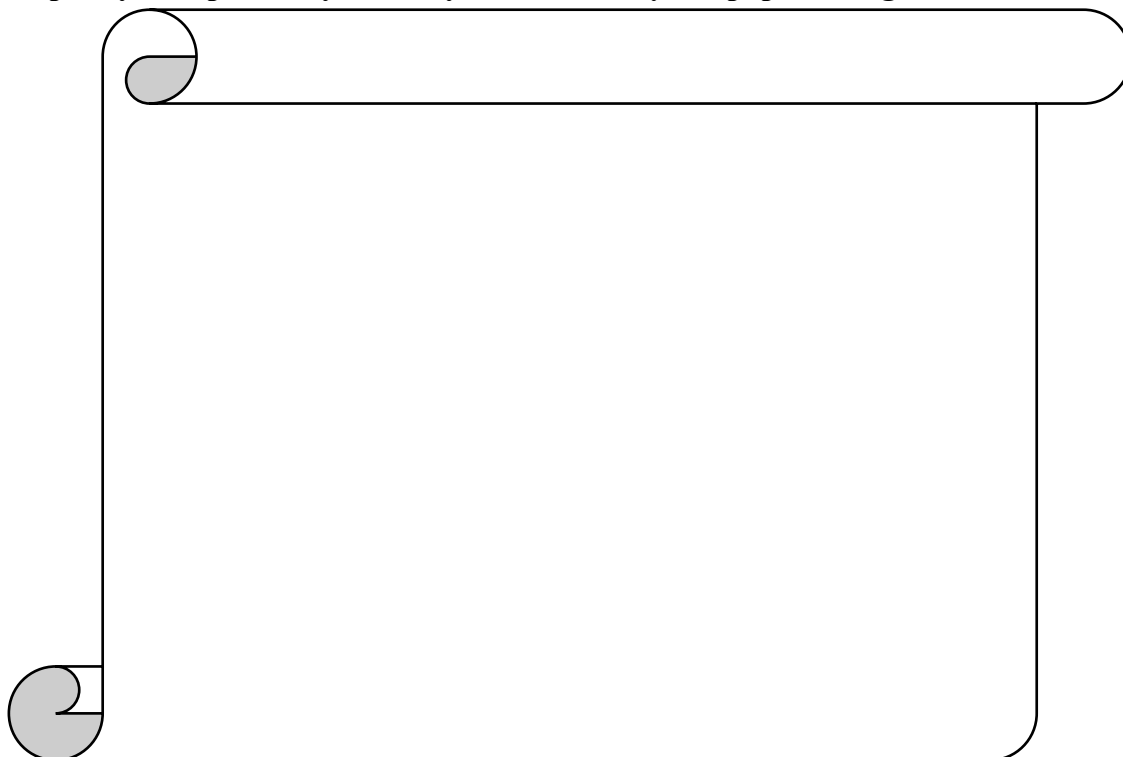
5. Rower; kradzież

6. Zmarznięcie; rośliny

7. Łazienka; pleśń

8. Atak hakerski; firma

8. Korzystając z różnych źródeł, proszę napisać kilka krótkich rad, jak można skutecznie zabezpieczyć coś przed czymś, o czym mowa w części b poprzedniego ćwiczenia.

9. Proszę wstawić właściwy przyimek z ramki (przyimki mogą się powtarzać).

do, nad, przeciw, przed, w, za, ze

0. Spotkajmy się jutro rano **..przed..** dziesiątą.
1. Należy chronić środowisko _____ zanieczyszczeniem.
2. Wysłucham twoich argumentów _____ mojej tezie.
3. Jacek wstawił się _____ dziewczynką, którą obrażał kolega z klasy.
4. Musimy zabezpieczyć nasze roślinki _____ szkodnikami.
5. W przyszłą niedzielę idziemy _____ muzeum.
6. _____ godzinach szczytu poruszanie się komunikacją miejską bywa w naszym mieście uciążliwe.
7. Schowaj rękawiczki _____ kieszeni, zrobiło się już ciepło.
8. Są to rękawiczki _____ skóry naturalnej.
9. Jest to krem _____ skóry suchej.
10. Bawiąc się, dziecko zaryło się _____ śniegu.
11. W ostatniej chwili sparaliżował ją strach _____ skokiem.
12. Argumenty naszych partnerów _____ wprowadzeniem nowej technologii wydają się słuszne.

13. Na seminarium dzielimy się wynikami badań _____ innowacjami leksykalnymi w polszczyźnie.

14. Niestety, chory coraz silniej zamyka się _____ światem.

10. Proszę w poprzednim ćwiczeniu podkreślić zdania, w których wymagany jest narzędnik.

Przykład: *Spotkajmy się jutro rano przed dziesiątą.*

11. Proszę przetłumaczyć na język ukraiński. Proszę określić przypadek rzeczownika użytego z przyimkiem *przed* i porównać polskie konstrukcje z przyimkiem *przed* z ich ukraińskimi odpowiednikami.

0. *Jak zabezpieczyć podłogę przed malowaniem w mieszkaniu? – Як можна подбати про збереження стану підлоги перед фарбуванням (narzędnik) у квартирі?*

1. Jak dobrze zabezpieczyć dom przed wyjazdem?

2. Jak dobrze zabezpieczyć dom przed złodziejami?

3. Jak zabezpieczyć okna przed remontem?

4. O czym trzeba pamiętać przed remontem?

5. Czuję strach przed remontem.

6. Jak uchronić konto przed włamaniem?

7. O czym myśli złodziej przed włamaniem?

8. Czy coś się działo przed pęknięciem sprężyny?

9. Muszę zadbać o zabezpieczenie sprężyny przed pęknięciem.

10. Kwiatek zmarniał jeszcze przed mrozem.

11. Jak uchronić kwiatek przed mrozem?

12. Proszę dokończyć zdania, odnosząc się do treści lub struktury poprzedniego zdania.

0. *Przed gołoledzią padał deszcz. – Przed gołoledzią ostrzegają... **Przed gołoledzią ostrzegają specjalne tabliczki.***

1. Wydawało się, że przed tą straszną powodzią nie sposób uciec. – Przed powodzią padało...

2. Przed bombardowaniem słyhać było alarm. – Przed bombardowaniem ludzie szukają ratunku...

3. Prezes nakreślił perspektywy stojące przed towarzystwem w ciągu najbliższych kilku lat. – Bronić przed złym towarzystwem...

4. Lis chory na wściekliznę traci naturalną bojaźń przed człowiekiem. – Przed człowiekiem często staje zadanie...

5. Ostatnio widzieliśmy się chyba przed rokiem. – Za rok...

6. Za miesiąc skończę pracę magisterską. – Przed miesiącem...

7. Brzydę się cwaniactwem i krętactwem. – Nie brzydę się...

8. Brzydę się przymusem i szantażem. – Nie brzydę się...

9. Przeszłaś na czerwonym?! – Na zielonym...

10. Zasłaniam twarz przed słońcem – Nie zasłaniam...

13. Proszę każdego rzeczownika z przyimkiem użyć w dwu zdaniach i w różnych znaczeniach. W jednym z tych dwu zdań może pojawić się czasownik: zabezpieczać, uciekać, chronić, bronić, ostrzegać, ratować itp., rzeczowniki strach, obawa itp.)

0. przed zimą: Jak uchronić różę przed zimą i mrozami? (uchronić coś przed czymś)

Moje chryzantemy kwitły jeszcze przed zimą. (kiedy kwitły? przed zimą)

przed upadkiem		
przed oszustami		
przed zmarznięciem		
przed wojną		
przed słuchaczami		
przed wilkiem		
przed burzą		
przed upałami		
przed zniszczeniem		
przez zakażeniem		
przed kradzieżą		
przed śmiercią		
przed zwolnieniem		
przed tłumem		

przed chorobą		
przed włamywaczami		
przed porażką		
przed ogniem		
przed aresztowaniem		
przed opuszczeniem		
przed skokiem		

14. Proszę przetłumaczyć na język ukraiński dowolnych 10 par zdań z poprzedniego ćwiczenia. Proszę porównać kształt ukraińskich i polskich przyimków oraz przypadki zależnych rzeczowników.

Przykład: *Jak uchronić różę przed zimą i mrozami? Moje chryzantemy kwitły jeszcze przed zimą.*
*Як захистити / вберегти троянду від зими й морозів? Мої хризантеми цвіли ще **перед** зимою / до зими.*

15. Proszę przetłumaczyć na język ukraiński zdania, w których występuje czasownik *cofać się (przed czym)* o znaczeniu ogólnym ‘powstrzymać się przed zrobieniem czegoś’, dobierając z ramki odpowiedniki.

Przykład: *Okrutni i bezwzględni byli ci ludzie, nie cofali się przed niczym, nawet przed morderstwem. – Жорстокими й безжальними були ці люди, не зупинялися ні перед чим, навіть перед убивством / не гребували нічим, навіть убивством.*

не зупинятися (ні перед чим) / не гребувати (нічим), уникати (чого), не зупинятися (перед чим) / не гребувати (чим), не відступати (перед чим), відступати (перед чим), вдаватися (до чого) до будь-яких засобів, не вдаватися до (чого), ухилятися (від чого), відступати / відмовлятися (від чого), утриматися (від чого)

1. Odważny rycerz nie cofał się przed mieczem przeciwnika.

2. Nie chcielibyśmy, żeby powstał jakikolwiek cień wątpliwości, że cofamy się przed rozstrzygnięciem tego ważnego problemu.

3. To są tacy ludzie, że nie cofają się przed niczym, nawet przed kradzieżą, byle tylko zaspokoić swoje codzienne potrzeby życiowe.

4. Rywalizacja z telewizją każe filmowcom nie cofać się przed niczym, żeby tylko ściągnąć ludzi do kina.

5. Nawet najzagorzalsi zwolennicy silnej władzy monarchicznej cofali się przed taką skrajnością.

6. Nikt nie mógł uwierzyć, że ten kolekcjoner nie cofa się przed włamaniem i porywaniem ludzi.

7. Wojska przeciwnika cofały się przed naszymi wojskami.

8. Nie, w żadnym wypadku nie będziemy cofać się przed odpowiedzialnością.

9. Mimo trudności nie będziemy cofać się przed reformami.

10. Wolimy cofnąć się przed wyciąganiem wniosku.

16. Proszę przetłumaczyć na język polski, używając w każdym zdaniu czasownika *cofać się*.

0. *Щоб досягти свого, він не гребує використовувати найбрудніші прийоми. – Aby osiągnąć swoje cele, nie cofa się przed stosowaniem najbrudniejszych metod.*

1. Ми не повинні від страху відступати перед випробуваннями.

2. Ворог не гребує терором.

3. Герой роману ніколи не відступав перед викликами.

4. У житті він майже ніколи не зупинявся перед перешкодами.

5. Щоб виграти, він не гребує нічим – навіть знищенням чийогось життя.

6. Для заробітку жінка не гребувала жодною роботою.

17. Proszę dopasować do siebie elementy z dwóch kolumn, używając wyrazów w nawiasie we właściwym przypadku.

1	Ja będę pracował	A	(to), żebyś nas wypuścił
2	Cieszę się	B	(rośliny)
3	Brzydzę się	C	a ty będziesz opiekowała się (dom)
4	Uczono nas, jak należy opiekować się	D	(przyjęcie) czy (odrzućcie) projektu
5	Mamy pytanie: będziecie agitować	E	(życie, słońce, pogodny dzień)
6	Mam nieodparty argument	F	(udział) w referendum i (głosowanie) na „tak”
7	Przecież oczywiste jest, że w tej sytuacji nie ma co agitować	G	jego (nieuczciwość)
8	Kolejnym argumentem przemawiającym	H	(to rozwiązanie) są finanse

Odpowiedź:

1	C	<i>Ja będę pracowała, a ty będziesz opiekowała się domem.</i>
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		

18. Proszę wstawić wyrazy z nawiasów w odpowiednim przypadku, w razie potrzeby z przyimkiem.

0. Czy wiesz, jak powinno się opiekować (pies) psem i (kot) kotem podczas upału?

1. Za ucieczkę (policja) _____ konsekwencje są poważne.
2. Nie będziemy tutaj agitować (żadne ugrupowanie) _____, bo każdy ma prawo (swoje poglądy) _____ i (wyrażanie) _____ ich podczas głosowania.
3. (Kobieta opiekująca się) _____ (dziecko) _____ w wieku do czterech lat nie wolno bez jej zgody zatrudniać (godziny nadliczbowe) _____ ani (pora nocna) _____.
4. Praktyka przyznawania azylu osobom uciekającym (prześladowania) _____ na obce terytorium jest jedną z najstarszych cech cywilizacji.
5. Rodzice zawsze mnie uczyli, że trzeba ujmować się (słabsi) _____.
6. Była tak zdolna, że profesor sam wstawił się (to) _____, by mogła wykładać na uniwersytecie.
7. Brzydzimy się bezczelnie (narzucana) _____ nam (propaganda) _____ i (manipulacja) _____.
8. Dotychczas przejmuje się (ten swój lekkomyślny uczynek) _____.
9. Gdy przemawia (to) _____ charakter sporu, może zostać wyznaczone posiedzenie, na które wzywa się stronę lub strony postępowania.

10. Sympatyzował (posłowie i kluby) _____ (poglądy)
_____ i (programy) _____ bardziej (radykałne)
_____.

11. Czy wiesz, jak zabezpieczyć telefon (kradzież) _____ korzystając (hasła)
_____ i (blokada) _____?

19. Proszę przetłumaczyć 6 dowolnych zdań z poprzedniego ćwiczenia na język ukraiński.

0. Czy wiesz, jak powinno się opiekować psem i kotem podczas upału? – **Чи ти знаєш / тобі відомо, як треба піклуватися про пса й kota / доглядати пса і kota під час спеки?**

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

20. Proszę połączyć czasownik *martwić się* w dwu różnych znaczeniach z odpowiednim do każdego znaczenia kontekstem, tworząc właściwą strukturę gramatyczną.

1. <i>Martwić się</i> czym / kim	‘z danego powodu odczuwać niepokój, smutek lub obawę’
2. <i>Martwić się</i> o kogo / co	‘odczuwać niepokój i obawę o rzecz, osobę, sprawę z powodu ich obecnej sytuacji lub tej, w której mogą się znaleźć w przyszłości’.

Przykład: Marek martwi się: żona; depresja żony. – **Marek martwi się depresją żony. Marek martwi się o żonę.**

1. Matka martwi się: brak wiadomości od syna; syn.

2. Zofia martwi się: mąż; ciągłe stresy męża.

3. Kobieta martwi się: utrata pracy; kariera.

4. Pracownik martwi się: wykonanie normy; zmiana warunków pracy.

5. Anna zaczęła się martwić: choroba; swoja przyszłość.

6. Ojciec martwi się: brak pieniędzy; pożyczone koledze pieniądze.

7. Kandydat martwi się: głosy wyborców; wyniki wyborów.

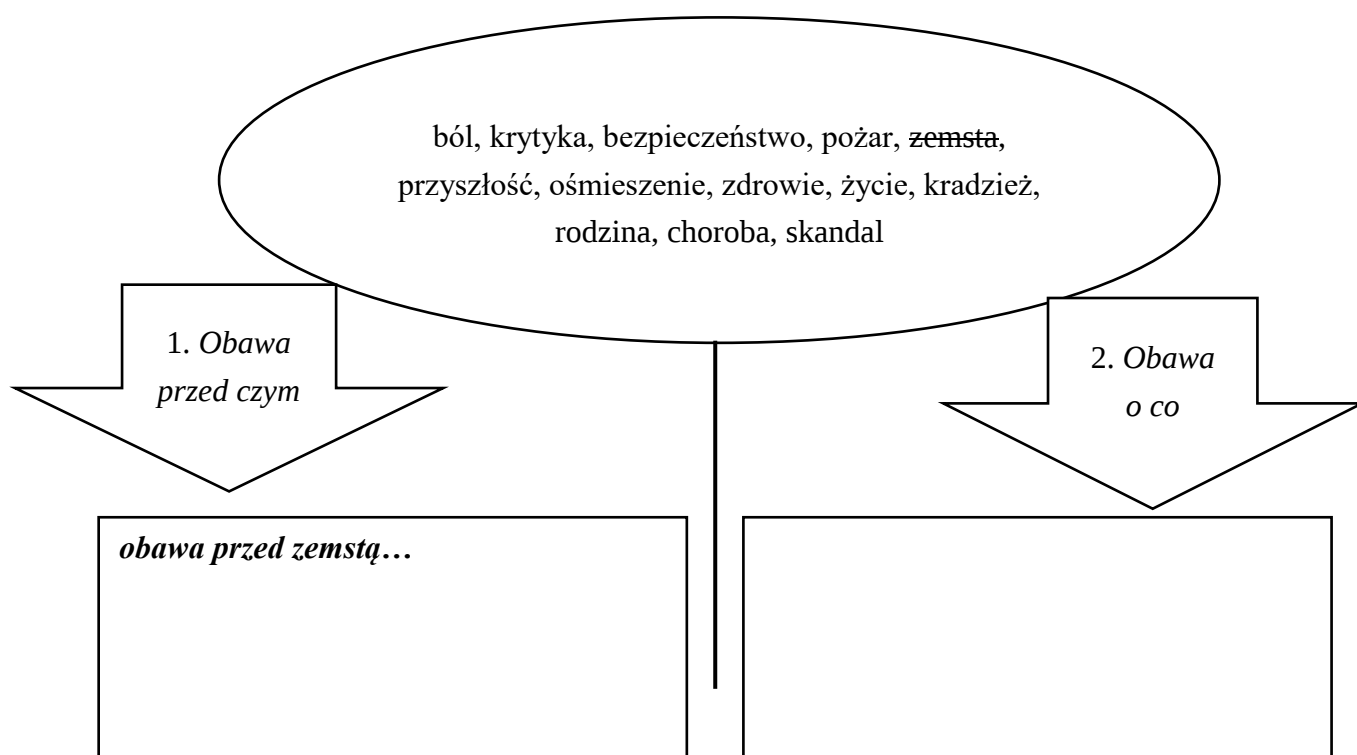
8. Matka martwi się: dom; nasza obecna sytuacja.

9. Piotr martwi się: zniknięcie kolegi; los kolegi.

10. Rodzice martwią się: edukacja dziecka; pogorszenie wyników dziecka w szkole.

 Tematy do dyskusji: *Jaka jest współczesna młodzież? Czym się martwi? Czego się obawia? Jakie są – zdaniem młodych ludzi – najważniejsze problemy współczesnego świata? Czym martwią się starsi ludzie? Czego się obawiają?*

21. Proszę pogrupować podane wyrazy łączące się z rzeczownikiem *obawa*: grupa 1 – w kontekście *obawa przed czym*; grupa 2 – w kontekście *obawa o co*.

22. Proszę pogrupować podane wyrazy.

~~nieznane~~, bliscy, wysokość, władza, córka, przestrzeń, kara, ból, los syna, zdrowie, choroba, starość, śmierć, życie

1. Lęk przed czym	2. Lęk o kogo, o co	3. Lęk czego
<i>lęk przed nieznanym,</i>		

23. Proszę wyrażenia z grupy 1 z poprzedniego ćwiczenia (typ *lęk przed czym*) przetłumaczyć na język ukraiński.

Przykład: *lęk przed nieznanym* – *страх перед невідомим*

24. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

0. Byli to ludzie uciekający przed wojną. – *Це були люди, що втікали від війни.*

1. Antek zawsze ujmuje się za młodszym bratem.

2. Skupiamy się na badaniach nad współczesnym słownictwem.

3. Opowiadamy się za szybką decyzją w tej sprawie.

4. Ta partia będzie głosowała za przyjęciem ustawy.

5. Brzydzę się populizmem polityków.

6. Kto wypowiada się za walką zbrojną?

7. Musimy zabezpieczyć kapliczkę przed zniszczeniem.

25. W zdaniach od 1 do 4 proszę użyć wyrazów z nawiasów we właściwej formie. W zdaniach 5 i 6 proszę wstawić odpowiedni przyimek. W każdym szeregu jeden przykład nie pasuje do innych pod względem łączliwości składniowej. Proszę go wskazać i uzasadnić wybór.

0. Za (wszelka cena) wszelka cenę; za (żadne pieniądze) żadne pieniądze; za (każdy raz) każdym razem. Za *każdym razem* – to jedyna struktura narzędnikowa. Dwie pozostałe są biernikowe: za *wszelką cenę*; za *żadne pieniądze*.

1. Połączyć za (pośrednictwo); za (zgoda) starszych; żyć za (król Ćwieczek).

2. Agitować za (kandydat); kupić za (euro); chwycić za (ręka).

3. Głosować za (ustawa); opowiadać się za (projekt); wyjść za (chwila).

4. Argument (likwidacja sklepu); zamykanie się (świat zewnętrzny); strach (koniec świata).

5. Obawa ... liceum; argument ... liceum; dostanie się ... liceum.

6. Chronić ... niebezpieczeństwem; zabezpieczać ... włamywaczami; wstawiać się ... słabszym.

26. Proszę użyć wyrazów w odpowiednim przypadku, w razie potrzeby z przyimkiem.

a) W szalonym rytmie codzienności nie powinniśmy zapominać o (rzecz chyba najważniejsza) rzeczy...chyba...najważniejszej⁰ – (nasze zdrowie) _____¹. Musimy dokładać (starania) _____², by zadbać właściwie o (swoje zdrowie) _____³. Mamy być świadomi (potrzeba) _____⁴

obrony (choroby) ____⁵. Niezwykle (ważna)
 ____⁶ jest profilaktyka. Na przykład zabezpieczanie (zakażenia)
 ____⁷ poprzez szczepienia pomaga wygrać (wiele wirusów i bakterii)
 ____⁸. Aby ustrzec się (różnorodne dolegliwości)
 ____⁹, powinniśmy się chronić (szkodliwe czynniki zewnętrzne)
 ____¹⁰, ale też dbać o (równowaga
 wewnętrzna) ____¹¹. Ważne jest pamiętać o (regularne badania
 lekarskie) ____¹², które mogą nas uchronić (poważne choroby)
 ____¹³ i uratować (ich groźne skutki) ____¹⁴.
 Istnieje mnóstwo argumentów za (zdrowy tryb) ____¹⁵ życia, które
 przemawiają m.in. za (regularna aktywność fizyczna) ____¹⁶ i (zdrowa
 dieta) ____¹⁷. Warto (te argumenty) ____¹⁸ się
 przysłuchiwać, gdyż dbanie o (zdrowie) ____¹⁹ może nas zachować
 (wiele niepożądanych sytuacji) ____²⁰ w
 naszym życiu.

b) Mam kolegę, który był (leniwy) ____¹ i zawsze starał się uciekać
 (pracą) ____². W biurze lubił się podlizywać (szef)
 ____³, żeby nie przegrywać (konkurencja)
 ____⁴. Ale pewnego razu nie udało mu się uchronić (konsekwencje)
 ____⁵ swojego lenistwa. Nadskakiwanie (nowy szef)
 ____⁶ niewiele mu pomogło. W końcu musiał się ratować
 (zwolnieniem) ____⁷. Jednak się (ono) ____⁸
 nie uchronił. (To zdarzenie) ____⁹ powoli zaczął się przysłuchiwać
 (rady) ____¹⁰ innych. Z pomocą przyjaciół i psychologa zaczął bronić
 się (lenistwem) ____¹¹. Teraz troszczy się o (swoja kariera)
 ____¹² i już nie prosi o (pomoc) ____¹³.
 Każdy pyta go o (rada) ____¹⁴!

🗒 Tematy do dyskusji: *Czy lenistwo ma wyłącznie negatywne strony? Jak lenistwo wpływa na życie konkretnego człowieka oraz społeczeństwa? Jak człowiek może ze swoim lenistwem walczyć?*

27. Proszę użyć wyrazów we właściwej formie, w razie potrzeby z przyimkiem.

Co wiemy (fobie) **o fobiach**⁰? Są różnorodne i mogą dotyczyć wielu rzeczy. Niektórzy ludzie brzydzą się (pająki) _____¹, inni boją się wysokości. Są tacy, którzy męczą się (klaustrofobia) _____² – mają problem z przebywaniem w małych pomieszczeniach i dlatego starają się (one) _____³ uciekać. Wielu ludzi cierpiących (fobie) _____⁴ ukrywa swoje lęki (inni) _____⁵, bo ich się wstydzi. Czy łatwo jest bronić się (fobie) _____⁶? Jak to można robić? Na przykład, osoby cierpiące (agorafobia) _____⁷ – lęk (otwartą przestrzenią) _____⁸, (tłum) _____⁹ czy (nieznane miejsca) _____¹⁰ – mogą chować się (tłum) _____¹¹, a nawet ograniczać (wyjścia) _____¹² z domu. Agorafobia może wręcz uniemożliwiać (normalne funkcjonowanie) _____¹³, wywołując paniczny strach (wyjście) _____¹⁴ z domu. Ludzie mający różne fobie mogą się zamykać (świat) _____¹⁵. Tymczasem terapia może im pomóc (otworzenie się) _____¹⁶ (nowe doświadczenia) _____¹⁷. Ważne jest, aby starać się (fobie) _____¹⁸ walczyć i (one) _____¹⁹ wygrywać.

28. Proszę użyć właściwych form, w razie potrzeby z przyimkami.

Czy często zastanawiamy się (to) **nad...tym**⁰, co to jest empatia? Pomyślmy: za (co) _____¹ przemawia fakt, że człowiek jest empatyczny? Przede wszystkim przemawia (to) _____², że taki człowiek potrafi zrozumieć i poczuć emocje innych. Że martwi się o (inni ludzie) _____³, ujmuje się za (osoby słabsze, chore) _____⁴ i w razie potrzeby opiekuje się (one) _____⁵. Kiedy widzi niesprawiedliwość, upomina się za (poszkodowani) _____⁶. Potrafi ostrzegać innych (niebezpieczeństwo) _____⁷ i przestrzegać [ich] (popęlnianie) _____⁸ błędów. Empatia ma jednak też swoje wady. Empatyczne osoby często pokładają nadzieję (ludzie) _____⁹, którzy je zawodzą. Zbyt duża empatia może prowadzić do wypalenia emocjonalnego, dlatego ważne jest, aby chronić się (nadmierne zaangażowanie) _____¹⁰. Mimo tych minusów, empatia jest niezwykle cenna, ponieważ pomaga (budowanie) _____¹¹ silnych relacji. Jest ona cechą bardzo wartościową, sprawiającą, że świat staje się lepszy.

29. Proszę wyrazić swoją opinię o empatii, zwracając uwagę na jej pozytywne i negatywne strony. Proszę użyć w wypowiedzi niektórych ze struktur podanych dalej.

bronić przed kim / czym, wygrywać z kim / czym, wstawiać się za kim / czym, wypowiadać się za czym, ratować przed czym, powstrzymywać się przed czym, cieszyć się czym, (nie) przerażać się czym, (nie) brzydzić się kim / czym, (nie) męczyć się czym, (nie) uciekać przed czym, (nie) zamykać się przed czym, (nie) cofać się przed czym.

30. Proszę przetłumaczyć na język polski.

0. *Я хочу радіти життю! – Chcę cieszyć się życiem!*

1. Ми виступаємо за зниження податків.

2. За кого вони агітували перед виборами?

3. Ти кому симпатизуєш, котрому кандидату?

4. Ми виграємо в цього супротивника!

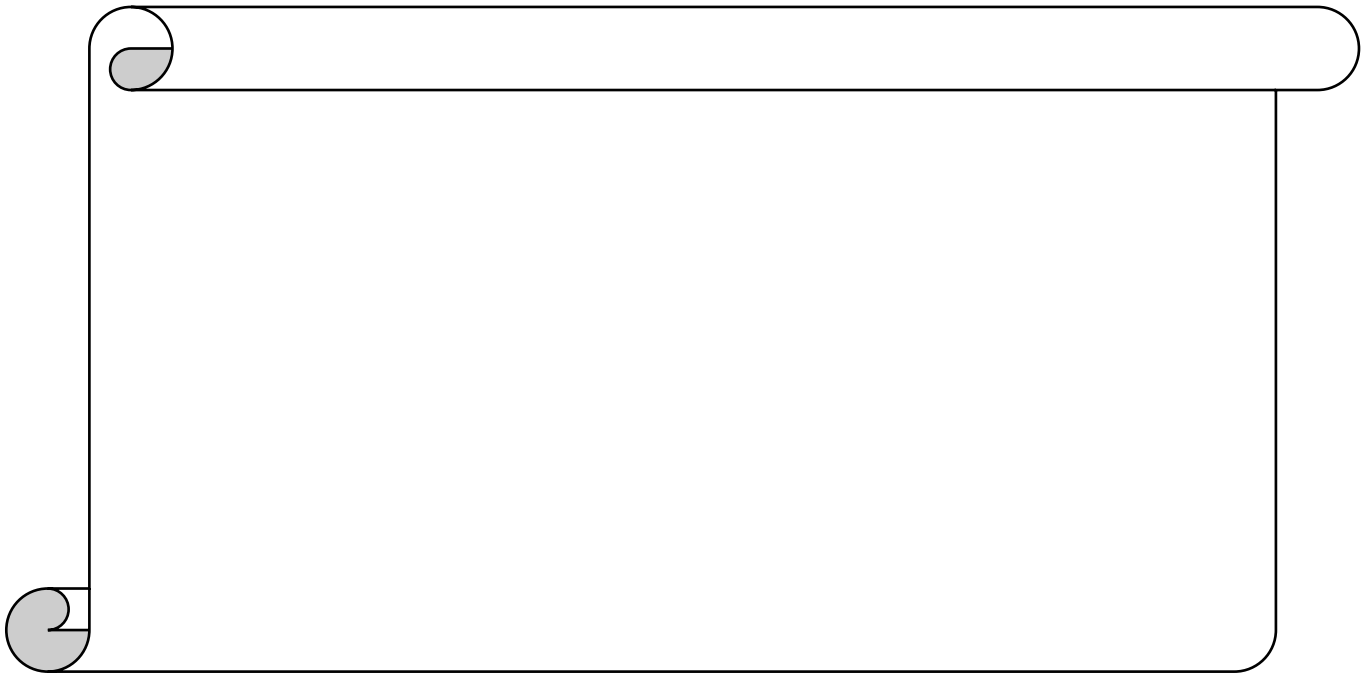
5. Я мусив заступитися за друга.

6. На жаль, я в нього програв. Він виявився цього разу сильнішим.

7. Які у вас аргументи на користь власне такого рішення?

8. Як захиститися від маніпуляції?

31. Proszę krótko odpowiedzieć na ostatnie pytanie w poprzednim ćwiczeniu (*Як захиститися від маніпуляції?*), próbując użyć struktur składniowych realizowanych inaczej niż w języku ukraińskim.

32. Proszę przetłumaczyć zdania na język polski, używając wyrazów *uciekać / ucieczka przed (kim / czym) lub od (kogo / czego)*.

0. Політик уникає публічних дебатів. – *Polityk ucieka przed debatą publiczną / od debaty publicznej.*

1. Автор публікації намагається не чути критичних зауважень.

2. Його поведінка свідчить про так звану втечу від життя.

3. Не втікай від завтрашнього дня, все одно він прийде.

4. Дискутант ухилявся від відповідей на незручні запитання.

5. Утікаючи від власних проблем, він водночас кривдив інших людей.

6. Вона дуже несмілива й уникає камер.

7. Від свого призначення не втечеш.

8. Особи, що втікали від війни в Україні, знайшли прихисток у Польщі.

9. Фірма уникала податкового контролю.

33. Proszę użyć wyrazów we właściwym przypadku, w razie potrzeby z przyimkiem.

Jak chronić się (inflacja) *.przed inflacją*⁰?

Inflacja jest obecnie (jedno) _____¹ z największych zagrożeń dla naszej sytuacji finansowej. Wielu ludzi zastanawia się, w jaki sposób ochronić (posiadane oszczędności) _____² tak, aby nie straciły na (wartość) _____³. Jak zatem zabezpieczyć oszczędności (spadek) _____⁴ wartości? W jaki sposób warto inwestować w (czasy) _____⁵ inflacji? (Jedno) _____⁶ z najważniejszych zadań czekających (początkujący inwestor) _____⁷ jest zaplanowanie odpowiedniej strategii. Zacząć trzeba (dokładne przeanalizowanie) _____⁸ możliwości. Należy bowiem pamiętać o odpowiedniej dywersyfikacji portfela, która ochroni inwestora (dotkliwie skutki) _____⁹ ewentualnych błędów. Oszczędności z powodzeniem można zainwestować (lokaty) _____¹⁰ oraz (fundusze inwestycyjne) _____¹¹. W przypadku lokaty (oprocentowanie stałe) _____¹² mamy pewność zysku. Fundusze inwestycyjne nie wymagają zaś prowadzenia skomplikowanych analiz oraz samodzielnego troszczenia się (dywersyfikacja) _____¹³ portfela. Opieka specjalistów pozwala (znaczące zmniejszenie) _____¹⁴ ryzyka. Inwestowanie (kryptowaluty) _____¹⁵ należy do kategorii inwestowania alternatywnego. Na ten rodzaj lokaty kapitału najczęściej decydują się osoby zarządzające (większy majątek) _____¹⁶ oraz doświadczeni gracze. Mniej doświadczone osoby mogą zdecydować się na inwestowanie (jedne) _____¹⁷ z najpopularniejszych kryptowalut, do których należą m.in. Bitcoin, Ethereum oraz Solana. (Jedna) _____¹⁸

z najbezpieczniejszych metod lokowania kapitału pozostaje inwestowanie (nieruchomości) _____¹⁹. Często wiąże się to jednak z (konieczność) _____²⁰ zaciągnięcia (dodatkowa pożyczka bankowa) _____²¹. Odznacza się jednak (wyjątkowo niskie ryzyko) _____²² i (możliwości) _____²³ zwiększenia przychodów. Jest to jednocześnie jeden z najchętniej wybieranych sposobów zabezpieczenia pieniędzy (inflacją) _____²⁴. Warto pamiętać jednak o tym, że ceny surowców rolnych i energetycznych pozostają bardzo (wrażliwe) _____²⁵ na szereg różnych czynników. (Mniej ryzykowne) _____²⁶ uchodzi kupowanie kruszców. (Oryginalny sposób) _____²⁷ lokaty oszczędności w czasach inflacji może być postawienie (rozwój zawodowy) _____²⁸ oraz (edukacja) _____²⁹. W codziennym życiu warto korzystać (polisy ubezpieczeniowe) _____³⁰, które uchronią nas (dotkliwe skutki ekonomiczne) _____³¹ nieprzewidzianych sytuacji życiowych.

Na podstawie: <https://inwestycje.pl/gielda/praktyczne-porady-w-co-inwestowac-w-czasie-inflacji-10-sposobow-na-ochrone-oszczednosci/> (dostęp: 23.02.2024).

34. Proszę przetłumaczyć tekst na język polski.

Аня – чудова дівчина. Вона піклується (opiekować się) про свого молодшого брата. Дбає про нього, завжди його захищає від розбишакуватих однокласників, що свідчить (przemawiać) про те, що вона рішуча і смілива. Дівчина не втікає від проблем, а завжди намагається їх вирішити. Вона чуйна до своїх близьких. Допомогає мамі доглядати за хворою бабусею. Переймається її здоров'ям, але вірить, що бабуса подолає (wygrać) хворобу. Аня, наскільки я її знаю, дуже відкрита до людей. Вона ніколи не закривається від світу, навіть у найскладніших обставинах. Дівчина не втікає від відповідальності. Не боїться завтрашнього дня. Вона вміє радіти життю. Зізнаюся, що я симпатизую Ані. А може, я навіть трохи в неї закоханий...

Przykład: *Аня – чудова дівчина.*

Ania jest wspaniałą dziewczyną / Ania to wspaniała dziewczyna.

35. Proszę ułożyć tekst na dowolny temat i w dowolnym gatunku i użyć w nim jak najwięcej czasowników i innych wyrazów łączących się z narzędnikiem, których odpowiedniki ukraińskie rządzą innym przypadkiem niż narzędnik.

3.6. Zanurzać się w czym czy zanurzać się w co?

Połączenia z miejscownikiem

3.6.1. Informacje ogólne

☛ Miejscownik jest jednym z częściej używanych przypadków. Bezpośrednio jest wymagany tylko przez przyimki. W grę wchodzi pięć przyimków: **na, o, po, przy, w** + *kim, czym*. Cztery z nich są homonimiczne z przyimkami wymagającymi biernika. Są to: *na, o, po, w* + *kogo, co*. Przy czasownikach ruchu różnica przypadku jest związana z przekazywaną treścią. Ogólnie można powiedzieć, że bierniki wskazują na miejsce, gdzie kieruje się czynność / akcja, a miejscowniki – miejsce, w którym odbywa się czynność / akcja, por. *iść na spotkanie* (B.) – *być na spotkaniu* (Msc.), *jechać na zawody sportowe* (B.) – *uczestniczyć w zawodach sportowych* (Msc.), *wbiec w ciemność* (B.) – *poruszać się w ciemności* (Msc.), *spaść w dół* (B.) – *znajdować się w dole* (Msc.).

☛ Przyimki rządzące miejscownikiem są wprowadzane do wypowiedzenia przede wszystkim przez czasowniki, np. *rozmawiać o kim, czym, dyskutować o kim, czym, uczestniczyć w czym, specjalizować się w czym, pośredniczyć w czym, koncentrować się na kim, czym, polegać na kim, czym, głaskać po czym, odziedziczyć po kim, czym*. Rzeczowniki odczasownikowe, które dziedziczą wymagania bazowych czasowników, także mogą łączyć się z przyimkami z miejscownikami, np. *myśl o kim, czym, rozmowa o kim, czym, specjalizacja w czym, koncentracja na kim, czym*. Z miejscownikiem są też używane niektóre przymiotniki, np. *przesadny w czym, wprawny w czym, zręczny w czym, biegły w czym, wytrwały w czym, słaby, mocny, doświadczony, rozmiłowany, zaślepiony, wybredny, kompetentny w czym*. Jak bazowe czasowniki z przyimkiem wymagającym miejscownika są również używane imiesłowy przymiotnikowe, np. *myślący o czym, pośredniczący w czym*.

☛ Przyimki łączące się z miejscownikiem służą do wyrażania różnych znaczeń, np. czasu (*o szóstej, po zajęciach, w lipcu*), miejsca (*na jeziorze, na wykładzie, po parku, w górach*), sposobu (*w milczeniu*).

3.6.2. Słownik polsko-ukraiński

Wiele polskich czasowników wymagających miejscownika ma w języku ukraińskim odpowiedniki wymagające **biernika**, z przyimkiem lub bez, rzadziej – dopełniacza, narzędnika, celownika.

BIERNIK

↩ Odpowiedniki biernikowe bez przyimka

- wzorować się na kim (na idolu),* – *наслідувати кого (кумира), ale i брати*
na czym (na [poprzednim] ćwiczeniu) *приклад з кого (кумира), брати за приклад*
що ([попередню] вправу)
- czytać w czym (w [czyichś] myślach)* – *читати що ([чийсь] думки)*

↩ Odpowiedniki biernikowe z przyimkiem

pol. <i>na</i> + Msc.	–	ukr. <i>на</i> + B.
<i>polegać na kim (na przyjacielu)</i>	–	<i>покладатися на кого (на друга)</i>
<i>opierać się na czym (na doświadczeniach [poprzedników]), na kim (na doradcach)</i>	–	<i>опиратися на що (на досвід [попередників]), на кого (на радників)</i>
<i>kłaść na czym (na stole)</i>	–	<i>класти на що (на стіл), ale i на чому (на столі)</i> ⚠
<i>kłaść się na czym (na trawie)</i>	–	<i>лягати на що (на траву), ale i на чому (на траві)</i> ⚠
<i>wieszać na czym (na wieszaku)</i>	–	<i>вішати на що (на вішак), ale i на чому (на вішаку)</i>
<i>stawiać na czym (na półce)</i>	–	<i>ставити на що (на полицю), ale i на чому (на полиці)</i> ⚠
<i>stawać na czym (na podłodze)</i>	–	<i>ставати на що (на підлогу), ale i на чому (на підлозі)</i>
<i>siadać na czym (na krześle)</i>	–	<i>сідати на що (на стілець), ale i на чому (на стільці)</i>
<i>robić, wywierać wrażenie na kim (na słuchaczach)</i>	–	<i>справляти враження на кого (на слухачів)</i> ⚠

wywierać wpływ na kim (ludziach), ale częściej **na kogo** (na ludzi), **na co** (na środowisko) — впливати на кого (на людей), на що (на середовище) ⚠

wywierać presję na kim (na ludziach) i **na kogo** (na ludzi) — тиснути, чинити / здійснювати тиск на кого (на людей) ⚠

pol. w + Msc.

ukr. в / у + В.

zakochać się w kim (w [tym] mężczyźnie), w czym (w [miejscowym] klimacie) — закохатися в кого (у [цього] чоловіка), в що (у [місцевий] клімат)

zanurzać (się) w czym (w wodzie) — занурювати(ся) в що (у воду), ale i в чому (у воді) ⚠

pogrążyć (się) w czym (w mroku) — занурювати(ся) в що (у морок)

zakopywać (się) w czym (w piasku) — закопувати(ся) в що (у пісок) ⚠

zarywać się w czym (w ziemi) — заривати(ся) в що (у землю) ⚠

zagłębiać się w czym (w literaturze) — заглиблюватися в що (у літературу) ⚠

zapisywać w czym (w zeszycie) — записувати в що (у зошит), ale i в чому (в зошиті)

zapisać się w czym (w historii) — увійти в що (в історію)

ustawiać się w czym (w kolejce) — ставати в що (у чергу)

(dawać, otrzymywać) **w** czym — **w prezencie** — (давати, отримувати) в що — в подарунок

(zostawiać, otrzymywać) **w** czym — **w spadku** — (залишати, отримувати) в що — у спадок

pol. w + Msc.

ukr. на + В.

[cała, ostatnia] nadzieja w kim (w bramkarzu), w czym (w sztuce) — [уся, остання] надія на кого (на воротаря), на що (на мистецтво)

(miękki, szorstki i in.) **w** czym — **w dotyku** — (м'який, шорсткий і in.) на що — на дотик

(słodki, słony i in.) **w** czym — **w smaku** — (солодкий, солоний і in.) на що — на смак

pol. <i>przy</i> + Msc.	—	ukr. <i>na</i> + B.
<i>śpiewać, grać, śpiew, gra przy</i> czym (<i>przy akompaniamencie [fortepianu]</i>)	—	<i>співати, грати, спів, гра під що</i> (<i>під акомпанемент [фортепіано]</i>)

DOPEŁNIACZ

↔ Odpowiedniki dopełniaczowe bez przyimka

pol. <i>na</i> + Msc.	—	ukr. + D.
<i>gwałt na</i> kim (<i>na kobiecie</i>), <i>na</i> czym (<i>na języku</i>)	—	<i>гвалтування кого (жінки), чого (мови)</i>

↔ Odpowiedniki dopełniaczowe z przyimkiem

pol. <i>na</i> + Msc.	—	ukr. <i>від</i> + D.
<i>wymuszać na</i> kim (<i>na petencie</i>)	—	<i>вимагати від кого (від відвідувача)</i>
<i>spodziewać się po</i> kim (<i>po oszuście</i>), <i>po</i> czym (<i>po nowej wersji [oprogramowania]</i>)	—	<i>очікувати, чекати, сподіватися від кого</i> (<i>від шахрая</i>), <i>від чого (від нової версії</i> <i>[програми])</i>

pol. <i>w</i> + Msc.	—	ukr. <i>до</i> + D.
<i>wizyta w</i> czym (<i>w Kijowie</i>)	—	<i>візит до чого (до Києва)</i>

pol. <i>w</i> + Msc.	—	ukr. <i>в</i> + D.
<i>wywoływać w</i> kim (<i>w słuchaczach</i>)	—	<i>викликати в кого (в слухачів)</i>
<i>wzbudzać w</i> kim (<i>w widzach</i>)	—	<i>пробуджувати в кого (в глядачів), ale i в</i> ⚠ <i>кому (пр. в ній)</i>

pol. <i>w</i> + Msc.	—	ukr. <i>з</i> + D.
<i>specjalista w</i> czym (<i>w marketingu</i>)	—	<i>спеціаліст з чого (з маркетингу)</i> ⚠
<i>zawody w</i> czym (<i>w koszykówce</i>)	—	<i>змагання з чого (з баскетболу)</i>
<i>rekord w</i> czym (<i>w pływaniu</i>)	—	<i>рекорд з чого (з плавання)</i>

<i>mistrzostwa w czym (w piłce nożnej)</i>	–	<i>чемпіонат з чого (з футболу)</i>	
<i>ćwiczenia w czym (w strzelaniu)</i>	–	<i>вправи з чого (зі стрільби)</i>	⚠

pol. <i>po</i> + Msc.	–	ukr. <i>після</i> + D.	
<i>sprzątać po kim (po sobie), po czym (po remoncie)</i>	–	<i>прибирати після кого (після себе), після чого (після ремонту)</i>	

pol. <i>po</i> + Msc.	–	ukr. <i>від</i> + D.	
<i>dziedziczyć po kim (po rodzicach)</i>	–	<i>успадковувати від кого (від батьків)</i>	
<i>plama po czym (po winie)</i>	–	<i>пляма від чого (від вина)</i>	⚠
<i>butelka po czym (po winie)</i>	–	<i>пляшка від чого (від вина), ale i з-під чого (з-під вина)</i>	

NARZĘDNIK

↩ Odpowiedniki narzędnikowe bez przyimka

<i>zaczytywać się w czym (w kryminałach)</i>	–	<i>зачитуватися чим (детективами)</i>	⚠
<i>mówić w czym (w języku)</i>	–	<i>розмовляти чим (мовою)</i>	

↪ Odpowiedniki narzędnikowe z przyimkiem

pol. <i>na</i> + Msc.	–	ukr. <i>нід</i> + N.	
<i>(stać, być, znajdować się i in.) na czym – na deszczu</i>	–	<i>(стояти, бути, перебувати i in.) нід чим – нід дощем, ale i на дощі</i>	

pol. <i>po</i> + Msc.	–	ukr. <i>za</i> + N.	
<i>poznać po czym (po zapachu)</i>	–	<i>впізнавати за чим (за запахом), ale i по чому (по запаху)</i>	

CELOWNIK

🔍 Odpowiedniki celownikowe bez przyimka

mścić się na kim (na wrogu)

— *мститися кому (ворогу)*

MIEJSCOWNIK W OBU JĘZYKACH, ALE RÓŻNE PRZYIMKI

pol. o + Msc.

—

ukr. в + Msc.

przekonywać (się) o czym (o słuszności [tez])

— *переконувати(ся), пересвідчуватися в чому (в слушності [тез])*

pol. przy + Msc.

—

ukr. на + Msc.

upierać się przy czym (przy prawdzie)

— *наполягати на чому (на правді)*

pol. w + Msc.

—

ukr. по + Msc.

partner w czym (w biznesie)

— *партнер по чому (по бізнесу), ale i в чому w niektórych kontekstach, np. партнер у чому (в ділі)*

3.6.3. Komentarze

🔍 W polszczyźnie występują warianty: *położyć się na czym (na leżaku)* i *na co (na leżak)*, *położyć na czym (na talerzu)* i *na co (na talerz)*, *kłaść się na czym (na ziemi)* i *na co (na ziemię)*, *kłaść na czym (na ladzie sklepowej)* i *na co (na ladę sklepową)*, *stawiać na czym (na podłodze)* i *na co (na podłogę)*. Zdecydowanie częściej są używane struktury z miejscownikiem *na czym*, dlatego w podanych konstrukcjach należy je uznać za warianty podstawowe.

Czasowniki o odmiennych przedrostkach mogą mieć różne wymagania, np.: *położyć na czym (na stole)*, rzadziej *na co – na stół*, ale tylko *wyłożyć na co (na stół)*, *odłożyć na co (na stół)*; *stawiać na czym (na półce)*, rzadziej *na co – na półkę*, ale tylko *odstawiać na co (na półkę)*.

🔍👉 Wariantywność miejscownika i biernika przy przyimku *w* jest charakterystyczna dla czasowników typu *zanurzać (się)*, *zanurzyć (się)*, *zakopać (się)*, *zakopywać (się)*, *zagłębić (się)*, *zagłębiać (się)*, por. *zanurzyć się w chłodnej wodzie* i *w chłodną wodę*, *zakopać się w ciepłym łóżeczku* i *w ciepłe łóżeczko*, *zagłębić się w fotelu* i *w fotel*. Zasadniczo w każdym kontekście można posłużyć się i miejscownikiem, i biernikiem. Z badań korpusowych wynika

jednak, że w języku polskim – inaczej niż w ukraińskim – zdecydowanie wyższą frekwencję ma miejscownik i jako taki jest wariantem podstawowym.

👁️👉 Czasowniki **budzić, wzbudzić, wzbudzać** poza w pełni akceptowalnym połączeniem w *kim*, np. *Informacja wzbudziła w słuchaczach ciekawość*, we współczesnej polszczyźnie bywają używane także z innymi przyimkami. W wypowiedziach mniej starannych w odniesieniu do osób, w szczególności pojedynczych, można posłużyć się konstrukcją *u kogo*, np. *Nadejście lata zawsze wzbudza u mnie radość*, *Okoliczności mogły wzbudzić u funkcjonariuszy wątpliwości*, *czy ten mężczyzna jest sprawcą wypadku*, *Taka narracja wzbudza u czytelnika większe zainteresowanie*. W odniesieniu do zbioru osób możliwe są także połączenia *wśród kogo*, *między kim*, *pomiędzy kim*, *pośród kogo*, np. *Ich praca budziła kontrowersje wśród obserwujących ich mieszkańców*. Pod względem przekazywanej treści struktury *u kogo*, *wśród kogo* itp. nie są w pełni równoważne konstrukcjom z przyimkiem w *kim*. Ich zadaniem jest bowiem tylko wyznaczanie obiektu, którego dotyczy opisywany stan, dlatego w treści wypowiedzi może być mowa nie tylko o odczuwanych przez odbiorców emocjach, ale także o ich reakcjach. Różnica znaczenia jest bardzo subtelna, ale może być przyczyną braku możliwości wymiennego użycia przyimków. Powiemy np., że *Decyzja ta wzbudziła u niektórych radnych sprzeciw*, a nie **wzbudziła w radnych sprzeciw*.

👁️👉 Czasownik **zacztywać się** ma wariantywną łączliwość w *czym* (np. *w powieściach*, *w prasie sportowej*, *w wydanej po angielsku książce*) i *czym* (np. *książkami*, *powieściami*, *horoskopami*). Wariant bez przyimka, jak w języku ukraińskim, jest w polszczyźnie dłużej, współcześnie jednak nie ma wyraźnej różnicy frekwencji wariantów (nieco częściej używa się konstrukcji w *czym*) ani ograniczeń użycia. Mogą więc być stosowane wymiennie. Wariant z przyimkiem jest ekspansywny, dlatego w najbliższym czasie może zyskać wyraźniejszą przewagę nad wariantem bezprzyimkowym *zacztywać się czym*.

👁️👉 W połączeniach z rzeczownikami osobowymi czasowniki **wywierać, wywrzeć** po przyimku *na* mogą mieć wariantywną łączliwość z miejscownikiem lub z biernikiem – *na kim* (*na ludziach*) lub *na kogo* (*na ludzi*). Wybór wariantu jest powiązany z postacią leksykalną rzeczownikowego dopełnienia czasownika. Do najczęstszych należą rzeczowniki *wpływ*, *presja*, *nacisk* i *wrażenie*. W kontekście rzeczowników *wpływ* i *nacisk* zdecydowanie przeważają połączenia z biernikiem *na kogo*, np. *Internet wywiera wpływ na stosunki międzyludzkie*, *Silne lobby wywiera nacisk na rząd i parlament*, dziedziczone po czasownikach *wpływać na kogo*, *naciskać na kogo* i rzeczownikach *wpływ na kogo*, *nacisk na kogo*. W kontekście rzeczownika *presja* zasadniczo równoprawne są bierniki i miejscowniki, por.

wywierać presję na konkurentów lub na konkurentach, na obrońców lub na obrońcach. Z kolei w kontekście rzeczownika *wrażenie* częstsze są połączenia z miejscownikiem *na kim*, np. *Swoimi umiejętnościami słownymi kobieta może wyrzucić wrażenie na mężczyźnie*, *Jej francuski wywarł wrażenie na zebranych*.

👁️👉 Czasownik **wymuszać**, czyli ‘zmuszać kogoś do czegoś w wyniku użycia wobec niego przemocy, szantażu lub wywierania presji’ ma wariantywną łączliwość *na kim* i *od kogo*, por. *wymuszać łapówkę na kim (na pacjencie)* i *od kogo (od pacjenta)*. Struktura *na kim* ma szerszy zakres użycia i zdecydowanie wyższą frekwencję, jest więc wariantem podstawowym. Konstrukcję *wymuszać od kogo* wykorzystuje się w wypowiedziach dotyczących wymuszeń związanych z pieniędzmi (gotówka, podatek, haracz, okup, odszkodowanie), np. *Gangsterzy chcieli wymusić od mężczyzny haracz*, *Próbowali wymusić od urzędów skarbowych zwrot podatku VAT*. Obie struktury są więc właściwe, ale różnią się zakresem użycia.

👁️ Jeśli robimy coś powoli, ale systematycznie, możemy powiedzieć, że robimy to **krok po kroku**. W języku polskim w tym znaczeniu bywa używana bliższa językowi ukraińskiemu struktura *krok za krokiem* (ukr. *крок за кроком*). Nie polecamy jednak jej używania. Wyrażenie *krok za krokiem* z czasownikami ruchu ma bowiem przede wszystkim znaczenie – ‘poruszać się powoli’, np. *Porucznik szedł krok za krokiem wzdłuż plutonu*, *I znów idzie powoli, krok za krokiem*.

👁️👉 Osobę, która wykonuje jakiś zawód lub **specjalizuje się w jakimś zakresie** (*specjalizuje się w czymś*), nazywa się **specjalistą**. Dziedzinę, w której specjalizuje się dana osoba, określamy, używając konstrukcji z przyimkami: **w czym, od czego, do spraw czego, z dziedziny / z zakresu / z branży czego, w zakresie / w dziedzinie / w branży czego, w branży (jakiej)**.

Informację o rodzaju specjalizacji możemy więc przekazać na kilka sposobów, np. *ktoś specjalizuje się w prawie cywilnym* – *ktoś specjalizuje się w dziedzinie prawa cywilnego*, *ktoś jest specjalistą w dziedzinie prawa cywilnego*, *ktoś jest specjalistą od prawa cywilnego*, *ktoś jest specjalistą z dziedziny prawa cywilnego*, *ktoś jest specjalistą w zakresie prawa cywilnego*, *ktoś jest specjalistą z zakresu prawa cywilnego*.

Nie ma jednoznacznych zasad użycia poszczególnych konstrukcji. Możemy odpowiedzieć, że wyrażenia z przyimkami *w zakresie*, *w dziedzinie*, *z zakresu*, *z dziedziny*, *do spraw* i in. mają charakter formalny i są używane w wypowiedziach bardziej oficjalnych, w tym w sformalizowanych wykazach zawodów i specjalności czy w ogłoszeniach o pracę. Wyrażenia *w zakresie*, *w dziedzinie* wyznaczają ogólną dziedzinę, w której mieszczą się specjalności węższe, np. *specjalista w zakresie nauk technicznych*, *specjalista w zakresie biznesu*, *specjalista*

w zakresie rolnictwa i leśnictwa, specjalista w dziedzinie filologii polskiej, specjalista w dziedzinie pediatrii. Wyrażenie *do spraw* (w skrócie *ds.*) wyznacza zakres działania specjalisty (czym będzie się zajmował), np. *specjalista ds. sprzedaży, marketingu i public relations*, *specjalista ds. szkoleń zawodowych i rozwoju kadry*, *specjalista ds. baz danych*. Z kolei wyrażenie *od czego* jest mniej sformalizowane, dlatego nie używa się go w urzędowych wykazach zawodów i specjalności. Spotkamy je natomiast w tekstach publicystycznych. Wskazuje ogólne ramy zainteresowań danej osoby, niekoniecznie zawód czy stanowisko, np. *specjalista od budowy elektrowni wodnych*, *specjalista od społeczeństw afrykańskich*. Charakteru terminologicznego nie mają także wyrażenia *specjalista w czym*, np. *Brakuje specjalistów w leczeniu chorób psychicznych*, *Ksiądz nie jest specjalistą w temacie rodziny*, i *specjalista z czego*, np. *W projekcie zatrudnimy specjalistów z bardzo różnych dziedzin*. Konstrukcja *specjalista z* jest używana przede wszystkim po to, by wskazać miejsce (np. kraj, miasto, instytucja, firma), z którym jest związany dany specjalista, np. *specjaliści z Polski i Japonii*, *specjaliści z NASA*, *specjalista z Komendy Głównej Policji*, *specjalista z rafinerii w Gdańsku*.

☛ Jeśli robimy **ćwiczenie** lub **ćwiczenia w czymś** (nazwa czynności), to wiele razy wykonujemy jakąś czynność, by nauczyć się czegoś lub poprawić swoje umiejętności, np. *ćwiczenia w strzelaniu*, *ćwiczenie w rachunkach*, *ćwiczenia w komunikacji interpersonalnej*. W tym znaczeniu nie używamy konstrukcji *z czego*. **Ćwiczenie** lub **ćwiczenia z czego** to nazwa zadania do wykonania np. z jakiegoś szkolnego przedmiotu, np. *Na jutro mamy zadane dwa ćwiczenia z matematyki*. **Ćwiczenia** (liczba mnoga) **z czego** to także nazwa zajęć w szkole wyższej, np. *ćwiczenia z teorii gier*, *ćwiczenia z chemii analitycznej*, *z logiki*. W stylu mniej formalnym możemy się posłużyć konstrukcją **ćwiczenie na co**, gdy chcemy wskazać jedną konkretną rzecz, która ma być doskonała, np. *ćwiczenie na biernik*, *ćwiczenie na mięśnie brzucha*.

☛ W kolejce **stoimy po coś** (cel) i **za kimś** (osoba, która stoi przed nami). Żeby się dowiedzieć, kto przed nami stoi w kolejce, pytamy: *Kto jest ostatni?*, *Za kim stoję?* W polszczyźnie potocznej używa się w tym celu także konstrukcji nie w pełni akceptowalnej **po kim**, np. **Po kim jestem?**

☛👉 Czasownik **opierać się** wymaga miejscownika, gdy występuje w znaczeniu ‘mieć kogoś lub coś za podstawę’ – zarówno fizyczną (*opierać się na kulach*), jak i w znaczeniu przenośnym (*opierać się na faktach*). W znaczeniu związanym z opieraniem się fizycznym o powierzchnię czasownik może też łączyć się z biernikiem (*opierać się o ścianę, o ladę*).

We współczesnej polszczyźnie zauważamy rozszerzanie użycia konstrukcji *o co* na znaczenia przenośne, np. *badania opieramy o ankietę, o dokumenty mówione*. W tekstach urzędowych nierzadko jest używana też konstrukcja *w oparciu o decyzję*. Stosowanie wyrażień *opierać się o co, w oparciu o co* w połączeniu z nazwami abstrakcyjnymi nie jest jednak powszechnie akceptowane, w opracowaniach normatywnych bywa uznawane za niepoprawne, dlatego warinatem podstawowym i zalecanym do użycia jest *opierać się na czym*.

👁️👉 Rzeczownik **plama** ma alternatywną łączliwość z przyimkami *po czym / z czego / od czego*, np. *plama po soku, plama od soku, plama z soku*. Przyimki *po* i *od* zasadniczo są wymienne. Przyimek *z* wnosi nieco inny odcień znaczeniowy. Wyrażenie *z czego* przekazuje informację o substancji, która jest składnikiem plamy. Dlatego możemy powiedzieć, że plama jest *po żelazku* i *od żelazka*, ale nie możemy powiedzieć, że plama jest *z żelazka*.

👁️👉 W języku polskim do wyrażania atrybutów danej osoby czy rzeczy może służyć wyrażenie z przyimkiem *o* z miejscownikiem (*o czym*), np. *dziewczyna o złotych włosach* (= ta dziewczyna ma złote włosy), *nauczyciel o dużym doświadczeniu* (= nauczyciel ma duże doświadczenie), *pokój o dwóch oknach* (= pokój ma dwa okna). W analogicznej funkcji bywa używana konstrukcja z przyimkiem *z* *czym* (narzędnik), por. *dziewczyna ze złotymi włosami, nauczyciel z dużym doświadczeniem, pokój z dwoma oknami*. W języku ukraińskim istnieje tylko jeden formalny odpowiednik, por. *sukienka o głębokim dekolcie / z głębokim dekoltem – сукенка, плаття з глибоким декольте*.

Użycie w polszczyźnie dubletów tego typu jest warunkowane czynnikami leksykalnymi, dlatego nie ma charakteru regularnego. Istnieją różne możliwości funkcjonowania wymienionych konstrukcji: 1) tylko jedna konstrukcja, z przyimkiem *o* + Msc., np. *działacz o postępowych poglądach, sukienka o pięknym kroju, lody o smaku czekoladowym*, 2) tylko jedna konstrukcja, z przyimkiem *z* + N., np. *sprzęt z wadami technicznymi, dziecko z alergiczną wysypką na twarzy, rodzina z dwojgiem małych dzieci*, 3) dwie konstrukcje, z przyimkiem *o* + Msc. i z przyimkiem *z* + N., np. *dziewczyna o rudych włosach* i *dziewczyna z rudymi włosami*. Między konstrukcjami możliwa jest subtelna różnica znaczenia. Konstrukcje z przyimkiem *o* + Msc. przekazują informację, że dana cecha jest dla charakteryzowanego obiektu ważna, stanowi jego inherentną własność. Konstrukcje z przyimkiem *z* + N. nazywają zaś taką cechę obiektu, która w danej sytuacji podlega obserwacji, stanowi element jego doraźnej charakterystyki. Z tego powodu możemy powiedzieć, że *dziewczyna z rudymi włosami* (taki kolor widzi obserwator) jest w istocie *dziewczyną o rudych włosach* (to jest jej naturalny kolor

włosów). Od napełnienia leksykalnego zależy, czy ta subtelna różnica znaczenia jest w parach konstrukcji o + Msc. – z + N. aktualizowana.

👁 W języku polskim i ukraińskim może się różnić **użycie wymagających miejscownika przyimków w i na**, np. w *praktyce* – *на практиці*; w *katedrze* – *на кафедрі*; w *fabryce* – *на фабриці*; w *przedsiębiorstwie* – *на підприємстві*; *na basenie*, w *basenie* – *в басейні*; *na uniwersytecie*, w *uniwersytecie* – *в університеті*; *na politechnice*, w *politechnice* – *в політехніці* itp.

Trzeba pamiętać, że w języku polskim wybór między przyimkami *w* i *na* jest związany zarówno z tym, jak wyobrażamy sobie miejsce, o którym mowa, jak i ze zwyczajem językowym. Przyimka *na* używamy, gdy mówimy o przestrzeniach otwartych, np. *na stadionie*, *na podwórku*, *na dworze*, *na lotnisku*. Przyimek *w* wybieramy w odniesieniu do przestrzeni zamkniętych, np. *w budynku*, *w sali*, *w pomieszczeniu*. Dlatego mówimy *na basenie*, gdy chodzi nam o otwarte miejsce, na którym znajduje się basen, ale gdy chodzi nam o basen jako zagłębienie napełnione wodą, mówimy *w basenie*, por. *Spotkajmy się na basenie* (= w miejscu, w którym jest basen), *Pływaliśmy w nowym basenie*. Czasami w odniesieniu do tej samej zamkniętej przestrzeni w użyciu są dwa przyimki (nie ma różnicy znaczenia), np. *w auli* i *na auli*, *w komisariacie* i *na komisariacie*, *w jadalni* – *na jadalni*, *w sklepie* i *na sklepie*, *w fabryce* i *na fabryce*. W tego rodzaju parach struktury z *na* są uważane za potoczne, mniej staranne, charakterystyczne dla żargonu środowiskowego (np. *Na urządzie nikogo dziś nie ma*).

Konwencja decyduje natomiast o użyciu przyimka *na* z rzeczownikami *uniwersytet*, *uczelnia*, *politechnika*. Najczęściej mówimy, że *studujemy*, *uczymy się*, *kształcimy się*, *pracujemy na uczelni*, *na uniwersytecie*, *na politechnice*. W innych kontekstach, szczególnie w tekstach urzędowych (regulaminy, statuty, zarządzenia, uchwały), użycie przyimka *w* jest częste, a w wydawnictwach poprawnościowych aprobowane, np. *profesor w Uniwersytecie Warszawskim*, *wykładowca w Politechnice Śląskiej*, *Wzrosła liczba profesorów zatrudnionych w uczelniach prywatnych*.

Uwaga!

Do określania koloru w języku polskim używa się konstrukcji z miejscownikiem *w jakimś kolorze* lub z dopełniaczem – *jakiegoś koloru*. Wyrażenia zasadniczo są sobie ekwiwalentne, choć pierwsze ma szerszy zakres użycia. Z kolei tylko ta druga struktura ma odpowiednik ukraiński, por. *coś jest w jakimś kolorze*, *coś jest jakiegoś koloru* i *щось якогось кольору*.

Uwaga!

Różni się struktura polskich i ukraińskich okoliczników czasu: **w czym (miejsownik)** – *у що* (biernik), por. *w godzinach* – *у години*, *w porze nocnej* – *у нічну пору*, *w czasach* – *у часу*.

Struktury miejscownikowe z przyimkiem *w czasach*, *w godzinach*, *w porze*, *w okresie*, *w epoce* mają charakter dość formalny i są wykorzystywane w publicystyce, w tekstach naukowych oraz urzędowych, np. *Poruszanie się po zabudowaniach szkoły w porze nocnej jest zabronione*, *W godzinach wieczornych na placu przed bazyliką św. Piotra zgromadziły się nieprzeliczone tłumy rzymian i cudzoziemców*, *W czasach naszej edukacji nie stawiano na autentyzm i indywidualizm*. Mniej formalne są wyrażenia bez przyimka, w formie narzędnika, np. *nocą*, *wieczorem*, albo przysłówka, np. *ostatnio*, *obecnie*.

3.6.4. Ćwiczenia

1. Proszę podkreślić struktury z miejscownikiem.

Moja przyjaciółka Ela przeniosła się niedawno do nowego mieszkania. Znajduje się na trzecim piętrze⁰ nowo wybudowanego bloku. Przyznam, że trochę jej zazdroszczę. Gdy pierwszy raz ją odwiedziłam, zanurzyłam się w osobliwej atmosferze. Brak przepychu, pastele, spokój... W każdym szczególe czuć jej osobowość. Na ścianach w swojej sypialni Ela powiesiła obrazy, które, jak domyślałam się, wzbudzają w niej wspomnienia z wcześniejszych podróży. Na półkach w salonie postawiła pamiątki z wyjazdów i ulubione książki, które dodają charakteru całemu pomieszczeniu. Na sofie, niezwykle przyjemnej w dotyku, położyła poduszki w pastelowych kolorach. Spróbowałam: fajnie jest na tej sofie się położyć, opierając głowę o miękką poduchę... Gdy jednak usiadłam na fotelu przy oknie, to zrozumiałam, że tu właśnie jest najlepsze miejsce do relaksowania się... Nie wiem, na jakim stylu wzorowane jest jej mieszkanie, być może to eklektyzm, ale bardzo harmonijny i bardzo do niej pasujący. Wzbudza we mnie podziw. Po raz kolejny przekonałam się o wyjątkowym guście mojej przyjaciółki.

2. Proszę wypisać z tekstu poprzedniego ćwiczenia struktury, które mogą mieć inne wymagania składniowe niż ich ukraińskie odpowiedniki. Proszę przytoczyć te odpowiedniki.

Przykład: *przeniosła się do nowego mieszkania – переселилася в нову квартиру*

3. Proszę podkreślić wszystkie użycia słów zależnych składniowo od czasownika *zakochać się*.

Zakochałam się w tym, co miłość robi z ludźmi.

W tym, że słyszą coraz więcej dźwięków, na które wcześniej nie zwracali uwagi. W tym, że kolory wydają im się nieco jaśniejsze niż zwykle. W tym, jak zapach może przywołać fajne wspomnienia.

Zakochałam się w tym, co miłość robi z ludźmi.

W tym, że dla drugiej osoby chcą zmienić w sobie najgorsze nawyki. W tym, że ludzie potrafią powiedzieć: „Zrobię to, byśmy mieli lepszą przyszłość”. W tym, że miłość daje nadzieję i motywuje do samorozwoju.

Zakochałam się w tym, co miłość robi z ludźmi.

W tym, że powstrzymuje ludzi przed skoczeniem z mostu. W tym, że za jej sprawą w ich głowie pojawia się myśl „jestem wystarczająco dobry”.

Zakochałam się w tym, co miłość robi z ludźmi.

W tym, że dzięki niej chcą sprawić, by świat był lepszym miejscem. W tym, że inspiruje ludzi, by znaleźć lek na raka i inne ciężkie choroby. W tym, że napędza pasję, chęć walki o siebie i innych.

Zakochałam się w tym, co miłość robi z ludźmi i gdy o tym mówię, nie mam na myśli samych kolorowych i przyjemnych rzeczy. Jestem zaintrygowana tym, jak miłość sprawia, że ludzie tracą zmysły. To, jak z ochotą ludzie oddają swoje serce drugiej osobie, tak jakby już nie należało do nich.

Zakochałam się w tym, co miłość robi z ludźmi.

W tym, że każdego może zmiękczyć i jednocześnie sprawić, że staniemy się silniejsi. W tym, w jaki sposób burzy mury i roztopia zimne serca. I w tym, że ta sama miłość potrafi zadziałać tak, że będziemy przeklinać i krzyczeć, że już nigdy więcej nikogo do siebie nie dopuścimy.

Zakochałam się w tym, co miłość robi z ludźmi, bo bez względu na wszystko, uczy nas tego, jak kochać w sposób, jakiego nigdy byśmy się po sobie nie spodziewali. Pomimo zbudowanych przez nas murów, ledwie zaleczonych ran, złych decyzji, strasznych myśli, jesteśmy w stanie kochać wciąż i wciąż. I znów. I jeszcze raz. Bez względu na to, czy skaczemy na główkę i zanurzamy się w niej cali, czy działamy powoli, krok po kroku.

I biorąc to wszystko pod uwagę, jak można nie zakochać się w tym, co miłość robi z ludźmi?

Na podstawie: <https://psycholog-pisze.pl/zakochalam-sie/> (dostęp: 7.11.2023).

4. Z poprzedniego ćwiczenia proszę wypisać skruktury składniowe (nie tylko miejscownikowe), które mogą być odmienne od odpowiedników ukraińskich. Proszę też wypisać struktury z różnymi w obu językach przyimkami przy zachowaniu przypadka. Proszę zapisać odpowiedniki ukraińskie.

Przykład: *Zakochałam się w tym... – я закохалася в те...*

5. Proszę użyć wyrazów zależnych od czasowników *zakochać się, kochać się, pokochać, kochać* w odpowiednim przypadku, w razie potrzeby z przyimkiem.

0. *Zakochałem się do szaleństwa (urocza dziewczyna) w uroczej dziewczynie, ona również (ja) mnie pokochała.*

1. Po obejrzeniu filmu zakochałam się (aktor) _____, który zagrał główną rolę.
2. Syn bardzo pokochał (Maria) _____, mamy nadzieję, że się pobiorą.
3. Moja siostra jest szaleńczo zakochana (kwiaty) _____.
4. Jola jest tak piękna, że nie można się (ona) _____ nie zakochać.
5. Mój brat kocha się (konie) _____.
6. Kocha się (zielony kolor) _____ i kolor ten przeważa w jej strojach.
7. Na ulotce widnieje napis: „Oleje do twarzy: Twoja skóra (one) _____ pokocha!”
8. Czasem łatwiej jest zakochać się (wszechświat) _____ niż pokochać (siebie) _____.
9. Od razu zakochałam się (obrazy) _____ tego malarza.
10. Po tej wycieczce zakochałem się (starożytne budowle) _____.
11. Córką kocha się (książki) _____ i bardzo mnie to cieszy.
12. Ależ nie możesz być tak bardzo zakochany (siebie) _____!

🗒 Tematy do dyskusji: *Jakie są objawy zakochania się? Czy zakochać się można tylko w młodości? Czy wypada zakochać się po czterdzieste, pięćdziesiątce, sześćdziesiątce itd.? Czy można się zakochać od pierwszego wejrzenia?*

6. Proszę napisać krótki tekst o tym, w czym lub w kim Pani / Pan lub Pani / Pana znajoma / znajomy dotychczas się zakochiwał(a). Proszę użyć czasownika *kochać* i z nim spokrewnionych, tj. *(za)kochać się w kim / czym*, *(po)kochać kogo / co* oraz utworzonych od nich imiesłowów, np. *zakochując się*, *zakochany*, *kochający się* itp.

7. Proszę ułożyć zdania, w których wyraz *zakochany* wystąpi w dwu znaczeniach – jako imiesłów – *zakochany w kimś* i jako nazwa osoby zakochanej.

Przykład: *zakochani w Toruniu*: a) *Oboje zakochani są w Toruniu, szczególnie w jego gotyckich kościołach*; b) *Oboje zakochani w Toruniu znaleźli sobie pracę, a więc mogli teraz być razem.*

1. Zakochani w górach:

a) _____

b) _____

2. Zakochana w świecie:

a) _____

b) _____

3. Zakochany w stresie:

a) _____

b) _____

4. Zakochani w morzu:

a) _____

b) _____

5. Zakochani w nocy:

a) _____

b) _____

6. Zakochani w Paryżu:

a) _____

b) _____

8. Proszę przetłumaczyć zdania z poprzedniego ćwiczenia na język ukraiński i określić w obu językach przypadek rzeczownika.

Przykład: 1. *Oboje zakochani są w Toruniu* (miejscownik), *szczególnie w jego gotyckich kościołach*. – *Вони обоє закохані в Торунь (biernik), особливо в його готичні костели*. 2. *Oboje zakochani w Toruniu* (miejscownik) *znaleźli sobie pracę, a więc mogli teraz być razem* – *Обоє закоханих / закохані в Торуні (miejscownik) знайшли собі роботу, а тому могли тепер бути разом*.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

9. Proszę użyć właściwej struktury gramatycznej. Następnie proszę ułożyć subiektywny ranking mistrzostw od najbardziej zwykłych do najbardziej nietypowych. Na końcu proszę dodać troje mistrzostw jeszcze bardziej nietypowych.

0. *Mistrzostwa (lekkoatletyka) w lekkoatletyce .*
1. Mistrzostwa (koszykówka) _____.
 2. Mistrzostwa (biegi przełajowe) _____.
 3. Mistrzostwa (aerobik) _____.
 4. Mistrzostwa (kręgle) _____.
 5. Mistrzostwa (pocałunek podwodny) _____.
 6. Mistrzostwa (zbieranie grzybów) _____.
 7. Mistrzostwa (gotowanie potraw z grzybów) _____.
 8. Mistrzostwa (graffiti) _____.
 9. Mistrzostwa (lepienie pierogów) _____.
 10. Mistrzostwa (szybkie czytanie) _____.
 11. _____.
 12. _____.
 13. _____.

Ranking mistrzostw

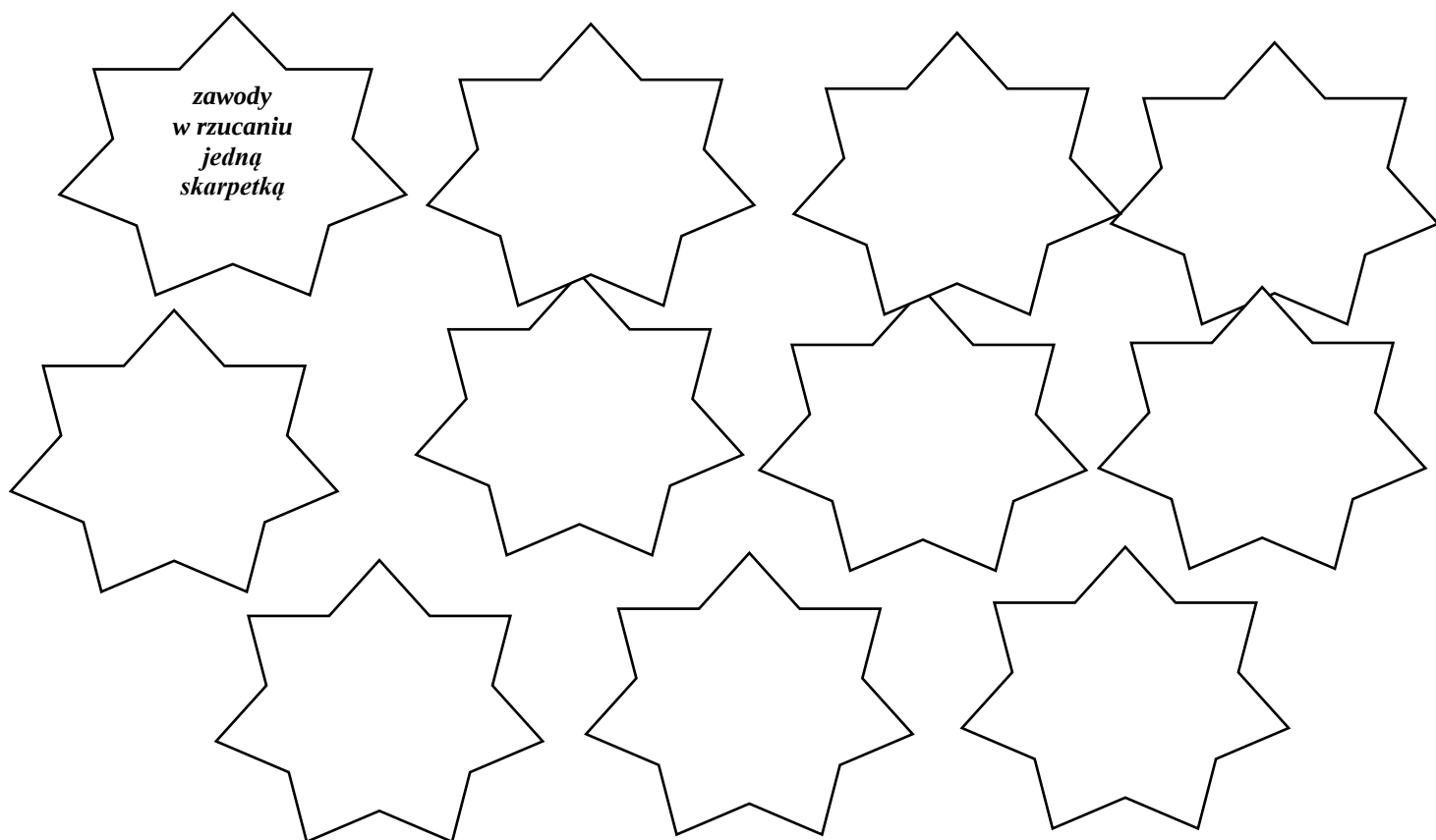
[illegible]

10. Proszę użyć właściwych struktur.

0. Zawody (biegi narciarskie)	<u>w biegach narciarskich.</u>
1. Zawody (chód sportowy)	_____.
2. Zawody (kolarstwo górskie)	_____.
3. Zawody (łyżwiarstwo figurowe)	_____.
4. Zawody (pływanie)	_____.
5. Zawody (tenis stołowy)	_____.
6. Zawody (pchnięcie kulą)	_____.
7. Zawody (skoki narciarskie)	_____.
8. Zawody (przeciąganie liny)	_____.
9. Zawody (jedzenie pierogów)	_____.
10. Zawody (picie piwa)	_____.
11. Zawody (plucie)	_____.

12. Zawody (rzucanie czymś) _____.

11. Proszę zaproponować dziesięć kreatywnych nazw zawodów w rzucaniu czymś.

12. Proszę zaproponować jeszcze dziesięć nazw innych niezwykłych zawodów i uzasadnić (ustnie) ich potrzebę: czemu służą, co rozwijają itp.

0. Zawody w zbieraniu rosy z trawy	6.
1.	7.
2.	8.
3.	9.
4.	10.
5.	

13. Proszę połączyć podane wyrażenia, a następnie wstawić do odpowiedniej kolumny tabeli.

0. Zawody / skoki przez przeszkody – **zawody w skokach przez przeszkody**. Zawody / palma pierwszeństwa – **zawody o palmę pierwszeństwa**

1. Zawody / skoki narciarskie _____

4. Wyjechać do Niemiec – wizyta _____.
5. Przybyć do Białego Domu – wizyta _____.
6. Iść do logopedy – wizyta _____.
7. Znaleźć się na Wawelu – wizyta _____.
8. Pójść do cioci – wizyta _____.
9. Umówić się z weterynarzem – wizyta _____.
10. Przylecieć na Cypr – wizyta _____.
11. Dotrzeć do stolicy – wizyta _____.
12. Przyjść do rodziny – wizyta _____.
13. Przybyć do Watykanu – wizyta _____.
14. Zapisać się do dermatologa – wizyta _____.
15. Iść do urzędu skarbowego – wizyta _____.
16. Przybyć do Polski – wizyta _____.
17. Lecieć do Japonii – wizyta _____.
18. Zgłosić się do poradni specjalistycznej – wizyta _____.
19. Przyjść do czytelnika – wizyta _____.
20. Zgłosić się do serwisu online – wizyta _____.
21. Znaleźć się w Nibylandii – wizyta _____.

15. Proszę dopasować do siebie fragmenty z dwóch kolumn, używając wyrazów w nawiasie we właściwym przypadku, w razie potrzeby z przyimkiem.

1	Siadamy sobie	A	(brudna kałuża)
2	Nie wiem, czego możemy się spodziewać	B	(kawa) lub (herbata)
3	Nienawidzę, jak ktoś zanurza ciastka	C	(siano) i zasnął
4	Postawiła zdjęcie chłopaka	D	(półka)
5	Koła samochodu pogrążyły się	E	(ławka) w parku
6	Ogląda figurkę, a potem odstawia ją	F	(notes) dziesięć hiszpańskich słówek
7	Piesek zakopał się	G	(jezioro)
8	Obserwuję, jak sieć zatapia się	H	(ten inspektor)
9	Silnik ryczy, a samochód jeszcze głębiej zarywa się	I	(powieści osadzone) na historycznych faktach
10	Zaczytuję się	J	(akompaniament) muzyki

11	Irena zapisała	K	(zaspą)
12	Otwarcie wystawy „Muzyka w okupowanej Polsce 1939–1945” odbyło się	L	(nocny stolik) obok łóżka
13	Tegoroczny maj zapisze się fatalnie	M	(historia) meteorologii

Odpowiedź:

1	E	<i>Siadamy sobie na ławce w parku.</i>
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		

16. Proszę dopasować do siebie fragmenty z dwóch kolumn, używając wyrazów w nawiasie we właściwym przypadku.

1	Jak się wzorować,	A	na (francuski ser) roquefort
2	Badania w zakresie nauk ścisłych będą wzorowane	B	na (średniowieczne świeczniki)
3	Ten wyszukany żyrandol wzorowany jest	C	na (stroje ludowe)
4	Czy naprawdę powinienem się wzorować	D	tylko na (ludzie lepsi) od nas i starajmy się ich naśladować
5	Chcę kupić sukienkę wzorowaną	E	to na (najlepsi)
6	Szukając inspiracji twórczych, można wzorować się	F	na (najlepsze doświadczenia) państw wysoko rozwiniętych

7	Wzorujmy się	G	na (przyjaciółka)
8	Rokpol to polski ser pleśniowy wzorowany	H	na (znani artyści)

Odpowiedź:

1	E	<i>Jak się wzorować, to na najlepszych.</i>
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		

17. Proszę przetłumaczyć na język ukraiński zdania powstałe w poprzednim ćwiczeniu.

0. *Jak się wzorować, to na najlepszych.* – *Якщо брати приклад, то з найкращих.*

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____

18. Proszę utworzyć struktury i ułożyć z nimi 6 zdań.

0. *Sprzątać po (kto) po kim. Muszę sprzątać po kotach.*

1. Przemawiać za (co) _____
2. Mówić o (co) _____
3. Przekonywać o (co) _____
4. Nalegać na (co) _____
5. Sprzeczać się o (co) _____
6. Dyskutować o (co) _____

19. Proszę użyć wyrazów we właściwej formie, w razie potrzeby z przyimkiem.

0. Starsze osoby pokładają nadzieje (młode pokolenie) w młodym pokoleniu.

1. Nie mogłam pomyśleć, Kasiu, że (ty) _____ się zawiodę.
2. Czy zawsze warto trwać (swoje zdanie) _____ i nie słuchać (rady) _____ innych?
3. Musimy wszyscy ustawić się (kolejka) _____.
4. Cała nadzieja (mechanizmy obronne) _____ młodego organizmu.
5. Wiele osób wniosło petycję o (amnestia) _____.
6. Wydano zarządzenie o (obowiązkowe szczepienia) _____.
7. Twoją decyzję szanuję, ale pozostaję (swoje zdanie) _____.
8. Uczestniczysz w tym roku w zawodach (narcciarstwo alpejskie) _____?
9. Pizza okazała się zbyt ostra (smak) _____.
10. Ja jednak będę do końca upierać się (prawda) _____.
11. Nie przekonasz mnie, pozostanę (swoje racje) _____.
12. Kilka swoich obrazów malarz złożył (dar) _____ muzeum miejskiemu.
13. Komu w (spadek) _____ stolarz może zostawić swój warsztat?
14. Nie będę stać (deszcz) _____ i moknąć.
15. Nie chcę, żeby córka przerwała ćwiczenia (balet) _____.
16. Poznałam (zapach) _____, że na obiad będziemy mieli schabowego.
17. Andrzej był jego kolegą i partnerem (biznes) _____.
18. Praca pracą, ale (siebie) _____ musisz zadbać, a nie tak cały dzień (suchy pysk) _____ harować.
19. Babcia czuje się lepiej, może już się poruszać (własne siły) _____.
20. Pokładałem nadzieję (ta teoria) _____, ale chyba się zawiodłem.
21. Mamo, nie chcę już nosić sukienek (Marysia) _____.
22. W (ten dzień) _____ (kolacja) _____ oznajmiła rodzicom, że wychodzi za mąż.
23. Czytanie (myśli) _____ innych ludzi – czy to jest możliwe?

20. Proszę przetłumaczyć na język polski.

0. Квітка з жовтими пелюстками – *kwiatek o żółtych płatkach / z żółtymi płatkami*

1. Діяч з прогресивними поглядами

2. Дієслова з керуванням місцевим відмінком

3. Депозит з фіксованою відсотковою ставкою

4. Дерево з червоними листками

5. Жінка з зеленими очима

6. Чоловік на прізвище Ковальський

7. Продукт з обмеженим терміном придатності

8. Клей зі слабким запахом

9. Дівчинка з добрим серцем

10. Чай з виразним ароматом

11. Гель для волосся із сильною фіксацією

12. Людина з м'яким характером

13. Підвестися власними силами

21. Proszę użyć wyrazów we właściwej formie, w razie potrzeby z przyimkiem.

Monika: Cześć, Igor! O, ty też byłeś (basen) na basenie^{0?}

Igor: Hej, Monika. Tak. Nie widziałem cię.

Monika: Ja ciebie też. A słyszałam, że miałeś zawody w (weekend) _____¹. Jak poszło?

Igor: Tak, miałem. Poszło całkiem nieźle. Zająłem drugie miejsce (bieg) _____² na 10 kilometrów.

Monika: Wow, gratuluję (wygrana) _____³! Musiałeś dużo trenować.

Igor: Dzięki! Tak, trenowałem codziennie przez (ostatnie trzy miesiące) _____⁴. W (godziny poranne) _____⁵ biegałem, a (wieczory) _____⁶ chodziłem (siłownia) _____⁷.

Monika: Podziwiam cię! Ja ostatnio zaczęłam grać (tenis) _____⁸, ale (takie sukcesy) _____⁹ jeszcze nie osiągnęłam.

Igor: Super! Każdy sport jest świetny. Najważniejsze to czerpać (to) _____¹⁰ radość. Jak ci idzie (tenis) _____¹¹?

Monika: Na razie uczę się (podstawy) _____¹², ale sprawia mi to (fajda) _____¹³. Może kiedyś wystartuję (jakiś turniej) _____¹⁴.

Igor: Na pewno dasz radę! Wygrana (tenis) _____¹⁵ przed tobą!

Monika: Oj tam, oj tam. Sport to przede wszystkim świetny sposób (spędzanie czasu) _____¹⁶. I o (to) _____¹⁷ na razie mi chodzi. Choć, nie ukrywam, wystartowałabym (zawody) _____¹⁸ (tenis) _____¹⁹.

22. Proszę użyć struktur z czasownikiem *opierać się* w różnych znaczeniach.

0. W referacie *opieram się* (materiały) na materiałach ankiety przeprowadzonej w ubiegłym roku.

1. Chłopak był ponury, stał, opierając się (ściana) _____ i patrząc w dół.

2. Dach budynku opierał się (drewniane bale) _____.

3. Jako trener personalny opiera się (własne doświadczenie) _____.

4. W podejmowaniu decyzji prezes zawsze opierał się (zdanie) _____ swoich doradców.

5. Można i trzeba opierać się (rodzina) _____, ale najlepiej liczyć na samego siebie.

6. Wypowiedzi dyskutantów nie zawsze opierały się (argumenty) _____.

7. Staruszek szedł powoli, opierając się (laska) _____.
8. Badania były oparte (statystyki) _____.
9. Ranny żołnierz opierał się (zrujnowana ściana) _____.
10. Teoria oparta jest (wyniki) _____ badań.
11. Jeśli upadniesz na nartach, będziesz musiał się podnieść, opierając się (kijki) _____.
12. Poduszka opierała się (wezgłowie) _____ łóżka.
13. Na zdjęciu mężczyzna o siwych włosach opiera się (regał) _____ z książkami.

23. Proszę określić przypadek podkreślonych słów.

0. Ona chyba się we mnie zakochała. – **Miejscownik**
1. Epidemia koronawirusa wymuszała na nich decyzję o przejściu na wcześniejszą emeryturę. _____
 2. Ta sytuacja wymusza na was określone decyzje. _____
 3. Polegam na was i jestem dobrej myśli. _____
 4. Nie chciałbym zamienić się w takich jak wy. _____
 5. Patrzyła na rannych i nie mogła powstrzymać łez. _____
 6. Chciałabym się wzorować tylko na utalentowanych i pracowitych.

 7. Epidemia wymusza na nich prowadzenie zajęć online. _____
 8. Właśnie na takich jak ty, szefie, często wymusza się podwyżki.

 9. Słowa te wywarły na nich duże wrażenie. _____
 10. Tym razem nie wzbudziłeś we mnie współczucia. _____
 11. Po latach dowiedzieliśmy się, że w szkole Anka zakochiwała się w nas wszystkich po kolei. _____
 12. Opowieść ta zrobiła na nich wielkie wrażenie. _____
 13. Czy to prawda, że Zajączkowski wymuszał na was łapówki?

 14. Ten nauczyciel wywarł na nas ogromny wpływ. _____
 15. Ktoś wywiera na mnie presję. _____
 16. Wywierano na nich nacisk i dlatego byli niezadowoleni. _____

Przykład: *Ona chyba się we mnie zakochała* – *Ona chyba się w Pawle zakochała.*

[illegible]

a) powiesić

A. powiesić co...	B. powiesić na...	Odpowiedź
marynarka	haki	<i>Powiesić marynarkę na krześle / na krzesło</i>
firanki	wieszak	
suknia	ściana	
pranie	choinka	
szafki	tablica	
ogłoszenie	sufit	
plakaty	sznurek	
żyrandol	okno	
bombki	krzesło	

A. <i>postawić co...</i>	B. <i>postawić na...</i>	Odpowiedź
bagaż	ziemia	
statuetka	podłoga	
filizanka	taca	

zdjęcie w ramce	półka	
kwiat doniczkowy	stolik nocny	
wiadro	parapet	
znicz	grób	

c) *zanurzyć*

A. <i>zanurzać co...</i>	B. <i>zanurzać w...</i>	Odpowiedź
ciało	worek z cukierkami	
dłoń	kieszeń	
rączka	czekolada	
paski kurczaka	labirynt	
łyżka	morze	
czytelnicy	świat wyobraźni	
gracze	ciasto	
owoce	zupa	

26. Proszę ułożyć 6 zdań, w których pojawi się struktura *pogrążyć (się)* w czym w obu, podanych w ramce, znaczeniach czasownika *pogrążyć (się)*. Obok znaczeń znajdują się rzeczowniki, które mogą występować w kontekście czasownika w tym znaczeniu.

Przykład: *Pogrążona w lekturze, nie usłyszałam, jak do pokoju weszła mama.*

<i>Pogrążyć się₁</i> ‘zaczynać znajdować się w określonej sytuacji lub stanie	<i>Pogrążyć się₂</i> ‘zanurzać się w określonej substancji’
rozmyślania, modlitwa, zaduma, milczenie, cisza, rozpacz, smutek, depresja, mrok, ruina, chaos, kryzys, nędza	fale, morze, woda, rzeka, kałuża

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____

27. Proszę przetłumaczyć zdania z poprzedniego ćwiczenia na język ukraiński i porównać wymagania składniowe w obu językach.

Przykład: *Pogrążona w lekturze, nie usłyszałam, jak do pokoju weszła mama.*

Поринувши в читання, я не почула, як у кімнату / до кімнати увійшла мама.

28. Proszę użyć form miejscownikowych lub biernikowych (czy też obu, jeśli są możliwe) w kontekście czasowników *położyć (się)*, *wyłożyć*, *odłożyć*.

0. Położył (stół) na stole / dopuszcz. na stół obrus.

1. Kobieta położyła torebkę na (siedzenie) _____ obok siebie.
2. Ojciec odłożył gazetę na (biurko) _____ i pilnie mi się przyjrzał.
3. Mężczyzna wyłożył na (stół) _____ stare zdjęcia.
4. Po chwili odłożyłem książkę na (półka) _____.
5. Wszystko, co miał, położył na (ołtarz) _____ Ojczyzny.
6. Tą decyzją on położył na (szala) _____ całą swoją przyszłość.
7. Znalazłam pracę, będę w sklepie wykładać towar na (półki) _____.
8. Pokroiła jabłko i położyła je na (ciasto francuskie) _____.
9. Położył się na (piasek) _____ i zamknął oczy.

29. Proszę użyć wyrazów we właściwej formie i podkreślić strukturę niepasującą pod względem składniowym do reszty. Proszę uzasadnić wybór.

0. *Upierać się (swoje zdanie) przy swoim zdaniu, siedzieć (stół) przy stole, polegać (kolega) na koledze*. Struktura *polegać na koledze* jako jedyna zawiera przyimek *na* (czym), inne struktury zawierają przyimek *przy* (czym): *upierać się przy swoim zdaniu, siedzieć przy stole*.

1. Postawić na (stół), odstawić na (stół), położyć na (stół).

2. Znajdować się (fabryka), znajdować się (katedra uniwersytecka), znajdować się (uniwersytet).

3. Kwaśny (smak), gładki (dotyk), szansa (sukces).

4. Rekord (piłka nożna), duma (zwycięstwo), zawody (pływanie).

5. Gwałt (język), wzorowanie się (trener), szkoła (pływanie).

6. Opierać się (poprzednicy), opierać się (słup), opierać się (lektura).

30. Proszę uzupełnić dialog odpowiednimi formami wyrazów, w razie potrzeby z przyimkami.

Kinga: Cześć, Marek! Masz już plany na wakacje?

Jerzy: Cześć, Kingo! Tak, myślałem o (różne opcje) *różnych opcjach*⁰. Najpierw chciałem podróżować (samochód) _____¹ po Europie, ale teraz rozważam coś (inne) _____².

Kinga: To brzmi ciekawie. A (co) _____³ chciałbyś się przemieszczać?

Jerzy: Może lecieć (samolot) _____⁴ (Hiszpania) _____⁵
albo płynąć (statek) _____⁶ (Morze Śródziemne)
_____⁷. Zastanawiam się, co będzie (lepsz) _____⁸.

Kinga: Ja z kolei zakochałam się w (wizyty) _____⁹ (muzea) _____¹⁰. Można spodziewać się (one) _____¹¹ (coś) _____¹² nowego i inspirującego.

Jerzy: To prawda. A gdzie chciałabyś pojechać?

Kinga: Marzy mi się zanurzenie w (kultura) _____¹³ Japonii albo pogrążenie się w (piękne widoki) _____¹⁴ Norwegii... A ty? Dokąd się wybierzesz?

Jerzy: Chyba jednak wyruszę (Grecja) _____¹⁵. Położę się na (leżak) _____¹⁶ na (plaża) _____¹⁷. Słońce, morze. Koktail. Uwielbiam (tamtejszy klimat) _____¹⁸.

Kinga: Wspaniale! Ja z kolei wolę w (czas) _____¹⁹ wakacji usiąść sobie rano (przestronny taras) _____²⁰ z widokiem na góry, popijając kawę. A potem wyjście (muzeum) _____²¹! Może też wyjazdy (okoliczne miejscowości) _____²². Słowem, ruch i zwiedzanie.

Jerzy: A może wpadniemy (jakiś pomysł) _____²³ wspólnych wakacji? Co ty na to?

Kinga: No nie wiem, czy połączymy nasze zainteresowania.

Jerzy: A może wspólna jazda? (nartach) _____²⁴ w Alpach? Zimą? Co ty na to? Byłby to niezapomniany wyjazd!

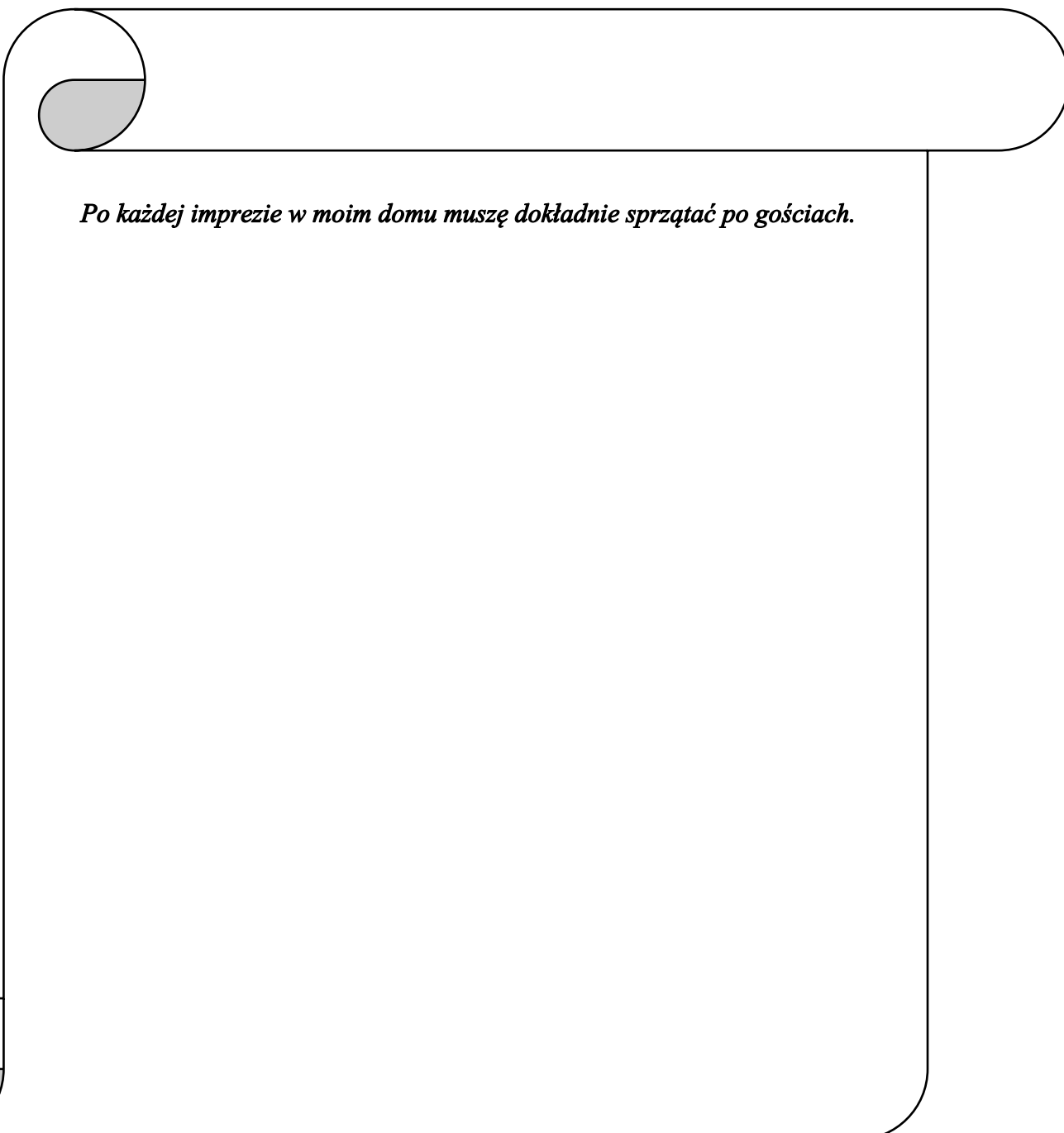
Kinga: Zdecydowanie. Narty lubię. To się zastanowimy...

 Temat do dyskusji: *Jak najlepiej spędzać wakacje lub urlop? Aktywnie czy leniwie, samotnie czy w gronie znajomych lub rodziny, w popularnych miejscach turystycznych czy na odludziu?*

31. Proszę rozwinąć podane niżej myśli. Proszę użyć czasowników wymagających miejscownika i biernika.

plama po, butelka po, odstawić na, postawić na, położyć na, wyłożyć na, odłożyć na, powiesić na, oprzeć o, opierać się na, pogrążyć się w, budzić w, stanąć na, zaczytywać się w, specjalista w, spodziewać się po

a)

Po każdej imprezie w moim domu muszę dokładnie sprzątać po gościach.

b)

Koleżanka umeblowała nowe mieszkanie. Zakochana jest w minimalistycznym stylu, który opiera się na prostych formach i naturalnych materiałach.

32. Proszę podkreślić w tekście czasowniki wraz z zależnymi od nich wyrazami, które mają inne od odpowiedników ukraińskich wymagania składniowe.

Po Tomku wszystkiego można było się spodziewać. Podobno dokonał kradzieży co najmniej trzech samochodów, za które wymuszał na właścicielach okupy. Mówił, że skorumpowany policjant wywierał na nim presję i że wymuszał na nim złożenie fałszywych wyjaśnień. Nie wierzę Tomkowi. Zawsze czułam, że nie można na nim polegać. A poza tym, opierając się na swoim wcześniejszym doświadczeniu, powiem, że nie budzi teraz we mnie poczucia litości. Mam nadzieję, nie budzi też współczucia siostry, mimo że kiedyś była w nim zakochana. Spodziewam się, że nie będzie się zanurzała w romantycznych wspomnieniach. A on chyba zostanie zamknięty w więzieniu. I może tam znajdzie czas, żeby pogрузić się w refleksjach o życiu i relacjach z ludźmi. Przyznam, że już zupełnie odechciało mi się na nim mścić.

33. Proszę przetłumaczyć tekst na język ukraiński, a następnie, po jakimś czasie, znowu przetłumaczyć go na język polski.

Przykład: *Po Tomku wszystkiego można było się spodziewać.*

Від То́мека всього можна було сподіватися / чекати.

34. Proszę napisać krótki tekst rozwijający myśl zawartą w pierwszym zdaniu. Proszę użyć czasowników: *zakochać się, uciekać, polegać, wzorować się, wywierać (presję), opierać się, wymuszać, spodziewać się, kłaść się, stawiać, wieszać, zagłębiać się.*

Każde dziecko zanurza się w swojej rodzinie jak w zupie i powoli nasiąka tym, co je otacza: wrzaskiem, lękiem, ciągłym biegiem donikąd lub spokojem, bajkami, czułością, wspólnymi zabawami...

35. Proszę przetłumaczyć na język polski.

Сьогодні після роботи я не йду додому. Сідаю в автобус і їду за місто. Приходжу в стайню ще до заходу сонця. Виходжу назовні, коні йдуть за мною. Я сідаю на стільчик. Коні колом оточують мене. Один легенько доторкається носом до моєї руки. Інший кладе голову мені на плече. Я занурюю руку в мішечок з морквою і яблуками. Мої улюбленці терпляче чекають смаколики. Я вже раніше передчував, що від сьогоднішнього вечора

можна сподіватися тільки добрих емоцій. Я дуже люблю (kocham się) такі миті. Занурююся (pogrążam się) тоді в погідні думки. Вкотре переконуюся в тому, що коні – це моє щастя, це невід’ємна частина мого життя.

Przykład: Сьогодні після роботи я не йду додому.

Dzisiaj po pracy nie idę do domu.

36. Proszę przetłumaczyć tekst na język polski i podkreślić w nim struktury o innych wymaganiach składniowych niż ich odpowiedniki ukraińskie.

Я люблю читати книжки від наймолодшого віку. Пам’ятаю, як у дитинстві зачитувалася казками, які перепадали мені в спадок від старшого брата. Щовечора, і в нічну пору, я поринала в магічні оповіді... Сьогодні, незважаючи на те, що доросла, я далі люблю заглиблюватися в різні книжкові історії. Читання пробуджує в мені багато емоцій. Читаючи книги, я з головою занурююся в нові світи. Особливо я люблю детективи, сюжети яких спираються на інтригуючі загадки. Я часто переконуюся в тому, наскільки

може втягувати добре написана історія. В літню пору, коли в мене більше вільного часу, я проводжу години за читанням на пляжі чи на терасі. Читаю як українською мовою, так і польською. Це допомагає мені краще, точніше, красивіше виражати свої думки обома мовами.

Przykład: Я люблю читати книжки від наймолодшого віку.

Lubię czytać książki od najmłodszych lat.

37. Proszę ułożyć tekst na dowolny temat i w dowolnym gatunku z jak największą liczbą czasowników i innych wyrazów o wymaganiach miejscownika, których odpowiedniki ukraińskie rządzą innym przypadkiem niż miejscownik.

A large, empty rectangular box with rounded corners, designed for writing a text. The box has a light gray border and a small gray semi-circular tab at the top left corner.

3.7. Klucz do ćwiczeń

3.2. *Szukać czego czy szukać co? Połączenia z dopełniaczem*

1. a) oszczędzić rozterek

b) dotknij brody, dotknij nosa, dotknij oczu, dotknij włosów, dotknij zębów, dotknij policzków, dotknij ust, dotknij uszu

2. oszczędzić rozterek, przeciw złotym, dotknij brody, dotknij nosa, dotknij oczu, dotknij włosów, dotknij zębów, dotknij policzków, dotknij ust, dotknij uszu

3. *oszczędzać czego [komu] – trudu*: dopełniacz występuje, gdy czasownik jest użyty w znaczeniu ‘chronić kogoś przed przykrymi doznaniem lub kłopotami’; *oszczędzać co – kilka godzin*: biernik występuje, gdy czasownik jest użyty w znaczeniu ‘rozporządzać czymś w taki sposób, aby stracić jak najmniejszą ilość tego’

4. 1 – nie rozpoczynam nauki; 2 – nie odkładam nauki; 3 – nie trenuję pamięci i koncentracji; 4 – nie chowam „rozpraszaczy” – telefonu, pilota, smartwatcha; 5 – nie notuję najważniejszych informacji; 6 – nie wiem kartek; 7 – nie lekceważę pozornie łatwych tematów; 8 – nie rozwiązuję trudnych zadań; 9 – nie czuję satysfakcji; 10 – nie nabieram wprawy; 11 – nie szukam sposobów

5. Formy pokrywają się dlatego, że czasowniki *nabierać (czego)* i *szukać (czego)* wymagają dopełniacza.

7. Zabieram swoje psy na spacer po pobliskim parku. Oglądam ognistożółte klony i zielone tuje. Obserwuję kłębiaste chmury na niebie. Słucham cicho szeleszczącego deszczu. Wącham napojone wilgocią kwiaty. Chłonę zapachy żółtej trawy, mokrej po deszczu. Podnoszę okrywające ziemię różnobarwne liście. Przynoszę je do domu i tworzę z nich pomysłowe aplikacje. Szukam pod nogami błyszczących kasztanów, lśniących ciepłym brązem żołędzi, śmiesznych patyczków i robię z nich figurki i inne zabawki. Żałuję być może ostatnich w roku słonecznych dni. Doświadczam sentymentalnych uczuć. Doznaję jakichś specjalnych niepojętych emocji. Zazdroszczę też innym ich niepowtarzalnej jesiennej melancholii...

8. 1. Obserwowałam bawiące się w piaskownicy dziecko. Pilnowałam bawiącego się w piaskownicy dziecka. 2. Zapomniałam twojego numeru telefonu. Pamiętam twój numer telefonu. 3. Szukam łatwych rozwiązań. Znalazłam łatwe rozwiązanie. 4. Stosuję krem do rąk. Używam kremu do rąk. 5. Słucham tego, co mówisz. Usłyszałam to, co powiedziałeś. 6. Odmówiłaś modlitwę? Odmówisz mi pomocy? 7. Korzystam z takich okazji. Wykorzystuję takie okazje. 8. Bronicie praw zwierząt? Potraficie obronić

zielen w waszym mieście? 9. Zażywam te pigułki. Używam tego leku. 10. Przestrzegaliśmy zasad. Ostrzegaliśmy dziewczyny.

- 9.** 1. Budzić się z (czego): z drzemki, z zamyślenia, z koszmaru, ze snu, z letargu, z odrętwienia, z osłupienia, ze śpiączki, z zadumy
2. Budzić się (z czym): z krzykiem, z lękiem, z płaczem, z przerażeniem, z uśmiechem, z bólem głowy
3. Budzić się (o czym, tzn. 'kiedy'): o świcie, o tej samej godzinie, o trzeciej w nocy
4. Budzić się (do czego): do życia, do czynu, do aktywności, do działania

10. 1 – iść do kuchni; 2 – wejść do łazienki; 3 – biec /biegnąć na przystanek autobusowy; 4 – wchodzić do autobusu; 5 – spieszyć się na uniwersytet; 6 – zbliżać się do uniwersytetu; 7 – wbiec / wpaść do piekarni; 8 – zajrzeć do portfela; 9 – włożyć do plecaka; 10 – schować do kieszeni; 11 – wyrzucić do śmietnika / do kosza [na śmieci] / do śmieci; 12 – zapukać do drzwi; 13 – wejść do sali / do audytorium; 14 – wejść do toalety / do WC; 15 – pójść do katedry; 16 – wejść do stołówki; 17 – pójść na basen; 18 – pojechać na miasto / do miasta / do centrum; 19 – pójść do kawiarni; 20 – pojechać do innego miasta; 21 – pojechać na dworzec / na PKP / na PKS; (wy)ruszyć do Warszawy

14. 1 – wyzwolenie z pęt; 2 – podziw dla zwyciężczyni; 3 – pogarda dla zdrajczyni; 4 – powody do dumy; 5 – duma z dzieci; 6 – żel do włosów; 7 – pan od polskiego; 8 – czuły dla bliskich; 9 – oczyszczenie z zarzutów; 10 – krem do rąk; 11 – rezygnacja z pracy; 12 – wyjście do teatru / z teatru; 13 – leczenie z melancholii; 14 – alternatywa dla kapitalizmu; 15 – tęsknota do wolności; 16 – pukanie do drzwi; 17 – podręcznik do kultury języka / *pot.* z kultury języka; 18 – podręcznik do liceum / dla liceum; 19 – zrozumienie dla moich słabości

15. 1 – (pożyczyłem) od przyjaciela; 2 – (wziąć) od autora; 3 – (przyznał się) do kradzieży; 4 – (wyzwolił się) z łańcuchów; 5 – (wynająłem) od znajomego; 6 – (kupiłem) od / dla brata; 7 – (strzelać) do ludzi; 8 – (przekonać) do inwestycji; 9 – (rozczarowałam się) do pracy; 10 – (zwierzyć się) ze swojej tajemnicy; 11 – (duma) z syna; 12 – (podręcznik) do biologii / *pot.* z biologii; 13 – (podobny) do ojca; 14 – (pani) od matematyki; 15 – (otwarty) na ludzi; 16 – (pozdrowienia) dla babci; 17 – (proszek) do pieczenia; 18 – (wizytę) u kardiologa; 19 – (warunki) do nauki; 20 – (wyzwolić się) z nałogu; 21 – do poniedziałku; (sprawozdanie) ze stażu; 22 – (pobłażliwa) dla / wobec / w stosunku do / względem członków

16. 1 – (porównywał) do róży; 2 – (doglądała) róży; 3 – (oczekiwała) róż; 4 – (obojętny) wobec róż; 5 – (poskapiłeś) róż; 6 – (żałować) róż

17. 1 – (domyśliłem się) celu; 2 – (obrać) z łupin; 3 – (wymiana) studentów; 4 – (wywiązać się) z obowiązków; 5 – (pomnik) Fredry; 6 – (powody) do dumy; 7 – (dumę) ze zwycięstwa; 8 – (zadowolenie) z efektów; 9 – (doglądać) prac; 10 – (doglądała) schorowanej staruszki; 11 – (wyleczyły) z mojej naiwności; 12 – (przestrzegać) etyki dziennikarskiej; 13 – (dołożyć) wielu starań; 14 – (spowiadania się) z grzechów; 15 – (potrzeba) głębokich reform; 16 – (wypatrywał) momentu; 17 – (nie rezygnując) z ulubionych przekąsek; 18 – (podjąłem się) trudnej misji; 19 – (ustąpi) pierwszeństwa

18. Bez przyimków: głód informacji, dossier pracownika, recenzja książki, czepianie się ostatniej nadziei, nakaz aresztowania, parodia polityka, karykatura ministra, uchodzić mojej uwagi / mojej uwadze, spodziewać się gości, pilnować porządku, radzić się rodziców, gratulować zwycięstwa, poniechać planów, niedaleko szkoły, blisko domu, dotykać powierzchni, domyslać się kłamstwa, pewny siebie.

Z przyimkami: podziękowanie dla nauczycieli, pozdrowienia dla rodziny, analogiczne do poprzedniego zadania, uśmiechać się do widzów, blisko do, Im bliżej do..., tym dalej do...; zadowolony z siebie, samochód należy do brata.

19. Osiągać sukcesy, pewności siebie, napotykamy trudności, otrząsali się z niepowodzeń, być wobec siebie krytycznym, niepokorny wobec przeciwności, stawia czoła, zazdrości sukcesów, przyznać się do błędów, wysłuchiwać rad, pod warunkiem, osiągnęły to

20. 1. Muszę mieć pewność siebie. Muszę być pewny siebie. 2. Potrafię / będę w stanie przyznawać się do własnych / swoich błędów. 3. Nie będę jednak / Ale nie będę się czepiać swoich poprzednich / dawnych błędów. 4. Kiedy będę napotykać trudności, będę stawiać im czoła / *dopuszcz.* czoło. 5. Nie będę zazdrościć innym ich sukcesów. 6. Będę słuchać rad ludzi sukcesu. 7. Będę jednak / Ale będę krytyczna wobec rad innych. 8. Będę się chwytać / *pot.* się czepiać najmniejszej szansy, aby / żeby osiągnąć sukces.

22. 1C – poradzić się dyrektora; 2G – przekonam do planu; 3N – dowieść swojej racji; 4J – spróbuj swych sił; 5A – ustąpi miejsca; 6K – dokonał przelewu; 7H – dorobił się choroby; 8B – zazdroścę talentu; 9L – użyć odżywki; 10E – korzystam ze starego komputera; 11D – skosztowałabym egzotycznych owoców; 12F – szukaj wiatru w polu; 13I – żałuję straconych dni; 14M – słynie z wyrobu

24. a) 1. Grupa „w”: stać w cieniu, wystąpić w charakterze świadka, odpocząć w czasie wakacji, pogratulować w imieniu wszystkich, sukienka w kratkę, przyjść w porę; 2. Grupa „do”: trafić do niewoli, wpisywać do notesu, włączać się do walki, wpadać do wody, iść do cienia, wysypywać do kosza, nalewać do butelki, śpiewać do mikrofonu, towar trafi do sprzedaży.

b) 1. Grupa „na”: mieć na podorędziu, skulić się na podobieństwo ślimaka, powiedzieć na ucho, decydować na wyczucie, sprzedawać na zeszyt, zdecydowany na wszystko, problem zszedł na margines, problemy wyszły na wierzch, przyjąć informację na wiarę; 2. Grupa „do”: pretendent do nagrody, inspirować do nowych sukcesów, zdolny do wszystkiego, mówić do kamery, pamięć do twarzy, mieć wiele możliwości do wyboru, zapalić się do idei, podać się do dymisji, podobny do ojca, prawo do wolność, rezygnować z pretensji do spadku.

c) 1. Grupa „do”: okazja do imprezy, szczoteczka do zębów, podręcznik do liceów, powód do spotkania, warunki do nauki, potrzebny do życia, krople do uszu, proszek do pieczenia; 2. Grupa „dla”: obrzydliwy dla oka, podręcznik dla liceów, wstrętny dla człowieka, pobłażliwy dla dzieci, uprzejmy dla ludzi, dobry dla bliźnich, współczucie dla cierpiących, pogarda dla świata, bezlitosny dla wrogów, tolerancyjny dla innych.

d) 1. Grupa „z”: sławny z odwagi, otrząsnąć kołnierz z łupieżu, wrażenie z występu, dokument z dnia dziesiątego lipca 2024 roku, wyleczyć się z zapalenia oskrzeli, notatka z artykułu, zadowolony z wycieczki, oczyszczać się z zarzutów, satysfakcja z pracy; 2. Grupa „od”: pani od fizyki, wyzywać od łajdaków, fachowcy od efektów specjalnych, wyjątek od reguły, trzecia półka od góry, od wieczora do rana, ekspert od public relations.

e) 1. Grupa „przed”: ucieczka przed samotnością, zabezpieczenie przed spamerami, zamykać się przed światem, stawać przed sądem, rzucać perły przed wieprze; 2. Grupa „wobec”: grzech wobec ludzi, ustępstwo wobec buntowników, zobowiązania wobec pracodawcy, bezbronność wobec przemocy, wina wobec siostry, niepokorny wobec władzy.

25. a) ostoja czegoś, dotyczyć czegoś, czepiać się czegoś;

b) uprzejmy dla kogoś, dezaprobata dla kogoś;

c) odżywka do czegoś, przeciwwskazanie do czegoś, przydatny do czegoś;

d) podstawa czegoś / do czegoś, postój czegoś / dla czegoś, przydatny dla kogoś / komuś, tło czegoś / do czegoś, uzasadnienie czegoś / dla czegoś / do czegoś, warunki czegoś / do czegoś / dla czegoś, dostęp czegoś / do czegoś, szacunek dla kogoś / do kogoś, szacunek dla czegoś / do czegoś, sympatia do kogoś / dla kogoś, dostępność czegoś / do czegoś, odnośnie do czegoś / *dopuszcz.* czegoś.

27. Grupa 1: Podstawa czego ‘główne założenia, zasadnicze elementy systemów, poglądów, działań’: wiedzy, życia, egzystencji, wychowania, wyżywienia, gospodarki, ustroju państwa, koncepcji, systemu edukacyjnego, sukcesu finansowego.

Grupa 2: Podstawa do czego lub czego ‘to, co może być uzasadnieniem czegoś’: [do] odrzucenia zarzutów, [do] dyskusji, [do] oskarżenia, [do] zatrzymania, [do] aresztowania, [do] skazania, [do] zwolnienia, [do] wszczęcia dochodzenia, [do] rozwodu, [do] wyboru finalistów, [do] negatywnej oceny, [do] rozpoznania choroby.

29. 1. (Dopełnić) reszty. (Wydać) resztę. 2. (Nabyć) nieruchomość. (Nabyć) oglądy. 3. (Dostać) prezent. (Dostać) zapalenia. 4. (Dotknąć) ściany. (Dotknąć) matkę ‘obrazić’ / (Dotknąć) matki ‘dotknąć jej, np. ręką’.

30. 1. Mieli pretensje do autora o plagiat (znaczenie 1). 2. Miała pretensje do bycia wielką panią (znaczenie 2). 3. Nie zgłosił żadnych pretensji do spadku (znaczenie 3). 4. Pretensje do tronu od lat były świetnym pretekstem do walki (znaczenie 3). 5. Miała pretensje do męża o pieniądze (znaczenie 1). 6. Nie rościł sobie pretensji do wielkości (znaczenie 2).

31. 1. *Zapomnieć smartfonu* – występuje dopełniacz. W pozostałych przykładach występuje biernik: *zapomnieć krzywdę, zapomnieć obrazę, zapomnieć zło.*

2. *Wysłuchać szmer nad tętnicą* – występuje biernik. W pozostałych przykładach występuje dopełniacz: *wysłuchać koncertu muzyki symfonicznej, wysłuchać prelekcji w muzeum, wysłuchać kazania w kościele.*

3. *Współczucie dla chorych* – występuje dopełniacz z przyimkiem *dla*. W pozostałych przykładach występuje dopełniacz z przyimkiem *do*: *powód do dumy, okazja do spotkania, warunki do odpoczynku.*

4. *Alternatywa dla koncertu* – występuje dopełniacz z przyimkiem *dla*. W pozostałych przykładach występuje dopełniacz z przyimkiem *do*: *pamięć do wierszy, zdolność do muzyki, inspiracja do twórczości.*

5. *Obfitować w kwiaty* – występuje biernik z przyimkiem *w*. W pozostałych przykładach występuje dopełniacz z przyimkiem *z*: *oczyszczać z brudu, obierać z łupin, otrząsać z sadzy.*

32. 1 – (urządzamy) nasze mieszkanie; 2 – (świadomość) tego; 3 – (miejsce) do spania; 4 – (odzyskujemy) siły; 5 – jakie (funduje); 6 – (warunki) do spania; 7 – do których (warto się dostosować); 8 – z których (warto skorzystać); 9 – (wcielić) je; 10 – (zrezygnujemy) z niektórych sprzętów; 11 – (miejsca) na telewizor / *dopuszcz.* dla telewizora; 12 – komputer / *dopuszcz.* dla komputera; 13 – (nie pozwalają) na przeniesienie; 14 – (przeniesienie) do innego pomieszczenia; 15 – (nie oglądać) telewizji; 16 – (zrezygnujemy) z oglądania; 17 – (powodem) niedosypiania / do niedosypiania; 18 – (alergia) na roztocza; 19 – (pozbądźmy się) dywanu; 20 – (zamieńmy) na taki; 21 – (możliwość) prania; 22 – (położeniem się) do łóżka; 23 – (wyłączyć) wszelkie światła; 24 – (zaciągnąć) rolety; 25 – (zaciągnąć) żaluzje; 26 – (wpadać) do sypialni; 27 – (chodzi) o wybór; 28 – (przeznaczyć) na ten proces; 29 – (nie oszczędzać) pieniędzy; 30 – (zadbamy) o wybór; 31 – (nie pojawi się) problem; 32 – (zdawać sobie sprawę) z tego; 33 – (przyjemne) dla naszej skóry; 34 – (zachęca) do relaksu; 35 – (nie możemy zagrać) tego pokoju

33. 1 – urządzamy nasze mieszkanie (*biernik*); 2 – świadomość tego (*dopełniacz*); 3 – miejsce do spania (*dopełniacz*); 4 – odzyskujemy siły (*biernik*); 5 – jakie funduje (*biernik*); 6 – warunki do spania (*dopełniacz*); 7 – do których warto się dostosować (*dopełniacz*); 8 – z których skorzystać (*dopełniacz*);

9 – wcielić je (*biernik*); 10 – zrezygnować z niektórych sprzętów (*dopełniacz*); 11 – miejsca na telewizor (*biernik*) / dopuszcz. dla telewizora (*dopełniacz*); 12 – miejsca na komputer (*biernik*) / dopuszcz. dla komputera (*dopełniacz*); 13 – nie pozwalają na przeniesienie (*biernik*); 14 – przeniesienie do innego pomieszczenia (*dopełniacz*); 15 – nie oglądać telewizji (*dopełniacz*); 16 – zrezygnujemy z oglądania (*dopełniacz*); 17 – powodem niedosypiania / do niedosypiania (*dopełniacz*); 18 – alergia na roztocza (*biernik*); 19 – pozbawmy się dywanu (*dopełniacz*); 20 – zamięmy na taki (*biernik*); 21 – możliwość prania (*dopełniacz*); 22 – położeniem się do łóżka (*dopełniacz*); 23 – wyłączyć wszelkie światła (*biernik*); 24 – zaciągnąć rolety (*biernik*); 25 – zaciągnąć żaluzje (*biernik*); 26 – wpadać do sypialni (*dopełniacz*); 27 – chodzi o wybór (*biernik*); 28 – przeznaczyć na ten proces (*biernik*); 29 – nie oszczędzać pieniędzy (*dopełniacz*); 30 – zadbamy o wybór (*biernik*); 31 – nie pojawi się problem (*mianownik*); 32 – zdać sobie sprawę z tego (*dopełniacz*); 33 – przyjemne dla naszej skóry (*dopełniacz*); 34 – zachęca do relaksu (*dopełniacz*); 35 – nie zagrzać tego pokoju (*dopełniacz*)

34. 1. Musisz słuchać mamy? 2. Ktoś zapukał do drzwi. 3. Dziewczyna weszła do łazienki. 4. Chłopak skoczył do rzeki. 5. Dziewczyny nakryły stół / do stołu. 6. Będę czekać na ciebie blisko wyjścia. / Będę na ciebie czekać blisko wyjścia. 7. Wobec kogo masz dług? 8. Jego odmowa pomocy mnie zdziwiła. 9. Jak może być alternatywa dla kredytu? 10. Wreszcie dokonałam wyboru. 11. Czego szukasz w moim pokoju? 12. Domyśliłam się kłamstwa / oszustwa. 13. Kobieta chyba żałuje swojego uczynku. 14. Ten młody chłopak pretenduje do tytułu mistrza. 15. Była to / To była cenna / wartościowa wymiana doświadczeń. 16. Gratuluję zwycięstwa! 17. Spotkamy się pod pomnikiem Mickiewicza. 18. Dla kogo jest ten prezent? 19. Nalej mi herbaty do tej filiżanki / do tego kubka. 20. Wstaw / włóż produkty do lodówki. 21. Mieszkanie należy do mojej siostry. 22. Musimy jeszcze raz wszystkich sprawdzić według listy. 23. Mieszkamy niedaleko przychodni. 24. Musimy wysłać próbki do analizy. 25. Urzędnik zrezygnował z zaproponowanego mu stanowiska.

36. a) 1D – ulgi; 2E – wzruszeń; 3A – lekkiego rozczarowania; 4F – olśnienia; 5B – poczucia; 6C – przygnębienia

b) 1C – smutku, bezradności; 2F – stanu; 3D – wysokiego poziomu; 4E – mobbingu; 5A – przemocy fizycznej; 6B – wielkiej niepewności

38. a) 1D – zawieruszonego notesu; 2G – kredytu; 3A – odpowiednie fragmenty; 4B – pacierz; 5C – swoją własność i godność; 6E – właściwych wyrazów; 7I – twarde dyski; 8N – preparat dezynfekcyjny; 9K – tabletki nasenne; 10M – kluczy; 11J – wyboru; 12H – porządku; 13L – zadanie; 14P – z przyznanych im ulg; 15F – tych skarbów; 16O – tę szansę

b) 1E – dobrej żony; 2M – domostwa; 3G – do redakcji; 4I – do przyjaciela; 5K – ręki; 6E – do refleksji; 7L – pierwszych urodzinowych gości; 8J – kłopotów; 9H – istotnych zmian; 10A – do uczniów szkół podstawowych; 11F – do córeczki; 12B – kolejnych problemów; 13C – do uratowania

40. 1 – pieniądze (definicja 2); 2 – trudu (definicja 1); 3 – energię (definicja 3); 4 – stresu (definicja 1); 5 – kolejnego poprawiania (definicja 1); 6 – cierpień (definicja 1); 7 – pieniędzy (definicja 2); 8 – pracy (definicja 1); 9 – siły (definicja 3); 10 – wstydu, przykrości (definicja 1); 11 – wysiłku (definicja 1)

42. 1 – interesujących rzeczy; o wystawie; 2 – o tym projekcie; czegoś konkretnego; 3 – prawdy; o naszej z siostrą tajemnicy; 4 – o ich nieszczęściu; o trudnej sytuacji; 5 – reszty; o spotkaniu

43. 1 – nowych wiadomości; 2 – pomysłów; 3 – zamówione produkty; 4 – niebywałej radości; 5 – posiłki; 6 – wielu; 7 – pewnych wskazówek; 8 – pizzę; 9 – dary; 10 – niezbędnych składników odżywczych; 11 – pustych kalorii; 12 – paczki; 13 – adrenaliny; 14 – wzruszeń i refleksji; 15 – niezapomnianych wrażeń

45. 1 – (spodziewamy się) najwyższej staranności; 2 – (czeka) na podwyżkę stóp procentowych; 3 – (oczekujemy) zauważalnych rezultatów / na zauważalne rezultaty; 4 – (oczekują) wsparcia finansowego / na wsparcie finansowe; 5 – (czekający) na opóźniony pociąg; 6 – (spodziewał się) sowitego napiwku

46. 1 – brzytwy (się chwyta); 2 – (chwycić się) gałęzi / za gałąź; 3 – kłamstwa (się chwytała); 4 – (chwytała się) klatki; 5 – (chwytał się) różnych metod; 6 – (chwytają się) za ręce; 7 – (chwytała się) za twarz; 8 – (chwytam się) różnych sposobów; 9 – (chwytała się) ostatniej szansy; 10 – (chwycił się) poręczy / za poręcz; 11 – (chwytała się) byle pretekstu; 12 – (chwytał się) każdego wyjaśnienia

Znaczenia czasowników <i>chwycić się</i>	Numery zdań
1) <i>chwycić się za co</i> ‘szybkim ruchem kłaść rękę na innej części swojego ciała’	0, 7
2) <i>chwycić się czego</i> , rzadziej: <i>za co</i> ‘zaciskać na czymś palce (w wypadku zwierząt: pazury, zęby, dziób) lub złapać jakiś obiekt, aby nie upaść lub nie spaść’	2, 4, 10
3) <i>chwycić się za co</i> ‘chwycić siebie nawzajem za jakąś część ciała’	6
4) <i>chwycić się czego</i> ‘będąc w trudnej sytuacji, traktować coś jako ratunek’	1, 9, 12
5) <i>chwycić się czego</i> ‘wykorzystywać coś do osiągnięcia celu’	3, 5, 8, 11

47. 1 – przepisów prawnych; 2 – na rynku; 3 – władzy; 4 – czego; 5 – wiary; 6 – za brzuch; 7 – prawego pasa; 8 – reguły; 9 – za ręce; 10 – podłóża; 11 – kupy

50. 1 – oskarżonego; 2 – bramki; 3 – tytułu wicemistrzyni; 4 – pracy magisterskiej; 5 – ojczyzny; 6 – interesów; 7 – syna; 8 – wolności słowa

51. 1 – (użyczyło) terenów; 2 – (pożyczyłem) od Romka; 3 – (użyczyła) sali; 4 – (użyczyć) noclegów; 5 – (wypożyczyłam) lekturę; 6 – swojego głosu (użyczyła); 7 – (pożycz) sto złotych; 8 – (pożycz) soli (*użycie partytywne*) / sól; 9 – (użyczyła) swojego wizerunku; 10 – (użyczyło) gościny

55. 1. Udzielić gwarancji klientom. 2. Udzielić pomocy prawnej. 3. Udzielić dziesięciu procent rabatu / dziesięcioprocentowego rabatu. 4. Udzielić urlopu bezpłatnego. 5. Udzielić zezwolenia / pozwolenia na pracę. 6. Udzielić dodatkowej zgody.

56. Grupa 1: odmówić wyjaśnień, odmówić poczęstunku, odmówić pożyczki, odmówić współpracy, odmówić wywiadu.

Grupa 2: odmówić talentu, odmówić zaufania, odmówić prawa (do czego), odmówić racji, odmówić logiki, odmówić rozsądku.

58. 1 – (dowodzić) swojej niewinności; 2 – (dowiedli) fałszywości tej teorii; 3 – (dowiedli) nadużycia władzy; 4 – (dowiodł) zdrady męża; 5 – (dowiodł) absurdalności zarzutów naukowych; 6 – (dowiodła) słuszności tezy; 7 – (dowiodło) skuteczności stosowanego leku; 8 – (dowiodłem) swojej racji

61. 1 – (zaprzestała) dofinansowywania; 2 – (zaprzestał) działalności przestępczej; 3 – (zaprzestali) sprzedaży; 4 – (zaprzestać) wyrębu; 5 – (zaniechała) dalszych robót budowlanych; 6 – (zaniechałem) prób; 7 – (zaniedbała) muzykę poważną / muzyki poważnej; 8 – (zaniedbałam) naukę / *rzadko* nauki; 9 – (zaniedbała) Kubę; 10 – (zaniedbało) sprzątnięcie / *rzadko* sprzątnięcia; 11 – (zaniedbałam) przyjaciółki

63. 1. Zaniechałem ostrożności i trafiłem w pułapkę. 2. Czyż naprawdę pozwolę sobie zaniedbać córkę? Nie! 3. Zrozum: zaniechanie obowiązków nie jest rozwiązaniem problemu. 4. Ostatnio trochę zaniedbałeś, synu, swoje interesy / *rzadko* swoich interesów [*teoretycznie możliwy jest dopełniacz, ale w korpusach przy niezanegowanym czasowniku są tylko bierniki*]. 5. Partia apeluje o zaniechanie prób negocjowania umowy / negocjacji w sprawie umowy. 6. Pochłonięty pracą ojciec do reszty zaniedbał rodzinę. 7. Pacjent zaniechał stosowania / zażywania preparatu. 8. Kobieta zaniechała dalszego leczenia. 9. Chłopak, zajęty pracą w firmie, stopniowo zaniechał twórczości. 10. Ania wyszła za mąż i zaprzestała poszukiwań pracy. 11. W tym roku fundusz zaprzestał udzielania pomocy.

64. 1 – z osiągnięcia; 2 – każdą chwilą / z każdej chwili; 3 – ze świąt Bożego Narodzenia / na święta Bożego Narodzenia / świętami Bożego Narodzenia; 4 – na pierwsze spotkanie; 5 – z wygranego wyścigu

/ wygranym wyścigiem; 6 – na wypoczynek; 7 – na wspólny wyjazd; 8 – na mój widok; 9 – z wyników; 10 – na czerwcową wycieczkę; 11 – życiem / z życia

65. 1 – kodu; 2 – o długu; 3 – ręcznika; 4 – portfela; 5 – drogi; 6 – o swoich obietnicach; 7 – komórki; 8 – o urodzinach; 9 – własnego imienia; 10 – o spotkaniu; 11 – nazwiska / *rzadziej* nazwisko; 12 – plecaka

66. 1. Zapomnieć o czym: o problemach, o przeszłości, o swoich obowiązkach, o pilnej sprawie, o obietnicach, o przestrożach, o swoich przyrzeczeniach, o dawnej miłości.

2. Zapomnieć czego w znaczeniu ‘nie wziąć czegoś’: zeszytu, notatek, chusteczek do nosa, dowodu, okularów, dokumentów, rękawiczek.

67. 1 – zarobiły pieniądze; 2 – dorobiła się znaczącej pozycji; 3 – dorobił się opinii; 4 – zarobić na wakacje; 5 – dorobił się wielkiego kapitału; 6 – zarobiłem grosze; 7 – dorobił się fortuny / zarobił fortunę; 8 – dorobili się majątku / zarobili majątek; 9 – ile punktów zarobiliśmy

70. 1. W tych zawodach nasz sportowiec pretenduje do medalu. 2. Dołożył starań i osiągnął sukces. 3. Gratulacje dla zwycięzcy przekazali jego przyjaciele i znajomi. 4. Nie żałujesz swojej decyzji? 5. Nie poskąp kilku złotych, proszę. 6. Jesteś bardzo podobna do swojej mamy. 7. Moniko, kogo tak wypatrujesz? Iryny / Ireny? 8. Wrzuciłaś list do skrzynki? 9. Listy rozesłano do różnych ośrodków polonistycznych Ukrainy / w Ukrainie. 10. Myślisz, że zaraz się zabierze do robienia / przygotowania kolacji? 11. Jak sprowokować / zachęcić uczniów do szczerości w rozmowie? 12. Z braku czasu omówiliśmy nie wszystko. 13. Od dziecka / od dzieciństwa lubię koty. 14. Jakże ma Pani / Pan podstawy do wyrobienia tego dokumentu? 15. Była to / To była miłość od pierwszego wejrzenia. 16. Wystarczą mi dwa zeszyty. 17. Jednoznaczna odpowiedź na to pytanie nie istnieje. 18. Do zobaczenia! Pozdrowienia dla mamy! 19. Znowu zapomniałam telefonu. 20. Cytrusy są bogate w witaminę C. 21. Ta reguła jest dość łatwa / prosta do zrozumienia. 22. Na kartce napisano / jest napisane: „Najlepsze życzenia urodzinowe dla babci”. 23. W naszym akademiku / domu akademickim są dobre warunki do życia. 24. Czy macie / czy mają Państwo / Panie / Panowie ważne / wystarczające przyczyny / powody do przeprowadzki?

71.

Ігор: Щось я зголоднів. Зайдемо кудись поїсти?	Igor: Coś zgłodniałem. / Głodny jestem. / Pójdziemy coś zjeść? / Wstąpimy gdzieś, żeby coś zjeść?
Анна: Але давай пошукаємо якесь нове місце – що ти на це?	Anna: Ale poszukajmy jakiegoś nowego miejsca, co? / co ty na to?
Ігор: А що б ти хотіла? Знову хочеш спробувати якісь нові делікатеси?	Igor: A co byś chciała? / A czego byś sobie życzyła? Czy znowu chcesz spróbować jakichś nowych przysmaków?
Анна: Так... Або ні! Я вибрала б сьогодні щось більш тридиційне... Але цікаве!	Anna: Tak... Albo nie! Wybrałabym dzisiaj coś bardziej tradycyjnego... Ale coś ciekawego!
Ігор: Наприклад? Що б ти скуштувала?	Igor: Na przykład? Czego byś skosztowała? / Czego chciałabyś spróbować?
Анна: Ну, не знаю... Може... спробувала б якісь нові вареники?	Anna: No nie wiem... Może... posmakowałabym / spróbowałabym jakichś nowych pierogów?
Ігор: А, я вже знаю, тут неподалік є класне місце. Цікаво, скільки ти видів змогла б спробувати?	Igor: O, już wiem, jest tu w pobliżu świetne miejsce. Ciekawe, ile rodzajów [pierogów] dałabyś radę spróbować?
Анна: А знаєш, я передумала. Я б спробувала якісь нові види сирів. То може все-таки до того французького?	Anna: A wiesz, rozmyślałam się / zmieniłam zdanie... Spróbowałabym jakichś nowych gatunków sera. To może jednak do tej [restauracji] francuskiej?
Ігор: Добре. То ще посмакуємо добрим вином!	Igor: Dobra / Dobrze. / W porządku. To jeszcze spróbujemy dobrego wina!

72. Coś ci, Aniu, powiem. Wiesz, przyznałam się do swojego kłamstwa i Ola powiedziała, że się do mnie rozczarowała. Pamiętasz, jak ci się zwierzałam ze swoich wątpliwości / dzieliłam się z tobą swoimi wątpliwościami? Pytałam, jak mogę się wyzwolić z tego wszystkiego? Jeszcze wtedy zazdrościłam ci [twojego] spokoju. Cóż mam teraz zrobić, jakiego specjalisty się poradzić? Jakiego szukać rozwiązania? Zamiast cieszyć się życiem, cały czas się denerwuję. I wcale się nie cieszę na jutrzejsze [z nią] spotkanie / cieszę się, że jutro się z nią spotkam. Strasznie żałuję tego, co się stało. Wiem, że przysparzam ci kłopotów. Ale nie odmów mi pomocy, proszę...

74. a) Trzeba / należy / powinno się / powinienes być szczerym wobec siebie / w stosunku do siebie / względem siebie / ze sobą. Wszyscy są wobec ciebie / w stosunku do ciebie / względem ciebie obojętni.

A ty powinienes być tolerancyjny dla wszystkich / wobec wszystkich / w stosunku do wszystkich / względem wszystkich. Nie możesz być wobec innych / dla innych / w stosunku do innych niesprawiedliwy. Jednocześnie masz być wspaniałomyślny dla dobrych ludzi / wobec dobrych ludzi / w stosunku do dobrych ludzi. Powinienes być wobec nich / dla nich / względem nich przyjazny. Ale jednocześnie musisz być bezlitosny dla wrogów / wobec wrogów / w stosunku do / względem wrogów.

b) Powiem ci, co myślę. Zadzwoń jednak do siostry. Nie zachowuj się tak, jak gdybyś była wobec niej / w stosunku do niej / względem niej obojętna. Bądź dla niej / wobec niej / w stosunku do niej / względem niej bardziej tolerancyjna. Przemyśl wszystko jeszcze raz, poszukaj jej dobrych stron. Tak, jest [ona] znana / znana jest ze swojego ciętego języka. Często z powodu swojej spontaniczności dokonuje złych wyborów. Ale, zgódź się, czasami życie udziela jej zbyt poważnych lekcji / daje jej zbyt poważne lekcje. Jestem przekonana, że sama nienawidzi swojej impulsywności. Żałuje tego, co powiedziała. Ale nie chce się przyznać do swojej winy. I dowodzi to jej słabości. Domyślam się jej wewnętrznych rozterek. Może właśnie tobie zazdrości twojego, jak jej się wydaje, powodzenia. Zgadzam się, że używa niewłaściwych argumentów. Ale chyba nie ma się kogo poradzić. Zadzwoń do niej. Porozmawiaj z nią... Mam nadzieję, że przekonałam cię do swojej racji...

76. Chcesz doskonale nauczyć się języka obcego samodzielnie? Musisz oczywiście dołożyć do tego pewnych wysiłków / starań. Przestrzegaj zasady regularności w nauce. Stosuj poznane reguły w praktyce. Pilnuj dobrej wymowy. Pamiętaj o potrzebie stałego kontaktu z językiem, którego się uczysz. Jeśli nie jesteś pewna / pewien siebie, postaraj się z tego wyleczyć. Gdybyś potrzebowała / potrzebował konsultacji lub pomocy, poradź się nauczyciela. Uważnie wysłuchaj jego wyjaśnień. Pożycz od niego materiały do atrakcyjnej nauki języka. Na pewno udzieli ci pomocy. Korzystaj z / używaj tych pomocy dydaktycznych. Poszukaj najbardziej odpowiadającego ci podręcznika do nauki języka. Do osiągnięcia celu chwytaj się różnych, nawet niekonwencjonalnych metod nauki. Ale nie przesadzaj / Nie przesadzaj jednak – ogranicz się do zapamiętywania kilkunastu nowych słów / słówek dziennie. Za to aktywnie używaj nowo poznanych wyrazów, zwrotów, fraz. Pamiętaj też, że zaniechanie / zaniedbanie słuchania języka obcego i czytania w języku obcym to droga do klęski / porażki. A ty potrzebujesz zwycięstwa! Słuchaj nagrań. Czytaj coś ciekawego. Zasmakuj dobrej literatury w oryginale. Dotknij magii poezji. Nie rezygnuj z filmów i słuchowisk radiowych. Nie lekceważ żadnej potencjalnej rozmowy z rodzimym / natywnym użytkownikiem języka. Przyjedź do kraju, którego języka się uczysz. Na pewno będziesz zadowolona / zadowolony z efektów nauki języka. Ucząc się, staraj się doświadczać radości. Zabroń / zakaż sobie pesymizmu! Uwierz, że doznajesz ulgi, gdy się przekonasz o swoich osiągnięciach. I coraz bardziej będziesz pewna / pewien swoich umiejętności językowych. Zawsze ciesz się nawet z małych sukcesów. W końcu na pewno osiągniesz ogromny sukces. I naprawdę będziesz miała / miał powody do dumy z siebie. Zasmakuj / posmakuj osiągnięć!

3.3. *Błogosławić komu czy błogosławić kogo? Połączenia z celownikiem*

1. Nikomu nie nadskakuje, nie wysługuje się władzom ani oligarchom, nie uchybia tym zasadom, przysłuchuje się informacjom, przygląda się rzeczywistości, podłaził trudnościom, sprostować oczekiwaniom.

3. Ні перед ким не запобігає; не вислугується перед владою чи олігархами; не порушує цих засад; шукає глибокі причини; уважно слухає / ретельно збирає інформацію; ключем для розуміння; спостерігає за дійсністю / за тим, що діється / *dostownie*: придивляється до дійсності; незважаючи на виклики; подолати труднощі; виправдати очікування

4. 1 – celownik lp., mianownik lm., Sprawcy tuż po zatrzymaniu skonfiskowano telefon komórkowy i organizator. 2 – celownik lp., mianownik lm., Czy ukradziono twórcy pomysł i nieuczciwie podano go za swój. 3 – celownik lp., mianownik lm., Czy kierowcy odebrano prawo jazdy za kolejne przekroczenie szybkości? 4 – mianownik lm., celownik lp., - . 5 – mianownik lm., celownik lp., Doradcy przerwano na zebraniu cztery razy. 6 – mianownik lm., celownik lp., Przestępcy ukradziono jego broń, był wściekły. 7 – celownik lp., mianownik lm., Czy wybaczone winowajcy? 8 – celownik lp., mianownik lm., Cały czas nadskakiwano władcy.

6. 1 – uciekają nam; 2 – zdarzają się pupilom; 3 – ucieczkom zapobiec; 4 – zapobiega ucieczkom; zapobieganie ciężom; 5 – wierne ludziom; 6 – uniemożliwić kotu; 7 – przeszkadzałby futrzakowi; 8 – dzięki numerowi; 9 – zapobieganie ucieczkom

13. [Czasowniki mogą występować w różnych formach fleksyjnych]:

1 – sprezentować mamie...; 2 – (po)gratulować laureatce...; 3 – życzyć nauczycielom...; 4 – (po)dziękować organizatorom...; 5 – (po)darować dzieciom...; 6 – przypomnieć dzieciom...

14. 1 – środek przeciw komarom; 2 – maść przeciw bólowi stawów; 3 – pasta przeciw próchnicy; 4 – syrop przeciw kaszlowi; 5 – tabletki / pigułki przeciw nadciśnieniu; 6 – krem przeciw zmarszczkom; 7 – szczepionka przeciw grypie

15. 1. Pewnemu / jednemu panu przydarzyła się śmieszna historia. 2. Przydarzyło mi się coś dziwnego. 3. Mojemu bratu przydarzyła się dziwna przygoda. 4. Mojej siostrze przydarzył się śmieszny wypadek. 5. Nic złego nikomu się nie przydarzyło.

17. 1B – Gratulować młodej pisarce debiutu. 2D – Gratulować autorowi nowej książki. 3I – Gratulować zawodnikom wygranej. 4E – Gratulować reżyserowi świetnego filmu. 5G – Gratulować doktorantce referatu. 6H – Gratulować laureatowi nagrody. 7F – Gratulować organizatorom nadzwyczajnych pomysłów. 8J – Gratulować rodzicom dzidziusia. 9K – Gratulować szefowi zgranego zespołu. 10C – Gratulować nauczycielowi wspaniałych wychowanków. 11A – Gratulować pracownikowi awansu.

18. Przykładowe uzupełnienia:

1 – jej, 2 – dziecku, 3 – ci, 4 – żołnierzowi, 5 – mi, 6 – jej, jej, 7 – mi, 8 – nam, 9 – podróżnym, 10 – starszym ludziom, 11 – przechodniowi, 12 – lekarzom, 13 – księgowemu

19. 1 – (podlizywał się) przełożonym; tego (się trzymam); 2 – mu (kadzić); 3 – (nie muszę czapkować) nikomu; 4 – (przymiła się) do niej / jej; 5 – komu (się wysługujesz); 6 – komu (potrzeba); 7 – (pochlebiało) ci; 8 – mi (pochlebiało); 9 – mu (nadskakujesz)

21. 1 – przyjaciółce (uciekła); 2 – (mogłaby nie wybaczyć) mu; 3 – (uciekł) mi; 4 – nietrzeźwym kierowcom (będą konfiskować); 5 – (uciekają) nam; 6 – (zabrał) mu; 7 – (przecieka) nam; 8 – (ukradł) pasażerce; 9 – (wybacz) jej; 10 – (wyrwał) przyjacielowi; 11 – mi (ucieka); 12 – (wyrwało się) matce; 13 – (ukradł) mi; 14 – (się wyrwać) napastnikowi; 15 – (przypatrywali się) podróżnym; 16 – (nie pobbłażajmy) podopiecznym; 17 – (uszedłszy) pościgowi; 18 – (towarzyszyli) dzieciom; (powierzali) opiece; 19 – (umykał) regułom; 20 – (przeciw) środowisku naturalnemu; 21 – temu oddziałowi (szefuje); 22 – której (trudno dorównać); 23 – (stawiała się) rodzicom; 24 – (udzielała się) dzieciom; 25 – (zrewanżował się) Piastowi

22. 1 – 1A (*biernik*), 2B (*celownik*); 2 – 1B (*biernik*), 2A (*celownik*); 3 – 1B (*dopełniacz*), 2A (*celownik*); 4 – 1B (*celownik*), 2A (*dopełniacz*); 5 – 1B (*dopełniacz*), 2A (*celownik*); 6 – 1A (*dopełniacz*), 2B (*celownik*); 7 – 1B (*celownik*), 2A (*dopełniacz*); 8 – 1A (*celownik*), 2B (*biernik*); 9 – 1A (*dopełniacz*), 2B (*celownik*); 10 – 1B (*celownik*), 2A (*biernik*)

24. 1 – tkaninę ('zniszczyć tkaninę'); 2 – temu ('nie wchodzić w słowo, nie przeszkadzać w mówieniu'); 3 – studiów ('przestać studiować'); 4 – mi, panu ('nie wchodzić w słowo, nie przeszkadzać w mówieniu'); 5 – poszukiwań ('nie przestawać szukać'); 6 – mi ('wejść w słowo, przeszkadzać w mówieniu'); 7 – siewki ('przerzedzać zbyt gęsto rosnące rośliny, usuwając niektóre z nich'); 8 – nam ('wchodzić w słowo, przeszkadzać w mówieniu')

25. 1 – (złorzeczą) na reformę (2); 2 – (złorzeczymy) naszym wrogom (1); 3 – (złorzeczyli) swojemu prześladowcy (2); 4 – (złorzeczy) na horrendalne ceny (2); 5 – ojcu i matce (złorzeczy) (1).

27. 1 – wyraz *pozdrawiać*, ponieważ wymaga biernika (*pozdrawiać kogo*), a wyrazy *życzyć (komu)* i *gratulować (komu)* wymagają celownika; 2 – wyraz *obserwować*, ponieważ wymaga biernika (*obserwować co*), a wyrazy *przyglądać się (czemu)* i *przysłuchiwać się (czemu)* wymagają celownika; 3 – wyraz *wbrew*, ponieważ wymaga celownika (*wbrew czemu*), a wyrazy *wobec (czego)* i *według (czego)* wymagają dopełniacza; 4 – wyraz *telefonować*, ponieważ wymaga dopełniacza z przyimkiem (*telefonować do kogo*), a wyrazy *towarzyszyć (komu)* i *kibicować (komu)* wymagają celownika; 5 – wyraz *nadskakiwać*, ponieważ wymaga celownika (*nadskakiwać komu*), a wyrazy *adresować (do kogo)*, *uśmiechać się (do kogo)* wymagają dopełniacza z przyimkiem; 6 – wyraz *należeć*, ponieważ wymaga dopełniacza (*należeć do kogo / do czego*), a wyrazy *pochlebiać (komu)*, *wysługiwać się (komu)* wymagają celownika; 7 – wyraz *zaprzeczenie*, ponieważ wymaga celownika (*zaprzeczenie komu / czemu*), a wyrazy *pomnik (kogo / czego)*, *wymiana (kogo / czego)* wymagają dopełniacza

28. 1 – patronować czemu ‘sprawować patronat nad czymś’: *konkursowi, inicjatywie, programowi, zawodom, koncertowi*; 2 – patronować czemu: ‘być patronem – osobą zasłużoną, której imię i nazwisko jest nadawane jakiejś instytucji, organizacji lub jakiemuś miejscu’: *szkole, klubowi, szpitalowi*; 3 – patronować komu / czemu: ‘być patronem – świętym lub bóstwem, których rolę, zgodnie z wierzeniami, jest opieka nad kimś lub nad czymś’: *kierowcom, myśliwym, strażakom, zakochanym*

29. 1. Mojej córeczce gotowa jestem nieba uchylić. 2. Największych wzruszeń dostarczył słuchaczom występ małej dziewczynki. 3. Dziennikarzowi udzielił wywiadu sam prezes. / Wywiadu udzielił dziennikarzowi sam prezes. 4. Regulamin szkoły zabrania uczniom korzystania na terenie szkoły z telefonów komórkowych. 5. W czasie wojny mężczyznom w wieku poborowym zakazano opuszczenia kraju. 6. Tej modelce wiele dziewczyn zazdrości urody.

30. 1. Celownik bez przyimka: posłuszeństwo Bogu, przysłuchiwanie się muzyce, szefowanie zespołowi, przybliżenie [problemu] uczącym się, zaprzeczenie faktom, dorównanie rozwiniętym państwom, przewodniczenie uroczystościom, przerwanie referentowi, kibicowanie drużynie, konfiskowanie [samochodu] kierowcy, podlizywanie się nauczycielce, wysługiwanie się zwierzchnikowi, podołanie obowiązkom, stawianie się rówieśnikom, uchylanie zasadom.

2. Dopełniacz z przyimkiem dla: przychyłność dla projektu, prezent dla przyjaciółki, alternatywa dla egzaminu, zasiłek dla bezrobotnych, podziękowanie dla organizatorów, życzenia dla koleżanki, zasługi dla kultury.

3. Dopełniacz z przymikiem do: analogia do sytuacji, telefon do przyjaciela, wstręt do jedzenia.
4. Dopełniacz z przymikiem wobec: posłuszeństwo wobec Boga, bezbronność wobec systemu, ustępstwa wobec Niemiec.

32. 1B – na kim; 2D – racjonalnemu rozumowaniu; 3E – oczami; 4A – swojej ojczyźnie; 5Ł – chleba; 6C – niemu; 7L – dla cioci; 8K – mojej babci; 9F – swojej naturze; 10I – dzisiejszym obradom; 11J – Syrenki; 12G – dla dziadka; 13H – manifestacjom; 14N – Chorwatom; 15M – Kasi

33. 1 – (przeciwko) byłemu prezesowi; 2 – (nagiąć) do posłuszeństwa; (do posłuszeństwa) systemowi; 3 – (sprostać) różnym zadaniom związanym; 4 – (przysługuje) wszystkim tym osobom; 5 – (szefuje) serwisom informacyjnym; 6 – (uchybiać) czyjejś godności osobistej; 7 – (uwłaszcza) honorowi, godności; 8 – (uchybia) godności; 9 – (oznajmił) wszystkim; 10 – („dokopali”) Brazylii; 11 – (docinała) dziewczynie; 12 – znajomemu (zwędził); 13 – (wróżono) dziewczynie; 14 – (zamarzył) nam (się); 15 – (żyrowali) mu; 16 – (odpuszczamy) naszym winowajcom; 17 – (rewanżują się) swoim korporacyjnym sponsorom

35. a) 1 – (zakłócać) codzienny rytym; 2 – (w) trudnych momentach; 3 – nam (towarzyszyć); 4 – nas (wspierać); 5 – (mu) zaprzeczyć; 6 – (stawiać) wyzwaniom (czoła); 7 – (przydarzają) nam (się); 8 – (ulegali) zwątpieniu; 9 – (okazję) do rozwoju osobistego; 10 – (towarzyszy) nam; 11 – (przeciwstawiać się) trudnościom; 12 – (osiągać) nasze cele

b) 1 – (dorównania) czymś osiągnięciom; 2 – (zaprzeczać) sobie; 3 – (zaprzeczać) możliwości; 4 – (przydarzają) nam (się); 5 – którym (podołać); 6 – (kluczem) do pokonania; 7 – (stawiania) sobie; 8 – (radzenia sobie) z wyzwaniami

c) 1 – (starają się) nam; 2 – (zdobyć) naszą przychylność; 3 – (nadskakuje) nam; 4 – (schlebiania) innym; 5 – (uzyskać) korzyści; 6 – (oparte na) autentyczności; 7 – (oparte na) pochlebstwach

36. 1 – Ci (powiedzieć); 2 – (przeciwko) nam; 3 – (nie potrafi trzymać) emocji; 4 – (się) tego (uczyć); 5 – w tym konkretnym momencie; 6 – tego (nie znać); 7 – (przerwać) nam; 8 – (przerywa) nam; 9 – (doprowadzić) do momentu; 10 – (się) w nas (gotuje); 11 – (uczą się) przez naśladowanie; 12 – (zależy) nam; 13 – (zadbajmy o) to; 14 – (inspirując) do tego

38. 1 – (stawić czoła) problemom (*celownik*); 2 – (chronić) niewielkie okruchy (*biernik*); 3 – (dbaj o) swoje potrzeby (*biernik*); 4 – (traktuj) dziecko (*biernik*); 5 – (prawdę o) chorobie (*miejsownik*); 6 – (wyrażać) dziecku (*celownik*); 7 – (traktuj) swoje dziecko (*biernik*); 8 – przed chorobą (*narzędnik*); 9 – (pozwól) mu (*celownik*); 10 – (pozwoli) mu (*celownik*); 11 – (zapomnieć) o chorobie (*miejsownik*); 12 – (nie wyręczaj) dziecka (*dopełniacz*); 13 – (pozwól) na samodzielność (*biernik*); 14 – (zrobić) samemu

(celownik); 15 – (dać) sobie (celownik); 16 – (nie pobłażaj) mu (celownik); 17 – (stawiane) dzieciom (celownik); 18 – (nie zwalnia) z / od dobrego wychowania (dopełniacz); 19 – (nie tłum) swoich emocji (dopełniacz); 20 – (pozwól) sobie (celownik); 21 – w odpowiednim momencie (miejsownik); 22 – (przerażają) dziecko (biernik); 23 – (nie może zdominować) wszystkiego (dopełniacz); 24 – Cię (potrzebuje) (dopełniacz); 25 – (nie zapominaj) o nim (miejsownik); 26 – (dbaj o) siebie (biernik); 27 – (przekłada się) na psychikę (biernik); 28 – (niezbędna) do sprawowania (dopełniacz); 29 – Ci (pomóc) (celownik); 30 – (poprosić o) pomoc (biernik).

39. Dbaj o swoje potrzeby – дбай про свої потреби; przed chorobą – до хвороби; nie wyręczaj dziecka – не виручай дитину; pozwól mu na samodzielność – дозволь їй [дитині] бути самотійною; wymagania stawiane dzieciom – вимоги, які ставимо до дітей; nie zwalnia z / od dobrego zachowania – не звільняє від необхідності добре поводитися; nie tłum swoich emocji – не притлумлюй свої емоції / своїх емоцій; w odpowiednim momencie – у відповідний момент; nie może zdominować wszystkiego – не може здоминувати все, не може переважити над усім; potrzebuje Cię (dopełniacz – mamę, tatę) – потребує Тебе (biernik – маму, тата); dbaj o siebie – дбай про себе; niezbędna do sprawowania opieki – необхідна для того, щоб опікуватися; poprosić o pomoc – попросити допомоги, попросити про допомогу.

40. 1. Tak długo przypatrujesz się / przyglądasz się temu obrazowi / patrzysz na ten obraz. Podoba ci się? 2. Której drużynie kibicujesz? 3. Wystąpiłam przeciwko tej decyzji. 4. Protesty przeciwko rządowi trwały. 5. Kto będzie przewodzić koalicji? 6. Walczewski nie chciał zeznawać przeciwko / przeciw swojemu koledze. 7. Pogratulowaliśmy Katarzynie dostania się na studia. 8. Nie zabieraj mi ostatniego długopisu, nie mam czym pisać. 9. Chyba w tramwaju ktoś ukradł mi portfel z torebki. 10. Już dawno ci wybaczyłam. 11. Nie zaprzeczaj oczywistym faktom. 12. Czy podołasz temu obowiązкови? 13. Teraz / w tej chwili nie ma kto się tym zająć. 14. Powinniśmy / musimy wszystko posprzątać do jutra. 15. Robię to wbrew własnym interesom. 16. Dzięki tobie mam pracę. 17. Głosowałeś przeciwko temu kandydatowi? 18. Część posłów / deputowanych opowiedziała się przeciwko reformie oświaty. 19. Przydarzyła mi się dziwna historia. 20. Przyjaciółce / koleżance zachorował brat. / Zachorował brat koleżanki. 21. Nie pobłażaj dziecku, ale je wesprzyj. 22. Ciociu, czy cioci został ktoś z rodziny na wsi?

41.

Реалізувати як амбітні цілі, так і конкретні плани не завжди легко.	Realizacja zarówno ambitnych celów, jak i konkretnych planów nie zawsze jest łatwa. Realizowanie zarówno ambitnych celów, jak i konkretnych planów nie zawsze jest łatwe.
---	--

Цей процес супроводжує багато викликів.	Procesowi temu towarzyszy wiele wyzwań. Towarzyszy temu procesowi wiele wyzwań.
Але треба старатися їх долати.	Ale musimy / należy / powinno się starać [o to], żeby im podołać / sprostać. Musimy / należy / powinno się jednak starać [o to], żeby im podołać / sprostać. Trzeba się starać je pokonywać.
Адже кожна перешкода в житті – це нагода, щоб вчитися і розвиватися.	Każda bowiem w życiu przeszkoda jest okazją do nauki i rozwoju. W końcu każda życiowa przeszkoda to okazja, żeby się uczyć i rozwijać.
Коли в нас щось не виходить, уважніше прислухаймося до своїх емоцій і власної інтуїції.	Kiedy coś nam / nam coś nie wychodzi, wsłuchajmy się uważniej w swoje emocje i [własną] intuicję. / powinniśmy uważniej wsłuchać się w swoje emocje i intuicję.
Замість того, щоб утікати від труднощів, придивімося до того, що можна виправити.	Zamiast uciekać przed trudnościami / od trudności, przyjrzyjmy się temu, co możemy / można poprawić / naprawić.
Не піддаваймося страхам, бо це відбирає в нас можливість діяти.	Nie poddawajmy się lękom, bo zabierają / odbierają nam możliwość działania.
Ми маємо рухатися вперед!	Mamy / musimy / trzeba iść do przodu / naprzód!
І тоді точно через якийсь час ми зможемо привітати себе з черговим досягненням.	I / A wtedy na pewno za jakiś czas będziemy mogli pogratulować sobie kolejnego osiągnięcia.

42. Jestem oburzona / wściekła. Nie ma kto posprzątać dom! / Nie ma nikogo, kto mógłby posprzątać dom! Wszyscy wyszli na spacer. Do świętowania wszyscy są chętni. Ale to zawsze ja muszę sprzątać po imprezie. Jak długo można tak wytrzymać? Nie ma kto pozmywać naczyń. Nie ma kto wytrzeć szklanek... Może powinnam wreszcie kupić tę zmywarkę. Przynajmniej będzie trochę łatwiej. Ale to wciąż nie jest rozwiązanie.

3.4. Ryzykować co czy ryzykować czym? Połączenia z biernikiem

1. Przekonywał mnie; zaopatrzmy się w narzędzia, programy; mamy tłumaczenia; zadajmy pytanie; pytanie o korzyści; na nie odpowiedzieć; wziąć pod uwagę; poprawia zdolności; zawdzięczamy poszerzanie; ile znasz; uzupełniać o doświadczenia; uzupełniać wiedzę; odradza skupianie się;

lekceważmy radę; zadbajmy o rozwój; walczmy o umiejętności; inwestycją w siebie; troszczmy się o przyszłość

2. Przekonywał o tym – переконував у тому; w obecnych czasach – у теперішні часи; zaopatrzymy się w urządzenia, programy – забезпечимо себе / оснастимося пристроями, програмами / забезпечимо собі пристрої, програми; uczyć się języków – вивчати мови; pytanie o korzyści – питання про користь; wziąć pod uwagę – взяти до уваги; zawdzięczamy poszerzenie – завдячуємо розширенням [*ale i*: розширення]; uzupełniać o doświadczenia – доповнювати / поповнювати досвідом; odradza nam skupianie się – відмовляє нас від зосередження; lekceważmy radę – легковажмо порадами [*ale i*: поради]; zadbajmy o rozwój – подбаймо про розвиток; walczmy o umiejętności – борімося за вміння; troszczmy się o przyszłość – піклуймося про майбутнє.

6. a) 1 – za dwa lata (ukończę); 2 – od lat (marzyłam); 3 – przez lata (pracował); 4 – za rok (spotkamy się); 5 – po latach (spotkali się); 6 – (podzielił) między uczniów; 7 – (wykonane) przez uczniów

b) 1 – (spotkali się) po dwudziestu jeden latach; 2 – (spotkali się) po kilkudziesięciu latach od ukończenia szkoły; 3 – (po raz pierwszy) od dwudziestu lat; na zachód; 4 – po latach (zorganizował); 5 – (wysłane) przez urząd; 6 – (prowadzi) przez wszystkie stadia; od współczucia przez sympatię po podziw; 7 – (spotkajmy się) za tydzień; 8 – (podzielcie) między siebie; 9 – (pędzone) przez wiatr

7. Studenci naszej grupy dostali zadanie opracowania wspólnego projektu. Zatrzymaliśmy się po zajęciach i podzieliśmy między siebie konkretne zadania. Przez cały tydzień / w ciągu całego tygodnia pracowaliśmy indywidualnie. Po tygodniu spotkaliśmy się, żeby się zorientować, czy powinniśmy / mamy / musimy jeszcze coś uzgodnić. Następnie postanowiliśmy się spotkać za cztery dni, po weekendzie. Po czterech dniach wyniki naszej wspólnej pracy już były dużo lepsze. Wykonany przez nas projekt został wysoko oceniony przez wykładowcę / Wykładowca wysoko ocenił wykonany przez nas projekt, z czego byliśmy bardzo zadowoleni.

8. 1. Będziemy wracać przez Toruń. 2. Mama rozmawia teraz przez telefon. 3. Projekt został / był zatwierdzony przez Sejm. 4. Spóźniłem się przez ciebie. 5. Głosujemy przez podniesienie ręki. 6. Ustąpił przez grzeczność. 7. Wrócimy za miesiąc. 8. Dziesięć pomnożone przez dwa równa się dwadzieścia. 9. Przez cały tydzień nie będę jeść nic / niczego słodkiego. 10. Powiedział przez zęby: „Nie rób tego więcej”. 11. List otrzymałem po tygodniu. 12. Droga prowadzi przez las. 13. To się rozumie samo przez się. 14. Proszę odmienić przez przypadki wyraz *ołówek*. 15. Spotkaliśmy się po kilku latach w Warszawie.

9. 1 – (pamiętaj) o aktywności fizycznej (*miejsownik*); 2 – (zadbaj) o zdrowy sen (*biernik*); 3 – (uważaj) na słońce (*biernik*); 4 – (używaj) zdrowej żywności (*dopełniacz*); 5 – (spożywaj) produkty (*biernik*); (bogate) w składniki odżywcze (*biernik*); 6 – (stosuj) przemysłaną suplementację (*biernik*); 7 – (pamiętaj) o odpoczynku (*miejsownik*); 8 – (przestrzegaj) powyższych zasad (*dopełniacz*)

11. 1 – o czymś / coś (opowiedzieć); 2 – (zamieniam się) w słuch; 3 – o co (chodzi); 4 – (przeraziłam się) tym; 5 – (wypytywać) sąsiadki; 6 – (wypytywać) o moją ulubienicę; 7 – jej (nie widziały); 8 – co (mówiły); 9 – (dopytywały) o szczegóły; 10 – (wypytywała) o kolor; 11 – (dopytywała się) o to; 12 – co chwila / co chwilę; 13 – (dolatuje) mnie / do mnie; 14 – (błagałam) sąsiadki; 15 – (błagałam) o pomoc; 16 – (się) o moją Miauczusie (martwiłam); 17 – (się) o nią (bałaś); 18 – jej (się nie stało); 19 – (pomogły) ci; 20 – Miauczusi (nie widziały); 21 – (poprosiłam) o pomoc; 22 – jej (pilnować); 23 – o nią (dbać)

13. 1 – (szukajmy) przyczyn (*dopełniacz*); 2 – (zmieńmy) sposób (*biernik*); 3 – (przecieka) przez palce (*biernik*); 4 – (zmienić) drobne rzeczy (*biernik*); 5 – (odzyskać) kilka (*biernik*); 6 – (odkładać) rzeczy (*biernik*); 7 – (odkładać na) miejsce (*biernik*); 8 – (zaoszczędzimy) czas (*biernik*); 9 – (czas na) poszukiwanie (*biernik*); 10 – (czas na) sprzątanie (*biernik*); 11 – problem (nie istnieje) (*mianownik*); 12 – (pilnować) zdrowej diety (*dopełniacz*); 13 – (zaplanujemy) domowe menu (*biernik*); 14 – (planowanie) na tydzień (*biernik*); 15 – (podstawą) zrobienia / do zrobienia (*dopełniacz*); 16 – (przechowujemy) nożyczki (*biernik*); 17 – (przechowujemy) w kuchni (*miejsownik*); 18 – (potrzebne) w kuchni (*miejsownik*); 19 – ich (szukać) (*dopełniacz*); 20 – (używamy) ich (*dopełniacz*); 21 – (otwierać) opakowania (*biernik*); 22 – je (rozrywać) (*biernik*); 23 – (miejsce) do przechowywania (*dopełniacz*) / (miejsce) na przechowywanie (*biernik*); 24 – ich (szukać) (*dopełniacz*); 25 – (podzielmy) domowe obowiązki (*biernik*); 26 – (podzielmy między) domowników (*biernik*); 27 – o ten dom (dbać) (*biernik*); 28 – (nie róbmy) wszystkiego (*dopełniacz*); 29 – (dodając) kolejne zadania (*biernik*) / (dodając) kolejnych zadań (*dopełniacz*); 30 – żadnego (nie możemy skończyć) (*dopełniacz*); 31 – (skupmy się) na jednym (*miejsownik*); 32 – to wystarczy (*mianownik*); 33 – (przechodzą) przez ręce (*biernik*); 34 – (nie gromadzmy) ich (*dopełniacz*); 35 – (zaoszczędzimy) kilka (*biernik*) / kilku (*dopełniacz*); 36 – (spędzamy) na przeglądzie (*miejsownik*); 37 – (wyrabiamy) nawyki (*biernik*); 38 – (działajmy) według schematu (*dopełniacz*) / zgodnie ze schematem (*narzędnik*) / na podstawie schematu (*dopełniacz*); 39 – (nie trzeba poświęcać) czasu (*dopełniacz*); 40 – (nie trzeba poświęcać) energii (*dopełniacz*); 41 – (poświęcać) na zastanawianie się (*biernik*); 42 – (wystarczy) dwadzieścia jeden (*mianownik*); 43 – (dwadzieścia jeden) powtórzeń (*dopełniacz*); 44 – (zmienić) je (*biernik*)

14. 1 – (otwarta) na nowe doświadczenia; 2 – (obojętna) na pozytywne aspekty / wobec pozytywnych aspektów; 3 – (głucha) na rady; 4 – (zadowolona) z małych sukcesów; 5 – (podatna) na stres; szukać (sposobów); (uodpornić się) na negatywne wpływy; 6 – (lekceważyć) drobne niepowodzenia; 7 – (osiągnąć) coś; (coś) większego; 8 – (obserwować) inne, pozytywne osoby; optymizm (zawdzięczamy); których (podziwiamy); 9 – (wyposażyła się) w wiedzę; 10 – (rozszerzać) o nowe hobby; 11 – (uzupełnić) o aktywności; (sprawiają) przyjemność; 12 – (odradzam) skupianie się; (skupianie się) na negatywnych myślach; 13 – (angażować się) w działania; mnie (rozwijać); 14 – (kluczem) do optymizmu; (powinno się stać dbanie) o zdrowie fizyczne; 15 – (walczyć) o swoje marzenia; 16 – (nabrać) dystansu; (spokojną) o przyszłość; 17 – (obfite) w możliwości; 18 – (dbać) o siebie i swoje otoczenie; (bogatsze) w piękne chwile

16. 1 – (boli) mnie; 2 – (umawiam) wizytę; 3 – (wizytę) u lekarza; 4 – (spokojna) o swoje zdrowie; 5 – (niepokoję się) o różne rzeczy; 6 – (boli) mnie; 7 – (lekceważyć) te objawy; 8 – (nie powinno się lekceważyć) żadnych symptomów; 9 – (zgłaszać) je; 10 – (wizyta) u lekarza; 11 – (proszę) o rady; 12 – (rady) dotyczące; 13 – (dopytuję się) o szczegóły; 14 – (do odporności) na lek; 15 – (wizytom) u lekarzy; 16 – (radzić sobie) z problemami zdrowotnymi; 17 – (rozpocniemy) leczenie; 18 – (wyleczą) z różnych chorób; 19 – (uratować) przed rozwojem

17. Wizytę u lekarza, spokojna o swoje zdrowie, niepokoję się o różne rzeczy, lekceważyć te objawy, nie powinno się lekceważyć żadnych symptomów, podczas wizyty u lekarza, proszę o rady dotyczące, dopytuję się o szczegóły, dzięki wizytom u lekarzy, wyleczą z różnych chorób, uratować przed rozwojem.

18. 1 – (podatny) na infekcje; 2 – (panaceum) na różne choroby; 3 – (dbać) o swój spokój psychiczny; 4 – (osiągnąć) cel; 5 – (uzbroić się) w cierpliwość; 6 – nas (dopadnie); 7 – (szukać) sposobów; 8 – go (odreagować); 9 – (słuchanie) muzyki klasycznej; 10 – (puszczam) ulubioną symfonię; 11 – (symfonię) na skrzypce; 12 – (angażowanie się) w działalność

19. Podatny jest na infekcje, panaceum na różne choroby, dbać o swój spokój psychiczny, osiągnąć cel, uzbroić się w cierpliwość, szukać sposobów, go odreagować, symfonię na skrzypce.

24. 1 – to (zrobiłaś) (*biernik*); o to (chodziło) (*biernik*); (wdzięczna) za to (*biernik*); 2 – (jedziemy) nad jezioro (*biernik*); (zbliżamy się) do jeziora (*dopełniacz*); 3 – na co (choruje) (*biernik*); (martwisz się) o nią (*biernik*); 4 – (idziemy) na uniwersytet (*biernik*); (podchodzimy) do uniwersytetu (*dopełniacz*); 5 – (pójdziemy) do sklepu (*dopełniacz*); po chleb (wstąpić) (*biernik*); (wstąpić) do piekarni (*dopełniacz*); 6 – (wiem) o tej książce (*miejsownik*); (znam) treść (*biernik*); 7 – o co (chodzi) (*biernik*); o czym

(myślisz) (*miejsownik*); 8 – (trwało) cały rok (*biernik*) / (trwało) cały rok (*biernik*); (będzie) za rok – (*biernik*); 9 – (pojechała) do Wrocławia (*dopełniacz*); po tygodniu (wróciła) (*miejsownik*); 10 – o co (się kłócimy) (*biernik*) / po co (się kłócimy) (*biernik*); (zdanie) na ten temat (*biernik*); 11 – (walczymy) za ojczyznę (*biernik*); (walczymy) o wolność (*biernik*); 12 – (uważam) za koleżankę (*biernik*); o nią (się martwiłam) (*biernik*); o Anetę (spokojna) (*biernik*); 13 – (nalegam) na to (*biernik*); (bogaty) w witaminy (*biernik*); 14 – (wątpię) w efektywność (*biernik*); (uznaję) za błąd (*biernik*); 15 – o mnie (myśleć) (*miejsownik*); (trzymam) za słowo (*biernik*); 16 – (dbamy) o przyszłość (*biernik*); (wnioskujemy) o dofinansowanie (*biernik*); 17 – (opowiemy) o naszej obecnej sytuacji (*miejsownik*); (poprosimy) o pomoc (*biernik*); 18 – (upominałem się) o zapłatę (*biernik*); o niej (nie pamiętał) (*miejsownik*); 19 – (inwestuje) w turystykę (*biernik*); (inwestuje) w kraju (*miejsownik*)

25. 1 – (spokojny) o dom; 2 – (bogate) w białko; 3 – (zagłosuję) na kandydata; 4 – (zawalczyć) o zwycięstwo; 5 – (przebrał się) za smoka; 6 – (się kłócić) o cenę; 7 – (upomniałem się) o kasę; 8 – (spory) o władzę; 9 – (pokuszę się) o odpowiedź; 10 – (pojechać) na Śląsk; 11 – (spierali) się o politykę; 12 – (wniosek) o stypendium, przeze mnie (wysłany); 13 – (wyposażony) w broń; 14 – (niepokój) o syna; 15 – (spotkać się) za tydzień; 16 – (przyjdziemy) na uniwersytet; 17 – (błaganie) o litość; 18 – (konkurować) o główną festiwalową nagrodę; 19 – (ubogie) w lasy; 20 – (kilometrów) na godzinę; 21 – (chodzisz) na siłownię

26. 1 – (odbyły się) w mieście; (zawody) o tytuł; 2 – (wyższa) o dziesięć (centymetrów); 3 – (przebrał się) za Mikołaja; 4 – (kupiła) na kredyt; 5 – (w zawodach) o mistrzostwo; 6 – (podziel) przez pięć; 7 – o ile (metrów oddalona); 8 – (przytyłam) o dwa lub trzy (kilogramy); 9 – (starsi) o rok, o półtora roku

27. 1 – (rozszerzyć) o dodatkowe komponenty; 2 – (wątpię) w słuszność; 3 – (nalegam) na nasze spotkanie; 4 – (cierpi) na astmę; 5 – (wyposażeni) w szable; 6 – (uzupełnić) komentarzami / o komentarze; 7 – (głucha) na rady; 8 – (wybiega) przed orkiestrę; 9 – (pytanie) o sens; 10 – (wyglądasz) na zmęczoną; 11 – (panaceum) na zszargane nerwy; 12 – (wygląda) na narkomana

28. a) 1 – marzyć o medalu, walczyć o medal; 2 – pisać o miłości, walczyć o miłość; 3 – walczyć o pierwszeństwo, myśleć o pierwszeństwie; 4 – rozmawiać o historycznym rekordzie, walczyć o historyczny rekord; 5 – walczyć o prawa wyborcze, dyskutować o prawach wyborczych

b) 1 – wiedzieć o pomocy, prosić o pomoc; 2 – słyszeć o cenach, kłócić się o ceny; 3 – opowiadać o polityce, spierać się o politykę; 4 – upominać się o podwyżkę, pamiętać o podwyżce; 5 – zapominać o dzieciach, troszczyć się o dzieci; 6 – przypominać o niekompetencjach, oskarżać o niekompetencje

29. 1 – konflikt o niskiej intensywności; konflikt o zasięgu krajowym; konflikt o terytoria; 2 – zazdrość o byłe partnerki; zazdrość o chorobliwych cechach; zazdrość o rodzeństwo; 3 – petycja o przemyślanej treści; petycja o zmianę nauczyciela; petycja o rozpisanie konkursu; 4 – rywalizacja o pierwsze miejsce; rywalizacja o randze wojewódzkiej; rywalizacja o zakres władzy; 5 – podanie o cechach listu motywacyjnego; podanie o przyznanie stypendium; podanie o pracę; 6 – spór o pierwszeństwo; spór o cechach kłótni; spór o pochodzenie języka; spór o niejasnym pochodzeniu; spór o spektakularnym charakterze; 7 – kłótnia o cechach bójki; kłótnia o niezbyt dokładne liczenie punktów; kłótnia o dary dla powodzian; 8 – lek o wielkiej sile bakteriobójczej; prośba o lek; lek o działaniu uspokajającym; 9 – bitwa o miasto; bitwa o szerokim zasięgu; bitwa o oczy pacjentki; 10 – atak o wysokiej intensywności

30. 1 – zawody o mistrzostwo województwa kujawsko-pomorskiego w piłce ręcznej; 2 – zawody o miano Najtęższego Piwosza; 3 – zawody o Puchar Zakopanego; 4 – zawody o wspaniałej atmosferze; 5 – zawody o charakterze rekreacyjno-sportowym; 6 – zawody o dawnych tradycjach; 7 – zawody o niskiej złożoności zadań; 8 – wzbogacanie zawodów o nowe przeszkody; 9 – zawody o tytuł mistrza Polski w budowaniu śnieżnych rzeźb; 10 – zawody o dużej randze; 11 – zawody o ogólnopolskim znaczeniu; 12 – zawody o nazwie „Najlepszy wędkarz”; 13 – zawody o popularność i utrzymanie się na stanowisku; 14 – zawody o wielkiej popularności i zainteresowaniu mediów; 15 – łucznicze zawody o Złotą Ciupagę Góralską; 16 – zawody o Góralski Kapelusze

31. 1 – wniosek o grant naukowy; 2 – wniosek o dobrze uporządkowanej strukturze; 3 – wniosek o przyznanie kredytu; 4 – wniosek o skutkach; 5 – wniosek, o którym będę pamiętać; 6 – wniosek, o który mi chodziło; 7 – wniosek, na którym mi zależało; 8 – złożenie wniosku o zwolnienie dyscyplinarne; 9 – sformułowanie wniosku o wyraźnym osłabieniu działań; 10 – dojście do wniosku o przewadze; 11 – uzyskanie wniosku o dużym zasięgu; 12 – doczekaliśmy się zatwierdzenia wniosku o celowości przyznania; 13 – wyciągnięcie słusznego wniosku o zamiarach; 14 – przygotowanie wniosku o powołanie komisji; 15 – wyciągnięcie wniosku o zbędności uczestnictwa w życiu politycznym; 16 – rozpatrzenie wniosku o uznanie ojcostwa; 17 – wpłynięcie wniosku o przydzielenie pokoju; 18 – zaopiniowanie wniosku o wydanie paszportu; 19 – wyciągnięcie wniosku o słabości wrogiego państwa; 20 – odrzucenie wniosku o przyznanie doktoratu honoris causa; 21 – dojście do wniosku o konieczności szukania płaszczyzn porozumienia; 22 – wysnucie wniosku o lepszej jakości towaru; 23 – wyprowadzenie wniosku o częstotliwości badanego zjawiska; 24 – sporządzenie wniosku o dofinansowanie działań; 25 – przegłosowanie wniosku o środki finansowe; 26 – wystąpienie z wnioskiem o wpis do rejestru zabytków

33. 1. Przełożony zawsze nadzoruje pracowników. 2. Chłopaki, kogo tu podglądacie? 3. Dobrze, odstąpię ci swój pokój. 4. Pod nieobecność / podczas nieobecności rodziców dzieci w domu narobiły

bałaganu / nabroili. 5. Pytanie o zgodę matki na wyjazd dziecka za granicę pozostaje otwarte. 6. Musi teraz pokutować za swój grzech. 7. Za chwilę widzowie obejrzą scenę pojedynku na szable. 8. Znasz jakieś sprawdzone sposoby na wzrost odporności na przeziębienia? 9. Wybieram się na basen. Pójdziesz ze mną?

34. 1D – Zbojętniała na świat zewnętrzny i zamknęła się w sobie; 2G – Opinia publiczna w Polsce całkowicie zbojętniała na skandale i afery; 3K – Mimo dość długiej pracy w szpitalu nie zbojętniałam na krew; 4E – Największą zaletą naturalnych metod leczenia jest ich całkowita obojętność dla zdrowia; 5A – Środki stosowane do zwalczania larw komarów nie są obojętne dla środowiska; 6L – Ojciec przeżywał kryzys i zbojętniał na wszystko, co go dotychczas interesowało; 7J – Po tym kryzysie kobieta zbojętniała na świat i ludzi; 8I – Placebo to środek o postaci identycznej z lekiem, ale obojętny dla organizmu; 9H – Po przegranych wyborach zbojętniał na sprawy polityczne; 10F – Nie bądźmy obojętni na cierpienia innych ludzi; 11B – Czy wielu jest tych, dla których los naszej planety nie jest obojętny?; 12C – Świetna jest ta dziewczyna, wrażliwa, nieobojętna na problemy koleżanek

35. Grupa 1 – ‘zaopatrzyć się w broń’: 0. Wszyscy obecni mężczyźni uzbroili się w pistolety. 3. Osoby te były ubrane różnorodnie i uzbrojone w karabiny. 8. Z tyłu siedziało dwóch, uzbrojonych w pistolety maszynowe.

Grupa 2 – ‘zaopatrzyć się w narzędzia pracy, w przyrządy pomocnicze lub ochronne’: 2. Zestawy meblowe tej formy można uzbrajać w dodatkowe szafki. 4. Walka z małymi latającymi potworami przed nami, więc warto uzbroić się w broń ciężką, czyli moskitierę balkonową. 6. Działki zostały już uzbrojone w gaz i prąd. 9. Restauracja uzbroiła się w dużą ilość warzyw i kreatywniej podchodzi do dań wegańskich. 10. Wiele firm uzbroiło się w e-podpis.

Grupa 3 – ‘posiąść dowody, argumenty lub zastosować metody pozwalające przekonać lub zwalczyć kogoś’: 1. Pacjentów trzeba uzbroić w wiedzę, która pozwoliłaby im odgrywać ważną rolę w procesie terapeutycznym. 5. Musisz uzbroić się w wytrwałość i spróbować swoich sił w tej grze. 7. W mieście rozpoczyna się przebudowa ulic, kierowcy muszą się uzbroić w cierpliwość. 11. Wszystko jest przejściowe, więc musisz uzbroić się w kamienną twarz i z podniesioną głową przejść przez ten gorszy okres.

37. 1 – lekceważą zasady; 2 – lekceważą wirus / wirusa; 3 – lekceważą mobbing; 4 – lekceważą wybory; 5 – lekceważą znak drogowy; 6 – lekceważą chrypkę; 7 – lekceważą zmiany; 8 – lekceważą objawy

39. 1 – roku; 2 – w Polsce, w Czechach; 3 – w nieruchomości; 4 – w czasach; 5 – w kryptowaluty; 6 – w surowce, kruszce; 7 – w dolarach, euro, w innych walutach [waluta inwestycji] / w dolary, euro, w

inne waluty [przedmiot inwestycji]; 8 – w srebro; 9 – w Toruniu; 10 – w rozwój; 11 – w twoim mieście; 12 – w edukację i rozwój osobisty

40. 1 – (obwinia) o / *dopuszcz.* za swoje życiowe niepowodzenia; 2 – (podejrzewano) o handel; 3 – (podejrzenia) o szpiegostwo; 4 – (podejrzewanego) o podłożenie; 5 – (oskarżono) o nadużycie; 6 – (oskarżony) o popełnienie; 7 – (nalegać) na wizytę; 8 – o nic (obwiniać), (trzymam) za słowo; 9 – (wątpią) w siebie; 10 – (dzielone) między najlepszych pracowników; 11 – (przebrali się) za policjantów; 12 – (przebierano się) za piecyk, choinkę, zajęczki; 13 – kogo (szpieguje); 14 – (dopadli) dwóch złodziei; 15 – (rywalizują) o względy; 16 – (ścigają się) o kontrakt

41. 1 – (inwestowanie) w siebie; 2 – (przyjąć) różne formy; 3 – (nie zamyka się) na kształceniu dotyczącym; 4 – (przyjmować) oficjalną formę; 5 – (wyspecjalizować się) w konkretnej dziedzinie; 6 – który (zglebić); 7 – (śledźmy) aktualne trendy; 8 – (obserwujemy) blogi; 9 – (dostarczając) nowych bodźców; 10 – (nauczmy się) nowego języka obcego; 11 – (poznając) świat zewnętrzny; 12 – (spróbujmy) ogrodnictwa; 13 – (obserwujemy) ptaki; 14 – (wybierzmy) tę formę; 15 – której (nie próbowaliśmy); 16 – (wykorzystajmy) swój czas; 17 – (poznawajmy) kulturę; 18 – (słuchajmy) różnych stylów muzycznych; 19 – (dołączmy) do organizacji lub grup składających się; 20 – (otwórzmy) swój umysł; 21 – (angażujmy się) w rozmowy; 22 – (spójrzmy) na argumenty; 23 – (zrozumieć) odmienny punkt; 24 – (pielęgnujmy) swój umysł i ciało; 25 – (utrzymać) dobrą kondycję; 26 – (dostarczmy) paliwa / paliwo; 27 – (jedzmy) zdrową żywność; 28 – (nie przeciążajmy) organizmu; 29 – (czas) na odpoczynek; 30 – (powodują) stres; 31 – (szkodzi) ciału; 32 – (dbajmy) o nasze zdrowie; 33 – (wizytę) u lekarza; 34 – (nie odkładajmy) wizyty; 35 – (bogate) w witaminy; 36 – (zadbajmy) o własny wygląd; 37 – (zróbmy) zakupy; 38 – (zagospodarować) czas; 39 – (przyjrzyjmy się) swojemu planowi; 40 – (marnujemy) czas; 41 – (wykorzystać) na zrobienie; 42 – (nie chodzi) o to; 43 – (skupmy się) na tym; 44 – (wyeliminować) zwyczaje; 45 – (szkodzą) naszej produktywności; 46 – (zdolności) do inwestowania; 47 – (inwestowania) w siebie

42. a) umowa o co: o kredyt, o pracę, o dzieło, o pożyczkę, o usługi; umowa o czym: o zarządzaniu [czym], o współpracy, o przyjaźni, o partnerstwie, o ruchu bezwizowym.

b) podanie o co: o zwolnienie z pracy, o polską wizę, o wydanie dowodu, o azył; zaświadczenie o czym: o braku dochodów, o dysleksji, o niekaralności, o urodzeniu [dziecka], o szczepieniu, o stażu pracy.

c) wniosek o co: o dofinansowanie, o rentę, o wydanie duplikatu zaświadczenia, o zapomogę, o wymianę dowodu osobistego, o urlop, o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy; oświadczenie o czym: o tożsamości produktów, o posiadaniu obywatelstwa polskiego, o dokonaniu zapłaty, o stanie rodzinnym, o dochodach, o stanie zdrowia.

43. 1. Obawiać się czego: samotności, duchów, ataku, podstępu, bólu, zemsty, choroby, dalszych pytań, podsłuchu, światła dziennego, katastrofy, wypadku, trzęsienia ziemi, powodzi.

2. Obawiać się o co: o stan gospodarki, o frekwencję na zebraniu, o zdrowie, o swoje życie, o los instytutu, o bezpieczeństwo pasażerów, o swoje inwestycje, o życie żołnierzy, o zainwestowane pieniądze.

44. 1. Bać się kogo, czego lub bać się o kogo, o co: męża lub o męża, dyrektora lub o dyrektora, życia lub o życie, dentysty lub o dentystę, psa lub o psa, przyszłości lub o przyszłość, pracy lub o pracę, siebie lub o siebie, reform lub o reformy.

2. Bać się kogo, czego: krytyki, burzy, sztucznej inteligencji, suszy, Boga, kompromitacji.

3. Bać się o kogo, o co: o reputację, o oszczędności w banku, o swoją skórę, o swoje pieniądze, o miejsce pracy, o potomków.

46. 1. Walczyć o: medal, o wyzwolenie, o miliardy, o kolejne zwycięstwo, o przetrwanie, o życie, o awans do ćwierćfinału, o swoje prawa, o nagrody.

2. Walczyć za: za Polskę, za swój kraj, za naszą wolność, za Ukrainę, za ojczyznę.

47. 1B – mądrość; 2A – reakcji; 3D – twojej reakcji; 4J – chłopca; 5I – twórczym talentem; 6E – kwiaty; 7F – zachód; 8C – własnemu pomysłowi; 9K – piękno; 10G – światu; 11L – przepiękną panoramę; 12H – światem

49. 1. Obserwować: gwiazdy, pokaz sztucznych ogni, zachodzące słońce, pacjenta, kometę, ptaki, ulicę, tłum, przechodniów, zaćmienie, chorego, uczennice.

2. Śledzić: przestępcę, dwoje podejrzanych, szpiega, dziwnego kolesia.

3. Obserwować lub śledzić: zmiany, nowe tendencje, rozwój dziecka, poczynania zespołu, trendy, wzrost inflacji, postępy, zjawiska.

50. 1 – obwiniać / oskarżać o zdradę; 2 – podejrzewać o korupcję; 3 – nalegać na spotkanie; 4 – wątpić w szczerość

51. Zdobyć co, dokonać czego, poprosić o co, zapytać o co, uzyskać co, udzielić czego, podzielić co, wyszukać co, szukać czego, zwątpić w co, zezwolić na co, zakazać czego, wymagać czego, żądać czego, nalegać na co.

52. 1 – osiągnąć co: Dużo pracowaliśmy i osiągnęliśmy sukces; 2 – zastosować co: Musimy zastosować tę regułę w praktyce; 3 – użyć czego: Możemy użyć w naszym tekście tego cytatu; 4 – doświadczyć

czego: Pierwszy raz / po raz pierwszy doświadczyłam wtedy tak dziwnego niepokoju; 5 – poczuć co: Nagle poczułam ostry ból; 6 – obserwować co: Od kilku minut obserwuję sikorkę za oknem; 7 – pilnować czego: Synu, pilnuj swojego bagażu na dworcu; 8 – dowiedzieć się czego: Z tego wywiadu dowiedziałam się wiele ciekawych rzeczy / informacji; 9 – poznać co: Po wielu latach poznałam nowe fakty z jej życia; 10 – przeszukać co: Przeszukałam cały pokój: książki nigdzie nie ma; 11 – poszukać czego: Poszukaj książki u siebie; 12 – pozwalać na co: Nie pozwalaj dziecku na wszystko; 13 – zabronić czego: W naszej szkole zabroniono / zabrania się korzystania ze smartfonów / używania smartfonów.

53.

1. Wyraz *zamożny* jako jedyny nie ma wymagań „przyimek w + biernik” (w odróżnieniu od *obfity*, *bogaty*, *ubogi* w + biernik).
2. Wyraz *zdenerwowanie* jako jedyny nie ma wymagań „przyimek o + biernik” (w odróżnieniu od *strach*, *obawa*, *trwoga* o + biernik).
3. Wyraz *uzasadnienie* jako jedyny nie ma wymagań „przyimek o + biernik” (w odróżnieniu od *petycja*, *prośba*, *podanie* o + biernik).
4. Wyraz *użyć* jako jedyny wymaga dopełniacza (*użyć czego*), a nie biernika (*zastosować*, *osiągnąć*, *zdobyć co*).
5. Wyraz *pokutować* jako jedyny wymaga przyimka, po którym następuje forma biernika: *pokutować za* + biernik (w odróżnieniu od bezpośrednio wymagających biernika wyrazów *odreagować*, *pomścić*, *szpiegować*).

54. a) 1 – (niepewność) siebie; 2 – (obawa) o słusność; 3 – (obawa o) to; 4 – (podołamy) zadaniu; 5 – tym / o to (się martwi); 6 – (wiąże się) ze stawianiem; 7 – (ze stawianiem czoła) wielu wyzwaniom; 8 – (dopada) nas; 9 – (poczucie) spadku; 10 – (zwątpienie) w swoje możliwości; 11 – (pełne) zwątpienia; 12 – w nie (wierzyć); 13 – (popełnimy) jakiś błąd; 14 – (do) niczego; 15 – (nie nadaję) się do tego; 16 – (przybierają) postać

b) 1 – (dbają) o to; 2 – (utknąć) w tym; 3 – co (mówią); 4 – (skupimy się) na tym; 5 – (nie nauczymy się) samodzielnego myślenia; 6 – (obawiamy się) tego / o to; 7 – (wystarczające) do wykonania; 8 – nas (chronić); 9 – (potrzebujemy) takiej właśnie ochrony; 10 – (pewność) siebie; 11 – (zaryzykować) podjęcie się

c) 1 – (nie możesz mieć) wysokiej samooceny; 2 – (nie możesz mieć) poczucia; 3 – (zwątpienia) w siebie; 4 – (zwątpienia) w swoje możliwości; 5 – (sposobów) na poprawę; 6 – (wypisanie) na kartce; 7 – je (zapiszesz); 8 – (uzupełnij) informacją / o informację; 9 – (dzięki) jakim umiejętnościom; 10 – to wszystko (osiągnęłaś / osiągnąłeś); 11 – (dostarczysz) informacji; 12 – (osiągnąć) sukces; 13 – (ku) temu; 14 – (powodu) do wątpienia; 15 – (wątpienia) w siebie; 16 – (wątpisz) w swoje siły; 17 – (doświadczać) czegoś; 18 – (czegoś) nowego; 19 – (wywierasz) na samą / na samego; 20 – (rozwiązać) problem; 21 – (stawić) czoła / *dopuszcz.* czoło; 22 – (rozpamiętywać) przeszłość; 23 – (doświadczyłaś

/ doświadczyłeś) jakiejś porażki; 24 – tego (nie zmienisz); 25 – ci (nie da); 26 – (strachu) o to; 27 – (obaw) o niepowodzenie; 28 – (nie znajduje) odzwierciedlenia; 29 – (boimy się) tego; 30 – co (nie następuje); 31 – (odzieramy się) z wielu wartościowych możliwości

55. 1 – (pożyczę) większą kwotę; 2 – (odmówię) pożyczki; 3 – (biorąc) pod uwagę; 4 – (zszargały) nerwy; 5 – (zszargały) przyjaźń; 6 – (nie pożyczajmy) pieniędzy; 7 – (niszczy) relacje; 8 – (kosztuje) nas; 9 – (pokusimy się) o stworzenie; 10 – (z prośbą) o pożyczkę; 11 – (nie mam) pieniędzy; 12 – (stanowiące) nadwyżkę; 13 – (nadają się) do udzielenia; 14 – (mamy) takie pieniądze; 15 – je (pożyczyć); 16 – (masz) pieniądze; 17 – (nie chcesz) ich (pożyczyć); 18 – (nie obliguje) cię; 19 – (nie obliguje) do ich pożyczania; 20 – je (poprosi); 21 – o to (poprosi); 22 – (odmówić) pożyczki; 23 – (brak ochoty) na pożyczanie; 24 – (nie pożyczam) pieniędzy; 25 – o pożyczkę (prosi); 26 – cię (stać); 27 – (nie przesądza) sprawy; 28 – (przepuszcza) pieniądze; 29 – (przepuszcza) na hazard; 30 – (topi) je; 31 – (cierpi) na zakupoholizm; 32 – pożyczki (odmówić); 33 – (nie zniknie) prawdziwa przyczyna; 34 – (pogrąży) twojego przyjaciela; 35 – (nie ma sensu finansować) bzdury; 36 – (narażać) na szwank; 37 – (nie pomożesz kupić) nowego gadżetu; 38 – cię (unikać); 39 – (nie mając pieniędzy) na spłatę; 40 – (spójrzmy) w oczy; 41 – (zwraca się) o pożyczkę / po pożyczkę; 42 – (wynika) z faktu; 43 – (nie może uzyskać) jej; 44 – (cel) na który; 45 – (chce) pożyczki; 46 – tej pożyczki (udzielić); 47 – (pytania) o to; 48 – (w zależności) od okoliczności; 49 – (pożycz) kwotę; 50 – jej (nie odzyskasz); 51 – drugi wariant (zastosuj); 52 – w grę (wchodzą); 53 – których (utrata); 54 – (mogłaby) cię (zaboleć); 55 – pożyczkę (sformalizować); 56 – (zmienić się) w zażartych wrogów; 57 – (pożyczyłeś) większą kwotę; 58 – (nie martwisz się) o zwrot; 59 – (masz) na to (świadców); 60 – (nic) z tego; 61 – (pożyczałeś) pieniądze; 62 – (nie będzie) ich (przesłuchiwał); 63 – (zadbaj) o zabezpieczenia; 64 – (nie będziemy rozwijać) tego „czarnego scenariusza”

56. a) 1 – (wyjście) do lasu; 2 – (przyjrzenie się) przyrodzie; 3 – (zamienić się) w niezwykłą przygodę; 4 – (obserwować) duże ssaki; 5 – (obserwować) inne zwierzęta; 6 – (począwszy) od owadów; 7 – (począwszy) od pajęczaków; 8 – (przez) płazy; 9 – (przez) gady; 10 – (po) ptaki; 11 – (po) takie małe ssaki; 12 – obserwować (wszystkie zwierzęta); 13 – (obserwować) leśne stworzenia; 14 – (dokonywać) satysfakcjonujących obserwacji; 15 – (bezpieczny) dla nas; 16 – (bezpieczny) [dla] obserwowanych zwierząt; 17 – (przestrzegać) określonych zasad; 18 – (przemysłmy) wyprawę; 19 – (zadbajmy) o nasz komfort; 20 – (zabezpieczmy się) przed insektami; 21 – (zabezpieczmy się) [przed] kleszczami; 22 – (w trosce) o zwierzęta; 23 – (zachowujmy) ciszę; 24 – (przysłuchujmy się) dźwiękom; 25 – (patrzmy) w niebo; 26 – (patrzmy) pod stopy; 27 – (wytężmy) zmysły; 28 – (wykażmy się) cierpliwością; 29 – (zadbajmy) o ekwipunek; 30 – (potrzebować) lornetki; 31 – (potrzebować) lupy; 32 – (potrzebować) pojemnika; 33 – (pojemnika) na owady; 34 – (potrzebować) odzieży odpowiedniej; 35 – (odpowiedniej) do obserwacji; 36 – (zaopatrzmy się) w mapy; 37 – (nie zabraknie) atlasów; 38 – (atlasów) do

rozpoznawania; 39 – (nie wątpmy) w to; 40 – (zachęcajmy się) do częstszego wychodzenia; 41 – (wychodzenia) w teren

b) 1 – (dopada) nas; 2 – (odreagować) stres; 3 – (zredukuje) stres; 4 – (sposobem) na relaks; 5 – (zafundować) trening; 6 – (wybrać się) na forsowny marsz; 7 – (wysprzątać) dom; 8 – (wyjedź) na jakiś czas; 9 – na ciebie (działa); 10 – (ukój) nerwy; 11 – (bogata) w witaminy; 12 – (bogata) [w] magnez; 13 – (bogata) [w] potas; 14 – (uboga) w sód; 15 – (obniżysz) ciśnienie; 16 – (dostarczysz) składników; 17 – (wpływają) na działanie; 18 – (tabletki) na uspokojenie; 19 – (powoduje) nasiloną reakcję; 20 – (uniemożliwia) normalne funkcjonowanie; 21 – (wyładuj) emocje; 22 – (wykrzycz) je; 23 – (boksuj) worek; 24 – (boksuj) poduszki; 25 – (załagodzić) objawy; 26 – (opanować) stres; 27 – (dbanie) o porządek; 28 – (jeden ze sposobów) na uniknięcie

57. 1 – te emocje odreagować; 2 – zareagowali na ten dowcip; 3 – odreaguje tę swoją porażkę; 4 – zareaguje na pochwały; 5 – zareagowała na propozycję; 6 – odreagować przeciwności losu; 7 – na pytanie nie zareagowała; 8 – odreagować to zdenerwowanie; 9 – odreagować zagrożenie i strach; 10 – odreagować stres; 11 – odreagować negatywne emocje i zdenerwowanie

58. 1 – (poszukujemy) osoby; 2 – na której (można się wzorować); 3 – (mieć) autorytet; 4 – (go) znaleźć; 5 – (wskazuje) inne autorytety / na inne autorytety; 6 – (uznaje) za lepsze; 7 – (zapytany) o to; 8 – wiele (osiągnąłem); 9 – (lepszy) ode mnie

60. 1. Pięć pomnożone / pomnożyć przez trzy równa się piętnaście. 2. Na kogo będziesz głosować w wyborach / podczas wyborów? 3. Aniu, co cię naszło? Opamiętaj się! 4. Bardzo mnie boli / boli mnie głowa. 5. Autor na tym spotkaniu jak gdyby trochę kokietował słuchaczy. 6. Na co / przeciw czemu jest ten lek / *pot.* od czego. 7. Przez dwa tygodnie leczyłem się na zapalenie oskrzeli. 8. Na kiedy jest zaplanowana kolejna / następna wizyta u lekarza? 9. Przestań mnie śledzić / szpiegować! 10. Kogo wybrano na przewodniczącego zebrania? 11. Dolatywały nas / do nas dziwne dźwięki. 12. Strażak ryzykował [swoje] życie. 13. Sukces w zawodach zawdzięczamy naszemu wspaniałemu trenerowi. 14. Korciło mnie, żeby jak najszybciej otworzyć pudełko z prezentem. 15. Powinniśmy walczyć o swoje prawa. 16. Pytanie o mój udział / o moje uczestnictwo w konferencji pozostaje otwarte. 17. Musimy osiągnąć sukces! 18. Chłopczyk przebrał się za pirata. 19. Obiecuję: pomszczę cię! 20. Profesor umarł / zmarł w domu na zawał [serca]. 21. Skręciliśmy w ulicę Stryjską.

61.

Пацієнт: Добрий день, лікарю.	0 Pacjentka: Dzień dobry, panie doktorze.
Лікар: Добрий день. Я вас [звертання до жінки] слухаю. Що Вас турбує?	Lekarz: Dzień dobry. Słucham panią. Co pani dolega?
Пацієнт: Уже кілька днів у мене болить живіт і голова. Не знаю, що зі мною. Чи ви можете мене від цього вилікувати?	Pacjentka: Od kilku dni boli mnie brzuch i głowa. Nie wiem, co się dzieje / co mi jest. Czy może mnie pan wyleczyć z tej dolegliwości / z tego wyleczyć?
Лікар: Намагатимусь вам допомогти. А взагалі ви від чогось лікуєтесь? Приймаєте якісь ліки?	Lekarz: Postaram się pani pomóc. A czy [tak] w ogóle leczy się pani na coś? Bierze pani jakieś leki?
Пацієнт: Так, я приймаю лікарство від тиску, але я не знаю, чи це з тим пов'язане.	Pacjentka: Tak, biorę lek / leki na nadciśnienie, ale nie wiem, czy to ma związek.
Лікар: Зробимо аналізи й побачимо, що далі. Прошу, ось направлення.	Lekarz: Zrobimy badania i zobaczymy, co dalej. Proszę, to jest skierowanie.
Пацієнт: Дякую.	Pacjentka: Dziękuję.
Лікар: Запишіться до мене в реєстратурі на вівторок через тиждень.	Lekarz: Proszę w rejestracji zapisać się do mnie na wizytę / umówić się na wizytę do mnie we wtorek za tydzień.
Пацієнт: Дякую вам. Можна ще щось запитати?	Pacjentka: Dziękuję, panie doktorze / Dziękuję panu. Czy mogę zapytać o coś jeszcze? [jeszcze może być także w innych miejscach, z wyjątkiem początku zdania oraz pozycji między o i coś]
Лікар: Звичайно. Питайте все, що вас цікавить. Ви про щось непокоїтесь?	Lekarz: Oczywiście. Proszę pytać o wszystko, co panią interesuje. Coś panią niepokoi / martwi / O coś się pani niepokoi / martwi?
Пацієнт: Я хочу попросити додаткове лікарство від болю живота.	Pacjentka: Czy mogę prosić o dodatkowy lek na ból / od bólu brzucha
Лікар: Так, я випишу вам щось легке. Але, будь ласка, не стресуйтеся так. Ви мусите постаратися знімати стрес – прогулянкою чи читанням книжки.	Lekarz: Tak, przepiszę [pani] coś łagodnego. Proszę jednak nie stresować się za bardzo. Musi się pani postarać odreagowywać stres, na przykład poprzez spacer lub czytanie książki.
Пацієнт: Дуже вам дякую, лікарю.	Pacjentka: Dziękuję bardzo, panie doktorze.
Лікар: Нема за що. Дбайте про себе і до зустрічі через тиждень.	Lekarz: Nie ma za co. Proszę dbać o siebie i do zobaczenia za tydzień.
Пацієнт: До побачення.	Pacjentka: Do widzenia / Do zobaczenia.

62.

Zdrowie psychiczne – jak o nie dbać / się o nie troszczyć?

Zdrowie psychiczne nie oznacza jedynie braku chorób. Przejawia się również w zdolności do własnego rozwoju / do samorozwoju, odpowiedzialności za swoje życie, zaangażowaniu w życie społeczne, braku strachu o jutro.

Jak dbać / się troszczyć o zdrowie psychiczne?

Zadbaj o higienę snu. Najlepiej spać 7–9 godzin na dobę. Zbyt krótki sen źle wpływa na zdrowie fizyczne i psychiczne. Pielęgnuj relacje z bliskimi, z którymi / przy których możesz być sobą. Dzięki takim relacjom człowiek nabiera pewności siebie. Zdrowo się odżywiaj / Stosuj zdrowe odżywianie. Jeśli czujesz niepokój i rozdrażnienie, a te objawy utrzymują się długo i zwiększa się ich nasilenie / intensywność, zasięgnij rady specjalisty / zwróć się o pomoc do specjalisty. Jeśli potrzebujesz wsparcia i szukasz odpowiedzi na pytania dotyczące twoich emocji lub zachowań, możesz też skorzystać z telefonów wsparcia. Uzyskasz / otrzymasz tam fachową pomoc psychologiczną. Po drugiej stronie są zazwyczaj życzliwe osoby / życzliwi ludzie, które / którzy znają się na problemach psychicznych i wiedzą, jak ci pomóc.

3.5. *Uciekać przed kim czy uciekać od kogo? Połączenia z narzędnikiem*

1. Wygrywa z (innymi środkami), pod (tym względem), gospodarować (swoim czasem), powstrzymuje przed (długimi podróżami), podróżami (samochodem), za (kierownicą), podróżowanie (nim), zabezpiecza przed (stresiem), związanym z (prowadzeniem), jazda (autokarem), przemieszczanie się (pociągiem), krępować się (obecnością), lecieć (samolotem), lęk przed (lataniem), płynąć (statkiem), ratować się przed (nudą), ratować się (oferowanymi atrakcjami), przed (konkretną podróżą).

2. Pod tym względem – з огляду на те; przed długimi podróżami powstrzymuje – від довгих подорожей стримує; zabezpiecza przed stresem – захищає, рятує від стресу; lęk przed lataniem – страх польотів, страх літати; przed nudą ratować się – рятуватися від нудьги.

5. Grupa 1. Jechać: pociąg, autokar, autobus, motocykl, motor, rower, tramwaj, trolejbus, samochód marki Fiat, samochód marki Polonez, maluch, samochód marki Cadillac, samochód marki Chevrolet, ciągnik.

Grupa 2. Lecieć: samolot, śmigłowiec, helikopter, myśliwiec, balon.

Grupa 3. Płynąć: statek, okręt, prom, jacht, kajak, łódź, tratwa.

7. a) 1 – bronić ludzi przed bandytami; 2 – bronić uciekającego / uciekających przed napastnikiem; 3 – bronić widzów przed manipulacją; 4 – bronić użytkowników internetu przed hakerami; 5 – bronić seniorów przed oszustwami online; 6 – bronić dzieci przed cyberprzemocą; 7 – bronić dziecka przed niebezpieczeństwem; 8 – bronić osób niepełnoletnich przed złymi wpływami

b) 1 – zabezpieczyć drewno przed wilgocią; 2 – zabezpieczyć okna przed włamaniem; 3 – zabezpieczyć szafki przed dziećmi; 4 – zabezpieczyć telefon przed uszkodzeniem; 5 – zabezpieczyć rower przed kradzieżą; 6 – zabezpieczyć rośliny przed zmarznięciem; 7 – zabezpieczyć łazienkę przed pleśnią; 8 – zabezpieczyć firmę przed atakiem hakerskim

9. 1 – (chronić) przed zanieczyszczeniem; 2 – (argumenty) przeciw mojej tezie; 3 – (wstawił się) za dziewczynką; 4 – (zabezpieczać) przed szkodnikami; 5 – (idziemy) do muzeum; 6 – w godzinach; 7 – (schowaj) do kieszeni; 8 – (rękawiczki) ze skóry; 9 – (krem) do skóry suchej; 10 – (zaryło się) w śniegu; 11 – (strach) przed skokiem; 12 – (argumenty) za wprowadzeniem; 13 – (badania) nad innowacjami; 14 – (zamyka się) przed światem

10. Zdania z wymaganym narzędniem: 1, 3, 4, 11, 12, 13, 14.

15. 1 – не відступати (перед чим); 2 – уникати (чого); 3 – не зупинятися (ні перед чим) / не гребувати (нічим); 4 – вдаватися (до чого) до будь-яких засобів; 5 – не вдаватися (до чого); 6 – не зупинятися (перед чим) / не гребувати (чим); 7 – відступати (перед чим); 8 – ухилятися (від чого); 9 – відступати (від чого) / відмовлятися (від чого); 10 – утриматися (від чого)

16. 1. Nie powinniśmy ze strachu cofać się przed próbami. 2. Wróg nie cofa się przed terrorem. 3. Bohater powieści nigdy nie cofał się przed wyzwaniem. 4. W życiu nigdy prawie nie cofał się przed przeszkodami. 5. Żeby wygrać, nie cofa się przed niczym – nawet przed zniszczeniem czyjegoś życia. 6. Dla zarobku / Żeby zarobić, kobieta nie cofała się przed żadną pracą.

17. 1C – opiekowała się domem; 2E – cieszę się życiem, słońcem, pogodnym dniem; 3G – brzydzę się jego nieuczciwością; 4B – opiekować się roślinami; 5D – agitować za przyjęciem; za odrzuceniem; 6A – argument za tym; 7F – agitować za udziałem; za głosowaniem; 8H – za tym rozwiązaniem

18. 1 – (ucieczkę) przed policją; 2 – (agitować) za żadnym ugrupowaniem; (prawo) do swoich poglądów; (prawo) [do] wyrażania; 3 – kobiety opiekującej się (nie wolno zatrudniać); (opiekującej się) dzieckiem; w godzinach nadliczbowych; w porze nocnej; 4 – (uciekającym) przed prześladowaniami; 5 – (ujmować się) za słabszymi; 6 – (wstawił się) za tym; 7 – (brzydzimy się) narzucaną propagandą / *dopuszcz.* narzucanej propagandy; (brzydzimy się) manipulacją / *dopuszcz.* manipulacji; 8 – (przejmuje

się) tym swoim lekkomyślnym uczynkiem; 9 – (przemawia) za tym; 10 – (sympatyzował) z posłami i klubami; (posłami i klubami) o poglądach i programach radykalnych; 11 – zabezpieczyć przed kradzieżą; (korzystając) z haseł i blokad

20. 1. Matka martwi się brakiem wiadomości od syna. Matka martwi się o syna. 2. Zofia martwi się o męża (*tj. niepokoi się o przyszłość męża*). / Zofia martwi się mężem (*tj. zachowanie męża powoduje jej niepokój, obawę*). Zofia martwi się ciągłymi stresami męża. 3. Kobieta martwi się utratą pracy. Kobieta martwi się o karierę. 4. Pracownik martwi się o wykonanie normy. Pracownik martwi się zmianą warunków pracy. 5. Anna zaczęła się martwić chorobą. Anna zaczęła się martwić o swoją przyszłość. 6. Ojciec martwi się brakiem pieniędzy. Ojciec martwi się o pożyczone koledze pieniądze. 7. Kandydat martwi się o głosy wyborców. Kandydat martwi się wynikami wyborów. 8. Matka martwi się o dom. / Matka martwi się domem. Matka martwi się naszą obecną sytuacją. 9. Piotr martwi się zniknięciem kolegi. Piotr martwi się o los kolegi (*tj. niepokoi go, co się z nim stało, bo np. zaginął, lub o jego przyszłość*). / Piotr martwi się losem kolegi (*tj. niepokoi się stanem kolegi*). 10. Rodzice martwią się o edukację dziecka (*tj. niepokoją się, czy np. zdołają dziecko wykształcić, czy zapewnia dziecku dobrą edukację*). / Rodzice martwią się edukacją dziecka (*tj. ich niepokój budzi aktualny przebieg edukacji dziecka*). Rodzice martwią się pogorszeniem wyników dziecka w szkole.

[Uwaga! Nierzadko dopiero szerszy kontekst rozstrzyga, czy należy użyć wariantu *martwić się kim*, *czym* czy *martwić się o kogo, o co*. Szerszy kontekst doprecyzowuje także znaczenie użytego wariantu, dlatego może być ono inne, niż podane wyżej. Na przykład dopiero z szerszego kontekstu wynika, w jakim znaczeniu zostało użyte słowo *dom* i jakiego wariantu czasownika należy użyć, por. *dom* to: ‘budynek’, ‘miejsce, w którym się mieszka’, ‘rodzina mieszkająca w jednym budynku lub mieszkaniu’, ‘ogół spraw gospodarczych związanych z zaspokajaniem potrzeb bytowych rodziny’. Na przykład w zdaniu: *Nie martw się o dom, ja się wszystkim zajmę, zrobię zakupy i dopilnuję dzieci* chodzi o dom w znaczeniu ‘ogół spraw gospodarczych związanych z zaspokajaniem potrzeb bytowych rodziny’].

21. Grupa 1. Obawa przed czym: przed zemstą, przed bólem, przed krytyką, przed pożarem, przed ośmieszeniem, przed kradzieżą, przed chorobą, przed skandalem, przed życiem, przed rodziną.

Grupa 2. Obawa o co: o bezpieczeństwo, o przyszłość, o zdrowie, o życie, o rodzinę.

[Uwaga! Rzeczowniki *życie, rodzina* mogą wystąpić w dwóch grupach w innych znaczeniach:

Grupa 1. Obawa przed życiem + określenie, np. *obawa przed życiem na kredyt, obawa przed życiem w biedzie*, tj. ‘niepokój przed znalezieniem się w danej sytuacji, w danym stanie’; obawa przed życiem, tj. ‘lęk przed podejmowaniem codziennych czynności’; *obawa przed rodziną*, tj. z jakiegoś powodu boimy się reakcji rodziny, np. *Nastolatka będąca w ciąży z obawy przed rodziną uciekła z domu*.

Grupa 2. Obawa o życie, tj. ‘lęk przed śmiercią lub poważnym uszczerbkiem na zdrowiu’; obawa o rodzinę, tj. ‘odczuwanie lęku, czy bliskim nie stanie się coś złego’].

22. Grupa 1. Lęk przed czym: przed nieznanym, przed władzą, przed karą, przed bólem, przed chorobą, przed starością, przed śmiercią; także: przed bliskimi, przed córką, przed synem w znaczeniu jak obawa przed rodziną, *por. uwaga do ćwiczenia 21*.

Grupa 2. Lęk o kogo, co: o bliskich, o córkę, o los syna, o zdrowie, o życie.

Grupa 3. Lęk czego: wysokości, przestrzeni.

25. 1. Za króla Ćwieczka – dopełniacz; dwa inne przykłady – narzędnik (*połączyć za pośrednictwem; za zgodą [starszych]*).

2. Agitować za kandydatem – narzędnik; dwa inne przykłady – biernik (*kupić za euro; chwycić za rękę*).

3. Wyjść za chwilę – biernik; dwa inne przykłady – narzędnik (*głosować za ustawą; opowiadać się za projektem*).

4. Argument za likwidacją [sklepu] – narzędnik z przyimkiem *za*; dwa inne przykłady – narzędnik z przyimkiem *przed* (*zamykanie się przed światem zewnętrznym; strach przed końcem świata*).

5. Dostanie się do liceum – dopełniacz; dwa inne przykłady – narzędnik (*obawa przed liceum; argument za liceum*).

6. Wstawiać się za słabszym – narzędnik z przyimkiem *za*; dwa inne przykłady – narzędnik z przyimkiem *przed* (*chronić przed niebezpieczeństwem; zabezpieczać przed włamywaczami*).

26. a) 1 – (zapominać o) naszym zdrowiu; 2 – (dokładać) starań; 3 – (zadbać o) swoje zdrowie; 4 – (świadomi) potrzeby; 5 – (obrony) przed chorobami; 6 – ważna; 7 – (zabezpieczanie) przed zakażeniami; 8 – (wygrać) z wieloma wirusami i bakteriami; 9 – (ustrzec się) przed różnorodnymi dolegliwościami / *dopuszcz.* od różnorodnych dolegliwości; 10 – (chronić się) przed szkodliwymi czynnikami zewnętrznymi; 11 – (dbać o) równowagę wewnętrzną; 12 – (pamiętanie o) regularnych baniach lekarskich; 13 – (uchronić) przed poważnymi chorobami / *dopuszcz.* od poważnych chorób; 14 – (uratować) przed ich groźnymi skutkami / od ich groźnych skutków; 15 – (argumentów) za zdrowym trybem; 16 – (przemawiają za) regularną aktywnością fizyczną; 17 – (przemawiają za) zdrową dietą; 18 – tym argumentom (się przysłuchiwać); 19 – (dbanie) o zdrowie; 20 – (zachować) przed wieloma niepożądanymi sytuacjami

b) 1 – leniwy; 2 – (uciekać) przed pracą / od pracy; 3 – (podlizywać się) szefowi; 4 – (nie przegrywać) z konkurencją; 5 – (uchronić się) przed konsekwencjami / *dopuszcz.* od konsekwencji; 6 – (nadszkalowanie) nowemu szefowi; 7 – (się ratować) przed zwolnieniem / od zwolnienia; 8 – przed nim (się nie uchronił) / *dopuszcz.* od niego (się nie uchronił); 9 – po tym zdarzeniu; 10 – (przysłuchiwać się) radom; 11 – (bronić się) przed lenistwem; 12 – (troszczy się o) swoją karierę; 13 – (prosi o) pomoc; 14 – (pyta o) radę

27. 1 – (brzydzą się) pajaków / pajakami; 2 – (męczą się) klaustrofobią; 3 – przed nimi / od nich (uciekać); 4 – (cierpiących) na fobie; 5 – (ukrywa) przed innymi; 6 – (bronić się) przed fobiami; 7 – (cierpiące) na agorafobię; 8 – (lęk) przed otwartą przestrzenią; 9 – (lęk) przed tłumem; 10 – (lęk) [przed] nieznanymi miejscami; 11 – (chować się) przed tłumem; 12 – (ograniczać) wyjścia; 13 – (uniemożliwiać) normalne funkcjonowanie; 14 – (strach) przed wyjściem; 15 – (zamykać się) przed światem; 16 – (pomóc) w otworzeniu się; 17 – (otworzeniu się) na nowe doświadczenia; 18 – z fobiami / przeciwko fobiom (walczyć); 19 – z nimi (wygrywać)

28. 1 – za czym (przemawia); 2 – (przemawia) za tym; 3 – (martwi się) o innych ludzi; 4 – (ujmuje się) za osobami słabszymi, chorymi; 5 – (opiekuje się) nimi; 6 – (upomina się) za poszkodowanymi; 7 – (ostrzegać) przed niebezpieczeństwem; 8 – (przestrzegać) przed popełnianiem; 9 – (pokładają nadzieję) w ludziach; 10 – (chronić się) przed nadmiernym zaangażowaniem; 11 – (pomaga) w budowaniu

30. 1. Opowiadamy się za obniżeniem podatków. 2. Za kim oni agitowali przed wyborami? 3. Z kim / komu sympatyzujesz, z którym kandydatem / któremu kandydatowi? 4. Wygramy z tym przeciwnikiem! 5. Musiałem wstawić się za przyjacielem. 6. Niestety, przegrałem z nim. Okazał się tym razem silniejszy. 7. Jakie mają państwo / panie / panowie / macie państwo / panie / panowie argumenty za taką właśnie decyzją? 8. Jak się obronić / obronić się przed manipulacją?

32. 1. Autor publikacji usiłuje / próbuje uciec przed krytycznymi uwagami / od krytycznych uwag. 2. Jego zachowanie przemawia za tzw. ucieczką od życia / przed życiem. 3. Nie uciekaj przed jutrem, i tak nastąpi. 4. Dyskutant uciekał przed niewygodnymi pytaniami / od niewygodnych pytań. 5. Uciekając przed własnymi problemami / od własnych problemów, zarazem krzywdził innych ludzi. 6. Jest bardzo nieśmiała i ucieka przed kamerami. 7. Przed swoim przeznaczeniem / od swojego przeznaczenia nie uciekniesz. 8. Osoby uciekające przed wojną z Ukrainy znalazły / odnalazły azyl w Polsce. 9. Firma uciekała przed kontrolą podatkową / od kontroli podatkowej.

33. 1 – (jest) jednym; 2 – (ochronić) posiadane oszczędności; 3 – (straciły) na wartości; 4 – (zabezpieczyć) przed spadkiem; 5 – (inwestować w) czasach; 6 – (jest) jednym; 7 – (czekających) początkującego inwestora; 8 – (zacząć) od dokładnego przeanalizowania; 9 – (chroni) przed dotkliwymi skutkami; 10 – (zainwestować) w lokaty; 11 – (zainwestować) [w] fundusze inwestycyjne; 12 – (lokaty) o oprocentowaniu stałym / *pot.* z oprocentowaniem stałym; 13 – (troszczenia się) o dywersyfikację; 14 – (pozwala) na znaczne zmniejszenie; 15 – (inwestowanie) w kryptowaluty; 16 – (zarządzające) większym majątkiem; 17 – (inwestowanie) w jedne; 18 – (pozostaje) jedną; 19 – (inwestowanie) w nieruchomości; 20 – (wiąże się z) koniecznością; 21 – (zaciągnięcia) dodatkowej pożyczki bankowej; 22 – (odznacza się) wyjątkowo niskim ryzykiem; 23 – (odznacza się) możliwością; 24 –

(забезпечення) перед інфляцією; 25 – (позостаю) вразливі; 26 – (уходзі) за менш ризыкованымі; 27 – (можа быць) арыгінальным спосабам; 28 – (паставіненне) на разв'язок прафесійны; 29 – (паставіненне) [на] адукацыю; 30 – (карыстацца) з паліс абезпечэннявых; 31 – (ухараніць) перад дотклівымі вынікамі эканамічнымі

34.

Аня – чудава дівчина	Ania jest wspaniałą dziewczyną. Ania to wspaniała dziewczyna.
Вона піклується (опікуваць ся) про свого молодшого брата.	Opiekuje się swoim młodszym bratem.
Дбає про нього, завжди його захищає від розбишакуватих однокласників, що свідчить (przemawiać) про те, що вона рішуча і смілива.	Dbą o niego, zawsze broni / chroni go przed rozbrykanymi / niegrzecznymi kolegami z klasy, co przemawia za tym, że jest zdecydowana i odważna / śmiała.
Дівчина не втікає від проблем, а завжди намагається їх вирішити.	Nie ucieka przed problemami / od problemów, lecz zawsze stara się je rozwiązać / rozwiązywać.
Вона чуйна до своїх близьких.	Dla / wobec swoich bliskich jest czuła Jest czuła dla / wobec swoich bliskich.
Допомагає мамі доглядати за хворою бабусею.	Pomaga mamie w opiece nad chorą babcią. Pomaga mamie opiekować się chorą babcią / doglądać chorej babci.
Переймається її здоров'ям, але вірить, що бабуся подолає (wygrać) хворобу.	Martwi się jej zdrowiem / o jej zdrowie, ale wierzy, że babcia wygra z chorobą.
Аня, наскільки я її знаю, дуже відкрита до людей.	Ania, o ile ją znam, jest bardzo otwarta na ludzi. Z tego co wiem, Ania jest bardzo otwarta na ludzi.
Вона ніколи не закривається від світу, навіть у найскладніших обставинах.	Nigdy nie zamyka się przed światem / na świat, nawet w najtrudniejszych okolicznościach.
Дівчина не втікає від відповідальності.	Nie ucieka przed odpowiedzialnością / od odpowiedzialności.
Не боїться завтрашнього дня.	Nie boi się nie boi się jutro / o jutro.
Вона вміє радіти життю.	Potrafi cieszyć się życiem.
Ззнаюся, що я симпатизую Ані.	Przyznam / muszę przyznać, że sympatyzuję z Anią / że darzę Anię sympatią.
А, може, я навіть трохи в неї закоханий...	A może nawet trochę jestem w niej zakochany...

3.6. *Zanurzać się w czym czy zanurzać się w co? Połączenia z miejscownikiem*

1. Na trzecim piętrze, zanurzyłam się w osobliwej atmosferze, w każdym szczególe, na ścianach powiesiła, wzbudzają w niej, na półkach postawiła, na sofie położyła, przyjemnej w dotyku, poduszki w pastelowych kolorach, na tej sofie się położyć, usiadłam na fotelu, przy oknie, na jakim stylu wzorowane, wzbudza we mnie, przekonałam się o wyjątkowym guście.

2. Zanurzyłam się w atmosferze – занурилася в атмосферу, na ścianach powiesiła – на стіни (на стінах) повісила, wzbudzają w niej – пробуджують у неї (в ній), na półkach postawiła – на полиці (на полицях) поставила, na sofie położyła – на софу / канапу / диван (на софі / канапі / дивані) поклала, przyjemnej w dotyku – приємної на дотик, poduszki w pastelowych kolorach – подушки пастельних кольорів, na tej sofie się położyć – на цю софу / канапу / на цей диван лягти, opierając o miękką poduchę – спираючи на м'яку подушку, usiadłam na fotelu – сіла у фотель / м'яке крісло, miejsce do relaksowania się – місце для релаксації, na jakim stylu wzorowane – за зразком якого стилю, do niej pasujący – що їй пасує / відповідає, wzbudza we mnie – пробуджує в мене (в мені), przekonałam się o wyjątkowym guście – пересвідчилася / переконалася в присутності / наявності виняткового смаку.

3. Wielokrotne użycia: w tym.

4. Nie zwracali uwagi – не звертали увагу (*ale i*: не звертали уваги); powstrzymywać przed czym (*ale i dopuszcz*: powstrzymywać od czego) – стримувати від чого; lek na raka – лікарство від раку; chęć walki o siebie i innych – бажання боротися (боротьби) за себе та інших; nie mam na myśli samych kolorowych i przyjemnych rzeczy – я не маю на думці самі лише(нь) / тільки кольорові і приємні речі (*ale i*: я не маю на думці самих лише(нь) / тільки кольорових і приємних речей); nie należało do nich – не належало їм; uczy nas tego – вчить нас тому (*ale i*: того); nigdy byśmy się po sobie nie spodziewali – ніколи б від себе не сподівалися / не очікували; pomimo zbudowanych murów – незважаючи на збудовані мури / стіни; zbudowane przez nas – збудовані нами; zanurzamy się w niej – занурюємося в неї (*ale i rzadziej*: в ній); biorąc pod uwagę – беручи до уваги.

5. 1 – (zakochałam się) w aktorze; 2 – (pokochał) Marię; 3 – (zakochana) w kwiatach; 4 – (się) w niej (nie zakochać); 5 – (kocha się) w koniach; 6 – (kocha się) w zielonym kolorze; 7 – je (pokocha); 8 – (zakochać się) we wszechświecie; (pokochać) siebie; 9 – (zakochałam się) w obrazach; 10 – (zakochałem się) w starożytnych budowlach; 11 – (kocha się) w książkach; 12 – (zakochany) w sobie

9. 1 – mistrzostwa w koszykówce; 2 – mistrzostwa w biegach przełajowych; 3 – mistrzostwa w aerobiku; 4 – mistrzostwa w kręglach; 5 – mistrzostwa w pocałunku podwodnym; 6 – mistrzostwa w zbieraniu grzybów; 7 – mistrzostwa w gotowaniu potraw z grzybów; 8 – mistrzostwa w graffiti; 9 – mistrzostwa w lepieniu pierogów; 10 – mistrzostwa w szybkim czytaniu

10. 1 – zawody w chodzie sportowym; 2 – zawody w kolarstwie górskim; 3 – zawody w łyżwiarstwie figurowym; 4 – zawody w pływaniu; 5 – zawody w tenisie stołowym; 6 – zawody w pchnięciu kulą; 7 – zawody w skokach narciarskich; 8 – zawody w przeciąganiu liny; 9 – zawody w jedzeniu pierogów; 10 – zawody w piciu piwa; 11 – zawody w pluciu; 12 – zawody w rzucaniu czymś

13. Grupa 1: zawody w skokach przez przeszkody, zawody w skokach narciarskich, zawody w chodzeniu w zwolnionym tempie, zawody w siłowaniu się na ręce, zawody w łyżwiarstwie szybkim, zawody w rozwijaniu węża, zawody w kajakach na pięćset metrów, zawody w rzucaniu lotką do tarczy, zawody w ujeżdżaniu kóz, zawody w piciu piwa przez słomkę, zawody w jak najdłuższym całowaniu, zawody w jedzeniu jajek na czas.

Grupa 2: zawody o palmę pierwszeństwa, zawody o mistrzostwo pierwszej ligi, zawody o najwyższą stawkę, zawody o miano najlepszego zespołu w kraju, zawody o Puchar Maratonu „Dbam o Zdrowie”, zawody o tytuł mistrza w cięciu i rąbaniu drewna, zawody o tytuł „Arystokratyczny Głupol Roku”.

14. 1 – we Lwowie; 2 – u lekarza; 3 – we Włoszech; 4 – w Niemczech; 5 – w Białym Domu; 6 – u logopedy; 7 – na Wawelu; 8 – u cioci; 9 – u weterynarza; 10 – na Cyprze; 11 – w stolicy; 12 – u rodziny; 13 – w Watykanie; 14 – u dermatologa; 15 – w urzędzie skarbowym; 16 – w Polsce; 17 – w Japonii; 18 – w poradni specjalistycznej; 19 – w czytelnicy; 20 – w serwisie online; 21 – w Nibylandii

15. 1E – siadamy na ławce; 2H – spodziewać się po tym inspektorze; 3B – zanurza w kawie lub herbacie / w kawę lub herbatę; 4L – postawiła na stoliku / na stolik; 5A – pogrążyły się w kałuży; 6D – odstawia na półkę; 7C – zakopał się w sianie / w siano; 8G – zatapia się w jeziorze; 9K – zarywa się w zaspie / w zaspę; 10I – zaczytuję się w powieściach / powieściami; 11f – zapisała w notesie; 12J – odbyło się przy akompaniamencie; 13M – zapisze się w historii

16. 1E – na najlepszych; 2F – na najlepszych doświadczeniach; 3B – na średniowiecznych świecznikach; 4G – na przyjaciółce; 5C – na strojach ludowych; 6H – na znanych artystach; 7D – na ludziach lepszych; 8A – na francuskim serze

18. 1 – przemawiać za czym; 2 – mówić o czym; 3 – przekonywać o czym; 4 – nalegać na co; 5 – sprzeczać się o co; 6 – dyskutować o czym

19. 1 – na tobie (się zawiodę); 2 – (trwać) przy swoim zdaniu; (nie słuchać) rad; 3 – (ustawić się) w kolejce / ustawić się w kolejkę; 4 – (nadzieja) w mechanizmach obronnych; 5 – (petycja) o amnestię; 6 – (zarządzenie o) obowiązkowych szczepieniach; 7 – (pozostaję) przy swoim zdaniu; 8 – (w zawodach) w narciarstwie alpejskim; 9 – (ostra) w smaku; 10 – (upierać się) przy prawdzie; 11 – (pozostanę) przy swoich racjach; 12 – (złożył) w darze; 13 – w spadku (zostawić); 14 – (stać) na deszczu; 15 – (ćwiczenia) w balecie; 16 – (poznałem) po zapachu; 17 – (partnerem) w biznesie; 18 – o siebie (zadbać); o suchym pysku (harować); 19 – (się poruszać) o własnych siłach; 20 – (pokładałem nadzieję) w tej teorii; 21 – (sukienek) po Marysi; 22 – (oznajmiła) w tym dniu; przy / podczas / w czasie / po kolacji; 23 – (czytanie) w myślach

20. 1 – działacz o postępowych poglądach; 2 – czasowniki o rekcji miejscownikowej / z rekcją miejscownikową; 3 – lokata o oprocentowaniu stałym / *pot.* z oprocentowaniem stałym; 4 – drzewo o czerwonych liściach / z czerwonymi liśćmi; 5 – kobieta o zielonych oczach / z zielonymi oczami; 6 – mężczyzna o nazwisku Kowalski; 7 – produkt o ograniczonym terminie użycia; 8 – klej o słabym zapachu; 9 – dziewczynka o dobrym sercu; 10 – herbata o wyraźnym smaku; 11 – żel do włosów o mocnym utrwaleniu / żel do włosów mocno utrwalający; 12 – człowiek o łagodnym usposobieniu / charakterze; 13 – podnieść się o własnych siłach / wstać o własnych siłach / podnieść się, wstać samodzielnie

21. 1 – w weekend; 2 – w biegu; 3 – (gratuluje) wygranej; 4 – (przez) ostatnie trzy miesiące; 5 – (w) godzinach porannych; 6 – wieczorami; 7 – (chodziłem) na siłownię; 8 – (grać) w tenisa; 9 – takich sukcesów (nie osiągnęłam); 10 – (czerpać) z tego; 11 – (idzie) tenis / w tenisie; 12 – (uczę się) podstaw; 13 – (sprawia) frajdę; 14 – (wystartuję) w jakimś turnieju; 15 – (wygrana) w tenisie; 16 – (sposób) na spędzanie czasu / spędzania czasu; 17 – o to (chodzi); 18 – (wystartowałabym) w zawodach; 19 – (zawodach) w tenisie

22. 1 – o ścianę; 2 – na drewnianych balach; 3 – na własnym doświadczeniu; 4 – na zdaniu; 5 – na rodzinie; 6 – na argumentach; 7 – na lasce; 8 – na statystykach; 9 – o zrujnowaną ścianę; 10 – na wynikach; 11 – na kijkach; 12 – o wezglowie; 13 – o regał

23. 1 – na nich (miejscownik); 2 – na was (miejscownik); 3 – na was (miejscownik); 4 – w takich (biernik); 5 – na rannych (biernik); 6 – na utalentowanych i pracowitych (miejscownik); 7 – na nich (miejscownik); 8 – na takich (miejscownik); podwyżki (biernik); 9 – na nich (miejscownik); 10 – we mnie (miejscownik); 11 – w nas wszystkich (miejscownik); 12 – na nich (miejscownik); 13 – na was

(miejscownik); 14 – na nas (biernik lub *rzadko* miejscownik); 15 – na mnie (biernik lub miejscownik); 16 – na nich (biernik lub *rzadko* miejscownik)

25. a) marynarkę na krzesło, firanki na oknie, suknię na wieszaku, pranie na sznurku, szafki na hakach, ogłoszenie na tablicy, plakaty na ścianie, żyrandol na suficie, bombki na choince

b) bagaż na ziemi lub na podłodze / *dopuszcz.* na ziemię lub na podłogę, statuetkę na półce / *dopuszcz.* statuetkę na półkę, filiżankę na tacy / *dopuszcz.* filiżankę na tacę, zdjęcie w ramce na stoliku nocnym / *dopuszcz.* zdjęcie w ramce na stolik nocny, kwiat doniczkowy na parapecie / *dopuszcz.* kwiat doniczkowy na parapet, wiadro na podłodze lub na ziemi / *dopuszcz.* wiadro na podłogę lub na ziemię, znicz na grobie / *dopuszcz.* znicz na grób

c) ciało w morzu / *dopuszcz.* w morze, dłoń w kieszeni, rączkę w worku z cukierkami / *dopuszcz.* w worek z cukierkami, paski kurczaka w cieście / *dopuszcz.* w ciasto, łyżkę w zupie / *dopuszcz.* w zupę, czytelników w atmosferze wyobraźni / w atmosferę wyobraźni, graczy w labiryncie, owoce w czekoladzie / *dopuszcz.* owoce w czekoladę

28. 1 – (położyła) na siedzeniu / *dopuszcz.* na siedzenie; 2 – (odłożył) na biurko; 3 – (wyłożył) na stół; 4 – (odłożyłem) na półkę; 5 – (położył) na ołtarzu; 6 – (położył) na szali / *dopuszcz.* na szalę; 7 – (wykładać) na półki; 8 – (położyła) na cieście francuskim / *dopuszcz.* na ciasto francuskie; 9 – (położył się) na piasku / *dopuszcz.* na piasek

29. 1. Wyraz *odstawić* jako jedyny ma tylko rekcję biernikową (*odstawić na stół*). Dwa inne wyrazy mają rekcję wariantywną: miejscownikową (*postawić na czym, położyć na czym*) i – rzadszą – biernikową (*postawić na co, położyć na co*).

2. Struktura *znajdować się na uniwersytecie* jako jedyna zawiera przyimek *na* (choć w tekstach urzędowych używany jest także przyimek *w*, np. *pracować w uniwersytecie, wykładowca w uniwersytecie*). Dwie inne zawierają przyimek *w*: *znajdować się w fabryce, znajdować się w katedrze uniwersyteckiej*.

3. Struktura *szansa na sukces* jako jedyna zawiera przyimek *na* i formę biernikową. Dwie inne mają przyimek *w* i formy miejscownikowe (*kwaśny w smaku, gładki w dotyku*).

4. Struktura *duma ze zwycięstwa* jako jedyna prezentuje rekcję dopełniaczową z przyimkiem *ze* (*duma ze zwycięstwa*). Dwie pozostałe prezentują rekcję miejscownikową z przyimkiem *w* (*rekord w piłce nożnej, zawody w pływaniu*).

5. Wyraz *szkoła* jako jedyny użyty jest z zależnym dopełniaczem bez przyimka (*szkoła pływania*). Dwa inne rzeczowniki wymagają miejscownika z przyimkiem *na* (*gwałt na języku, wzorowanie się na trenerze*).

6. Struktura *opierać się o słup* jako jedyna ma biernik z przyimkiem *o* (*opierać się o słup*). Dwie pozostałe łączą się miejscownikiem i z przyimkiem *na* (*opierać się na poprzednikach*, *opierać się na lekturze*). Używane niekiedy struktury *opierać się o poprzedników*, *opierać się o lekturę* są niewłaściwe.

30. 1 – (podróżować) samochodem; 2 – (coś) innego; 3 – czym (chciałbyś się przemieszczać); 4 – (lecieć) samolotem; 5 – (lecieć) do Hiszpanii; 6 – (płynąć) statkiem; 7 – (płynąć) po Morzu Śródziemnym; 8 – będzie lepsze; 9 – (zakochałam się) w wizytach; 10 – (w wizytach) w muzeach; 11 – (spodziewać się) po nich; 12 – (spodziewać się) czegoś; 13 – (zanurzenie się) w kulturze; 14 – (pograżenie się) w pięknych widokach; 15 – (wyruszę) do Grecji; 16 – (położę się na) leżaku / *dopuszcz.* na leżak; 17 – (położę się na) plaży; 18 – (uwielbiam) tamtejszy klimat; 19 – w czasie; 20 – (usiąść) na przestronnym tarasie; 21 – (wyjście do) muzeum; 22 – (wyjazdy) do okolicznych miejscowości; 23 – (wpadniemy) na jakiś pomysł; 24 – (jazda) na nartach

32. Dokonał kradzieży, wymuszał na właścicielach okupy, wywierał na nim presję, wymuszał na nim złożenie, na nim polegać, opierając się na swoim wcześniejszym doświadczeniu, nie budzi we mnie, w nim zakochana, zanurzała się w romantycznych wspomnieniach, pograżyć się w refleksjach, na nim się mścić.

35. Dzisiaj po pracy nie idę / nie wracam do domu. Wsiadam do autobusu i jadę za miasto. Przychodzę do stajni jeszcze przed zachodem słońca. Wychodzę na zewnątrz, konie idą za mną. Siadam na stołeczku / taborecie / taboreciku. Konie otaczają mnie kręgiem. Jeden leciutko / delikatnie dotyka nosem mojej ręki / dłoni. Inny kładzie łeb na moim ramieniu. Zanurzam rękę w woreczku z marchewkami i jabłkami. Moi ulubieńcy cierpliwie czekają na smakołyki. Już wcześniej przeczuwałam, że po dzisiejszym wieczorze mogę spodziewać się samych tylko dobrych emocji. Kocham się w takich chwilach. Pograżam się wtedy w pogodnych myślach. Po raz kolejny przekonuje się [o tym], że konie to moje szczęście, to nieodłączna część mojego życia.

36. Lubię czytać książki od najmłodszych lat. Pamiętam, jak w dzieciństwie zaczytywałam się w bajkach / bajkami, które dziedziczyłam / otrzymywałam / dostawałam w spadku po starszym bracie. Każdego wieczora / wieczoru / Co wieczór i w porze nocnej / nocą pograżałam się / zanurzałam się w magicznych opowieściach / *dopuszcz.* w magiczne opowieści. Dzisiaj, mimo że jestem dorosła, nadal lubię zagłębiać się w różnych książkowych historiach / w różne książkowe historie / zanurzać się całkowicie w różnych książkowych historiach / w różne książkowe historie. Czytanie wzbudza we mnie wiele emocji. Czytając książki, myślami zanurzam się w nowych światach / *dopuszcz.* w nowe światy. Szczególnie lubię kryminały, których fabuły opierają się na intrygujących zagadkach. Często przekonuję się [o tym], jak bardzo wciągająca może / potrafi być / jak bardzo może wciągać / wciągnąć

dobrze napisana historia. W porze letniej / latem, gdy mam więcej wolnego czasu, spędzam godziny na czytaniu / czytając na plaży lub na tarasie. Czytam zarówno w języku ukraińskim, jak i w polskim. To pomaga mi / To mi pomaga / Pomaga mi to lepiej, dokładniej / precyzyjniej, piękniej wyrażać swoje myśli w obu językach.

3.8. Indeks polskich jednostek zamieszczonych w słowniku

Polska jednostka ze słownika	Numer podrozdziału
<i>adresować do kogo (do studentów)</i>	3.2.
<i>agitować za kim (za kandydatem), za czym (za partią)</i>	3.5.
<i>agresywny wobec kogo (wobec rówieśników), wobec czego (wobec otoczenia)</i>	3.2.
<i>alternatywa dla czego (dla kredytu)</i>	3.2.
<i>analogiczny do czego (do [poprzedniego] projektu)</i>	3.2.
<i>angażować w co (w działalność)</i>	3.4.
<i>apel o co (o obronę [ojczyzny])</i>	3.4.
<i>argumenty za czym (za tym)</i>	3.5.
<i>bać się, strach o kogo (o dziecko), o co (o jutro)</i>	3.4.
<i>badania nad czym (nad frazeologią)</i>	3.5.
<i>bezbronność, bezbronny wobec kogo (wobec wrogów), wobec czego (wobec przemocy)</i>	3.2.
<i>bezlitosny dla kogo (dla złoczyńców)</i>	3.2.
<i>bezwzględny dla kogo (dla wrogów)</i>	3.2.
<i>blisko kogo (kierowcy), czego (domu)</i>	3.2.
<i>brać o co (o pomoc)</i>	3.4.
<i>błogosławić komu (powstańcom), czemu (światu), ale częściej błogosławić kogo (powstańców), co (dom)</i>	3.3.
<i>bogaty w co (w witaminy)</i>	3.4.
<i>bojaźń przed czym (przed śmiercią), przed kim ([zwierzęcia] przed człowiekiem)</i>	3.5.
<i>bronić (się) przed kim (przed mordercą), przed czym (przed najazdem)</i>	3.5.
<i>bronić₁ czego (Ukrainy), kogo (kobiety)</i>	3.2.

<i>bronić</i> ₂ czego (wstępu [na teren])	3.2.
<i>brzydzić się</i> kim (pijakami), czym (brudem)	3.5.
<i>budzić (się)</i> z czego (ze snu, z zadumy)	3.2.
<i>butelka po</i> czym (po winie)	3.6.
<i>buty do</i> czego (do biegania)	3.2.
<i>[być] zazdrosny[m] o</i> kogo (o dziewczynę)	3.4.
<i>chować (się) przed</i> kim (przed ludźmi), przed czym (przed deszczem)	3.5.
<i>chować do</i> czego (do kieszeni)	3.2.
<i>chronić (się) przed</i> kim (przed złodziejami), przed czym (przed deszczem)	3.5.
<i>chwytać się</i> czego (liny)	3.2.
<i>chylić</i> czego (czoła)	3.2.
<i>cierpieć na</i> co (na astmę)	3.4.
<i>cieszyć się</i> czym (życiem)	3.5.
<i>cieszyć się</i> czym (życiem)	3.5.
<i>cofać się przed</i> czym (przed reformami)	3.5.
<i>czapkować</i> komu (monarsze, przełożonemu)	3.3.
<i>czepiać się</i> czego (detali)	3.2.
<i>czepiać się</i> czego (gałęzi)	3.2.
<i>czuły dla</i> kogo (dla syna)	3.2.
<i>czytać w</i> czym (w [czyichś] myślach)	3.6.
<i>ćwiczenia w</i> czym (w strzelaniu)	3.6.
<i>dbać o</i> kogo (o dziecko), o co (o zdrowie)	3.4.
<i>dla</i> czego (dla cierpienia [chorych])	3.2.
<i>dług wobec</i> kogo (wobec brata), wobec czego (wobec banku)	3.2.
<i>dobry dla</i> kogo (dla ludzi)	3.2.
<i>doglądać</i> czego (gospodarstwa)	3.2.
<i>doglądać</i> kogo (babci), czego (kwiatów)	3.2.
<i>dokonywać</i> czego (analizy)	3.2.
<i>dokopać</i> komu (rywalowi)	3.3.
<i>dokument (i in.) z</i> czego (z [dnia] 8 czerwca 2024 roku)	3.2.
<i>domyślać się</i> czego (kłamstwa)	3.2.

<i>dopytywać (się) o co (o szczegóły), o kogo (o ciotkę)</i>	3.4.
<i>dorobić się czego (milionów)</i>	3.2.
<i>dorównywać komu (idealowi), czemu ([rozwiniętym] krajom)</i>	3.3.
<i>dossier kogo (pracownika)</i>	3.2.
<i>dostarczać czego ([pozytywnych] emocji)</i>	3.2.
<i>doświadczać czego (lęku)</i>	3.2.
<i>dotykać czego (ściany)</i>	3.2.
<i>dowiedzieć się czego ([nowych] faktów)</i>	3.2.
<i>doznawać czego (ból)</i>	3.2.
<i>dożywać czego (osiemdziesiątki)</i>	3.2.
<i>dumny, duma z kogo (z wychowanka), z czego (z osiągnięć [dziecka])</i>	3.2.
<i>dziedziczyć po kim (po rodzicach)</i>	3.6.
<i>dzielić między kogo (między pracowników)</i>	3.4.
<i>dzielić przez co (przez trzy)</i>	3.4.
<i>dzwonić do czego (do redakcji)</i>	3.2.
<i>dzwonić do kogo (do mamy)</i>	3.2.
<i>głosować na kogo (kandydata), na co (na partię)</i>	3.4.
<i>głosować za czym (za poprawką)</i>	3.5.
<i>głód czego (informacji)</i>	3.2.
<i>głuchy na co (na prośby)</i>	3.4.
<i>gratulacje dla kogo (dla rodziców)</i>	3.2.
<i>gratulować czego (nagrody)</i>	3.2.
<i>gratulować komu (koledze)</i>	3.3.
<i>grzech wobec kogo (ludzi), wobec czego (wobec świata)</i>	3.2.
<i>gwałt na kim (na kobiecie), na czym (na języku)</i>	3.6.
<i>inspirować do czego (do twórczości)</i>	3.2.
<i>iść do czego (do cienia)</i>	3.2.
<i>jechać do czego (do Polski)</i>	3.2.
<i>karykatura kogo (ministra), czego (władz)</i>	3.2.
<i>kibicować komu (sportowcowi)</i>	3.3.
<i>kilometrów [sto] na co (na godzinę)</i>	3.4.
<i>kłaść do czego (do lodówki)</i>	3.2.

<i>kłaść na</i> czym (na stole)	3.6.
<i>kłaść się na</i> czym (na trawie)	3.6.
<i>klócić się, kłótnia o</i> co (o pieniądze)	3.4.
<i>kokietować</i> kogo (dziewczynę), co (publiczność)	3.4.
<i>komplementować</i> kogo (przyjaciółkę)	3.4.
<i>konfiskować</i> komu (przestępcy [coś])	3.3.
<i>konflikt o</i> co (o władzę)	3.4.
<i>konkurować, konkurencja o</i> co (o medal), o kogo (o [jedną] dziewczynę)	3.4.
<i>korcić</i> kogo (chłopca)	3.4.
<i>korzystać z</i> czego (z internetu)	3.2.
<i>kosztować</i> kogo (kobietę)	3.4.
<i>kraść</i> komu (jubilerowi [coś])	3.3.
<i>kryć się przed</i> kim (przed ludźmi), przed czym (przed słońcem)	3.5.
<i>kupować na</i> co (na kredyt)	3.4.
<i>kupować od</i> kogo (od rolników)	3.2.
<i>lakier do</i> czego (do paznokci)	3.2.
<i>leczyć się na</i> co (na nadciśnienie)	3.4.
<i>leczyć się na</i> co (na serce)	3.4.
<i>lekceważyć</i> kogo (przeciwnika), co (niebezpieczeństwo)	3.4.
<i>lęk przed</i> czym (przed ciemnością), przed kim (przed ludźmi)	3.5.
<i>litościwy dla</i> kogo (dla ubogich)	3.2.
<i>lojalny wobec</i> kogo (wobec pracodawcy), wobec czego (wobec reżimu)	3.2.
<i>martwić się</i> czym (zdrowiem)	3.5.
<i>martwić się o</i> kogo (o męża), o co (o karierę)	3.4.
<i>męczyć się</i> czym (przeprowadzką)	3.5.
<i>mieć do</i> czego (do wyboru)	3.2.
<i>mieć dziecko z</i> kim (z Piotrem)	3.5.
<i>miłosierny dla</i> kogo (dla biednych)	3.2.
<i>miły dla</i> kogo (dla gości)	3.2.
<i>mistrz</i> czego (boks)	3.2.
<i>mistrzostwa w</i> czym (w piłce nożnej)	3.6.

mnożyć przez co (przez dwa)	3.4.
modlić się, modlitwa o co (o zdrowie), o kogo (o syna)	3.4.
mówić do czego (do mikrofonu)	3.2.
mówić w czym (w języku)	3.6.
mówić, uśmiechać się (i in.) do czego (do kamery)	3.2.
mścić się na kim (na wrogu)	3.6.
na deszczu (stać, być, znajdować się i in. na czym)	3.6.
nadskakiwać komu (dyrektorowi)	3.3.
nadużywać czego (stanowiska [służbowego])	3.2.
nadzieja w kim (w bramkarzu), w czym (w sztuce)	3.6.
nadzorować kogo (pracowników), co (remont)	3.4.
najść kogo (mnie), np. coś naszło kogo (mnie)	3.4.
nakaz czego (aresztowania)	3.2.
nakrywać do (czego) do stołu	3.2.
nalegać na co (na spotkanie)	3.4.
nalewać do czego (do szklanki, do talerza)	3.2.
należec do kogo (brata), np. samochód należy do brata	3.2.
niedaleko kogo (mnie), czego (dworca)	3.2.
nienawidzić kogo ([tej] osoby), czego (mleka)	3.2.
niepokoić się, niepokój o kogo (o syna), o co (o los)	3.4.
niepokorny wobec kogo (wobec ojca), wobec czego (wobec władzy)	3.2.
nieprzyjemny dla kogo (dla siostry)	3.2.
nieufny wobec kogo (wobec dziennikarzy), wobec czego (wobec świata)	3.2.
notatka z czego (z artykułu)	3.2.
obawa przed czym (przed zmianami), przed kim (przed kimś obcym)	3.5.
obawiać się, obawa o kogo (o dziecko), o co (o przyszłość)	3.4.
obfity w co (w opady deszczu)	3.4.
obierać z czego (ze skórki)	3.2.
obojętny na co (na cierpienie [innych])	3.4.
obojętny wobec kogo (wobec ludzi), wobec czego (wobec zmian)	3.2.
obrzydliwy dla kogo (dla ciebie)	3.2.

<i>obserwować kogo (uczniów), co (manewry)</i>	3.4.
<i>obwiniać o co (o zdradę)</i>	3.4.
<i>oczyszczać (się) z czego (z brudu)</i>	3.2.
<i>odbierać komu (dziecku [coś])</i>	3.3.
<i>oddalony o co [o ile] (o kilometr)</i>	3.4.
<i>odmawiać, odmowa czego (zasilku)</i>	3.2.
<i>odnośnie do kogo (do kandydatów), do czego (do głosowania)</i>	3.2.
<i>odporny, odporność na co (na infekcję)</i>	3.4.
<i>odradzać co ([ryzykowny] zabieg)</i>	3.4.
<i>odradzać komu (siostrze)</i>	3.3.
<i>odreagować co (stres)</i>	3.4.
<i>odstępować co (miejsce, pokój)</i>	3.4.
<i>ograniczać się do czego (do [jednej] kawy [dziennie])</i>	3.2.
<i>okazja do czego (do spotkania)</i>	3.2.
<i>okrutny dla kogo (dla zwierząt)</i>	3.2.
<i>opiekować się kim (chorymi), czym (rodziną)</i>	3.5.
<i>opierać się na czym (na doświadczeniach [poprzedników]), na kim (na doradcach)</i>	3.6.
<i>opowiadać się za czym (za przyjęciem [kogoś, czegoś]), za kim (za [tym] kandydatem)</i>	3.5.
<i>oskarżać o co (o niekompetencję)</i>	3.4.
<i>ostrzegać przed czym (przed skutkami)</i>	3.5.
<i>ostrzegać przed kim (przed hakerami), przed czym (przed niebezpieczeństwem)</i>	3.5.
<i>oszczędzać czego (cierpień [komuś])</i>	3.2.
<i>otrząsać (się) z czego (ze śniegu)</i>	3.2.
<i>otwarty na kogo (na ludzi)</i>	3.4.
<i>oznajmić komu (obecny)</i>	3.3.
<i>pamięć do czego (do wierszy)</i>	3.2.
<i>panaceum na co (na choroby)</i>	3.4.
<i>parodia czego (życia [w PRL-u]), kogo ([tego] polityka)</i>	3.2.

partner w czym (w biznesie)	3.6.
patronować komu (myśliwym), czemu (konkursowi)	3.3.
petycja o co (o referendum)	3.4.
pewny, pewnośc kogo (siebie), czego (zwycięstwa)	3.2.
pilnować czego (porządku)	3.2.
plama po czym (po winie)	3.6.
pobłażliwy dla kogo (dla dzieci)	3.2.
pochlebiać, schlebiać komu (dziewczynie), czemu ([jej] ambicji)	3.3.
pod co (pod nieobecność) (robić i in.)	3.4.
pod co (pod uwagę) (brać)	3.4.
podać się do czego (do dymisji)	3.2.
podanie o co (o urlop)	3.4.
podatny na co (na infekcję)	3.4.
podejmować się czego (pracy)	3.2.
podejrzewać o co (o korupcję)	3.4.
podglądać kogo (gołych), co ([czyjeś] zachowanie)	3.4.
podlizywać się, kadzić, podkadzać komu (szefowi)	3.3.
podobny do kogo (do matki)	3.2.
podolać czemu (obowiązkowi)	3.3.
podpytywać (się) o kogo (o szefa), o co (o zdrowie)	3.4.
podręcznik do czego (do biologii)	3.2.
podręcznik do czego (do liceów)	3.2.
podziękowanie dla kogo (dla wolontariuszy)	3.2.
podziwiać kogo (zwycięzczynię), co (pejzaże)	3.4.
pogarda dla kogo (dla ludzi), dla czego (dla świata)	3.2.
pogrążyć (się) w czym (w mroku)	3.6.
pojedynek na co (na szable)	3.4.
pokładać nadzieję (też: ufność, zaufanie, wiarę) w kim (w Bogu), w czym (w [nowej] ustawie)	3.5.
pokutować za co (za grzech)	3.4.
polegać na kim (na przyjacielu)	3.6.
pomnik kogo (Szewczenki), czego (żaby, ziemniaka)	3.2.

<i>pomścić kogo (brata)</i>	3.4.
<i>poniechać czego (planów)</i>	3.2.
<i>poskąpić czego (pięciu złotych)</i>	3.2.
<i>posmakować czego (specjału)</i>	3.2.
<i>potrzeba czego (integracji)</i>	3.2.
<i>potrzebny do czego (do pracy)</i>	3.2.
<i>powierzać czemu (opiece)</i>	3.3.
<i>powód do czego (do dumy)</i>	3.2.
<i>powstrzymywać (się) przed czym (przed agresją)</i>	3.5.
<i>pozdrowienia dla kogo (dla męża)</i>	3.2.
<i>poznać po czym (po zapachu)</i>	3.6.
<i>pozwalać na co (na manipulacje)</i>	3.4.
<i>pożyczać od kogo (od ciotki)</i>	3.2.
<i>prawo do czego (do wolności)</i>	3.2.
<i>pretendować, pretendent do czego (do stanowiska)</i>	3.2.
<i>pretensje do czego (do spadku)</i>	3.2.
<i>prezent dla kogo (dla siostry)</i>	3.2.
<i>prosić, prośba o co (o urlop)</i>	3.4.
<i>provokować do czego (do agresji)</i>	3.2.
<i>przebierać (się) za kogo (za Mikołaja), za co (za choinkę)</i>	3.4.
<i>przeciw, przeciwko komu (komunistom), czemu (grypie)</i>	3.3.
<i>przegrywać z kim (z faworytem), z czym (z populizmem)</i>	3.5.
<i>przekonać (się) do czego (do inwestycji)</i>	3.2.
<i>przekonywać (się) o czym (o słuszności [tez])</i>	3.6.
<i>przemawiać za czym (za tym)</i>	3.5.
<i>przerażać się czym (straszny hałas)</i>	3.5.
<i>przerywać komu (rozmówcy)</i>	3.3.
<i>przestrzegać przed czym (przed błędami), przed kim (przed [złymi] ludźmi)</i>	3.5.
<i>przestrzegać przed czym (przed niebezpieczeństwem)</i>	3.5.
<i>przewodniczyć czemu (komisji)</i>	3.3.
<i>przewodniczyć czemu (sesji)</i>	3.3.
<i>przewodzić czemu (koalicji)</i>	3.3.

<i>przewodzić</i> czemu (obradom [konferencyjnym])	3.3.
<i>przybliżać</i> komu (uczniom)	3.3.
<i>przychylny dla</i> kogo (dla pracownika), dla czego (kraju)	3.2.
<i>przyczyniać się do</i> czego (do zmiany)	3.2.
<i>przydarzyć się</i> komu (siostrze przydarzyło się [coś])	3.3.
<i>przyglądać się, przypatrywać się</i> komu (przechodniom), czemu (gwiazdom)	3.3.
<i>przyjść, trafić</i> (i in.) do czego (do katedry [w / na uniwersytecie])	3.2.
<i>przymilać się</i> komu (dziewczynie), czemu (elektoratowi), ale częściej do kogo (do dziewczyny), do czego (do elektoratu)	3.3.
<i>przysłuchiwać się</i> czemu (dyskusji)	3.3.
<i>przynawać się do</i> czego (do winy)	3.2.
<i>przynawać się do</i> czego (do przestępstwa)	3.2.
<i>pukać do</i> czego (do drzwi)	3.2.
<i>pytać, pytanie o</i> kogo (kandydatów), co (o przyszłość)	3.4.
<i>radować się</i> czym (światem)	3.5.
<i>radować się</i> czym (światem)	3.5.
<i>radzić się</i> kogo (specjalisty)	3.2.
<i>ratować (się) przed</i> kim (przed złoczyńcą), przed czym (przed bankructwem)	3.5.
<i>recenzja</i> czego (artykułu)	3.2.
<i>rekord w</i> czym (w pływaniu)	3.6.
<i>rewanżować się</i> komu (przeciwnikowi)	3.3.
<i>rezygnować z</i> czego (z kariery)	3.2.
<i>robić, wywierać wrażenie na</i> kim (na słuchaczach)	3.6.
<i>rozczarować się do</i> kogo (do [tego] człowieka), do czego (do autorytetów)	3.2.
<i>rozpytywać (się) o</i> kogo (o lekarzy), o co (o mieszkanie)	3.4.
<i>rozsyłać do</i> czego (do[różnych] miejsc)	3.2.
<i>rozszerzać o</i> co (o [dodatkowe] komponenty)	3.4.
<i>rywalizować, rywalizacja o</i> co (o [drugie] miejsce)	3.4.
<i>ryzykować</i> co (majątek)	3.4.
<i>satysfakcja z</i> czego (z pracy)	3.2.
<i>siadać na</i> czym (na krześle)	3.6.

skakać do czego (do rzeki)	3.2.
skosztować czego (bigosu)	3.2.
skrucha za co (za obojętność)	3.4.
sławny z czego (z odwagi)	3.2.
śluchać czego (piosenek), kogo (mamy)	3.2.
śłynąć, słynny z czego (z wyrobu [stali])	3.2.
specjalista w czym (w marketingu)	3.6.
spierać się o co (o politykę)	3.4.
spodziewać się kogo (gości), czego (reakcji)	3.2.
spodziewać się po kim (po oszuście), po czym (po nowej wersji [oprogramowania])	3.6.
spokojny o kogo (o bliskich), o co (o wynik)	3.4.
spór o co (o wartości)	3.4.
sprawozdanie z czego (z konferencji)	3.2.
sprostować czemu (zadaniu)	3.3.
spróbować czego (piwa)	3.2.
sprzątać po kim (po sobie), po czym (po remoncie)	3.6.
sprzeczać się, sprzeczka o co (o miejsce)	3.4.
stawać na czym (na podłodze)	3.6.
stawiać na czym (na półce)	3.6.
strach przed czym (przed samotnością), przed kim (przed złodziejami)	3.5.
strzec (się) przed kim (przed wrogiem), przed czym (przed niebezpieczeństwem)	3.5.
strzec czego (bezpieczeństwa, tajemnicy)	3.2.
strzelać do kogo (do zbrodniarza), do czego (do celu)	3.2.
sygnalizować co (niebezpieczeństwo)	3.4.
symfonia na co (na skrzypce)	3.4.
sympatyzować z kim (z [tym] politykiem), z czym (z narodem)	3.5.
szczotka do czego (do włosów)	3.2.
szefować czemu (ośrodkowi)	3.3.
szpiegować kogo (sąsiada)	3.4.

<i>szukać</i> czego (drogi), kogo (zaginionych)	3.2.
<i>ścigać się, ściganie się o co</i> (o głosy)	3.4.
<i>śledzić</i> kogo (podejrzanego), co (wydarzenia)	3.4.
<i>śpiewać, grać, śpiew, gra przy</i> czym (przy akompaniamencie [fortepianu])	3.6.
<i>taić przed</i> kim (przed ojcem), <i>przed</i> czym (przed światem)	3.5.
<i>telefonować, telefon do</i> czego (do pracy, do instytutu)	3.2.
<i>telefonować, telefon do</i> kogo (do przyjaciela)	3.2.
<i>tęsknić do</i> kogo (do mamy), <i>do</i> czego (do ojczyzny)	3.2.
<i>tolerancja, tolerancyjny dla</i> kogo (dla innych), <i>dla</i> czego (dla [innych] poglądów)	3.2.
<i>towarzyszyć</i> czemu (depresji), <i>komu</i> (seniorowi)	3.3.
<i>trafić do</i> czego (do niewoli)	3.2.
<i>trafić do</i> czego (do sprzedaży)	3.2.
<i>troszczyć się, troska o</i> kogo (o chorego), <i>o co</i> (o bezpieczeństwo)	3.4.
<i>trwożyć się, trwoga o</i> kogo (córkę), <i>o co</i> (o rodzinę)	3.4.
<i>trzymać się</i> czego (uchwytów)	3.2.
<i>trzymać za</i> co (za słowo)	3.4.
<i>tykać</i> kogo (dyrektora)	3.4.
<i>ubogi w</i> co (w tlen)	3.4.
<i>uchodzić</i> czego (uwagi), np. <i>coś uchodzi</i> czyjejs uwagi	3.2.
<i>uchodzić</i> czemu (pościgowi)	3.3.
<i>uchybiać</i> czemu (zasadom)	3.3.
<i>uciekać</i> komu (nam)	3.3.
<i>uciekać przed</i> kim (przed policją), <i>przed</i> czym (przed burzą)	3.5.
<i>uczyć się</i> czego (matematyki)	3.2.
<i>udzielać</i> czego (odpowiedzi)	3.2.
<i>ujmować się za</i> kim (za słabszymi)	3.5.
<i>ukrywać przed</i> kim (przed rodzicami), <i>przed</i> czym (przed światem)	3.5.
<i>ukrywać się przed</i> kim (przed dziennikarzami), <i>przed</i> czym (przed policją)	3.5.
<i>umówić</i> co (wizytę)	3.4.
<i>umrzeć</i> komu (mężowi), np. <i>umarła</i> mężowi [żona]	3.3.

umrzeć na co (na koronawirusa)	3.4.
upierać się przy czym (przy prawdzie)	3.6.
upominać się o co (o odszkodowania), o kogo (o więźniów)	3.4.
upominać się za kim (za ludźmi), ale częściej o kogo (o ludzi)	3.5.
uprzejmy dla kogo (dla dorosłych)	3.2.
ustawiać się w czym (w kolejce)	3.6.
ustępować czego (miejsca)	3.2.
ustępstwo wobec kogo (wobec przyjaciela), wobec czego (wobec rządu)	3.2.
uśmiechać się do kogo (do dzieci)	3.2.
uważać za kogo (za przyjaciela), za co (za barbarzyństwo)	3.4.
uzbrajać (się) w co (w broń)	3.4.
uzbrajać się w co (w cierpliwość)	3.4.
uzbrajać w co (w energię [elektryczną])	3.4.
uznawać za kogo (za autorytet), za co (za błąd)	3.4.
uzupełniać o co (o komentarz)	3.4.
użyczać czego (samochodu)	3.2.
używać czego (alkoholu)	3.2.
w dotyku (miękki, szorstki i in. w czym)	3.6.
w prezencie (dawać, otrzymywać w czym)	3.6.
w smaku (słodki, słony i in. w czym)	3.6.
w spadku (zostawiać, otrzymywać w czym)	3.6.
w tajemnicy przed kim (przed żoną), przed czym (firmą)	3.5.
walczyć, walka o co (o wolność), o kogo (o klienta)	3.4.
warunki do czego (do nauki)	3.2.
wątpić w co (w czyjąś szczerłość)	3.4.
wbiegać do czego (do pokoju)	3.2.
wchodzić do czego (do łazienki)	3.2.
według czego (listy)	3.2.
wieszać na czym (na wieszaku)	3.6.
winny, winien, wina, zawinić wobec kogo (wobec przyjaciółki)	3.2.
wizyta u kogo (u dentysty)	3.2.
wizyta w czym (w Kijowie)	3.6.

wkładać do czego (do garnka)	3.2.
włączać się do czego (do walki)	3.2.
wniosek, wnioskować o co (o dofinansowanie)	3.4.
wpadać do czego (do wody)	3.2.
wpisywać do czego (do zeszytu)	3.2.
wrażenie z czego (z koncertu)	3.2.
wrzucać do czego (do skrzynki)	3.2.
współczucie dla kogo (dla chorych),	3.2.
wstawiać się za kim (za przyjacielem)	3.5.
wstrętny dla kogo (dla mnie)	3.2.
wtrącać się do czego (do [czyichś] spraw)	3.2.
wybierać na kogo (na posła), na co (na miejsce [czego])	3.4.
wydzierać komu (chłopcu [coś])	3.3.
wyglądać na kogo, na jakiego (na zadowolonego)	3.4.
wygrywać z czym (z chorobą)	3.5.
wygrywać z kim (ze słabszym przeciwnikiem)	3.5.
wyjątek od czego (od zasady)	3.2.
wyleczyć (się) z czego (z anemii)	3.2.
wymiana czego (doświadczeń)	3.2.
wymuszać na kim (na petencie)	3.6.
wynajmować od kogo (od sąsiada)	3.2.
wypatrywać kogo (znajomej), czego (momentu)	3.2.
wyposażać w co (w broń)	3.4.
wypowiadać się za czym (za powołaniem [kogoś])	3.5.
wypytywać (się) o kogo (o znajomą), o co (o wszystko)	3.4.
wyrok na kogo (na gwałciciela)	3.4.
wyrozmiały dla kogo (dla uczniów), dla czego (dla [ludzkich] słabości)	3.2.
wyrywać komu (przechodniowi [coś])	3.3.
wyrywać się komu (policjantowi)	3.3.
wysłuchiwać czego (przemówienia)	3.2.
wysługiwać się komu (dyrektorowi), czemu (władzom)	3.3.
wysyłać, dawać do analizy	3.2.

wysypywać do czego (do wiadra)	3.2.
wytykać co (błędy)	3.4.
wytykać co (obojętność)	3.4.
wywiązywać się z czego (z zobowiązań)	3.2.
wywierać presję na kim (na ludziach) i na kogo (na ludzi)	3.6.
wywierać wpływ na kim (ludziach), ale częściej na kogo (na ludzi), na co (na środowisko)	3.6.
wywoływać w kim (w słuchaczach)	3.6.
wyzwalać (się) z czego (z łańcuchów)	3.2.
wyzywać od kogo (od tchórzy)	3.2.
wyższy (i in. przymiotniki oznaczające miary) o co [o ile] (o kilka centymetrów)	3.4.
wzbudzać w kim (w widzach)	3.6.
wzorować się na kim (na idolu), na czym (na [poprzednim] ćwiczeniu)	3.6.
z przyzwoleniem, z pozwoleniem (zrobić)	3.5.
zabezpieczać przed czym (przed zakażeniem)	3.5.
zabierać komu (człowiekowi [coś])	3.3.
zabierać się do czego (do tłumaczenia)	3.2.
zabraniać czego (wyjazdu [za granicę])	3.2.
zachorować komu (dziewczynie), np. zachorowała dziewczynie [mama]	3.3.
zachować przed czym (zniszczeniem)	3.5.
zacztywać się w czym (w kryminałach)	3.6.
zadowolony z kogo (z uczniów), z czego (z ocen)	3.2.
zagłębiać się w czym (w literaturze)	3.6.
zakazywać czego (wejścia)	3.2.
zakochać się w kim (w [tym] mężczyźnie), w czym (w [miejscowym] klimacie)	3.6.
zakopywać (się) w czym (w piasku)	3.6.
zamykać się przed czym (przed światem)	3.5.
zaniechać czego (ostrożności)	3.2.

<i>zanurzać (się) w czym (w wodzie)</i>	3.6.
<i>zaopatrywać w co (w aparaturę)</i>	3.4.
<i>zapalić się do czego (do idei)</i>	3.2.
<i>zapisać się w czym (w historii)</i>	3.6.
<i>zapisywać w czym (w zeszycie)</i>	3.6.
<i>zaprzeczać czemu (faktom)</i>	3.3.
<i>zaprzestawać czego (działalności)</i>	3.2.
<i>zarywać się w czym (w ziemi)</i>	3.6.
<i>zasłaniać (się) przed czym (przed słońcem)</i>	3.5.
<i>zasmakować czego (wolności)</i>	3.2.
<i>zawdzięczać co (życie)</i>	3.4.
<i>zawody o co (o Puchar [Europy])</i>	3.4.
<i>zawody w czym (w koszykówce)</i>	3.6.
<i>zazdrościć czego ([czyjegoś] bogactwa)</i>	3.2.
<i>zbierać podpisy, głosy za czym (budową [czegoś]), za kim (za [tym] kandydatem)</i>	3.5.
<i>zdolny do czego (do zdrady)</i>	3.2.
<i>zezwalać na co (na eksport)</i>	3.4.
<i>zgłaszać się na kogo (na ochotnika)</i>	3.4.
<i>znany z czego (ze [swoich] kryminalów)</i>	3.2.
<i>zobojętnieć na co (na [cudzy] ból), na kogo (na ludzi)</i>	3.4.
<i>zobowiązanie, zobowiązany wobec kogo (wobec pracodawcy), wobec czego (wobec banku)</i>	3.2.
<i>zawierać się z czego (z marzeń)</i>	3.2.
<i>zwracać się o co (o możliwość)</i>	3.4.
<i>żałować czego ([swojej] decyzji)</i>	3.2.
<i>żałować kogo (koleżanki)</i>	3.2.
<i>żegnać kogo (zmarłego), co (młodość)</i>	3.4.

3.9. Indeks jednostek objaśnionych w komentarzach

A

<i>agresywny</i>	176
<i>analogiczny</i>	172

B

<i>bać się</i>	291
<i>badania</i>	359
<i>bezbronność</i>	176
<i>bezlitosny</i>	175
<i>bezwzględny</i>	175
<i>blisko</i>	179
<i>błagać</i>	286
<i>błogosławić</i>	241
<i>bojaźń</i>	361
<i>bronić</i>	357
<i>brzydzić się</i>	360
<i>budzić</i>	394

C

<i>chronić</i>	357
<i>chwycić (się)</i>	168
<i>chwytac (się)</i>	168
<i>chylić czoła</i>	168
<i>chylić czoło</i>	168
<i>cieszyć się</i>	164
<i>czapkować</i>	242
<i>czekać</i>	165
<i>czuły</i>	175

Ć

<i>ćwiczenie</i>	396
------------------	-----

D

<i>dla</i>	174
<i>dług</i>	176
<i>dobry</i>	175

<i>dostarczać</i>	168
<i>dotknąć</i>	179
<i>dotykać</i>	179
<i>dowiedzieć się</i>	167
<i>dowodzić</i>	164
<i>dożyć</i>	179
<i>dożywać</i>	179
<i>dzielić</i>	285, 287
<i>dziewczyna o złotych włosach</i>	397
G	
<i>głosować</i>	359
<i>grzech</i>	176
K	
<i>kłaść</i>	393
<i>kłaść się</i>	393
<i>kłopotać się</i>	292
<i>konflikt</i>	287
<i>konfliktować</i>	287
<i>kosztować</i>	168
<i>krok po kroku</i>	395
<i>kupić</i>	173
<i>kupować</i>	173
L	
<i>leczyć się</i>	173, 285
<i>lek</i>	287
<i>lekarstwo</i>	287
<i>lęk</i>	361
<i>litościwy</i>	175
<i>lojalny</i>	176
M	
<i>miłosierny</i>	175
<i>miły</i>	175
<i>modlić się</i>	293
N	
<i>nakryć</i>	169
	486

<i>napaść</i>	289
<i>nie ma komu</i>	243
<i>nie ma kto</i>	243
<i>nieufny</i>	176
O	
<i>obawa</i>	360
<i>obawiać się</i>	291
<i>obojętny</i>	177, 286
<i>obwiniać</i>	291
<i>ocalić</i>	357
<i>ochraniać</i>	357
<i>ochronić</i>	357
<i>oczekiwać</i>	165
<i>odłożyć</i>	393
<i>odnośnie do</i>	180
<i>odstawiać</i>	393
<i>okrutny</i>	175
<i>opierać się</i>	396
<i>osłaniać</i>	357
<i>osłonić</i>	357
<i>ostrzegać</i>	359
<i>oszczędzać</i>	179
P	
<i>plama</i>	397
<i>po</i>	288
<i>pobłażliwy</i>	175
<i>podręcznik</i>	177
<i>pogarda</i>	175
<i>pokusić się</i>	292
<i>położyć</i>	393
<i>położyć się</i>	393
<i>porównywać</i>	164
<i>powinien</i>	243
<i>powstrzymać się</i>	357
<i>powstrzymywać się</i>	357
<i>próbować</i>	168
<i>przeciw, przeciwko</i>	244
	487

<i>przekonać</i>	164
<i>przerwać</i>	241
<i>przerywać</i>	241
<i>przez</i>	288
<i>przychylny</i>	176
<i>przymilać się</i>	242
R	
<i>ratować</i>	357
<i>ryzykować</i>	290
S	
<i>słuchać</i>	166
<i>smakować</i>	168
<i>specjalista</i>	395
<i>specjalizować się</i>	395
<i>stać</i>	396
<i>stawiać</i>	393
<i>stronić</i>	357
<i>strzec</i>	357
<i>sygnałizować</i>	288
<i>symfonia</i>	284
<i>szukać</i>	166
T	
<i>tęsknić</i>	172
<i>tolerancja</i>	175
<i>tolerancyjny</i>	175
<i>trzeba</i>	243
U	
<i>uchodzić</i>	169
<i>uchylać się</i>	357
<i>uciekać</i>	242, 357, 358
<i>ujść</i>	169
<i>umknąć</i>	169
<i>umowa</i>	293
<i>umówić</i>	288
<i>umówić się</i>	288
	488

<i>umrzeć</i>	241, 285
<i>umykać</i>	169
<i>uprzejmy</i>	175
<i>ustępstwo</i>	176
<i>uzupełniać</i>	290
<i>uzupełnić</i>	290
<i>użyć</i>	166
<i>używać</i>	166

W

<i>w stosunku do</i>	174, 243
<i>walczyć</i>	292
<i>warunek</i>	177
<i>wątpić</i>	286
<i>winić</i>	291
<i>winny</i>	176
<i>wobec</i>	174, 243
<i>współczucie</i>	175
<i>wtrącać się</i>	171
<i>wybierać</i>	285
<i>wybrać</i>	285
<i>wyleczyć się</i>	173
<i>wyłożyć</i>	393
<i>wymuszać</i>	395
<i>wynajmować</i>	174
<i>wyrozumiały</i>	175
<i>wysłuchać</i>	166
<i>wyszukać</i>	166
<i>wywierać</i>	394
<i>wywrzeć</i>	394
<i>wzbudzać</i>	394
<i>wzbudzić</i>	394
<i>względem</i>	174, 243

Z

<i>za</i>	288
<i>zabezpieczyć</i>	357
<i>zabierać się</i>	169
<i>zabrać się</i>	169

<i>zachorować</i>	241
<i>zachować</i>	359
<i>zachowanie</i>	359
<i>zachowany</i>	359
<i>zaczytywać się</i>	394
<i>zagłębiać</i>	393
<i>zagłębić</i>	393
<i>zakopać</i>	393
<i>zakopywać</i>	393
<i>zanurzać</i>	393
<i>zanurzyć</i>	393
<i>zapomnieć</i>	164
<i>zasłaniać się</i>	357
<i>zawiść</i>	176
<i>zażyć</i>	167
<i>złorzeczyć</i>	242
<i>zobowiązanie</i>	176
Ż	
<i>żegnać</i>	285

Wykaz skrótów i symboli

<i>dopuszcz.</i>	– dopuszczalne
<i>pot.</i>	– potoczne
ISJP	– zob. Bańko, red. 2000
KWJP	– zob. Korpus Współczesnego Języka Polskiego
NKJP	– zob. Narodowy Korpus Języka Polskiego
WSJP	– zob. Żmigrodzki, red., od 2007
*	– forma, struktura błędna
⚠	– odesłanie do części <i>Komentarze</i>
👉	– oznaczenie komentarzy zawierających wyniki nowych badań, w szczególności korpusowych
🗣	– oznaczenie tematów do dyskusji

Literatura

- Bajerowa I., 2004, Do artykułu o „nowym” szyku zaimka *który*, „Język Polski”, nr 4, s. 317.
- Bańko M., red. 2000, Inny słownik języka polskiego PWN, Warszawa.
- Bańko M., 2002, Zaimki *się*: zwrotny i nieokreślony, w: tegoż, Wykłady z polskiej fleksji, Warszawa, s. 75–77.
- Bańko M., red. 2006, Wielki słownik ucznia PWN, Warszawa.
- Bańko M., 2008, O normie i błędzie, „Poradnik Językowy”, z. 5, s. 3–17.
- Bańko M., 2013, Słownik wyrazów trudnych i kłopotliwych, Warszawa.
- Bogusławski A., 1998, Preliminaria gramatyki operacyjnej, „Polonica”, t. 13, s. 163–223.
- Bogusławski A., Danielewiczowa M., 2005, Verba polona abscondita. Sonda słownikowa III, Warszawa.
- Bondkowska M., Kulińska J., 1993, Współczesne zmiany rekcji czasowników, „Poradnik Językowy”, z. 9–10, s. 524–537.
- Burkacka I., 2014, Błędy składniowe, Warszawa, https://www.oke.krakow.pl/inf/filedata/files/Ra%BF%B1ce_b%B3%EAdy_j%EAzykowe_2_Sk%B3ad.pdf (dostęp: 2.06.2024).
- Buttler D., 1973, Składnia, w: D. Buttler, H. Kurkowska, H. Satkiewicz, Kultura języka polskiego. Zagadnienia poprawności gramatycznej, Warszawa, s. 301–448.
- Buttler D., 1976, Innowacje składniowe współczesnej polszczyzny, Warszawa.
- Buttler D., 1986, Norma realna a kodyfikacja (na przykładzie rozstrzygnięć Słownika poprawnej polszczyzny PWN), „Poradnik Językowy”, z. 9–10, s. 607–611.
- Buttler D., 1987, Germanizmy składniowe, „Poradnik Językowy”, z. 7, s. 562–565.
- Czesak A., Szalkiewicz Ł., Żurowski S., 2017, Dobry słownik jako nowy typ słownika języka polskiego, „Prace Filologiczne”, t. 71, s. 75–87.
- Danielewiczowa M., 2019, *Dziewczyna o perłowych włosach, dziewczyna z perłowymi włosami* – fraza przyimkowa w funkcji przydawki atrybutywnej. Składnia, szyk, znaczenie, „Poradnik Językowy”, z. 9, s. 11–25.
- Dąbrowska A., Pasięka M., 2004, Szyk wyrazów i jego zaburzenia spowodowane błędami cudzoziemców. Wybrane zagadnienia, w: Wrocławska dyskusja o języku polskim jako obcym. Materiały z międzynarodowej konferencji Stowarzyszenia „Bristol”, red. A. Dąbrowska, M. Pasięka, Wrocław, s. 228–241.

- Derwojedowa M., 2000, Porządek linearny składników zdania elementarnego w języku polskim, Warszawa.
- Dobry słownik, <https://dobrysłownik.pl/o-słowniku/> (dostęp: 2.06.2024).
- Doros A., 1975, Werbalne konstrukcje bezosobowe w języku rosyjskim i polskim na tle innych języków słowiańskich, Kraków.
- Derwojedowa M., 1996, Czy polszczyzna ma szyk swobodny?, „Poradnik Językowy”, z. 5–6, s. 6–14.
- Doroszewski W., Kurkowska H., red. 1973, Słownik poprawnej polszczyzny, Warszawa.
- Dubisz S., red. 2003, Uniwersalny słownik języka polskiego PWN, Warszawa.
- Dunaj B., 1996, Słownik współczesnego języka polskiego, Warszawa.
- Gawelko M., 2000, O roli strony biernej w polskim systemie językowym, „Poradnik Językowy”, z. 8, s. 50–59.
- Gazeta Polska Bukowiny, online: <http://bukpolonia.cv.ua/index.php/pl/gazeta-polska-bukowiny> (dostęp: 3.06.2024).
- Gębka-Wolak M., 1997, Struktura grupy przymiotnikowej a jej szyk, „Język Polski”, nr 2–3, s. 123–130.
- Gębka-Wolak M., 2003, Zakres użycia niemianownikowej formy przymiotnika w pozycjach konotowanych przez czasownik, w: Studia z gramatyki i leksykologii języka polskiego, red. M. Gębka-Wolak, I. Kaproń-Charzyńska, M. Urban, Toruń, s. 109–122.
- Gębka-Wolak M., 2004, Związki składniowe bezokolicznika w ciągach typu *miał ochotę poczytać*, a także *stracił okazję spotkać się z Marią*, „Język Polski”, nr 4, s. 259–268.
- Gębka-Wolak M., 2005, Bezokolicznikowy człon wspólny, „Język Polski”, nr 5, s. 337–345.
- Gębka-Wolak M., 2007, Problem akomodacji wzajemnej w konstrukcjach z bezokolicznikiem, „Język Polski”, nr 4–5, s. 275–284.
- Gębka-Wolak M., 2009a, Akceptowalność a poprawność na przykładzie konstrukcji typu *Na zdjęciu byli nasze babcie i kucyk*, w: Kształtowanie się wzorów i wzorców językowych, red. A. Piotrowicz, K. Skibski, M. Szczyszek, Poznań, s. 141–148.
- Gębka-Wolak M., 2009b, Ocena poprawności związków akomodacyjnych, „Język Polski”, nr 2, s. 135–144.
- Gębka-Wolak M., 2011, Pozycje składniowe frazy bezokolicznikowej we współczesnym zdaniu polskim, Toruń.

- Gębka-Wolak M., 2015, Czy to naprawdę nie w porządku? Błędy w szyku w nauczaniu języka polskiego jako obcego, w: *Nowe perspektywy w nauczaniu języka polskiego jako obcego 3*, red. E. Kubicka, A. Walkiewicz, Toruń, s. 111–130.
- Gębka-Wolak M., 2018, Ekwiwalencja pozycyjna konstrukcji składniowych w teorii i praktyce glottodydaktycznej, „Acta Universitatis Lodzensis, Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 25, s. 97–110.
- Gębka-Wolak M., 2019, Norma składniowa współczesnej polszczyzny w ujęciu teoretycznym i w praktyce, w: *Problemy polskiej normy językowej i kodyfikacji*, red. D. Zdunkiewicz-Jedynak, J. Liberek, Warszawa, s. 179–202.
- Gębka-Wolak M., 2022, *Dlaczegoś mi się to nie podoba*: uwagi o użyciu we współczesnej polszczyźnie jednostki leksykalnej *dlaczegoś* (na podstawie badania korpusowego), w: *Polsko-ukraińskie spotkania językowe*, red. S. Butko, M. Gębka-Wolak, Toruń, s. 159–178.
- Gębka-Wolak M., 2024, Between Genitive and Accusative Uses. On the Impact of Negation on Nominal Phrases Introduced by *jako* in Contemporary Polish, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza”, t. 31, z. 1, s. 9–36.
- Gębka-Wolak M., Krawczuk A., 2024, *Panował chaos i dezorientacja*. Rozważania normatywne nad trudnymi miejscami składni zgody w polszczyźnie w Ukrainie (na podstawie tekstów „Gazety Polskiej Bukowiny”), „Проблеми слов’янознавства”, вип. 73, с. 53–73.
- Gębka-Wolak M., Krawczuk A., (w druku), Wzajemny transfer wiedzy językoznawstwo – glottodydaktyka w badaniach wariantywnej łączliwości składniowej w języku polskim (z uwzględnieniem perspektywy ukraińskiej).
- Gębka-Wolak M., Moroz A., 2021, Morfoskładnia w *Słowniku właściwych użyć języka*, „Język Polski”, nr 2, s. 17–33.
- Gębka-Wolak M., Krawczuk A., Moroz A., (w opracowaniu), Wybrane zagadnienia składniowe współczesnej polszczyzny ogólnej i współczesnego języka polskiego w Ukrainie w świetle badań korpusowych, Toruń.
- Górski R.L., 2012, Zastosowanie korpusu w badaniach gramatyki, w: *Narodowy Korpus Języka Polskiego*, red. A. Przepiórkowski i in., Warszawa, s. 291–299.
- Graliński F., Liberek J., Wierzchoń P., 2018, Badania nad współczesnym uzusem i jego ewolucją w świetle danych gromadzonych metodami lingwistyki komputerowej. Na wybranych przykładach z zakresu morfologii, składni i leksyki, w: *Wybrane aspekty badań nad normą językową*, red. P. Zbróg, Kraków, s. 49–86.

- Grochowski M., 2019, Szyk słowa *się*. Zalecenia normatywne a uwarunkowania systemowe, „Prace Filologiczne”, t. 73, s. 99–112.
- Gruszczyński W., Saloni Z., 1978, Składnia grup liczebnikowych we współczesnym języku polskim, „Studia Gramatyczne”, t. 2, s. 17–42.
- Grybosiowa A., 2001, Składnia, w: Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Język polski, red. S. Gajda, Opole, s. 108–118.
- Grybosiowa A., 2009, Współczesne tendencje ograniczania wariantowości składniowo-semantycznej, „Poradnik Językowy”, z. 9, s. 9–15.
- Harrer-Pisarkowa K., 1959, Przypadek dopełnienia w polskim zdaniu zaprzeczone, „Język Polski”, nr 1, s. 9–32.
- Hofmański W., 2014, Składnia, w: W. Hofmański, Transfer ujemny a kompetencja językowa. Język polski w nauczaniu Słowian, Praga, s. 157–168.
- Izdebska-Długosz D., 2021, Błędy składniowe, w: D. Izdebska-Długosz, Błędy gramatyczne w polszczyźnie studentów ukraińskojęzycznych, Kraków, s. 297–390.
- Izdebska-Długosz D., 2022, *Zdejmij okulary różowe!* – błędy w szyku zdania w polszczyźnie studentów ukraińskojęzycznych, „Filologia Polska”, t. 8, s. 37–48.
- Jadacka H., 2007, Kryteria poprawności we współczesnej składni, w: Na językoznawczych ścieżkach. Prace ofiarowane Profesorowi Jerzemu Podrackiemu, red. A. Mikołajczuk, R. Pawelec, Warszawa, s. 68–75.
- Jadacka H., 2005, Składnia, w: H. Jadacka. Kultura języka polskiego. Fleksja, słowotwórstwo, składnia. Warszawa, s. 138–225.
- Janus E., 2011, Wileńskie konstrukcje z *się* (ekskurs diachroniczny), „Poradnik Językowy”, z. 1, s. 62–71.
- Kaczmarek E., Zasina A.J., 2020, Błędy walencyjne w tekstach obcokrajowców uczących się języka polskiego w świetle korpusu PoLKO, „Prace Filologiczne”, t. 75, z. 1, s. 197–213.
- Kallas K., 1993, Składnia współczesnych polskich konstrukcji współrzędnych, Toruń.
- Karolczuk A., 2005, Szyk wyrazów w języku polskim: jak go opisywać i jak go uczyć, w: Nauczanie języka polskiego jako obcego i polskiej kultury w nowej rzeczywistości europejskiej, red. P. Garncarek, Warszawa, s. 142–148.
- Karpowicz T., 2020, Inne zagadnienia poprawności językowej, w: T. Karpowicz, Polszczyzna wzorcowa w praktyce zawodowej redaktorów, Warszawa, s. 331–457.
- Kiklewicz A., 2012, *Się*: zaimek czy wyraz funkcyjny, „LingVaria”, nr 2, s. 9–21.

- Kiklewicz A., 2018, Korpus internetowy jako źródło informacji lingwistycznej: ograniczenia, „Prace Językoznawcze”, t. 20, z. 2, s. 75–97.
- Klebanowska B., 1985, O związkach składniowych między wyrazami, w: B. Klebanowska, W. Kochański, A. Markowski, O dobrej i złej polszczyźnie, Warszawa, s. 169–241.
- Kłosińska K., red. 2014, Nowe formy i normy, czyli poprawna polszczyzna w praktyce, Warszawa.
- Kłosińska K., 2017, Istnienie i kształt normy językowej po przełomie cyfrowym, „Biuletyn PTJ”, t. 73, s. 81–89.
- Kołodziejek E., 2009, Zabiegi na twarz – o nowej konstrukcji składniowej w polszczyźnie, w: Kształtowanie się wzorów i wzorców językowych, red. A. Piotrowicz, K. Skibski, M. Szczyszek, Poznań, s. 115–120.
- Kołodziejek E., 2023, O roli uzusu w koncepcji normy polszczyzny początków XXI wieku, „Prace Językoznawcze”, t. 25, z. 3, s. 11–21.
- Kołodziejek E., 2023, Walczymy z bykami, Warszawa.
- Kołodziejek E., Kabata M., Sidorowicz R., 2009, E-porady językowe, Szczecin.
- Kopcińska D., 1997, Strukturalny opis składniowy zdań z podmiotem-mianownikiem we współczesnej polszczyźnie, Warszawa.
- Korchel M., 2011, Konstrukcje bezosobowe w języku polskim i chorwackim, Bielsko-Biała.
- Korol L., 2013a, Osobliwości składniowe w polszczyźnie uczniów szkół Lwowa z polskim językiem nauczania, w: Polonistyka w Europie. Kierunki i perspektywy rozwoju, red. G. Filip, J. Pasterska, M. Patro-Kucab, Rzeszów, s. 389–406.
- Korol L., 2013b, Osobliwości szyku wyrazów w polszczyźnie uczniów polskich szkół we Lwowie, w: Słowiańszczyzna dawniej i dziś – język, literatura, kultura, red. A. Kołodziej, M. Bańki-Kowalczyk, A. Nowakowska, Červený Kostelec, s. 147–153.
- Korol L., 2021, Związki zgody w polszczyźnie na Ukrainie (na materiale zebrany wśród młodzieży szkół polskich), w: Tożsamość na styku kultur, t. 4, red. I. Masojć, H. Sokołowska, Kraków, s. 231–237.
- Korpus Współczesnego Języka Polskiego, online: <https://kwjp.ipipan.waw.pl/> (dostęp: 2.06.2024).
- Korytkowska M., 1990, Z problematyki składni konfrontatywnej: na przykładzie bułgarskich i polskich zdań bezpodmiotowych, Wrocław.
- Kosek I., 1999, Przyczasownikowe frazy przyimkowo-nominalne w zdaniach współczesnego języka polskiego, Olsztyn.

- Kowalewski J., 2017, Aneks. Zestawienie błędów, w: J. Kowalewski, *Język polski na Ukrainie w perspektywie glottodydaktycznej*, Kraków, s. 196–259.
- Krawczuk A., 2008, Kłopoty z opanowaniem polskiej rekcji w procesie nauczania Ukraińców sprawności pisania, w: *Rozwijanie i testowanie biegłości w języku polskim jako obcym*, red. A. Seretny, E. Lipińska, Kraków, s. 129–140.
- Krawczuk A., 2011, Wybrane zagadnienia poprawności składniowej. Tendencje rozwojowe polskiej składni, w: A. Krawczuk, *Leksykologia i kultura języka polskiego*, t. 2: *Kultura języka*, Kijów, s. 226–293.
- Krawczuk A., 2017, Składniowe problemy polszczyzny, w: A. Krawczuk, J. Kowalewski, *Metodyka nauczania języka polskiego. Język i kultura w dydaktyce polonistycznej na Ukrainie*, Kijów, 2017, s. 209–224.
- Krawczuk A., 2019, Związki rządu we współczesnej odziedziczonej polszczyźnie pisanej na Ukrainie na tle języka ogólnopolskiego, w: *Z bliska i z daleka. Język polski w badaniach językoznawców lwowskich i toruńskich*, red. M. Gębka-Wolak, A. Krawczuk, Toruń, s. 79–102.
- Krawczuk A., 2020, Rodzaj gramatyczny w nauczaniu polszczyzny Ukraińców: perspektywa z „wewnątrz” oraz z „zewnątrz” systemu języka polskiego, *„Acta Universitatis Lodzensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”*, t. 27, s. 133–154.
- Krawczuk A., 2021a, „Gazeta Polska Bukowiny” jako źródło do badań współczesnej polszczyzny pisanej na Ukrainie, *„Acta Baltico-Slavica”*, t. 45, s. 1–20.
- Krawczuk A., 2021b, Odstępstwa od normy ogólnopolskiej w zakresie gramatycznej kategorii rodzaju w tekstach polskojęzycznej „Gazety Polskiej Bukowiny” wydawanej na Ukrainie, *„Poradnik Językowy”*, z. 5, s. 7–22.
- Krawczuk A., 2022, Odstępstwa od normy ogólnopolskiej w zakresie fleksji czasownika w tekstach polskojęzycznej „Gazety Polskiej Bukowiny” wydawanej w Ukrainie, w: *Polsko-ukraińskie spotkania językowe*, red. S. Butko, M. Gębka-Wolak, Toruń, s. 113–138.
- Krawczuk A., 2024a, Praktyczna składnia języka polskiego do celów akademickich z uwzględnieniem potrzeb użytkowników z pierwszym językiem ukraińskim, *„Poradnik Językowy”*, z. 10, s. 42–63.
- Krawczuk A., 2024b, Typologia odstępstw od normy ogólnopolskiej w zakresie wymagania przypadku w tekstach „Gazety Polskiej Bukowiny” wydawanej w Ukrainie, *„Poradnik Językowy”*, z. 9, s. 18–41.

- Kravchuk A., 2019, Specification of selected honorifics in relation to the general Polish standard in the written Polish as a heritage language in Ukraine (using the material of the Polish-language *Gazeta Polska Bukowiny* periodical), „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 26, s. 311–327.
- Kudra B., 1993, Wpływ przedrostków na łączliwość składniową czasowników ruchu, Łódź.
- Kurkowska H., 1977, Polityka językowa a różnicowanie społeczne współczesnej polszczyzny, „Socjolingwistyka”, t. 1, s. 17–25.
- Lesz-Duk M., 1995, Konstrukcje z przyimkiem *dla*, „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 34, s. 61–68.
- Lesz-Duk M., 1987, Zmiany w zakresie rekcji narzędnikowej czasowników w historii języka polskiego, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Linguistica”, t. 15, s. 21–36.
- Lesz-Duk M., 1998, Warianty syntaktyczne w zakresie konstrukcji z wyrażeniami przyimkowymi we współczesnym języku polskim, „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 37, s. 29–36.
- Liberek J., 2021, Norma językowa jako fakt społeczny fundowany na uzusie. Uwagi w kontekście *Słownika właściwych użyć języka*, „Język Polski”, nr 2, s. 34–48.
- Liberek J., Zdunkiewicz-Jedynak D., 2019, Norma językowa jako obiektywny fakt społeczny. Uwagi polemiczne w kontekście koncepcji Ferdynanda de Saussure’a, w: *Problemy polskiej normy językowej i kodyfikacji*, red. D. Zdunkiewicz-Jedynak, J. Liberek, Warszawa, s. 55–92.
- Linde-Usiekniewicz J., 1987, Wyrażenia bezosobowe z *się*, „Poradnik Językowy”, z. 7, s. 523–527.
- Mackiewicz Ł., 2018, Błędy składniowe, w: tegoż, 497 błędów. Jak nie zbłądzić w zawilosciach polszczyzny, Elbląg, s. 309–389.
- Marciniak M. i in., 2023, *Korpus Współczesnego Języka Polskiego*, Warszawa, <https://kwjp.pl> (dostęp: 2.06.2024).
- Markowski A., red. 1995, *Praktyczny słownik poprawnej polszczyzny. Nie tylko dla młodzieży*, Warszawa.
- Markowski A., red. 1999, *Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN*, Warszawa.
- Markowski A., 2003, Trudne kwestie łączenia wyrazów – składnia, w: *Język polski. Poradnik Profesora Andrzeja Markowskiego*, Warszawa, s. 239–328.
- Markowski A., red. 2004, *Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN*, Warszawa.
- Mędak S., 2011, *Praktyczny słownik łączliwości składniowej czasowników polskich*, Kraków.

- Migdał J., 1999, O języku Andrzeja Glabera z Kobylina. Studium normalizacji polszczyzny wczesnorennesansowej, Poznań.
- Milewska B., 2004, *Człowiek, na barkach którego...* – „nowy” szyk zaimka *który?*, „Język Polski”, nr 2, s. 108–113.
- Milewska B., 2006, Spójniki o nieustabilizowanym szyku, „Język Polski”, nr 3, s. 184–191.
- Miodek J., 1983, Innowacje składniowe, w: J. Miodek, *Kultura języka w teorii i praktyce*, Wrocław, s. 73–76.
- Miodek J., 2022, O odwrocie celownika, ruchomym *się* i o tym, komu dać Grand Pressa. Felietony o składni, w: *Polszczyzna. 200 felietonów o języku*, Kraków, s. 329–363.
- Myśliwiec I., 2023, Stopień opanowania narzędnika i biernika liczby mnogiej a transfer językowy wśród studentów z Ukrainy i Białorusi na początkowych poziomach zawansowania, „Słowo. Studia Językoznawcze”, t. 14, s. 142–161.
- Narodowy Korpus Języka Polskiego, <http://nkjp.pl/> (dostęp: 2.06.2024).
- Ohorilko O., 2009, Wybrane osobliwości składniowe tekstów lwowskiej prasy polskojęzycznej. Na materiale „Gazety Lwowskiej”, „Postscriptum Polonistyczne”, nr 1 (3), s. 131–142.
- Ohorilko O., 2010, Poza granicami ogólnopolskiej normy. Osobliwości składni rzędu i zgody w polszczyźnie Lwowa (na przykładzie tekstów prasowych), w: *Polonistyka bez granic*, t. 2: *Glottodydaktyka polonistyczna – współczesny język polski – językowy obraz świata*, red. W. Miodunka, R. Nycz, T. Kunz, Kraków, s. 321–329.
- Ohorilko O., 2011a, Osobliwości składni rzędu w pisanej polszczyźnie Lwowa (na materiale „Gazety Lwowskiej”), w: *Актуальныя праблемы паланістыкі. Сbornik навуковых артыкулаў*, рэд. С. А. Важнік, А. А. Кожынава, Мінск, с. 199–208.
- Ohorilko O., 2011b, Osobliwości składni rzędu w tekstach ukraińskich studentów polonistów, w: *Teksty i podteksty w nauczaniu języka polskiego jako obcego – 3*, red. B. Grochala, M. Wojenka-Karasek, Łódź, s. 279–284.
- Pałka P., Kwaśnicka-Janowicz A., 2024, Przewodnik po elektronicznych zasobach językowych dla polonistów, Kraków, <https://przewodnik.tmjp.pl/> (dostęp: 2.06.2024).
- Pastuchowa M., Siuciak M., 2014, Współczesne zmiany rekcji czasowników jako przejaw stałej tendencji w dziejach polszczyzny (na przykładzie dopełniacza i biernika), „Forum Lingwistyczne”, t. 1, s. 77–87.
- Pęzik P., 2020, Budowa i zastosowanie korpusu monitorującego MoncoPL, „Forum Lingwistyczne”, t. 7, s. 133–150.

- Podracki J., 1998, Słownik interpunkcyjny języka polskiego z zasadami przestankowania, Warszawa.
- Podracki J., 1993, Skomplikowane konstrukcje składniowe, w: *Polszczyzna płata nam figle. Poradnik językowy dla każdego*, red. J. Podracki, Warszawa, s. 115–156.
- Piotrowski T., 2003, Językoznawstwo korpusowe – wprowadzenie do problematyki, w: *Językoznawstwo w Polsce. Stan i perspektywy*, red. S. Gajda, Opole, s. 143–154.
- Przepiórkowski A. i in., 2012, red. Narodowy Korpus Języka Polskiego, Warszawa.
- Przepiórkowski A. i in., 2017, Walenty: gruntowny składniowo-semantyczny słownik walencyjny języka polskiego, „Język Polski”, nr 1, s. 30–47.
- Rogowska-Cybulska E., Milewska-Stawiany M., red. 2016, *Poradnia językowa, słucham...* Wybór odpowiedzi Telefonicznej Poradni Językowej Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Rudziński G., 1994, Adlatywne wyrażenia przyimkowe w funkcji okolicznika miejsca i łączliwe z nim czasowniki, „Acta Universitatis Lodzensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 5, s. 5–21.
- Ruszkowski M., 1992, W sprawie szyku *zaś* i *bowiem*, „Język Polski”, nr 1, s. 67–69.
- Ruszkowski M. 2018, Orzecznik przymiotny, w: M. Ruszkowski, *Wariantywność współczesnej polszczyzny. Wybrane zagadnienia*, Kielce, s. 113–121.
- Rybacka-Nowacka H., 1990, Przypadek dopełnienia w konstrukcjach zaprzeczonych we współczesnym języku polskim (norma a praktyka językowa), „Poradnik Językowy”, z. 8, s. 572–577.
- Rzepka W.R., 1985, Demorfologizacja rodzaju w liczbie mnogiej rzeczowników w polszczyźnie XVI–XVII wieku, Poznań.
- Saloni Z., 1975, W sprawie *się*, „Język Polski”, nr 1, s. 25–34.
- Sadecka-Makaruk M., 2004, Skorelowane wskaźniki zespolenia, „Poradnik Językowy”, z. 3, s. 50–61.
- Się* w: Szymczak M., red. 1989, Słownik języka polskiego, t. 3, Warszawa, s. 216.
- Siuciak M., Liberek J., 2021, Przemiany form dopełniacza liczby mnogiej rzeczowników męskich miękko tematowych w ciągu XX wieku (wstępne badania korpusowe), „Język Polski”, nr 4, s. 45–59.
- Skibski K., Szczyszek M., 2009, Ponowoczesna dynamika zmian w normie językowej, „Język Polski”, nr 4–5, s. 285–292.

Skowrońska D., 2011, Konstrukcje hybrydalne typu *stare profesory wiedzieli, młode doktory pytali* w języku polskim, „Język Polski”, nr 4, s. 284–293.

Słownik walencyjny IPI PAN „Walenty”, <https://walenty.ipipan.waw.pl/> (dostęp: 2.06.2024).

Stasieczek-Górna M., 2011, Błędy szyku zdania popełnianie przez cudzoziemców uczących się polskiego, „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 18, s. 295–302.

Stasieczek-Górna M., 2018, Badania szyku wyrazów w językoznawstwie i glottodydaktyce polonistycznej, „Język Polski”, nr 2, s. 96–104.

Szumska D., 2010, Szyk szyku, czyli dyskretny urok linearyzacji. Refleksje nad uporządkowaniem członów określających w wieloprzymiotnikowych grupach nominalnych, w: J. Dybiec, G. Szpila, Język polski: nowe wyzwania językoznawcze, Kraków, s. 51–57.

Szupryczyńska M., 1996, Pozycja składniowa frazy celownikowej w zdaniu polskim, Toruń.

Śliwiński W., 1984, Szyk wyrazów w zdaniu pojedynczym dzisiejszej polszczyzny pisanej, cz. 1–2, Kraków.

Śliwiński W., 1992, Kłopoty z szykiem wyrazów w grupach nominalnych zawierających dopełnienie lub okolicznik, „Język Polski”, nr 4–5, s. 302–310.

Śpiwak O., Jurkowski M., 2003, Ukraińsko-polski słownik syntaktyczny (różnice w łączliwości syntaktycznej około 1700 słów i wyrażen z ilustracjami z klasycznej i współczesnej literatury ukraińskiej oraz prasy), Warszawa.

Świdziński M., 2006, Lingwistyka korpusowa w Polsce – źródła, stan, perspektywy, „LingVaria”, nr 1, s. 23–34.

Urbańczyk S., 1992, Miejsce wyrazów *bowiem* i *zaś* w zdaniu, „Język Polski”, nr 1, s. 69–70.

Urbańczyk-Adach N., 2009, Zakres użycia przyimka *dla* we współczesnej polszczyźnie, „Poradnik Językowy”, z. 9, s. 16–25.

Walkiewicz A., Gębka-Wolak M., 2022, Wszystko w porządku: szyk języka polskiego: reguły i ćwiczenia dla obcokrajowców, Toruń.

Węgrzynek K., 2018, Informacja składniowa w WSJP PAN, w: Wielki słownik języka polskiego PAN. Geneza, koncepcja, zasady opracowania, red. P. Żmigrodzki i in., Kraków, s. 137–141.

Wierzbicka A., 1966, Czy istnieją zdania bezpodmiotowe? „Język Polski”, nr 3, s. 177–196.

Wierzbicka-Piotrowska E., 2020, Wpływ prefiksacji na walencję polskich czasowników, „Prace Filologiczne”, t. 75, z. 1, s. 479–500.

- Wiśniewka-Brückner K., 2016, Zmiana – ewolucja – rewolucja. O języku, normie i metodach na przykładzie rekcji dopełniaczowej czasownika polskiego, „Rozprawy Komisji Językowej ŁTN”, t. 62, s. 191–202.
- Wojtczak E., 2015, Kompetencja składniowa i jej niedostatki w polszczyźnie mówionej cudzoziemców uczących się języka polskiego jako obcego, „Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 22, s. 283–294.
- Wolińska O., 1978, Konstrukcje bezmianownikowe we współczesnej polszczyźnie, Katowice.
- Wójcicka A., 2018, Czy walencja rzeczownika istnieje? Głos w sprawie konstrukcji: rzeczownik + fraza zdaniowa, „Prace Filologiczne”, t. 72, s. 433–447.
- Wzajemny transfer językoznawstwo – glottodydaktyka: współczesne problemy normatywne składni w języku ogólnopolskim i w polszczyźnie użytkowników z pierwszym językiem ukraińskim, <https://polonista.umk.pl/pages/home/> (dostęp: 1.07.2024).
- Zbróg P., 2003, O wyrażeniach typu *mili kolega i koleżanka*, „Język Polski”, nr 3, s. 181–186.
- Zbróg P., 2007, Zdania z podmiotem szeregowym zawierającym liczebnik we współczesnej polszczyźnie, „Język Polski”, nr 4–5, s. 294–301.
- Zbróg P., 2008, Składnia przydawki przymiotnej przy podmiocie szeregowym, „Poradnik Językowy”, z. 5, s. 31–41.
- Zbróg P., 2011, Norma językowa a skodyfikowana norma językowa – propozycja obiektywizacji opisu, „Język Polski”, nr 2–3, s. 109–116.
- Zbróg P., 2012, Podmiot szeregowy we współczesnym języku polskim, Kraków.
- Zbróg P., 2015, Zagadnienia poprawności językowej w *Wielkim słowniku języka polskiego PAN*, „Język Polski”, nr 3, 214–230.
- Zbróg P., 2018, Jak naukowo stratyfikować klasy przynależności elementów języka do normy skodyfikowanej, w: Wybrane aspekty badań nad normą językową, red. P. Zbróg, Kraków, s. 151–166.
- Zbróg P., 2010, Budowa i składnia podmiotu szeregowego w polszczyźnie do 1939 roku, Kielce.
- Zdunkiewicz-Jedynak D., 2021, Poprawne vs. właściwe użycia języka. Uwagi w kontekście *Słownika właściwych użyc języka*, „Język Polski”, nr 3, s. 5–16.
- Zdunkiewicz-Jedynak D., Liberek J., red. 2019, Problemy polskiej normy językowej i kodyfikacji, Warszawa.

- Zgrzywa J., 2016, Użycie konstrukcji bezpodmiotowych i bezosobowych. Teoria; Użycia konstrukcji bezosobowych. Ćwiczenia, w: J. Zgrzywa, Praktyczna gramatyka języka polskiego. Zestaw ćwiczeń dla uczących się języka polskiego, Słubice, s. 51–57.
- Zielińska M., 2014, Odstępstwa od ogólnopolskiej normy składniowej w polszczyźnie młodzieży pochodzenia polskiego na Ukrainie Zachodniej, w: Polonistyka wobec wyzwań współczesności. V Kongres Polonistyki Zagranicznej, t. 2, red. S. Gajda, I. Jokiel, Opole s. 237–245.
- Żmigrodzki P., red. od 2007, Wielki słownik języka polskiego PAN, <https://wsjp.pl/> (dostęp: 2.06.2024).
- Żmigrodzki P., 2015, O błędach (nie tylko) językowych, stylu odbioru dzieła leksykograficznego i perspektywach polskiej normatywistyki językowej (w odpowiedzi P. Zbrógowi), „Język Polski”, nr 3, s. 231–238.
- Żmigrodzki P., 2018, Informacja normatywna w WSJP PAN, w: Wielki słownik języka polskiego PAN. Geneza, koncepcja, zasady opracowania, red. P. Żmigrodzki i in., Kraków, s. 143–150.
- Żmigrodzki P., zest., 2023, Wielki słownik języka polskiego PAN. Zasady opracowania, wyd. 6, Kraków, styczeń 2023, https://pliki.wsjp.pl/zasady_opracowania_wsjp.pdf (dostęp: 2.06.2024).
- Дорогович Н., 2019, Вибрані польські дієслова: збірник вправ на керування дієслова, Івано-Франківськ.
- Зелінська М., 2018, Синтаксичні відхилення, в: М. Зелінська, Комунікативна компетенція молодих носіїв польської мови західних областей України, Дрогобич, с. 157–183.
- Кононенко І., 2017, Синтаксис, в: І. Кононенко, Українська та польська мови: контрастивне дослідження, Варшава, с. 564–759.
- Король Л., 2015, Зв'язок керування у мовленні учнів польських шкіл Львова, в: Польська мова і полоністика в Східній Європі: минуле і сучасність. Збірник праць з нагоди десятиліття кафедри польської філології Львівського національного університету імені Івана Франка (Język polski i polonistyka w Europie Wschodniej: przeszłość i współczesność. Praca zbiorowa z okazji dziesięciolecia Katedry Filologii Polskiej Narodowego Uniwersytetu Lwowskiego im. Iwana Franki), ред. І. Бундза, Є. Ковалевський, А. Кравчук, О. Сливинський, Київ, с. 136–142.

Моклиця А., 2018, *Język polski: ćwiczenia składniowe*, Луцьк, <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/13802>, (dostęp: 20.03.2024).

Огорілко О., 2009а, Зв'язок керування у писемному мовленні поляків Львова „Проблеми слов'янознавства”, вип. 59, с. 238–246.

Огорілко О., 2009b, Синтаксичні інтерференції при засвоєнні близькоспорідненої мови (на українсько-польському матеріалі), „Теорія і практика викладання української мови як іноземної”, вип. 4, с. 199–205.

Огорілко О., 2010, Типові синтаксичні кальки в текстах сучасної польськомовної преси Львова, „Проблеми слов'янознавства”, вип. 59, с. 181–190.

Огорілко О., 2012, Регіональна варіантність у керуванні дативом (на основі текстів сучасної польськомовної преси України), „Компаративні дослідження слов'янських мов та літератур”, вип. 17, с. 89–101.

Огорілко О., 2014, Синтаксичні особливості текстів сучасної польськомовної преси преси в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.03. „Слов'янські мови”, Київ.

Огорілко О., 2015, Особливості реалізації відповідників загальнопольських дієслівних словосполучень зі зв'язком керування знахідним відмінком у текстах сучасної польської преси в Україні, в: *Польська мова і полоністика в Східній Європі: минуле і сучасність. Збірник праць з нагоди десятиліття кафедри польської філології Львівського національного університету імені Івана Франка (Język polski i polonistyka w Europie Wschodniej: przeszłość i współczesność. Praca zbiorowa z okazji dziesięciolecia Katedry Filologii Polskiej Narodowego Uniwersytetu Lwowskiego im. Iwana Franki)*, ред. І. Бундза, Є. Ковалевський, А. Кравчук, О. Сливинський, Київ, с. 118–135.

Словник української мови в 11 томах, 1970–1980, Київ, <http://www.inmo.org.ua/sum.html/> (dostęp: 2.06.2024).

Словник української мови в 20 томах, т. 1–12, 2015–2022, <https://1677.slovaronline.com/> (dostęp: 2.06.2024).

WYDAWNICTWO NAUKOWE
UNIwersytetu Mikołaja Kopernika
ul. Gagarina 5, 87-100 Toruń
Redakcja: ul. Gagarina 5, 87-100 Toruń
tel. (56) 611 42 95, fax (56) 611 47 05
e-mail: wydawnictwo@umk.pl
Dystrybucja: ul. Mickiewicza 2/4, 87-100 Toruń
tel./fax (56) 611 42 38
e-mail: books@umk.pl
www.wydawnictwo.umk.pl